

การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครอง
ของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑
DEVELOPMENT OF ADMINISTRATIVE EFFICIENCY OF SANGKHA
IN THE DISTRICT LEVEL OF ADMINISTRATIVE SANGKHA
AT THE SANGKHA ADMINISTRATIVE IN REGION 11

พระมหาวิคิต ธีรวิโส (กลีบม่วง)

ดุขฎฐินิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๙

การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครอง
ของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑

พระมหาวิคิต ธีรวโร (กลีบม่วง)

ดุษฎีนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๙

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

DEVELOPMENT OF ADMINISTRATIVE EFFICIENCY OF SANGKHA
IN THE DISTRICT LEVEL OF ADMINISTRATIVE SANGKHA
AT THE SANGKHA ADMINISTRATIVE IN REGION 11

PHRAMAHA WISIT THEERAVANGSO (KLEEBMUANG)

Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of

The Requirement for the Degree of

Doctor of Philosophy

(Public Administration)

Graduate School

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Bangkok, Thailand

C.E. 2016

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับดุชฎินิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

.....
(พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

.....
(ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง)

ประธานกรรมการ

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิชูกร นาคธน)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมาน งามสนิท)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช

ประธานกรรมการ

รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

.....

(พระมหาวิศิต ธีรวโส)

ชื่อคุณูปนิพนธ์	: การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครอง ของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑
ผู้วิจัย	: พระมหาวิศิต ธีรวโร (กลีบม่วง)
ปริญญา	: พุทธศาสตรคุณูปบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์)
คณะกรรมการควบคุมคุณูปนิพนธ์	: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช, พธ.บ., น.บ., M.A. (Political Science), Ph.D. (Political Science) : รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม, พธ.บ., M.A. (Political Science), Ph.D. (Political Science)
วันสำเร็จการศึกษา	: ๓๐ มีนาคม ๒๕๖๐

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาอุปสรรคการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ๒) ศึกษาหลักพุทธธรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการ และ ๓) เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑

ระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) คือ การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๒๕ รูป/คน และการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๐ รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยวิธีการพรรณนาความ และการวิจัยเชิงปริมาณโดยการแจกแบบสอบถาม ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ ๐.๘๘๑ กับกลุ่มเป้าหมาย จำนวน ๑๘๐ รูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า

๑. สภาพปัจจุบันในการปฏิบัติงานด้านการปกครองโดยภาพรวมมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก ($\mu=๔.๑๖$) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการระงับอธิกรณ์ชั้นเจ้าคณะตำบลส่วนด้านอื่นๆ อยู่ในระดับมากทุกด้าน ส่วนปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานด้านการปกครอง พบว่ามีปัญหาอุปสรรคทุกด้าน อันเนื่องมาจากมีความรู้ความเข้าใจในบทบัญญัติทางวินัยสงฆ์เกี่ยวกับการระงับอธิกรณ์ด้านต่าง ๆ ไม่ชัดเจน ทำให้มีความน่าเชื่อถือน้อยในกระบวนการตัดสินแก้ไขปัญหา ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญโดยเฉพาะมีน้อย และมีทักษะและเทคนิคในการให้คำปรึกษาการแก้ไขปัญหาคือข้อขัดข้องที่ต้องได้รับการพัฒนา นอกจากนั้นยังมีปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน คือ อายุของผู้ปฏิบัติหน้าที่ ปัญหาสุขภาพ ความรู้ความเข้าใจในบทบัญญัติทางวินัยสงฆ์ ตลอดทั้งทักษะและเทคนิคการปฏิบัติงานเฉพาะด้าน

๒. หลักพุทธธรรมที่ประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการให้มีประสิทธิภาพนั้นใช้หลักอิทธิบาท ๔ ประกอบด้วย ฉันทะ ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน วิริยะ ความเพียรพยายามในการปฏิบัติงาน จิตตะ การเอาใจใส่ในการปฏิบัติงาน วิมังสา การใคร่ครวญหาเหตุผลในการปฏิบัติงานอันเป็นความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงาน ส่วนทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานด้านการปกครอง

ของพระสังฆาธิการให้มีประสิทธิภาพ ใช้หลัก Deming Circle Theory : PDCA ประกอบด้วย P (Plan) มีการวางแผน เตรียมความพร้อม D (Do) มีการลงมือปฏิบัติ ดำเนินการให้เป็นไปตามแผน C (Check) มีการตรวจสอบผลการดำเนินงานตามแผน A (Act) มีการปรับปรุงแก้ไขตามแผนงานนั้น

๓. แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ พบว่า ด้านการดำเนินการปกครอง มีแผนปฏิบัติงานที่ชัดเจน สอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบัน มีผู้รับผิดชอบดำเนินการตามรูปแบบและกระบวนการตามแผนงาน ด้านการควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ มีการจัดอบรม สัมมนา ศึกษาดูงานแบบอย่างการปฏิบัติงานที่ดี มีระบบการติดตามดูแลให้ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานชัดเจน ด้านการระงับอธิกรณ์ จัดอบรม หลักสูตรการระงับอธิกรณ์สำหรับพระสังฆาธิการโดยเฉพาะ เพื่อเป็นแนวปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัยและกฎหมายบ้านเมือง ด้านการแก้ไขข้อขัดข้องชั้นเจ้าคณะตำบล จัดอบรมระเบียบกฎหมาย หลักการ และกระบวนการคิดในการแก้ไขปัญหาที่ถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัยและกฎหมายบ้านเมือง มีระบบเครือข่ายในการปฏิบัติงานให้สามารถแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องชัดเจน การควบคุมบังคับบัญชา กำหนดแนวทางข้อปฏิบัติที่ดีในการอยู่ร่วมกันที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยและกฎหมายบ้านเมือง พัฒนาทักษะและเทคนิคด้านต่าง ๆ ในการควบคุมบังคับบัญชา และการตรวจการและประชุมคณะสงฆ์ มีแผนการดำเนินงานตรวจการและแผนการประชุมคณะสงฆ์ชัดเจน มีการสรุปบันทึกและรายงานการตรวจการและการประชุมที่ชัดเจนเป็นปัจจุบัน

Dissertation Title : Development of Administrative Efficiency of Sangkha
In the district Level of Administrative sangkha at the Sangkha
Administrative In Region 11

Researcher : Phramaha Wisit Theeravangso (Kleebmuang)

Degree : Doctor of Philosophy (Public Administration)

Dissertation Supervisory Committee.

: Assit., Prof. Dr.Thatchanan Issaradat,
B.A. (Pol.Sc.), LL.B.(Laws), M.A.(Pol.Sc.), Ph.D. (Pol.Sc.)

: Assoc., Prof. Dr.Surapon Suyaprom
B.A. (Pol.Sc.), M.A.(Pol.Sc.), Ph.D. (Pol.Sc.)

Date of Graduation : 30 March 2017

ABSTRACT

The Objectives of this research were; 1) to study the present conditions and problems of duty performance of administrative sangkha in District level at the Sangkha Administrative Region 11, 2) To study Buddhadhamma and theory related to duty performance of administrative sangkha at District level at Sangkha administrative region 11 and 3. To propose the guideline for the duty performance efficiency development of administrative monks at District level at Sangkha administrative region 11

This study was mixed methods Research which combined Qualitative and Quantitative Method Approaches. The Qualitative Method was conducted by studying the Buddhism document and theories related to the topic of study and In-depth interviewing with 25 key Informant and the 10 focus group , who were related purposively, and the data were analyzed by content analysis, which the quantitative method was conducted by using questioners with reliability score at 0.881, of 180 Simple Size and the simple descriptive statistics were included frequency, percentage, mean and standard deviation, However the quantitative method was employed to confirm and support the qualitative method.

The Research findings were as follows:

1. Propose condition of administration by overall was effective at high level, $\mu=4.65$. The aspect with highest average score was the conflict solution at Sub-District level. All other aspects were at high level. The problems of administration were concerned with problems at all aspects, because of unclear understanding of rules and regulations in conflict resolution. This also caused untrustworthiness in justice process. Experts in laws and order were limited. The expertise in justice process needed be developed. Another factors effecting the duty performance efficiency was the age, health, knowledge in Sangkha rules of laws as well as the technique of issue handling with specific expertise.

2. Buddhadhamma that could be applied to effective Administrative Sangkha administration was Itthipadga 4; Chanta, aspiration to work, Viriya, effort to perform duty, Chitta, paying attention to work and Vimamsa, examining cause and effects of duty performance which was the responsibility. For the theory related to administrative sangkhas' effective administration was Deming Circle Theory: PDCA: P; plan, well preparation, D; do, actual doing according the plan, C; Check, checking the result of performance according to the plan, A; act, improving performance according the plan.

3. Guidelines for performance efficiency development of administrative sangkha at Sub-District level at the Sangkha administrative Region 11 found that: Administration; there was clear working plan with responsible units that was appropriate to the present situations, Sangha Affairs Controlling and Promotion; there were training, seminar and educational tour to learn from good examples and clear monitoring, morales and reward appraisal system, Conflict resolution; there was curriculum of conflict management and resolution specifically designed for administrative sangkha in order to resolve the conflicts according to Dhamma-Vinaya and the laws of the country, Conflict and Problem resolution at Sub-District level; there was training in law and order, rules and regulations, concept and principle of conflict resolution according to Dhamma-Vinaya and the laws of the country. There was networking system to help one another to solve the conflicts and problems effectively, Controlling and directing; there was clear direction for living together in harmony and by Dhamma-Vinaya and the laws of the country. While skill and controlling techniques development, Inspection and Sangkha Meeting were clearly plan for regular inspection and meeting with up-to-date record.

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการ ระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑” สำเร็จลงได้ด้วยความรู้จากอาจารย์ที่ปรึกษา คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม กรรมการผู้ควบคุม คุชฌีนิพนธ์ที่ได้ให้คำแนะนำและได้กรุณาเสียสละเวลาให้คำปรึกษาตรวจสอบแก้ไขคุชฌีนิพนธ์ฉบับนี้ ขอขอบพระคุณคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในการคุชฌีนิพนธ์โดยมี ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิชชุกร นาคธน, รองศาสตราจารย์ ดร.สมาน งามสนิท, รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม, อาจารย์ ดร.รัฐพล เย็นใจมา และผู้ทรงคุณวุฒิในการสอบป้องกัน คุชฌีนิพนธ์ครั้งนี้ โดยมี ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิชชุกร นาคธน, รองศาสตราจารย์ ดร.สมาน งามสนิท, รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช ที่เมตตาชี้แนะแก้ไขเนื้อหาที่บกพร่องให้สมบูรณ์ถูกต้อง

ผู้วิจัยขอขอบคุณคณะผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่กรุณาช่วยตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย รองศาสตราจารย์ ดร.อภิรักษ์ จันตะนี, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุธานันท์ โพธิ์ชาธาร, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปฏิภากร มหรรษนาธิบัติ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรายุ ทรัพย์สิน, ดร.วันชัย สุขตาม ที่ให้ความอนุเคราะห์ตรวจทาน แนะนำ แก้ไข ให้แบบสอบถามสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ส่งผลให้การศึกษา สำเร็จลุล่วงลงด้วยดี ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่าน และขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้

การศึกษาครั้งนี้จะสำเร็จลงไม่ได้หากขาดความอนุเคราะห์จากผู้ทรงคุณวุฒิและพระสังฆาธิการ ระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑ ที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ทั้งแจกแบบสอบถามและสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายในการตอบแบบสอบถามที่ทำให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ครบถ้วน

ที่สำคัญยิ่ง ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย ที่คอยสนับสนุนทุก ๆ ด้าน รวมทั้งเป็นกำลังใจให้กับผู้วิจัยเป็นอย่างดี และสุดท้ายนี้ ขอขอบคุณอาจารย์ทุกรูป/คนที่ประสิทธิ์ประสาทวิทยากร และเพื่อนร่วมชั้นเรียนทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ที่เป็นกำลังใจให้มา โดยตลอดจนประสบผลสำเร็จ ผู้วิจัยขอขอบบูชาเป็นกตเวทิตาคุณแด่คุณพ่อ คุณแม่ ปู่ย่า ตายาย ครูบาอาจารย์ ญาติมิตร ผู้มีอุปการคุณ รวมถึงญาติธรรมทุก ๆ ท่าน

พระมหาวิศิต ธีรวโร (กลีบม่วง)

๓๐ มีนาคม ๒๕๖๐

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ซ
สารบัญแผนภาพ	ฅ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ฅ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๖
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๖
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๗
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๘
๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๑๐
บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๑๑
๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา	๑๑
๒.๒ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน	๒๐
๒.๓ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร	๓๒
๒.๔ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้านการปกครองคณะสงฆ์	๔๒
๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับพระสังฆาธิการ	๖๔
๒.๖ หลักธรรมพุทธธรรมเกี่ยวกับการพัฒนาประสิทธิภาพ	๗๙
๒.๗ พื้นที่เขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑	๙๕
๒.๘ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๑๑๒
๒.๙ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๑๔๓
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๑๔๔
๓.๑ การวิจัยเชิงคุณภาพ	๑๔๔
๓.๒ การวิจัยเชิงปริมาณ	๑๔๘

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง		หน้า
บทที่ ๔	ผลการวิจัย	๑๔๔
	๔.๑ ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ	๑๔๕
	๔.๒ ผลการวิจัยเชิงปริมาณ	๒๘๙
	๔.๓ ข้อเสนอความคิดเห็นเพิ่มเติมจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)	๓๐๖
	๔.๔ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย	๓๓๘
บทที่ ๕	สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	๓๔๘
	๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๓๔๘
	๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๓๕๕
	๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๓๖๘
บรรณานุกรม		๓๗๑
ภาคผนวก		๓๘๐
	ภาคผนวก ก รายงานผู้เชี่ยวชาญ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ทรงคุณวุฒิ	๓๘๑
	ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือการวิจัย	
	หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก	
	หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลการสนทนากลุ่ม	๓๘๕
	ภาคผนวก ค เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และผลการหาคุณภาพเครื่องมือ	๔๓๐
	ภาคผนวก ง ประมวลภาพการสัมภาษณ์เชิงลึก	๔๖๒
	ภาคผนวก จ ประมวลภาพการสนทนากลุ่มเฉพาะ	๔๗๕
ประวัติผู้วิจัย		๔๘๕

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๒.๑	สรุปแนวคิดหลักเกี่ยวกับการพัฒนา	๑๗
๒.๒	สรุปแนวคิดหลักเกี่ยวกับทฤษฎีการพัฒนา	๑๙
๒.๓	สรุปแนวคิดหลักเกี่ยวกับความหมายของประสิทธิภาพ	๒๒
๒.๔	สรุปแนวคิดหลักเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน	๒๔
๒.๕	สรุปแนวคิดหลักเกี่ยวกับปัจจัยที่สำคัญต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน	๒๙
๒.๖	สรุปแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน	๓๒
๒.๗	สรุปแนวคิดหลักเกี่ยวกับกระบวนการบริหารที่ส่งเสริมประสิทธิภาพการทำงาน	
๒.๘	สรุปแนวคิดหลักเกี่ยวกับทฤษฎีการบริหารที่ส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน	๔๐
๒.๙	แสดงสาระสำคัญลักษณะการปกครองคณะสงฆ์	๔๕
๒.๑๐	แสดงสาระสำคัญระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ไทย	๔๘
๒.๑๑	แสดงสาระสำคัญระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง	๕๐
๒.๑๒	แสดงสาระสำคัญระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค	๕๘
๒.๑๓	แสดงสาระสำคัญระเบียบการปกครองในรูปแบบส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม	๖๓
๒.๑๔	แสดงสาระสำคัญความหมายของพระสังฆาธิการ	๖๖
๒.๑๕	แสดงสาระสำคัญการแต่งตั้งพระสังฆาธิการ	๗๐
๒.๑๖	แสดงสาระสำคัญบทบาทพระสังฆาธิการ	๗๕
๒.๑๗	แสดงสาระสำคัญด้านการปกครอง	๗๙
๒.๑๘	สรุปแนวคิดหลักเกี่ยวกับอธิปไตย ๔	๙๐
๒.๑๙	แสดงจำนวนพระสังฆาธิการระดับอำเภอจังหวัดนครราชสีมา	๙๗
๒.๒๐	แสดงรายนามพระสังฆาธิการระดับจังหวัดและระดับอำเภอจังหวัดนครราชสีมา	๙๘
๒.๒๑	แสดงจำนวนพระสังฆาธิการระดับอำเภอจังหวัดชัยภูมิ	๑๐๒
๒.๒๒	แสดงรายนามพระสังฆาธิการจังหวัดและระดับอำเภอจังหวัดชัยภูมิ	๑๐๓
๒.๒๓	แสดงจำนวนพระสังฆาธิการระดับอำเภอจังหวัดบุรีรัมย์	๑๐๕
๒.๒๔	แสดงรายนามพระสังฆาธิการระดับจังหวัดและระดับอำเภอจังหวัดบุรีรัมย์	๑๐๖
๒.๒๕	แสดงจำนวนพระสังฆาธิการระดับอำเภอจังหวัดสุรินทร์	๑๑๐
๒.๒๖	แสดงรายนามพระสังฆาธิการระดับจังหวัดและระดับอำเภอจังหวัดสุรินทร์	๑๑๐
๒.๒๗	สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาประสิทธิภาพ	๑๒๘
๒.๒๘	สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน	๑๓๙

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๔.๑	ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	๒๘๙
๔.๒	ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ของสภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ โดยรวมทั้ง ๖ ด้าน	๒๙๑
๔.๓	ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ของสภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ด้านการดำเนินการปกครองคณะสงฆ์	๒๙๒
๔.๔	ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ของสภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ด้านการควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์	๒๙๓
๔.๕	ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ของสภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ด้านการระงับอธิกรณ์	๒๙๔
๔.๖	ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ของสภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ด้านการแก้ไขข้อขัดข้องชั้นเจ้าคณะตำบล	๒๙๕
๔.๗	ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ของสภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ด้านการควบคุมบังคับบัญชาคณะสงฆ์	๒๙๖
๔.๘	ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ของสภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ด้านการตรวจการคณะสงฆ์และประชุมพระสังฆาธิการ	๒๙๘
๔.๙	ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) การนำหลักอิทธิบาท ๔ มาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน	๒๙๙
๔.๑๐	ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) การนำหลักอิทธิบาท ๔ มาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑ ด้านฉันทะ (ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน)	๓๐๐

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๔.๑๑	ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) การนำหลักอิทธิบาท ๔ มาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ด้านวิริยะ (ความเพียรพยายามในการปฏิบัติงาน)	๓๐๑
๔.๑๒	ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) การนำหลักอิทธิบาท ๔ มาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ด้านจิตตะ (การเอาใจฝักใฝ่ในการปฏิบัติงาน)	๓๐๓
๔.๑๓	ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) การนำหลักอิทธิบาท ๔ มาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ด้านวิมังสา (การใคร่ครวญหาเหตุผลในการปฏิบัติงาน)	๓๐๕

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
แผนภาพที่ ๒.๑	วงจร PDCA	๓๙
แผนภาพที่ ๒.๒	แสดงแผนที่จังหวัดนครราชสีมา	๙๖
แผนภาพที่ ๒.๓	แสดงแผนที่จังหวัดชัยภูมิ	๑๐๑
แผนภาพที่ ๒.๔	แสดงแผนที่จังหวัดบุรีรัมย์	๑๐๕
แผนภาพที่ ๒.๕	แสดงแผนที่จังหวัดสุรินทร์	๑๐๙
แผนภาพที่ ๒.๖	กรอบแนวคิดในการวิจัย	๑๔๓
แผนภาพที่ ๔.๑	องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย	๓๓๘
แผนภาพที่ ๔.๒	ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการดำเนินการปกครอง	๓๔๒
แผนภาพที่ ๔.๓	ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการควบคุมและส่งเสริม กิจการคณะสงฆ์	๓๔๓
แผนภาพที่ ๔.๔	ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการระงับอธิกรณ์	๓๔๔
แผนภาพที่ ๔.๕	ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการแก้ไขข้อขัดข้องชั้นเจ้าคณะตำบล	๓๔๕
แผนภาพที่ ๔.๖	ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการควบคุมบังคับบัญชา	๓๔๖
แผนภาพที่ ๔.๗	ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการตรวจการคณะสงฆ์และการ ประชุมพระสังฆาธิการ	๓๔๗

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

การใช้อักษรย่อ

อักษรย่อชื่อคัมภีร์ในวิทยานิพนธ์นี้ ใช้อ้างอิงจากคัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๐๐ และพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เฉลิมพระเกียรติพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ พุทธศักราช ๒๕๓๙ คัมภีร์อรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ดังต่อไปนี้

คำย่อเกี่ยวกับพระไตรปิฎก

การอ้างอิงพระไตรปิฎกอ้างอิงทั้งฉบับภาษาบาลีและภาษาไทย ใช้ระบุคัมภีร์ และระบุถึงเล่ม/ข้อ/หน้า ตามลำดับ เช่น วิ.มหา. (บาลี) ๕/๑๖/๑๕ หมายถึง คัมภีร์วินัยปิฎก มหาวิภังคปาติภาษาบาลี เล่ม ๕ ข้อ ๑๖ หน้า ๑๕ วิ.มหา. (ไทย) ๕/๑๖/๒๑-๒๒ หมายถึง คัมภีร์วินัยปิฎก มหาวิภังคปาติภาษาไทย เล่ม ๕ ข้อ ๑๖ หน้า ๒๑-๒๒ เป็นต้น

พระวินัยปิฎก

วิ.มหา. (ไทย) = วินัยปิฎก มหาวิภังค์ (ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

ที.ม. (ไทย) = สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค (ภาษาไทย)

ที.ปา. (ไทย) = สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค (ภาษาไทย)

ม.ม. (ไทย) = สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มัชฌิมป็นณาสก์ (ภาษาไทย)

ส.ม. (ไทย) = สุตตันตปิฎก สังกยุตตนิกาย มหาวารวรรค (ภาษาไทย)

อง.ปญจก. (ไทย) = สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต (ภาษาไทย)

อง.จตุกก.อ. (ไทย) = สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย มโนรทปุรณี จตุกกนิบาตอฏฐกถา (ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่เกิดในอินเดียก่อนพุทธศักราช ๔๕ ปี เป็นศาสนาที่สำคัญที่สุดของโลกศาสนาหนึ่ง มีผู้นับถือหลายร้อยล้านคน โดยเฉพาะในประเทศต่าง ๆ ทางเอเชียใต้ เอเชียตะวันออกเฉียง และเอเชียอาคเนย์ ผู้ให้กำเนิดพระพุทธศาสนาคือพระพุทธเจ้า หลังจากพระพุทธเจ้าปรินิพพานแล้ว สาวกของพระองค์ก็ยังช่วยกันเผยแผ่พระพุทธศาสนาสืบต่อมา จนกระทั่งถึงประมาณ พ.ศ. ๓๐๐ พระเจ้าอโศกมหาราชแห่งเมืองปาฏลิบุตรร่วมกับคณะสงฆ์ได้ส่งพระสงฆ์ออกประกาศพระพุทธศาสนาทั้งภายในและภายนอกประเทศอินเดีย คณะสงฆ์สายหนึ่งได้เข้ามายังสุวรรณภูมิอันได้แก่ ดินแดนในเขตประเทศพม่าและไทยในปัจจุบันนี้ พระพุทธศาสนาได้เจริญรุ่งเรืองขึ้นในดินแดนนี้ตามลำดับ จนกระทั่งถึงสมัยสุโขทัยเป็นราชธานี พ่อขุนรามคำแหงมหาราชจึงได้ทรงรับเอาพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทย และเป็นศาสนาประจำชาติเรื่อยมาจนกระทั่งถึงทุกวันนี้ โดยมีคณะสงฆ์เป็นผู้ปกครองดูแลพระสงฆ์เองภายใต้การอุปถัมภ์ของภาครัฐ

การปกครองคณะสงฆ์ในสมัยพุทธกาล พระพุทธองค์ทรงใช้ระบบการปกครองแบบพ่อปกครองลูก ประกอบด้วยสันติวิธีธรรมหรือสามัคคีธรรม ให้สิทธิเสรีภาพเสมอกัน ไม่เลือกชนชั้นวรรณะ โดยอาศัยการนับอายุพรรษาในการนับระดับชั้นอาวุโส ซึ่งมีพระพุทธเจ้าทรงเป็นประมุขสงฆ์ ทรงเป็นประธานในการตัดสินวินิจฉัยวางกรอบแนวการปกครองคณะสงฆ์ให้อยู่ในรูปแบบที่พระพุทธองค์ทรงกำหนดไว้ด้วยหลักพระธรรมวินัย ถึงแม้ว่ากาลเวลาจะล่วงเลยไปหลังจากพระพุทธองค์ปรินิพพานไปแล้ว คณะสงฆ์ในยุคนั้น ๆ ก็ยังยึดถือหลักพระธรรมวินัยเป็นข้อบัญญัติเกณฑ์กำหนดตัดสินให้ดำเนินไปด้วยหลักประชาธิปไตยโดยยึดหลักเสียงข้างมากเป็นมติเอกฉันท์ กล่าวโดยรวมในสมัยพุทธกาลนั้นได้กำหนดรูปแบบและวิธีการปกครองคณะสงฆ์ คือ การบวชพระธรรมวินัย การศึกษาและการเผยแผ่^๑

การปกครองตามความหมายในพระพุทธศาสนาเป็นการปกครองเพื่อการศึกษาการปกครองและความสงบเรียบร้อยที่เกิดจากการปกครองนั้นมีใช่เป็นจุดหมายในตัว แต่เป็นเพียงปัจจัย

---

^๑แสวง อุดมศรี, การปกครองคณะสงฆ์ไทย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๕.

คือสภาพเอื้อเพื่อช่วยให้แต่ละบุคคลบรรลุจุดหมายแห่งการศึกษา หรือเพื่อเป็นหลักประกันของ การศึกษาทั้งสิ้น ถ้าไม่ปกครองด้วยการศึกษาก็ต้องปกครองด้วยอำนาจ เมื่อปกครองด้วยอำนาจ ก็เกิดความรู้สึกลงในเชิงปฏิบัติที่เอียงไปในทางที่จะขัดแย้งกัน ด้วยเหตุนี้ การปกครองแบบใช้อำนาจ จึงก่อให้เกิดปัญหา เริ่มตั้งแต่เกิดความขัดแย้งในจิตใจเป็นต้นไป ทำให้ยิ่งต้องเพิ่มการใช้อำนาจ ใช้อาญาและจะเน้นการลงโทษมากยิ่งขึ้นตามลำดับ ไม่ใช่การปกครองแบบพยายามสร้างคนดี แต่เป็น การปกครองแบบพยายามกำจัดคนเลวนั่นเอง^๒ ซึ่งการปกครองคณะสงฆ์นั้น แก่นแท้คือการปกครอง ตามพระธรรมวินัย คือยึดพระธรรมวินัยเป็นธรรมนูญการปกครอง โดยใช้อำนาจรัฐและจารีตเป็นหลัก อุดหนุน คราวใดเกิดความไม่เรียบร้อยขึ้นในคณะสงฆ์จนเป็นเหตุขัดข้องและจำเป็นต้องพึ่งรัฐ จึงได้ อาศัยอำนาจรัฐเข้าช่วยจัดการแก้ไขขัดข้อง ดังเช่นในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช การคณะสงฆ์และ การพระศาสนาดำเนินมาได้ด้วยลักษณะเช่นนี้ โดยเฉพาะเมื่อกล่าวถึงในประเทศไทย ครั้นในรัชสมัย ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงถวายอำนาจรัฐช่วยคณะสงฆ์จัดระบบ การปกครองขึ้นเป็นครั้งแรก ด้วยการที่ทรงตราพระราชบัญญัติปกครองคณะสงฆ์ รัตนโกสินทรศก ๑๒๑ ต่อมาในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ได้ทรงตราพระราชบัญญัติ คณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ โดยยกเลิกฉบับแรกนั้น ทั้งนี้เพื่อจัดระบบการปกครองคณะสงฆ์ใหม่ให้มี รูปแบบคล้ายกับการปกครองของฝ่ายราชอาณาจักร ครั้นถึงรัชกาลปัจจุบัน ได้ทรงตรา พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ และต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ อันเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ใช้อยู่ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ซึ่งพระราชบัญญัติ คณะสงฆ์ทั้งสองฉบับดังกล่าวล่าสุดนี้ถือว่าเป็นรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์และเป็นหลัก จัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบันนี้

การปกครองคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน มีโครงสร้างการปกครองกิจการคณะสงฆ์ตาม รูปแบบของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แต่เนื่องจากพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับดังกล่าว มีผลบังคับใช้มาเป็นเวลานาน จึงได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมการปกครองคณะสงฆ์อยู่ภายใต้การปกครอง ของมหาเถรสมาคม โดยมีการจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎหมายมหาเถร สมาคม พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๕๐ แก้ไขเพิ่มเติมรูปแบบการปกครอง คณะสงฆ์ออกเป็น ๒ ส่วน คือ การปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางกับการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค

^๒พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐. (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอส. อาร์. พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๒๔๓.

การปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางเป็นหน้าที่ของมหาเถรสมาคม โดยมีสมเด็จพระสังฆราชทรงเป็นประธาน สมเด็จพระราชาคณะทุกรูป (เดิมมี ๔ รูป ปัจจุบันมี ๖ รูป) เป็นกรรมการโดยตำแหน่ง และมีพระราชาคณะซึ่งสมเด็จพระสังฆราชจะทรงแต่งตั้งมีจำนวนไม่ต่ำกว่า ๔ รูป แต่ไม่เกิน ๘ รูป เป็นกรรมการ เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระของมหาเถรสมาคม และเพื่อประโยชน์แก่การปกครองคณะสงฆ์ มหาเถรสมาคมได้กำหนดให้มีเจ้าคณะใหญ่ ๕ รูปด้วยกัน คือ เจ้าคณะใหญ่หนกลาง เจ้าคณะใหญ่หนเหนือ เจ้าคณะใหญ่หนตะวันออก เจ้าคณะใหญ่หนใต้ และเจ้าคณะใหญ่หนตะวันออกเฉียงใต้ ทั้งนี้ เพราะในประเทศไทยพระสงฆ์ไทยมีอยู่ ๒ นิกาย คือ มหานิกายกับธรรมยุติกนิกายหรือธรรมยุต เจ้าคณะใหญ่ ๔ รูปแรกเป็นฝ่ายมหานิกาย อีกรูปหนึ่งเป็นฝ่ายธรรมยุติกนิกาย การปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาคแบ่งเขตการปกครองออกไปเป็นภาค จังหวัด อำเภอ ตำบล แต่ละระดับมีเจ้าคณะเป็นผู้ปกครองดูแล^๓

การปกครองคณะสงฆ์ในระดับต่าง ๆ ใช้อำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคมเป็นเครื่องมือตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๘ มีความว่า “มาตรา ๑๘ มหาเถรสมาคมมีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปโดยเรียบร้อย เพื่อการนี้ให้มีอำนาจตรากฎหมายมหาเถรสมาคม ออกข้อบังคับ วางระเบียบ หรือออกคำสั่ง โดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายและพระธรรมวินัย ใช้บังคับได้”

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ มีเนื้อหาสาระสำคัญ กล่าวคือเป็นการปรับปรุงบทบัญญัติว่าด้วยการสถาปนาสมเด็จพระสังฆราชเพียงองค์เดียว กำหนดอำนาจหน้าที่และการปฏิบัติงานของมหาเถรสมาคมให้ชัดเจน กำหนดให้มีรูปแบบการปกครองตามลำดับชั้น กำหนดบทลงโทษผู้กระทำความผิด ยกฐานะวัดให้เป็นนิติบุคคล ซึ่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ เป็นการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ในยุคปัจจุบัน

จากพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ที่ได้กล่าวมาข้างต้น เป็นการกำหนดให้พระสงฆ์มีกรอบกติกาในการปกครองดูแลกิจการต่าง ๆ ของคณะสงฆ์เอง ซึ่งมีหน่วยงานที่สำคัญที่คอยกำกับดูแลกิจการคณะสงฆ์ภายใต้กรอบกฎหมายซึ่งเรียกว่ากฎหมายมหาเถรสมาคม ซึ่งมหาเถรสมาคมมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้^๔ ๑. ปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปโดยเรียบร้อยดีงาม ๒. ปกครองและกำหนดการบรรพชา

^๓พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณฺโญ), การคณะสงฆ์ และการศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๑๖.

^๔พระเมธีธรรมมาภรณ์ (ประยูร ธรรมจิตโต), การปกครองคณะสงฆ์ไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๙), หน้า ๖-๑๒.

สามเณร ๓. ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ ๔.รักษาหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา และ ๕. ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติหรือกฎหมายอื่น

เพื่อการนี้ ให้มหาเถรสมาคมมีอำนาจตรากฎหมายมหาเถรสมาคม ออกข้อบังคับ วางระเบียบ ออกคำสั่ง มีมติหรือออกประกาศ โดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายและพระธรรมวินัยใช้บังคับได้ และจะมอบให้พระภิกษุใดหรือคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการเพื่อรักษาหลักพระธรรมวินัย และเพื่อความเรียบร้อยดีงามของคณะสงฆ์ มหาเถรสมาคมจะตรากฎหมายมหาเถรสมาคมเพื่อกำหนดโทษหรือวิธีลงโทษการปกครองสำหรับพระภิกษุและสามเณรที่ประพฤติให้เกิดความเสียหายแก่ศาสนาและการปกครองคณะสงฆ์ได้

การปกครองคณะสงฆ์ทุกส่วนทุกชั้นให้มีเจ้าคณะมหานิกายและเจ้าคณะธรรมยุตปกครองบังคับบัญชาวัดและพระภิกษุสามเณรในนิกายนั้น ส่วนการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค เจ้าคณะภาคมีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตภาคของตน ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย และการปกครองคณะสงฆ์จังหวัด มีเจ้าคณะจังหวัดกรุงเทพมหานครและเจ้าคณะจังหวัดนอกจากกรุงเทพมหานครมีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตจังหวัดของตน ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย มหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม ระวังอธิกรณ์ วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะอำเภอ แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะอำเภอให้เป็นไปโดยชอบ

การปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ มีการปฏิบัติงานด้านการปกครอง ๖ ภารกิจ คือ (๑) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย มหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน (๒) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี (๓) ระวังอธิกรณ์ วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะตำบล (๔) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบลให้เป็นไปโดยชอบ (๕) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาส ตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่

ในบังคับบัญชา ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย และ(๖) ตรวจสอบและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน ในและการปฏิบัติงานตามตามภารกิจดังกล่าว มีปัญหา พบว่า

พระสังฆาธิการที่มีตำแหน่งทางการปกครอง มีอายุพรรษาสูงวัย มีปัญหาสุขภาพ มีประสบการณ์และความสามารถในการปฏิบัติงานบริหารกิจการคณะสงฆ์น้อย มีความรู้ความเข้าใจในพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช และคำสั่งผู้บังคับบัญชาเหนือตนยังไม่ลึกซึ้ง โครงสร้างภาระงานของพระสังฆาธิการยังไม่ชัดเจน ระบบการทำงานยังไม่เป็นรูปธรรมชัดเจน ขาดความเข้มงวดในการควบคุมดูแลจริยวัตรของพระสงฆ์อย่างใกล้ชิด ไม่มีความต่อเนื่องในการดำเนินการควบคุมหรือส่งเสริมอย่างเป็นรูปธรรม ระบบการบริหารจัดการรายได้ของวัดยังไม่ชัดเจน การควบคุมการก่อสร้างยังไม่มีมาตรการที่ชัดเจน การส่งเสริมการศึกษาของพระภิกษุสามเณรยังไม่มีระบบการสร้างแรงจูงใจในการเรียนนักธรรม-บาลี การส่งเสริมการเผยแผ่หลักธรรมไม่มีเอกภาพในการปฏิบัติ

นอกจากนั้นพระสังฆาธิการต้องพัฒนาทักษะเทคนิค วิธีการและหลักจิตวิทยาในการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ยังต้องพัฒนาความรู้ความเข้าใจในกฎหมายและเทคนิควิธีในการสืบสวนสอบสวน และไม่ชัดเจนในเรื่องกฎหมายบ้านเมืองที่มีส่วนเชื่อมโยงกับพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ขาดความมั่นใจในการตัดสินใจอิทธิพลที่เกิดขึ้น ขาดประสบการณ์และความสามารถในการนำความรู้วิชาการสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านมีจำกัด ระบบการรายงานผลการปฏิบัติงานยังไม่ชัดเจน การแก้ไขปัญหายังไม่เป็นระบบ การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ยังไม่สอดคล้องกับภาระงาน และมีทักษะการใช้เครื่องมือสื่อสารเทคโนโลยีสมัยใหม่น้อย มีความรู้ความเข้าใจในการควบคุมบังคับบัญชาคณะสงฆ์ไม่ลึกซึ้งเพียงพอ ยังขาดเทคนิคในการบริหารจัดการบุคคล และไม่สามารถนำนโยบายสู่การปฏิบัติให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด ขาดความเข้มงวดในการควบคุมบังคับบัญชา การร่วมมือในการวางแผนปกครองร่วมกับคณะสงฆ์มีน้อย อายุวัยพรรษาต่างกันมาก ยากแก่การควบคุมบังคับบัญชา ระบบการตรวจสอบคณะสงฆ์ที่ยังไม่ชัดเจน การนัดประชุมหารือกันยังไม่เป็นทางการ ขาดรูปแบบการตรวจการเป็นการเฉพาะที่ชัดเจน ภารกิจของพระสังฆาธิการมีมาก ทำให้การนัดประชุมแต่ละครั้งมาไม่ครบทุกรูป การประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ผลการดำเนินงานยังไม่ทั่วถึง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสันติธรรมมาภีรัต (บุญชัย สนติกโร) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๕ พบว่า คณะสงฆ์ยังขาดบุคลากรที่มีคุณภาพ มีการใช้อำนาจในการปกครอง ขาดความยุติธรรม และขาดความร่วมมือกันของบุคลากรในคณะสงฆ์ มีนโยบายที่ไม่สอดคล้องกับแผนการปฏิบัติงาน ขาดแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารขาดความรัดกุมในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ขาดงบประมาณเพื่อสนับสนุนการปกครองคณะสงฆ์ และขาดความรู้ด้านเทคโนโลยีเพื่อการสื่อสาร

เพื่อการพัฒนา^๕ และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสุตธรรมพิทักษ์ (น้ำผึ้ง สุธมโม) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า การขาดแคลนบุคลากร บุคลากรไม่ ตั้งใจทำงานเพราะขาดแรงกระตุ้น^๖

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาการพัฒนา ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครอง คณะสงฆ์ ภาค ๑๑ เพื่อนำข้อมูลมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้าน การปกครองของพระสังฆาธิการ และเป็นข้อมูลในการวางแผนให้การปฏิบัติงานด้านการปกครองของ พระสังฆาธิการระดับอำเภอและระดับอื่น ๆ ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาอุปสรรคการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการ ระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานด้านการปกครอง ของพระสังฆาธิการ

๑.๒.๓ เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของ พระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การวิจัย ผู้วิจัยจึงได้ตั้งคำถามการวิจัยไว้ ดังนี้

๑.๓.๑ สภาพปัจจุบัน และปัญหาอุปสรรคการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑ เป็นอย่างไร

---

^๕พระครูสันติธรรมมาภิรัต (บุญชัย สุนติกโร), “การพัฒนารูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ในเขตปกครอง คณะสงฆ์ ภาค ๑๕”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ), (บัณฑิต วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘).

^๖พระครูสุตธรรมพิทักษ์ (น้ำผึ้ง สุธมโม), การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย, ๒๕๕๘).

๑.๓.๒ หลักพุทธธรรม และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการ ควรมีอะไรบ้าง

๑.๓.๓ แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑ ที่เหมาะสม ควรเป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาตามประเด็นที่ศึกษาเกี่ยวกับสภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครอง ปัญหาและอุปสรรคการปฏิบัติงานด้านการปกครอง ได้แก่ ด้านการดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ ด้านการควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ ด้านการระงับอธิกรณ์ชั้นเจ้าคณะตำบล ด้านการแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบล ด้านควบคุมบังคับบัญชาคณะสงฆ์ ด้านการตรวจการคณะสงฆ์และประชุมพระสังฆาธิการ หลักพุทธธรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครอง และการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดตัวแปรสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ คือ

๑) ตัวแปรต้น คือ

๑.๑) สภาพการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ

๑.๒) การใช้สิทธิบาท ๔ ในการพัฒนาการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑

๑.๓) การปฏิบัติงานด้านการปกครอง ๖ ด้าน คือ ด้านการดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ ด้านการควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ ด้านการระงับอธิกรณ์ชั้นเจ้าคณะตำบล ด้านการแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบล ด้านควบคุมบังคับบัญชาคณะสงฆ์ ด้านการตรวจการคณะสงฆ์และประชุมพระสังฆาธิการ

๒) ตัวแปรตาม คือ ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑ ประกอบด้วยระดับประสิทธิภาพในการพัฒนาการปฏิบัติงานด้านการปกครอง ๖ ด้าน และระดับประสิทธิภาพในการใช้สิทธิบาท ๔ ในการปฏิบัติงาน

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากร/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๑.๔.๓.๑ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๑) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ คือ พระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑ ใน ๘ ระดับ ได้แก่ ๑) พระสังฆาธิการระดับภาค ๒) พระสังฆาธิการระดับจังหวัด ๓) พระสังฆาธิการระดับอำเภอ ๔) พระสังฆาธิการระดับตำบล ๕) พระเลขานุการเจ้าคณะอำเภอ ๖) ข้าราชการที่เกี่ยวข้อง ๗) ผู้ทรงคุณวุฒิหรือนักวิชาการ ๘) ผู้นำชุมชน ในเขตจังหวัด นครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ จำนวน ๒๕ รูป หรือคน

๒) ผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม ได้แก่ เลขานุการเจ้าคณะภาค ๑๑ พระสังฆาธิการ ข้าราชการที่เกี่ยวข้อง นักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการปฏิบัติงานด้านการปกครองคณะสงฆ์ ในจังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ จำนวน ๑๐ รูป หรือคน

๑.๔.๓.๒ ประชากร คือ พระสังฆาธิการระดับอำเภอ ได้แก่ เจ้าคณะอำเภอ และรองเจ้าคณะอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑ จำนวน ๔ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ จำนวน ๑๘๐ รูป^๗

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยกำหนดเลือกพื้นที่วิจัยในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑ ของพระสังฆาธิการระดับอำเภอใน ๔ จังหวัด คือ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ผู้วิจัยกำหนดช่วงเวลาในการทำวิจัยครั้งนี้ ระหว่างตั้งแต่เดือนมกราคม ๒๕๕๘ - ธันวาคม ๒๕๕๙ รวม ๒๔ เดือน

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การพัฒนาประสิทธิภาพ หมายถึง กระบวนการในการเปลี่ยนแปลงสร้างสรรค์ความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานด้านการปกครองคณะสงฆ์ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ด้วยวิธีการพัฒนาที่สมดุล ใช้วิธีการบูรณาการระหว่างหลักพุทธธรรม คือ หลักอริยบท ๔ และทฤษฎี

---

^๗สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, **ทำเนียบพระสังฆาธิการ**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๕), หน้า ๑๖-๒๔.

ที่เหมาะสมสอดคล้องกัน คือ แนวคิดวงล้อเดมมิง หรือ PDCA เพื่อให้การปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอได้ผลตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ตั้งไว้

การปฏิบัติงานด้านการปกครอง หมายถึง การปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ตามอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ ตามกฎหมายแพ่งศรัทธา หมวดที่ ๒๓ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ อันประกอบด้วย

๑. ด้านการดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน

๒. ด้านการควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี

๓. ด้านการระงับอธิกรณ์ชั้นเจ้าคณะตำบล วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์ คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะตำบล

๔. ด้านแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบลให้เป็นไปโดยชอบ

๕. ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาส ตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชาให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

๖. ด้านการตรวจการคณะสงฆ์และประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน

พระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ หมายถึง พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอและรองเจ้าคณะอำเภอ (มหานิกาย) ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ และกฎหมายแพ่งศรัทธา หมวดที่ ๒๓ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ ในจังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๖.๑ ได้รู้และเข้าใจสภาพปัจจุบัน และปัญหาอุปสรรคการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑

๑.๖.๒ ได้หลักพุทธธรรม และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการ

๑.๖.๓ ได้แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑ อันจะนำข้อมูลไปใช้ในการกำหนดนโยบายหรือแนวปฏิบัติที่ดีของพระสังฆาธิการต่อไป

๑.๖.๔ ผลการวิจัยสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือลักษณะเดียวกันได้

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบด้วย

๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา

๒.๑.๑ แนวคิดการพัฒนา

๒.๑.๒ ทฤษฎีการพัฒนา

๒.๒ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

๒.๒.๑ ความหมายของประสิทธิภาพ

๒.๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

๒.๒.๓ ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

๒.๒.๔ ทฤษฎีประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

๒.๓ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร

๒.๓.๑ แนวคิดการบริหารที่ส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

๒.๓.๒ ทฤษฎีการบริหารที่ส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้านการปกครองคณะสงฆ์

๒.๖ แนวคิดเกี่ยวกับพระสังฆาธิการ

๒.๗ หลักธรรมพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนาประสิทธิภาพ

๒.๘ พื้นที่เขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑

๒.๙ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๑๐ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา

๒.๑.๑ แนวคิดการพัฒนา

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดการพัฒนาจากทัศนะของ นักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิที่หลากหลาย ซึ่งประมวลเนื้อหา ดังนี้

คำว่า “พัฒนา” ในภาษาไทย มาจาก “วฑฺฒน” ในภาษาบาลี และ “วรณ” ในภาษาสันสกฤต แปลว่า ความเจริญ^๑ หลักการพัฒนานี้ ในทางพระพุทธศาสนาเน้นพัฒนาคนและสังคมอย่างสัมพันธ์ควบคู่กัน ไปและเป็นปัจจัยต่อกัน โดยคำนึงถึงธรรมชาติแวดล้อมพร้อมไปด้วย ตามหลักการที่จัดไว้เป็นระบบ อย่างครบถ้วนชัดเจน พระพุทธศาสนามุ่งเน้นการพัฒนามนุษย์เป็นสำคัญโดยมุ่งพัฒนา ๔ ด้าน คือ ด้านกาย ศีล จิต และปัญญา^๒ นอกจากนี้คำว่า “พัฒนา” หรือ “วฒนา” ในภาษาบาลีนั้นแปลว่า รก คือ รกอย่าง หนาแน่น เช่น รกหญ้า ฌมบนศิระษะรก ก็เรียกว่าพัฒนา คือเป็นความเจริญด้วยเหมือนกัน ถ้าบุคคลมี ความประพฤติหรือการกระทำที่ไม่มีประโยชน์อะไรในโลกนี้ ก็เรียกว่าคนทำโลกให้รก รวมความคำว่า “พัฒนา” แปลว่า ทำให้รก หรือสร้างความรก ถ้าจะให้รกไปด้วยคนดี หรือทรัพยากรมนุษย์ที่ดีแล้ว จำเป็นต้องส่งเสริมปลูกสร้าง ทักษะคติโดยต้องพัฒนาทางจิต ซึ่งเป็นผู้นำของกาย ถ้าจะให้รกไปด้วย ปัญหายุ่งยาก รกไปด้วยความโกลาหลวุ่นวาย ก็ต้องพัฒนาวัตถุ การพัฒนาที่สมบูรณ์แบบจำเป็นต้อง พัฒนาให้ครบทั้ง ๒ ด้าน กล่าวคือ ควรพัฒนาทั้งทางวัตถุและทางจิตใจให้ควบคู่และทักษะคติ โดยเฉพาะ ทักษะคติเป็นการพัฒนาทางด้านจิตใจจะต้องเน้นเป็นพิเศษ เพราะการพัฒนาถูกต้องดีแล้ว ก็จะสามารถ ควบคุมการพัฒนาทางด้านวัตถุให้เป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องได้และการพัฒนาจิตที่ถูกต้องก็คือ พัฒนา จิตให้มีธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจจนกระทั่งพัฒนาจิตให้มีสมาธิ ตั้งมั่น มั่นคง สะอาด สว่าง จาก กิเลสเครื่องเศร้าหมองทั้งหลาย จนเป็นจิตที่ควรแก่การทำงาน สามารถจะนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้^๓ อย่างไรก็ตามการพัฒนา เป็นการกระทำเพื่อให้มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น และการ เปลี่ยนแปลงนั้น จะต้องเป็นไปในทางที่ดีขึ้น หรือดีกว่าสภาพที่เป็นอยู่ และการพัฒนา เมื่อนำมา วิเคราะห์แล้ว จะเห็นว่ามีการให้ความหมายตามแนวทาง ๓ แนว คือ ในแง่ของความก้าวหน้า ในแง่ที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนเพื่อให้เกิดความเจริญ และในแง่ของวิธีการในการดำเนินการพัฒนา^๔ โดย เป้าหมายของการพัฒนา คือ การปลดปล่อยตนเองให้พ้นจากความทุกข์ทั้งทางกายและทางจิตใจ โดยการให้ความสำคัญกับความสุขทางจิตใจอันเกิดจากความมีอิสรภาพที่พึ่งตนเองได้ และความเข้มแข็งของ บุคคลและสังคม ซึ่งเป็นเครื่องชี้ให้เห็นระดับของการพัฒนาประการหนึ่งในบรรดาตัวชี้วัด ๔ ประการ^๕ คือ

^๑ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, ๒๕๔๖), หน้า ๗๗๙.

^๒พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), พระพุทธศาสนาพัฒนาคนและสังคม, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๙), หน้า ๒.

^๓ณัฐหทัย ชลายนวัฒน์, “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักธรรม, : กรณีศึกษา บริษัท ๕๐๕ โภคภัณฑ์ จำกัด”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพัฒนาแรงงานและสวัสดิการมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๖), หน้า ๒๓.

^๔ทวี ทิมชา, การพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๘), หน้า ๑-๒.

^๕พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะศาสนาประจำชาติ, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทสหธรรมิก จำกัด, ๒๕๓๗), หน้า ๗๙-๘๑.

๑. พัฒนากาย มีการพัฒนาทางกายภาพ อันได้แก่ มีร่างกายแข็งแรงปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ ไม่ขาดอาหาร มีเสื้อผ้า ที่อยู่อาศัยยาบรรเทาโรครักษาโรคมีสภาพแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติและสังคมที่ดี

๒. พัฒนาศีล มีการพัฒนาด้านระเบียบ กฎเกณฑ์กฎหมายอันเป็นกติกาในการอยู่ร่วมกันในสังคมที่ให้ความสงบสุข เป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย สามารถจัดข้อขัดแย้งและจัดสรรผลประโยชน์ได้อย่าง ยุติธรรม โดยเฉพาะเป็นกติกาที่อยู่ในจิตสำนึกของผู้คนที่เรียกว่าเป็นการพัฒนาสังคม

๓. พัฒนาจิต มีการพัฒนาจิตใจ ด้วยการฝึกอบรมจิตใจให้สมบูรณ์ด้วยคุณสมบัติทั้ง ๓ ด้าน คือ คุณภาพจิต สมรรถภาพจิต และสุขภาพจิต

๓.๑ คุณภาพจิต เป็นจิตที่มีพื้นฐานที่ดีอันได้แก่มีเมตตา มีความรัก ความเป็นมิตร ความปรารถนาประโยชน์สุขแก่ผู้อื่น มีความกรุณา มีใจเสียสละแบ่งปันมีน้ำใจเพื่อแผ่อบอ้อมอารีย์

๓.๒ สมรรถภาพจิต เป็นจิตที่มีความสามารถ เนื่องจากถูกฝึกให้มีสติความพากเพียรสู้งาน มีความอดทนมีสมาธิแน่นแน่ว มีสัจจะเอาจริงเอาจังมีความเด็ดเดี่ยวต่ออุปถัมภ์และอุดมการณ์ในใจ

๓.๓ สุขภาพจิต เป็นจิตที่มีสุขภาพดีมีจิตใจเป็นสุข สดชื่น ร่าเริง เบิกบาน ปลอด โปร่ง สงบ ผ่องใส ไม่ขุ่นมัว

๔. พัฒนาปัญญา มีการพัฒนาปัญญา อันได้แก่ ความรู้ความเข้าใจในศิลปะและศาสตร์ต่าง ๆ อย่างไม่มีอคติมีความรู้ความเข้าใจโลกและชีวิตตามความเป็นจริงรู้เท่าทันธรรมชาติของสังขารคือ โลก และชีวิต ถึงขั้นทำจิตให้เป็นอิสระหลุดพ้นจากความทุกข์โดยสมบูรณ์

การพัฒนาเป็นกระบวนการที่มีมิติหลากหลายและเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญหลายอย่างได้แก่โครงสร้างทางสังคมทัศนคติของประชาชนสถาบันของชาติขณะเดียวกันก็เร่งความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจการลดความไม่เท่าเทียมกันและการขจัดความยากจนการพัฒนาที่มีความหมาย กว้างขวางมักใช้ในความหมายการพัฒนาประเทศโลกที่สามแต่ถ้าจะเข้าใจได้ดีก็ต่อหมายถึงประเทศที่ พัฒนาแล้วด้วยเนื่องจากประเทศที่พัฒนาแล้วมาถึงจุดที่ตระหนักในศักยภาพของมนุษย์นานแล้วและได้เรียนรู้ถึงความไม่เท่าเทียมกันและการบรรเทา^๖ การพัฒนาที่พึงพิงโลกภายนอกก็มีทั้งข้อดี ข้อเสีย มี โอกาสทั้งที่จะเกิดความหายนะหรือเจริญรุ่งเรืองบางคนอาจได้ยิวว่ามีการพัฒนาเกิดขึ้นแล้วทว่ามองดู จริงๆ แล้ว อาจยังไม่ใช่ความยากจนยังมีมิติที่ลึกกว่านั้นอีก ชาวนายยังคงต่อสู้เพื่อความอยู่รอดจากการขาดที่ดินทำกินสลัมผุดขึ้นเต็มเมืองคนร่ำรวยเป็นคนให้กู้เงินและเจ้าของที่ดินท่ามกลางความยากลำบาก ในการเพาะปลูกของชาวนาที่สภาพแวดล้อมไม่เอื้ออำนวยและเต็มไปด้วยความเสี่ยงการวัดจากดัชนี บางอย่างอาจบอกได้ว่าการปรับปรุงดีขึ้นในด้านเช่นด้านเศรษฐกิจช่วงอายุขัยการลดอัตราการตาย ของเด็กทารกแต่บางด้านอาจยิ่งแย่ลงกว่าเดิมเช่นภาระหนี้การทำลายสภาพแวดล้อมและความเหลื่อมล้ำ ยังมีคนอ้างแนวคิดของการพัฒนามากเท่าใดก็ยิ่งสับสนคำว่า “การพัฒนา” มีหลายความหมายการพัฒนา มีแนวคิดและการกระทำที่เปลี่ยนแปลงมาตลอดแต่ก่อนที่จะ

^๖Denis Goulet, *The cruel choice: A new concept in the theory of development*, (New York : Atheneum, 1904), p. 96.

กล่าวถึงความหมายใหม่ในปัจจุบัน นั้นขอกกล่าวถึงประวัติของแนวคิดในการพัฒนาเสียก่อน^๗ การนำ การพัฒนาไปปฏิบัติส่วนใหญ่หาทางเพิ่มและกำหนดทิศทางการเปลี่ยนแปลงซึ่งเป็นรากฐานของการ กำหนดจุดมุ่งหมายของการพัฒนา นอกจากนี้ยังมีการประเมินขอบเขตของการเปลี่ยนแปลงตาม ทิศทางที่เกิดขึ้นจริงหรือควรเกิดขึ้นใน บรรดาปัญหาเหล่านี้มีประเด็นหลักอันหนึ่งคือใครควรเป็นผู้ ตัดสินใจกำหนดทิศทางและกำหนดลักษณะ ของการเปลี่ยนแปลงประวัติของแนวคิดในการพัฒนา อาจจำแนกได้เป็น ๒ ยุค คือยุคแรกที่เน้นการ พัฒนาเศรษฐกิจและยุคหลังจากนั้น^๘

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาทุกอย่างจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นก่อนแล้วจะต้องมีสิ่งอื่น หรือลักษณะอื่นเข้ามาผสม จึงจะเรียกการเปลี่ยนแปลงนั้นว่า “การพัฒนา” โดยลักษณะที่เพิ่มเข้ามา นั้น ที่สำคัญ คือ ทิศทางของการเปลี่ยนแปลงที่กำหนดไว้ล่วงหน้า^๙ และในการพัฒนาประสิทธิภาพ และคุณภาพของการดำเนินงานมีทฤษฎีสากลซึ่งเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง ได้แก่ “วงล้อเดมมิ่ง” ที่ พัฒนาขึ้นโดย นักวิทยาศาสตร์ชาวอเมริกัน ต่อมาได้นำไปเผยแพร่ที่ประเทศญี่ปุ่นจนประสบ ความสำเร็จ เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย โดยวงล้อเดมมิ่ง หรือวงล้อ PDCA คือวิธีการที่เป็นขั้นตอน ในการทำงานในทางสำเร็จอย่างถูกต้องอย่างมีประสิทธิภาพและเชื่อถือได้ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน (Plan) การนำแผนไปสู่การปฏิบัติ(Do) การตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน (Check) และการปฏิบัติการ แก้ไขปัญหาที่ทำให้งานไม่บรรลุเป้าหมายตามแผนที่วางไว้(Act) ดังนั้นการหมุนวงล้อเดมมิ่ง (PDCA) อย่างต่อเนื่อง จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้การบริหารงานบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๑๐} ซึ่ง แนวความคิดในการแก้ปัญหา (Problem Solving) และการพัฒนากระบวนการ (Process Improvement) อย่างต่อเนื่อง ถือว่าเป็นแนวคิดพื้นฐานของวิธีการต่าง ๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบัน กระบวนการแก้ปัญหาประกอบด้วย^{๑๑}

๑. Plan คือการวางแผน จะครอบคลุมในเรื่องการกำหนดวัตถุประสงค์เป้าหมาย วิธีการ แก้ไขและจัดทำ แผนดำเนินงาน ในบรรดาองค์ประกอบทั้ง ๔ ของวงจร PDCA นั้น ขั้นตอนการ วางแผน เป็นเรื่องสำคัญที่สุด แต่ไม่ได้หมายความว่า ไม่ว่าจะการดำเนินการในขั้นตอนที่เหลือจะเป็น อย่างไร ขอให้การวางแผนถูกต้องก็พอ แต่เนื่องจากทุกสิ่งทุกอย่างต้องอาศัยแผน ดังนั้นถ้าแผนไม่ดี เสียแล้ว งานอื่นก็ ไม่ดีด้วย ซึ่งถ้าแผนเดิมมีการวางแผนอย่างดีการแก้ไขก็มีน้อยและกิจกรรมต่างๆ ก็ สามารถดำเนินได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่า ในการจัดทำแผนจำเป็นจะต้องมีการระบุข้อจำกัดของ

^๗Svante Ersson and Jan-Erik Lane, “Democracy and development: A statistical exploration,” In **Democracy and development : Theory and practice**, Adrian Leftwich, ed. (Cambridge: Polity Press, 1996), pp. 53-59.

^๘Coralie Bryant and Louise G. White, **Managing development in the third world**, (Colorado : Westview Press, 1982), pp. 3-4.

^๙สัญญา สัญญาวิวัฒน์, **การพัฒนาชุมชนแบบจัดการ**, (กรุงเทพมหานคร : เอ็มเทรคดิง, ๒๕๔๑), หน้า ๑๙.

^{๑๐}วีรพงษ์ เกลิมจิระรัตน์, **ข้อกำหนดระบบบริการคุณภาพ ISO ๙๐๐๑ : ๒๐๐๐ ฉบับสมบูรณ์**, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, ๒๕๔๗.), หน้า ๕๖.

^{๑๑}อุทัย บุญประเสริฐ, **การบริหารจัดการสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management)**, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๗๖.

ทรัพยากรที่มีและผลที่มีต่อแผน เช่น ทรัพยากรมนุษย์วัตถุดิบ และเงินทุน ระยะเวลาที่เกี่ยวข้อง และพิจารณาหาวิธีการ ที่เป็นไปได้ภายใต้ข้อจำกัดดังกล่าว ถ้าเป็นไปได้ควรตรวจสอบความเป็นไปได้ในการผ่อนคลายนข้อจำกัด ดังกล่าวด้วย ควรมีการพิจารณาข้อเสนอต่างๆ ก่อนที่จะกำหนดเลือกใช้ข้อเสนอดีที่สุดให้เป็น แผนปฏิบัติการ ในแผนควรกำหนดวิธีการต่าง ๆ ที่ใช้เพื่อการตรวจสอบว่าแผนดังกล่าวมีการวางแผนที่ดี และมีการปฏิบัติตามแผนอย่างถูกต้อง

๒. Do คือการลงมือปฏิบัติหลังจากจบจากการวางแผนแล้วก็เข้าสู่ขั้นตอนการปฏิบัติงานหรือดำเนินงานขั้นตอนต่าง ๆ ที่เสนอไว้ควรนำไปปฏิบัติเพื่อให้มั่นใจว่ามีการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้สิ่งที่ต้องคำนึงถึงในขั้นตอนนี้คือ

๒.๑ สร้างความมั่นใจว่าผู้รับผิดชอบดำเนินการ ตระหนักถึงวัตถุประสงค์และความจำเป็นของงานอย่างถ่องแท้

๒.๒ ให้ผู้รับผิดชอบรับรู้เนื้อหา และดำเนินการตามแผนที่กำหนด

๒.๓ ให้มีการศึกษา และฝึกอบรม เพื่อดำเนินการตามแผนอย่างถูกต้อง

๒.๔ จัดหาทรัพยากรที่จำเป็นตามที่กำหนด และเมื่อต้องการ

๓. Check คือการตรวจสอบผลการปฏิบัติ เมื่อทำการตรวจสอบผลการดำเนินงานตามแผนเพื่อให้สามารถเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้น และดำเนินการแก้ไขจนได้กระบวนการหรือวิธีการปฏิบัติงานที่สามารถกำหนดเป็นมาตรฐาน ควรมีการประเมินสองด้านและเป็นอิสระซึ่งกันและกัน ดังนี้

๓.๑ มีการดำเนินงานตามแผนอย่างถูกต้องหรือไม่

๓.๒ เนื้อหาของแผนมีสาระเพียงพอหรือไม่ ถ้าวัตถุประสงค์ของงานไม่บรรลุนั้นหมายความว่าสภาพเงื่อนไขไม่เป็นไปตามข้อ ๓.๑ หรือข้อ ๓.๒ หรือทั้งสองข้อเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องพิจารณาว่าอยู่ในกรณีใด เพราะการแก้ไขที่ต้องการใน แต่ละข้อจะแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง

๔. Act คือการปฏิบัติตามผลการตรวจสอบ หรือแก้ไข การปฏิบัติการใดๆ ที่เหมาะสมตามผลลัพธ์ที่ได้จากขั้นตอนการตรวจสอบหากผลลัพธ์ไม่เป็นไปตามเป้าหมายจะต้องทำการปรับปรุงแก้ไขในกรณีผลลัพธ์เป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ให้จัดทำเป็นมาตรฐานซึ่งเรียกขั้นตอนนี้ว่าการนำไปปฏิบัติและกำหนดเป็นมาตรฐาน (Action) พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานฉบับ ได้ให้ความหมายของคำว่าศักยภาพไว้ว่า “ศักยภาพ หมายถึง ภาวะแฝง อำนาจหรือคุณสมบัติที่แฝงอยู่ในสิ่งต่างๆ อาจทำให้พัฒนาหรือให้ ปรากฏเป็นสิ่งที่ประจักษ์ได้เช่น เขามีศักยภาพในการทำงานสูง น้ำตกขนาดใหญ่มีศักยภาพในการให้ พลังงานได้มาก”^{๑๒} ศักยภาพ เป็นการรู้จักตัวเองที่กำลังทำอะไรอยู่ และสิ่งที่ทำอยู่นั้นถูกต้องหรือไม่ จงคิดดี ทำอะไรอย่างมีสติ และนำสิ่งที่มีอยู่เหล่านี้มาสร้างด้วยตนเองให้ไปสู่ความสำเร็จ”^{๑๓} การพัฒนาศักยภาพ เป็นแรงจูงใจ การตั้งเป้าหมายที่ทำและพัฒนาตนเองให้ไปสู่พฤติกรรมที่เหมาะสมและ ลงมือปฏิบัติจนบรรลุถึงจุดหมาย เป็นทั้งความพร้อม และความสามารถในการลงมือปฏิบัติจนบรรลุถึง จุดหมายเป็นการเพิ่มพูนความเชื่อมั่นในตนเอง และปูลาดเส้นทางไปสู่

^{๑๒}ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, หน้า ๑๐๙๕.

^{๑๓}เศียร เศวต, ศักยภาพที่ยิ่งใหญ่ของมนุษย์, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ซีวีที, ๒๕๓๒), หน้า ๒๓.

ความสำเร็จในอนาคต^{๑๔} และการพัฒนาศักยภาพ เป็นการเข้าใจในตนเอง รู้ตนเอง ว่าตอนนี้เราทำอะไรอยู่ มีอะไรบกพร่องบ้าง สสำรวจตัวเองให้ถี่ถ้วน ปรับปรุงแก้ไขพัฒนาไปสู่จุดมุ่งหมาย”^{๑๕} ศักยภาพ เป็นผลการเรียนรู้ที่เกิดจากกระบวนการเรียนการสอนในโรงเรียนผสมผสานกับ คุณสมบัติ และคุณลักษณะที่ตกตะกอนติดตัวนอกจากความรู้ในเนื้อหาวิชาหรือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งทักษะ และคุณลักษณะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในสังคมยุคโลกาภิวัตน์ ๓ องค์ประกอบหลัก รวมกัน ๙ ด้าน ดังนี้^{๑๖} ๑) ทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ในอนาคต ประกอบด้วย ๓ ด้าน คือ ทักษะการเรียนรู้ ทักษะการคิด ทักษะการสื่อสาร ๒) ทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการทำงาน ประกอบด้วย ๓ ด้าน คือ ทักษะการจัดการ การทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ความขยัน อดทน ประหยัด และอดออม ๓) ทักษะพื้นฐานที่จำเป็นในการอยู่ร่วมกันในสังคม ประกอบด้วย ๓ ด้าน คือ การควบคุม ตนเองได้รับความรับผิดชอบ และความมีวินัยในตนเอง การช่วยเหลือผู้อื่น เสียสละ มุ่งมั่น และพัฒนา ศักยภาพ (Potentiality) เป็นพลังที่สร้างสมอยู่ในสมองของมนุษย์เกิดขึ้นโดยการกระตุ้น จากสิ่งแวดล้อม สะสม พัฒนา เชื่อมโยงเส้นใยประสาทเป็นประสบการณ์แห่งการเรียนรู้ศักยภาพของมนุษย์จะแสดงออกในลักษณะความสามารถ ซึ่งจะมีมากน้อยเพียงไรขึ้นอยู่กับกระตุ้นจากสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบ ได้แก่ กระบวนการจัดการเรียนการสอน บทบาทของผู้สอนผู้เชี่ยวชาญ การสอนที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ ได้แก่ การกระตุ้น และส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง พัฒนาและส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนให้เต็มตามขีดความสามารถอย่างเป็นไปตามธรรมชาติ การที่จะพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามขีดความสามารถได้นั้น มีปัจจัยที่เกื้อหนุนหลายด้านและโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้สอนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสมองของมนุษย์ซึ่งเป็นขุมพลังแห่งการเรียนรู้ สรุปได้ว่า การพัฒนา ศักยภาพ หมายถึง ความพร้อมความสามารถในการพัฒนาตนเอง ไปสู่พฤติกรรมที่เหมาะสม และลงมือปฏิบัติและบรรลุจุดมุ่งหมาย รวมทั้งได้เข้าใจในตนเอง ส ารวจตัวเอง เพื่อปรับปรุงแก้ไขพัฒนาตนเองให้ไปสู่จุดมุ่งหมาย

จากแนวคิดเกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา สามารถสรุปได้ว่า การพัฒนา เป็นกระบวนการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเจริญ เป็นความตั้งใจที่พยายามกระทำเพื่อเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง หรือเพื่อปฏิบัติการให้บรรลุผลตามเป้าหมาย โดยอาศัยยุทธศาสตร์หรือแผนการหรือวิธีการอันชาญฉลาดเพื่อบรรลุจุดหมายอย่างหนึ่งอย่างใด ซึ่งเป็นเป้าหมายที่มีความยากพิเศษไม่บรรลุได้โดยวิธีธรรมดาและสามารถนำไปผ่านการตรวจสอบ โดยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เพื่อยืนยันว่าเป็นแผนการที่ใช้ปฏิบัติการเพื่อบรรลุจุดหมายของงาน อย่างต่อเนื่อง จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้การบริหารงานบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังตารางที่ ๒.๑ ดังนี้

^{๑๔} นภดล เวชสวัสดิ์, บุคลิกภาพสู่ความเป็นผู้นำ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ซีเอ็ดเคชั่น, ๒๕๓๓), หน้า ๑๒.

^{๑๕} สมิต อาชวณิจกุล, พัฒนาแนวทางก้าวหน้าแนวทางปรับปรุงตนเองสู่ความสำเร็จ, (กรุงเทพมหานคร : นวสารินการพิมพ์, ๒๕๔๔), หน้า ๒๑.

^{๑๖} กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ, ความหมายของคำว่าศักยภาพ, (กรุงเทพมหานคร : กรมวิชาการการพิมพ์, ๒๕๔๓), หน้า ๓.

ตารางที่ ๒.๑ สรุปแนวคิดหลักเกี่ยวกับการพัฒนา

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ราชบัณฑิตยสถาน, (๒๕๔๖, หน้า ๗๗๙)	ความเจริญ
พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), (๒๕๔๙, หน้า ๒)	พระพุทธศาสนาเน้นการพัฒนามนุษย์เป็นสำคัญโดยมุ่งพัฒนา ๔ ด้าน คือ ด้านกาย ศีล จิต และปัญญา
ณัฐหทัย ชลายนวัฒน์, (๒๕๔๖, หน้า ๒๓)	การพัฒนาจิตให้มีสมาธิ ตั้งมั่น มั่นคง สะอาด สว่าง จากกิเลสเครื่องเศร้าหมองทั้งหลาย จนเป็น จิตที่ควรแก่การทำงาน สามารถนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้
ทวี ทิมชา, (๒๕๒๘, หน้า ๑-๒)	การกระทำเพื่อให้มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น และ การเปลี่ยนแปลงนั้น จะต้องเป็นไปในทางที่ดีขึ้น หรือดีกว่าสภาพที่เป็นอยู่
พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), (๒๕๓๗, หน้า ๗๙-๘๑)	การปลดปล่อยตนเองให้พ้นจากความทุกข์ทั้งทางกายและทางจิตใจ โดยการให้ความสำคัญกับ ความสุขทางจิตใจอันเกิดจากความมีอิสรภาพที่ พึ่งตนเองได้
สัญญา สัญญาวิวัฒน์, (๒๕๔๑, หน้า ๑๙)	การพัฒนาทุกอย่างจะต้องมีการเปลี่ยนแปลง เกิดขึ้นก่อนแล้วจะต้องมีสิ่งอื่นหรือลักษณะอื่น เข้ามาผสม
วีรพงษ์ เกลิมจิระรัตน์, (๒๕๔๗, หน้า ๕๖)	ขั้นตอนในการทำงานให้งานเสร็จอย่างถูกต้อง อย่างมีประสิทธิภาพและเชื่อถือได้ประกอบด้วย การวางแผน การนำแผนไปสู่การปฏิบัติ การตรวจสอบผลการปฏิบัติงานให้ถึงเป้าหมาย

๒.๑.๒ ทฤษฎีการพัฒนา

ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา โดยมีนักวิชาการได้กล่าวถึงทฤษฎีการพัฒนาไว้ดังนี้

ทฤษฎีการพัฒนาที่สำคัญมีอยู่ ๔ ทฤษฎี แต่ขณะเดียวกันเมื่อไม่นานมานี้ก็มีความพยายามเสนอทฤษฎีที่ ๕ เขามา รวมทั้งหมดแล้วจึงเป็น ๕ ทฤษฎี ดังนี้^{๑๗}

๑) ทฤษฎีการพัฒนาตามขั้นตอน (Linear-stages theory) ทฤษฎีนี้ยึดประเทศอุตสาหกรรมแบบ วิเคราะห์ประเทศเกษตรกรรมส่วนใหญ่ยังไม่พัฒนาเศรษฐกิจ จึงพยายามวางแผนให้พัฒนาไปสู่อุตสาหกรรม โดยกำหนดเป็นขั้นตอน เช่น ทฤษฎีความเจริญเติบโตของรอสทาว

^{๑๗}Michael P. Todaro, *Economic development*, 5th ed, (New York: Longman, 1994), pp. 66-89.

(Rostow's Stages of Growth) หรือตัวแบบการออมและการลงทุนเพื่อสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของฮาร์รอดและโดมาร์ (Harrod-Domar Growth Model) เป็นต้น

๒) ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้าง (Structural-change models) ทฤษฎีนี้ต้องการให้เปลี่ยนโครงสร้างจากภาคเกษตรไปเป็นภาคอุตสาหกรรมซึ่งสามารถผลิตได้มูลค่ามากกว่า อาจต้องมีการเคลื่อนย้ายแรงงานจากภาคเกษตรไปยังภาคอุตสาหกรรม เพื่อดูดซับแรงงานส่วนเกิน และพัฒนาเทคโนโลยีในการผลิต เช่น ทฤษฎีการพัฒนาของลูอิส (Lewis Theory of Development) เป็นต้น

๓) ทฤษฎีพึ่งพาระหว่างประเทศ (International-Dependence Revolution) นักทฤษฎีในประเทศกำลังพัฒนา หรือมองจากจุดยืนของประเทศกำลังพัฒนาโดยเฉพาะละตินอเมริกานั้นไม่เห็นด้วยกับทฤษฎีการพัฒนาไปสู่ความทันสมัยของตะวันตก เพราะมองว่าเป็นการครอบงำ ซึ่งจะก่อให้เกิดการพัฒนาที่พึ่งพา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพึ่งพาทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีจนมีสภาพเหมือนเป็นอาณานิคมสมัยใหม่ และยิ่งพัฒนาไปจะมีคนรวยเพียงกลุ่มน้อยที่ได้รับผลประโยชน์ ปัญหาความเป็นธรรมและการกระจายรายได้จะยิ่งรุนแรงยิ่งขึ้น รวมไปถึงการสร้างค่านิยมในการพัฒนาในทางที่ผิดที่ต้องพึ่งภายนอกอยู่ตลอด

๔) ทฤษฎีเสรีนิยมใหม่ (Neoclassical Counterrevolution) ทฤษฎีนี้เกิดในช่วงทศวรรษ ๑๙๘๐ เมื่อรัฐบาลอนุรักษ์นิยมของตะวันตก ได้แก่ สหรัฐอเมริกา อังกฤษ แคนาดา และเยอรมนีตะวันตกพร้อมใจกันรับเอาแนวคิดเสรีนิยมใหม่มาเป็นหลักในการกำหนดนโยบาย แนวคิดนี้จะเน้นเศรษฐศาสตร์มหภาคทางด้านอุปทาน (Supply-side macroeconomics) หมายความว่าสนใจการปรับปรุงทางการผลิตมากกว่าการบริโภค ขณะเดียวกันก็เน้นการแปรรูป ลดขนาดของรัฐ ลดการวางแผนจากส่วนกลาง ลดการควบคุม และลดกฎระเบียบ แนวคิดนี้มีอิทธิพลต่อองค์การระหว่างประเทศที่สำคัญ คือธนาคารโลกและกองทุนการเงินระหว่างประเทศ หรือ IMF ตลอดจนองค์การระหว่างประเทศอื่น ๆ จึงทำให้สามารถเผยแพร่แนวคิดของการเปิดเสรีไปอย่างรวดเร็ว

๕) ทฤษฎีความเจริญเติบโตแนวใหม่ (New Growth Theory) ทฤษฎีนี้เห็นว่าการเปิดเสรีมีปัญหา เพราะความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจพึ่งพิงภายนอกขณะที่สถานการณ์ภายนอกผันผวนยากจะคาดการณ์ได้ นอกจากนี้การเติบโตที่เกิดขึ้นยังมีภาวะไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับการเปลี่ยนแปลงของภายนอก เช่น การเคลื่อนย้ายทุน และการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี ดังนั้น การเพิ่มของผลผลิตมวลรวมจึงเป็นการปรับตัวระยะสั้น และอาจไม่ยั่งยืน ด้วยเหตุนี้ ทฤษฎีนี้จึงหันมาสนใจความเจริญเติบโตแนวใหม่ที่เน้นการเติบโตจากภายใน (Endogenous growth theory) และเน้นการเติบโตที่ยั่งยืน (Sustainable growth) ซึ่งมีความสัมพันธ์โดยตรงระหว่างทุนกับแรงงาน ไม่ใช่เป็นเพียงการเคลื่อนย้ายทุน ทฤษฎีความเจริญเติบโตแนวใหม่จึงเน้นการใช้ทรัพยากรภายในและเน้นการพัฒนาทุนมนุษย์ (Human capital) โดยเฉพาะลงทุนทางด้านการศึกษา การสร้างโครงสร้าง

พื้นฐาน (Infrastructure) และการวิจัยและการพัฒนา (R&D) ซึ่งเป็นทางเลือกอีกทางเลือกหนึ่งของการลงทุนในปัจจุบัน

ทฤษฎีความเจริญเติบโตจากภายในนี้เริ่มเข้ามาทดแทนทฤษฎีรุ่นเก่าที่เน้นความเจริญเติบโตจากภายนอก (Exogenous growth theory) นอกจากนี้ทฤษฎีความเจริญเติบโตจากภายในยังมองว่าความเจริญเติบโตขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมเริ่มต้น (Initial conditions) เช่น ระดับการศึกษา ระดับการพัฒนาของตลาดทุน และที่สำคัญคือแบบแผนการกระจายรายได้ก็มีผลต่อความเจริญเติบโตเช่นกัน เนื่องจากการกระจายรายได้มีผลทำให้คนมีทุนต่างกันและมีการลงทุนต่างกัน ระบบเศรษฐกิจที่มีการกระจายรายได้ดีนั้นคนลงทุนก็มากและสามารถลงทุนพร้อม ๆ กันได้ จึงชักนำให้เศรษฐกิจเติบโตเขาสูงสุดคุณภาพที่สูงกว่าได้^{๑๘}

สรุปได้ว่า ทฤษฎีการพัฒนา คือทฤษฎีการพัฒนาตามขั้นตอน ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้าง ทฤษฎีฟุ้งพาระหว่างประเทศ ทฤษฎีเสรีนิยมใหม่ และทฤษฎีความเจริญเติบโตแนวใหม่ เป็นทฤษฎีที่มีความสำคัญกับการเจริญเติบโตจากภายในมากกว่าเน้นการพัฒนาจากภายนอก ทฤษฎีการพัฒนามีแนวคิดสำคัญที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพเจริญก้าวหน้าและมั่นคง ก่อให้เกิดประสิทธิผลได้อย่างดียิ่ง สรุปได้ตามตารางที่ ๒.๒ ดังนี้

ตารางที่ ๒.๒ สรุปแนวคิดหลักเกี่ยวกับทฤษฎีการพัฒนา

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
Michael P., (1994, pp. 66-89).	๑) ทฤษฎีการพัฒนาตามขั้นตอน ๒) ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้าง ๓) ทฤษฎีฟุ้งพาระหว่างประเทศ ๔) ทฤษฎีเสรีนิยมใหม่ ๕) ทฤษฎีความเจริญเติบโตแนวใหม่
สมชัย จิตสุชน, (๒๕๔๗)	ความเจริญเติบโตขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมเริ่มต้น (Initial conditions) เช่น ระดับการศึกษา ระดับการพัฒนาของตลาดทุน และที่สำคัญคือแบบแผนการกระจายรายได้ก็มีผลต่อความเจริญเติบโตด้วยเช่นกัน

^{๑๘}สมชัย จิตสุชน, “การกระจายรายได้ : บทสำรวจความรู้,” วารสารเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์, ปีที่ ๒๒ ฉบับที่ ๓ (กันยายน ๒๕๔๗) : ๗๗-๗๘.

๒.๒ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานเป็นหัวใจหลักของการทำงานให้ไปสู่การบรรลุผลความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของการดำเนินงาน งานจะมีความเจริญก้าวหน้าและสร้างความพึงพอใจทั้งแก่ผู้มาใช้บริการหรือเจ้าของงาน จึงขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของผู้ปฏิบัติงานนั่นเอง การปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพนั้น ผู้ปฏิบัติงานต้องพยายามแสวงหาแนวคิด เทคนิค แนวคิดการพัฒนาที่จะช่วยฟื้นฟูกิจการ ปรับปรุงแก้ไขพัฒนางาน สร้างสมรรถนะให้ตนเองและผู้ปฏิบัติงานในการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม นำเอาแนวคิดการปฏิบัติงานที่ประสบความสำเร็จมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนางานหรือกิจการให้เข้าสถานการณ์ปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้าน

๒.๒.๑ ความหมายของประสิทธิภาพ

มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของประสิทธิภาพไว้ว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง ความสามารถในการสร้างผลงานหรือผลสำเร็จออกมา โดยผลงานที่ได้มีคุณค่ามากกว่าทรัพยากรที่ใช้ไป^{๑๙} ประสิทธิภาพเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับวิธีที่ดีที่สุดที่จะใช้ในการทำงาน ความสามารถในการทำงานโดยสิ้นเปลืองเวลาและเสียพลังงานในการทำงานน้อยที่สุด ผู้ที่มีประสิทธิภาพในการทำงานจึงเป็นผู้ที่ฉลาดในการเรียนรู้ คือรู้ว่าทำงานอย่างไรจะทำให้งานนั้นบรรลุผลสำเร็จในเวลาอันรวดเร็วและสูญเสียพลังงานน้อยที่สุด^{๒๐} ประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึงความสามารถในการลดต้นทุนหรือทรัพยากรต่อหน่วยของผลผลิตที่ได้จากการดำเนินงานต่ำกว่าที่กำหนดไว้ในแผน หรือในทางกลับกัน หมายถึงความสามารถในการเพิ่มผลผลิตหรือผลประโยชน์ต่อหน่วยของต้นทุนที่ใช้ในการดำเนินงานสูงกว่าที่กำหนดไว้ในแผน โดยประสิทธิภาพเป็นอัตราส่วนแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างผลผลิตหรือผลประโยชน์ที่ได้กับต้นทุนหรือทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินงานจริงเมื่อเปรียบเทียบกับแผนที่วางไว้^{๒๑} ประสิทธิภาพมีความหมายถึงผลการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการใด ๆ รวมถึงความพึงพอใจที่เกิดแก่ผู้บริหารโดยใช้ทรัพยากรทางการบริหารอย่างคุ้มค่าและปริมาณการใช้ทรัพยากรน้อยที่สุด^{๒๒} ประสิทธิภาพยังหมายถึงการวัดผลการทำงานขององค์กรนั้นว่าทำงานได้ปริมาณงาน

^{๑๙}รังชัย สันติวงษ์, **องค์กรและการบริหาร**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร : วีอินเตอร์พรีน, ๒๕๕๐), หน้า ๑๘.

^{๒๐}มณฑรา ธรรมบุศน์, **คุณภาพในการทำงาน**, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.chanda.ac.th> [๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๙].

^{๒๑}วรัท พกษากุลนันท์, **ประสิทธิภาพและประสิทธิผล**, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๕๑), หน้า ๑๕.

^{๒๒}วัชริน ขวัญพะงุ่น, **หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล**, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://gotohow.org/blog/watcharin> [๒ มกราคม ๒๕๕๗].

มากน้อยแค่ไหน ใช้เงินใช้เวลาใช้แรงงานไปมากน้อยแค่ไหน เป็นผลดีต่อผู้รับบริการมากน้อยแค่ไหน โดยรวมความมีประสิทธิภาพเราจะให้ความหมายถึงการทำงานได้ปริมาณและคุณภาพมาก องค์การ โดยรวมมีความสมัครสมานสามัคคี มีสันติภาพ และมีความสุข รวมเป็นผลดีต่อส่วนรวมและผู้รับบริการ แต่ใช้แรงงานและงบประมาณน้อย^{๒๓} ประสิทธิภาพของการบริหารงานจะเป็นเครื่องชี้ความเจริญก้าวหน้าหรือความล้มเหลวขององค์กร งานที่สำคัญที่สุดของผู้บริหารก็คืองานในหน้าที่ของการบริหาร ไม่ว่าจะเป็นการประสานงาน การควบคุมบุคลากรภายในองค์กร การแบ่งงานกันทำ การปฏิบัติงานตามหน้าที่อย่างเต็มกำลังความสามารถ และการสร้างความสามัคคีภายในองค์กร ซึ่งจะเป็นสากล ไม่ว่าจะองค์กรนั้นมีขนาดใหญ่หรือเล็ก ผู้บริหารที่ชาญฉลาดจะต้องเลือกการบริหารที่เหมาะสมกับองค์กรของตนเองในสถานการณ์นั้น ๆ และสามารถนำไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กรมากที่สุด^{๒๔}

Gibson และคณะได้ให้ความหมายว่า ประสิทธิภาพ หมายถึงอัตราส่วนของผลผลิตต่อปัจจัย (Ratio of outputs to inputs) การวัดประสิทธิภาพ จะวัดตัวบ่งชี้หลายตัวประกอบด้วยกัน เช่น^{๒๕}

๑. อัตราการได้ผลตอบแทน (Rate of return) ในเงินลงทุนหรือทรัพย์สินที่เป็นทุน
๒. ค่าใช้จ่ายต่อหน่วยผลิต (Unit cost)
๓. อัตราการสูญเสียเปล่าสิ้นเปลืองการใช้ทรัพยากร
๔. อัตราส่วนของผลกำไรต่อค่าใช้จ่ายในการลงทุน

สรุปได้ว่า ประสิทธิภาพเป็นเรื่องของการใช้ปัจจัยและกระบวนการในการดำเนินงานโดยมีผลผลิตที่ได้รับเป็นตัวกำกับ การแสดงประสิทธิภาพของการดำเนินการใด ๆ อาจแสดงค่าของประสิทธิภาพในลักษณะการเปรียบเทียบระหว่างค่าใช้จ่ายในการลงทุนกับผลกำไรที่ได้รับ ซึ่งถ้าผลกำไรมีสูงกว่าต้นทุนเท่าไรก็ยิ่งแสดงถึงประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ ประสิทธิภาพอาจไม่แสดงเป็นค่าประสิทธิภาพเชิงตัวเลข แต่แสดงด้วยการบันทึกถึงลักษณะต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการประสานงาน การควบคุม การแบ่งงานกันทำ การปฏิบัติงานตามภาระหน้าที่ ประสิทธิภาพการสร้าง ความสามัคคีหรือการใช้เงิน วัสดุ คนและเวลาในการปฏิบัติงานอย่างคุ้มค่า ประหยัด ไม่มีการสูญเสียเปล่าเกินความจำเป็น รวมถึงมีการใช้กลยุทธ์หรือเทคนิควิธีการปฏิบัติที่เหมาะสมสามารถนำไปสู่การบังเกิดผลได้เร็ว ตรงต่อเวลา และมีคุณภาพ ประสิทธิภาพจึงมีความสำคัญที่จะช่วยให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้อย่างดียิ่ง สามารถสรุปได้ดังตารางที่ ๒.๓ ดังนี้

^{๒๓} สัญญา สัญญาวิวัฒน์, **ทฤษฎีองค์กรประสิทธิภาพ**, (กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาสังคมวิทยา มานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๑๑๔.

^{๒๔} วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, **แนวคิดทางรัฐประศาสนศาสตร์การประยุกต์และการพัฒนา**, (กรุงเทพมหานคร : พอเพชพับลิชชิงเฮ้าส์, ๒๕๕๔), หน้า ๑๑.

^{๒๕} Gibson J. L. and others, **Organization**, 6thed, (Texas : Business, 1988), pp. 12-13.

ตารางที่ ๒.๓ สรุปแนวคิดหลักเกี่ยวกับความหมายของประสิทธิภาพ

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ธงชัย สันติวงษ์, (๒๕๕๐, หน้า ๑๘)	ความสามารถในการสร้างผลงานหรือผลสำเร็จออกมา โดยผลงานที่ได้มีคุณค่ามากกว่าทรัพยากรที่ใช้ไป
มัณฑรา ธรรมบุศน์, (๒๕๕๖)	วิธีที่ดีที่สุดในการทำงานคือความสามารถในการทำงานโดยสิ้นเปลืองเวลาและเสียพลังงานน้อยที่สุด ผู้ที่มีประสิทธิภาพในการทำงานจึงเป็นผู้ที่ฉลาดในการเรียนรู้ คือรู้ว่าทำงานอย่างไรจะทำงานนั้นบรรลุผลสำเร็จในเวลาอันรวดเร็ว และสูญเสียพลังงานน้อยที่สุด
วรัท พฤษภากุลนันท์, (๒๕๕๑, หน้า ๑๕)	ความสามารถในการลดต้นทุนหรือทรัพยากรต่อหน่วยของผลผลิตที่ได้จากการดำเนินงานต่ำกว่าที่กำหนดไว้ในแผนหรือความสามารถในการเพิ่มผลผลิตหรือผลประโยชน์ต่อหน่วยของต้นทุนที่ใช้ในการดำเนินงานสูงกว่าที่กำหนดไว้ในแผน
วัชริน ขวัญพะงุ้น, (๒๕๔๗)	เป็นเครื่องชี้ความเจริญก้าวหน้าหรือความล้มเหลวขององค์กรงานที่สำคัญที่สุดของผู้บริหารก็คืองานในหน้าที่ของการบริหาร ไม่ว่าจะเป็น การประสานงาน การควบคุมบุคลากรภายในองค์กร การแบ่งงานกันทำ การปฏิบัติงานตามหน้าที่อย่างเต็มกำลังความสามารถ และการสร้างความสามัคคีภายในองค์กร ซึ่งจะเป็นสากล ไม่ว่าจะองค์กรนั้นจะมีขนาดใหญ่หรือเล็ก ผู้บริหารที่ชาญฉลาดจะต้องเลือกการบริหารที่เหมาะสมกับองค์กรของตนเองในสถานการณ์นั้น ๆ
สัญญา สัญญาวิวัฒน์, (๒๕๕๔, หน้า ๑๑๔)	การวัดผลการทำงานขององค์กรว่าทำงานได้ปริมาณงานมากน้อยแค่ไหน ใช้เงินใช้เวลาใช้แรงงานไปมากน้อยแค่ไหน เป็นผลดีต่อผู้รับบริการมากน้อยแค่ไหนการทำงานที่ได้ปริมาณและคุณภาพมาก องค์กรโดยรวมมีความสมัครสมานสามัคคี มีสันติภาพ และมีความสุข รวมเป็นผลดีต่อส่วนรวมและผู้รับบริการ แต่ใช้แรงงานและงบประมาณน้อย
Gibson, (1988, pp.12-13)	อัตราส่วนของผลผลิตต่อปัจจัย การวัดประสิทธิภาพจะวัดตัวบ่งชี้หลายตัวประกอบด้วยกัน เช่น ๑. อัตราการได้ผลตอบแทน ๒. ค่าใช้จ่ายต่อหน่วยผลิต ๓. อัตราการสูญเสียเปล่าสิ้นเปลืองการใช้ทรัพยากร ๔. อัตราส่วนของผลกำไรต่อค่าใช้จ่ายในการลงทุน

๒.๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

มีนักวิชาการมากมายหลายท่านทั้งชาวต่างประเทศและชาวไทยได้อธิบายความหมายของประสิทธิภาพไว้ คำว่า “ประสิทธิภาพ” เป็นคำศัพท์ที่ใช้กันอย่างกว้างขวาง ซึ่งโดยทั่วไปมักหมายถึงความสามารถในการปฏิบัติงาน (Performance) กล่าวคือเมื่อมีผลการปฏิบัติงานที่ดีก็คือว่ามีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานสูง และในทางกลับกัน หากมีผลการปฏิบัติงานไม่ดีก็คือว่ามีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานต่ำ ซึ่งได้มีการให้คำนิยามที่เป็นความหมายของประสิทธิภาพที่มุ่งถึงประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยนักวิชาการชาวต่างประเทศและนักวิชาการของไทย ดังต่อไปนี้

ประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึง ความสามารถขององค์กรในการทำให้บรรลุจุดมุ่งหมายโดยใช้ทรัพยากรต่ำสุด คือใช้วิธีการให้เกิดการจัดสรรทรัพยากรที่สิ้นเปลืองน้อยที่สุด โดยมีเป้าหมายคือประสิทธิผล^{๒๖} การปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพก็คือการปฏิบัติกิจกรรมการงานอย่างราบรื่นครบถ้วน ประหยัดเวลา ใช้กำลังและทรัพยากรอย่างคุ้มค่า เกิดการสูญเปล่าน้อยที่สุด บุคคลที่มีประสิทธิภาพจึงเป็นบุคคลที่พึงปรารถนาในสังคมที่เขาเป็นสมาชิกและในองค์การที่เขาปฏิบัติหน้าที่การงาน^{๒๗} คำว่าประสิทธิภาพในการบริหารงานด้านธุรกิจในความหมายอย่างแคบหมายถึงการลดต้นทุนในการผลิต และในความหมายอย่างกว้างหมายถึงคุณภาพของการมีประสิทธิภาพ (Quality of effectiveness) และความสามารถในการผลิต (Competence and capability) การดำเนินงานทางด้านธุรกิจที่จะถือว่ามีประสิทธิภาพสูงที่สุดนั้นก็เพื่อสามารถผลิตสินค้าหรือบริการในปริมาณและคุณภาพที่ต้องการและเหมาะสมและต้นทุนน้อยที่สุด เพื่อคำนึงถึงสถานการณ์และข้อผูกพันด้านการเงินที่มีอยู่ ดังนั้นแนวความคิดของคำว่าประสิทธิภาพทางธุรกิจในที่นี้มองประกอบ ๔ ประการ คือ ต้นทุน (Cost) คุณภาพ (Quality) ปริมาณ (Quantity) และวิธีการในการผลิต (Method)^{๒๘}

มีทฤษฎะเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานว่า ถ้าพิจารณาว่างานใดมีประสิทธิภาพสูงสุดนั้นให้ดูจากความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำเข้า (Input) กับผลผลิต (Output) ที่ได้รับ เพราะฉะนั้น ตามทฤษฎะนี้ ประสิทธิภาพ (การปฏิบัติงาน) จึงเท่ากับผลผลิตลบด้วยปัจจัยนำเข้าใน

^{๒๖}ทวี ภูมิสาย และ จาริรัช วีระหงส์, การควบคุมคุณภาพ, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ, ๒๕๔๖), หน้า ๕๕.

^{๒๗}สมใจ ลักษณะ, การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์ทรัพยากรพิมพ์, ๒๕๔๙), หน้า ๒๗๙.

^{๒๘}Peterson, E. & Plowman, E.G, *Business Organization and Management*, (Homewood, Illinois : Richard D. Irwin, 1953), p. 433.

กรณีถ้าเป็นการบริหารราชการและองค์กรของภาครัฐก็บอกความพึงพอใจของผู้รับบริการ (Satisfaction) เข้าไปด้วย ซึ่งอาจเขียนเป็นสูตรได้ ดังนี้^{๒๙}

$$E = (O - I) + S \quad \text{โดยที่}$$

E = Efficiency คือ ประสิทธิภาพของงาน

O = Output คือ ผลผลิต

I = Input คือ ปัจจัยนำเข้า

S = Satisfaction คือ ความพึงพอใจของผู้รับบริการ

ประสิทธิภาพคือส่วนประกอบสำคัญของประสิทธิผล ประสิทธิภาพขององค์กรนั้น หมายถึงการบรรลุเป้าหมาย (Goal attainment) ขององค์กร ในการบรรลุเป้าหมายขององค์กรนั้น ปัจจัยประกอบด้วย การฝึกอบรม ประสบการณ์ ความรู้สึกผูกพันกับองค์กรยังมีความสัมพันธ์กับ ประสิทธิภาพขององค์กรด้วย^{๓๐} ประสิทธิภาพหมายถึงผลการปฏิบัติงานที่ทำให้เกิดความพึงพอใจ และได้รับผลกำไรจากการปฏิบัติ (Human satisfaction and benefit product)^{๓๑}

สรุปได้ว่า การปฏิบัติงานหรือดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายภายในเวลาที่กำหนด และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างประหยัดคุ้มค่า และเกิดการสูญเสียน้อยที่สุด โดยอาศัยบุคลากรที่มี ประสบการณ์ มีความรู้สึกผูกพันกับองค์กร ทำงานเป็นทีม มีการประสานงาน และรู้บทบาทหน้าที่ จะส่งผลต่อประสิทธิภาพของการปฏิบัติงาน ทำให้บรรลุผลสำเร็จได้อย่างคุ้มค่าเป็นที่น่าพอใจ สามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๔ ดังนี้

ตารางที่ ๒.๔ สรุปแนวคิดหลักเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ทวี มณีสาย และจารีรักษ์ วีระหงส์, (๒๕๔๖, หน้า ๕๕)	ความสามารถขององค์กรในการทำให้บรรลุจุดมุ่งหมาย โดยใช้ทรัพยากรต่ำสุด คือใช้วิธีการให้เกิดการจัดสรรทรัพยากรที่สิ้นเปลืองน้อยที่สุด โดยมีเป้าหมายคือ ประสิทธิภาพ

^{๒๙}Herbert, Simon A., Donald W. Smithburg and Victor A. Thompson, **Public Administration**, (New York : Alfred A. Knopf, 1960), pp. 180-181.

^{๓๐}Katz D & Kahn R L., **The Social Psychology of Organizations**, (New York : Wiley, 1966), p. 226.

^{๓๑}Millet, John D, **Management the Public Service**, (New York : McGraw-Hill, 1954), p. 4.

ตารางที่ ๒.๔ สรุปแนวคิดหลักเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
สมใจ ลักษณะ, (๒๕๔๙, หน้า ๒๗๙)	การปฏิบัติกิจกรรมการงานอย่างราบรื่นครบถ้วน ประหยัด เวลา ใช้กำลังและทรัพยากรอย่างคุ้มค่า เกิดการสูญเสียเปล่าน้อยที่สุด
Peterson, E. & Plowman, E.G, (1953, p. 433)	การลดต้นทุนในการผลิต คุณภาพของการมีประสิทธิผล และความสามารถในการผลิต ประสิทธิภาพด้านธุรกิจมีองค์ประกอบ ๔ ประการ คือ (๑) ต้นทุน (๒) คุณภาพ (๓) ปริมาณ และ (๔) วิธีการในการผลิต
Herbert, Simon A., Donald W., (1960, pp. 180–181)	ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานเท่ากับผลผลิตลบด้วยปัจจัยนำเข้า กรณีเป็นการบริหารราชการและองค์กรของภาครัฐก็บวกความพึงพอใจของผู้รับบริการเข้าไปด้วย เขียนเป็นสูตรได้ว่า $E = (O - I) + S$ โดยที่ E = Efficiency คือประสิทธิภาพของงาน O = Output คือผลผลิต I = Input คือปัจจัยนำเข้า S = Satisfaction คือความพึงพอใจของผู้รับบริการ
Katz D & Kahn R L., (1966, p. 226)	การบรรลุเป้าหมายขององค์กร โดยมีปัจจัยสำคัญประกอบด้วย การฝึกอบรม ประสบการณ์ ความรู้สึกผูกพันกับองค์กร ซึ่งมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพขององค์กรด้วย
Millet, John D, (1954, p. 4)	ผลการปฏิบัติงานที่ทำให้เกิดความพึงพอใจและได้รับผลกำไรจากการปฏิบัติ
วีรพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์, (๒๕๒๗, หน้า ๔๖)	PDCA คือวิธีการที่เป็นขั้นตอนในการทำงานให้งานเสร็จอย่างถูกต้องอย่างมีประสิทธิภาพและเชื่อถือได้ ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน (Plan) การนำแผนไปสู่การปฏิบัติ (Do) การตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน (Check) และการปฏิบัติการแก้ไขปัญหาที่ทำให้งานไม่บรรลุเป้าหมายตามแผนที่วางไว้ (Act)

๒.๒.๓ ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

มีนักวิชาการได้เสนอแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย^{๓๒}

๑. วัตถุประสงค์ของงานที่มีคุณค่าที่แท้จริง ไม่ว่าจะปฏิบัติงานอะไร ถ้าข้าราชการรู้ว่า สิ่งที่ทำนั้นมีค่ามีประโยชน์อย่างแท้จริง ย่อมตั้งใจปฏิบัติงานที่มีคุณค่านั้น ๆ มากกว่างานที่ไม่มีประโยชน์หรือมีคุณค่าน้อย ในขณะที่เงินเดือนเท่ากัน ข้าราชการย่อมสนใจงานที่มีคุณค่ามากกว่า

๒. สถานที่ปฏิบัติงานหรือสิ่งแวดล้อมในการปฏิบัติงานที่ดี การจัดสถานที่ปฏิบัติงานสะอาด มีอุปกรณ์เครื่องอำนวยความสะดวกสบายที่เหมาะสม แสงสว่างพอเพียง ทำให้สามารถปฏิบัติงานได้รวดเร็ว และอยู่กับโต๊ะปฏิบัติงานนานขึ้น ได้ผลงานมากขึ้น ทำให้รักและพอใจในการปฏิบัติงาน ห้องพักควรจัดให้สะอาดเรียบร้อย มีสิ่งอำนวยความสะดวกพอสมควร

๓. ความมั่นคงในตำแหน่งหน้าที่การงาน เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความมั่นใจอยู่เสมอว่าตำแหน่งหน้าที่ที่ตนกระทำนั้นจะเป็นอะไร ผู้บริหารที่ดีจะต้องพยายามสนับสนุนให้ข้าราชการของตนก้าวหน้าต่อไปให้มากที่สุด หาโอกาสให้ได้รับตำแหน่งหน้าที่สูงขึ้น สนับสนุนให้เรียนต่อหรือเข้ารับการอบรมสัมมนา

ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน เป็นการเปรียบเทียบทรัพยากรที่ใช้ไปกับผลที่ได้จากการทำงานว่าดีขึ้นอย่างไรแค่ไหนในขณะที่กำลังทำงานตามเป้าหมายขององค์การ ความมีประสิทธิภาพจึงหมายถึงการมีสมรรถนะสูง สามารถ มีระบบการทำงาน สร้างสมทรัพยากรและความมั่งคั่งเก็บไว้ภายในไว้เพื่อขยายตัวต่อไปและเพื่อไว้สำหรับรองรับสถานการณ์ที่อาจเกิดวิกฤติจากภายนอกได้ ด้วยเหตุนี้เอง ประสิทธิภาพขององค์การที่จะชี้ว่าองค์การมีประสิทธิภาพหรือไม่เพียงใดจึงอยู่ในเกณฑ์การวัดอีกตัวหนึ่งคือ “การอยู่รอด” (Survival) ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อองค์การต้องสามารถปรับตัวต่อสภาวะการณ์และสิ่งใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น และสามารถสร้างประสิทธิภาพการปฏิบัติงานภายในพร้อมกันไปด้วยเสมอ การวัดความมีประสิทธิภาพโดยวัดการอยู่รอดขององค์การจึงเท่ากับเป็นการวัดความสำเร็จขององค์การในระยะยาว โดยมีเงื่อนไขแฝงเอาไว้ว่าองค์การจะต้องมีประสิทธิภาพการทำงานของระบบปฏิบัติงานภายในเสมอ และประสิทธิผล (Effectiveness) หมายถึงความสำเร็จในการที่สามารถดำเนินกิจการก้าวหน้าไปและสามารถบรรลุเป้าหมายต่าง ๆ ที่องค์การตั้งไว้ได้ โดยหลักการแล้วองค์การควรมีทั้งประสิทธิผลและประสิทธิภาพควบคู่กัน แต่ก็ปรากฏให้เห็นอยู่บ่อยครั้งว่า องค์การจำนวนมากที่สามารถทำได้เพียงอย่างใดอย่างหนึ่ง คือองค์การบางแห่งอาจมีประสิทธิผลบรรลุเป้าหมายได้ แต่กลับมีการใช้จ่ายทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง (ก็คือทำงานไม่มีประสิทธิภาพ) ซึ่งอาจปรากฏในรูปแบบต่าง ๆ โดยมีกระบวนการขั้นตอนและศึกษาสภาพปัญหาในการทำงาน (การ

^{๓๒} สมคิด บางโม, องค์การและการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ดีจำกัด, ๒๕๔๐), หน้า ๑๙๓.

ให้บริการ) กำหนดแนวทางแก้ไขปัญหา (การให้บริการ) ดำเนินการใส่กิจกรรมแทรกผลที่เกิดขึ้นเป็นผลงาน คือมีการพัฒนาคุณภาพการทำงาน (การให้บริการ) ในด้านบุคลากร ด้านระบบงาน ด้านอาคารสถานที่ และด้านเทคโนโลยี^{๓๓} ประสิทธิภาพ (Efficiency) ได้แก่ การสนับสนุนให้มีการบริหารที่จะได้รับผลดีมากที่สุด โดยสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด คือการลดค่าใช้จ่ายทางด้านวัสดุและบุคลากรลง ในขณะที่พยายามเพิ่มความมั่นคง ความเร็ว และความราบเรียบของการบริหารให้มากขึ้น^{๓๔} การบริหารงานที่มีประสิทธิภาพเป็นกลวิธีจัดการที่มีการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ให้เกิดผลสำเร็จ องค์ประกอบที่สำคัญของการบริหารหรือการจัดการจึงมีอยู่ ๓ ส่วนคือ การบริหารตนเอง การบริหารคนคือคนที่เกี่ยวข้อง และการบริหารงานซึ่งเป็นจุดสำคัญ^{๓๕} การบริหารตนเป็นความเข้าใจในความสำเร็จของชีวิตที่มีความสุขจากการทำงานในความรับผิดชอบจนสำเร็จมากกว่าตำแหน่งหน้าที่ฐานะทางเศรษฐกิจ โดยนักบริหารต้องมีคุณธรรมสำหรับผู้นำ เช่น พรหมวิหาร ๔ อิทธิบาท ๔ ทศพิธราชธรรม สัปปุริสธรรม เป็นแนวทางประพฤติและเป็นหลักในการปฏิบัติงาน มีความรอบรู้ทางวิชาการและวิชาชีพ และต้องพัฒนาตนให้เกิดความรอบรู้สูง มีความคิดเชิงวิสัยทัศน์ คิดเป็นระบบ และคิดทั่วทุกด้านในการแก้ไขปัญหามา ปรับปรุงพัฒนางาน ปรับตัวปรับความคิดให้ทันสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เสริมสร้างทัศนคติที่ดีในการทำงาน คำนึงถึงต้นทุนผลลัพธ์ และผลสำเร็จของงาน มีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง รู้จักเสียสละให้อภัย เปิดใจกว้างยอมรับการเปลี่ยนแปลง มีความอดทนและมองโลกในแง่ดี ปรับวิธีการทำงานอย่างรู้เท่าทันเหตุการณ์ ทำงานเชิงรุก ทำงานล่วงหน้าและคู่ขนาน สร้างความเชื่อถือ และมีความเที่ยงตรง การบริหารคนมีปฏิสัมพันธ์อย่างเหมาะสมกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง ๔ กลุ่ม คือ (๑) ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ทำให้ได้รับความเชื่อถือและปฏิบัติงานตามประสงค์ โดยต้องมีความจริงใจซื่อตรงและรู้จักการทำความเข้าใจคำสั่ง (๒) ความสัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชา โดยมีความเที่ยงธรรม ให้ความเวลาให้โอกาสให้อภัยให้ข้อเสนอแนะช่วยเหลือแก้ปัญหา มีความเข้าใจในความแตกต่างของคน (๓) ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ต้องพยายามปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนร่วมงานด้วยความรู้สึกร่วมกันเพื่อเพื่อนร่วมรู้จักระสานงาน ประสานใจด้วยความนุ่มนวลนอบน้อมแน่วแน่และหนักแน่น การทำงานมีความยืดหยุ่น เกิดความรู้สึกประสานได้อย่างคล่องตัว (๔) ความสัมพันธ์กับประชาชน ต้องทราบปัญหาความต้องการ

^{๓๓} ธงชัย สันติวงษ์, **ทฤษฎีการจูงใจ**, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๓), หน้า ๒๙-๓๑.

^{๓๔} ดิน ปรัชญพฤทธิ และ อิศระ สุวรรณบล, **ปทานุกรมการบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สมาคมสังคมาศศาสตร์แห่งประเทศไทย, ๒๕๔๔), หน้า ๑๓๐.

^{๓๕} นภดล เสงเจริญ, “เทคนิคการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ”, **วารสารข้าราชการ**, ปีที่ ๔๔ ฉบับที่ ๒ (มีนาคม-เมษายน ๒๕๔๖) : ๒๓-๒๔.

ของประชาชนให้ได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างถูกต้อง โดยข้าราชการที่ติดต้องรู้จักสำนึกในการบริการประชาชน ไม่ใช่บริการแต่พวกเดียวกัน

นอกจากบริหารตนและบริหารคนแล้ว การบริหารงานมีความสำคัญมาก องค์ประกอบของการบริหารงานหรือ POSDCORB เป็นหลักพื้นฐานของการบริหาร P ตัวแรกคือ Planning การวางแผน แผนวางแล้วต้องนำไปปฏิบัติ O คือ Organizing การจัดองค์การ การจัดโครงสร้าง การจัดวางระบบงานต่าง ๆ S คือ Staffing การจัดหาบุคลากร การสรรหาบุคลากรเข้ามาทำหน้าที่ การใช้คนให้ตรงกับงาน D คือ Directing การบริหารจัดการ การกำกับดูแลทรัพยากร การบริหารโดยเฉพาะงบประมาณ Co คือ Coordinating การประสานงาน การประสานสัมพันธ์ รวมถึง Communication การติดต่อสื่อสาร R คือ Reporting การรายงาน การตรวจสอบกลั่นกรองสุดท้าย B คือ Budgeting เป็นกรอบในการบริหารงานแบบกว้าง ๆ แต่ในปัจจุบันนี้ แนวคิดหรือเทคนิคการบริหารมีมากขึ้นกว่าเดิม

การพัฒนาประสิทธิภาพขององค์กรขึ้นอยู่กับความสามารถขององค์กรที่จะจัดหาและใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสมและกว้างขวาง รูปแบบองค์ประกอบที่สำคัญของการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาองค์กรมี ๔ ด้าน คือ (๑) โครงสร้างขององค์กร (๒) บุคลากร (๓) กระบวนการทำงาน (๔) เทคโนโลยี แนวทางการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานมีแนวทางที่หลากหลาย ประกอบด้วย การทำความเข้าใจและกำหนดแนวคิดของการทำงานให้ชัดเจน การใช้สามัญสำนึกในการพิจารณา การให้คำปรึกษาที่ถูกต้อง การรักษาระเบียบวินัยในการปฏิบัติงาน ปฏิบัติงานด้วยความยุติธรรม การปฏิบัติงานต้องเชื่อถือได้มีความรวดเร็ว งานเสร็จเร็วและได้มาตรฐาน รวมถึงการมีคุณธรรมจริยธรรมในการทำงาน มีความซื่อสัตย์สุจริต มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีในการปฏิบัติงาน ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานจะเน้นเรื่องความสามารถของบุคลากรในการปฏิบัติงาน จึงต้องเน้นพัฒนาความสามารถของบุคคลเป็นหลักซึ่งเป็นองค์ประกอบที่ส่งผลต่อความสามารถของบุคคล ประกอบด้วย คุณลักษณะของบุคคล ได้แก่ ความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน จะมีความสัมพันธ์กับขีดความสามารถในการปฏิบัติงาน ลักษณะบุคคลที่เหมาะสมกับงานนั้น ๆ ก็จะสามารถปฏิบัติงานได้ดีมีประสิทธิภาพ ความพยายามในการทำงานของบุคคลคือความตั้งใจในการทำงานอย่างเต็มที่ซึ่งจะมีความสัมพันธ์กับความยินดีที่จะทำงานซึ่งขึ้นอยู่กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน และจะส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของงาน การสนับสนุนจากองค์กรคือค่าตอบแทน วัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน การได้รับการนิเทศ การประเมินผลที่มีความยุติธรรม การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม รวมทั้งการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน การมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานคือความพร้อมและความพยายาม รวมไปถึงความสามารถที่จะปฏิบัติงานให้สำเร็จโดยการประเมินผลการทำงาน ประสิทธิภาพในการทำงานนั้นไม่สามารถทำได้โดยตรงเนื่องจากหน่วยงานในการวัดสิ่งที่ลงแรง เช่น ค่าตอบแทน วัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนสิ่ง

อำนวยความสะดวกต่าง ๆ ความพยายามและแรงงานเป็นคณหน่วยในการวัดผลลัพธ์คือ การปฏิบัติงาน^{๓๖}

สรุปได้ว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานเป็นความสามารถในการทำงานได้ผลตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างประหยัด มีความรวดเร็ว สูญเสียน้อยที่สุด และทำให้ได้รับปริมาณงานที่เหมาะสมไม่น้อยกว่าตัวชี้วัดที่หน่วยงานกำหนดเกิดคุณภาพ ความรู้เกี่ยวกับงาน ความสามารถในการใช้วัสดุ ความสามารถในการเรียนรู้งาน ความรับผิดชอบ มนุษย์สัมพันธ์ ความคิดริเริ่ม ความประพฤติตามระเบียบ ซึ่งเกิดขึ้นคุ่มค่าต่อทุนที่รัฐสนับสนุน และปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ได้แก่ ค่าตอบแทนที่คุ่มค่า การพัฒนาของผู้ปฏิบัติงาน ความก้าวหน้าและมั่นคงในการทำงาน ภาวะผู้นำของผู้บังคับบัญชา ความรับผิดชอบ ลักษณะงานที่ปฏิบัติ สภาพการทำงานที่ปลอดภัย บรรยากาศการทำงานที่อบอุ่น โครงสร้างองค์กร ระบบการบริหารที่ดี กระบวนการทำงานที่รวดเร็ว การประเมินที่ยุติธรรม และวัสดุ อุปกรณ์เทคโนโลยีที่ทันสมัยพร้อมใช้ ความสามารถรู้ถึงปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานนี้ ช่วยให้สามารถวางแผนการทำงานให้ประสบความสำเร็จตามทิศทางที่กำหนดไว้ได้เป็นอย่างดี สามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๕ ดังนี้

ตารางที่ ๒.๕ สรุปแนวคิดหลักเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
สมคิด บางโม, (๒๕๔๐, หน้า ๑๙๓)	ปัจจัยที่ส่งเสริมประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานประกอบด้วย ๑. วัตถุประสงค์ของงานที่มีคุณค่าที่แท้จริง ๒. สถานที่ปฏิบัติงานสิ่งแวดล้อมในการปฏิบัติงานที่ดี ๓. ความมั่นคงในตำแหน่งหน้าที่การงาน
ธงชัย สันติวงษ์, (๒๕๔๓, หน้า ๒๙-๓๑)	ระบบการทำงานสร้างสมทรัพยากรและความมั่งคั่งเก็บไว้ ภายใน ไว้เพื่อขยายตัวต่อไป และเพื่อไว้สำหรับรองรับ สถานการณ์ที่อาจเกิดวิกฤติจากภายนอกได้ มีผลต่อ ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

^{๓๖}Bowditch, James L and Buono, Anthony, F.A Primer on Organization Behavior. 2nded (New York : John Wiley and Sons, 1990). pp. 508-510.

ตารางที่ ๒.๕ สรุปแนวคิดหลักเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ติน ปรัชญพฤทธิ และอิสระ สุวรรณบล, (๒๕๔๔, หน้า ๑๓๐)	การสนับสนุนให้มีการบริหารที่จะได้รับผลดีมากที่สุด โดย สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายน้อยที่สุดคือการลดค่าใช้จ่ายทางด้าน วัสดุและบุคลากรลง มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ความแม่นยำ ความเร็ว และความราบเรียบของการบริหาร ที่มากขึ้น มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน
นภดล เสงเจริญ, (๒๕๔๖)	การบริหารหรือการจัดการทั้ง ๓ ส่วน คือ (๑) การบริหาร ตนเอง (๒) การบริหารคนคือคนที่เกี่ยวข้อง (๓) การบริหารงานซึ่งเป็นจุดสำคัญ มีผลต่อประสิทธิภาพ การปฏิบัติงาน
Bowditch, James L and Buono, Anthony, (1990, pp. 508-510)	องค์ประกอบสำคัญของการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาองค์กรที่มี ผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานมี ๔ ด้าน คือ (๑) โครงสร้างขององค์กร (๒) บุคลากร (๓) กระบวนการทำงาน (๔) เทคโนโลยี

๒.๒.๔ ทฤษฎีประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

ทฤษฎีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานมีนักวิชาการได้ศึกษาและสรุปที่น่าสนใจดังต่อไปนี้
เบคเกอร์ และ นิวเฮาเซอร์ (Becker&Neuhauser)^{๓๗} ได้เสนอตัวแบบจำลองเกี่ยวกับ
ประสิทธิภาพขององค์กร (model of organization efficiency) โดยกล่าวว่า ประสิทธิภาพขององค์กร
นอกจากจะพิจารณาถึง ทรัพยากร เช่น คน เงิน วัสดุ ที่เป็นปัจจัยนำเข้า และผลผลิตขององค์กร คือ การ
บรรลุเป้าหมายแล้วองค์กรในฐานะที่เป็นองค์กรในระบบเปิด (open system) ยังมีปัจจัย ประกอบอีกดัง
แบบจำลองในรูปสมมติฐานซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

^{๓๗}Becker, S., & Neuhauser, D, *The Efficient Organization*, (New York: Elsevier Scientific, 1975), p.94.

๑. หากสภาพแวดล้อมในการทำงานขององค์กรนั้นมีความซ้ำซ้อนต่ำ (low task environment complexity) หรือมีความแน่นอน (certain) มีการกำหนดระเบียบปฏิบัติในการทำงานขององค์กรอย่างละเอียดถี่ถ้วนแล้ว แน่ชัดว่าจะนำไปสู่ความมีประสิทธิภาพขององค์กรมากกว่าองค์กรที่มีสภาพแวดล้อมในการทำงานยุ่งยาก และ ซับซ้อนสูง (high task environment complexity) หรือมีความไม่แน่นอน (uncertain)

๒. การกำหนดระเบียบปฏิบัติชัดเจนเพื่อเพิ่มผลการทำงานที่มองเห็นได้มีผลทำให้ประสิทธิภาพมากขึ้นด้วย

๓. ผลการทำงานที่มองเห็นได้สัมพันธ์ในทางบวกกับประสิทธิภาพ

๔. หากพิจารณาควบคู่กันไปจะปรากฏว่าการกำหนดระเบียบปฏิบัติอย่างชัดเจนและผลการทำงานที่สามารถมองเห็นได้จะมีความสัมพันธ์มากขึ้นต่อประสิทธิภาพมากกว่าตัวแปรแต่ละตัวตามลำพัง

เบ็คเกอร์ และนิวเฮาเซอร์ ยังเชื่ออีกว่า การสามารถมองเห็นผลการทำงานขององค์กรได้ (visibility consequences) และมีความสัมพันธ์ของประสิทธิภาพขององค์กร เพราะองค์กรสามารถทดลองและเลือกระเบียบการปฏิบัติได้ซึ่งระเบียบการปฏิบัติและผลการปฏิบัติงานจะมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

แคทซ์ และคาน (Katz & Kahn)^{๓๔} ซึ่งเป็นนักทฤษฎีที่ศึกษาองค์กรระบบเปิด (open system) เช่นกันก็ได้ศึกษาในเรื่องปัจจัยที่สำคัญต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ซึ่งเขากล่าวว่า ประสิทธิภาพ คือ ส่วนประกอบที่สำคัญของประสิทธิผล ประสิทธิภาพขององค์กร ถ้าจะวัดจากปัจจัยนำเข้าเปรียบเทียบกับผลผลิตที่ได้ จะทำให้การวัดประสิทธิภาพคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงขององค์กร หมายถึง การบรรลุเป้าหมาย (goal-attainment) ขององค์กรในการบรรลุเป้าหมายขององค์กร ปัจจัยต่าง ๆ คือ การฝึกอบรม ประสบการณ์ความผูกพันยังมีความสำคัญต่อประสิทธิภาพในองค์กรด้วย

สรุปได้ว่า ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของแต่ละบุคคลเกิดจากสภาพภูมิหลัง ของแต่ละคนที่ไม่เหมือนกัน สภาพร่างกายจิตใจ การศึกษา ความรู้ความสามารถ ความ ถนัดต่าง ๆ โดยมีปัจจัยสนับสนุนให้เกิดความแตกต่างจากการประเมินของผู้บังคับบัญชาแล้วให้คะแนนออกมาในระดับต่ำ ปานกลาง และระดับสูง ซึ่งมีผลต่อการ ปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานให้ข้าราชการผู้นั้นมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานที่มากขึ้นเรื่อย ๆ ดังตารางที่ ๒.๖ ดังนี้

---

^{๓๔}Katz, Daniel, & Kahn, Robert L., **The social psychology of organization**, (2nd ed.). (New York: McGraw-Hill, 1978), pp. 232-240.

ตารางที่ ๒.๖ สรุปแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
Becker, S., & Neuhauser, D., 1975) p.94	ประสิทธิภาพขององค์การนอกจากจะพิจารณาถึงทรัพยากร เช่น คน เงิน วัสดุ ที่เป็นปัจจัยนำเข้า และผลผลิตขององค์การ คือ การบรรลุเป้าหมายแล้วองค์การในฐานะที่เป็นองค์กรในระบบเปิด
Katz, Daniel, & Kahn, Robert L., 1978) pp. 232-240.	การบรรลุเป้าหมาย(goal-attainment)ขององค์การในการบรรลุเป้าหมายขององค์การปัจจัยต่าง ๆ คือการฝึกอบรมประสบการณ์ความผูกพันยังมีความสำคัญต่อประสิทธิภาพในองค์กรด้วย

๒.๓ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร

การศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารที่ส่งเสริมประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานได้สรุปแนวคิด ดังนี้

๒.๓.๑ แนวคิดการบริหารที่ส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

การบริหารเป็นกระบวนการหรือวิธีการสั่งการและปฏิบัติเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมาย เป็นการดำเนินงานที่ทำให้การปฏิบัติงานประสบผลสำเร็จ ดังนั้น กระบวนการบริหารจึงเป็นการดำเนินงานตามขั้นตอนของการบริหาร มีนักวิชาการได้อธิบายถึงกระบวนการบริหารไว้ว่า แนวทางการบริหารนั้นมีความเชื่อว่าเป็นไปได้ที่จะหาทางศึกษาถึงศาสตร์ที่เกี่ยวกับการบริหาร (Administrative) ซึ่งสามารถใช้ได้กับการบริหารทุกชนิด ไม่ว่าจะเป็นการบริหารงานอุตสาหกรรมหรืองานรัฐบาล โดยมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการบริหาร ซึ่งประกอบด้วยหน้าที่ทางการบริหาร (Management functions) ๕ ประการ คือ

๑. การวางแผน (Planning) หมายถึง ภาระหน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องทำการคาดการณ์ล่วงหน้าถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่จะมีผลกระทบต่อธุรกิจ และกำหนดขึ้นเป็นแผนปฏิบัติงานหรือวิถีทางที่จะปฏิบัติเอาไว้ เพื่อเป็นแนวทางของการทำงานในอนาคต

๒. การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง ภาระหน้าที่ที่ผู้บริหารจำต้องจัดให้มีโครงสร้างของงานต่าง ๆ และอำนาจหน้าที่ ทั้งนี้เพื่อให้เครื่องจักร สิ่งของ และตัวคนอยู่ในส่วนประกอบที่เหมาะสมในอันที่จะช่วยให้งานขององค์การบรรลุผลสำเร็จได้

๓. การบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) หมายถึง หน้าที่ในการสั่งงานต่าง ๆ ต่อผู้ อยู่ใต้บังคับบัญชา ซึ่งจะกระทำให้ผลสำเร็จด้วยดี โดยที่ผู้บริหารจะต้องกระทำตนเป็นตัวอย่างที่ดี จะต้องเข้าใจคนงานของตน จะต้องเข้าใจถึงข้อตกลงในการทำงานของคนงานและองค์การที่มีอยู่ รวมถึงจะต้องมีการติดต่อสื่อสารกับผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างใกล้ชิดทั้งขึ้นและลง นอกจากนี้ ยังต้อง ทำการประเมินโครงสร้างขององค์การและผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาของตนเป็นประจำอีกด้วย หาก โครงสร้างขององค์การที่เป็นอยู่ไม่เหมาะสมก็จำเป็นต้องปรับปรุงเช่นเดียวกัน ถ้าผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา คนใดหย่อนประสิทธิภาพ การไล่ออกเพื่อปรับปรุงกำลังคนที่มีอยู่ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

๔. การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง ภาระหน้าที่ที่จะต้องเชื่อมโยงงานของทุก คนให้เข้ากันได้ และกำกับให้ไปสู่จุดมุ่งหมายเดียวกัน

๕. การควบคุม (Controlling) หมายถึง ภาระหน้าที่ในการที่จะต้องกำกับให้สามารถ ประกันได้ว่ากิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำไปนั้นสามารถเข้ากันได้กับแผนที่ได้วางไว้แล้ว^{๓๑}

กระบวนการบริหารมีองค์ประกอบและขั้นตอนอยู่ ๗ ขั้นตอน รวมเรียกว่า "POSDCoRB" ซึ่งเป็นอักษรนำขององค์ประกอบกระบวนการ ดังนี้

๑. Planning (การวางแผนงาน) หมายถึง การจัดวางโครงการ แผนปฏิบัติงาน และ วิธีการปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้า ผู้จัดการองค์กรต้องวางแผนงานทุกขั้นตอนของการปฏิบัติงาน เพราะ แผนงานจะเป็นแนวทางปฏิบัติทั้งองค์กร ซึ่งประกอบด้วยแผนงานหลักและแผนงานย่อย แผนงาน ต้องมีลักษณะยืดหยุ่น

๒. Organizing (การจัดหน่วยงาน) หมายถึง การกำหนดโครงสร้างอำนาจหน้าที่ การ แบ่งส่วนงาน และการจัดสายงาน

๓. Staffing (การจัดตัวบุคคล) หมายถึง การบริหารงานด้านบุคลากร ได้แก่ การจัด อัตรากำลัง การสรรหา และพัฒนาบุคลากร การเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง การส่งเสริมขวัญและกำลังใจ สวัสดิการ และการเสริมสร้างบรรยากาศในการทำงาน “คน” เป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดที่ส่งผลให้ งานสำเร็จหรือล้มเหลว

๔. Directing (การอำนวยการ) หมายถึง การวินิจฉัยสั่งการ การควบคุมบังคับบัญชา และการควบคุมดูแลการปฏิบัติงานของผู้บริหาร ในฐานะหัวหน้าหน่วยงาน หัวหน้าต้องมอบหมาย หน้าที่ให้ลูกน้องแต่ละคนตามลำดับ โดยให้สัมพันธ์และสอดคล้องกับความรับผิดชอบแต่ละตำแหน่ง ประกาศใช้ระเบียบให้ปฏิบัติตาม มีการตัดสินใจสั่งการอย่างถูกต้องและรวดเร็ว

---

^{๓๑}Price, A, “Human resource management”, In **A Business Context**. 2^{ed}. (London : Thomson Learning, 2004). p. 110.

๕. Coordinating (การประสานงาน) หมายถึง การประสานกิจกรรมต่าง ๆ ของหน่วยงาน เพื่อให้เกิดมีการร่วมมือที่ดีและนำไปสู่จุดหมายปลายทางเดียวกัน

๖. Reporting (การรายงาน) หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติงานของบุคลากรระดับต่าง ๆ ในหน่วยงาน เพื่อให้ผู้บริหารและสมาชิกหน่วยงานได้รับทราบความเคลื่อนไหวและความคืบหน้าของกิจการอย่างสม่ำเสมอ

๗. Budgeting (การบริหารงบประมาณ) หมายถึง การจัดทำงบประมาณ การจัดทำบัญชีการใช้จ่ายเงิน และการควบคุมตรวจสอบทางการเงินและทรัพย์สิน^{๔๐}

การบริหารและการจัดการ คือการกำหนดนโยบายที่สำคัญและการกำหนดแผนงานขององค์กร รวมถึงการบริหารงานที่มุ่งเน้นการดำเนินงานเพื่อให้เป็นไปตามนโยบายที่วางแผนไว้เพื่อให้กิจการหรือองค์กรสามารถดำเนินกิจการอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ที่องค์กรตั้งไว้ กระบวนการของการจัดการเพื่อให้องค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้มีอยู่ ๔ ขั้นตอน คือ

๑. การวางแผน (Planning) ด้วยการกำหนดวัตถุประสงค์ (Objectives) การกำหนดแนวทางการดำเนินงาน (Map out activities)

๒. การจัดองค์การ (Organizing) เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ไม่ว่าจะเป็นด้านบุคลากร การเงิน โครงสร้าง การสื่อสาร และข้อมูลต่าง ๆ ที่จะเป็นสิ่งสนับสนุน ด้วยการกำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่ละคน ตลอดจนการแก้ปัญหาความขัดแย้ง

๓. การชักนำ (Leading) ประกอบด้วย การจูงใจผู้ใต้บังคับบัญชา การสั่งการ การคัดเลือกช่องทางการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพที่สุด ตลอดจนการแก้ปัญหาความขัดแย้ง

๔. การควบคุม (Controlling) เป็นกิจกรรมการติดตามผลและการแก้ไขปรับปรุงสิ่งที่จำเป็น เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นว่างานบรรลุผลตามที่ได้วางแผนไว้^{๔๑}

สรุปได้ว่า การบริหาร ซึ่งเป็นกระบวนการดำเนินงานขององค์กรขององค์กรหรือหน่วยงานนั้น ผู้บริหารจำเป็นต้องใช้วิธีการที่เหมาะสมในการบริหารงานในองค์กรของตนเอง กระบวนการบริหารงานนั้นจะประกอบไปด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การบังคับบัญชาสั่งการ การบริหารงานบุคคล การประสานงาน การควบคุม การจัดตัวบุคคล การรายงาน และการบริหารงานงบประมาณ ซึ่งกระบวนการบริหารเหล่านี้ ผู้บริหารจำเป็นต้องดำเนินการให้สอดคล้องกันเพื่อการ

^{๔๐}Gulick, L. and L. Urwick, *Papers on the science of administration*, (New York : Columbia University, 1973), p. 13.

^{๔๑}ประสงค์ ประณีตพลกรัง และคณะ, *การบริหารการผลิตและการปฏิบัติการ*, (กรุงเทพมหานคร : Diamond in Business World, ๒๕๕๓), หน้า ๙-๑๘.

บริหารงานที่ดีและสำเร็จผลในองค์กร กระบวนการบริหารที่ดีจะช่วยให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลดีไปด้วย สามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๗ ดังนี้

ตารางที่ ๒.๗ สรุปแนวคิดหลักเกี่ยวกับกระบวนการบริหารที่ส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
Price, A, (2004, p. 110)	หน้าที่ทางการบริหาร ๕ ประการ คือ ๑. การวางแผน ๒. การจัดองค์การ ๓. การบังคับบัญชาสั่งการ ๔. การประสานงาน ๕. การควบคุม
Gulick, L. and L. Urwick, (1973, p. 13)	กระบวนการบริหารมีองค์ประกอบและขั้นตอน ๗ ขั้นตอน ๑. Planning (การวางแผนงาน) ๒. Organizing (การจัดหน่วยงาน) ๓. Staffing (การจัดตัวบุคคล) ๔. Directing (การอำนวยความสะดวก) ๕. Coordinating (การประสานงาน) ๖. Reporting (การรายงาน) ๗. Budgeting (การบริหารงบประมาณ)
ประสงค์ ประณีตพลกรัง และคณะ, (๒๕๕๓, หน้า ๙-๑๘)	กระบวนการของการจัดการมีอยู่ ๔ ขั้นตอน คือ ๑. การวางแผน (Planning) ๒. การจัดองค์การ (Organizing) ๓. การชักนำ (Leading) ๔. การควบคุม (Controlling)

๒.๓.๔ ทฤษฎีการบริหารที่ส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีการบริหารที่สามารถนำไปปรับใช้ในการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานครั้งนี้ ได้แก่

๒.๓.๔.๑ ทฤษฎีการบริหารแบบราชการ (bureaucratic management)

Max Weber ได้เสนอแนวคิด “ระบบราชการเชิงอุดมคติ” ขึ้นเพื่อมุ่งศึกษาองค์การเป็นสำคัญ โดยที่เขามีได้มีจุดมุ่งหมายเพื่อการบริหารเพราะตระหนักและเข้าใจดีว่าหลักการบริหาร

ดังกล่าวเป็นไปได้ยากในโลกของความเป็นจริง อย่างไรก็ตามนักวิชาการหลายท่านเห็นว่าแนวคิดของ Max Weber สามารถนำไปใช้กับการบริหารองค์การได้ดีจากหลักสำคัญ ๗ ประการนี้ คือ

๑. หลักการมีกฎและระเบียบข้อบังคับ (Rules and Regulation) เพื่อควบคุมการตัดสินใจ

๒. หลักความไม่เป็นส่วนตัว (Impersonal) ผู้บริหารต้องอยู่ภายใต้กฎและระเบียบข้อบังคับ เพื่อให้ปลอดจากการกระทำตามอำเภอใจ

๓. หลักการแบ่งงานกันทำ (Division of Labour) ตามความถนัดหรือความชำนาญเฉพาะทาง

๔. หลักการมีโครงสร้างสายบังคับบัญชา (Hierarchical Structure)

๕. หลักความเป็นอาชีพที่มั่นคง (Life-long career)

๖. หลักการมีอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจ (Authority) โดยมีกฎระเบียบข้อบังคับรองรับ

๗. หลักความเป็นเหตุผล (Rationality) ในกระบวนการตัดสินใจเพื่อบรรลุจุดหมาย

ทฤษฎีนี้ทำให้องค์การมีประสิทธิภาพสูง เพราะ ๑) ด้านโครงสร้าง เน้นเรื่องการแบ่งงานกันทำ การมีสายบังคับบัญชา การกำหนดหน้าที่ทางการบริหาร และเน้นหลักการ ๒) ด้านผู้ปฏิบัติ เน้นสิ่งจูงใจด้านเศรษฐกิจและความมั่นคงในงาน คนต้องปรับตัวให้เข้ากับงาน ๓) ด้านความเป็นผู้นำ ให้ความสำคัญกับบทบาทของผู้บริหาร การเชื่อฟังผู้บังคับบัญชา ความเป็นเอกภาพของจุดมุ่งหมาย ๔) ด้านการตัดสินใจ เน้นความเป็นเหตุผล คำนึงถึงควมมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ Weber ยังได้จัดทำเป็นพิมพ์เขียว (Blueprint) ของหลักการหรือสิ่งที่องค์การควรจะทำไว้ โดยเน้นกฎระเบียบข้อบังคับ และการกำหนดอำนาจหน้าที่ที่ชัดเจนเพื่อช่วยให้การประเมินผลการปฏิบัติงานง่ายขึ้นและการให้รางวัลตอบแทนยุติธรรมขึ้น^{๔๖}

๒.๓.๔.๒ ทฤษฎีการบริหารคุณภาพโดยรวม (Total Quality Management : TQM)

ทฤษฎีการบริหารคุณภาพโดยรวมนิยมเรียกกันสั้น ๆ ว่า ทีคิวเอ็ม (TQM) เป็นอีกทฤษฎีหนึ่งที่ได้รับการพัฒนาขึ้นเพื่อใช้ในการบริหาร โดยมุ่งให้ความสำคัญที่ความรับผิดชอบต่อการผลิตหรือการให้บริการที่มีคุณภาพร่วมกัน กระตุ้นให้คนงานแต่ละฝ่ายมุ่งพัฒนาคุณภาพของงาน หลักการบริหารของทฤษฎีนี้มีพื้นฐานมาจากหลักการควบคุมคุณภาพโดยรวม (Total Quality

^{๔๖}Max Weber, อ้างใน วิโรจน์ สารรัตนะ, รศ., ดร., การบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท อักษรวิพัฒน์ จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๑๘-๑๙.

Control : TQC) ที่เน้นความมีพันธะผูกพันกับองค์กร การบูรณาการความพยายามในการปรับปรุงคุณภาพเพื่อบรรลุจุดหมายขององค์กร และการประเมินผลการปฏิบัติงาน

แนวคิดเกี่ยวกับ TQM เริ่มต้นที่อเมริกา และ W. Edwards Deming ได้นำมาพัฒนาใช้ในญี่ปุ่นโดยกำหนดหลัก ๑๔ ประการเพื่อพัฒนาคุณภาพของงาน ซึ่งเป็นสิ่งที่นักบริหารระดับสูงต้องกระทำเพื่อเพิ่มผลผลิตที่มีคุณภาพสูงขึ้น หลัก ๑๔ ประการ ประกอบด้วย

๑. ให้มีพันธะผูกพันระยะยาว เพื่อปรับปรุงผลผลิตและการบริการ
- ๒.ให้นำปรัชญาใหม่ ๆ มาใช้ในการปรับปรุงคุณภาพ
๓. สร้างคุณภาพกับผลผลิตเป็นอันดับแรก
๔. สร้างความจงรักภักดีและความเชื่อถือนระยะยาว
๕. ปรับปรุงระบบการผลิตและการให้บริการอยู่เสมอ
๖. ให้มีการอบรมบุคลากร
๗. ให้มีสถานะความเป็นผู้นำ
๘. จัดบรรยากาศแห่งความกลัว ทำงานด้วยความเป็นสุข
๙. จัดอุปสรรคระหว่างหน่วยงาน เพื่อความเป็นทีม
๑๐. ขจัดคำขวัญหรือคำชักชวนเพื่อให้ปรับปรุงคุณภาพ เพราะอาจเป็นสาเหตุให้

คุณภาพและการผลิตตกต่ำเสียเอง

๑๑. ขจัดการใช้มาตรฐานการทำงานและเป้าหมายเชิงปริมาณกับระดับล่าง แต่ใช้ภาวะผู้นำแทน

๑๒. เปลี่ยนจุดเน้นจากมุ่งปริมาณเป็นมุ่งคุณภาพ
๑๓. มีแผนงานให้การศึกษาและการพัฒนาตนเอง
๑๔. ให้ยึดถือการเปลี่ยนแปลงเป็นภารกิจแห่งตน^{๔๓}

๒.๓.๔.๓ ทฤษฎีมนุษยสัมพันธ์ (Human Relations)

ทฤษฎีมนุษยสัมพันธ์มุ่งแสวงหาทางแก้ไขปัญหาการบริหารที่นักทฤษฎีแนวความคิดสมัยเก่าไม่สามารถแก้ไขได้ มีการพิจารณาองค์การบริหารเน้นตรงที่มนุษย์ในองค์กร หรือที่เรียกว่ามุ่งไปที่ “คน” โดยไม่สนใจโครงสร้างขององค์กร (Man without organization) จนอาจเรียกได้ว่าเป็นกลุ่มนักทฤษฎีการบริหารโบราณสมัยใหม่ (Neo Classical theory Management)

George Elton Mayo นักจิตวิทยาชาวอเมริกันได้ทำการทดลองค้นคว้าได้ผลสรุปว่า (๑) ขวัญของคนงานเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งจะมีผลต่อการปฏิบัติงาน (๒) ปริมาณการทำงานของคนงาน ไม่ได้ขึ้นอยู่กับสภาพทางกายภาพเพียงอย่างเดียว แต่ยังขึ้นอยู่กับความสามารถทางสังคมด้วย

^{๔๓}W. Edwards Deming, อ้างใน เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๗-๒๘.

(๓) รางวัลทางจิตใจ จะให้ความสุขในการปฏิบัติงาน และมีผลในการกระตุ้นให้ทำงานได้มากกว่าตัวเงิน (๔) ปทัสถานทางสังคมของกลุ่ม มีผลต่อประสิทธิภาพและปริมาณของงานด้วย (๕) คนงานมักจะไม่มีปฏิกิริยาต่อการบริหาร ปทัสถานทางสังคม หรือรางวัลใด ๆ เป็นส่วนตัว แต่จะแสดงออกในลักษณะที่เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม

ทฤษฎีนี้เน้นเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในการบริหารงานบุคคลที่นักบริหารได้หันมาสนใจตัวบุคคลหรือประสิทธิภาพที่เกิดจากตัวบุคคลในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะเน้นด้านจิตใจและความพอใจในการทำงานของมนุษย์ นอกเหนือไปจากความสามารถด้านอื่น ๆ^{๔๔}

๒.๓.๔.๔ ทฤษฎีวงล้อเดมมิ่ง (Deming Cycle)

วงล้อเดมมิ่งพัฒนาขึ้นโดย ดร.ชีวฮารท นักวิทยาศาสตร์ชาวอเมริกัน ต่อมา ดร.เดมมิ่ง ได้นำไปเผยแพร่ที่ประเทศญี่ปุ่นจนประสบความสำเร็จเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย โดยมีกิจกรรม ๔ ขั้นตอนคือ PDCA (Plan, Do, Check and Act) เป็นกิจกรรมพื้นฐานในการพัฒนาประสิทธิภาพและคุณภาพของการดำเนินงาน

วีรพงษ์ เถลิงจิระรัตน์ กล่าวว่า วงล้อเดมมิ่ง หรือวงล้อ PDCA คือวิธีการที่เป็นขั้นตอนในการทำงานในทางเสรีจอย่างถูกต้องอย่างมีประสิทธิภาพและเชื่อถือได้ ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน (Plan) การนำแผนไปสู่การปฏิบัติ (Do) การตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน (Check) และการปฏิบัติการแก้ไขปัญหาที่ทำให้งานไม่บรรลุเป้าหมายตามแผนที่วางไว้ (Act) ดังนั้นการหมุนวงล้อเดมมิ่ง (PDCA) อย่างต่อเนื่อง จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้การบริหารงาน บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๔๕}

อุทัย บุญประเสริฐ^{๔๖} ได้เสนอว่า วงจร PDCA หรือวงจรเดมมิ่ง คือ แนวความคิดในการแก้ปัญหา (Problem Solving) และการพัฒนากระบวนการ (Process Improvement) อย่างต่อเนื่อง ซึ่งนำเสนอโดย ดร.เดมมิ่ง และถือว่าเป็นแนวคิดพื้นฐานของวิธีการต่าง ๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบัน กระบวนการแก้ไขปัญหาประกอบด้วย^{๔๗}

๑. Plan คือการวางแผน จะครอบคลุมในเรื่องการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย วิธีการ แก้ไขและจัดทำแผนดำเนินงาน ในบรรดาองค์ประกอบทั้ง ๔ ของวงจร PDCA นั้น ขั้นตอนการวางแผนเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุด แต่ไม่ได้หมายความว่า ไม่ว่าการดำเนินการในขั้นตอนที่

^{๔๔}Elton Mayo, อ้างใน คณาจารย์ภาควิชาบริหารรัฐกิจ, การบริหารรัฐกิจเบื้องต้น, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๒), หน้า ๒๓๐-๒๓๑.

^{๔๕}วีรพงษ์ เถลิงจิระรัตน์, การแก้ปัญหาแบบควซี :วิธีการแก้ปัญหาในงานตามแบบฉบับญี่ปุ่น, (กรุงเทพมหานคร : สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี, ๒๕๔๓), หน้า ๔๖.

^{๔๖}อุทัย บุญประเสริฐ, การบริหารจัดการสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๗๖.

เหลือจะเป็นอย่างไร ขอให้การวางแผนถูกต้องก็พอ แต่เนื่องจากทุกสิ่งทุกอย่างต้องอาศัยแผน ดังนั้น ถ้าแผนไม่ดีเสียแล้ว งานอื่นก็ไม่ดีด้วย ซึ่งถ้าแผนเดิมมีการวางแผนที่ดี การแก้ไขก็มีย่อยและ กิจกรรมต่าง ๆ ก็สามารถดำเนินได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่า ในการจัดทำแผนจำเป็นจะต้องมีการ ระบุข้อจำกัดของทรัพยากรที่มีและผลที่มีต่อแผน เช่น ทรัพยากรมนุษย์ วัตถุดิบ และเงินทุน ระยะเวลาที่เกี่ยวข้อง และพิจารณาหาวิธีการที่เป็นไปได้ภายใต้ข้อจำกัดดังกล่าว ถ้าเป็นไปได้ควร ตรวจสอบความเป็นไปได้ในการผ่อนคลายข้อจำกัดดังกล่าว ควรมีการพิจารณาขอเสนอต่าง ๆ ก่อนที่จะ กำหนดเลือกข้อเสนอที่ดีที่สุดให้เป็นแผนปฏิบัติการ ในแผนควรกำหนดวิธีการต่าง ๆ ที่ใช้เพื่อ การตรวจสอบว่าแผนดังกล่าวมีการวางแผนที่ดี และมีการปฏิบัติตามแผนอย่างถูกต้อง

๒. Do คือการลงมือปฏิบัติ หลังจากจบจากการวางแผนแล้วก็เข้าสู่ขั้นตอนการ ปฏิบัติงานหรือดำเนินงานขั้นตอนต่าง ๆ ที่เสนอไว้ ควรนำไปปฏิบัติเพื่อมั่นใจว่า มีการปฏิบัติตาม แผนที่วางไว้ สิ่งที่ต้องคำนึงถึงในขั้นตอนนี้ คือ

๒.๑ สร้างความมั่นใจว่าผู้รับผิดชอบดำเนินการตระหนักถึงวัตถุประสงค์ และความจำเป็นของงานอย่างถ่องแท้

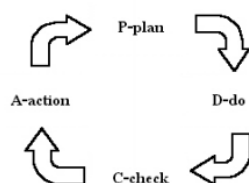
๒.๒ ให้ผู้รับผิดชอบรับรู้เนื้อหา และดำเนินการตามแผนที่กำหนด

๒.๓ ให้มีการศึกษา และฝึกอบรม เพื่อดำเนินการตามแผนอย่างถูกต้อง

๒.๔ จัดหาทรัพยากรที่จำเป็นตามที่กำหนด และเมื่อต้องการ

๓. Check คือการตรวจสอบผลการปฏิบัติ เมื่อทำการตรวจสอบผลการดำเนินงาน ตามแผน เพื่อให้สามารถเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้น และดำเนินการแก้ไขจนได้กระบวนการหรือวิธีการ ปฏิบัติงานที่สามารถกำหนดเป็นมาตรฐาน ควรมีการประเมินสองด้านและเป็นอิสระซึ่งกันและกัน

๔. Act คือการปฏิบัติตามผลการตรวจสอบ หรือแก้ไขการปฏิบัติการใด ๆ ที่ เหมาะสม ตามผลลัพธ์ที่ได้จากขั้นตอนการตรวจสอบหากผลลัพธ์ไม่ปฏิบัติตามเป้าหมายจะต้องทำ การปรับปรุงแก้ไข ในกรณีผลลัพธ์เป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ให้จัดทำเป็นมาตรฐานซึ่งเรียกขั้นตอนนี้ ว่าการนำไปปฏิบัติและกำหนดเป็นมาตรฐาน (Action)

แผนภาพที่ ๒.๑ วงจร PDCA

สรุปได้ว่า ทฤษฎีการบริหารช่วยให้ทราบถึงสิ่งที่เคยเกิดมีมาก่อนแล้วในอดีต ทั้งช่วยให้ เข้าใจสิ่งที่กำลังเกิดขึ้นปรากฏมีอยู่ในปัจจุบันได้อย่างกระจ่างดีขึ้น และสามารถจะสร้างสรรค์สิ่งดี ๆ ใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นในอนาคตได้ การศึกษาทฤษฎีทางการบริหารต่าง ๆ จึงช่วยให้สามารถนำแนวคิด แนวทางการปฏิบัติที่เคยมีผู้นำไปใช้และประสบความสำเร็จได้ผลดีมาปรับใช้เพื่อช่วยในการปฏิบัติงานได้

อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลตามที่ต้องการ โดยเฉพาะทฤษฎีวัฏจักรเดมिंग หรือ PDCA ซึ่งเป็นที่นิยมในการนำประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน สามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๘ ดังนี้

ตารางที่ ๒.๘ สรุปแนวคิดหลักเกี่ยวกับทฤษฎีการบริหารที่ส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
Max Weber, (1940)	<p>หลักสำคัญเพื่อการบริหารองค์การได้ดี ๗ ประการ คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. การมีกฎและระเบียบข้อบังคับ ๒. ความไม่เป็นส่วนตัว ๓. หลักการแบ่งงานกันทำ ๔. การมีโครงสร้างสายบังคับบัญชา ๕. ความเป็นอาชีพที่มั่นคง ๖. การมีอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจ ๗. ความเป็นเหตุผล
W. Edwards Deming, (1940)	<p>หลัก ๑๔ ประการ เพื่อเพิ่มคุณภาพงานให้สูงขึ้น</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. สร้างพันธมิตรผูกพันระยะยาว ๒. นำปรัชญาใหม่ ๆ มาใช้ในการปรับปรุงคุณภาพ ๓. สร้างคุณภาพกับผลผลิตเป็นอันดับแรก ๔. สร้างความจงรักภักดีและความเชื่อถือระยะยาว ๕. ปรับปรุงระบบการผลิตและการให้บริการอยู่เสมอ ๖. การอบรมบุคลากร ๗. สร้างภาวะความเป็นผู้นำ ๘. ขจัดบรรยากาศแห่งความกลัว ทำงานด้วยความสุข ๙. ขจัดอุปสรรคระหว่างหน่วยงาน เพื่อความเป็นทีม ๑๐. ขจัดคำขวัญหรือคำชักชวนเพื่อให้ปรับปรุงคุณภาพ เพราะอาจเป็นสาเหตุให้คุณภาพและการผลิตตกต่ำ

ตารางที่ ๒.๘ สรุปแนวคิดหลักเกี่ยวกับทฤษฎีการบริหารที่ส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
	<p>๑๑. จัดการใช้มาตรฐานการทำงานและเป้าหมายเชิงปริมาณกับระดับล่าง แต่ใช้ภาวะผู้นำแทน</p> <p>๑๒. เปลี่ยนจุดเน้นจากมุ่งปริมาณเป็นมุ่งคุณภาพ</p> <p>๑๓. มีแผนงานให้การศึกษาและการพัฒนาตนเอง</p> <p>๑๔. ยึดถือการเปลี่ยนแปลงเป็นภารกิจแห่งตน</p>
<p>Elton Mayo, (1927-1932)</p>	<p>การบริหารที่มีประสิทธิภาพต้องให้ความสำคัญที่ “คน” ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงาน หลักการบริหารที่สำคัญมี ๕ ประการ คือ</p> <p>๑. ขวัญของคนงานเป็นสิ่งสำคัญและมีผลต่อการปฏิบัติงาน ๒. ปริมาณการทำงานของคนงานขึ้นอยู่กับทั้งสภาพทางกายภาพและกับความสามารถทางสังคมร่วมกัน</p> <p>๓. รางวัลทางจิตใจให้ความสุขในการปฏิบัติงานและช่วยกระตุ้นคนให้ทำงานได้มากกว่าตัวเงิน</p> <p>๔. ปทัสฐานทางสังคมของกลุ่มมีผลต่อประสิทธิภาพและปริมาณของงาน</p> <p>๕. คนงานมักไม่มีปฏิริยาต่อการบริหาร ปทัสฐานทางสังคม หรือรางวัลใด ๆ เป็นการส่วนตัว แต่จะแสดงออกในลักษณะที่เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม</p>
<p>W.Edwards Deming, (1939)</p>	<p>วัฏจักรเดมิ่ง (Deming) หรือวงจร PDCA มี ๔ ขั้นตอน คือ</p> <p>๑ Plan : P ได้แก่ การวางแผน</p> <p>๒. Do : D ได้แก่ การปฏิบัติงานตามแผน</p> <p>๓. Check : C ได้แก่ การตรวจสอบ</p> <p>๔. Act : A ได้แก่ การแก้ไขปรับปรุง</p>

๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้านการปกครองคณะสงฆ์

การปกครองคณะสงฆ์ ย่อมเป็นหน้าที่ หรือบทบาทของพระสงฆ์ ซึ่งมีการแต่งตั้งให้พระสงฆ์ ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมเป็นผู้ปกครองตามลำดับชั้น ซึ่งได้กำหนดเรียกพระผู้ปกครองเหล่านั้นว่า พระสังฆาธิการ คณะสงฆ์เป็นพุทธสาวกของพระพุทธเจ้าที่ต้องยึดพระธรรมวินัยเป็นหลักปฏิบัติสูงสุด มาตั้งแต่สมัยพุทธกาล เป็นองค์กรขนาดใหญ่มีอยู่ทั่วโลก สำหรับประเทศไทยนั้น นอกจากจะต้อง ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยแล้ว ยังมีกฎหมายการปกครองคณะสงฆ์ หรือพระราชบัญญัติคณะสงฆ์มา ช่วยในการปกครองคณะสงฆ์เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า งานการควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงามเป็นงาน เกี่ยวกับการปกครองพระภิกษุ สามเณร ตลอดจนคฤหัสถ์ที่อยู่ภายในวัดให้ประพฤติปฏิบัติตนให้ ถูกต้อง เรียบร้อยดีงาม

การปกครองคณะสงฆ์ ถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญ เพราะถ้ามีระบบปกครองดีศาสนาก็มีความ เจริญมั่นคง การปกครองหรือการบริหารที่ดีนั้น จะต้องมีการรูปแบบและวิธีการจัดการหรือมีแนวคิดซึ่ง ขึ้นอยู่กับการแบ่งงานมอบอำนาจกระจายงานให้ผู้อยู่ฝ่ายบริหารระดับต่างๆ รับผิดชอบตามความรู้ ความสามารถของตน และพัฒนาการในด้านต่างๆ เพราะการปกครองคณะสงฆ์ปัจจุบันนี้ มีอำนาจรัฐ และจารีตประเพณีเข้ามาเกี่ยวข้อง เมื่อมีอิทธิพลเกิดขึ้นต้องอาศัยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เป็นเกณฑ์ จัดระเบียบ

๒.๔.๑ ลักษณะการปกครองคณะสงฆ์

การปกครองคณะสงฆ์มีมาตั้งแต่พุทธกาล หลังจากที่พระพุทธองค์มอบความเป็นใหญ่ให้ คณะสงฆ์ หลักที่ใช้คือ พระธรรมวินัยเมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพานแล้ว เกิดความ ไม่เรียบร้อยขึ้น จึงได้มีการทำปฐมสังคายนาขึ้นที่เมืองราชคฤห์ โดยมีพระมหากัสสปะเป็นประธาน การบริหารคณะสงฆ์ ก็เรียบร้อยมาได้ระยะหนึ่ง ต่อมาก็เกิดถือลัทธิต่างกัน เกิดความไม่เรียบร้อย ขึ้นอีก เป็นเช่นนี้ตลอดมา

เมื่อพิจารณาจากประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในช่วงต้นพุทธกาลในการปกครองคณะ สงฆ์ พระพุทธเจ้ายังไม่ทรงบัญญัติพระวินัยเพื่อควบคุมความประพฤติของพระสงฆ์ เพราะพระสงฆ์ชุด แรกๆ ที่เข้ามาบวชล้วนมีจิตใจเลื่อมใสและตั้งใจประพฤติปฏิบัติ นอกจากนั้นจำนวนของพระสงฆ์ก็ยัง มีไม่มาก แต่มาช่วงระยะหลัง เมื่อพระสงฆ์มีมากขึ้นกฎเกณฑ์ต่างๆ จึงต้องมีเพื่อให้ภิกษุแต่ละรูป ได้ ถือปฏิบัติในแนวทางเดียวกัน ทำนองเดียวกับกฎหมายของรัฐก็เกิดขึ้นจากการที่มนุษย์มาอยู่รวมกัน และการกระทำของคนคนหนึ่งอาจจะไปล่วงละเมิดคนอื่นคนหนึ่ง รัฐจึงจำเป็นต้องออกระเบียบ กฎเกณฑ์ที่เราเรียกว่า กฎหมาย มาคุ้มครอง

พระพุทธองค์ยอมให้มีกฎหมายที่จะละเมิดสิทธิส่วนบุคคลผู้กระทำความชั่วได้ พระพุทธองค์ จึงทรงบัญญัติสิกขาบทเอาไว้เพื่อเอาผิดกับผู้ฝ่าฝืน ซึ่งเป็นการผิดต่อสังคมในขณะเดียวกันก็มีจุดมุ่งหมายอื่นๆ ด้วยดังที่พระองค์ได้ตรัสไว้ว่า^{๔๘} ...ภิกษุทั้งหลายเราบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลายโดยอาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ ๑) เพื่อความยอมรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๒) เพื่อความผาสุกแห่งสงฆ์ ๓) เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๔) เพื่อความอยู่ผาสุกแห่งเหล่าภิกษุผู้มีศีลอันดีงาม ๕) เพื่อปิดกั้นอาสวะทั้งหลาย อันจะเกิดขึ้นในปัจจุบัน ๖) เพื่อกำจัดอาสวะทั้งหลายที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ๗) เพื่อความเลื่อมใสยิ่งขึ้นของคนที่ยังไม่เลื่อมใส ๘) เพื่อความเลื่อมใสของบุคคลผู้เลื่อมใสแล้ว ๙) เพื่อความตั้งมั่นแห่งสังฆกรรม ๑๐) เพื่อเอื้อเพื่อวินัย...^{๔๙}

จะเห็นได้ว่า ที่พระองค์บัญญัติพระวินัยนั้น ข้อ ๑-๒ มีจุดมุ่งหมายเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของคณะสงฆ์เอง ข้อ ๓-๔ เพื่อประโยชน์แก่บุคคล ข้อ ๕-๖ เพื่อประโยชน์แก่ความบริสุทธิ์ ข้อ ๗-๘ เพื่อประโยชน์แก่ประชาชน ข้อ ๙-๑๐ เพื่อประโยชน์แก่พระศาสนาโดยรวม

ขั้นตอนวิธีการในการบัญญัติกฎหมาย (สิกขาบท) พระพุทธเจ้าทรงทราบดีว่าเมื่อใดควรจะบัญญัติ โดยคำนึงถึงหลัก ๓ ประการ นี้

๑. สงฆ์ตั้งได้เป็นเวลายาวนานพอสมควร
๒. สังคมขยายใหญ่ขึ้น
๓. มีผลประโยชน์มากขึ้น

จากแนวทางทั้ง ๓ ประการนี้เอง จึงก่อให้เกิดการบัญญัติพระวินัยหรือกฎหมายคณะสงฆ์ขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมาย ๑๐ ประการดังกล่าวแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ข้อ ๑๐ นั้น หมายถึงเอาเพื่อการเกื้อหนุนการปกครอง^{๕๐} สิกขาบท หรือพระวินัย ถือได้ว่าเป็นธรรมเนียมการปกครองที่ภิกษุจะต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ถ้าหากว่าล่วงละเมิดก็จะได้รับการลงโทษหนักบ้างเบาบ้างตามลักษณะของการกระทำ

ในส่วนของวิธีการบัญญัติสิกขาบทเมื่อเกิดเหตุการณ์ไม่ดีไม่งามในสังคมสงฆ์พระสงฆ์และประชาชนก็จะดำเนินพระพุทธร่องค์ก็จะประชุมสงฆ์และพิจารณาบัญญัติพระวินัยขึ้นขั้นตอนในการบัญญัติพระวินัยของพระพุทธองค์จึงปฏิบัติตามลำดับดังนี้

^{๔๘}สมภาร พรหมทาม, “ศีลธรรมกับกฎหมายมุมมองจากพุทธศาสนา” ใน *พุทธศาสนศึกษา*, (ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๒-๓ พฤษภาคม-ธันวาคม ๒๕๔๑) : ๕๑-๕๒.

^{๔๙}วิมหา. (ไทย) ๑/๓๙/๒๘-๒๙.

^{๕๐}พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), *นิติศาสตร์แนวพุทธ*, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๑), หน้า ๖๗.

๑. เมื่อภิกษุก่อเหตุขึ้นพระองค์ตรัสเรียกประชุมสงฆ์
๒. ตรัสถามภิกษุผู้ก่อเหตุถึงเรื่องราวที่เกิดขึ้น
๓. ชี้โทษแห่งการล่วงละเมิดและแสดงอานิสงค์ของการสำรวมระวัง
๔. วางโทษหรือบัญญัติสิกขาบทให้ภิกษุถือปฏิบัติตาม

เมื่อพิจารณาการบัญญัติสิกขาบทจะเห็นได้ว่า พระพุทธเจ้ามิได้ทรงบัญญัติให้เสร็จในคราวเดียวกัน แต่จะบัญญัติต่อเมื่อมีพระภิกษุกระทำความผิดจากหลักการที่วางเอาไว้ พระองค์จะทรงประชุมคณะสงฆ์ทุกครั้งเพื่อพิจารณาความผิดที่เกิดขึ้น เมื่อประชุมสงฆ์เห็นชอบอย่างไรพระองค์ก็จะทรงบัญญัติสิกขาบทและโทษตามความผิดนั้นๆ

จะเห็นได้ว่า สังคมสงฆ์ในสมัยพุทธกาล มีอำนาจตามขอบเขตของตน ไม่ว่าจะเป็นอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ กล่าวคือ

๑. อำนาจนิติบัญญัติ พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติสิกขาบทหรือพระวินัยเพื่อใช้ปกครองสงฆ์เป็นพุทธบัญญัติทั้งหมด ทรงบัญญัติอย่างเปิดเผย ทั้งต่อหน้าสงฆ์ วัตถุ และบุคคล โดยมีสังคมสงฆ์ให้ความเห็นชอบ

๒. อำนาจบริหาร เดิมทีนั้นพระสงฆ์ยังมีไม่มาก พระองค์จึงทรงบริหารงานเอง ต่อมาเมื่อพระสงฆ์มีจำนวนมากขึ้นพระองค์ก็ทรงมอบอำนาจให้แก่สงฆ์ ดังจะเห็นได้จากการบรรพชาอุปสมบท การกรานกฐิน การระงับอธิกรณ์ เป็นต้น

๓. อำนาจตุลาการ สถาบันตุลาการของพุทธจักรมีกฎระเบียบที่วางไว้เป็นบรรทัดฐานแห่งการกระทำของบุคคลในสังคม ป้องกันมิให้ประพฤติผิด และมีวิธีการลงโทษ แต่การลงโทษผู้กระทำความผิดในทัศนะของพุทธปรัชญาเถรวาทมิใช่เพื่อการแก้แค้น หากเป็นการให้บทเรียนเพื่อให้ผู้กระทำความผิดกลับตัวเป็นคนดีในสังคม จะเห็นได้จากการปรับอาบัติตั้งแต่สังฆาติเสสลงมา

ดังนั้น การลงโทษจึงมีจุดมุ่งหมาย ๒ ประการคือ^{๕๑} ๑) เพื่อให้ผู้กระทำความผิดกลับตัวเป็นคนดี และ ๒) เพื่อช่วยป้องกันความชั่วร้ายทำนองเดียวกันที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

สรุปได้ว่า ลักษณะการปกครองคณะสงฆ์ในสมัยพุทธกาล ขั้นตอนวิธีการในการบัญญัติกฎหมาย (สิกขาบท) พระพุทธเจ้าคำนึงถึงหลัก ๓ ประการ คือ ๑) สงฆ์ตั้งได้เป็นเวลายาวนานพอสมควร ๒) สังคมขยายใหญ่ขึ้น ๓) มีผลประโยชน์มากขึ้น จึงก่อให้เกิดการบัญญัติพระวินัยหรือกฎหมายคณะสงฆ์ขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมาย ๑๐ ประการ คือ ๑) เพื่อความยอมรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๒) เพื่อความผาสุกแห่งสงฆ์ ๓) เพื่อชมบุคคลผู้ก้อยาก ๔) เพื่อความอยู่ผาสุกแห่งเหล่าภิกษุผู้มีศีลอันดีงาม ๕) เพื่อปิดกั้นอาสวะทั้งหลาย อันจะเกิดขึ้นในปัจจุบัน ๖) เพื่อกำจัดอาสวะทั้งหลายที่จะเกิดขึ้นใน

^{๕๑}สมภาร พรหมทา, “สิทธิในทัศนะของพุทธศาสนา”, ในพุทธศาสนศึกษา, (ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑ มกราคม-เมษายน ๒๕๓๗), หน้า ๖๑.

อนาคต ๗) เพื่อความเลื่อมใสยิ่งขึ้นของคนที่ยังไม่เลื่อมใส ๘) เพื่อความเลื่อมใสของบุคคลผู้เลื่อมใสแล้ว ๙) เพื่อความตั้งมั่นแห่งศีลธรรม ๑๐) เพื่อเอื้อเพื่อวินัย และการลงโทษจึงมีจุดมุ่งหมาย ๒ ประการ คือ ๑) เพื่อให้ผู้กระทำความผิดกลับตัวเป็นคนดี และ ๒) เพื่อช่วยป้องกันความชั่วร้ายทำนองเดียวกันที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

ตารางที่ ๒.๙ แสดงสาระสำคัญลักษณะการปกครองคณะสงฆ์

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
วิมहा. (ไทย) ๑/๓๙/๒๘-๒๙.	บัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุ ๑๐ ประการ คือ ๑) เพื่อความยอมรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๒) เพื่อความผาสุกแห่งสงฆ์ ๓) เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๔) เพื่อความอยู่ผาสุกแห่งเหล่าภิกษุผู้มีศีลอันดีงาม ๕) เพื่อปิดกั้นอาสวะทั้งหลาย อันจะเกิดขึ้นในปัจจุบัน ๖) เพื่อกำจัดอาสวะทั้งหลายที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ๗) เพื่อความเลื่อมใสยิ่งขึ้นของคนที่ยังไม่เลื่อมใส ๘) เพื่อความเลื่อมใสของบุคคลผู้เลื่อมใสแล้ว ๙) เพื่อความตั้งมั่นแห่งศีลธรรม ๑๐) เพื่อเอื้อเพื่อวินัย
พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), (๒๕๔๑, หน้า ๖๗).	ขั้นตอนวิธีการในการบัญญัติกฎหมาย (สิกขาบท) พระพุทธเจ้า คำนึงถึงหลัก ๓ ประการ คือ ๑) สงฆ์ตั้งได้เป็นเวลายาวนานพอสมควร ๒) สังคมขยายใหญ่ขึ้น ๓) มีผลประโยชน์มากขึ้น จึงก่อให้เกิดการบัญญัติพระวินัยหรือกฎหมายคณะสงฆ์ขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมาย ๑๐ ประการดังกล่าวแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ข้อ ๑๐ นั้น หมายเอาเพื่อการเกื้อหนุนการปกครอง
สมภาร พรหมทา, (๒๕๓๗, หน้า ๖๑).	การลงโทษจึงมีจุดมุ่งหมาย ๒ ประการ คือ ๑) เพื่อให้ผู้กระทำความผิดกลับตัวเป็นคนดี และ ๒) เพื่อช่วยป้องกันความชั่วร้ายทำนองเดียวกันที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

๒.๔.๓ ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ไทย

ระเบียบการปฏิบัติปกครองคณะสงฆ์ไทย กำหนดให้มีเจ้าคณะมหานิกาย และเจ้าคณะธรรมยุต ปกครองบังคับบัญชาวัด และพระภิกษุสามเณรในนิกายนั้นๆ โดยมีแบบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง และระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค^{๕๖}

ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง มีมหาเถรสมาคมเป็นศูนย์กลางรวมอำนาจปกครอง และกิจการคณะสงฆ์ทั้งสิ้นของคณะสงฆ์ไทย เป็นศูนย์รวมเขตการปกครอง และเจ้าคณะส่วนกลาง ซึ่งเป็นผู้ปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง โดยกำหนดเขตการปกครอง ได้แก่ เขตการปกครองบังคับบัญชาเจ้าคณะ เจ้าอาวาส และภิกษุสามเณรในนิกายนั้นๆ ในส่วนกลาง จะแยกส่วนปกครองเป็นคณะนิกายเรียกว่า “หน” มี ๔ หน คือ หนกลาง หนเหนือ หนตะวันออก และหนใต้ ในส่วนของคณะธรรมยุต เรียกว่า คณะธรรมยุต จะรวมเขตปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค และวัดธรรมยุตเป็นเขตเดียวกัน

การปกครองสงฆ์ในส่วนกลาง ได้แก่ เจ้าคณะหนใหญ่ ซึ่งเป็นพระสังฆาธิการในส่วนกลางเป็นผู้ประสานงานกับสมเด็จพระสังฆราช มีมหาเถรสมาคม เป็นหน่วยงานในส่วนกลางและประสานงานกับเจ้าคณะในส่วนภูมิภาค ปฏิบัติหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตปกครองของตน เรียกว่า หน มีเจ้าคณะหนใหญ่ ๕ หน คือ

๑. เจ้าคณะใหญ่หนกลาง
๒. เจ้าคณะใหญ่หนเหนือ
๓. เจ้าคณะใหญ่หนตะวันออก
๔. เจ้าคณะใหญ่หนใต้
๕. เจ้าคณะใหญ่คณะธรรมยุต

อำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ของเจ้าคณะหนใหญ่ ในเขตปกครองของตนมีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ ดังนี้^{๕๗}

๑. ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช

๒. ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษา สงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี

^{๕๖}พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณโณ), เอกสารประกอบคำบรรยายเรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา, ๒๕๔๕, หน้า ๒.

^{๕๗}คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, การปกครองคณะสงฆ์ไทย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๑๘๔.

๓. วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นภาค หรือมีอำนาจหน้าที่ในกรณีที่ได้รับมอบหมายอย่างอื่นจากมหาเถรสมาคม

๔. แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะภาคให้เป็นไปโดยชอบ

๕. ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาส ตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชาให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

๖. ตรวจสอบและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตนระบียบการปกครองคณะสงฆ์ในส่วนภูมิภาค การปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาคพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ได้กำหนดส่วนหลักไว้อย่างชัดเจนในมาตรา ๒๑ ของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค ได้จัดเขตการปกครองออกเป็นภาค จังหวัด อำเภอ ตำบลจำนวนตำบล และเขตปกครองให้เป็นไปตามกำหนดในกฎหมายมหาเถรสมาคม ส่วนมาตรฐาน ๒๒ กำหนดให้พระภิกษุเป็นผู้ปกครองตามชั้น ตามลำดับชั้น คือ เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะจังหวัดรองเจ้าคณะอำเภอและเจ้าคณะตำบล เมื่อมหาเถรสมาคมเห็นสมควรจะจัดให้มีรองเจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะอำเภอ และรองเจ้าคณะตำบลเป็นผู้ช่วยเจ้าคณะชั้นนั้นๆ ด้วยก็ได้พระภิกษุผู้ปกครองคณะสงฆ์ ทุกตำแหน่ง เรียกว่า พระสังฆาธิการ เป็นภิกษุผู้ทำงานโดยสิทธิขาดทางคณะสงฆ์ โดยมีอำนาจเต็มแบบรวมตำแหน่ง ซึ่งนอกเหนือจากตำแหน่งดังกล่าวข้างต้นแล้วยังรวมไปถึงเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส เจ้าคณะ และเจ้าอาวาส เป็นผู้ทำงานคณะสงฆ์อย่างมีอำนาจเต็มกฎหมาย และควบคุมงานทุกส่วนในเขตปกครองหรือในวัด

พระสังฆาธิการ เป็นนามบัญญัติตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ ได้กำหนดบทบาทอำนาจหน้าที่การปกครองคณะสงฆ์ ในเขตปกครองของตน ได้แก่ การรักษาความเรียบร้อยดีงามการศึกษา การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ การศึกษาสงเคราะห์ และการสาธารณสงเคราะห์ รวมทั้งการนิคหกรรมหรือการวินิจฉัย อธิกรณ์ หรือความผิดทางพระธรรมวินัยของพระภิกษุ

กฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ ได้กำหนดจริยาพระสังฆาธิการซึ่งพระสังฆาธิการต้องปฏิบัติตามบทบาทของพระสังฆาธิการดังต่อไปนี้

๑. ต้องเคารพเอื้อเฟื้อต่อกฎหมาย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎกระทรวง กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชสั่งวรและปฏิบัติตามพระธรรมวินัยโดยเคร่งครัด

๒. ต้องเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา ซึ่งสั่งโดยชอบด้วยอำนาจหน้าที่ ถ้าไม่เห็นพ้องด้วยคำสั่งนั้น ให้เสนอความเห็นคัดค้านเป็นลายลักษณ์อักษรภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับทราบคำสั่งและเมื่อได้คัดค้านดังกล่าวมานั้นแล้ว แต่ผู้สั่งมิได้ถอนหรือแก้คำสั่งนั้น ถ้าคำสั่งนั้นไม่

ผิดพระวินัยต้องปฏิบัติตาม ต้องรายงานจนถึงผู้สั่งในกรณีมีการตัดทานคำสั่งให้ผู้ส่งรายงานเรื่องทั้งหมดไปยังผู้บังคับบัญชาเหนือตน เพื่อพิจารณาสั่งการต่อไป ในการปฏิบัติหน้าที่ ห้ามทำข้ามผู้บังคับบัญชาเหนือตน เว้นแต่จะได้รับอนุญาตพิเศษเป็นครั้งคราว

๓. ต้องตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ด้วยความระมัดระวัง มิให้เกิดความเสียหายแก่การคณะสงฆ์ และการพระศาสนาและห้ามมิให้ละทิ้งหน้าที่โดยไม่มีเหตุอันควร

๔. ต้องปฏิบัติหน้าที่โดยชอบและห้ามมิให้ใช้อำนาจหน้าที่ในทางที่ไม่สมควร

๕. ต้องสุภาพเรียบร้อยต่อผู้บังคับบัญชาเหนือตนและผู้อยู่ในปกครอง

๖. ต้องรักษาส่งเสริมสามัคคีในหมู่คณะและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทางที่ชอบ

๗. ต้องอำนวยความสะดวกในหน้าที่การคณะสงฆ์และการพระศาสนา

๘. ต้องรักษาข้อความอันเกี่ยวกับการคณะสงฆ์ที่ยังไม่ควรเปิดเผย

ทั้ง ๘ ข้อนี้ เป็นจรรยาอันพระสังฆาธิการต้องถือปฏิบัติตามโดยเคร่งครัด

สรุปได้ว่า ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ไทยกำหนดให้มีเจ้าคณะมหานิกาย และเจ้าคณะธรรมยุต ปกครองบังคับบัญชาวัด และพระภิกษุสามเณรในนิกายนั้นๆ โดยมีแบบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง และระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาคอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ของเจ้าคณะหนใหญ่ คือ ๑) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย ๒) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม ๓) วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นภาค หรือมีอำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากมหาเถรสมาคม ๔) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะภาคให้เป็นไปโดยชอบ ๕) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาส ตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน ๖) ตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตนระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ในส่วนภูมิภาค การให้การศึกษาด้านจริยธรรมคือการเปิดโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้น การเปิดโรงเรียนเด็กเล็กที่เรียกว่า เด็กก่อนเกณฑ์ ซึ่งเป็นโครงการของมหาเถรสมาคม

ตารางที่ ๒.๑๐ แสดงสาระสำคัญของระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ไทย

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณีโย), (๒๕๔๐, หน้า ๒)	ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ กำหนดให้มีเจ้าคณะมหานิกาย และเจ้าคณะธรรมยุต ปกครองบังคับบัญชาวัด และพระภิกษุสามเณรในนิกายนั้นๆ โดยมีแบบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง และระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค

ตารางที่ ๒.๑๐ แสดงสาระสำคัญของระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ไทย (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
<p>คณาจารย์ มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, (๒๕๕๑, หน้า ๑๘๔)</p>	<p>อำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ของเจ้าคณะใหญ่ คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย ๒. ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม ๓. วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์ คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นภาค หรือมีอำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากมหาเถรสมาคม ๔. แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะภาคให้เป็นไปโดยชอบ ๕. ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาส ตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน ๖. ตรวจสอบและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน <p>ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ในส่วนภูมิภาค</p>

๒.๔.๔ ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง

กฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๓ (พ.ศ.๒๕๔๑) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ ได้กำหนดวิธีการดำเนินการเพื่อความเรียบร้อยดีงาม วิธีดำเนินการศาสนศึกษา และศึกษาสงเคราะห์ วิธีดำเนินการเผยแผ่พระพุทธศาสนา วิธีดำเนินการสาธารณูปการ และสาธารณสงเคราะห์^{๕๔} อันเกี่ยวกับการคณะสงฆ์ และการพระศาสนาให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในระเบียบมหาเถรสมาคมเพื่อประโยชน์แก่การปกครองคณะสงฆ์ ให้เจ้าคณะใหญ่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับคณะสงฆ์ในนิกายนั้น ๆ ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ผู้วิจัยได้นำมาแสดงไว้ ดังนี้

๑. เจ้าคณะใหญ่หนกลาง ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ ภาค ๒ ภาค ๓ ภาค ๑๓ ภาค ๑๔ และ ภาค ๑๕

๒. เจ้าคณะใหญ่หนเหนือ ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๔ ภาค ๕ ภาค ๖ และ ภาค ๗

๓. เจ้าคณะใหญ่หนตะวันออก ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๘ ภาค ๙ ภาค ๑๐ ภาค ๑๑ และ ภาค ๑๒

^{๕๔}อ้างแล้ว, หน้า ๗๑.

๔. เจ้าคณะใหญ่หนใต้ ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๖ ภาค ๑๗ และภาค ๑๘

๕. เจ้าคณะใหญ่ธรรมยุต ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ธรรมยุตทุกภาค เจ้าคณะใหญ่ มีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตหนของตน ดังนี้

๑) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัยกฎหมายกฎหมายมหาเถรสมาคมข้อบังคับระเบียบคำสั่งมติประกาศพระราชบัญญัติราชบัญญัติพระสังฆราช

๒) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงามการศาสนศึกษาการศึกษาสงเคราะห์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาการสาธารณูปการและการสาธารณสงเคราะห์ให้ดำเนินไปด้วยดี

๓) วินิจฉัยการลงนิคหกรรมวินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือวินิจฉัยชั้นภาคหรือมีอำนาจหน้าที่ในกรณีที่ได้รับมอบหมายอย่างอื่นจากมหาเถรสมาคม

๔) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะภาคให้เป็นไปโดยชอบ

๕) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาสตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตนและชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

๖) ตรวจสอบและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน

สรุปได้ว่า ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง การดำเนินการปกครองของพระสังฆาธิการในส่วนกลางมีการกำหนดอำนาจหน้าที่อย่างชัดเจน และรัดกุม เพื่อให้การปกครองมีประสิทธิภาพสูงสุด เนื่องจากการปกครองในส่วนกลางนี้ จะเป็นส่วนสำคัญในการกำหนดนโยบายหลักในการบริหารจัดการคณะสงฆ์ในส่วนภูมิภาคต่อไป

ตารางที่ ๒.๑๑ แสดงสาระสำคัญของระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปภโย), (๒๕๔๕)	กฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๓ (พ.ศ.๒๕๔๑) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ ให้เจ้าคณะใหญ่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับคณะสงฆ์ในภิกษุชั้นๆ ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ดังนี้ (๑) เจ้าคณะใหญ่หนกลางปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ ภาค ๒ ภาค ๓ ภาค ๑๓ ภาค ๑๔ และ ภาค ๑๕ (๒)เจ้าคณะใหญ่หนเหนือ ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๔ ภาค ๕ ภาค ๖ และ ภาค ๗ (๓)เจ้าคณะใหญ่หนตะวันออก ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๘

ตารางที่ ๒.๑๑ แสดงสาระสำคัญของระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
	<p>ภาค ๙ ภาค ๑๐ ภาค ๑๑ และ ภาค ๑๒ (๔)เจ้าคณะใหญ่หนใต้ ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๖ ภาค ๑๗ และ ภาค ๑๘ (๕) เจ้าคณะใหญ่ธรรมยุต ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ธรรมยุตทุกภาคเจ้าคณะใหญ่มีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตหนของตน ดังนี้</p> <p>๑) ปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศพระราชบัญญัติฯสมเด็จพระสังฆราช ๒) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงามการศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ให้ดำเนินไปด้วยดี ๓) วินิจฉัยการลงนิคมกรรมวินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือวินิจฉัยชั้นภาคหรือมีอำนาจหน้าที่ในกรณีที่ได้รับมอบหมายอย่างอื่นจากมหาเถรสมาคม ๔) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะภาคให้เป็นไปโดยชอบ ๕) ควบคุม บังคับบัญชา เจ้าคณะ และเจ้าอาวาส ตลอดถึงพระ ภิกษุ สามเณร ผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตนให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย</p> <p>๖) ตรวจสอบและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน</p>

๒.๔.๕ ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค

การปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมินั้น จะมีการปกครองที่มีส่วนสำคัญ เพราะความเจริญงอกงามของพระพุทธศาสนาในแต่ละท้องถิ่น ขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการในส่วนภูมินี้ ซึ่งการปกครองส่วนภูมินั้นแบ่งการปกครองเป็นระดับชั้น^{๕๕} ดังนี้

^{๕๕}อ้างแล้ว, หน้า ๗๒.

๑. เจ้าคณะภาค มีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตภาคของตน ดังนี้

๑.๑ ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัยกฎหมายกฎหมายมหาเถรสมาคมข้อบังคับระเบียบคำสั่งมติประกาศตามพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช

๑.๒ ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษา สงเคราะห์การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ให้ดำเนินไปด้วยดี

๑.๓ วินิจฉัยการลงนิคหกรรมวินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นจังหวัด

๑.๔ แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะจังหวัดให้เป็นไปโดยชอบ

๑.๕ การควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาสตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตนและชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชาให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

๑.๖ ตรวจสอบและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน

๒. เจ้าคณะจังหวัด หมายถึง เจ้าคณะกรุงเทพมหานคร และเจ้าคณะจังหวัดนอกรวมถึงรองเจ้าคณะจังหวัด หมายถึง รองเจ้าคณะจังหวัดกรุงเทพมหานคร และรองเจ้าคณะจังหวัดนอกรวมถึงกรุงเทพมหานคร เจ้าคณะจังหวัดมีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตจังหวัดของตน^{๕๖} ดังนี้

๒.๑ ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัยกฎหมายกฎหมายมหาเถรสมาคมข้อบังคับระเบียบคำสั่งมติประกาศพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน

๒.๒ ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษา สงเคราะห์การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ให้ดำเนินไปด้วยดี

๒.๓ ระวังข้อขัดข้องวินิจฉัยการลงนิคหกรรมวินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะอำเภอ

๒.๔ แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะอำเภอให้เป็นไปโดยชอบ

๒.๕ ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาสตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตนและชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชาให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

๒.๖ ตรวจสอบและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน

^{๕๖}อ้างแล้ว, หน้า ๗๓.

๓. เจ้าคณะอำเภอ หมายถึง เจ้าคณะเขตในกรุงเทพมหานคร และเจ้าคณะอำเภอในจังหวัดนอกรวมกรุงเทพมหานคร รองเจ้าคณะอำเภอ หมายถึง รองเจ้าคณะเขตในกรุงเทพมหานคร และรองเจ้าคณะอำเภอในจังหวัดนอกรวมกรุงเทพมหานคร เจ้าคณะอำเภอ มีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตอำเภอของตน^{๕๗} ดังนี้

๓.๑ ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัยกฎหมายกฎหมายมหาเถรสมาคมข้อบังคับระเบียบคำสั่งมติประกาศพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน

๓.๒ ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยการศาสนศึกษาการศึกษาสงเคราะห์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาการสาธารณูปการและการสาธารณสงเคราะห์ที่ได้ดำเนินไป

๓.๓ ระวังอธิกรณ์วินิจัยการลงนิคหกรรมวินิจัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะตำบล

๓.๔ แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบลให้เป็นไปโดยชอบ

๓.๕ ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาสตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตนและชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชาให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

๓.๖ ตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน

๔. เจ้าคณะตำบล หมายถึง เจ้าคณะแขวงในกรุงเทพมหานคร และเจ้าคณะตำบลในจังหวัดนอกรวมกรุงเทพมหานคร รวมถึงรองเจ้าคณะตำบล หมายถึง รองเจ้าคณะแขวงในกรุงเทพมหานคร และรองเจ้าคณะตำบลในจังหวัดนอกรวมกรุงเทพมหานคร รวมถึงเจ้าคณะตำบล มีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตตำบลของตน^{๕๘} ดังนี้

๔.๑ ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัยกฎหมายกฎหมายมหาเถรสมาคมข้อบังคับระเบียบคำสั่งมติประกาศพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน

๔.๒ ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยตั้งมาการศึกษาการศึกษาสงเคราะห์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาการสาธารณูปการและการสาธารณสงเคราะห์ให้ดำเนินไปด้วยดี

๔.๓ ระวังอธิกรณ์วินิจัยการลงนิคหกรรมวินิจัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าอาวาส

๔.๔ แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าอาวาสให้เป็นไปโดยชอบ

^{๕๗}อ้างแล้ว, หน้า ๗๕.

^{๕๘}อ้างแล้ว, หน้า ๗๖.

๔.๕ ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าอาวาสและพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรือผู้ อยู่ในเขตปกครองของตนและชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชาให้เป็นไปโดย ความเรียบร้อย

๔.๖ การประชุมและตรวจตราพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตนเพื่อเป็น ประโยชน์แก่การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าคณะใหญ่ เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้า คณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล ให้มีเลขานุการทำให้ เลขานุการ

๕. เจ้าอาวาส ผู้มีอำนาจสูงสุดภายในวัด คือ เจ้าอาวาส ซึ่งเป็นพระสังฆาธิการอันดับที่ ๙ ตามกฎหมายเถรสมาคม เจ้าอาวาสวัดเป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อการพระศาสนาอันยิ่งใหญ่ เพราะต้อง ทำหน้าที่เป็นผู้ปกครองวัด และเป็นผู้แทนวัด เนื่องจากวัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล คือ บุคคลตามกฎหมาย ดังนั้น เจ้าอาวาสจึงมีฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญา ตาม มาตรา ๔๕ กล่าวว่า “ให้ถือว่า พระภิกษุซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์และ ไวยาวัจกรเป็นเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญา” ตำแหน่งเจ้าอาวาส จึงเป็นตำแหน่ง สำคัญยิ่ง^{๕๙} นอกจากนี้ เจ้าอาวาส ยังมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพุทธศาสนิกชนให้มากที่สุดที่จะช่วย จรรโลงพระพุทธศาสนา ปลูกฝังศรัทธาในพุทธศาสนาแก่ประชาชน ดังคำกล่าวที่ว่า พระสังฆาธิการ คือ ผู้ปกครองสงฆ์ ซึ่งตามกฎหมายเถรสมาคมกำหนดให้มีจำนวน ๑๑ อันดับ โดยมีเจ้าคณะภาคเป็น อันดับที่ ๑ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสเป็นอันดับที่ ๑๑ นั้น^{๖๐} พระสังฆาธิการ อันดับที่ ๙ คือ เจ้าอาวาสนับเป็น พระสังฆาธิการที่มีความสำคัญมากที่สุด มีความรับผิดชอบสูงสุด ด้วยเหตุผล ดังนี้

๑. เจ้าอาวาสเป็นผู้ใกล้ชิดพระภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ประชาชนและ เด็กเล็ก รู้จักพื้นฐานของบุคคลเหล่านั้นดีกว่าใครๆ อยู่ใกล้ชิดเหตุการณ์ทางพระศาสนาทั้งดีและร้าย ย่อมเข้าใจปัญหาต่างๆ และหาทางคลี่คลายปัญหาได้ง่าย

๒. ตำแหน่งเจ้าอาวาสจัดเป็นพื้นฐานที่สำคัญของตำแหน่งผู้ปกครองสงฆ์ทุกตำแหน่ง เป็นเครื่องพิสูจน์และรับรองความสามารถของตำแหน่งปกครองสงฆ์ทั้งหลายได้อย่างดี คือถ้าเป็นเจ้า อาวาสได้ดี ก็มีหวังที่จะเป็นเจ้าคณะตำบล หรือเจ้าคณะต่างๆ ได้ดี ดังนั้น กฎหมายคณะสงฆ์ จึงได้ บัญญัติอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสไว้ใน มาตรา ๓๗ และ มาตรา ๓๘^{๖๑} ดังนี้

^{๕๙}อ้างแล้ว, หน้า ๗๗.

^{๖๐}พระพุทธวรญาณ (ทองย้อย กิตติทินโน), ธรรมญาณนิพนธ์ : ๑๐๐ปีพระพุทธวรญาณ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๗๕.

^{๖๑}พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณโณ), เอกสารประกอบคำบรรยายเรื่องการคณะสงฆ์และ การพระศาสนา, หน้า ๓๓-๓๔.

มาตราที่ ๓๗ เจ้าอาวาสมีหน้าที่ ดังนี้

๑. บำรุงรักษาวัด จัดกิจกรรม และศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี
๒. ปกครอง และสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีอยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้นปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม
๓. เป็นธุระในการศึกษา อบรม และสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์

๔. ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล

หน้าที่เจ้าอาวาสดังกล่าวใน มาตรา ๓๗ นี้ เป็นหน้าที่โดยภาพรวม ลักษณะงานอย่างกว้างๆ มิได้ชี้ชัดถึงวิธีปฏิบัติแต่อย่างใด เพราะวิธีปฏิบัตินั้นได้กำหนดโดยลักษณะงานเป็น ๔ อย่าง^{๒๒} คือ

๑. หน้าที่ต้องปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม ได้แก่

๑.๑ การบำรุงรักษาวัดให้เป็นไปด้วยดีหมายถึงการก่อสร้างการบูรณปฏิสังขรณ์การปรับปรุงตกแต่งการกำหนดแบบแปลนผังซึ่งล้วนแต่เป็นงานที่ต้องทำด้วยแรงเงินแรงงานและแรงความคิดอันเป็นส่วนสร้างสรรค์และเสริมสร้างส่วนที่เป็นวัตถุให้ปรากฏเป็นรูปธรรมศาสนสถานและศาสนวัตถุของวัดวาอารามต่างๆจักได้รับการปรับปรุงพัฒนาให้เป็นไปด้วยดีด้วยหน้าที่เจ้าอาวาสข้อนี้

๑.๒ การจัดการกิจการของวัดให้เป็นไปด้วยดีหมายถึงการจัดการกิจการของวัดตามหน้าที่ผู้ปกครองวัดและหน้าที่จัดการแทนวัดในฐานะผู้แทนนิติบุคคลเช่นการรับทรัพย์สินการออกคตติกิจการเหล่านี้เจ้าอาวาสจะต้องจัดการให้เป็นไปด้วยดีคือเป็นไปโดยถูกต้องตามระเบียบแบบแผนหรือจารีตว่าด้วยการนั้น

๑.๓ การจัดการศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดีหมายถึงการดูแลรักษาการใช้จ่ายการจัดทรัพย์สินของตลอดจนการบัญชีทั้งส่วนที่เป็นศาสนวัตถุ ศาสนสถาน และศาสนสมบัติของวัดที่ตนเป็นเจ้าอาวาสให้เป็นไปด้วยดี คือ ให้เป็นไปตามวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

๒. หน้าที่ในการปกครองบรรพชิตและคฤหัสถ์ในวัดได้แก่

๒.๑ การปกครองบรรพชิตและคฤหัสถ์ในวัดหมายถึงการคุ้มครองปกป้องรักษาให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ผู้มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้นให้เป็นอยู่ด้วยความผาสุกให้ความอนุเคราะห์ในส่วนที่อยู่อาศัยและปัจจัยพอสมควรหรือกล่าวอีกในหนึ่งว่าช่วยบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ดังกล่าวด้วยพรหมวิหารธรรมตามควรแก่เหตุ

^{๒๒}อ้างแล้ว, หน้า ๓๕.

๒.๒ การสอดส่องบรรพชิตและคฤหัสถ์ในวัดหมายถึงการตรวจตราและเอาใจใส่ดูแลการประพฤติปฏิบัติตนของบรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีถิ่นที่อยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้นให้ เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงามรวมถึงควบคุมและบังคับบัญชาบรรพชิตและคฤหัสถ์ดังกล่าวให้ปฏิบัติ ตามพระธรรมวินัยกฎหมายกฎหมายอาญาและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องหรือคำสั่งมหาเถรสมาคมและรวมถึง การว่ากล่าวแนะนำชี้แจงเกี่ยวกับการปฏิบัติดังกล่าวด้วยทั้งนี้เพื่อความเจริญรุ่งเรืองแห่งวัดและพระ ศาสนาอันเป็นส่วนรวม

๓. หน้าที่เป็นธุระจัดการศึกษาและอบรม

๓.๑ การจัดการศาสนศึกษา หมายถึง การจัดการให้มีการเรียนการสอนพระ ปริยัติธรรม ให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ได้ศึกษาเล่าเรียนทั้งแผนกบาลีและแผนกธรรม (รวมถึงธรรม ศึกษาอยู่ด้วย) หรือเฉพาะแผนกใดแผนกหนึ่งซึ่งยึดแบบแผนตามจารีตประเพณี โดยปฏิบัติสืบมา โดยตรง ได้แก่ การจัดตั้งสำนักศาสนศึกษาแผนกธรรมหรือการให้พระภิกษุสามเณรไปเรียนที่วัด ไกลเคียง ซึ่งมีสำนักศาสนศึกษาดังกล่าว

๓.๒ การอบรมสั่งสอนพระธรรมวินัย หมายถึง การจัดให้มีการอบรมสั่งสอน พระธรรมวินัยแก่บรรพชิตตามวิธีการที่กำหนดในคำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง ให้ภิกษุสามเณรเรียน พระธรรมวินัย พ.ศ.๒๕๒๘ และการจัดให้มีการอบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่คฤหัสถ์ในรูปแบบอื่นๆ รวมถึงการฝึกอบรมระเบียบแบบแผนเกี่ยวกับการปฏิบัติตามพระธรรมวินัยและการปฏิบัติศาสนกิจ ของพระสงฆ์ เช่น การทำกิจวัตรประจำวัน การฝึกซ้อมสวดมนต์ ฝึกซ้อมเรื่องสังฆกรรม และพิธีกรรม ทางพระศาสนา ตลอดจนฝึกอบรมการปฏิบัติศาสนกิจของคฤหัสถ์ เช่น การทำวัตรสวดมนต์ประจำวัน พระ การสมาทานอุโบสถ และปฏิบัติศาสนพิธีอื่นๆ

๔. หน้าที่อำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศล หน้าที่อำนวยความสะดวกในการ บำเพ็ญกุศลนั้นเป็นหน้าที่เชื่อมโยงผูกพันกับสังคมทั้งในส่วนวัดและนอกวัด และเป็นหน้าที่อัน เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ซึ่งพอแยกได้โดยลักษณะคือ

๔.๑ การอำนวยความสะดวกแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่ขอใช้วัดเป็นที่จัด บำเพ็ญกุศลทั้งที่เป็นส่วนตัวและส่วนรวม

๔.๒ การอำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศลของวัดเองทั้งที่เป็น การ ประจำและเป็นการจร

๔.๓ การอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนผู้จะบำเพ็ญกุศลนอกวัด แต่ขอรับ คำปรึกษาและความอุปถัมภ์จากเจ้าอาวาสหรือจากวัด

๔.๔ การสร้างสถานที่เพื่อที่จะได้อำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศล เช่น การสร้างฌาปนสถาน มีเมรุเผาศพ ศาลาเผาศพ ศาลาพักผ่อน หรือศาลาบำเพ็ญกุศลและที่เก็บศพ เป็นต้น

อำนาจของเจ้าอาวาส หมายถึง สิ่งที่เป็นอุปการะแก่การปฏิบัติงานของเจ้าอาวาสเพื่อให้งานที่ปฏิบัติเป็นไปด้วยดี เป็นสิ่งที่มีคู่กับหน้าที่เจ้าอาวาสมีไว้เพื่อใช้บังคับบัญชาผู้อยู่ในบังคับบัญชาโดยเฉพาะเกี่ยวกับบรรพชิตและคฤหัสถ์ที่พำนักอาศัยอยู่ภายในวัดนั้น ดังในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ มาตรา ๓๘ เจ้าอาวาสมีหน้าที่^{๖๓} ดังนี้

๑. ห้ามบรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งมิได้รับอนุญาตจากเจ้าอาวาสเข้าไปอยู่อาศัยในวัด
๒. สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งไม่อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาสออกไปจากวัด
๓. สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีอยู่หรือพำนักอาศัยในวัดทำงานในวัดหรือ

ให้ทำทัณฑ์บนหรือให้ขอมาโทษในเมื่อบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ในวัดนั้นประพฤติผิด เจ้าอาวาสซึ่งได้สั่งโดยชอบด้วยพระธรรมวินัยกฎหมายอาญาและกฎหมายปกครองหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม

นอกจากอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสตามกฎหมายคณะสงฆ์ดังกล่าวแล้ว^{๖๔} ได้กล่าวถึงบทบาทความรับผิดชอบของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสว่าต้องช่วยพัฒนาท้องถิ่นในการเสริมสร้างคุณธรรมให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นของตนด้วยในการพัฒนาท้องถิ่นนั้นก็ควรเริ่มที่เจ้าอาวาสต้องคุมบริวารภายในวัดให้ห่มห่อด้วยเมตตาจะสามัคคีคนในวัดรักกันซื่อสัตย์ต่อกันปรองดองต่อกันนอกจากนั้นพระธรรมญาณมุนี (ทองย้อย กิตติทินโน)^{๖๕} ยังได้กล่าวว่าในส่วนสภาพวัดเจ้าอาวาสก็ต้องจัดวัดให้เป็นศาสนสถาน คือ เป็นที่บำเพ็ญกิจทางศาสนา เป็นบุญสถาน คือ เป็นสถานที่ในการบำเพ็ญกุศลเป็นศึกษาสถานคือเป็นที่ให้การศึกษาเล่าเรียนอบรมเป็นธรรมสถานคือเป็นสถานที่ประสิทธิ์ประสาทคุณงามความดีตั้งนั้นภายในวัดจึงต้องมีบริวารภายในศาสนกิจอยู่ตลอดเวลาเช่นมีการไหว้พระมีการสวดมนต์มีการเข้าทำสังฆกรรมเป็นประจำตามพระธรรมวินัย

สรุปได้ว่า ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาคแบ่งการปกครองเป็นระดับชั้น ดังนี้

- ๑) เจ้าคณะภาค ๒) เจ้าคณะจังหวัด ๓) เจ้าคณะอำเภอ ๔) เจ้าคณะตำบล และ ๕) เจ้าอาวาส
- พระสังฆาธิการแต่ละระดับ มีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตปกครองของตน

^{๖๓}อ้างแล้ว, หน้า ๓๖-๓๗.

^{๖๔}อ้างแล้ว, หน้า ๓๘.

^{๖๕}พระธรรมญาณมุนี (ทองย้อย กิตติทินโน), “วัดจะช่วยชาวบ้านได้อย่างไร”, ใน การแสวงหาเส้นทาง การพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย, หน้า ๓๙-๔๐.

ตารางที่ ๒.๑๒ แสดงสาระสำคัญระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
<p>พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ), (๒๕๔๕), หน้า ๗๒.</p>	<p>ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค แบ่งการปกครองเป็นระดับชั้น ดังนี้ ๑) เจ้าคณะภาคมีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตภาคของตน</p>
<p>พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ), (๒๕๔๕), หน้า ๗๐.</p>	<p>๒) เจ้าคณะจังหวัด หมายถึง เจ้าคณะกรุงเทพมหานคร และเจ้าคณะจังหวัด นอกจากกรุงเทพมหานคร รวมถึงรองเจ้าคณะจังหวัด หมายถึง รองเจ้าคณะจังหวัดกรุงเทพมหานคร และรองเจ้าคณะจังหวัดนอกระบบกรุงเทพมหานคร เจ้าคณะจังหวัดมีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตจังหวัดของตน</p>
<p>พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ), (๒๕๔๕), หน้า ๗๕-๗๖</p>	<p>๓) เจ้าคณะอำเภอ หมายถึง เจ้าคณะเขตในกรุงเทพมหานคร และเจ้าคณะอำเภอในจังหวัดนอกระบบกรุงเทพมหานคร รองเจ้าคณะอำเภอ หมายถึง รองเจ้าคณะเขตในกรุงเทพมหานครและรองเจ้าคณะอำเภอในจังหวัดนอกระบบกรุงเทพมหานคร เจ้าคณะอำเภอ มีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตอำเภอของตน ๔) เจ้าคณะตำบล หมายถึง เจ้าคณะแขวงในกรุงเทพมหานคร และเจ้าคณะตำบลในจังหวัดนอกระบบกรุงเทพมหานคร รวมถึงรองเจ้าคณะตำบล หมายถึง รองเจ้าคณะแขวงในกรุงเทพมหานคร และรองเจ้าคณะตำบลในจังหวัดนอกระบบกรุงเทพมหานคร รวมถึงเจ้าคณะตำบล มีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตตำบลของตน ๕) เจ้าอาวาส ผู้มีอำนาจสูงสุดภายในวัด คือ เจ้าอาวาส ซึ่งเป็นพระสังฆาธิการอันดับที่ ๙ ตามกฎหมายพระศาสนา เจ้าอาวาสวัดเป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อการพระศาสนาอันยิ่งใหญ่ เพราะต้องทำหน้าที่เป็นผู้ปกครองวัด และเป็นผู้แทนวัด เนื่องจากวัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล</p>

๒.๔.๖ การปกครองในรูปแบบส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม

การบริหารงานเป็นกิจการของคณะสงฆ์ที่จะต้องทำหรือที่จะต้องถือเป็นธุระหน้าที่และเป็นภารกิจของพระสังฆาธิการจะต้องปฏิบัติอันเป็นภารกิจของคณะสงฆ์ ปัจจุบันสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว พระสงฆ์จึงมีการปรับบทบาทให้สอดคล้องกับสังคมเพิ่มมากขึ้น ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการปกครองในรูปแบบส่งเสริมรักษาความเรียบร้อยดีงามผ่านบทบาทของพระสงฆ์ และได้นำมาแสดงดังต่อไปนี้การศาสนา มี ๖ ประการ^{๖๖}คือ ๑) การควบคุมและส่งเสริมรักษาความเรียบร้อยดีงาม (การปกครองคณะสงฆ์) ๒) การศาสนศึกษา ๓) การศึกษาสงเคราะห์ ๔) การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ๕) การสาธารณูปการ และ ๖) การสาธารณสงเคราะห์

วิธีดำเนินการทั้ง ๖ ประการ ดังกล่าว บางประการมีกำหนดไว้ในระเบียบกฎหมายอาศรัยแต่บางประการคงเป็นไปตามจารีตที่ถือปฏิบัติตามจารีตก็มีอยู่การควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงามหมายถึงงานในหน้าที่ของพระสังฆาธิการในการปกครองดูแลพระภิกษุสามเณรในเขตปกครองของตนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัยและตามพระบัญญัติคณะสงฆ์ทั้งนี้คำว่าปกครองแปลว่าการควบคุมดูแลรักษาควบคุมให้ท่านอยู่ในที่ท่านควรจะอยู่ด้วยเหตุนี้พระสังฆาธิการจึงต้องดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยถูกต้องตามพระธรรมวินัยกฎหมายอาศรัยข้อบังคับระเบียบคำสั่งมติประกาศและพระบัญชาจากสมเด็จพระสังฆราช นอกจากนี้พระสังฆาธิการยังจะต้องทำหน้าที่ระงับอธิกรณ์วินิจฉัยการลงนิคกรรมวินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งรวมทั้งควบคุมบังคับบัญชาพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ภายใต้เขตปกครองของตนชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในการบังคับบัญชาให้เป็นไปโดยความเรียบร้อยพร้อมทั้งการตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน^{๖๗}

ดังนั้น จะเห็นได้ว่างานควบคุมและการส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงามเป็นงานเกี่ยวกับการปกครองพระภิกษุสามเณรตลอดจนคฤหัสถ์ที่อยู่ภายในวัดให้ประพฤติปฏิบัติตนให้ถูกต้องดีงาม

พระพุทธวรญาณ (ทองย้อย กิตติทินโน)^{๖๘} กล่าวว่า งานปกครองเป็นงานของผู้นำเป็นงานลึกซึ้งกว้างขวางยิ่งใหญ่และละเอียดอ่อนยิ่งกว่างานทั้งหลายและเป็นงานที่ทำไม่สำเร็จต้องคอยปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบันอยู่ตลอดเวลาถ้างานปกครองดำเนินไปอย่างไรงานอื่นๆก็จะดำเนินไปอย่างนั้นถ้างานปกครองดำเนินไปไม่ได้งานบริหารลักษณะอื่นๆก็จะดำเนินไปไม่ได้เช่นกันผู้ปกครองวัดก็คือเจ้าอาวาสซึ่งเป็นพระสังฆาธิการ อันดับที่ ๙ เป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อ

^{๖๖} อ่างแล้ว, หน้า ๗๐.

^{๖๗} อ่างแล้ว, หน้า ๗๒.

^{๖๘} พระพุทธวรญาณ (ทองย้อย กิตติทินโน), **ธรรมญาณนิพนธ์ : ๑๐๐ ปี พระพุทธวรญาณ**, หน้า ๕๒-๕๓.

การพระศาสนาอย่างยิ่งใหญ่เพราะต้องปกครองวัดคำว่า “วัด” มีความหมาย ๒ ประการ คือ หมายถึง ศูนย์กลางแห่งการศาสนาทั้งปวง และหมายถึง แหล่งรวมของส่วนประกอบที่สำคัญของพระศาสนา ๕ ประการ คือ

๑. ศาสนสถาน ได้แก่ พื้นที่ตั้งวัด และบริเวณมีลักษณะเป็นไปตามธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม เหมาะที่จะเป็นเครื่องเสริมสร้างความวิเวก ความสงบ

๒. ศาสนวัตถุ ได้แก่ สิ่งปลูกสร้างเป็นเสนาสนะต่างๆ เป็นปูชนียวัตถุ ปูชนียสถานที่แสดงถึงความถูกต้อง เรียบร้อยนำไปสู่ความสงบ

๓. ศาสนบุคคล ได้แก่ พระภิกษุสามเณรที่มีลักษณะเป็นสมณะตั้งอยู่ในศีลจารวัตร บำเพ็ญหน้าที่ ศึกษาปฏิบัติและแนะนำสั่งสอนเพื่อความสงบ บำเพ็ญสังฆกรรมเคราะหตามสมณวินัย ศิษย์วัดที่มีลักษณะเป็นพุทธมามกะ ตลอดจนทายาททายิกาที่มีแนวทางแห่งความเป็นอุบาสกอุบาสิกา มีความมั่นคงในพระศาสนาพอสมควร

๔. ศาสนธรรม ได้แก่ ระเบียบแบบแผน ขนบประเพณีทางศาสนา ตลอดจนคำสั่งสอนและแนวปฏิบัติทางพระศาสนาที่ได้รับการยกย่องเชิดชูและศึกษาเล่าเรียนด้วยความเลื่อมใสในคุณค่า เป็นที่พึงพอใจ

๕. ศาสนกิจ ได้แก่ งานต่างๆ ทางพระศาสนา เช่น การศึกษา การเผยแผ่ หรืองานเสริมสร้างความบริสุทธิ์ ความมั่นคงของสังฆมณฑล เพื่อความดำรงอยู่ด้วยดีของพระศาสนา

เจ้าอาวาส มีภาระหน้าที่ที่จะต้องบริหารส่วนประกอบที่สำคัญของพระศาสนาทั้ง ๕ นี้ ไปพร้อมๆ กัน ด้วยความรับผิดชอบ โดยนโยบายที่สุ่มรอบคอบ เหมาะสมกับกาลเทศะและสถานการณ์ ปัจจุบัน ทั้งนี้ ภารกิจที่เจ้าอาวาสจะต้องให้ความสนใจเอาใจใส่เป็นพิเศษ คือ การบริหารศาสนบุคคล โดยเริ่มงานปกครองพระภิกษุสามเณรในวัดให้เป็นพื้นฐานในเบื้องต้น

นอกจากภาระหน้าที่ของเจ้าอาวาสทั้ง ๕ ประการ ดังกล่าวแล้ว เจ้าอาวาสยังมีภาระหน้าที่สำคัญตามพุทธประสงค์ คือ การช่วยพัฒนาท้องถิ่นด้วย เพราะปัจจุบันประชาชนนับถือพระภิกษุที่ประพฤติดีมีน้อย นับถือพระที่ผิดมากกว่า การนับถือพระถูกต้องจะต้องนับถือที่ท่านใช้ชีวิตของท่านตามพระพุทธประสงค์

การที่พระสงฆ์จะมีบทบาทต่อสังคมนั้น คุณภาพของพระสงฆ์เป็นสิ่งสำคัญมาก ปัจจุบันพระสงฆ์มีคุณภาพลดน้อยถอยลงในด้านข้อวัตรปฏิบัติและความสามารถในการสอนและการเผยแผ่พระธรรม จึงทำให้พระสงฆ์สูญเสียความเป็นผู้นำในทางคุณธรรมและสติปัญญา และสูญเสียศรัทธาจากญาติโยม ดังนั้น การบริหาร การปกครอง และการดูแลพระสงฆ์ เป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยให้คุณภาพของพระสงฆ์ดีขึ้น คุณภาพของพระสงฆ์จะดีขึ้นได้ต้องอาศัยปัจจัยอย่างอื่นอีก ทั้งนี้ หากระบบการปกครองสงฆ์เป็นระบบกำกับดูแลพระสงฆ์ให้มีความประพฤติที่ถูกต้องดีงาม สิ่งที่จะต้องมาเสริมควบคู่กันก็คือ ระบบกลั่นกรอง และกล่อมเกล่า ระบบกลั่นกรอง มีไว้สำหรับคัดเลือกผู้ที่จะมาบวช

ส่วนระบบกล่อมเกล่า สำหรับผู้ที่ผ่านการบวชมาแล้ว อันที่จริงการกล่อมเกล่าผู้บวชนั้นมีอยู่แล้วตาม พระธรรมวินัย โดยอุปัชฌาย์เป็นผู้ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่นี้ และเป็นผู้รับรองต่อคณะสงฆ์ อุปัชฌาย์จะต้องมีหน้าที่กลั่นกรอง และกล่อมเกล่า การกลั่นกรองเป็นขั้นแรกสำหรับผู้ที่จะมาเป็น สมาชิกคณะสงฆ์ ขั้นตอนที่สำคัญกว่านั้น คือ การกล่อมเกล่า ทั้งในด้านความประพฤติ ความรู้ ความเข้าใจในทางธรรมให้เจริญองกามทั้งคุณธรรมและปัญญา แม้คณะสงฆ์จะไม่มีระบบกลั่นกรองแต่ถ้ามี ระบบกล่อมเกล่าที่ดี ก็ยังมีหลักประกันว่าผู้ที่มาบวชเป็นพระจะได้รับการศึกษาอบรมให้เป็นพระที่ดี สามารถทำหน้าที่ตามพระธรรมวินัยได้

ดังนั้น คณะสงฆ์จะต้องสร้างระบบกล่อมเกล่าที่ดี ได้แก่ ระบบกล่อมเกล่าที่ไม่เป็นทางการก็คือ การดูแลเอาใจใส่ที่อุปัชฌาย์อาจารย์พึงมีต่อศิษย์ ส่วนระบบที่เป็นทางการก็คือ ระบบการศึกษา ด้านปริยัติธรรมของพระสงฆ์^{๖๙} นอกจากนี้ การศึกษาโดยใช้พระธรรมวินัยเป็นเครื่องฝึกฝนพัฒนาตน นั้น การเล่าเรียนทางวิชาการพุทธศาสนาและการฝึกฝนพัฒนาจิตที่เรียกว่า ปริยัติ และปฏิบัติเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ในชุมชนสงฆ์ วัด ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทยจนมีฐานะเป็นศูนย์กลางของชุมชนพระสงฆ์ที่มีข้อวัตรปฏิบัติอยู่ในสังคมาซึ่งงดงามและมีความสามารถในการอบรมประชาชนให้มีหลักธรรมทางพุทธศาสนาในการดำรงชีวิต นับว่ามีความสำคัญมาก^{๗๐}

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันบทบาทของวัดได้ถูกทำให้ผิดเพี้ยนไปจากเดิม กรมการศาสนา จึงได้รวบรวมโครงการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน โดยมีหลักการสำคัญ ดังนี้

๑. มุ่งพัฒนาวัดให้เป็นสถานที่ที่สะอาด เรียบร้อย ร่มรื่น เพื่อจูงใจให้ประชาชนได้เข้ามาสู่วัดมากขึ้น
๒. มุ่งในการปกครองศาสนบุคคลที่พำนักอาศัยอยู่ภายในวัด ให้อยู่กันด้วยความเรียบร้อยและสงบสุข มีการศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยกันอย่างจริงจัง และปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัดเพื่อก่อให้เกิดศรัทธาต่อประชาชน

๓. มุ่งให้วัดได้จัดกิจกรรมที่จะเป็นประโยชน์ต่อประชาชน ได้แก่ การอบรมสั่งสอนศีลธรรมแก่ประชาชน และช่วยอบรมสั่งสอนศีลธรรมแก่นักเรียนให้มากขึ้น

เมื่อว่าตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ คณะสงฆ์ไทยมีการจัดองค์กรอย่างดี วัดนับหมื่นวัดและพระภิกษุสามเณรประมาณ ๓ แสนรูป อยู่ภายใต้การบริหารแบบรวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลาง และคณะสงฆ์ได้รับการยอมรับและอุปถัมภ์จากรัฐ ซึ่งทำให้กิจการคณะสงฆ์ การศึกษาและพิธีกรรมมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การปกครองคณะสงฆ์ที่มีการรวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลางนี้

^{๖๙}พระไพศาล วิสาโล, พระพุทธศาสนาไทยในอนาคตแนวโน้มและทางออกจากวิกฤต, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสดศรีสฤษดิ์วงศ์, ๒๕๔๖), หน้า ๒๗๕-๒๗๗.

^{๗๐}อ้างแล้ว, หน้า ๗๓.

ทำให้กิจการคณะสงฆ์ได้รับการดูแลใกล้ชิด สามารถรักษาระเบียบวินัย และมีช่องทางการติดต่อสื่อสารระหว่างศูนย์กลางการบริหารกับจังหวัดที่ไกลออกไป เนื่องจากมีการจัดองค์กรแบบนี้ การประสานร่วมมือและความปรองดองกับรัฐจึงคงมีอยู่ได้ และพระสงฆ์เองก็มีส่วนสร้างความสามัคคีในหมู่ประชาชนและรักษาความมั่นคงของชาติ แต่เมื่อมองอีกมุมหนึ่ง องค์กรที่มีการรวมเข้าสู่ศูนย์กลางเช่นนี้ต้องพึ่งพาอาศัยคณะผู้นำจำนวนน้อย ซึ่งจะมีข้อจำกัดตรงที่ไม่สามารถตอบสนองสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างทันท่วงที

ดังนั้น แม้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ จะมีส่วนดีตรงที่ช่วยลดความขัดแย้งระหว่างมหานิกายกับธรรมยุติกนิกายและทำให้มีเอกภาพเกิดขึ้นในคณะสงฆ์ไทยได้ก็จริง แต่กระนั้นพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับนี้ ก็ได้สร้างปัญหาให้กับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ทั้งนี้ เพราะมีการยกเลิก“องค์กร”หรือ“กระทรวง”แล้ว มอบงานทั้งหมดให้อยู่ในความรับผิดชอบของกรมการมหาเถรสมาคม ว่าโดยหลักการ กรมการมหาเถรสมาคมแต่ละรูปต้องรับภาระกำกับดูแลงานปกครองงานศึกษา งานเผยแผ่ งานสาธารณูปการ และงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ การวินิจฉัยสั่งการแต่ละครั้ง ต้องอาศัยมติร่วมกันของมหาเถรสมาคม มีหลายครั้งที่มีเรื่องสั่นสะเทือนวงการคณะสงฆ์เกิดขึ้น ประชาชนรอดูว่า คณะสงฆ์จะจัดการอย่างไร ปรากฏว่า กรมการมหาเถรสมาคมแต่ละรูปยังทำอะไรไม่ได้ จนกว่าจะมีการประชุมกรมการมหาเถรสมาคมเพื่อพิจารณาเรื่องนั้น เพื่อแก้ปัญหานี้ กฎหมายคณะสงฆ์น่าจะกำหนดให้มี“องค์กร”หรือ“กระทรวง“ ซึ่งอยู่ในกำกับดูแลของกรมการมหาเถรสมาคมบางรูปผู้ทำหน้าที่สังฆมนตรี มีอำนาจวินิจฉัยสั่งการในเรื่องนั้นๆ แล้วจึงรายงานมหาเถรสมาคม แม้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ มาตรา ๑๙ จะให้อำนาจสมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการฝ่ายต่างๆ ตามมติมหาเถรสมาคม เพื่อกลั่นกรองเรื่องที่จะเสนอมหาเถรสมาคมและปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่มหาเถรสมาคมมอบหมาย แต่มีข้อสังเกตว่า คณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการเหล่านี้ มีหน้าที่เพียง“กลั่นกรองเรื่อง“ เพื่อเสนอมหาเถรสมาคมเท่านั้น อำนาจในการวินิจฉัยสั่งการยังอยู่ที่มหาเถรสมาคม ในทางปฏิบัติมหาเถรสมาคมสามารถมอบอำนาจให้คณะกรรมการและคณะอนุกรรมการปฏิบัติหน้าที่ประจำ“องค์กร”หรือ“กระทรวง”ตามที่มหาเถรสมาคมกำหนด เช่น คณะกรรมการปกครอง คณะกรรมการศึกษา คณะกรรมการเผยแผ่ ให้คณะกรรมการเหล่านี้มีสำนักงานประจำ และมีหน้าที่ประจำ เช่นเดียวกับหน่วยงานของรัฐ ผลดีของการมีสำนักงานถาวรและคณะกรรมการถาวรก็คือ ความต่อเนื่องของเอกสารและการปฏิบัติงาน ไม่ว่าคณะกรรมการจะเปลี่ยนไปที่ชุดก็ตามงานยังคงดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและเอกสารสำคัญก็ไม่สูญหาย ทั้งคณะกรรมการชุดใหม่ยังอาศัยเอกสารเหล่านั้นเพื่อศึกษางานเก่าไปด้วย ข้อสำคัญก็คือคณะกรรมการหรืออนุกรรมการต้องมีวาระการดำรงตำแหน่งไม่เกินสี่ปีเหมือนคณะรัฐมนตรีของฝ่ายบ้านเมือง

ประเด็นสาระสำคัญของ การออกพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมนี้ ด้วยการบริหารงาน คณะสงฆ์ไม่สามารถดำเนินกิจการงานคณะสงฆ์ได้ เพราะประธานกรรมการมหาเถรสมาคมประจวบ และประทับรักษาพระสุภาพเป็นเวลานานนับปีไม่สามารถทรงเข้าร่วมประชุมได้ด้วยประเด็นดังกล่าว นี้ อาจเกิดความเสียหายต่อวงการคณะสงฆ์ในการบริหารการตัดสินใจในนโยบายหลักโดยภาพรวมจึง จำเป็นต้องมีประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนสมเด็จพระสังฆราช องค์ประธานในการประชุม กรรมการมหาเถรสมาคมด้วยการออกพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ พ.ศ. ๒๕๔๗ โดยความเห็นชอบของทั้งพุทธจักร คือ กรรมการมหาเถรสมาคม และราชอาณาจักร คือ คณะรัฐมนตรี ซึ่งเป็นอำนาจของฝ่ายบริหารโดยตรง ทั้งนี้ เพื่อความ เจริญรุ่งเรืองในการพัฒนาด้านการศึกษา การเผยแผ่ และการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทย และความมั่นคง ศรัทธา ยั่งยืนสถาพรของพระพุทธศาสนาสืบไป

สรุปได้ว่า การปกครองคณะสงฆ์ในยุคสถานการณ์ปัจจุบันนี้ คณะสงฆ์ย่อมมีการ พัฒนาการด้านเทคโนโลยี บูรณาการด้วยหลักพุทธธรรมนำการปกครองไปพร้อมกับความเจริญ และมี กฎหมาย พระราชบัญญัติ ข้อบังคับ ระเบียบต่างๆ มาเกื้อกูลพระธรรมวินัย โดยเฉพาะการปกครอง คณะสงฆ์มีรูปแบบที่แตกต่างไปจากสมัยก่อนมาก เช่น ด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่ ด้าน การศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ด้านสาธารณูปการ มีรูปแบบที่ ปฏิบัติชัดเจนมากยิ่งขึ้น รูปแบบ แนวคิด และวิธีการในการปกครองคณะสงฆ์ มีส่วนสำคัญยิ่งในการ บริหารจัดการให้องค์กร คณะสงฆ์มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผู้ที่จะเป็นผู้นำในการปกครอง คณะสงฆ์ในยุคปัจจุบันนี้ ต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ ความสามารถ ความเสียสละ และยอมรับ ความคิดเห็นของผู้อื่น ตลอดจนเป็นผู้เพียบพร้อมด้วยจริยาวัตร ข้อปฏิบัติ เป็นที่ยอมรับของคณะสงฆ์ และสังคมโดยรวมที่สำคัญจะต้องเป็นนักปกครองที่มีความซื่อสัตย์ ยุติธรรม ต้องเว้นจากความมัวคืด ทั้งปวง ตั้งมั่นในหลักพรหมวิหารธรรม เป็นแกนหลักของการปกครองอยู่เสมอ

ตารางที่ ๒.๑๓ แสดงสาระสำคัญการปกครองในรูปแบบส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณฺโญ), ๒๕๔๕, หน้า ๗๐.	การปกครองในรูปแบบส่งเสริมรักษาความเรียบร้อยดีงามตาม บทบาทของพระสงฆ์ดังนี้ คือ ๑) การควบคุมและส่งเสริม รักษาความเรียบร้อยดีงาม (การปกครองคณะสงฆ์) ๒) การศึ ษา สอน ศึ ษา ๓) การศึ ษาสงเคราะห์ ๔) การเผยแผ่ พระพุทธศาสนา ๕) การสาธารณูปการ และ ๖) การสาธารณ สงเคราะห์

ตารางที่ ๒.๑๓ แสดงสาระสำคัญการปกครองในรูปแบบส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
<p>พระพุทธรญาณ (ทองย้อย กิตติทินโน), หน้า ๕๒-๕๓.</p>	<p>ผู้ปกครองวัด คือ เจ้าอาวาส ซึ่งเป็นพระสังฆาธิการ อันดับที่ ๙ เป็นผู้ปกครองวัด คำว่า “วัด” มีความหมาย ๒ ประการ คือ หมายถึงศูนย์กลางแห่งการศาสนาทั้งปวง และ หมายถึง แหล่งรวมของส่วนประกอบที่สำคัญของพระศาสนา ๕ ประการ คือ ๑) ศาสนสถาน ๒) ศาสนวัตถุ ๓) ศาสนบุคคล ๔) ศาสนธรรม และ ๕) ศาสนกิจ</p>
<p>พระไพศาล วิสาโล, (๒๕๔๖, หน้า ๒๗๕-๒๗๗)</p>	<p>ภาระหน้าที่สำคัญของเจ้าอาวาส คือ การช่วยพัฒนาท้องถิ่น และระบบกำกับดูแลพระสงฆ์ คือ ระบบกลั่นกรอง มีไว้สำหรับคัดเลือกผู้ที่จะมาบวช ส่วนระบบกล่อมเกลาสําหรับผู้ที่ผ่านการบวชมาเป็นหลักประกันว่าผู้ที่มาบวชเป็นพระจะได้รับการศึกษาอบรมให้เป็นพระที่ดีสามารถทำหน้าที่ตามพระธรรมวินัยได้ ปัจจุบันมีโครงการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชนโดยมีหลักการคือ ๑) มุ่งพัฒนาวัดให้เป็นสถานที่สะอาดร่มรื่น ๒) มุ่งในการปกครองศาสนบุคคล ที่พำนักอาศัยอยู่ภายในวัดให้อยู่กันด้วยความเรียบร้อยสงบสุข ๓) มุ่งให้วัดได้จัดกิจกรรมที่จะเป็นประโยชน์ต่อประชาชน การบริหารงานคณะสงฆ์ในปัจจุบัน มีประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนสมเด็จพระสังฆราช</p>

๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับพระสังฆาธิการ

พระสังฆาธิการ มีบทบาทหน้าที่ในการปกครองคณะสงฆ์โดยมีหลักการปกครอง คือ มุ่งหมายความสงบเรียบร้อย มุ่งความเจริญงอกงาม และมุ่งความสามัคคีปรองดอง ซึ่งทั้ง ๓ ประการ นี้ เป็นเครื่องหมายของสมรรถภาพของการปกครอง^{๗๑)}

^{๗๑)}พระธรรมญาณมุนี (ทองย้อย กิตติทินโน), “วัดจะช่วยชาวบ้านได้อย่างไร”, ใน การแสวงหาเส้นทาง การพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย, (กรุงเทพมหานคร: กองแผนงาน กรมการศาสนา, ๒๕๒๖), หน้า ๔๗.

๒.๕.๑ ความหมายของพระสังฆาธิการ

"พระสังฆาธิการ" เป็นคำรวมตำแหน่งพระภิกษุผู้ปกครองคณะสงฆ์ ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ เริ่มใช้มาแต่ พ.ศ.๒๕๐๖ จนถึงปัจจุบัน โดยมีกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ ๕ (พ.ศ.๒๕๐๖) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ กำหนดนามเป็นครั้งแรก โดยเปลี่ยนคำว่า "พระคณาธิการ" มาเป็น "พระสังฆาธิการ" ให้สอดคล้องกับลักษณะการดำเนินกิจการคณะสงฆ์ รวมคำว่า "พระ" "สังฆ" และ "อธิการ" เป็น "พระสังฆาธิการ" แปลตามรูปศัพท์ว่า "พระภิกษุผู้ทำงานโดยสิทธิขาดในทางคณะสงฆ์" "พระภิกษุผู้ทำงานคณะสงฆ์โดยมีอำนาจเต็มตามตำแหน่ง" ซึ่งท่านบัญญัติว่า หมายถึง "พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์" มีตำแหน่ง ดังนี้

- ๑) เจ้าคณะใหญ่
- ๒) เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค
- ๓) เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด
- ๔) เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ
- ๕) เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล
- ๖) เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส^{๗๒}

เจ้าคณะและเจ้าอาวาสดังกล่าวนี้ เป็นผู้ทำงานคณะสงฆ์อย่างมีอำนาจเต็มตามกฎหมาย และครอบคลุมงานทุกส่วนในเขตปกครองหรือในวัด ส่วนรองเจ้าคณะ รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส จะมีอำนาจหน้าที่เต็มตามตำแหน่ง ก็เพราะได้รับการมอบหมาย จึงบัญญัตินามว่า "พระสังฆาธิการ" ซึ่งเทียบได้กับข้าราชการของฝ่ายราชอาณาจักร ส่วนเลขานุการเจ้าคณะและเลขานุการรองเจ้าคณะ หาได้เป็นพระสังฆาธิการไม่ เพราะเป็นเพียงผู้ทำการเลขานุการ

จากความหมายข้างต้น พระสังฆาธิการ จึงหมายถึง พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ ดังต่อไปนี้

๑. เจ้าคณะใหญ่
๒. เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค
๓. เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด
๔. เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ
๕. เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล

^{๗๒} กฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ ๕ (พ.ศ.๒๕๐๖).

๖. เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส^{๗๓}

กำหนดพระสังฆาธิการไว้ ๖ ชั้นด้วยกัน เมื่อแบ่งเป็นตำแหน่ง หมายถึง ที่ต้องใช้ตัวบุคคล ผู้ที่ ดำรงตำแหน่งนั้นได้ ๑๒ ตำแหน่ง คือ

๑. ชั้น (ระดับ) หน มี ๑ ตำแหน่ง คือ เจ้าคณะใหญ่หน
๒. ชั้น (ระดับ) ภาค มี ๒ ตำแหน่ง คือ เจ้าคณะภาค ๑ รองเจ้าคณะภาค ๑
๓. ชั้น (ระดับ) จังหวัด มี ๒ ตำแหน่ง คือ เจ้าคณะจังหวัด ๑ รองเจ้าคณะจังหวัด ๑
๔. ชั้น (ระดับ) อำเภอ มี ๒ ตำแหน่ง คือ เจ้าคณะอำเภอ ๑ รองเจ้าคณะอำเภอ ๑
๕. ชั้น (ระดับ) ตำบล มี ๒ ตำแหน่ง คือ เจ้าคณะตำบล ๑ รองเจ้าคณะตำบล ๑
๖. ชั้น (ระดับ) วัด มี ๓ ตำแหน่ง คือ เจ้าอาวาส ๑ รองเจ้าอาวาส ๑ ผู้ช่วยเจ้า อาวาส ๑

สรุปได้ว่า พระสังฆาธิการ หมายถึง พระภิกษุผู้ดำรง ตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์โดยมีอำนาจเต็มตามตำแหน่งตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์

ตารางที่ ๒.๑๔ แสดงสาระสำคัญความหมายของพระสังฆาธิการ

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	ความหมายของพระสังฆาธิการ
กฎหมายเถรสมาคม, (๒๕๐๕)	พระภิกษุผู้ทำงานโดยสิทธิขาดในทางคณะสงฆ์ และพระภิกษุผู้ทำงานคณะสงฆ์โดยมีอำนาจเต็มตามตำแหน่ง
กฎหมายเถรสมาคม, (๒๕๔๐)	พระสังฆาธิการ หมายถึง พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์
กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, (๒๕๔๐, คำนำ)	ผู้ใกล้ชิดประชาชนโดยเฉพาะพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส ซึ่งเป็นที่เคารพเลื่อมใสศรัทธาของประชาชน
สำนักงานเจ้าคณะภาค ๑๖ (๒๕๔๐ , หน้า ๔๖)	ผู้ปฏิบัติที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์ทั้งงานการศึกษา การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ การศึกษาสงเคราะห์และการสาธารณสงเคราะห์

^{๗๓}กรมศาสนา, กฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔, ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ, หมวด ๑ ข้อ ๔, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, พ.ศ.๒๕๔๑), หน้า ๒.

๒.๕.๒ การแต่งตั้งพระสังฆาธิการ

การแต่งตั้งพระสังฆาธิการในแต่ละชั้นนั้น มีความแตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ ก็อยู่ที่ ความสำคัญของบทบาทหน้าที่ของแต่ละตำแหน่งและวุฒิภาวะของผู้ที่จะดำรงตำแหน่งนั้นๆ ว่า มีความสัมพันธ์กันและมีความเป็นไปได้ว่า จะดำเนินการตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับนั้นให้สำเร็จลุล่วงไป ได้ด้วยดีมากน้อยเพียงไร ซึ่งการแต่งตั้งพระสังฆาธิการในแต่ละระดับนั้น จะมีข้อพิจารณาดังนี้

พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการ ต้องมีคุณสมบัติทั่วไปดังต่อไปนี้

- (๑) มีพรรษาสมควรแก่ตำแหน่ง
- (๒) มีความรู้ความสามารถแก่ตำแหน่ง
- (๓) มีความประพฤติเรียบร้อยตามพระธรรมวินัย
- (๔) เป็นผู้ฉลาด สามารถในการปกครองคณะสงฆ์
- (๕) ไม่เป็นผู้มีร่างกายทุพพลภาพ ไร้ความสามารถ หรือมีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือ เป็นโรคเรื้อน หรือเป็นวัณโรค ในระยะอันตรายจนเป็นที่น่ารังเกียจ
- (๖) ไม่เคยต้องคำวินิจฉัยลงโทษในอธิกรณ์ที่พึงรังเกียจมาก่อน
- (๗) ไม่เคยถูกถอดถอน หรือถูกปลดจากตำแหน่งใด เพราะความผิดมาก่อน^{๗๔}

พระศรีศาสนวงศ์ (มีชัย วีรปญโญ) ได้ตั้งข้อสังเกตว่า คำว่า พระสังฆาธิการ ใช้คำว่า พระภิกษุ เพราะยึดหลัก คำว่า พระภิกษุ อันเป็นนามบัญญัติ เรียกพระโดยรวมตามกฎหมาย ด้วยเหตุ ที่ยังไม่ได้แต่งตั้ง แต่ที่กำหนดนี้ ก็เพื่อกำหนดคุณสมบัติผู้ที่จะดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการดังกล่าว มาแล้วนั่นเองว่า ต้องมีคุณสมบัติดังนี้

- (๑) มีพรรษาสมควรแก่ตำแหน่ง
- (๒) มีความรู้ความสามารถแก่ตำแหน่ง
- (๓) มีความประพฤติเรียบร้อยตามพระธรรมวินัย
- (๔) เป็นผู้ฉลาดสามารถในการปกครองคณะสงฆ์
- (๕) ไม่เป็นผู้มีร่างกายทุพพลภาพ ไร้ความสามารถ หรือมีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือ เป็นโรคเรื้อน หรือเป็นวัณโรค ในระยะอันตรายจนเป็นที่น่ารังเกียจ
- (๖) ไม่เคยต้องคำวินิจฉัยลงโทษในอธิกรณ์ที่พึงรังเกียจมาก่อน
- (๗) ไม่เคยถูกถอดถอน หรือถูกปลดจากตำแหน่งใด เพราะความผิดมาก่อน

^{๗๔}กรมศาสนา, กฎมหาเถรสมาคม, ฉบับที่ ๒๔, ว่าด้วยเรื่องการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ, หมวด ๒ ข้อ ๖, พ.ศ.๒๕๔๑.

ในการกำหนดคุณสมบัตินี้ เป็นคุณสมบัติหลักผู้ที่จะมาดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการไม่ว่าจะเป็นชั้นใดๆ ก็ตามให้ถือเอาคุณสมบัติตามนี้เป็นหลักพิจารณาเป็นเบื้องต้นและต้องพิจารณาทุกข้อตั้งแต่ (๑) จนถึง (๗) นั้นเอง เพราะเป็นคุณสมบัติหลัก^{๗๕} ได้แก่

๑) เป็นข้อกำหนดไว้ตายตัว ในแต่ละชั้นของพระสังฆาธิการชั้นนั้นๆ ว่า ผู้จะดำรงตำแหน่งนั้น ต้องมีพรรษาเท่าไร เป็นต้น เช่น ผู้ที่จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส ต้องมีพรรษาพัน ๕ พรรษา ในชั้นอื่นๆ ก็กำหนดไว้ชัดเจนเช่นเดียวกัน ซึ่งจะไม่ขอกว่าในชั้นนี้ เพราะกำหนดไว้ในข้อและหมวดต่อไป

๒) เป็นข้อกำหนดถึงความรู้ของผู้ที่จะมาดำรงตำแหน่งดังกล่าวแล้ว แต่ในชั้นนี้ กำหนดไว้กว้างๆ ซึ่งจะมีปรากฏอยู่ในข้อต่อไปข้างหน้า ทั้งนี้ ก็เพื่อให้มีผู้มีอำนาจในการแต่งตั้งได้พิจารณาเอาตามความเหมาะสม ซึ่งในเรื่องของความรู้นั้น ท่านมิได้กำหนดตายตัวลงไปว่า ต้องเป็นความรู้ชั้นไหนอย่างไร ทั้งนี้ ก็เพื่อสะดวกในการปฏิบัติจริงนั่นเอง ความรู้ที่กำหนดเป็นมาตรฐานทางการศึกษาของคณะสงฆ์ในปัจจุบันที่ถือเป็นหลักนั้น มี ๒ ประการ คือ ความรู้ในส่วนนิกกรรม เรียกว่า นิกกรรมชั้นตรี โท เอก ความรู้ในทางการศึกษาบาลี เรียกว่า ประโยค ๑-๒, ประโยค ป.ธ. ๓ ไปจนถึงประโยค ป.ธ.๙ ความรู้ในส่วนของการศึกษาภาษาบาลีในปัจจุบัน ได้ถูกจัดเป็นสมณศักดิ์ประเภทหนึ่งด้วย แต่โดยความเป็นจริงแล้ว ความรู้มีความหมายมากกว่านั้น เพราะในบางท่านบางคน แม้ไม่มีความรู้ที่เป็นมาตรฐานทางการศึกษาอันได้รับประกาศนียบัตร หรือปริญญาบัตร แต่มีความรู้ความเชี่ยวชาญที่เป็นประสบการณ์จริง ประสบการณ์ตรงก็มีมาก และมีประโยชน์ในการปฏิบัติงานเป็นอย่างยิ่งด้วย ดังนั้นในเรื่องของความรู้นั้น กฎจึงกำหนดไว้แบบกว้างๆ นั้นเอง ยังมีความรู้อีกอย่างหนึ่ง ซึ่งจัดเป็นระดับอุดมศึกษาของคณะสงฆ์ กล่าวคือ มหาวิทยาลัยสงฆ์ ได้แก่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ มีหน้าที่ผลิตบัณฑิตมาเพื่อรองรับและสนองการคณะสงฆ์ ในด้านการปกครองและการเผยแผ่ เป็นต้น ซึ่งในปัจจุบัน มีระดับความรู้ถึงปริญญาเอกทีเดียว^{๗๖}

๓) กำหนดถึงความประพฤติ โดยยกพระธรรมวินัยเป็นเกณฑ์ในการกำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะมาดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการว่า เป็นภิกษุผู้มีความประพฤติเรียบร้อยตามหลักพระธรรมวินัย ซึ่งในทางปฏิบัติ ย่อมต้องหมายถึงผู้มีอำนาจในการแต่งตั้ง จะใช้วิธี ในการสอดส่องดูแลความประพฤติของภิกษุผู้อยู่ในปกครองว่าเป็นอย่างไรนั่นเอง ควรแก่การแต่งตั้งในตำแหน่งนั้น ๆ หรือไม่อย่างไร

^{๗๕}พระศรีศาสนวงศ์ (มีชัย วีระปญโญ), อธิบายกฎหมายเถรสมาคม, (กรุงเทพมหานคร : หจก.ประยูรสาส์นไทยการพิมพ์, ๒๕๕๑), หน้า ๑ .

^{๗๖}อ้างแล้ว, หน้า ๑.

๔) กำหนดถึงความสามารถ ในการปกครอง ซึ่งในข้อนี้ ก็เป็นการกำหนดไว้แบบกว้างๆ อีกเช่นกัน ซึ่งต้องเป็นดุลยพินิจของท่านผู้มีอำนาจในการแต่งตั้งที่จะพิจารณา

๕) กำหนดถึงความเป็นปกติของร่างกายเป็นหลักโดยกำหนดไว้ชัดเจนว่า ต้องไม่เป็นผู้มีร่างกายทุพพลภาพไร้ความสามารถ คือต้องยังคงเป็นผู้มีความสามารถในการบริหารงานได้อยู่ มิใช่เป็นผู้เจ็บป่วย หรืออ่อนแอไม่มีกำลัง อันหมายถึง ความเป็นปกติ และต้องไม่มีจิตฟั่นเฟือน ไม่สมประกอบ ต้องไม่เป็นโรคเรื้อน หรือวัณโรคในระยะอันตรายจนเป็นน่ารังเกียจ ในข้อที่กล่าวถึงเรื่องโรคเรื้อนหรือวัณโรคนี้ ก็กำหนดไว้โดยเน้นว่า วัณโรคในระยะอันตราย ซึ่งเป็นที่น่ารังเกียจ ซึ่งในทางการแพทย์นั้น วัณโรค มีหลากหลายระยะ ดังนั้น ถ้าเป็นวัณโรค แต่ในระยะเริ่มต้น แล้วรีบรักษาและไม่มีลักษณะเป็นที่น่ารังเกียจ เมื่อไม่เป็นที่น่ารังเกียจก็ไม่จัดเข้าในข้อนี้^{๗๗}

๖) ท่านกำหนดหมายเอาประวัติแห่งการดำรงเพศพระภิกษุว่า ต้องไม่เคยต้องคำวินิจฉัยลงโทษในอธิกรณ์ที่พึงรังเกียจมาก่อน อธิกรณ์นั้น เมื่อกกล่าวตามศัพท์ ก็คือเรื่องราวที่เกิดขึ้นและสงฆ์จะต้องจัดทำให้สำเร็จ มีการอุปสมบท ที่เรียกว่า กิจจาอธิกรณ์ เป็นต้น แต่ในที่นี้ หมายถึงอธิกรณ์ ที่เป็นเรื่องราวในทางเสียหาย หมายถึง ตัวภิกษุเองก่อเรื่องขึ้นหรือพัวพันกับเรื่องราวที่เป็นไปในทางเสียหาย เมื่อมีคำวินิจฉัยลงโทษจากผู้ปกครองที่พิจารณาอธิกรณ์นั้นแล้ว อย่างนี้ถือว่า ขาดคุณสมบัติ ดังนั้น จึงกำหนดว่า ต้องไม่เคยต้องคำวินิจฉัยลงโทษ ในอธิกรณ์ที่พึงรังเกียจมาก่อน

จริงอยู่ แม้ในกฎหมายเถรสมาคมจะกำหนดลักษณะไว้ตามนี้ แต่ในความเป็นจริงแล้ว พระภิกษุผู้ถูกคำวินิจฉัยลงโทษในอธิกรณ์ที่พึงรังเกียจนั้น อาจไม่มีความผิดตามที่ถูกลงโทษก็เป็นได้ หากแต่ถูกการกระทำอันไม่ชอบมาพากลบางอย่างสร้างเรื่องสร้างหลักฐานจนแนบเนียน ก็เป็นได้ จึงเป็นสิ่งที่พระภิกษุพึงสำเหนียกและระมัดระวังในเรื่องเหล่านี้ให้มาก ในส่วนของท่านผู้วินิจฉัยเองก็ตาม ที่ คงต้องใช้วิจารณญาณให้มากเช่นเดียวกัน มิเช่นนั้น จะเป็นการสนับสนุนผู้ไม่ประสงค์ดีไปเสีย อันมีผลต่อบุคลากรของพระศาสนา ทั้งมีผลต่ออายุและความมั่นคงของพระศาสนาด้วย

๗) กำหนดเอาประวัติแห่งการดำรงตำแหน่งในชั้นต้นๆ มาก่อนแล้ว โดยกำหนดว่า ต้องไม่ถูกถอดถอนหรือถูกปลดจากตำแหน่งใด เพราะความผิดมาก่อน มีข้อที่ควรพิจารณา ดังนี้ การปลดหรือถูกถอดถอนนั้นเป็นโทษทางจริยาพระสังฆาธิการ เหตุเพราะละเมิดจริยาพระสังฆาธิการอย่างร้ายแรง ต้องไม่ถูกถอดถอนจากตำแหน่ง เพราะความผิด เหตุเพราะละเมิดจริยาพระสังฆาธิการอย่างร้ายแรงนั่นเอง^{๗๘}

สรุปได้ว่า การแต่งตั้งพระสังฆาธิการในแต่ละชั้นนั้น มีความแตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ ก็อยู่ที่ความสำคัญของบทบาทหน้าที่ของแต่ละตำแหน่งและวุฒิภาวะของผู้ที่จะดำรงตำแหน่งนั้นๆ สิ่งที่ต้อง

^{๗๗}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๑-๒๒.

^{๗๘}พระศรีศาสนวงศ์ (มีชัย วีรปญโญ), อธิบายกฎหมายเถรสมาคม, หน้า ๒๒-๒๓

พิจารณา ได้แก่ ๑) มีพระราชสมภพแก่ตำแหน่ง ๒) มีความรู้ความสามารถแก่ตำแหน่ง ๓) มีความประพฤติเรียบร้อยตามพระธรรมวินัย ๔) เป็นผู้ฉลาดสามารถในการปกครองคณะสงฆ์ ๕) ไม่เป็นผู้มีร่างกายทุพพลภาพไร้ความสามารถ หรือเป็นโรคเรื้อน หรือเป็นวัณโรค ในระยะอันตรายจนเป็นที่น่ารังเกียจ ๖) ไม่เคยต้องคำวินิจฉัยลงโทษในอธิกรณ์ที่พึงรังเกียจมาก่อน ๗) ไม่เคยถูกถอดถอน หรือถูกปลดจากตำแหน่งใด เพราะความผิดมาก่อน

ตารางที่ ๒.๑๕ แสดงสาระสำคัญการแต่งตั้งพระสังฆาธิการ

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
กฎมหาเถรสมาคม, (๒๕๔๑, หน้า ๒๑-๒๒)	การแต่งตั้งพระสังฆาธิการ ๑) มีพระราชสมภพแก่ตำแหน่ง ๒) มีความรู้ความสามารถแก่ตำแหน่ง ๓) มีความประพฤติเรียบร้อยตามพระธรรมวินัย ๔) เป็นผู้ฉลาดสามารถในการปกครองคณะสงฆ์ ๕) ไม่เป็นผู้มีร่างกายทุพพลภาพไร้ความสามารถ หรือเป็นโรคเรื้อน หรือเป็นวัณโรค ในระยะอันตรายจนเป็นที่น่ารังเกียจ ๖) ไม่เคยต้องคำวินิจฉัยลงโทษในอธิกรณ์ที่พึงรังเกียจมาก่อน ๗) ไม่เคยถูกถอดถอน หรือถูกปลดจากตำแหน่งใด เพราะความผิดมาก่อน
พระศรีศาสนวงศ์ (มีชัย วีรปญโญ), (๒๕๕๑, หน้า ๓-๕)	๑) เป็นข้อกำหนดไว้ตายตัว ๒) เป็นข้อกำหนดถึงความรู้ ๓) กำหนดถึงความประพฤติ ๔) กำหนดถึงความสามารถ ๕) กำหนดถึงความเป็นปกติของร่างกาย ๖) ท่านกำหนดหมายเอาประวัติแห่งการดำรงเพศพระภิกษุ ๗) กำหนดเอาประวัติแห่งการดำรงตำแหน่งในชั้นต้นๆ

๒.๕.๓ บทบาทของพระสังฆาธิการ

พระสังฆาธิการมีบทบาทหน้าที่ในการปกครองคณะสงฆ์ โดยมีหลักการปกครองคือมุ่งความสงบเรียบร้อย มุ่งความเจริญงอกงาม และมุ่งความสามัคคีปรองดอง ซึ่งทั้ง ๓ ประการนี้เป็นเครื่องวัดสมรรถภาพของการปกครอง ในขณะเดียวกันในการปกครองพระสงฆ์ให้ได้ผลดีตามหลักการพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส ทุกรูปต้องพัฒนาตนเองให้อยู่ในระเบียบวินัยก่อนเป็นประการแรก ประการที่สองจะต้องมีรูปแบบการปกครองในวัดวาอารามให้เรียบร้อยและประการสุดท้ายจะต้องจัดรูปแบบในการศึกษาเล่าเรียน แผนกพระปริยัติธรรมชั้น เช่น แผนกนักธรรม แผนกบาลี ชั้นในวัดของตน นอกจากนี้จะต้องอบรมวิปัสสนากรรมฐานให้กับพระภิกษุสามเณร เรียกว่า พัฒนาจิตใจของพระภิกษุสามเณรให้มีความมั่นคง เพื่อพระภิกษุสามเณรจะได้นำหลักการพัฒนาจิตใจนี้ไปสู่เด็กหรือเยาวชนหรือยุวพุทธให้หันเข้ามาศึกษาหาความรู้ด้านพระพุทธศาสนา เรียกว่า จริยธรรม การให้การศึกษาด้านจริยธรรมก็คือการเปิดโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้น การเปิดโรงเรียนเด็กเล็กที่เรียกว่าเด็กก่อนเกณฑ์ ซึ่งเป็นโครงการของมหาเถรสมาคม ก็เพื่อเป็นการชักจูง เด็กเล็กให้หันเข้ามาฟังพระสงฆ์ พระสงฆ์^{๗๙} ก็มีบทบาทช่วยเหลือเด็กเล็กด้วยเมตตาธรรม เด็กเล็กเหล่านี้ ก็คือ ลูกหลานชาวบ้านที่ต้องออกไปประกอบอาชีพ เมื่อวัดรับดูแลลูกหลานให้ ความเลื่อมใสศรัทธาต่อวัด ต่อพระพุทธศาสนา ก็บังเกิดขึ้นกับประชาชนจึงเห็นได้ว่า พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส นอกจากจะมีหน้าที่ในการดูแลวัด พัฒนาวัดแล้ว ยังต้องช่วยเหลือและพัฒนาชุมชนพร้อมกันไปด้วย^{๘๐}

พระสังฆาธิการ เป็นนามบัญญัติตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ ได้กำหนดบทบาทอำนาจหน้าที่การปกครองคณะสงฆ์ในเขตปกครองของตน ได้แก่ การรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ การศึกษาสงเคราะห์ และการสาธารณสงเคราะห์รวมทั้งการนิคกรรมหรือการวินิจฉัย อธิกรณ์ หรือ ความผิดทางพระธรรมวินัยของพระภิกษุ กุฎุมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ ได้กำหนดจรรยาพระสังฆาธิการ ซึ่งพระสังฆาธิการต้องปฏิบัติตามบทบาทของพระสังฆาธิการ ดังต่อไปนี้

๑. ต้องเคารพเอื้อเฟื้อต่อกฎหมายพระราชบัญญัติคณะสงฆ์กฎกระทรวง กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช สวรรและปฏิบัติตามพระธรรมวินัยโดยเคร่งครัด

^{๗๙}พระธรรมญาณมุนี (ทองย้อย กิตติทินโน), “วัดช่วยชาวบ้านได้อย่างไร,” การแสวงหาเส้นทางพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย, ๒๕๒๖, หน้า ๔ . (อัสสนา).

^{๘๐}พระครูมงคลคีลวงค์ (กุศล คนธวโร) และคณะ, พระสงฆ์กับการพัฒนาชนบท การแสวงหาเส้นทางพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย, ๒๕๒๖), หน้า ๕๓.

๒. ต้องเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาซึ่งสั่งโดยชอบด้วยอำนาจหน้าที่ถ้าไม่เห็นพ้องด้วยคำสั่งนั้น ให้เสนอความเห็นคัดค้านเป็นลายลักษณ์อักษรภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับทราบคำสั่ง และเมื่อได้คัดค้านดังกล่าวมานั้นแล้ว แต่ผู้สั่งมิได้ถอนหรือแก้คำสั่งนั้นถ้าคำสั่งนั้นไม่ผิดพระวินัยต้องปฏิบัติตาม ต้องรายงานจนถึงผู้สั่ง ในกรณีมีการคัดค้านคำสั่งให้ผู้ส่งรายงานเรื่องทั้งหมดไปยังผู้บังคับบัญชาเหนือตนเพื่อพิจารณาสั่งการต่อไปในการปฏิบัติหน้าที่ ห้ามทำข้ามผู้บังคับบัญชาเหนือตน เว้นแต่จะได้รับอนุญาตพิเศษเป็นครั้งคราว

๓. ต้องตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ด้วยความระมัดระวัง มิให้เกิดความเสียหายแก่การคณะสงฆ์และการพระศาสนา และห้ามมิให้ละทิ้งหน้าที่โดยไม่มีเหตุอันควร

๔. ต้องปฏิบัติหน้าที่โดยชอบ และห้ามมิให้ใช้อำนาจหน้าที่ในทางที่ไม่สมควร

๕. ต้องสุภาพเรียบร้อยต่อผู้บังคับบัญชา เหนือตนและผู้อยู่ในปกครอง

๖. ต้องรักษาส่งเสริมสามัคคีในหมู่คณะและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทางที่ชอบ

๗. ต้องอำนวยความสะดวกในหน้าที่การคณะสงฆ์และการพระศาสนา

๘. ต้องรักษาข้อความอันเกี่ยวกับการคณะสงฆ์ที่ยังไม่ควรเปิดเผย

ทั้ง ๘ ข้อนี้ เป็นจรรยาอันพระสังฆาธิการต้องถือปฏิบัติตามโดยเคร่งครัด เพราะละเมิดแล้ว

ย่อมได้รับโทษฐานละเมิดจรรยา ๒.๒.๕ อำนาจหน้าที่ของพระสังฆาธิการ

อำนาจหน้าที่ของเจ้าคณะใหญ่

เจ้าคณะใหญ่มีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตหนของตน ดังนี้

(๑) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัยกฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช

(๒) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษา สงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี

(๓) วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นภาค หรือมีอำนาจหน้าที่ในกรณีที่ได้รับมอบหมายอย่างอื่นจากมหาเถรสมาคม

(๔) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะภาคให้เป็นไปโดยชอบ

(๕) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาส ตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชา ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

(๖) ตรวจสอบและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน^{๘๑}

อำนาจหน้าที่ของเจ้าคณะภาค

เจ้าคณะภาคมีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตภาคของตน ดังนี้

(๑) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัยกฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช

(๒) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษา สงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี

(๓) วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นภาค หรือมีอำนาจหน้าที่ในกรณีที่ได้รับมอบหมายอย่างอื่นจากมหาเถรสมาคม

(๔) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะจังหวัดให้เป็นไปโดยชอบ

(๕) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาส ตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชา ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

(๖) ตรวจสอบและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน^{๘๒}

อำนาจหน้าที่ของเจ้าคณะจังหวัด

เจ้าคณะจังหวัดมีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตจังหวัดของตน ดังนี้

(๑) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย มหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน

(๒) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี

(๓) ระงับอธิกรณ์ วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัย ข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะอำเภอ

(๔) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะอำเภอให้เป็นไปโดยชอบ

^{๘๑}กรมการศาสนา, กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๓ (พ.ศ.๒๕๔๑), ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ หมวด ๒ ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง, ข้อ ๖-๗.

^{๘๒}กรมการศาสนา, กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๓ (พ.ศ.๒๕๔๑), ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ หมวด ๓ ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค ส่วนที่ ๑, ข้อ ๑๐.

(๕) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาส ตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชา ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

(๖) ตรวจสอบและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน^{๘๓}

อำนาจหน้าที่ของเจ้าคณะอำเภอ

เจ้าคณะอำเภอมีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตอำเภอของตน ^{๘๔}ดังนี้

(๑) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน

(๒) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ให้ดำเนินไปด้วยดี

(๓) ระวังอธิกรณ์ วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะตำบล

(๔) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบลให้เป็นไปโดยชอบ

(๕) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาส ตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชา ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

(๖) ตรวจสอบและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน

อำนาจหน้าที่ของเจ้าคณะตำบล

เจ้าคณะตำบลมีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตตำบลของตน ดังนี้

(๑) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน

(๒) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการและการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี

(๓) ระวังอธิกรณ์ วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าอาวาส

^{๘๓}กรมการศาสนา, กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๓ (พ.ศ.๒๕๔๑), ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ หมวด ๓ ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค ส่วนที่ ๒, ข้อ ๑๕.

^{๘๔}พระพรหมกวี (วรวิทย์ คงคปณฺเฑ), เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๘๐.

- (๔) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าอาวาสให้เป็นไปโดยชอบ
- (๕) ควบคุมและบังคับบัญชาเจ้าอาวาสและพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรือ อยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชา ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย
- (๖) ตรวจสอบและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน^{๔๕}
- อำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาส**
- เจ้าอาวาสมีหน้าที่ ดังนี้
- (๑) บำรุงรักษาวัด จัดกิจกรรม และศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี
- (๒) ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้น ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม
- (๓) เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอน พระธรรมวินัย แก่บรรพชิต และคฤหัสถ์
- (๔) ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล

ตารางที่ ๒.๑๖ แสดงสาระสำคัญของบทบาทพระสังฆาธิการ

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
พระธรรมญาณมุนี (ทองย้อย กิตติทินโน), (๒๕๒๖, หน้า ๖)	๑) มุ่งความสงบเรียบร้อย ๒) มุ่งความเจริญงอกงาม ๓) มุ่งความสามัคคีปรองดอง
พระครูมงคลคีลวงค์ (กุศล คนธวโร) และคณะ, (๒๕๒๖, หน้า ๕๓)	๑) ดูแลวัด ๒) พัฒนาวัด ๓) การช่วยเหลือชาวบ้าน ๔) การพัฒนาชุมชน
กฎหมายมหาเถรสมาคม, (๒๕๔๑)	๑) ต้องเคารพเอื้อเฟื้อต่อกฎหมาย ๒) ต้องเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา ๓) ต้องตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ด้วยความระมัดระวัง ๔) ต้องปฏิบัติหน้าที่โดยชอบ และห้ามมิให้ใช้อำนาจหน้าที่ในทางที่ไม่สมควร ๕) ต้องสุภาพเรียบร้อยต่อผู้บังคับบัญชาเหนือตนและผู้อยู่ในปกครอง

^{๔๕}กรมการศาสนา, กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๓ (พ.ศ.๒๕๔๑) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ หมวด ๓ ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค ส่วนที่ ๔, ข้อ ๒๕.

ตารางที่ ๒.๑๖ แสดงสาระสำคัญของบทบาทพระสังฆาธิการ (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
กฎหมายเถรสมาคม, (๒๕๔๑)	๖) ต้องรักษาส่งเสริมสามัคคีในหมู่คณะและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทางที่ชอบ ๗) ต้องอำนวยความสะดวกในหน้าที่การคณะสงฆ์และการพระศาสนา ๘) ต้องรักษาข้อความอันเกี่ยวกับการคณะสงฆ์ที่ยังไม่ควรเปิดเผย
กฎหมายเถรสมาคม, (๒๕๔๑)	เจ้าคณะทุกระดับมีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตการปกครองของตน
พระพุทธวรญาณ (ทองย้อย กิตติทินโน), (๒๕๔๘, หน้า ๓๕)	เจ้าอาวาสวัดเป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อการพระศาสนาอย่างยิ่งใหญ่ เพราะต้องทำหน้าที่เป็น ผู้ปกครองวัดและเป็นผู้แทนวัด เนื่องจากวัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล คือ บุคคลตามกฎหมาย

๒.๕.๔ บทบาทของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์

การปกครองคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ ได้ระบุให้สมเด็จพระสังฆราชในตำแหน่งสกลมหาสังฆปริณายกเป็นพระประมุขสงฆ์ไทยและสงฆ์อื่น ทรงบัญชาการคณะสงฆ์ทางมหาเถรสมาคมตามอำนาจกฎหมายและพระธรรมวินัย และทรงตราพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช โดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมาย พระธรรมวินัย และกฎหมายเถรสมาคม และสมเด็จพระสังฆราชทรงอยู่ในฐานะผู้ใดจะหมิ่นประมาท ดูหมิ่นหรือแสดงความอาฆาตมาดร้ายมิได้ โดยมีมหาเถรสมาคมเป็นองค์กรปกครองคณะสงฆ์สูงสุด คณะสงฆ์และสามเณรต้องอยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคม ซึ่งมีสมเด็จพระสังฆราชทรงเป็นประธานกรรมการ และมีกรรมการโดยตำแหน่ง และกรรมการโดยแต่งตั้ง

ในการปกครองคณะสงฆ์ แบบแผนการปกครองคณะสงฆ์แบ่งเป็น ๒ ส่วน คือ ส่วนหลัก กำหนดหน่วยงาน เขตปกครอง ผู้ปกครองหรือผู้รับมอบงานหรือคณะผู้รับมอบงาน ในการปฏิบัติงานการปกครองคณะสงฆ์ และส่วนย่อย ได้แก่ แบบแผนกำหนดอำนาจหน้าที่การควบคุมบังคับบัญชาการประสานงานการตั้งผู้รักษาการแทนและการวางระเบียบวิธีปฏิบัติอื่นๆ

ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง มีมหาเถรสมาคมเป็นศูนย์รวมอำนาจการปกครองและกิจการคณะสงฆ์ทั้งสิ้นของคณะสงฆ์ไทย เป็นศูนย์รวมเขตปกครองและเจ้าคณะใน

ส่วนกลาง ซึ่งเป็นผู้ปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง โดยกำหนดเขตปกครอง ได้แก่ เขตปกครองบังคับบัญชาเจ้าคณะเจ้าอาวาส และพระภิกษุสามเณรในนิายนั้น ๆ ในส่วนกลางจะแยกส่วนการปกครองเป็นคณะมหานิกาย เรียกว่า “หน” มี ๔ หน คือ หนกลาง หนเหนือ หนตะวันออกและหนใต้ ในส่วนของคณะธรรมยุต เรียกว่า คณะธรรมยุต จะรวมเขตปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาคและวัดธรรมยุตทั้งหมดเข้าเป็นเขตเดียวกัน

การปกครองสงฆ์ในส่วนกลาง ได้แก่ เจ้าคณะใหญ่ ซึ่งเป็นพระสังฆาธิการสังกัดในส่วนกลางเป็นผู้ประสานงานกับสมเด็จพระสังฆราช มีมหาเถรสมาคมเป็นหน่วยงานในส่วนกลาง และประสานงานกับเจ้าคณะในส่วนภูมิภาค ปฏิบัติหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตของตน เรียกว่า หน มีเจ้าคณะใหญ่ ๕ หน คือ ๑) เจ้าคณะใหญ่หนกลาง ๒) เจ้าคณะใหญ่หนเหนือ ๓) เจ้าคณะใหญ่หนตะวันออก ๔) เจ้าคณะใหญ่หนใต้ ๕) เจ้าคณะใหญ่คณะธรรมยุต^{๘๖}

การปกครอง หมายถึง การควบคุมและส่งเสริมรักษาความเรียบร้อยดีงาม หมายถึง งานในหน้าที่ของพระสังฆาธิการในการปกครองดูแลพระภิกษุสามเณรในเขตปกครองของตนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย และตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ทั้งนี้ คำว่าการปกครอง แปลว่า การควบคุมดูแล รักษา ควบคุมให้ท่านอยู่ในที่ท่านควรจะอยู่ ด้วยเหตุนี้ พระสังฆาธิการจึงต้องดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ถูกต้อง ตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศและบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช นอกจากนี้ พระสังฆาธิการยังจะต้องทำหน้าที่ระงับอธิกรณ์วินัยจัดการลงนิคหกรรม การวินิจฉัยลงข้ออุทธรณ์คำสั่ง ตลอดจนการควบคุมบังคับบัญชาพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ใต้เขตปกครองของตน ชี้แจง แนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชาให้เป็นไปโดยความเรียบร้อยพร้อมทั้งการตรวจตรา การประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน^{๘๗}

การที่พระสงฆ์จะมีบทบาทต่อสังคมนั้นคุณภาพของพระสงฆ์เป็นสิ่งสำคัญมาก ปัจจุบันพระสงฆ์มีคุณภาพลดน้อยลงในด้านข้อวัตรปฏิบัติ และความสามารถในการสอน การเผยแผ่ธรรม ทำให้พระสงฆ์สูญเสียความเป็นผู้นำในด้านคุณธรรม และด้านสติปัญญาและความศรัทธาจากญาติโยม

พระไพศาล วิสาโล กล่าวว่า การบริหารปกครอง และการดูแลพระสงฆ์เป็นเรื่องหนึ่งที่จะช่วยให้คุณภาพของพระสงฆ์ดีขึ้น คุณภาพของพระสงฆ์จะดีขึ้นได้ต้องอาศัยปัจจัยอย่างอื่นอีก ทั้งนี้หากระบบการปกครองสงฆ์เป็นระบบกำกับดูแลพระสงฆ์ให้มีความประพฤติที่ถูกต้องดีงาม สิ่งที่จะต้องมาเสริมคู่กันก็คือระบบการกลั่นกรองและกล่อมเกลาระบบกลั่นกรองมีไว้สำหรับบุคคลที่จะมา

^{๘๖}พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณีโย), เอกสารประกอบคณาบรรยาย เรื่องการปกครองคณะสงฆ์และการพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๓ - ๕.

^{๘๗}อ้างแล้ว, หน้า ๖.

บวชส่วนระบบกล่อมเกลาสําหรับผู้ที่ผ่านการบวชมาแล้ว อันที่จริงการกล่อมเกล่าผู้บวชนั้นมีอยู่แล้วตามพระธรรมวินัย โดยอุปัชฌาย์เป็นผู้มอบหมายให้ทำหน้าที่นี้ และเป็นผู้รับรองต่อคณะสงฆ์ อุปัชฌาย์จะต้องมีหน้าที่กลั่นกรองและกล่อมเกล่า การกลั่นกรองเป็นขั้นแรกสำหรับผู้ที่จะมาเป็นสมาชิกคณะสงฆ์ขั้นตอนสำคัญกว่านั้น คือ การกล่อมเกล่าในด้านประพฤติ ความรู้ ความเข้าใจในทางธรรมให้เจริญงอกงามทั้งในคุณธรรมและปัญญา แม้คณะสงฆ์จะไม่มีระบบกลั่นกรองแต่ถ้ามีระบบกล่อมเกล่าที่ดีก็ยังมีหลักประกันว่า ผู้ที่จะเข้ามาบวชเป็นพระจะได้รับการศึกษาอบรมให้เป็นพระที่ดีสามารถทำหน้าที่ตามพระธรรมวินัยได้ ทั้งนี้ คณะสงฆ์จะต้องสร้างระบบกล่อมเกล่าที่ดี ได้แก่ ระบบกล่อมเกล่าที่ไม่เป็นทางการ ก็คือ การดูแลเอาใจใส่ที่อุปัชฌาย์อาจารย์พึงมีต่อศิษย์ ส่วนระบบที่เป็นทางการ ก็คือ ระบบการศึกษาด้านปริยัติธรรมของพระสงฆ์ นอกจากนี้ การศึกษาโดยใช้พระธรรมวินัยเป็นเครื่องฝึกฝนพัฒนาจิตที่เรียกว่า ปริยัติ และปฏิบัติ เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทยจนเป็นศูนย์กลางชุมชน พระสงฆ์ที่มีข้อวัตรปฏิบัติอยู่ในสังคัมทั้งดงาม และมีความสามารถในการอบรมประชาชนให้มีหลักธรรมทางพุทธศาสนาในการดำเนินชีวิตนับว่า มีความสำคัญมาก^{๘๘}

นอกจากหลักการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชนดังกล่าวแล้ว วัดยังจะต้องทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของประชาชน กระตุ้นให้เกิดการพัฒนาชุมชน ให้ประชาชนในชุมชนนั้นปรับปรุงคุณภาพชีวิตที่ดี แต่อย่างไรก็ตาม เจ้าอาวาสจะต้องเริ่มต้นพัฒนาวัดของตนเองเสียก่อน ให้พร้อมที่จะพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน ซึ่งต้องประกอบไปด้วย

๑. พระภิกษุ สามเณร ของวัดจะต้องเป็นผู้นำของชุมชนทุกด้าน เป็นที่พึ่งของประชาชนสามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนอยู่ดีกินดี หรือสอนให้ประชาชนมีความศรัทธา ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ก็ได้ ทำให้ชีวิตเขามีความสุข จิตใจสงบ มีสมาธิในการประกอบสัมมาชีพ

๒. สงบ ร่มรื่น วัดต้องสงบร่มรื่นมีต้นไม้

๓. สะอาด วัดจะต้องสะอาด บริเวณวัดจะต้องไม่มีสิ่งปฏิกูลต่างๆ

๔. สวยงาม วัดจะต้องมีสิ่งก่อสร้างสวยงาม เหมาะกับเศรษฐกิจชุมชน

๕. เสนาสนะ การปลูกสร้างเสนาสนะเป็นระเบียบ มีแบบแปลนแผนผังที่ดี

๖. ถูกสุขลักษณะ วัดควรจัดระเบียบให้ถูกสุขลักษณะ มีระบบการจัดเก็บขยะกำจัดขยะมูลฝอยมีระบายน้ำ

๗. สิ่งแวดล้อม วัดไม่ควรปล่อยปละละเลยให้บ้านเรือนของประชาชนเข้ามาในเขตวัด

๘. สะดวก วัดควรให้ความสะดวกแก่ประชาชนที่จะเข้าไปในวัด

๙. สัตว์ส่วน วัดควรมีแผนผังบริเวณที่ดี กำหนดสัดส่วนที่เป็นพุทธาวาส เขตสังฆาวาส

^{๘๘}พระไพศาล วิสาโล, พระพุทธศาสนาไทยในอนาคต แนวโน้มและทางออกจากวิกฤต, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสตรี-สฤณีวงศ์, ๒๕๔๖), หน้า ๒๗๕ - ๒๗๗.

๑๐. สร้างศรัทธา วัดควรเสริมสร้างศรัทธาของประชาชนที่มีต่อวัด

๑๑. ความสามัคคีในหมู่พระภิกษุ และสามเณรภายในวัด

สรุปได้ว่า การบริหารปกครอง และการดูแลพระสงฆ์เป็นเรื่องหนึ่งที่จะช่วยให้คุณภาพของพระสงฆ์ดีขึ้น คุณภาพของพระสงฆ์จะดีขึ้นได้ต้องอาศัยปัจจัยต่าง ๆ

ตารางที่ ๒.๑๗ แสดงสาระสำคัญด้านการปกครอง

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
พระเทพปริยัติสุธี (วารวิทย์ คงคปญโญ), (๒๕๔๐, หน้า ๓-๕)	“หน” มี ๔ หน คือ หนกลาง หนเหนือ หนตะวันออกและหนใต้ ในส่วนของคณะธรรมยุต เรียกว่า คณะธรรมยุต จะรวมเขตปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาคและวัดธรรมยุตทั้งหมดและเจ้าคณะใหญ่ ๕ หน คือ ๑. เจ้าคณะใหญ่หนกลาง ๒. เจ้าคณะใหญ่หนเหนือ ๓. เจ้าคณะใหญ่หนตะวันออก ๔. เจ้าคณะใหญ่หนใต้ ๕. เจ้าคณะใหญ่คณะธรรมยุต
พระไพศาล วิสาโล, (๒๕๔๖, หน้า ๒๗๕-๒๗๗)	การบริหารปกครอง และการดูแลพระสงฆ์เป็นเรื่องหนึ่งที่จะช่วยให้คุณภาพของพระสงฆ์ดีขึ้น คุณภาพของพระสงฆ์จะดีขึ้นได้ต้องอาศัยปัจจัยต่าง ๆ

๒.๖ หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนาประสิทธิภาพ

หลักธรรมทั้งหลายในพระพุทธศาสนาที่พระพุทธองค์ได้ตรัสรู้และตรัสแนะนำชาวสังฆมณฑลพุทธให้นำไปปรับประยุกต์ใช้ปฏิบัติทั้งในการดำเนินชีวิตประจำวันและในการปฏิบัติหน้าที่การงานใด ๆ ย่อมสามารถช่วยอำนวยให้ผู้ปฏิบัติประสบความสำเร็จได้รับประโยชน์สุขตามศักยภาพของบุคคลนั้น ๆ หลักพุทธธรรมนี้เหมาะสำหรับการนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตนและพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ การเมืองได้ทุกระดับ อิทธิบาท ๔ เป็นหลักธรรมหมวดหนึ่งที่สามารถช่วยให้บุคคลปฏิบัติหน้าที่การงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จได้เป็นอย่างดี

๒.๖.๑ ความหมายของอิทธิบาท ๔

๒.๖.๑.๑ ความหมายของอิทธิบาท ๔ ในพระไตรปิฎก

ในพระไตรปิฎกซึ่งเป็นคัมภีร์บันทึกคำสอนของพระพุทธเจ้าได้อธิบายความหมายของอิทธิบาท ๔ ไว้ว่า อิทธิบาท หมายถึง คุณเครื่องให้ถึงความสำเร็จ ๔ ภิกษุในพระธรรมวินัยนี้

๑) เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยฉันทสมาธิปธานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากฉันทะและความเพียรสร้างสรรค์)

๒) เจริญอริยบทที่ประกอบด้วยวิริยสมาธิปานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากวิริยะและความเพียรสร้างสรรค์)

๓) เจริญอริยบทที่ประกอบด้วยจิตตสมาธิปานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากจิตตะและความเพียรสร้างสรรค์)

๔) เจริญอริยบทที่ประกอบด้วยวิมังสาสมาธิปานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากวิมังสาและความเพียรสร้างสรรค์)^{๘๙}

พระพุทธองค์ได้ให้หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับอริยบท ๔ ในสุดตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปัณณาสกัไว้ว่า สาวกทั้งหลายของเรา ผู้ปฏิบัติตาม เจริญอริยบท ๔ ประการ คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้

๑. เจริญอริยบท อันประกอบไปด้วยฉันทสมาธิปานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากฉันทะความเพียรสร้างสรรค์)

๒. เจริญอริยบทอันประกอบไปด้วยวิริยสมาธิปานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากวิริยะความเพียรสร้างสรรค์)

๓. เจริญอริยบทอันประกอบไปด้วยจิตตสมาธิปานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากจิตตความเพียรสร้างสรรค์)

๔. เจริญอริยบทอันประกอบไปด้วยวิมังสาสมาธิปานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากวิมังสาสมาธิความเพียรสร้างสรรค์) ประการนั้นแล สาวกของเราเป็นอันมากจึงได้บรรลุที่สุดแห่งอภิญาและอภิญาบารมีอยู่^{๙๐}

สรุปได้ว่า อริยบท คือคุณเครื่องให้สำเร็จความประสงค์ ๔ ประการ ประกอบด้วย (๑) ฉันทะ พอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น (๒) วิริยะ เพียรประกอบสิ่งนั้น (๓) จิตตะ เอาใจฝึกฝนในสิ่งนั้นไม่วางธุระ และ (๔) วิมังสา หมั่นตรึงตรองพิจารณาเหตุผล ธรรมทั้ง ๔ ประการนี้มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องถึงกันอย่างเป็นระบบ แต่ละข้อ ๆ มีหน้าที่เฉพาะของตน

ฉันทะ คือความพอใจ ในฐานะเป็นสิ่งที่ตนถือว่าดีที่สุดที่มนุษย์เราควรจะได้ ข้อนี้เป็นกำลังใจอันแรกที่ทำให้เกิดคุณธรรมข้อต่อไปทุกข้อ วิริยะ คือความพากเพียร การกระทำที่ติดต่อกันไม่ขาดตอนเป็นระยะยาวจนประสบความสำเร็จ คำนี้มีความหมายของความกล้าหาญเจออยู่ด้วยส่วนหนึ่ง จิตตะ คือความไม่ทอดทิ้งสิ่งนั้นไปจากความรู้สึกของตัว ทำสิ่งซึ่งเป็นวัตถุประสงค์นั้นให้ชัดเจนอยู่ในใจเสมอ คำนี้รวมความหมายของคำว่าสมาธิอยู่ด้วยอย่างเต็มที่ วิมังสา คือความสอดส่องในเหตุและผลแห่งความสำเร็จเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ ให้ลึกซึ้งยิ่ง ๆ ขึ้นไปตลอดเวลา คำนี้รวมความหมายของคำว่าปัญญาไว้อย่างเต็มที่

^{๘๙}ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๐๖/๒๗๗, อัง.จตุกก.อ. (ไทย) ๒๑/๒๗๖/๓๙๑.

^{๙๐}ม.ม. (ไทย) ๑๓/๒๔๗/๒๙๒.

๒.๖.๑.๒ ความหมายของอิทธิบาท ๔ ตามทัศนะนักวิชาการพระพุทธศาสนา

หลักในการทำงานให้สำเร็จตามหลักพระพุทธศาสนาเรียกว่า “อิทธิบาท” มาจากคำว่า อิทธิ ความสำเร็จ และบาท วิธีทางที่จะนำไปสู่ เมื่อ “อิทธิบาท” เป็นชื่อของธรรมหมวดหนึ่ง ก็หมายความว่า ธรรมหมวดนั้นแหละเป็น “หลักการ” สำคัญที่จะนำเราไปสู่จุดหมายปลายทาง หรือไปสู่ความสำเร็จได้ อิทธิบาทแยกออกเป็น อิทธิแปลว่าความสำเร็จ บาทแปลว่าฐาน เจริญงดั่งนั้น อิทธิบาทจึงแปลว่ารากฐานแห่งความสำเร็จซึ่งมี ๔ อย่าง คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา^{๙๑} อิทธิบาท แปลว่า ธรรมที่เป็นเหตุให้ประสบความสำเร็จ คุณธรรมให้ถึงซึ่งความสำเร็จคุณเครื่องให้สำเร็จความประสงค์เป็นชุดคุณธรรม มี ๔ ประการ คือ

๑. ฉันทะ พอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น
๒. วิริยะ เพียรประกอบสิ่งนั้น
๓. จิตตะ เอาใจฝักใฝ่ในสิ่งนั้น ไม่วางธุระ
๔. วิมังสา หมั่นตรองพิจารณาเหตุผลในสิ่งนั้น^{๙๒}

หลักอิทธิบาท แปลว่า ธรรมเครื่องให้ถึงอิทธิ (ฤทธิ์หรือความสำเร็จ) หรือธรรมที่เป็นเหตุให้ประสบความสำเร็จ หรือแปลง่าย ๆ ว่าทางแห่งความสำเร็จ มี ๔ อย่าง คือ ฉันทะ (ความพอใจ) วิริยะ (ความเพียร) จิตตะ (ความคิดจดจ่อ) และวิมังสา (ความสอบสวนไตร่ตรอง) แปลให้จำง่าย ๆ ตามลำดับว่า มีใจรัก พากเพียรทำ เอาใจฝักใฝ่ ใช้ปัญญาสอบสวน^{๙๓} อิทธิบาท ๔ นั้น ฉันทะความพอใจ คือความต้องการที่จะทำ ใฝ่ใจรัก จะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอ และปรารถนาจะทำให้ได้ผลดียิ่ง ๆ ขึ้นไป วิริยะความเพียร คือขยันหมั่นประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทน เอาธุระไม่ทอดทิ้ง จิตตะความคิดมุ่งไป คือตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำและทำสิ่งนั้นด้วยความคิด เอาใจฝักใฝ่ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไป อุทิศตัวอุทิศใจให้แก่สิ่งที่ทำ วิมังสาความไตร่ตรอง หรือทดลอง คือหมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผลและตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผน วัตถุประสงค์แก้ไขปรับปรุง^{๙๔} อิทธิบาทธรรมเป็นบาทฐานแห่งความสำเร็จ เป็นคุณธรรมเครื่องให้ถึงความสำเร็จตามที่ตนประสงค์ ผู้หวังความสำเร็จในสิ่งใด ต้องทำตนให้สมบูรณ์ด้วยสิ่งที่เรียกว่า อิทธิบาท คือ

^{๙๑}พุทธทาสภิกขุ, *การทำงานที่เป็นสุข*, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๓๗), หน้า ๙๐.

^{๙๒}คณาจารย์แห่งโรงพิมพ์เลี้ยงเชียง, *นวโกวาท ฉบับมาตรฐาน*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เลี้ยงเชียง, ๒๕๕๓), หน้า ๕๕.

^{๙๓}พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), *พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ*, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๙), หน้า ๘๔๒.

^{๙๔}พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๑๖๐.

๑. ฉันทะ มีความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น

๒. วิริยะ มีความพากเพียรในสิ่งนั้น

๓. จิตตะ มีความเอาใจใส่ฝึกฝึในสิ่งนั้น

๔. วิมังสา มีความหมั่นสอดส่องในเหตุผลของสิ่งนั้น

ธรรม ๔ อย่างนี้ ย่อมเนื่องกัน แต่ละข้อ ๆ มีหน้าที่เฉพาะของตน ดังนี้

ฉันทะ คือความพอใจในฐานะเป็นสิ่งที่ตนถือว่าดีที่สุดในที่มนุษย์เราควรจะได้ ข้อนี้เป็นกำลังใจอันแรกที่ทำให้เกิดคุณธรรมข้อต่อไปทุกข้อ

วิริยะ คือความพากเพียร หมายถึง การกระทำที่ติดต่อกันไม่ขาดตอนเป็นระยะยาวจนประสบความสำเร็จ คำนี้มีความหมายของความกล้าหาญเจออยู่ด้วยส่วนหนึ่ง

จิตตะ หมายถึงความไม่ทอดทิ้งสิ่งนั้นไปจากความรู้สึกของตัว ทำสิ่งซึ่งเป็นวัตถุประสงค์นั้นให้เด่นชัดอยู่ในใจเสมอ คำนี้รวมความหมายของคำว่า สมาธิ อยู่ด้วยอย่างเต็มที่

วิมังสา หมายถึง ความสอดส่องในเหตุและผลแห่งความสำเร็จเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ ให้ลึกซึ้งยิ่ง ๆ ขึ้นไปตลอดเวลา คำนี้รวมความหมายของคำว่าปัญญาไว้อย่างเต็มที่^{๙๕} อิทธิบาททั้ง ๔ คือการใช้คุณธรรมนำทางสู่ความสำเร็จที่ตนประสงค์ ต้องมีความพอใจ มีความเพียร มีสมาธิ จึงทำให้เกิดปัญญา^{๙๖}

อิทธิบาท ๔ เป็นคุณธรรมที่ควรปลูกฝังให้มีขึ้นในจิตใจและพัฒนาให้เจริญงอกงามจนกลายเป็นมโนธรรม เนื่องจากเป็นคุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย ๔ ประการ ได้แก่

๑. ฉันทะ ความพอใจ คือ ความต้องการที่จะทำ ใฝ่ใจรักที่จะทำสิ่งนั้น อยู่เสมอ และปรารถนาจะทำให้ได้ผลยิ่ง ๆ ขึ้นไป

๒. วิริยะ ความเพียร คือ ขยันหมั่นเพียร ทำงานด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทน เอาธุระ ไม่ทอดถอย

๓. จิตตะ ความคิด คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ และทำสิ่งนั้นด้วยความคิด เอาจิตฝึกฝึไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเสื่อมถอยไป

^{๙๕}พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **ทำอย่างไรจึงจะเรียนเก่ง**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๓๙.

^{๙๖}พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) : “ธรรมในใจของนักบริหารไฮโซ”, **ไทยรัฐ**, (๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๑) : ๒๔.

๔. วิมังสา ความใคร่ครวญหรือทดลอง คือ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผลและตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผน วัตถุประสงค์ค้นหาวิธีแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้นเจริญขึ้น เพื่อไปสู่ความสัมฤทธิ์ผล^{๙๗}

พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (หลวงพ่อบุญญานันทภิกขุ) ได้กล่าวถึงหลักอิทธิบาท ๔ ในหนังสืองานคือชีวิต ชีวิตคืองานบันดาลสุข ว่า อิทธิบาท ๔ คือ ข้อธรรมะที่เป็นบันไดแห่งความสำเร็จในการปฏิบัติกิจทุกอย่าง ประกอบไปด้วย ฉันทะ ความพอใจในสิ่งที่เราจะทำวิริยะ ความเพียรไม่ทอดทิ้งในการประกอบกิจนั้นๆ จิตตะ เอาใจใส่ไม่ทอดธุระในเรื่องนั้นๆ วิมังสา จะต้องทำงานนั้นต่อไป บันไดสู่ความสำเร็จที่ประกายที่กล่าวนี้ข้อสุดท้ายสำคัญสุด^{๙๘}

สรุปว่า อิทธิบาท คือคุณธรรมที่ช่วยให้การปฏิบัติงานตามหน้าที่ของปัจเจกบุคคลหรือขององค์กรประสบผลสำเร็จได้ตามที่หวังไว้ มี ๔ หัวข้อ คือ

๑. ฉันทะ มีความพอใจในงานที่ทำ เพราะได้ทำงานตามความถนัดตามความสนใจ
๒. วิริยะ มีความมุ่งมั่นในการทำงาน เพราะมีความรับผิดชอบในหน้าที่ มีอุดมการณ์
๓. จิตตะ มีความเอาใจใส่ในงานที่ทำ เพราะมีความผูกพันภักดี มีใจให้งานหน้าที่เสมอ
๔. วิมังสา มีปัญญารอบรู้ในงานที่ทำอย่างถ่องแท้ทุก ๆ ด้าน เพราะมีความเข้าใจงาน

อย่างถูกต้องครบถ้วนตามกระบวนการ

๒.๖.๒ องค์ประกอบของอิทธิบาท ๔

พระพุทธเจ้าตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย อิทธิบาท ๔ ประการนี้ ที่บุคคลเจริญทำให้มากแล้ว ย่อมเป็นไปเพื่อถึงฝั่งโน้นจากฝั่งนี้ อิทธิบาท ๔ ประการ คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้

๑. เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยฉันทสมาธิปานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากฉันทะและความเพียรที่มุ่งมั่น)

๒. เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยวิริยสมาธิปานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากวิริยะและความเพียรที่มุ่งมั่น)

๓. เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยจิตตสมาธิปานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากจิตตะและความเพียรที่มุ่งมั่น)

๔. เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยวิมังสาสมาธิปานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากวิมังสาและความเพียรที่มุ่งมั่น)

^{๙๗}สมพร เทพสิทธา, **คุณธรรมและจริยธรรม**, (กรุงเทพมหานคร : สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๔๒), หน้า ๒๙.

^{๙๘}พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (หลวงพ่อบุญญานันทภิกขุ), **งานคือชีวิต ชีวิตคืองานบันดาลสุข**, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันบันลือธรรม, ม.ป.ป.), หน้า ๖๐.

ภิกษุทั้งหลาย อธิติบาท ๔ ประการนี้แลที่บุคคลเจริญ ทำให้มากแล้ว ย่อมเป็นไปเพื่อถึงฝั่งโน้นจากฝั่งนี้”^{๙๙}

มีนักวิชาการได้อธิบายความหมายขององค์ประกอบของอิทธิบาท ๔ คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา ไว้ดังนี้

๑. ฉันทะ (ความพอใจรักใคร่ในการทำงาน)

ฉันทะความพอใจ ได้แก่ ความมีใจรักในสิ่งที่ทำและพอใจใฝ่รักในจุดหมายของสิ่งที่ทำนั้น อยากทำสิ่งนั้น ๆ ให้สำเร็จ อยากให้งานนั้นหรือสิ่งนั้นบรรลุถึงจุดหมาย พุดง่าย ๆ ว่ารักงาน และรักจุดหมายของงาน พุดให้ลึกลงไปในทางธรรมว่าความรักความใฝ่ใจปรารถนาต่อภาวะดีงามเต็มเปี่ยมสมบูรณ์ซึ่งเป็นจุดหมายของสิ่งที่กระทำหรือซึ่งจะเข้าถึงได้ด้วยการกระทำนั้น อยากให้สิ่งนั้น ๆ เข้าถึงหรือดำรงอยู่ในภาวะที่ดีที่งดงามที่ประณีตที่สมบูรณ์ที่สุดของมัน หรืออยากให้ภาวะดีงามเต็มเปี่ยมสมบูรณ์ของสิ่งนั้น ๆ ของงานนั้นเกิดมีเป็นจริงขึ้น อยากทำให้สำเร็จผลตามจุดหมายที่ตั้งงานนั้น ความอยากที่เป็นฉันทะนี้เป็นคนละอย่างกันกับความอยากได้สิ่งนั้น ๆ มาเสพเสวยหรืออยากเอามาเพื่อตัวตนในรูปใดรูปหนึ่งซึ่งเรียกว่าเป็นตัณหา ความอยากของฉันทะนั้นให้เกิดความสุขความชื่นชมเมื่อเห็นสิ่งนั้น ๆ งานนั้น ๆ บรรลุความสำเร็จเข้าถึงความสมบูรณ์อยู่ในภาวะอันดีงามของมัน หรือพูดแยกออกไปว่าขณะเมื่อทำสิ่งนั้น หรืองานนั้นกำลังเดินทางไปสู่จุดหมายก็เกิดปิติเป็นความเอิบอิ่มใจ ครั้นสิ่งหรืองานที่ทำบรรลุจุดหมายก็ได้รับโสมนัสเป็นความฉ่ำชื่นใจที่พร้อมด้วยความรู้สึกโปร่งโล่ง ผ่องใสเบิกบานแผ่ออกไปเป็นอิสระไร้ขอบเขต... ถ้าสามารถปลุกเร้าฉันทะให้เกิดขึ้นอย่างแรงกล้า เกิดความรักในคุณค่าความดีงามความสมบูรณ์ของสิ่งนั้นหรือจุดหมายนั้นอย่างเต็มที่แล้ว คนก็จะทุ่มเทจิตใจอุทิศให้แก่สิ่งนั้น เมื่อรักแท้ก็มอบใจให้ อาจถึงขนาดยอมสละชีวิตเพื่อสิ่งนั้นได้ เจ้าขุนนางเศรษฐีพราหมณ์คนหนุ่มสาวมากมายในพุทธกาลยอมสละวังทรัพย์สมบัติและโลกามิสมากมายออกบวชได้ก็เพราะเกิดฉันทะในธรรม เมื่อได้สดับซาบซึ้งคำสอนของพระพุทธเจ้า แม้คนทั้งหลายที่ทำงานด้วยใจรักก็เช่นเดียวกัน เมื่อมีฉันทะนำแล้วก็ต้องการทำสิ่งนั้นให้ดีที่สุดให้ผลสำเร็จอย่างดีที่สุดของสิ่งนั้นของงานนั้น ไม่ท่วงพะวงกับสิ่งล่อเร้าหรือผลตอบแทนทั้งหลาย จิตใจก็มุ่งมั่นแน่วแน่มั่นคงเดินไปสู่จุดหมายเดินเรียบสม่ำเสมอ ไม่ชานไม่ส่าย ฉันทะสมาธิจึงเกิดขึ้นโดยนัยนี้ และพร้อมนั้นปธานสังขารคือความเพียรสร้างสรรค์ก็ย่อมเกิดควบคู่มาด้วย^{๑๐๐}

ฉันทะ คือความพึงพอใจหรือความต้องการที่จะทำ หรือใฝ่ใจจะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอ และปรารถนาจะทำให้ได้ผลดียิ่ง ๆ ขึ้นไป บาทฐานแห่งความสำเร็จหมายถึงสิ่งซึ่งมีคุณธรรมเครื่องให้ลุถึง

^{๙๙} ส.ม. (ไทย) ๑๙/๘๑๓/๓๗๗.

^{๑๐๐} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ, หน้า ๘๔๒-๘๔๔.

ความสำเร็จตามที่ตนประสงค์ผู้หวังความสำเร็จในสิ่งใดต้องทำตนให้สมบูรณ์ เรียกว่ามีฉันทะ^{๑๑๑} ฉันทะจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อเราเล็งเห็นผลของงานว่าทำงานนี้แล้วจะได้อะไร^{๑๑๒}

สรุปว่า ฉันทะคือความรักความพอใจ ใฝ่ใจในการทำงานอยู่เสมอ เป็นจุดเริ่มต้นของการทำงานที่ทุ่มเททั้งความสามารถและชีวิตจิตใจทำงานให้ประสบผลสำเร็จและให้ได้ผลดียิ่ง ๆ ขึ้นไป โดยมีความปรารถนาที่จะทำงานนั้น ๆ ให้ดีที่สุดในไม่ยึดติดกับวัตถุสิ่งของที่เป็นสิ่งเร้าหรือผลตอบแทนทั้งหลาย ฉันทะเป็นกระบวนการเริ่มต้นการทำงานที่รู้เป้าหมาย คือรู้ว่าทำงานนี้แล้วจะต้องได้รับผลข้างหน้าเป็นอย่างไร

๒. วิริยะ (ความเพียรพยายามในการทำงาน)

วิริยะความเพียร ได้แก่ ความอาจหาญ แก่กล้า บากบั่น ก้าวไป ใจสู้ ไม่ย่อท้อไม่หวั่นกลัว ต่ออุปสรรคและความยากลำบาก เมื่อคนรู้ว่าสิ่งใดมีคุณค่าควรแก่การบรรลุถึง ถ้าวิริยะเกิดขึ้นแก่เขาแล้ว แม้ได้ยินว่าจุดหมายนั้นจะลุล่วงได้ยากนัก มีอุปสรรคมาก หรืออาจใช้เวลายาวนานเท่านี้ปีเท่านี้เดือน เขาก็ไม่ท้อถอย กลับเห็นเป็นสิ่งที่ท้าทายที่จะเอาชนะให้ได้ทำให้สำเร็จ เช่น นักบวชนอกศาสนาหลายท่านในสมัยพุทธกาล เมื่อสดับพุทธธรรมแล้วเลื่อมใสขอบรรพชาอุปสมบท ครั้นได้รับทราบว่าคุณเคยเป็นนักบวชนอกศาสนาจะต้องประพฤติวัตรทดสอบตนเองก่อนเรียกว่าอยู่ปริวาสเป็นเวลา ๔ เดือน ใจก็ไม่ท้อถอย กลับกล้าเสนอตัวประพฤติวัตรทดสอบเพิ่มเป็นเวลาถึง ๔ ปี ส่วนผู้ที่ขาดความเพียรอยากบรรลุความสำเร็จเหมือนกัน แต่พอได้ยินว่าต้องใช้เวลานานเป็นปีก็หมดแรง ถอยหลัง ถ้าอยู่ระหว่างปฏิบัติก็ฟุ้งซ่าน จิตใจวุ่นวาย ปฏิบัติได้ผลยาก คนที่มีความเพียรเท่ากับมีแรงหนุน เวลาทำงานหรือปฏิบัติธรรมก็ตาม จิตใจจะแน่วแน่มั่นคงพุ่งตรงต่อจุดหมาย สมาธิก็เกิดขึ้นได้ เรียกว่าเป็นวิริยะสมาธิ พร้อมทั้งมีประธานสังฆารคือความเพียรสร้างสรรค์เข้าประกอบคู่ไปด้วยกัน^{๑๑๓}

วิริยะคือความเพียรประกอบความดีมีความขยันหมั่นเพียรไม่ทอดธุระ เป็นเครื่องพยุงความพอใจไม่ให้ท้อถอยในการทำงาน เพราะว่างานทุกชนิดมักจะง่ายตอนคิดแต่มักจะติดตอนทำ จึงจำเป็นต้องใช้ความพยายามเรื่อยไปจนกว่าจะสำเร็จตามความพอใจที่ปลูกไว้ในเบื้องต้น ดังพระพุทธนิพนธ์เตือนไว้ว่า “วายเมเถว ปุริโส ยาว อตถสส นิบปทา เกิดเป็นคนควรพากเพียรเรื่อยไปจนกระทั่ง

^{๑๑๑}พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม**, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๑๖๐.

^{๑๑๒}พระสมชาย ฐานวุฑฺโฒ, **มงคลชีวิต ฉบับทางก้าวหน้า**, (กรุงเทพมหานคร : ชมรมพุทธศาสตร์สากล ในอุปถัมภ์สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์, ๒๕๔๔), หน้า ๔๔-๔๖.

^{๑๑๓}พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ**, หน้า ๘๔๔.

สำเร็จจุดที่ประสงค์”^{๑๐๔} คือมีความพากเพียรไม่ท้อถอย เป็นคุณธรรมทางใจ เรียกความรู้สึกรู้สึกนี้ว่า ความกล้า ที่กล่าวว่าความกล้าคือตรงกันข้ามกับความเกียจคร้าน เพราะคนเกียจคร้านทุกคนคือคนขลาด คนกลัว กลัวหนาว กลัวร้อน กลัวแดด กลัวฝน จะทำงานแต่ละครั้งมักมีข้ออ้าง^{๑๐๕} คนมีความเพียร คือคนมีความขยันบากบั่นในการทำงานของตน วิริยะตรงกันข้ามกับความเกียจคร้าน คนเกียจคร้านคือคนขลาดกลัว ส่วนคนมีวิริยะคือคนกล้า คือกล้าสู้กับความยากลำบากและอุปสรรคเพื่อทำงานให้เสร็จสิ้นไป^{๑๐๖} วิริยะคือความเพียรหรือความขยันหมั่นเพียรประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายามเข้มแข็งอดทน เอาธุระไม่ท้อถอย^{๑๐๗}

สรุปว่า วิริยะคือความขยันหมั่นเพียร พยายามไม่ย่อท้อ มีความเข้มแข็งอดทน บากบั่น มุมานะมุ่งมั่นทำงานให้สำเร็จเรียบร้อยด้วยอุสาหะเต็มกำลังความสามารถ ไม่หวาดหวั่นต่ออุปสรรค ความยากลำบากใด ๆ ไม่ลดละความพยายาม มีจิตใจมุ่งมั่นคงอาจสามารถทำงานได้อย่างต่อเนื่องและประสบผลสำเร็จได้ในที่สุด

๓. จิตตะ (ความเอาใจใส่ฝักใฝ่ในการทำงาน)

จิตตะ คือความจดจ่อหรือเอาใจฝักใฝ่ ความมีจิตผูกพันจดจ่อเฝ้าคิดเรื่องนั้น ใจอยู่กับงานนั้น ไม่ปล่อย ไม่ห่างไปไหน ถ้าจิตตะเป็นไปอย่างแรงกล้าในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรืองานอย่างใดอย่างหนึ่ง คนผู้นั้นจะไม่สนใจรับรู้เรื่องอื่น ๆ ใครพูดอะไรเรื่องอื่น ๆ ไม่สนใจ แต่ถ้าพูดเรื่องนั้นงานนั้น จะสนใจเป็นพิเศษทันที บางทีจัดทำเรื่องนั้นงานนั้นขลุกขจวนอยู่ได้ทั้งวันทั้งคืน ไม่เอาใจใส่ร่างกายการแต่งเนื้อแต่งตัว อะไรจะเกิดขึ้นก็ไม่สนใจ เรื่องอื่นเกิดขึ้นใกล้ ๆ บางทีก็ไม่รู้ ทำจนลืมวันลืมคืน ลืมกิน ลืมนอน ความมีใจจดจ่อฝักใฝ่เช่นนี้ย่อมนำไปสู่สมาธิเกิดขึ้น จิตจะแน่วแน่แนบสนิทในกิจที่ทำ มีกำลังมากเฉพาะสำหรับกิจนั้น เรียกว่าจิตเป็นสมาธิ พร้อมนั้นก็เกิดปธานสังขารคือความเพียรสร้างสรรค์ร่วมสนับสนุนไปด้วย^{๑๐๘} จิตตะเป็นความเอาใจใส่ คนมีจิตตะไม่ปล่อยปละละเลยกับงานของตน^{๑๐๙}

จิตตะ แปลว่า คิดถึงงาน ซึ่งออกความหมายได้หลายคำ เช่น ความสนใจ ความใฝ่ฝัน ความตั้งใจ ความใส่ใจ ความเอาใจใส่ เป็นต้น คนที่มีจิตตะเป็นคนที่ไม่ปล่อยปละละเลยกับงานของตน คอยตรวจตรางานอยู่เสมอ การงานจึงไม่บกพร่อง จิตตะจึงมีประโยชน์ที่กำจัดเสียซึ่งความ

^{๑๐๔} พระเทพวิสุทธิญาณ (อุบล นนทโก), อธิบายธรรมวิภาค ปริเฉทที่ ๑, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๙๔-๙๕.

^{๑๐๕} พระสมชาย ฐานวุฑฺโฒ, มงคลชีวิต ฉบับทางก้าวหน้า, (กรุงเทพมหานคร : ชมรมพุทธศาสตร์สากล ในอุปถัมภ์สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์, ๒๕๔๔), หน้า ๔๖-๔๗.

^{๑๐๖} ปิ่น มุฑกันต์, พ.อ., บันทึกธรรม ฉบับสมบูรณ์, หน้า ๑๙๖-๑๙๘.

^{๑๐๗} บุญมี แทนแก้ว, จริยศาสตร์, หน้า ๑๔๓.

^{๑๐๘} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ, หน้า ๘๔๔-๘๔๕.

^{๑๐๙} พระสมชาย ฐานวุฑฺโฒ, มงคลชีวิต ฉบับทางก้าวหน้า, หน้า ๔๔-๔๖.

ประมาทเลินเล่อ จิตตะคือความคิดหรือตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำและทำสิ่งนั้นด้วยความคิด ไม่ปล่อยให้ใจ ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไป^{๑๑๐}

สรุปว่า จิตตะ คือความเอาใจใส่ฝักใฝ่ในการทำงาน เป็นภาวะที่จิตใจมีความตั้งมั่นเป็นสมาธิมั่นคงกับงาน ไม่ประมาท ไม่ทอดธุระ ไม่ปล่อยปละละเลยให้งานเสียหาย ไม่ปล่อยให้ใจฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไปจากงานที่ทำที่รับผิดชอบอยู่ ถึงระดับที่บางครั้งทำงานอยู่ได้ทั้งวันทั้งคืน ไม่สนใจรับรู้สิ่งใด ๆ อื่น ไม่รู้สนใจแม้กระทั่งความรู้สึกหิวอาหารเลยก็มี จะสนใจรับรู้เฉพาะงานที่ทำอยู่เท่านั้น

๔. วิมังสา (การพิจารณาใคร่ครวญเหตุผลแห่งความสำเร็จของงาน)

วิมังสา คือความสอบสวน ไตร่ตรอง ได้แก่ การใช้ปัญญาพิจารณา หมั่นใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อน เกินเลย บกพร่อง หรือขัดข้อง เป็นต้น ในกิจที่ทำ รู้จักทดลองและคิดหาทางแก้ไขปรับปรุง ข้อนี้เป็นการใช้ปัญญาชักนำสมาธิ ซึ่งจะเห็นได้ไม่ยาก คนมีวิมังสาชอบคิดค้นหาเหตุผล ชอบสอบสวนทดลอง เมื่อทำอะไรก็คิดพิจารณาทดสอบไป เช่น คิดว่าผลนี้เกิดจากเหตุอะไร ทำไมจึงเป็นอย่างนี้ ผลคราวนี้เกิดจากปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบเหล่านี้ ถ้าองค์ประกอบนี้ออกเสียจะเป็นอย่างไร ถ้าเพิ่มองค์ประกอบนี้เข้าไปแทนจะเกิดผลอย่างไร ลองเปลี่ยน องค์ประกอบนั้นแล้วไม่เกิดผลอย่าง ที่คาดหมาย เป็นเพราะอะไร จะแก้ไขที่จุดไหน ฯลฯ หรือในการปฏิบัติธรรมก็ชอบพิจารณาใคร่ครวญ สอบสวน เช่นว่า ธรรมข้อนี้ ๆ มีความหมายว่าอย่างไร มีความมุ่งหมายอย่างไร ควรใช้ในโอกาสอย่างไร ควรคู่สัมพันธ์กับข้อธรรมอื่นข้อใด ปฏิบัติธรรมคราวนี้ไม่ค่อยก้าวหน้า อินทรีย์ใดอ่อนไป อินทรีย์ใดเกินไป คนปัจจุบันในสภาพอย่างนี้ขาดแคลนธรรมข้อใดมาก จะนำธรรมข้อนี้เข้าไปควรใช้วิธีการอย่างไร ควรเน้นความหมายด้านไหน เป็นต้น การคิดหาเหตุผลและสอบสวนทดลองอย่างนี้ย่อมช่วยรวมจิตให้คอยกำหนด และติดตามเรื่องที่พิจารณาอย่างติดแจตตลอดเวลา เป็นเหตุให้จิตแน่วแน่แล่นดิ่งไปกับเรื่องที่พิจารณา ไม่ฟุ้งซ่าน ไม่วอกแวก และมีกำลัง เรียกว่าเป็นวิมังสาสมาธิ ซึ่งก็มีประธานสังขารคือความเพียรสร้างสรรค์เกิดมาด้วยเช่นเดียวกับสมาธิข้ออื่น ๆ^{๑๑๑}

วิมังสาแปลว่าความไตร่ตรองพิจารณาเหตุผลในสิ่งนั้น ๆ หมายความว่าใช้ปัญญา สอดส่องเทียบเคียงเปรียบเทียบเหตุและผลในความดีต่าง ๆ ที่ตนกระทำมาแล้ว คือย้อนกลับไปดูว่าตนได้ทำเหตุปลูกฉันทะ ใช้วิริยะ ได้ตั้งจิตตะในการนั้น ๆ ไว้มากน้อยเท่าไร เมื่อบุคคลพิจารณา สอบสวนการกระทำของตนด้วยตนก็ย่อมเข้าใจตนเอง สามารถปรับตนเองให้ทำงานได้ถูกต้อง^{๑๑๒} วิมังสาเป็นความไตร่ตรองหรือทดลอง การหมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผลและ ตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผนวัดผล คิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุงงาน เป็นต้น^{๑๑๓}

^{๑๑๐}บุญมี แทนแก้ว, จริยศาสตร์, หน้า ๑๔๓.

^{๑๑๑}พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ, หน้า ๘๔๕.

^{๑๑๒}พระเทพวิสุทธินายก (อุบล นนทโก), อธิบายธรรมวิภาค ปริเฉทที่ ๑, หน้า ๙๕.

^{๑๑๓}อ่างแล้ว, หน้า ๑๔๓.

สุดยอดของวิธีทำงานให้สำเร็จรวมอยู่ในอิทธิบาทข้อสุดท้ายนี้คือวิมมังสา ซึ่งแปลว่าการพินิจพิเคราะห์ หมายความว่าทำงานด้วยปัญญาด้วยสมองคิด ไม่ใช่สักแต่ว่าทำ คนเราถึงจะรักงานเท่าไร บากบั่น ปานใด และเอาใจใส่อยู่ตลอดเวลา แต่ถ้าขาดการใช้ปัญญาพิจารณางานด้วยแล้ว ผลที่สุดก็คั่งค้าง อากูลจนได้ เพราะแม้แต่ขบวนการจะกระทำเสร็จไปแล้ว แต่ผลงานก็ไม่เรียบร้อย^{๑๑๔} วิมมังสาเป็นการ ใช้ปัญญาพิจารณาหาวิธีการที่จะทำให้การทำงานนั้นได้ผลดียิ่งขึ้นและไม่ให้ผิด อุปสรรคของความสำเร็จในการทำงานนอกเหนือจากความเบื่อหน่าย ความเกียจคร้าน และความท้อถुरแล้ว ยังมีอยู่อีกอย่างหนึ่งคือความโง่เขลา รู้เท่าไม่ถึงการณ์ วิมมังสากำจัดอุปสรรคข้อนี้โดยตรง^{๑๑๕}

สรุปว่า วิมมังสาคือการใช้ปัญญาใคร่ครวญพินิจพิจารณาถึงเหตุผลแห่งความสำเร็จในการทำงาน หมั่นพินิจพิเคราะห์ไตร่ตรองและตรวจสอบหาข้อบกพร่องในการทำงานอยู่เป็นประจำสม่ำเสมอ รู้จักค้นคว้า ทดลอง คิดค้นหาแนวทางเพื่อแก้ไขปรับปรุงงานและวิธีการทำงานให้ดีขึ้น เพื่อความเจริญรุ่งเรืองก้าวหน้ายิ่ง ๆ ขึ้นไป

๒.๖.๓ ความสำคัญของอิทธิบาท ๔

พระพุทธเจ้าได้ตรัสถึงประโยชน์และความสำคัญของอิทธิบาท ๔ ไว้ว่า ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุหรือภิกษุณีรูปใดรูปหนึ่งเจริญ ทำให้มากซึ่ง ธรรม ๕ ประการ ภิกษุหรือภิกษุณีรูปนั้นพึงหวัง ได้ผลอย่าง ๑ ใน ๒ อย่าง คือ อรหัตตผลในปัจจุบัน หรือเมื่อยังมีอุปาทานเหลืออยู่ก็จักเป็นอนาคามี ธรรม ๕ ประการ อะไรบ้าง คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้เจริญ

๑. อิทธิบาทที่ประกอบด้วยฉันทสมาธิและปธานสังขาร
๒. อิทธิบาทที่ประกอบด้วยวิริยสมาธิและปธานสังขาร
๓. อิทธิบาทที่ประกอบด้วยจิตตสมาธิและปธานสังขาร
๔. อิทธิบาทที่ประกอบด้วยวิมมังสาสมาธิและปธานสังขาร
๕. ความขมกเขม้น (ความเพียรชั้นสูง)

ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุหรือภิกษุณีรูปใดรูปหนึ่งเจริญ ทำให้มากซึ่งธรรม ๕ ประการนี้แล ภิกษุหรือภิกษุณีรูปนั้นพึงหวังได้ผลอย่าง ๑ ใน ๒ อย่าง คือ อรหัตตผลในปัจจุบัน หรือเมื่อยังมี อุปาทานเหลืออยู่ก็จักเป็นอนาคามี^{๑๑๖}

ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงประพฤติธรรมอันเป็นโคจร ซึ่งเป็นวิสัยอันสืบเนื่องมาจาก บิดาของตน เมื่อเธอทั้งหลายประพฤติธรรมอันเป็นโคจรซึ่งเป็นวิสัยอันสืบเนื่องมาจากบิดาของตน จัก เจริญด้วยอายุบ้าง จักเจริญด้วยวรรณะบ้าง จักเจริญด้วยสุขะบ้าง จักเจริญด้วยโภคะบ้าง จักเจริญ ด้วยพละบ้าง ในเรื่องอายุของภิกษุ มีคำอธิบายอย่างไร คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้

^{๑๑๔}ปิ่น มุฑุกันต์,พ.อ., มงคลชีวิต ภาค ๒, หน้า ๑๘๘-๑๘๙.

^{๑๑๕}ปิ่น มุฑุกันต์,พ.อ., บันทึกธรรม ฉบับสมบูรณ์, หน้า ๑๙๙-๒๐๐.

^{๑๑๖}อง.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๖๗/๑๑๕.

๑. เจริญอริยาบทอันประกอบด้วยฉันทสมาธิปานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากฉันทะและความเพียรสร้างสรรค์)

๒. เจริญอริยาบทอันประกอบด้วยวิริยสมาธิปานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากวิริยะและความเพียรสร้างสรรค์)

๓. เจริญอริยาบทอันประกอบด้วยจิตตสมาธิปานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากจิตตะและความเพียรสร้างสรรค์)

๔. เจริญอริยาบทอันประกอบด้วยวิมังสาสมาธิปานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากวิมังสาและความเพียรสร้างสรรค์)

เพราะเจริญทำอริยาบท ๔ ประการนี้ให้มาก เมื่อมุ่งหวัง เธอจะพึงดำรงอยู่ได้ ๑ กัป หรือเกินกว่า ๑ กัป ภิกษุทั้งหลาย นี้แลเป็นคำอธิบายในเรื่องอายุของภิกษุ^{๑๓๗}

การกระทำทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นการดำเนินชีวิต การแสวงหาความรู้ การประกอบสัมมาชีพ หรือการทำวิจัย จะสำเร็จประสงค์ได้นั้น ต้องฟันฝ่าอุปสรรคความยากลำบากมากน้อยเพียงใดตามลักษณะของสิ่งที่ทำอยู่นั้น หากผู้ทำไม่มีหลักธรรมประจำใจ จะประสบความขัดข้องในการทำงานนอกประการ ทำให้ไม่บรรลุความสำเร็จ หรือแม้จะทำงานสำเร็จ แต่ผลที่ได้จะไม่สมบูรณ์ที่เป็นเช่นนี้เพราะขาดคุณธรรมคือหลักอริยาบท ๔ นั้นเอง

อริยาบทจึงเป็นธรรมที่คอยสกัดกั้นอุปสรรคต่อความสำเร็จ และเป็นแรงเสริมกำลังใจที่คอยผลักดันการทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ ประโยชน์ของอริยาบท ๔ สามารถสรุปได้ ดังนี้

๑. ประโยชน์ของฉันทะ คือเป็นข้าศึกกับความเบื่อหน่าย ทำให้ไม่เบื่อหน่ายไม่ท้อแท้ มีกำลังใจต่อสู้ป้องกันสร้างสรรค์สิ่งที่ตนรัก ทำให้งานหนักกลายเป็นงานเบา งานยากกลายเป็นง่าย ถ้าขาดฉันทะจะทำให้ขาดกำลังใจ เบื่อหน่าย ทอดทิ้งงาน กลายเป็นคนไม่จ้บจบ ไม่ก้าวหน้า

๒. ประโยชน์ของวิริยะ คือกำจัดความเกียจคร้าน ทำให้งานต่อเนื่อง ถ้าขาดวิริยะจะเป็นคนอ่อนแอ หนีที่ยากไปหาแต่ที่ง่าย ทำอะไรไม่สำเร็จ ขาดความก้าวหน้า มีแต่งานค้าง กลายเป็นคนหย่อนสมรรถภาพ

๓. ประโยชน์ของจิตตะ คือทำให้ทราบความเป็นไปของงานอยู่เสมอ เมื่อมีปัญหาสามารถแก้ไขเหตุการณ์ได้ทันท่วงที ถ้าขาดจิตตะงานอาจเสียหายได้โดยไม่รู้ตัวหรือรู้ตัวเมื่อสายเกินแก้ไขแล้ว

๔. ประโยชน์ของวิมังสา คือช่วยให้ทำงานไม่ผิดพลาด และทำให้มองเห็นลู่ทางที่จะทำงานให้ได้ผลดี ถ้าขาดวิมังสาจะทำงานผิด ๆ ถูก ๆ เปลืองทุนเปลืองแรงเปลืองเวลา และทำให้โง่งเงลา

สรุปว่า อริยาบท ๔ นี้ช่วยอำนวยความสะดวกแก่บุคคลผู้นำไปใช้ในการปฏิบัติงานได้ คือ ฉันทะและวิริยะเป็นหลักปฏิบัติสำคัญที่จะช่วยให้คุณเกิดความรักงานและมีความพากเพียรพยายามบากบั่น เพิ่มสมรรถนะในการทำงานได้เป็นอย่างดี และช่วยให้คุณมีความกล้าเผชิญกับปัญหาและ

^{๑๓๗}ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๑๐/๘๐-๘๑.

อุปสรรคนานาประการในการทำงาน จิตตะและวิมังสาเป็นหลักปฏิบัติสำคัญที่จะช่วยให้ใส่ใจงานและตรวจสอบการทำงานอย่างรอบคอบถี่ถ้วนและสม่ำเสมอ เป็นคุณธรรมช่วยในการปฏิบัติงานให้ประสบผลสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประมวลสรุปได้ว่า อธิธำมท ๔ นับเป็นคุณธรรมสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จ คือให้ถึงความสำเร็จในการทำงาน ช่วยให้การปฏิบัติหน้าที่ประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายที่วางไว้ได้เป็นอย่างดี ในการปฏิบัติงานด้านการปกครองก็เช่นกัน หากพระสังฆาธิการผู้ปกครองคณะสงฆ์ยึดหลักอธิธำมท ๔ ประการนี้ในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเคร่งครัด ก็จะช่วยให้เกิดมีความรักในงาน ปฏิบัติงานด้วยความพากเพียรบากบั่น ด้วยความเอาใจใส่ และมีการทบทวนตรวจสอบการทำงานอยู่เป็นประจำ อันจะช่วยให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น สามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๑๕ ดังนี้

ตารางที่ ๒.๑๕ สรุปแนวคิดหลักเกี่ยวกับอธิธำมท ๔

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
พุทธทาสภิกขุ, (๒๕๓๗, หน้า ๙๐)	อธิธำมทแยกออกเป็น อธิแปลว่าความสำเร็จ บาทแปลว่าฐานเชิงรอง ดังนั้น อธิธำมทจึงแปลว่ารากฐานแห่งความสำเร็จ ซึ่งมี ๔ อย่าง คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา
ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๐๖/๒๗๗	คุณเครื่องให้ถึงความสำเร็จ ๔ ประการ คือ ภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ ๑. เจริญอธิธำมทที่ประกอบด้วยฉันทสมาธิปานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากฉันทะและความเพียรสร้างสรรค์) ๒. เจริญอธิธำมทที่ประกอบด้วยวิริยสมาธิปานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากวิริยะและความเพียรสร้างสรรค์) ๓. เจริญอธิธำมทที่ประกอบด้วยจิตตสมาธิปานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากจิตตะและความเพียรสร้างสรรค์) ๔. เจริญอธิธำมทที่ประกอบด้วยวิมังสาสมาธิปานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากวิมังสาและความเพียรสร้างสรรค์)
ม.ม. (ไทย) ๑๓/๒๔๗/๒๙๒	ภิกษุในธรรมวินัยนี้ ๑. เจริญอธิธำมท อันประกอบไปด้วยฉันทสมาธิปานสังขาร ๒. เจริญอธิธำมทอันประกอบไปด้วยวิริยสมาธิปานสังขาร ๓. เจริญอธิธำมทอันประกอบไปด้วยจิตตสมาธิปานสังขาร ๔. เจริญอธิธำมทอันประกอบไปด้วยวิมังสาสมาธิปานสังขาร

ตารางที่ ๒.๑๘ สรุปแนวคิดหลักเกี่ยวกับอิทธิบาท ๔ (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
อภิ.วิภังค.(ไทย). ๓๕/๒๙๒	<p>คุณเครื่องให้สำเร็จความประสงค์ ๔ อย่าง</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. ฉันทะ พอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น ๒. วิริยะ เพียรประกอบสิ่งนั้น ๓. จิตตะ เอาใจฝักใฝ่ในสิ่งนั้นไม่วางธุระ ๔. วิมังสา หมั่นตรិตรองพิจารณาเหตุผล <p>ธรรม ๔ อย่างนี้ย่อมเนื่องกันแต่ละอย่างๆ มีหน้าที่เฉพาะของตน</p>
คณาจารย์แห่งโรงพิมพ์เลี้ยงเชียง, (๒๕๕๓, หน้า ๕๕)	<p>อิทธิบาท แปลว่า ธรรมที่เป็นเหตุให้ประสบความสำเร็จ</p> <p>คุณธรรมให้ถึงซึ่งความสำเร็จ คุณเครื่องให้สำเร็จความประสงค์ เป็นชุดคุณธรรม มี ๔ ประการ คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. ฉันทะ พอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น ๒. วิริยะ เพียรประกอบสิ่งนั้น ๓. จิตตะ เอาใจฝักใฝ่ในสิ่งนั้น ไม่วางธุระ ๔. วิมังสา หมั่นตริตรองพิจารณาเหตุผลในสิ่งนั้น
พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญา นันทภิกขุ), (ม.ป.ป., หน้า ๖๐)	<p>อิทธิบาท ๔ คือ ข้อธรรมะที่เป็นบันไดแห่งความสำเร็จในการปฏิบัติกิจทุกอย่าง ประกอบไปด้วย ฉันทะ ความพอใจในเรื่องที่เราจะทำ วิริยะ ความเพียรไม่ทอดถอนในการประกอบกิจนั้น ๆ จิตตะ เอาใจใส่ไม่ทอดธุระในเรื่องนั้น ๆ วิมังสา จะต้องทำงานนั้นต่อไป บันไดสู่ความสำเร็จสี่ประการที่กล่าวนี้ข้อสุดท้ายสำคัญที่สุด</p>
พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), (๒๕๔๙, หน้า ๘๔๒)	<p>ธรรมเครื่องให้ถึงอิทธิ (ฤทธิ์, ความสำเร็จ) ธรรมที่เป็นเหตุให้ประสบความสำเร็จ แปลง่าย ๆ ว่าทางแห่งความสำเร็จ มี ๔ อย่าง คือ ฉันทะ (ความพอใจ) วิริยะ (ความเพียร) จิตตะ (ความคิดจดจ่อ) และวิมังสา (ความสอบ สนวนไตรตรอง) แปลให้จำง่าย ๆ ตามลำดับว่า มีใจรัก พากเพียรทำ เอาจิตฝักใฝ่ ใช้ปัญญาสอบสวน</p>

ตารางที่ ๒.๑๘ สรุปแนวคิดหลักเกี่ยวกับอิทธิบาท ๔ (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
<p>พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), (๒๕๔๖, หน้า ๑๖๐)</p>	<p>ฉันทะความพอใจ คือความต้องการที่จะทำ ใฝ่ใจรัก จะทำสิ่งนั้น อยู่เสมอปรารถนาจะทำให้ได้ผลดียิ่ง ๆ ขึ้นไป วิริยะความเพียร คือขยันหมั่นประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายามเข้มแข็ง อดทน เอาธุระไม่ทอดถอย จิตตะความคิดมุ่งไป คือตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ และทำสิ่งนั้นด้วยความคิด เอาจิตฝึกใฝ่ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่าน เลื่อนลอยไป อุทิศตัวอุทิศใจให้แก่สิ่งที่ทำ วิมังสาความไตร่ตรอง หรือทดลอง คือหมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหา เหตุผลและตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผน วัตถุประสงค์ คัดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุง</p>
<p>พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), (๒๕๕๑, หน้า ๒๔).</p>	<p>อิทธิบาท ๔ คือการใช้คุณธรรมนำทางสู่ความสำเร็จที่ตน ประสงค์ ต้องมีความพอใจ มีความเพียร มีสมาธิ จึงทำให้เกิด ปัญญา</p>
<p>พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), (๒๕๕๑, หน้า ๓๙)</p>	<p>บาทฐานแห่งความสำเร็จ เป็นคุณธรรมเครื่องให้ลุถึงความสำเร็จตามที่ตนประสงค์ ผู้หวังความสำเร็จในสิ่งใด ต้องทำตนให้ สมบูรณ์ด้วยสิ่งที่เรียกว่าอิทธิบาท ประกอบด้วย ฉันทะ ความพอใจในฐานะเป็นสิ่งที่ตนถือว่าดีที่สุดที่มนุษย์เราควรจะได้ เป็น กำลังใจอันแรกที่ทำให้เกิดคุณธรรมข้อต่อไปทุกข้อวิริยะ ความ พากเพียร หมายถึงการกระทำที่ติดต่อกันไม่ขาดตอนเป็นระยะยาว จนประสบความสำเร็จ คำนี้มีความหมายของความกล้าหาญเจื้อย อยู่ด้วยส่วนหนึ่ง จิตตะ หมายถึงความไม่ทอดทิ้งสิ่งนั้นไปจาก ความรู้สึกของตัว ทำสิ่งซึ่งเป็นวัตถุประสงค์นั้นให้เด่นชัดอยู่ในใจ เสมอ คำนี้รวมความหมายของคำว่า สมาธิ อยู่ด้วยอย่างเต็มที่ วิมังสา หมายถึงความสอดส่องในเหตุและผลแห่งความสำเร็จ เกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ ให้ลึกซึ้งยิ่ง ๆ ขึ้นไปตลอดเวลา คำนี้รวม ความหมายของคำว่าปัญญาไว้อย่างเต็มที่ อิทธิบาททั้ง ๔ คือ การใช้คุณธรรมนำทางสู่ความสำเร็จที่ตนประสงค์ ต้องมีความ พพอใจ มีความเพียร มีสมาธิ จึงทำให้เกิดปัญญา</p>

ตารางที่ ๒.๑๘ สรุปแนวคิดหลักเกี่ยวกับอิทธิบาท ๔ (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
อง.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๖๗/๑๑๕	<p>ภิกษุหรือภิกษุณีรูปใดรูปหนึ่งเจริญ ทำให้มากซึ่ง ธรรม ๕ ประการ ภิกษุหรือภิกษุณีรูปนั้นพึงหวังได้ผลอย่าง ๑ ใน ๒ อย่าง คือ อรหัตตผลในปัจจุบัน หรือเมื่อยังมีอุปาทานเหลืออยู่ก็จักเป็น อนาคามี ธรรม ๕ ประการ อะไรบ้าง คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้</p> <p>เจริญ</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. อิทธิบาทที่ประกอบด้วยฉันทสมาธิและปธานสังขาร ๒. อิทธิบาทที่ประกอบด้วยวิริยสมาธิและปธานสังขาร ๓. อิทธิบาทที่ประกอบด้วยจิตตสมาธิและปธานสังขาร ๔. อิทธิบาทที่ประกอบด้วยวิมังสาสมาธิและปธานสังขาร ๕. ความขมกัขมมัน (ความเพียรชั้นสูง)
สมพร เทพสิทธา, (๒๕๔๒, หน้า ๒๙)	<p>อิทธิบาท ๔ เป็นคุณธรรมที่ควรปลูกฝังให้มีขึ้นในจิตใจและ พัฒนาให้เจริญงอกงามจนกลายเป็นมโนธรรม มีความมุ่งหมาย ๔ ประการ ได้แก่ ๑. ฉันทะ ความพอใจ คือ ความต้องการที่จะ ทำ ใฝ่ใจรักที่จะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอ ๒. วิริยะ ความเพียร คือ ขยันหมั่นเพียร ทำงานด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทน ๓. จิตตะ ความคิด คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ ๔. วิมังสา ความ ไคร่ครวญหรือทดลอง คือ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาไคร่ครวญ ตรวจสอบตรวหาเหตุผลและตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนในสิ่งที่ทำนั้น</p>
สั.ม. (ไทย) ๑๙/๘๑๓/๓๗๗	<p>อิทธิบาท ๔ ประการ คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยฉันทสมาธิปธานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากฉันทะและความเพียรที่มุ่งมั่น) ๒. เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยวิริยสมาธิปธานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากวิริยะและความเพียรที่มุ่งมั่น) ๓. เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยจิตตสมาธิปธานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากจิตตะและความเพียรที่มุ่งมั่น) ๔. เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยวิมังสาสมาธิปธานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากวิมังสาและความเพียรที่มุ่งมั่น) <p>อิทธิบาท ๔ ประการนี้แลที่บุคคลเจริญ ทำให้มากแล้ว ย่อม เป็นไปเพื่อถึงฝั่งโน้นจากฝั่งนี้</p>

ตารางที่ ๒.๑๘ สรุปแนวคิดหลักเกี่ยวกับอิทธิบาท ๔ (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
<p>พระสมชาญ ฐานวุฑฺโฒ, (๒๕๔๔), หน้า ๔๔-๔๖.</p>	<p>๑. ฉันทะ จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อเราเล็งเห็นผลของงานว่าทำงานนี้แล้วจะได้อะไร</p> <p>๒. วิริยะ ความพากเพียรไม่ท้อถอย เป็นคุณธรรมทางใจ เรียกความรู้สึกนี้ว่า ความกล้า ที่กล่าวว่าความกล้าคือตรงกันข้ามกับความเกียจคร้าน เพราะคนเกียจคร้านทุกคนคือคนขลาด คนกลัวกลัวหนาว กลัวร้อน กลัวแดด กลัวฝน จะทำงานแต่ครั้งมักมีข้ออ้าง</p> <p>๓. จิตตะ เป็นความเอาใจใส่ คนมีจิตตะไม่ปล่อยปละละเลยกับงานของตน</p> <p>๔. วิมังสา พิจารณาสอบสวนการกระทำของตนด้วยตน ก็ยอมเข้าใจตนเอง สามารถปรับตนเอง ให้ถูกต้อง ทำงานให้ถูกต้อง ทั้งคติโลก คติธรรม ก็ยอมสำเร็จกิจตามวัตถุประสงค์ที่ไม่เหลือวิสัยทุกประการ</p>
<p>ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๑๐/๘๐-๘๑</p>	<p>ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงประพฤติธรรมอันเป็นโคจร ซึ่งเป็นวิสัยอันสืบเนื่องมาจากบิดาของตน เมื่อเธอทั้งหลายประพฤติธรรมอันเป็นโคจรซึ่งเป็นวิสัยอันสืบเนื่องมาจากบิดาของตน จักเจริญด้วยอายุบ้าง จักเจริญด้วยวรรณะบ้าง จักเจริญด้วยสุขะบ้าง จักเจริญด้วยโภคะบ้าง จักเจริญด้วยพละบ้าง ในเรื่องอายุของภิกษุ มีคำอธิบายอย่างไร คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้</p> <p>๑. เจริญอิทธิบาทอันประกอบด้วยฉันทสมาธิปานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากฉันทะและความเพียรสร้างสรรค์)</p> <p>๒. เจริญอิทธิบาทอันประกอบด้วยวิริยสมาธิปานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากวิริยะและความเพียรสร้างสรรค์)</p> <p>๓. เจริญอิทธิบาทอันประกอบด้วยจิตตสมาธิปานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากจิตตะและความเพียรสร้างสรรค์)</p> <p>๔. เจริญอิทธิบาทอันประกอบด้วยวิมังสาสมาธิปานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากวิมังสาและความเพียรสร้างสรรค์)</p> <p>เพราะเจริญ ทำอิทธิบาท ๔ ประการนี้ให้มาก เมื่อมุ่งหวัง เธอจะพึงดำรงอยู่ได้ ๑ กัปหรือเกินกว่า ๑ กัป ภิกษุทั้งหลาย นี้แลเป็นคำอธิบายในเรื่องอายุของภิกษุ</p>

๒.๗ พื้นที่เขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑

ผู้ศึกษาวิจัยได้ทำการศึกษาวิจัยในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ประกอบด้วยจังหวัดที่ต้องศึกษาวิจัย ๔ จังหวัด คือ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์^{๑๑๘}

เขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ประกอบด้วย ๔ จังหวัด มีอำเภอทางคณะสงฆ์รวม ๘๘ อำเภอ มีเจ้าคณะอำเภอรวม ๘๘ รูป รองเจ้าคณะอำเภอรวม ๙๙ รูป มีพระสังฆาธิการระดับอำเภอรวม ๑๘๗ รูป ประกอบด้วย

๒.๗.๑ จังหวัดนครราชสีมา มี ๓๒ อำเภอ มีเจ้าคณะอำเภอ ๓๒ รูป รองเจ้าคณะอำเภอ ๓๔ รูป รวมพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ๖๖ รูป

๒.๗.๒ จังหวัดชัยภูมิ มี ๑๖ อำเภอ มีเจ้าคณะอำเภอ ๑๖ รูป รองเจ้าคณะอำเภอ ๒๐ รูป รวมพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ๓๖ รูป

๒.๗.๓ จังหวัดบุรีรัมย์ มี ๒๓ อำเภอ มีเจ้าคณะอำเภอ ๒๓ รูป รองเจ้าคณะอำเภอ ๒๗ รูป รวมพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ๕๐ รูป

๒.๗.๔ จังหวัดสุรินทร์ มี ๑๗ อำเภอ มีเจ้าคณะอำเภอ ๑๗ รูป รองเจ้าคณะอำเภอ ๑๘ รูป รวมพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ๓๕ รูป มีรายละเอียดดังนี้

๒.๗.๑ จังหวัดนครราชสีมา

จังหวัดนครราชสีมาเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อยู่บนที่ราบสูงโคราช ห่างจากกรุงเทพมหานคร ๒๕๙ กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมด ๒๐,๔๙๓.๙๖๔ ตารางกิโลเมตร (๑๒,๘๐๘,๗๒๘ ไร่) เป็นพื้นที่ป่าไม้ ๒,๒๙๗,๗๓๕ ไร่ โดยส่วนใหญ่เป็นพื้นที่อุทยานแห่งชาติคืออุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และอุทยานแห่งชาติทับลานร้อยละ ๖๑.๔ และเป็นแหล่งน้ำ ๒๘๐,๓๑๓ ไร่ ทิศเหนือติดต่อกับจังหวัดชัยภูมิ และขอนแก่น ทิศใต้ติดต่อกับจังหวัดปราจีนบุรี นครนายก และสระแก้ว ทิศตะวันออกติดต่อกับจังหวัดบุรีรัมย์ และทิศตะวันตกติดต่อกับจังหวัดสระบุรี ชัยภูมิ และลพบุรี

พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ระหว่าง ๑๕๐-๓๐๐ เมตร มีเทือกเขาสันกำแพง และเทือกเขาพนมดงรักเป็นแนวยาวทางด้านทิศใต้และทิศตะวันตก ส่วนบริเวณตอนล่างค่อนข้างลาดไปทางเหนือและตะวันออกเป็นที่ราบลุ่ม โดยมีลำตะคองและลำน้ำสาขาอื่น ๆ ไหลหล่อเลี้ยงบริเวณด้านเหนือของเมือง และเป็นสาขาหนึ่งของแม่น้ำสำคัญคือแม่น้ำมูลซึ่งเป็นแม่น้ำสายหลักของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดนครราชสีมาแบ่งเขตปกครองออกเป็น ๓๒ อำเภอ ประกอบด้วย (๑) อำเภอเมืองนครราชสีมา (๒) อำเภอโนนสูง (๓) อำเภอโนนไทย (๔) อำเภอพระ

^{๑๑๘}กฤษฎาภราดรสมาคม ฉบับที่ ๑๔ (พ.ศ. ๒๕๓๕) ว่าด้วยจำนวนและเขตปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค, ข้อที่ ๔ (ภาค ๑๑), ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๘๐ ฉบับพิเศษ (๒), ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๓๕.

ทองคำ (๕) อำเภอขามสะแกแสง (๖) อำเภอปักธงชัย (๗) อำเภอวังน้ำเขียว (๘) อำเภอครบุรี (๙) อำเภอโชคชัย (๑๐) อำเภอหนองบุญมาก (๑๑) อำเภอเสิงสาง (๑๒) อำเภอปากช่อง (๑๓) อำเภอสีคิ้ว (๑๔) อำเภอสูงเนิน (๑๕) อำเภอด่านขุนทด (๑๖) อำเภอเทพารักษ์ (๑๗) อำเภอขามทะเลสอ (๑๘) อำเภอพิมาย (๑๙) อำเภอชุมพวง (๒๐) อำเภอเมืองยาง (๒๑) อำเภอลำทะเมนชัย (๒๒) อำเภอเฉลิมพระเกียรติ (๒๓) อำเภอจักราช (๒๔) อำเภอห้วยแถลง (๒๕) อำเภอบัวใหญ่ (๒๖) อำเภอสีดา (๒๗) อำเภอบัวลาย (๒๘) อำเภอคง (๒๙) อำเภอประทาย (๓๐) อำเภอแก้งสนามนาง (๓๑) อำเภอบ้านเหลื่อม (๓๒) อำเภอโนนแดง

แผนภาพที่ ๒.๒ แสดงแผนที่จังหวัดนครราชสีมา^{๑๑๙}

การแบ่งการปกครองคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑ ในจังหวัดนครราชสีมา มีอำเภอคณะสงฆ์ ๓๒ อำเภอ มีเจ้าคณะจังหวัด ๑ รูป รองเจ้าคณะจังหวัด ๒ รูป เจ้าคณะอำเภอ ๓๒ รูป และรองเจ้าคณะอำเภอ ๓๔ รูป ดังนี้^{๑๒๐}

^{๑๑๙} แผนที่จังหวัดนครราชสีมา [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://oss101.ddd.go.th> [๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘]

^{๑๒๐} สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา, วัดสระแก ตำบลในเมือง อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา, [๑ ธันวาคม ๒๕๕๘].

ตารางที่ ๒.๑๙ แสดงจำนวนพระสังฆาธิการระดับอำเภอจังหวัดนครราชสีมา

ลำดับที่	อำเภอ	เจ้าคณะอำเภอ/รูป	รองเจ้าคณะอำเภอ/รูป
๑	เมืองนครราชสีมา	๑	๒
๒	โนนสูง	๑	๒
๓	โนนไทย	๑	๑
๔	พระทองคำ	๑	-
๕	ขามสะแกแสง	๑	๑
๖	ปักธงชัย	๑	๒
๗	วังน้ำเขียว	๑	๑
๘	ครบุรี	๑	๒
๙	โชคชัย	๑	๑
๑๐	หนองบุญมาก	๑	๑
๑๑	เสิงสาง	๑	-
๑๒	ปากช่อง	๑	๒
๑๓	สีคิ้ว	๑	๒
๑๔	สูงเนิน	๑	๒
๑๕	ด่านขุนทด	๑	๒
๑๖	เทพารักษ์	๑	-
๑๗	ขามทะเลสอ	๑	-
๑๘	พิมาย	๑	๒
๑๙	ชุมพวง	๑	๑
๒๐	เมืองยาง	๑	-
๒๑	ลำทะเมนชัย	๑	-
๒๒	เฉลิมพระเกียรติ	๑	-
๒๓	จักราช	๑	๒
๒๔	ห้วยแถลง	๑	๑
๒๕	บัวใหญ่	๑	๒
๒๖	สีดา	๑	-
๒๗	บัวลาย	๑	-
๒๘	คง	๑	๒

ตารางที่ ๒.๑๙ แสดงจำนวนพระสังฆาธิการระดับอำเภอจังหวัดนครราชสีมา (ต่อ)

ลำดับที่	อำเภอ	เจ้าคณะอำเภอ/รูป	รองเจ้าคณะอำเภอ/รูป
๒๙	ประทาย	๑	๒
๓๐	แก้งสนามนาง	๑	๑
๓๑	บ้านเหลื่อม	๑	-
๓๒	โนนแดง	๑	-
รวม	๓๒	๓๒	๓๔
รวมพระสังฆาธิการระดับอำเภอ		๖๖	

ตารางที่ ๒.๒๐ แสดงรายนามพระสังฆาธิการระดับจังหวัดและระดับอำเภอจังหวัดนครราชสีมา

ลำดับที่	อำเภอ	ชื่อ - ฉายา	ตำแหน่ง	ที่อยู่
	จังหวัด นครราชสีมา	พระราชวิมลโมลี	เจ้าคณะจังหวัด	วัดพายัพ
		พระราชสีมาภรณ์	รองเจ้าคณะจังหวัด	วัดบึง
		พระสีหราชสมาจารมุนี	รองเจ้าคณะจังหวัด	วัดพระนารายณ์ฯ
๑	เมือง นครราชสีมา	พระโสภณปริยัติวิธาน	เจ้าคณะอำเภอ	วัดสะแก
		พระครูเกษมกิจจาทร	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดพระนารายณ์ฯ
		พระครูสุนทรคุณวัตร	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดประมวลราชกูร์
๒	โนนสูง	พระครูวิสารวรกิจ	เจ้าคณะอำเภอ	วัดหนองหว่า
		พระครูวิจิตรคุณวัตร	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดโนนหมั่น
		พระครูนันทประโชติ	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดบัว
๓	โนนไทย	พระครูอนุวัตรชินวงศ์	เจ้าคณะอำเภอ	วัดโนนไทย
		พระครูสารธรรมพินิจ	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดบ้านอ้อ
๔	พระทองคำ	พระครูอุดมเหมยคุณ	เจ้าคณะอำเภอ	วัดทองกลาง
๕	ขามสะแกแสง	พระครูศรีภาวนาวิสุทธิ วิ.	เจ้าคณะอำเภอ	วัดหนองหัวฟาน
		พระครูพิมลธรรมานุวัตร	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดบ้านห้วย
๖	ปักธงชัย	พระกิตติรามมุนี	เจ้าคณะอำเภอ	วัดโพธิ์นิมิต
		พระครูศรีธวัชชัยคุณ	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดกลางเมืองปัก
		พระครูสุทธิสีลคุณ	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดห้วยสะแกราช

ตารางที่ ๒.๒๐ แสดงรายนามพระสังฆาธิการระดับจังหวัดและระดับอำเภอจังหวัดนครราชสีมา (ต่อ)

ลำดับที่	อำเภอ	ชื่อ - ฉายา	ตำแหน่ง	ที่อยู่
๗	วังน้ำเขียว	พระครูสุพัฒน์นาคกุล	เจ้าคณะอำเภอ	วัดเขาภูหลวง
		พระครูประโชติสังฆกิจ	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดห้วยพรหม
๘	ครบุรี	พระครูวิวัชรธรรมคุณ	เจ้าคณะอำเภอ	วัดจระเข้หิน
		พระครูสิริพัฒนพิศาล	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดสมุทการ
		พระครูสุวรรณธรรมโกศล	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดชัยยาง
๙	โชคชัย	พระครูพิทักษ์ปทุมมาร	เจ้าคณะอำเภอ	วัดใหม่สระประทุม
		พระครูชลธารชัยเขต	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดโบสถ์คงคาล้อม
๑๐	หนองบุญมาก	พระครูวรธรรมทัต	เจ้าคณะอำเภอ	วัดไตรสิริมงคล
		พระครูวิมลวิสารสุทธิ	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดหนองหัวแรต
๑๑	เสิงสาง	พระมหาวิเชียร กลยาโณ ป.ธ.๙	เจ้าคณะอำเภอ	วัดหนองเข้
๑๒	ปากช่อง	พระสมภารวิมล	เจ้าคณะอำเภอ	วัดมิตรภาพวนาราม
		พระเมธีสุตถาภรณ์	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดคีรีวันต์
		พระครูสิริกิตติสาร	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดโกศลสิทธาราม
๑๓	สีคิ้ว	พระครูกัลยาณานุโยค	เจ้าคณะอำเภอ	วัดห้วยสูง
		พระครูอุดมชัยสิริ	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดชัยศรีคณาราม
๑๔	สูงเนิน	พระครูถาวรกิจจารักษ์	เจ้าคณะอำเภอ	วัดใหญ่สูงเนิน
		พระครูสิริภัทรประยุต	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดสว่างบูรพาราม
		พระครูปัญญาวัฒนกิจ	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดมะเกลือใหม่
๑๕	ด่านขุนทด	พระครูศรีปริยัติวิสุทธิ	เจ้าคณะอำเภอ	วัดด่านใน
		พระครูศรีปริยัติพิธาน	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดบ้านหาน
		พระครูปราโมทย์ธรรมรส	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดท่าซี้เหล็ก
๑๖	เทพารักษ์	พระครูวิวัชรธรรมสาร	เจ้าคณะอำเภอ	วัดสำนักตะคร้อ
๑๗	ขามทะเลสอ	พระครูถาวรธรรมานุศาสตร์	เจ้าคณะอำเภอ	วัดสีจาน
๑๘	พิมาย	พระครูโสภณสีลวิสุทธิ	เจ้าคณะอำเภอ	วัดเดิม
		พระครูสุตธรรมวิสิฐ	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดวิปัสสนา รังกาใหญ่
		พระครูสุตวราร	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดหนองระเวียง

ตารางที่ ๒.๒๐ แสดงรายนามพระสังฆาธิการระดับจังหวัดและระดับอำเภอจังหวัดนครราชสีมา (ต่อ)

ลำดับที่	อำเภอ	ชื่อ - ฉายา	ตำแหน่ง	ที่อยู่
๑๙	ชุมพวง	พระครูจันทปทุมมาภรณ์	เจ้าคณะอำเภอ	วัดใหม่หนองบัวรี
		พระครูนิเทศธีรธรรม	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดขามขุนร่ม
๒๐	เมืองยาง	พระครูอาทรธรรมธัช	เจ้าคณะอำเภอ	วัดโนนลอย
๒๑	ลำทะเมนชัย	พระครูอดุลชัยคุณ	เจ้าคณะอำเภอ	วัดศิริชัย
๒๒	เฉลิมพระเกียรติ	พระครูโกวิทกิตติสาร	เจ้าคณะอำเภอ	วัดโนนหมั่น
๒๓	จักราช	พระครูวิบูลพัฒนาทร	เจ้าคณะอำเภอ	วัดบุ
		พระครูเกษมศีลาภรณ์	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดตาเงิน
		พระครูสุภาจารนิวิฐ	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดโคกสุภาราม
๒๔	ห้วยแถลง	พระครูสถิตธรรมวิบูล	เจ้าคณะอำเภอ	วัดชัยมงคล
		พระครูพิทักษ์กิจจาทร	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดปลับทอง
๒๕	บัวใหญ่	พระครูสิริปัญญาภิรักษ์	เจ้าคณะอำเภอ	วัดบ้านไร่
		พระครูพิศาลปัญญาวุธ	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดศรีสุภณ
		พระครูสังวรสุวรรณโชติ	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดสุวรรณาราม
๒๖	สีดา	พระครูอดุลธรรมสถิต	เจ้าคณะอำเภอ	วัดโนนประดู่
๒๗	บัวลาย	พระครูปฐมศีลาภรณ์	เจ้าคณะอำเภอ	วัดปทุมวนาราม
๒๘	คง	พระครูอาทรกิตตยารักษ์	เจ้าคณะอำเภอ	วัดตะคร้อ
		พระครูอินทธรรมาภรณ์	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดตะคร้อ
		พระครูสถิตปัญญาธรรม	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดปอปิด
๒๙	ประทาย	พระครูสุธรรมานุรักษ์	เจ้าคณะอำเภอ	วัดกระโดน
		พระครูวิทิตสันติธรรม	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดนางรำ
		พระครูอินทศีลาภรณ์	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดหนองคิม
๓๐	แก้งสนามนาง	พระครูญาณิสสรคุณ	เจ้าคณะอำเภอ	วัดศาลาหนอง ขอน
		พระครูกันตวีราภรณ์	เจ้าคณะอำเภอ	วัดหนองเต่า
๓๑	บ้านเหลื่อม	พระครูกิตติสารนิวิฐ	เจ้าคณะอำเภอ	วัดบ้านเหลื่อม
๓๒	โนนแดง	พระครูโอภาสวิริยานุวัตร	เจ้าคณะอำเภอ	วัดโคกหนองแวง

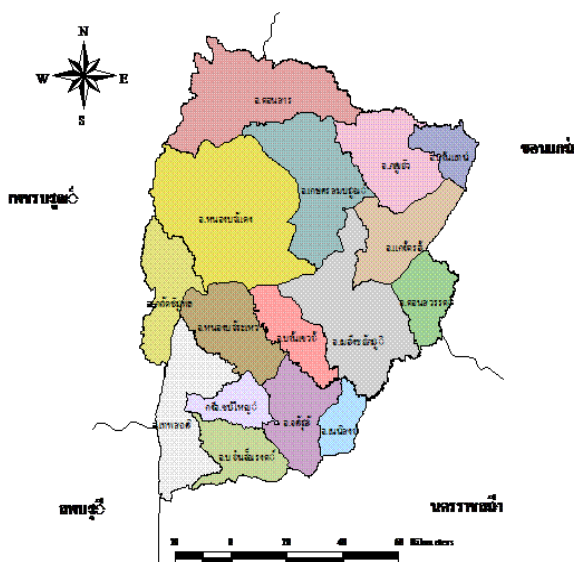
ที่มา : ปฏิทินศาสนา. ๒๕๕๘.

๒.๗.๒ จังหวัดชัยภูมิ

จังหวัดชัยภูมิตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือบริเวณใจกลางของประเทศ เส้นรุ้งที่ ๑๕ องศาเหนือ เส้นแวงที่ ๑๐๒ องศาตะวันออก สูงจากระดับน้ำทะเล ๖๓๑ ฟุต ห่างจากกรุงเทพมหานคร โดยทางรถยนต์ ๓๓๒ กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ ๑๒,๗๗๘.๓ ตารางกิโลเมตร หรือ ๗,๙๘๖,๔๒๙ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๗.๖ ของพื้นที่ทั้งหมดของภาค และร้อยละ ๒.๕ ของพื้นที่ทั้งประเทศ มีเนื้อที่ใหญ่เป็นอันดับ ๓ ของภาค และใหญ่เป็นอันดับ ๗ ของประเทศ มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ จังหวัดขอนแก่น และเพชรบูรณ์
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ จังหวัดขอนแก่น และนครราชสีมา
ทิศใต้	ติดต่อกับ จังหวัดนครราชสีมา
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ จังหวัดลพบุรี และเพชรบูรณ์

การปกครองแบ่งออกเป็น ๑๖ อำเภอ ประกอบด้วย (๑) อำเภอเมืองชัยภูมิ (๒) อำเภอจัตุรัส (๓) อำเภอกอนสวรรค์ (๔) อำเภอแก้งคร้อ (๕) อำเภอภูเขียว (๖) อำเภอเกษตรสมบูรณ์ (๗) อำเภอกอนสาร (๘) อำเภอบ้านแท่น (๙) อำเภอบ้านเขว้า (๑๐) อำเภอนำเหน็จณรงค์ (๑๑) อำเภอเทพสถิต (๑๒) อำเภอหนองบัวแดง (๑๓) อำเภอภักดีชุมพล (๑๔) อำเภอหนองบัวระเหว (๑๕) อำเภอเนินสง่า (๑๖) อำเภอซับใหญ่

แผนภาพที่ ๒.๓ แสดงแผนที่จังหวัดชัยภูมิ^{๑๒๑}

^{๑๒๑} แผนที่จังหวัดชัยภูมิ [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://www.chaiyaphum.go.th/page_about/about1.php

การแบ่งการปกครองคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑ ในจังหวัดชัยภูมิ มีอำเภอ คณะสงฆ์ ๑๖ อำเภอ มีเจ้าคณะจังหวัด ๑ รูป รองเจ้าคณะจังหวัด ๒ รูป เจ้าคณะอำเภอ ๑๖ รูป และรองเจ้าคณะอำเภอ ๒๐ รูป ดังนี้^{๑๒๒}

ตารางที่ ๒.๒๑ แสดงจำนวนพระสังฆาธิการระดับอำเภอจังหวัดชัยภูมิ

ลำดับที่	อำเภอ	เจ้าคณะอำเภอ/รูป	รองเจ้าคณะอำเภอ/รูป
๑	เมืองชัยภูมิ	๑	๒
๒	จัตุรัส	๑	๒
๓	คอนสวรรค์	๑	๑
๔	แก้งคร้อ	๑	๒
๕	ภูเขียว	๑	๒
๖	เกษตรสมบูรณ์	๑	๒
๗	คอนสาร	๑	๑
๘	บ้านแท่น	๑	๑
๙	บ้านเขว้า	๑	๑
๑๐	บำเหน็จณรงค์	๑	๑
๑๑	เทพสถิต	๑	๒
๑๒	หนองบัวแดง	๑	๒
๑๓	ภักดีชุมพล	๑	-
๑๔	หนองบัวระเหว	๑	๑
๑๕	เนินสง่า	๑	-
๑๖	ซับใหญ่	๑	-
รวม	๑๖	๑๖	๒๐
รวมพระสังฆาธิการระดับอำเภอ		๓๖	

^{๑๒๒} สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดชัยภูมิ, วัดชัยภูมิพิทักษ์ (ผาเกิ้ง) ตำบลกุดชุมแสง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ, [๑ ธันวาคม ๒๕๕๘].

ตารางที่ ๒.๒๒ แสดงรายนามพระสังฆาธิการจังหวัดและระดับอำเภอจังหวัดชัยภูมิ

ลำดับที่	อำเภอ	ชื่อ - ฉายา	ตำแหน่ง	ที่อยู่
	จังหวัดชัยภูมิ	พระเทพภาวนาวิกรม วิ.	เจ้าคณะจังหวัด	วัดชัยภูมิพิทักษ์
		พระวีรชัยสุนทร	รองเจ้าคณะจังหวัด	วัดไพรีพินาศ
		พระมหาสุเมธี ยติโกโร ป.ธ.๙	รองเจ้าคณะจังหวัด	วัดห้วยหินฝน
๑	เมืองชัยภูมิ	พระมหาสมวงษ์ สีลภูโต	เจ้าคณะอำเภอ	วัดชัยภูมิวนาราม
		พระครูศรีปริยัติพิมล	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดไพรีพินาศ
		พระครูสิริปริยัตยานุรักษ์	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดกลางหมื่นแผ้ว
๒	จัตุรัส	พระครูจันทโพธานุวัตร	เจ้าคณะอำเภอ	วัดราชสี
		พระครูสุทธิธรรมประสิทธิ์	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดหลุบบัว
		พระครูมนูญปัญญานันท	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดเสียน้ำไหล
๓	คอนสวรรค์	พระครูสุนทรธรรมมาวุธ	เจ้าคณะอำเภอ	วัดหนองบัวลอย
		พระครูปริยัติโพธิสาร	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดโพธิ์
๔	แก้งคร้อ	พระครูสุตชัยคุณ	เจ้าคณะอำเภอ	วัดชัยสามหมอ
		พระครูญาณวรากร	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดสง่างคาราม
		พระครูศรีปริยัติคุณาธาร	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดป่าโคกสูง
๕	ภูเขียว	พระครูนิลบรรพตคณารักษ์	เจ้าคณะอำเภอ	วัดนครบาล
		พระครูสิริเมตตาธรรม	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดป่าเมตตาธรรม
		พระมหาณรงค์ฤทธิ์ ป.ธ.๙	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดธรรมสถาน
๖	เกษตรสมบูรณ์	พระครูชยานันทคุณ	เจ้าคณะอำเภอ	วัดบริบูรณ์
		พระครูโพธิธรรมประยุต	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดโพธิ์ศรี
		พระครูสุเมธธรรมากร	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดทรายมูล
๗	คอนสาร	พระครูปริยัติเขตคณารักษ์	เจ้าคณะอำเภอ	วัดป่าไร่
		พระครูนันทเจติยาภิรักษ์	เจ้าคณะอำเภอ	วัดเจติย์
๘	บ้านแท่น	พระครูสิริวิชิรากร	เจ้าคณะอำเภอ	วัดวิเชียรธรรมาราม
		พระครูพุทธวิราภรณ์	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดจุมทอง
๙	บ้านเขว้า	พระครูสุวิมลพุทธอิสาร	เจ้าคณะอำเภอ	วัดศรีมหาโพธิ์
		พระครูวิมลจันทโสภณ	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดปทุมवास
๑๐	ป่าหน่็จณรงค์	พระครูพินิจสมณวัตร	เจ้าคณะอำเภอ	วัดบูรณ
		พระครูพิพัฒน์วัชรภูมิ	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดเพชรภูมิ สุวรรณวาราม
๑๑	เทพสถิต	พระครูบรรพตวิหารการ	เจ้าคณะอำเภอ	วัดเทพบุตรบรรพต
		พระครูจันทสรกิจ	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดนายางกลัก
		พระครูปฏิภาณธรรมรส	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดวะตะแบก

ตารางที่ ๒.๒๒ แสดงรายนามพระสังฆาธิการจังหวัดและระดับอำเภอจังหวัดชัยภูมิ (ต่อ)

ลำดับที่	อำเภอ	ชื่อ - ฉายา	ตำแหน่ง	ที่อยู่
๑๒	หนองบัวแดง	พระครูรัตตปทุมคณารักษ์	เจ้าคณะอำเภอ	วัดใหม่ชัยมงคล
		พระครูอินทธรรมธัช	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดศรีธงชัย
		พระครูสุวรรณจันทรังสี	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดเขต
๑๓	ภักดีชุมพล	พระครูภัคยาณกิจจานุกูล	เจ้าคณะอำเภอ	วัดลาดชุมพล
๑๔	หนองบัวระเหว	พระครูอนุรักษชัยคุณ	เจ้าคณะอำเภอ	วัดบ้านโนนม่วง
		พระครูปริยัติญาณโสภณ	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดหนองบัวระเหว
๑๕	เนินสง่า	พระครูอรุณธรรมโกศล	เจ้าคณะอำเภอ	วัดบึงบริบูรณ์
๑๖	ซับใหญ่	พระครูวิบูลคุณากร	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดสว่างวาริ

ที่มา : ปฏิทินศาสนา ๒๕๕๘

๒.๗.๓ จังหวัดบุรีรัมย์

จังหวัดบุรีรัมย์ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างของประเทศไทย ระหว่างเส้นรุ้งที่ ๑๔ องศา ๑๕ ลิปดาเหนือกับ ๑๕ องศา ๔๕ ลิปดาเหนือ เส้นแวงที่ ๑๐๒ องศา ๓๐ ลิปดากับ ๑๐๓ องศา ๔๕ ลิปดาตะวันออก ห่างจากกรุงเทพมหานครโดยทางรถยนต์ประมาณ ๔๑๒ กิโลเมตร ทางรถไฟประมาณ ๓๗๖ กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดและประเทศใกล้เคียงดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับจังหวัดขอนแก่น จังหวัดมหาสารคาม และจังหวัดสุรินทร์
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับจังหวัดสุรินทร์
ทิศใต้	ติดต่อกับจังหวัดสระแก้ว และประเทศกัมพูชา
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับจังหวัดนครราชสีมา

จังหวัดบุรีรัมย์มีเนื้อที่รวม ๑๐,๓๒๒,๘๘๕ ตารางกิโลเมตร หรือ ๖,๔๕๑,๑๗๘,๑๒๕ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๖.๑๑ ของพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และร้อยละ ๒.๐๑ ของพื้นที่ประเทศ การปกครองแบ่งออกเป็น ๒๓ อำเภอ ประกอบด้วย (๑) อำเภอเมืองบุรีรัมย์ (๒) อำเภอบ้านด่าน (๓) อำเภอประโคนชัย (๔) อำเภอพุทไธสง (๕) อำเภอนางรอง (๖) อำเภอลำปลายมาศ (๗) อำเภอสตึก (๘) อำเภอแคนดง (๙) อำเภอบ้านกรวด (๑๐) อำเภอกระสัง (๑๑) อำเภอละหานทราย (๑๒) อำเภอคูเมือง (๑๓) อำเภอหนองกี่ (๑๔) อำเภอปะคำ (๑๕) อำเภอหนองหงส์ (๑๖) อำเภอนาโพธิ์ (๑๗) อำเภอพลับพลาชัย (๑๘) อำเภอห้วยราช (๑๙) อำเภอโนนสุวรรณ (๒๐) อำเภอบ้านใหม่ชัยพนัน (๒๑) อำเภอขาม (๒๒) อำเภอเฉลิมพระเกียรติ (๒๓) อำเภอโนนดินแดง

แผนภาพที่ ๒.๔ แสดงแผนที่จังหวัดบุรีรัมย์^{๑๒๓}

การแบ่งการปกครองคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑ ในจังหวัดบุรีรัมย์ มีอำเภอคณะสงฆ์ ๒๓ อำเภอ มีเจ้าคณะจังหวัด ๑ รูป รองเจ้าคณะจังหวัด ๒ รูป เจ้าคณะอำเภอ ๒๓ รูป และรองเจ้าคณะอำเภอ ๒๗ รูป ดังนี้^{๑๒๔}

ตารางที่ ๒.๒๓ แสดงจำนวนพระสังฆาธิการระดับอำเภอจังหวัดบุรีรัมย์

ลำดับที่	อำเภอ	เจ้าคณะอำเภอ/รูป	รองเจ้าคณะอำเภอ/รูป
๑	เมืองบุรีรัมย์	๑	๒
๒	บ้านด่าน	๑	-
๓	ประโคนชัย	๑	๒
๔	พุทไธสง	๑	๑
๕	นางรอง	๑	๑
๖	ลำปลายมาศ	๑	๒

^{๑๒๓}แผนที่จังหวัดบุรีรัมย์ [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :

<http://buriram.bru.ac.th/index.php/en/burirumdata/background/22-generalinfo> [๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘].

^{๑๒๔}สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดบุรีรัมย์, วัดกลาง ตำบลในเมือง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์, [๑ ธันวาคม ๒๕๕๘].

ตารางที่ ๒.๒๓ แสดงจำนวนพระสังฆาธิการระดับอำเภอจังหวัดบุรีรัมย์ (ต่อ)

ลำดับที่	อำเภอ	เจ้าคณะอำเภอ/รูป	รองเจ้าคณะอำเภอ/รูป
๗	สตึก	๑	๒
๘	แคนดง	๑	๑
๙	บ้านกรวด	๑	๒
๑๐	กระสัง	๑	๒
๑๑	ละหานทราย	๑	๒
๑๒	คูเมือง	๑	๒
๑๓	หนองกี่	๑	๒
๑๔	ปะคำ	๑	๑
๑๕	หนองหงส์	๑	๒
๑๖	นาโพธิ์	๑	๑
๑๗	พลับพลาชัย	๑	๑
๑๘	ห้วยราช	๑	-
๑๙	โนนสุวรรณ	๑	-
๒๐	บ้านใหม่ชัยพจน์	๑	๑
๒๑	ชำนิ	๑	-
๒๒	เฉลิมพระเกียรติ	๑	-
๒๓	โนนดินแดง	๑	-
รวม	๒๓	๒๓	๒๗
รวมพระสังฆาธิการระดับอำเภอ		๕๐	

ตารางที่ ๒.๒๔ แสดงรายนามพระสังฆาธิการระดับจังหวัดและระดับอำเภอจังหวัดบุรีรัมย์

ลำดับที่	อำเภอ	ชื่อ - ฉายา	ตำแหน่ง	ที่อยู่
	จังหวัดบุรีรัมย์	พระราชปริยัติกวี	เจ้าคณะจังหวัด	วัดกลาง
		พระศรีปริยัติธาดา	รองเจ้าคณะจังหวัด	วัดโพธิ์น้อย
		พระสุนทรธรรมเมธี ดร.	รองเจ้าคณะจังหวัด	วัดท่าสว่าง
๑	เมืองบุรีรัมย์	พระครูโสภณธรรมโฆสิต	เจ้าคณะอำเภอ	วัดหนองไผ่น้อย
		พระครูโสภณธรรมณีกิจ	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดทักษิณาวาส
		พระครูอินทวนานูรักษ์	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดอินทวนาราม

ตารางที่ ๒.๒๔ แสดงรายนามพระสังฆาธิการระดับจังหวัดและระดับอำเภอจังหวัดบุรีรัมย์ (ต่อ)

ลำดับที่	อำเภอ	ชื่อ - ฉายา	ตำแหน่ง	ที่อยู่
๒	บ้านด่าน	พระครูสถิตธรรมสาร	เจ้าคณะอำเภอ	วัดบ้านกระหาด
๓	ประโคนชัย	พระครูสิริคุณารักษ์	เจ้าคณะอำเภอ	วัดจำปา
		พระครูสุนทรชัยวัฒน์	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดกลาง
		พระครูสิทธิญาณโสภณ	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดพินทอง
๔	พุทไธสง	พระครูวิลาศธรรมคุณ	เจ้าคณะอำเภอ	วัดโพหนอง
		พระครูโชติรสโกศล	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดเทพรังสรรค์
๕	นางรอง	พระครูปริยัติภัทรคุณ	เจ้าคณะอำเภอ	วัดสิงห์วงศ์
		พระครูประสิทธิ์ธรรมวัตร	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดขุนก้อง
๖	ลำปลายมาศ	พระครูจินตารวัฒน์	เจ้าคณะอำเภอ	วัดจินตาราม
		พระครูปิยธรรมทัศน์	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดโพธิ์น้อย
		พระมหาบุญเลิศ สนติกโร	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดบุตาวงษ์
๗	สตึก	พระครูอัมพวันธรรมวิสิฐ	เจ้าคณะอำเภอ	วัดอัมพวัน
		พระครูสิริธรรมเมธี	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดประชาบูรณะ
		พระมหาพรม กิตติวัฒน์	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดสุภาวาส
๘	แคนดง	พระครูโสภณธรรมประสิทธิ์	เจ้าคณะอำเภอ	วัดสว่างแคนทะเล
		พระครูปริยัติวิริยาทร	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดวาริมุขาราม
๙	บ้านกรวด	พระครูพิศาลสังฆกิจ	เจ้าคณะอำเภอ	วัดใหม่สายตะกู
		พระครูสุนทรกิจวิจารณ์	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดป่าบ้านกรวด
		พระครูพัชรกิตติโสภณ	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดโสภณวนาราม
๑๐	กระสัง	พระครูวิสุทธินันทสาร	เจ้าคณะอำเภอ	วัดบ้านหนองแขม
		พระครูปริยัติธรรมภรณ์	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดห้วยสำราญ
		พระครูปริยัติธีรคุณ	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดทุ่งสว่าง
๑๑	ละหานทราย	พระครูบุญเขตวิชัย	เจ้าคณะอำเภอ	วัดปานจันทราราม
		พระมหาเรืองฤทธิ์ สุธีโร	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดป่าละหานทราย
		พระครูพิทักษ์ศาสนกิจ	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดโคกไม้แดง
๑๒	คูเมือง	พระครูบวรสมณวัตร	เจ้าคณะอำเภอ	วัดสุพลศรีธาราม
		พระครูวีรสุธรรมภรณ์	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดบ้านโจด
		พระมหาบุญถิ่น ปุณณสิริ	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดกลาง
๑๓	หนองกี่	พระครูสุตกิตติสุนทร	เจ้าคณะอำเภอ	วัดเยี่ยปราสาท
		พระครูสังวรวิกรม	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดโคกสูง
		พระครูประพัฒน์กิจจาทร	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดเวฬุนครราม

ตารางที่ ๒.๒๔ แสดงรายนามพระสังฆาธิการระดับจังหวัดและระดับอำเภอจังหวัดบุรีรัมย์ (ต่อ)

ลำดับที่	อำเภอ	ชื่อ - ฉายา	ตำแหน่ง	ที่อยู่
๑๔	ปะคำ	พระครูสุกิจโกศล	เจ้าคณะอำเภอ	วัดโพธิ์อ้อย
		พระครูอุทัยสารคุณ	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดโคกกลอย
๑๕	หนองหงส์	พระครูรัตนสรภบาล	เจ้าคณะอำเภอ	วัดหนองหงส์
		พระครูประสิทธิ์นวก	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดประสิทธิ์าราม
		พระครูสิริปัญญาธร	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดเวฬุวนาราม
๑๖	นาโพธิ์	พระครูอมรบุญวัฒน์	เจ้าคณะอำเภอ	วัดอมราวาส
		พระครูโพธิคุณากร	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดสมศรี
๑๗	พลับพลาชัย	พระครูวิมลวรรณธรรม	เจ้าคณะอำเภอ	วัดบุญช่วย
		พระครูจันทศิริพิมล	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดศิริมงคล
๑๘	ห้วยราช	พระครูประจิดรสีลคุณ	เจ้าคณะอำเภอ	วัดสนวนนอก
๑๙	โนนสุวรรณ	พระครูสิริปริยัติธาดา	เจ้าคณะอำเภอ	วัดสว่างโพธิ์ทองวราราม
๒๐	บ้านใหม่ชัยพจน์	พระครูวิบูลธรรมธัช	เจ้าคณะอำเภอ	วัดสระจันทร์
		พระครูประดิษฐ์โชติคุณ	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดเทพประดิษฐ์
๒๑	ชำนิ	พระครูถาวรธรรมประสูต	เจ้าคณะอำเภอ	วัดโคกเพชร
๒๒	เฉลิมพระเกียรติ	พระครูภาวนาวิหารธรรม	เจ้าคณะอำเภอ	วัดสุขสำราญ
๒๓	โนนดินแดง	พระครูนิเทศก์ธรรมคุณ	เจ้าคณะอำเภอ	วัดโนนดินแดงใต้

ที่มา : ปฏิทินศาสนา ๒๕๕๘

๒.๗.๔ จังหวัดสุรินทร์

จังหวัดสุรินทร์ตั้งอยู่ทางตอนล่างของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ระหว่างลองติจูด ๑๐๓ และ ๑๐๕ องศาตะวันออก ละติจูด ๑๕ และ ๑๖ องศาเหนือ มีพื้นที่ประมาณ ๘,๑๒๔.๐๕๖ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๕,๐๗๗,๕๓๕ ไร่ เท่ากับ ๔.๘ % ของพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นพื้นที่เพื่อการเกษตร ประมาณ ๓,๖๓๑,๔๒๑ ไร่ และเป็นเขตทุ่งกุลารั ประมาณ ๕๗๖,๐๐๐ ไร่อยู่เขตพื้นที่อำเภอชุมพลบุรี ทั้ง ๙ ตำบล จำนวน ๔๐๐,๔๐๐ ไร่ อำเภอท่าตูม ๓ ตำบล จำนวน ๑๗๕,๖๐๐ ไร่ คือ ตำบลโพนครก ทุ่งกุลารั และพรมเทพ

อาณาเขตติดต่อ จังหวัดสุรินทร์ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ห่างจากกรุงเทพมหานคร ประมาณ ๔๕๐ กิโลเมตร

ทิศเหนือ ติดต่อกับจังหวัดร้อยเอ็ด และจังหวัดมหาสารคาม

ทิศตะวันออก ติดต่อกับจังหวัดศรีสะเกษ

ทิศตะวันตก ติดต่อกับจังหวัดบุรีรัมย์

ทิศใต้ติดต่อกับจังหวัดอุตรดิตถ์ ราชอาณาจักรกัมพูชา ในพื้นที่ ๔ อำเภอ คือ บัวเขต สังขะ กาบเชิง และพนมดงรัก ความยาวตลอดแนวชายแดนประมาณ ๙๐ กิโลเมตร การปกครองแบ่งออกเป็น ๑๗ อำเภอ ประกอบด้วย (๑) อำเภอเมืองสุรินทร์ (๒) อำเภอเขวาสินรินทร์ (๓) อำเภอศีขรภูมิ (๔) อำเภอรัตนบุรี (๕) อำเภอโนนนารายณ์ (๖) อำเภอท่าตูม (๗) อำเภอปราสาท (๘) อำเภอ กาบเชิง (๙) อำเภอพนมดงรัก (๑๐) อำเภอชุมพลบุรี (๑๑) อำเภอจอมพระ (๑๒) อำเภอสังขะ (๑๓) อำเภอศรีณรงค์ (๑๔) อำเภอสนม (๑๕) อำเภอสำโรงทาบ (๑๖) อำเภอบัวเขต (๑๗) อำเภอลำดวน

แผนภาพที่ ๒.๕ แสดงแผนที่จังหวัดสุรินทร์^{๑๒๕}

การแบ่งการปกครองคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑ ในจังหวัดสุรินทร์มี อำเภอคณะสงฆ์ ๑๗ อำเภอ มีเจ้าคณะจังหวัด ๑ รูป รองเจ้าคณะจังหวัด ๒ รูป เจ้าคณะอำเภอ ๑๗ รูป และรองเจ้าคณะอำเภอ ๑๘ รูป ดังนี้^{๑๒๖}

^{๑๒๕} แผนที่จังหวัดสุรินทร์ [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://www.google.co.th/search> [๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘].

^{๑๒๖} สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์, วัดศาลาลอย (พระอารามหลวง) ตำบลในเมือง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, [๑ ธันวาคม ๒๕๕๘].

ตารางที่ ๒.๒๕ แสดงจำนวนพระสังฆาธิการระดับอำเภอจังหวัดสุรินทร์

ลำดับที่	อำเภอ	เจ้าคณะอำเภอ/รูป	รองเจ้าคณะอำเภอ/รูป
๑	เมืองสุรินทร์	๑	๒
๒	เขวาสินรินทร์	๑	-
๓	ศีขรภูมิ	๑	๒
๔	รัตนบุรี	๑	๒
๕	โนนนารายณ์	๑	๑
๖	ท่าตูม	๑	๒
๗	ปราสาท	๑	๒
๘	กาบเชิง	๑	-
๙	พนมดงรัก	๑	-
๑๐	ชุมพลบุรี	๑	๑
๑๑	จอมพระ	๑	๑
๑๒	สังขะ	๑	๒
๑๓	ศรีณรงค์	๑	-
๑๔	สนม	๑	๑
๑๕	สำโรงทาบ	๑	๑
๑๖	บัวเชด	๑	๑
๑๗	ลำดวน	๑	-
รวม	๑๗	๑๗	๑๘
รวมพระสังฆาธิการระดับอำเภอ		๓๕	

ตารางที่ ๒.๒๖ แสดงรายนามพระสังฆาธิการระดับจังหวัดและระดับอำเภอจังหวัดสุรินทร์

ลำดับที่	อำเภอ	ชื่อ - ฉายา	ตำแหน่ง	ที่อยู่
	จังหวัดสุรินทร์	พระโสภณปริยัตยาภรณ์	เจ้าคณะจังหวัด	วัดพรหมสุรินทร์
		พระศรีวิสุทธิคุณ ป.ธ.๙,ดร.	รองเจ้าคณะจังหวัด	วัดศาลาลอย
		พระครูวิมลขันติธรรม	รองเจ้าคณะจังหวัด	วัดชุมพลสุทธาวาส
๑	เมืองสุรินทร์	พระครูปริยัติกิจธำรง	เจ้าคณะอำเภอ	วัดกลางสุรินทร์
		พระครูอนุวัตปัญญาภรณ์	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดหนองบัว
		พระครูปทุมสังฆการ	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดประทุมเมฆ

ตารางที่ ๒.๒๖ แสดงรายนามพระสังฆาธิการระดับจังหวัดและระดับอำเภอจังหวัดสุรินทร์ (ต่อ)

ลำดับที่	อำเภอ	ชื่อ - ฉายา	ตำแหน่ง	ที่อยู่
๒	เขวาสินรินทร์	พระครูประดิษฐ์ธรรมวัฒน์	เจ้าคณะอำเภอ	วัดพะเนารัตน์
๓	ศีขรภูมิ	พระมหาเจริญสุข คุณวีโร(ป.ธ.๙)	เจ้าคณะอำเภอ	วัดศรีวิหารเจริญ
		พระครูบริหารชัยมงคล	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดบ้านตรมไพร
		พระครูวิมลศีขรคุณ	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดกาเจาะ
๔	รัตนบุรี	พระครูบุญเขตรวคุณ	เจ้าคณะอำเภอ	วัดอิสาน
		พระครูรัตนธรรมานุรักษ์	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดดอกจานรัตนาราม
		พระครูประภัสร์สารธรรม	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดทุ่งไทรชะยูง
๕	โนนนารายณ์	พระครูศรีปริยัติวารภรณ์	เจ้าคณะอำเภอ	วัดปราสาทขุมดิน
		พระครูมงคลรัตนภิรักษ์	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดมณีวรรณ
๖	ท่าตูม	พระครูสิริพรหมสร	เจ้าคณะอำเภอ	วัดโพธิศรีสว่าง
		พระครูสังวรพรหมคุณ	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดพรหมเทพ
		พระครูปริยัติวิสุทธิคุณ	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดโพธิฤกษ์อาราม
๗	ปราสาท	พระครูพิพิธธรรมากร	เจ้าคณะอำเภอ	วัดป่าห้วยเสนง
		พระครูอนุสรณ์ปิยธรรม	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดสามราษฎร์บำรุง
		พระครูประภัสร์นวกิจ	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดตาเบา
๘	กาบเชิง	พระครูพรหมวิหารธรรม	เจ้าคณะอำเภอ	วัดอุดมพรหมวิหาร
๙	พนมดงรัก	พระมหาวีรจิต ธีรวีโส (ป.ธ.๙)	เจ้าคณะอำเภอ	วัดพรหมสุรินทร์
๑๐	ชุมพลบุรี	พระครูกันตสีลากร	เจ้าคณะอำเภอ	วัดประชาสังคม
		พระครูสิริธรรมวิสิฐ	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดแจ้งศรีโพธิ์ทอง
๑๑	จอมพระ	พระครูวิจิตรธรรมวงศ์	เจ้าคณะอำเภอ	วัดป่าพุทธนิมิต
		พระครูสิริปริยัติธำรง	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดจอมพระ
๑๒	สังขะ	พระครูพิทักษ์สังฆกิจ	เจ้าคณะอำเภอ	วัดโพธาราม
		พระครูวิศิษฎ์วิหารคุณ	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดป่าสังฆพงษ์พิทักษ์ ธรรมาราม
		พระครูสิริธีรญาณ	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดศาลาลอย
๑๓	ศรีณรงค์	พระครูจันทปัญญาภรณ์	เจ้าคณะอำเภอ	วัดป่าบ้านตรวง
๑๔	สนม	พระครูประทีปธรรมวงศ์	เจ้าคณะอำเภอ	วัดสว่างโคกสะอาด
		พระครูสุตกิตติวัฒน์	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดหนองพลับ
๑๕	สำโรงทาบ	พระครูสุธรรมวารานุรักษ์	เจ้าคณะอำเภอ	วัดสมมิตรบำรุง
		พระมหาบุญชอบ ปุณฺณสาทโร	รองเจ้าคณะอำเภอ	วัดศาลาลอย

ตารางที่ ๒.๒๖ แสดงรายนามพระสังฆาธิการระดับจังหวัดและระดับอำเภอจังหวัดสุรินทร์ (ต่อ)

ลำดับที่	อำเภอ	ชื่อ - ฉายา	ตำแหน่ง	ที่อยู่
๑๖	บัวเชด	พระครูโอภาสธรรมพิทักษ์	เจ้าคณะอำเภอ	วัดแสงสว่างราษฎร์บำรุง
		พระครูปัญญาสุธรรมนิเทศก์	เจ้าคณะอำเภอ	วัดศาลาลอย
๑๗	ลำดวน	พระครูศรีสุนทรสรกิจ	เจ้าคณะอำเภอ	วัดศรีรัตนาราม

ที่มา : ปฏิทินศาสนา ๒๕๕๘

๒.๘ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑ ได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยและอธิบายข้อมูล ดังนี้

๒.๘.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาประสิทธิภาพ

การศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ได้มีการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ซึ่งในแต่ละเรื่องจะมีประเด็นที่หลากหลาย ดังต่อไปนี้

อติเทพ ผาธา^{๑๒๗} ได้วิจัยเรื่อง การศึกษารูปแบบและกระบวนการแก้ปัญหาในพระพุทธศาสนาเถรวาท : ศึกษาเฉพาะกรณีอภิรณสมถะ ๗ และ กฎนิกกรรมของมหาเถรสมาคม ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ วิทยานิพนธ์นี้ ประสงค์ที่จะศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบและกระบวนการแก้ไข้ปัญหา โดยอภิรณสมถะวิธีในสมัยพุทธกาลกับกฎนิกกรรมของมหาเถรสมาคม ภายใต้กรอบของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ในเชิงการเปรียบเทียบเพื่อที่จะหาข้อสรุปเกี่ยวกับรูปแบบและกระบวนการแก้ไข้ปัญหาอภิรณทั้งใน สมัยพุทธกาลและในสมัยปัจจุบันว่า มีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร และจะได้นำเอาผลการศึกษานั้นไปปรับประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์กับสังคมสงฆ์และพระพุทธศาสนาในประเทศไทยได้อย่างไรจากการศึกษาวิจัยมาทั้งหมด ผู้วิจัยได้พบข้อสรุปอันเป็นประโยชน์เกี่ยวกับแนวความคิดเรื่องรูปแบบและกระบวนการแก้ไข้ปัญหาโดยอภิรณสมถะวิธีในสมัยพุทธกาล และแนวความคิดเรื่องรูปแบบและกระบวนการแก้ไข้ปัญหาโดยกฎนิกกรรม ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ดังนี้

๑. อภิรณสมถะวิธี เป็นรูปแบบและกระบวนการแก้ไข้ปัญหาอภิรณที่มีวัตถุประสงค์ในการแก้ไข้ปัญหา พระธรรมวินัยใน ๒ เรื่องคือ เรื่องที่มีโทษและไม่มีโทษ เช่น ทั้งในด้านพิธีกรรมและ

^{๑๒๗}อติเทพ ผาธา, “การศึกษารูปแบบและกระบวนการแก้ไข้ปัญหาในพระพุทธศาสนาเถรวาท : ศึกษาเฉพาะกรณีอภิรณสมถะ ๗ และ กฎนิกกรรมของมหาเถรสมาคมในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พระพุทธศาสนา), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐).

การก่อความวุ่นวายภายในสังคมสงฆ์ ได้แก่ ปัญหา ๔ หมวด คือวิวาทาธิกรณ์อนุวาทาธิกรณ์ อาปัตตาธิกรณ์และกิจจาธิกรณ์ ส่วนกฏนิกหกรรมของมหาเถรสมาคม เป็นรูปแบบและกระบวนการแก้ไขปัญหาพระธรรมวินัยที่มีวัตถุประสงค์ในการเข้าไป ระงับหรือแก้ไขปัญหาเฉพาะเรื่องที่มีโทษใน ๒ หมวดคือ อนุวาทาธิกรณ์ อาปัตตาธิกรณ์เท่านั้น

๒. อธิกรณสมถวิธี เป็นรูปแบบและกระบวนการแก้ไขปัญหาของพระธรรมวินัย ส่วนกฏนิกหกรรมของมหาเถรสมาคม เป็นรูปแบบและกระบวนการแก้ไขปัญหามาตรการพิจารณาของรัฐ ซึ่งเป็นวิธีการทางกฎหมายไม่ใช่วิธีการตามแนวทางของพระธรรมวินัย แต่ก็มีมุ่งที่จะใช้ในการแก้ไขปัญหาพระธรรมวินัยเช่นกัน

๓. อธิกรณสมถวิธี เป็นรูปแบบและกระบวนการแก้ไขปัญหา ที่ถือเอาพระธรรมวินัยเป็นกรอบในการดำเนินการสูงสุด ส่วนกฏนิกหกรรมของมหาเถรสมาคม เป็นรูปแบบการแก้ไขปัญหาอธิกรณ์ ที่ยึดรูปแบบตามกระบวนการยุติธรรมของรัฐภายใต้กฎหมายคณะสงฆ์คือพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕.

๔. อธิกรณสมถวิธี เป็นรูปแบบและกระบวนการแก้ไขปัญหา ที่มีผู้ดำเนินการคือสงฆ์โดยมีพระวินัยธรเป็นประธาน ใช้อำนาจผ่านทางสังฆกรรมตามพระธรรมวินัย ส่วนกฏนิกหกรรมของมหาเถรสมาคม เป็นรูปแบบการแก้ไขปัญหาอธิกรณ์ที่มีผู้ดำเนินการคือ ภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ ตั้งแต่ระดับเจ้าอาวาสถึงมหาเถรสมาคม โดยแบ่งการพิจารณาออกเป็น ๒ ระดับคือ ระดับพระผู้พิจารณา และระดับคณะผู้พิจารณาซึ่งในระดับนี้ได้แบ่งการพิจารณาออกเป็น ๓ ชั้นคือ (๑) การพิจารณาชั้นต้น (๒) การพิจารณาชั้นอุทธรณ์ (๓) การพิจารณาชั้นฎีกา

๕. อุปสรรคและปัญหาของอธิกรณสมถวิธีคือ (๑) สงฆ์ผู้ดำเนินการไม่ปฏิบัติให้ถูกต้องตามพระธรรมวินัยเนื่องจากความไม่รู้ (๒) สังฆมณฑลไม่มีความเป็นเอกภาพเนื่องจากไม่เคารพในมติสงฆ์ (๓) ผู้ละเมิดพระธรรมวินัยไม่มีความละอาย โง่เขลาและฝืนมติไม่เคารพการตัดสินของพระวินัยธรและสงฆ์ (๔) สังฆมณฑลขาดผู้นำที่เข้มแข็ง ส่วนอุปสรรคและปัญหาของกฏนิกหกรรมคือ (๑) บุคลากรผู้มีหน้าที่เป็นทั้งผู้พิจารณาและคณะผู้พิจารณาไม่มีความรู้ทาง กฎหมายและพระธรรมวินัยเพียงพอทำให้การดำเนินการไม่ถูกต้องตามขั้นตอนของ กฏนิกหกรรม (๒) ปัญหาความใกล้ชิดระหว่างพระผู้พิจารณา/ คณะผู้พิจารณา กับภิกษุผู้ตกเป็นจำเลย (๓) ปัญหาการแทรกแซงโดยอำนาจรัฐ เป็นต้น

๖. ในอนาคต ควรมีการประยุกต์รูปแบบและกระบวนการแก้ไขปัญหาคณะสงฆ์ให้สอดคล้องกับพระธรรมวินัยและเหมาะสมกับยุคสมัย ด้วยการจัดการศึกษาเพื่อให้คณะสงฆ์ทุกระดับมีความรู้เกี่ยวกับหลักพระธรรม วินัยและกฎหมายโดยเฉพาะวิธีการดำเนินการตามกระบวนการของพระราชบัญญัติและกฏนิกหกรรมรวมถึงกฏของมหาเถรสมาคมอื่นๆโดยการร่วมมือของสถาบันการศึกษาและหน่วยงานด้านการปกครองคณะสงฆ์และรัฐบาลเพื่อให้คณะสงฆ์ สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็ว^{๑๒๘}

^{๑๒๘} อธิเทพ ผาธา, “การศึกษารูปแบบและกระบวนการแก้ปัญหาในพระพุทธศาสนาเถรวาท : ศึกษาเฉพาะกรณีอธิกรณสมถะ ๗ และ กฏนิกหกรรมของมหาเถรสมาคมในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต(พระพุทธศาสนา), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐).

นพรัตน์ พบลภ ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดและดำเนินงานของวิทยาลัยพลศึกษา โดยนำเอาเทคนิค DEA มาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบและปรับประสิทธิภาพสัมพัทธ์ในการจัดและดำเนินงานของวิทยาลัยพลศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ดัชนีที่มีความเหมาะสมกับวิทยาลัยพลศึกษาด้านการผลิตบัณฑิต ๗ ตัว ด้านการวิจัย ๕ ตัว ด้านการบริการวิชาการ ๕ ตัว ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ๔ ตัว และสามารถจำแนกเป็นตัวแปรปัจจัยการผลิต ๑๒ ตัว ตัวแปรการผลิต ๗ ตัว ในการวิเคราะห์ประสิทธิภาพ พบว่า มีวิทยาลัย พลศึกษาที่ประสิทธิภาพสัมพัทธ์ ๑๐๐% ในภารกิจการผลิตบุคลากร ๒ แห่ง ด้านการวิจัย ๓ แห่ง ด้านการบริการวิชาการแก่สังคม ๓ แห่ง ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ๕ แห่ง หากพิจารณารวมทั้ง ๔ ภารกิจ พบว่า วิทยาลัยพลศึกษามีค่าประสิทธิภาพสัมพัทธ์ตั้งแต่ ๗๐% ขึ้นไป ๓ ภารกิจมีอยู่ ๓ แห่ง ๒ ภารกิจมีอยู่ ๕ แห่ง ๑ ภารกิจมีอยู่ ๗ แห่ง^{๑๒๙}

พระมหาวิระชัย ขยวีโร (มิตะสิทธิ์) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการศาสนสมบัติวัดของคณะสงฆ์ไทย ผลการวิจัยพบว่า ๑) ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนามีขอบเขตของการครอบครองและจัดการทรัพย์สินที่เป็นศาสนสมบัติหรือทรัพย์สินของสงฆ์ที่เป็นส่วนรวมและจัดการไปตามหลักการทางพระธรรมวินัย ๒) พระสงฆ์เองควรตระหนักว่าการบริหารจัดการศาสนสมบัติ แม้จะอยู่ในอำนาจหน้าที่ แต่เป็นลักษณะของทางโลกซึ่งมีปัญหาในข้อกฎหมายหลายประการที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น พระสงฆ์โดยเฉพาะที่เป็นพระสังฆาธิการต้องระมัดระวังและจัดการให้ตั้งอยู่บนฐานของความสุจริตและโปร่งใส ๓) ปัญหาในการจัดการศาสนสมบัติวัดของคณะสงฆ์ไทยนั้นพบว่าเป็นสิ่งที่ยากจะหลีกเลี่ยง เพราะเป็นลักษณะตามธรรมชาติของกิจการทางโลกที่มีต้นตอของปัญหาจากคุณภาพและคุณธรรมของบุคลากร ดังนั้น ข้อเสนอที่ได้รับจากการประชุมกลุ่มและการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า ต้องยึดหลักการทำงานตามความถนัด และคัดเลือกคนให้เหมาะกับงาน ด้วยเหตุนี้ จึงควรให้เจ้าอาวาสจัดหาหมออาชีพมารับงานด้านศาสนสมบัติไปทำแทน ซึ่งจะทำให้พระสงฆ์ไม่ต้องมีภาระมาทำงานด้านนี้ แต่จะได้รับประโยชน์จากภาระงานที่ต้องรับผิดชอบอยู่ ซึ่งอาจมีผลผลิตดีขึ้นกว่าเดิมก็ได้ วิธีนี้เป็นระบบเกื้อกูลที่มีคุณภาพที่ใช้อยู่ในวงการต่าง ๆ ของทางโลก^{๑๓๐}

พระอำนวยการ หมอกเมฆ ได้วิจัยเรื่อง กลยุทธ์การบริหารวัดในพระพุทธศาสนาสำหรับเจ้าอาวาสวัดราษฎร์ในเขตเหนือ ภาค ๔ ผลการวิจัยพบว่า โดยเฉลี่ยเจ้าอาวาสมีการปฏิบัติหน้าที่ดีมาก ชื่อสัตย์สุจริต บริหารวัดโปร่งใส แต่ยังให้ความสำคัญกับหลักความประหยัด ความคุ้มค่า และการทำงานเป็นทีมน้อย จึงนำไปสู่การพัฒนากลยุทธ์สำหรับเจ้าอาวาสวัดราษฎร์ เรียกว่า

^{๑๒๙} นพรัตน์ พบลภ, “การพัฒนารูปแบบการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดและดำเนินงานของวิทยาลัยพลศึกษา”, *วิทยานิพนธ์ปริญญาศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐).

^{๑๓๐} พระมหาวิระชัย ขยวีโร, “การพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการศาสนสมบัติวัดของคณะสงฆ์ไทย”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

“ปัญหาบริหาร” ประกอบด้วย (๑) กลยุทธ์การถือธรรมเป็นใหญ่ (๒) กลยุทธ์การป้องกันความเสื่อม นำไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง (๓) กลยุทธ์ปฏิบัติหน้าที่ศีลธรรม (๔) กลยุทธ์การทำงานที่ดีให้สำเร็จ ความประสงค์ และ (๕) กลยุทธ์การสงเคราะห์สิ่งอันเป็นความเอื้อเพื่อเกื้อกูล^{๑๓๑}

พรเพ็ญ ชัยคาริยะสกุล ได้วิจัยเรื่อง การดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานวัดในพุทธศาสนา : ศึกษาเฉพาะกรณีวัดบึงพลาญชัย อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า วัดบึงพลาญชัย อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ได้ดำเนินการตามเกณฑ์มาตรฐานวัดในพระพุทธศาสนาตามระเบียบของเถรสมาคม กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ พุทธศักราช ๒๕๐๗ เพื่อพัฒนาวัดให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง และได้แบ่งกิจกรรมของการพัฒนาวัดพัฒนาตัวอย่างออกเป็น ๕ ด้าน คือ ๑. บริเวณวัด เสนาสนะ และถาวรวัตถุ ทางวัดได้ดำเนินการปฏิบัติด้วยความวิริยะอุตสาหะ มีกฎวิหาร เสนาสนะ ตลอดจนสิ่งปลูกสร้างภายในที่มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาด สวยงาม มั่นคงแข็งแรงดี ๒. การบริหารวัดและการปกครอง ได้ดำเนินการตามระบอบประชาธิปไตย และได้เป็นวิทยากรไปอบรมผู้บริหารของหน่วยงานต่าง ๆ เป็นประจำ ๓. การดูแลและการจัดศาสนสมบัติ ทางวัดได้ยึดเกณฑ์ดำเนินการตามเกณฑ์มาตรฐานวัดพัฒนาตัวอย่าง คือ การจัดทำทะเบียนอสังหาริมทรัพย์ ทะเบียนครุภัณฑ์ จัดเก็บดูแลรักษาหนังสือสำคัญเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ที่ดินของวัด ๔. การศึกษาอบรมและเผยแพร่ ส่งเสริมให้มีการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา เช่น การละความชั่ว การทำความดี และการทำจิตใจให้บริสุทธิ์ ๕. การสาธารณสงเคราะห์ ทางวัดได้จัดให้มีการมอบทุนการศึกษาทุก ๆ ปี และได้สร้างศาสนสมบัติที่ทำให้เกิดประโยชน์ต่อพุทธศาสนา เช่น หอพระไตรปิฎกเมือง วัดบึงพลาญชัยได้ปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานวัดในพระพุทธศาสนาทุกด้านได้ในระดับมาก^{๑๓๒}

อาชาดา สุดเส้นผม ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมของกรมธุรกิจพลังงาน กระทรวงพลังงาน ผลการวิจัยพบว่า ๑) ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีระดับความคิดเห็นต่อการพัฒนากรมธุรกิจพลังงาน กระทรวงพลังงาน โดยรวมในแต่ละด้านอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือการพัฒนาด้านการบริหาร ระดับค่าที่เหลืออยู่ในระดับปานกลางทั้ง ๘ ด้าน ได้แก่ ๑. ด้านความรู้ทั่วไป ๒. ด้านความรู้และทักษะเฉพาะงาน ๓. ด้านคุณสมบัติส่วนตัว ๔. ด้านคุณธรรมจริยธรรม ๕. ด้านทาน ๖. ด้านปิยวาจา ๗. ด้านอรรถจริยา ๘. ด้านสมานัตตตา ๒) หลักพุทธธรรม แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของกรมธุรกิจพลังงาน กระทรวงพลังงาน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กรมธุรกิจพลังงานเป็น

^{๑๓๑}พระอานวย หมอกเมฆ, “กลยุทธ์การบริหารวัดในพระพุทธศาสนาสำหรับเจ้าอาวาสวัดราชฎารามในเขตหนองแขม ภาค ๔”, *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยภาคกลาง, ๒๕๕๓).

^{๑๓๒}พรเพ็ญ ชัยคาริยะสกุล, “การดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานวัดในพระพุทธศาสนา : ศึกษาเฉพาะกรณีวัดบึงพลาญชัย อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด”, *รายงานการวิจัย*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๓), หน้า ๒.

ทรัพยากรที่ทรงคุณค่า สามารถดำเนินธุรกิจพลังงานได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของกรมธุรกิจพลังงานมุ่งเน้นตามยุทธศาสตร์ของสำนักงาน ก.พ. (สมรรถนะหลักการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ) และยุทธศาสตร์ของพนักงานเป็นหลัก ไม่ได้เน้นการพัฒนาตามแนวสังคหวัตถุ ๔ เป็นเรื่องของแต่ละบุคคลที่ได้รับการส่งเสริมจากครอบครัว หรือครูบาอาจารย์ การใช้หลักพุทธธรรมสามารถทำได้เฉพาะผู้ที่เปิดใจให้กว้างรับฟังเหตุผล มีคุณธรรม จริยธรรมและความยุติธรรมเท่านั้น ถ้าภายในหน่วยงานมีบุคลากรดังกล่าวนี้ ก็ไม่สามารถนำหลักพุทธธรรมมาใช้ให้ก่อประโยชน์ได้ ๓) รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของกรมธุรกิจพลังงาน กระทรวงพลังงานตามหลักพุทธธรรมสามารถดำเนินการพัฒนาได้ตามองค์ประกอบที่สำคัญแนวหลักพุทธธรรมของกรมธุรกิจพลังงาน กระทรวงพลังงาน ตาม Model ที่ค้นพบ ดังนี้ การพัฒนากรมธุรกิจพลังงาน กระทรวงพลังงานตามนโยบายขององค์กรต้องทำอย่างมีแบบแผนและเป็นระบบ ตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ได้แก่ ด้านทาน ด้านปิยวาจา ด้านอตถจริยา ด้านสมานัตตตา และองค์ประกอบด้านบรรยากาศ ด้านปฏิสัมพันธ์ ด้านการอบรม ด้านการปฏิบัติ ด้านกายภาพ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการบริหาร ด้านการจัดการ จึงทำให้องค์กรมีความเจริญอย่างยั่งยืน^{๑๓๓}

พระเทพปริยัติเมธี (สฤษฏี สิริโร) ได้วิจัยเรื่อง กระบวนการสร้างความปรองดองในสังคมไทยตามรูปแบบพุทธวิธีการชำระอธิกรณ์ การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมในคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา และผลงานวิชาการเกี่ยวกับพุทธวิธีการชำระอธิกรณ์ ๒) เพื่อศึกษากระบวนการสร้างความปรองดองที่ปรากฏในบริบทของสังคมโลกและสังคมไทย และ ๓) เพื่อกำหนดรูปแบบกระบวนการสร้างความปรองดองในสังคมไทยตามรูปแบบพุทธวิธีการชำระอธิกรณ์ ผลการวิจัย พบว่า

๑. หลักพุทธธรรมได้แบ่งประเภทปัญหาของความขัดแย้ง (อธิกรณ์) ไว้ ๔ ประเภท คือ ๑) การทะเลาะวิวาทกันเรื่องพระธรรมวินัย เรียกว่า วิวาทาธิกรณ์ ๒) การใส่ร้ายป้ายสี ฟ้องร้องกันด้วยเรื่องอันหาเหตุมิได้ เรียกว่า อนุวาทาธิกรณ์ ๓) ปัญหาการละเมิดกฎเกณฑ์น้อยใหญ่ เรียกว่า อาปัตตาธิกรณ์ ๔) เรื่องพิธีกรรมและปัญหาการลงโทษผู้กระทำผิด เรียกว่า กิจจาธิกรณ์ ซึ่งปัญหาความขัดแย้ง ๔ ประเภทนี้สามารถแก้ไขหรือระงับยับยั้งได้โดยวิธีการ ๗ อย่าง (อธิกรณสมณะ) กล่าวคือ ๑) วิธีการระงับในที่พร้อมหน้า ๒) วิธีการระงับโดยถือเอาสติเป็นหลัก ๓) วิธีการระงับสำหรับผู้หายจากเป็นบ้า ๔) วิธีการระงับโดยลงโทษตามที่ผู้กระทำผิดรับสารภาพ ๕) วิธีการระงับโดยการตัดสินลงโทษตามความผิด ๖) วิธีการตัดสินตามเสียงข้างมาก ๗) วิธีการประนีประนอมทั้งสองฝ่าย

^{๑๓๓} อาชาดา สุตเส้นดม, “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมของกรมธุรกิจพลังงาน กระทรวงพลังงาน”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต* (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

๒. กระบวนการสร้างความปรองดองที่ปรากฏในบริบทของสังคมโลกและสังคมไทย เมื่อกล่าวโดยรวมคือ ๑) การเยียวยาทางจิตใจ ๒) การใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ๓) การเล่าความจริง ๔) การชดเชย ซึ่งกระบวนการเหล่านี้สามารถนำมาใช้ได้ระดับหนึ่งแต่ยังไม่สามารถสร้างความปรองดองและระงับยับยั้งปัญหาความขัดแย้งในสังคมไทยได้ทั้งหมดโดยสิ้นเชิง

๓. รูปแบบการสร้างความปรองดองในสังคมไทยโดยการประยุกต์นำพุทธวิธีการชำระอริกรรมมาใช้ในสังคมไทยให้บังเกิดผลได้อย่างแท้จริงนั้น รูปแบบพุทธวิธีการชำระอริกรรมที่นำมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง ในสังคมไทยที่นำไปสู่การสร้างความปรองดองนั้น ถือว่าหลักการและวิธีการทางพระพุทธศาสนา เน้นวิธีการป้องกันไม่ให้เกิดความขัดแย้ง โดยอาศัยหลักพุทธธรรมประกอบด้วย หลักปธาน ๔ หลักสารณียธรรม ๖ หลักขันติธรรม หลักอภัยธรรม หลักสามัคคีธรรม หลักอปริหานิยธรรม ๗หลักสัพปุริสธรรม หลักทศ ๖ หลักสังคหัตถุธรรม ๔ หลักพรหมวิหารธรรม ๔ หลักกอคติ ๔ หลักฆราวาสธรรม ๔ และหลักของศีล ๕ ซึ่งหลักพุทธธรรมเหล่านี้สามารถนำไปเป็นฐานหรือเครื่องมือในการเยียวยาทางจิตใจ การใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ การเล่าความจริงและการชดเชย เพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งในกระบวนการสร้างความปรองดองในสังคมไทยได้อย่างมั่นคงและบังเกิดสันติสุขพร้อมทั้งความเจริญรุ่งเรืองให้แก่สังคมไทยต่อไป^{๑๓๔}

พระมหาศรณชัย มหาปุณฺโณ (การะเวก) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์ ผลการวิจัยพบว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์ จำนวน ๖ ด้าน ได้แก่ ด้านการปกครอง ในรูปแบบ เดิม ๆ มีการประชุมเพื่ออบรมพระสังฆาธิการตามมติมหาเถรสมาคม หรือการจัดหลักสูตรในระยะสั้น ๆ เท่านั้น จึงควรมีองค์กรหรือสถาบันที่เป็นหน่วยงานรับผิดชอบเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ มีการกระจายอำนาจประสานสร้างประโยชน์ สร้างเครือข่ายให้เกิดความร่วมมือทุกภาคส่วน ด้านการ ศาสนศึกษา มีการบริหารจัดการทางการศึกษาที่ยังคงไว้ซึ่งพระธรรมวินัย แต่มีการศึกษาพระปริยัติธรรมสายสามัญหรือการศึกษาในมหาวิทยาลัยมากขึ้น จึงควรให้ความสำคัญในด้านการศึกษาพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรมและบาลี ปรับปรุงกฎระเบียบการจัดการการศึกษาให้เข้ากับยุคสมัย วางนโยบายให้ไปในทิศทางเดียวเพื่อให้เกิดเอกภาพทางการศึกษา พร้อมสร้างแรงจูงใจให้เห็นความสำคัญในการเรียนบาลีเพื่อนำไปประพฤติปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดีต่อไป ด้านการศึกษาสงเคราะห์มีการบริหารจัดการทางการศึกษาโดยมุ่งเน้นการสงเคราะห์ประชาชนให้ได้รับการศึกษาทางพระธรรมวินัยควบคู่ไปกับการปฏิบัติ จึงควรสนับสนุนให้มีการศึกษาทางธรรมแก่เยาวชนและประชาชนทั่วไปให้มีความรู้ในทางธรรมเพื่อปลูกฝังคุณธรรมให้แก่เยาวชนและประชาชนทั่วไป และควรมีการระดมความคิดใน

^{๑๓๔}พระเทพปริยัติเมธี (สฤษฏี สิริธโร), กระบวนการสร้างความปรองดองในสังคมไทยตามรูปแบบพุทธวิธีการชำระอริกรรม, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต* (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

เบื้องต้นในระดับจังหวัดเพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค จุดเด่น จุดด้อยของแต่ละจังหวัด และเป็นมติของจังหวัดแล้วนำมาประมวลความคิดเป็นระดับภาคต่อไป ด้านการเผยแผ่มีการพัฒนาให้พระสังฆาธิการมีความก้าวหน้าในการเผยแผ่และทักษะการใช้ภาษาของสมัยปัจจุบัน มีความพร้อมทั้งในการพูด เทศน์ การบรรยาย การเขียนและพิมพ์ตำราทางพระพุทธศาสนา และแต่งตำราทางวรรณคดี วรรณกรรม ตำราวิชาการ รวมถึงมีการมุ่งเน้นให้ประชาชนมีน้าการปฏิบัติธรรมที่ถือว่าเป็นการสั่งสอนในภาค ทฤษฎีและปฏิบัติที่ควบคู่กันไป จึงควรมีแผนระยะสั้นและแผนระยะยาวในการฝึกอบรมผู้นำสงฆ์ทั้ง ภาคทฤษฎีและปฏิบัติด้วยการจัดให้มีการรับฟังนโยบาย หลักการเผยแผ่ และฝึกพูด เทศน์ บรรยาย และผลิตสื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อที่จะได้ทำงานเผยแผ่เชิงรุกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านสาธารณูปการปัจจุบันมี ๒ รูปแบบ คือ ๑) การพัฒนาตามกำลังศรัทธาของพุทธศาสนิกชน โดยไม่ได้มีการวางแผนเอาไว้ล่วงหน้า ซึ่งในปัจจุบันมีอยู่มาก และ ๒) การพัฒนาโดยการศึกษาและวางแผนการก่อสร้างสิ่งต่าง ๆ ภายในวัดเพื่อให้เหมาะสมกับสถานที่ จึงควรมีการจัดทำแผนแม่บทในการพัฒนาวัด ศึกษารายละเอียดของงานสาธารณูปการ การบริหารจัดการวัดด้วยความโปร่งใส การบูรณปฏิสังขรณ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ ครอบอนุรักษ์ศิลปะของท้องถิ่น รูปแบบการก่อสร้างตามภูมิภาคตามความเหมาะสมตามอัตลักษณ์ของพื้นที่นั้น ๆ และต้องคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอยต่าง ๆ กำลังความสามารถของเจ้าอาวาส ในอนาคตน่าจะมีการระดมทุนหรือตั้งธนาคารพระพุทธศาสนา เพื่อเปิดโอกาสให้วัดเล็ก ๆ ที่มีการก่อสร้างแต่ขาดแคลนทุนทรัพย์ในการก่อสร้างให้มีโอกาสได้กู้ยืมเพื่อในการก่อสร้างสาธารณูปการของวัดให้มีประสิทธิภาพ และได้เกิดความเร็วในการก่อสร้าง เพื่อพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชนและศูนย์กลางทางการศึกษา และการพัฒนาของชุมชน ด้านการสาธารณสงเคราะห์ การดำเนินกิจการเพื่อให้เป็นสาธารณประโยชน์ ปัจจุบันมีการช่วยเหลือประชาชนโดยอยู่บนพื้นฐานของจิตเมตตา พระสงฆ์จึงควรมีบทบาทด้วยการเสนอแนะให้เกิดความคิดริเริ่มแก่ชาวบ้านว่าในชุมชนมีอะไรที่จะทำให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม โดยทำหน้าที่เหมาะสมกับบทบาท คำนึงถึงความเหมาะสมและกาลเทศะและไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย เป็นผู้นำในการเสียสละ แสดงภาวะในการเป็นผู้นำที่มีอยู่ให้ประจักษ์แก่คณะสงฆ์และประชาชน ด้วยการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพไปสู่ยุคโลกาภิวัตน์^{๑๓๕}

พระครูวิสุทธธานันตคุณ (สุรศักดิ์ วิสุทธาจาโร) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารจัดการวัดเพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา ผลการวิจัยพบว่า

๑. การบริหารจัดการวัดของคณะสงฆ์ ในยุคสถานการณ์ปัจจุบันนี้ ผู้บริหารคณะสงฆ์ย่อมมีการพัฒนาการด้านเทคโนโลยี บูรณาการด้วยหลักพุทธธรรมนาการบริหาร/การปกครองไป

^{๑๓๕}พระมหาศรณชัย มหาปุณโณ (การะเวก), “การพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์”, *วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต* (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

พร้อมกับความเจริญ และมีกฎหมาย พระราชบัญญัติ ข้อบังคับ ระเบียบต่างๆ มาเกื้อกูลพระธรรมวินัย โดยเฉพาะการบริหาร/การปกครองวัดมีรูปแบบที่แตกต่างไปจากสมัยก่อนมาก เช่น ด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่ ด้านการศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ด้านสาธารณูปการมีรูปแบบที่ปฏิบัติชัดเจนมากยิ่งขึ้น ดังนั้น รูปแบบแนวคิดและวิธีการในการบริหารจัดการวัด เชื่อว่ามีส่วนสำคัญยิ่งในการบริหารจัดการให้องค์กรคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผล ฉะนั้นผู้ที่จะเป็นผู้นำในการบริหาร/การปกครองวัดและคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบันนี้ต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ ความสามารถ ความเสียสละ และยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ตลอดจนเป็นผู้เพียบพร้อมด้วยจริยวัตรข้อปฏิบัติ เป็นที่ยอมรับของคณะสงฆ์และสังคมโดยรวม และที่สำคัญจะต้องเป็นนักปกครองที่มีความซื่อสัตย์ยุติธรรม ต้องเว้นจากความมีอคติทั้งปวง ตั้งมั่นในหลักพรหมวิหารธรรมเป็นแกนหลักของการบริหาร/การปกครองอยู่เสมอ วัดในซึ่งเป็นฐานรากอันสำคัญของคณะสงฆ์ และพระพุทธศาสนาก็จะเกิดความมั่นคง นั้นย่อมส่งผลให้พระพุทธศาสนามีความเจริญมั่นคง

๒. การบริหารจัดการวัดขององค์กรคณะสงฆ์ภาค ๑๕ มีประเด็นสำคัญ ๗ ประการ ได้แก่ ด้านระบบและรูปแบบในการบริหารจัดการวัด ปัญหาด้านผู้นำในการบริหารจัดการวัด ด้านการจัดบุคลากรในการบริหารจัดการวัด ด้านงบประมาณในการบริหารจัดการวัด ด้านเทคโนโลยีและอุปกรณ์ในการบริหารจัดการวัด ด้านสภาพแวดล้อมโบราณวัตถุ/พุทธศิลป์/อาคารสถานที่/ภูมิทัศน์ธรรมชาติ และปัญหาความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานของรัฐ อันเป็นปัญหาที่สำคัญใหญ่หลวงสำหรับวัดและคณะสงฆ์ในภาค ๑๕

๓. การบริหารจัดการวัดเพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ภาค ๑๕ ในการบริหารกิจการงานคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน คือ ๑) ด้านการปกครอง ๒) ด้านการศาสนศึกษา ๓) ด้านการเผยแผ่ ๔) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ๕) ด้านการสาธารณูปการ และ ๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ แบบ ๕M ได้แก่ (๑) บุคคล (M1 : Man) (๒) เงิน (M2 : Money) (๓) วัสดุอุปกรณ์ (M3 : materials) (๔) การจัดการ (M4 : Management) และ (๕) คุณธรรม (M๕ : Moral) เป็นการบริหารจัดการวัดที่เหมาะสมดังมีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับความสามารถในการบริหารจัดการของพระภิกษุสามเณรภายในวัดเป็นสำคัญ เจ้าอาวาส ซึ่งเป็นผู้ปกครองคณะสงฆ์ระดับต้นซึ่งมีหน้าที่ในการบริหารจัดการวัดในด้านต่าง ๆ เจ้าอาวาส ซึ่งเป็นผู้นำเบื้องต้นนับเป็นปัจจัยสำคัญในการนำองค์กรไปสู่เป้าหมายแห่งความสำเร็จ ทั้งนี้ เพราะเจ้าอาวาสเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจ กำหนดนโยบายและบริหารบุคลากรในองค์กรให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ในการปฏิบัติงานของบุคลากรจำเป็นจะต้องมีความสามัคคีและทำงานให้สอดคล้องสัมพันธ์กันระหว่างผู้นำและผู้ตาม เจ้าอาวาสนั้นมีภารกิจการบริหารจัดการวัดตามอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสตามภารกิจของคณะสงฆ์ ๖ ด้านคือ ด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่ศาสนธรรม ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ เจ้าอาวาสที่มีความสามารถพิเศษเฉพาะตัวมีภาวะผู้นำ มีกระบวนการและวิธีปฏิบัติงาน สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน รวมทั้งมีการพัฒนาตนเองให้สมบูรณ์พร้อมในด้านพระธรรมวินัย จะส่งผลโดยตรงต่อศรัทธาความเชื่อถือของพุทธศาสนิกชน ซึ่งจะช่วยให้การปฏิบัติศาสนกิจทุกอย่างบรรลุตามวัตถุประสงค์โดยง่าย เจ้าอาวาสจึงต้องมีการกิจที่ต้องรับผิดชอบต่อการบริหารจัดการวัดในทุก ๆ ด้าน โดยให้พระภิกษุสามเณรในวัดทุกรูปได้ศึกษาและปฏิบัติอย่างเต็มความสามารถ ให้เกิดประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับกรมการศาสนา กล่าวว่าการ

บริหารวัด คือการปกครองบังคับบัญชากำกับดูแล แนะนำ สั่งสอนภิกษุสงฆ์ สามเณร และฆราวาสผู้ อยู่ในวัดให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ให้อยู่ในศีลธรรมอันดี และดำเนินกิจกรรมโครงการต่าง ๆ ของวัด ให้สำเร็จด้วยดีมีประสิทธิภาพสูงสุด เจ้าอาวาสจึงต้องมีภารกิจที่ต้องรับผิดชอบต่อการบริหารจัดการ วัดทุกด้าน โดยให้พระภิกษุสามเณรในวัดทุกรูปได้ศึกษาและปฏิบัติอย่างเต็มความสามารถ และเกิดประสิทธิภาพสูงสุด การบริหารจัดการวัดที่ดีมีคุณภาพจึงเป็นหลักทำให้พระพุทธศาสนามี ความมั่นคงยั่งยืนสืบต่อไป^{๑๓๖}

พระครูสุตธรรมพิทักษ์ (น้ำผึ้ง สุทธิโม) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ใน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาอุปสรรคการปกครองคณะสงฆ์ใน ปัจจุบัน ๒) เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรม แนวคิดและทฤษฎีที่เหมาะสมกับการปกครองคณะสงฆ์ และ ๓) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผลการวิจัยพบว่า

๑. สภาพทั่วไป ปัญหาอุปสรรคในการปกครองคณะสงฆ์ เป็นดังนี้ ๑) บุคลากร: ปัญหา การขาดแคลนบุคลากร ๒) การเงิน: บุคลากรไม่ตั้งใจทำงานเพราะขาดแรงกระตุ้น แนวทางการ พัฒนาการระดมทุนทรัพย์ มีการหารายได้เข้ามา ซึ่งเป็นการระดมทุนในเทศกาลสำคัญ ๆ ๓) วัสดุ อุปกรณ์: วัสดุอุปกรณ์เครื่องใช้ภายใน เป็นสิ่งของสำคัญในการทำงานในสำนักงานแต่ละวัด ถ้าสิ่งของ ดังกล่าวมาไม่เพียงพอ ทางวัดก็ควรจะดำเนินการหาเจ้าภาพในการจัดการวัสดุอุปกรณ์ให้พร้อม ๔) วิธีการจัดการ: ควรจะมีการฝึกฝนอบรมพัฒนาบุคลากรพระสังฆาธิการบ่อย ๆ ควรจะมีการจัดทุน ทรัพย์เพื่อการดำเนินการปกครองให้พร้อม จัดหาสิ่งของเครื่องใช้ในสำนักงานให้พร้อม ถ้าทางวัดมี ปัจจัยดำเนินการได้ระดับน้อยก็ควรขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่นๆ ที่มีปัจจัยสามารถให้ความอุปถัมภ์ได้

๒. หลักพุทธธรรม แนวคิด และทฤษฎีที่เหมาะสมกับการปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ คือ หลักอภิธานธรรม ๗ ดังนี้ ๑) ด้านหมั่นประชุมเนื่องนิตย์ พระสังฆาธิการส่วน ภูมิภาคตั้งแต่เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด จนถึงเจ้าอาวาส ควรจะมีการประชุมตามมติของเถร สมาคม ถือว่าเป็นการประชุมรับนโยบาย ปรีक्षा แนะนำ แก้ไขทุกปัญหา ทุกระดับ เป็นแนวทาง เดียวกันตลอดสาย ควรจะมีการรายงานการประชุมในทุกระดับให้ผู้บังคับบัญชาได้รับทราบด้วย ควร จะมีการจัดการประชุมอย่างต่อเนื่องในหมู่ผู้บริหารพระสังฆาธิการ ๒) พร้อมเพรียงกันประชุม ต้อง เคารพกฎระเบียบ มีมารยาทที่ดีในการประชุม เคารพประธานในการประชุม ๓) ไม่บัญญัติสิ่งที่ พระพุทธเจ้าไม่ทรงบัญญัติ ผู้ปกครองคณะสงฆ์ควรปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย และกฎหมาย ของบ้านเมือง ๔) ภิกษุเหล่าใดเป็นผู้ใหญ่เคารพนับถือภิกษุเหล่านั้น ควรให้ความเคารพและให้เกียรติ กันตามอาวุโส เพื่อความสามัคคีกันในหมู่คณะสงฆ์ ๕) ไม่ลู่อ่านาจัดณาหาคือความยากที่เกิดขึ้น การ เสียสละที่ดี การมีใจเมตตาปราณีกับผู้อื่นที่ดี เป็นคุณธรรมที่จะช่วยปิดกั้นความอ่านาจัดณาหาที่จะ เกิดขึ้นในจิตใจได้ จึงสมควรอย่างยิ่งที่พระสังฆาธิการทุกระดับชั้นการปกครองควรประพฤติปฏิบัติอยู่ ๖)

^{๑๓๖}พระครูวิสุทธธานันท์คุณ (สุรศักดิ์ วิสุทธาจาโร), การบริหารจัดการวัดเพื่อความมั่นคง แห่งพระพุทธศาสนา, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต** (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘).

ยินดีในเสนาสนะ ควรดูแลเสนาสนะที่อยู่อาศัยให้สะอาดเรียบร้อย ๗) สพรหมจารีผู้มีศีลตั้งงามยังไม่มาขอให้มา ควรมียโยบายเข้มงวดในการรับผู้เข้ามาบวช ตามกฎระเบียบพระอุปัชฌาย์

๓. แนวทางการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ดำเนินการได้ดังนี้ ๑) การวางแผน : ผู้บริหารควรจะมีการวางแผนการปกครองอย่างต่อเนื่อง มีการประชุมปรึกษาผู้บริหารเพื่อวางแผนให้เป็นไปในทิศทางที่กำหนด ๒) การจัดองค์การ: จัดโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ให้มีการปรับเปลี่ยนพัฒนาอยู่เสมอ เปิดโอกาสให้บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาบริหารงาน มีการเปลี่ยนแปลงบุคลากรที่มีความเหมาะสมเข้ามาทำหน้าที่ ๓) การสั่งการ: พระสังฆาธิการ เป็นเจ้าพนักงานของรัฐ มีหน้าที่ในการกำกับดูแลพระภิกษุสามเณร ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม ๔) การประสานงาน: พระสังฆาธิการ ควรจะมีการประสานงานติดต่อกับผู้ช่วยเจ้าอาวาส เจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะจังหวัดเป็นต้น ร่วมมือร่วมใจกันทำหน้าที่ดูแลรักษาความเรียบร้อยให้ดี ในเขตพื้นที่นั้น ๆ ๕) การควบคุม: พระสังฆาธิการมีหน้าที่ในการควบคุมทรัพยากรการปกครองคณะสงฆ์ทั้งปวง ให้เป็นไปตามลำดับชั้นการปกครอง การตรวจสอบการเงินภายในแต่ละวัด ผู้ปกครองควรจะนำเสนอเป็นรายงานประจำปีแจ้งให้เจ้าคณะจังหวัดทราบ ^{๑๓๗}

เพชรพรรณ ชุ่มเปี่ยม ได้วิจัยเรื่อง การบริหารงานพระสังฆาธิการในจังหวัดกำแพงเพชร ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนาการบริหารงานของพระสังฆาธิการในจังหวัดกำแพงเพชร ควรดำเนินการดังนี้ ๑) ด้านการวางแผน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดให้มีการถวายความรู้เกี่ยวกับการวางแผน เกี่ยวกับพระสังฆาธิการ กรมการศาสนาหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรจัดหาคู่มือรูปแบบเกี่ยวกับการวางแผนให้กับวัด พระสงฆ์ที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นพระสังฆาธิการต้องได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับระบบการบริหาร และผู้นำชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิควรเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนของวัด ๒) ด้านการจัดองค์การ กรมการศาสนาควรจัดทำรูปแบบหรือแผนภูมิการจัดองค์การให้แก่วัดเพื่อศึกษาและพิจารณา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดให้มีการถวายความรู้เกี่ยวกับการจัดองค์การแก่พระสังฆาธิการตามโอกาส และควรให้มีการศึกษาดูงานการจัดองค์การทั้งภาครัฐและเอกชนหรือวัดที่มีการจัดองค์การดีเด่น ๓) ด้านการบริหารงานบุคคล ควรมีการอบรมบุคคลที่เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาเพื่อให้มั่นใจว่าจะเข้ามาศึกษาพระธรรมวินัยอย่างแท้จริง ต้องให้การศึกษอบรมพระธรรมวินัยแก่ผู้เข้ามาบวช ทั้งก่อนบวชและระหว่างบวช สรรหาบรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีความรู้ความสามารถจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ๔) ด้านการวินิจฉัยสั่งการ การบริหารวัดต้องให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในกิจกรรมของวัด เช่น ร่วมแสดงความคิดเห็นเพื่อให้เจ้าอาวาสนำข้อมูลมาประกอบการตัดสินใจก่อนสั่งการแต่ละครั้ง ต้องศึกษาและให้ความสำคัญกับทรัพยากรการบริหาร คือ บุคลากร เงิน วัสดุ อุปกรณ์ และการจัดการ ควรศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับ

^{๑๓๗} พระครูสุตธรรมพิทักษ์ (น้ำผึ้ง สุธมโม), การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘).

เรื่องต่าง ๆ ที่ตัดสินใจเป็นอย่างดีก่อนการวินิจฉัยสั่งการ ๕) ด้านการควบคุมงาน พระสังฆาธิการต้องปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัดเพื่อเป็นแบบอย่างแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ การปกครองสงฆ์ให้มีพฤติกรรมและการกระทำอย่างเหมาะสม พระสังฆาธิการควรดำเนินการให้พระภิกษุทุกรูปในวัดมีภาพลักษณ์ที่ดีเพื่อก่อให้เกิดความศรัทธาแก่ประชาชน ควรจัดหางบประมาณเพื่อพัฒนาวัดให้มีสภาพที่เหมาะสมแก่การปฏิบัติธรรม เช่น ความสงบร่มรื่น สะอาด สวยงาม สะดวกต่อการปฏิบัติศาสนกิจและการศึกษาพระธรรมวินัย ๖) ด้านการประสานงาน ควรบริหารวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชนที่พัฒนาทั้งจิตใจและคุณภาพชีวิต จะก่อให้เกิดความสัมพันธ์การประสานงานที่ดีระหว่างประชาชนกับวัด ควรจัดเครื่องวัดอย่างมีระบบเพื่อสะดวกต่อการให้บริการแก่ประชาชนในกิจการทางพระพุทธศาสนา เป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ควรร่วมมือกับชุมชนจัดโครงการป้าชุมชน โครงการอุทยานการศึกษาเพื่อการส่งเสริมการปลูกต้นไม้ และใช้ต้นไม้เป็นเครื่องมือในการประสานงานกิจกรรมต่าง ๆ ของวัดต่อไป ๗) ด้านการเสนอรายงาน ทุกวัดควรจัดให้มีหอกระจายข่าวเพื่อประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่วัดดำเนินการให้ชุมชนทราบ เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และสำนักงานศึกษาธิการอำเภอควรให้ความสำคัญกับการรายงานผลการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของวัด การรายงานผลแต่ละครั้งควรดำเนินการดังนี้ รวบรวม ตรวจสอบข้อมูล จัดประเภทเรื่องราว เรียงลำดับ สรุป และเตรียมเผยแพร่ข้อมูลเพื่อการเผยแพร่ข่าวสาร^{๑๓๘}

พระโชติ บดีรัฐ ได้วิจัยเรื่อง การบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๔ เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา ผลการวิจัยพบว่า ๑) สภาพการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๔ มีผลดังนี้ ในการบริหารคน มีการสร้างและพัฒนาภาวะผู้นำบุคลากรทางพระพุทธศาสนาให้มีประสิทธิภาพ ในการบริหารภาระงาน มีการออกกฎระเบียบในการปกครองคณะสงฆ์ และกำหนดโทษผู้ที่ละเมิดกฎระเบียบที่วางไว้ และในการบริหารองค์กร มีการทำงานเป็นทีม ๒) ประสิทธิภาพการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๔ ในการบริหารคน มีการดำเนินไปอย่างรวดเร็วสนองต่องานที่มอบหมายให้ทำ โดยใช้คนตรงกับความรู้ความสามารถ ในการบริหารภาระงาน มุ่งบริหารอย่างประหยัดคุ้มค่าและตอบสนองต่อความต้องการของผู้มาติดต่อ และในการบริหารองค์กร ได้เน้นในเรื่องสร้างศรัทธาเข้าวัดและปฏิบัติธรรมมากขึ้น ๓) ศักยภาพการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๔ ในการบริหารคน มีการนำจุดเด่นของบุคลากรมาใช้ในการบริหารงานและแก้ปัญหาจุดด้อยของบุคลากรในการบริหารงาน ในการบริหารภาระงาน มีการประยุกต์เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการบริหารงาน และในการบริหารองค์กร มีการจัดทำแผนงานหรือโครงการเพื่อพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง ๔) สำหรับแนวทางการพัฒนาการบริหารคน การบริหารภาระงาน และการบริหารองค์กร

^{๑๓๘} พชรพรรณ ชุ่มเปี่ยม, “การบริหารงานพระสังฆาธิการในจังหวัดกำแพงเพชร”. รายงานการวิจัย, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, ๒๕๔๘), หน้า บทคัดย่อ.

ของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๔ มีข้อเสนอแนะดังนี้ ควรมีวิธีการพัฒนาคนให้เก่ง มีความรู้ความสามารถ ให้มีความรู้ความเข้าใจหลักพระศาสนาที่ถูกต้อง โดยวิธีการส่งเสริมให้พระสังฆาธิการมีการศึกษาและพัฒนาภาวะผู้นำ มีการพัฒนาสมรรถนะภาระงานด้านการบริหาร โดยอบรมให้พระสังฆาธิการให้เป็นผู้ดำเนินการพัฒนาจิตใจ จริยธรรม คุณธรรม และให้มีความรู้และทักษะในเรื่องการป้องกันไม่ให้พุทธศาสนิกชนเสื่อมศรัทธาในพระพุทธศาสนาและตั้งมั่นความเชื่อความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาอย่างยั่งยืนต่อไป^{๑๓๙}

วาสิตา เกิดผล ประสพศักดิ์^{๑๔๐} ได้วิจัยเรื่อง “แบบจำลองการบริหารเชิงพุทธบูรณาการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารท้องถิ่น ควรมีพรหมวิหาร ๔ ในการปกครององค์กรท้องถิ่นมีเมตตา กรุณา ปราบปรามดีต่อผู้ปฏิบัติงาน และประชาชนอย่างจริงจัง มีมุกตบคาย ยินดีส่งเสริมสนับสนุนในความสำเร็จของบุคลากรในท้องถิ่น และมีอุเบกขา เป็นธรรม ไม่ลาเอียงในการตัดสินใจ หรือประเมินผลงานของบุคลากร ผู้ปฏิบัติงานท้องถิ่นควรมีสัจจกตัญญู ๔ ในการให้บริการสาธารณะท้องถิ่น เพื่อสร้างความพึงพอใจและเป็นที่ยึดเหนี่ยวของประชาชนผู้รับบริการ ทานให้ด้วยความจริงใจไม่หวังผลตอบแทน ปิยวาจากับประชาชนด้วยวาจาสุภาพ อ่อนน้อม สร้างความสามัคคีในท้องถิ่น อุตถจริยา ช่วยเหลือประชาชนอย่างเต็มที่ สมานัตตตา การวางตัวให้เหมาะสมในการให้บริการ ประชาชนผู้รับบริการ

พระครูสังวรสุตกิจ (อนันต์ ญาณส่วโร) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาองค์การพระพุทธศาสนาในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนบน ผลการวิจัยพบว่า ๑. สภาพทั่วไปและสภาพปัญหาอุปสรรคของการบริหารจัดการองค์การพระพุทธศาสนาในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนบน พบว่า ด้านการปกครองมีการใช้หลักการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ภายใต้กรอบของกฎหมายอาญา แต่พบข้อจำกัดในการทำงานของพระสงฆ์บางรูปยังไม่เป็นระบบ ด้านการศึกษาที่มีการให้การศึกษาทางโลกและทางธรรมซึ่งโดยทั่วไปอยู่ในระดับพอใจ แต่ยังมีข้อจำกัดอยู่ที่ประสิทธิภาพของครูผู้สอน ด้านการศึกษาสงเคราะห์อยู่ในรูปแบบของการมอบทุนการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ และพบว่าคณะสงฆ์ขาดทักษะในการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่มีการเผยแผ่แบบที่มงาน โดยทำงานเชิงรุกและใช้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยทันต่อการเปลี่ยนแปลง แต่ยังมีข้อจำกัดสำหรับงานด้านการเผยแผ่ที่ถึงแม้จะมีพระภิกษุที่มีความรู้มากแต่ยังขาด

^{๑๓๙}พระโชติ บดีรัฐ, “การบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๔ เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา”, *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, ๒๕๕๔), หน้า บทคัดย่อ.

^{๑๔๐}วาสิตา เกิดผล ประสพศักดิ์, “แบบจำลองการบริหารเชิงพุทธบูรณาการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” (*ปริญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗*).

ความเชี่ยวชาญในการทำการเผยแพร่ ด้านการสาธารณูปการมีความโดดเด่นทางด้านสถาปัตยกรรมที่ดำรงไว้ซึ่งรูปแบบอันเป็นล้านนา ช่างไม้ซึ่งเอกลักษณ์ของภาคเหนือ แต่เป็นการสร้างเสนาสนะมาเก็นความจำเป็น โดยบางแห่งขาดการซ่อมแซมบูรณปฏิสังขรณ์ ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์มีการช่วยเหลือสังคมในมิติต่าง ๆ เพื่อการช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อนมนุษย์ แต่ยังมีข้อจำกัดสำหรับงานด้านนี้ ผู้บริหารควรมีการสร้างจิตสำนึกของคณะสงฆ์บนฐานความคิดที่ว่ามีชีวิตอยู่เพื่อสังคมและอยู่ได้ด้วยการให้ ๒. แนวคิดทฤษฎีที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาองค์การพระพุทธศาสนาในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนบน ด้านการปกครองพบว่าการทำงานเป็นทีมจะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด ด้านการศาสนศึกษาพบว่ากระบวนการจัดการองค์การเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนมีการใช้แนวคิดการมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีมมีความสำคัญที่สุด ด้านการศึกษาสงเคราะห์พบว่าการสร้างแรงจูงใจจะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด ด้านการเผยแพร่พบว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด ด้านสาธารณูปการพบว่ากระบวนการทางการวางแผนจะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด และด้านสาธารณสุขพบว่าการมีส่วนร่วมเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด ส่วนหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมกับการพัฒนาองค์การพระพุทธศาสนาในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนบน หลักธรรมสำหรับการพัฒนาตน ได้แก่ ปาปนิกรธรรม ๓ หลักธรรมสำหรับการพัฒนาคน ได้แก่ สังคหวัตถุ ๔ และหลักธรรมสำหรับการพัฒนางาน ได้แก่ อิทธิบาท ๔ ซึ่งเป็นคุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่ตั้งเป้าหมายไว้ ๓. แนวทางการพัฒนาตนเพื่อการพัฒนาองค์การทางพระพุทธศาสนาในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนบน คณะสงฆ์ต้องมีการถ่ายทอดความรู้ ทักษะให้เข้าใจไปในทางเดียวกันของเจตนารมณ์ในพระธรรมวินัย ด้วยการมุ่งเน้นการให้การศึกษา (Education) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Development) และการทำงานเป็นทีม มีการคิดร่วมกัน พัฒนาร่วมกันในงานด้านต่าง ๆ ของพระพุทธศาสนา ก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา การเกิดเอกภาพในการปกครองจะก่อให้เกิดความมั่นคงเข้มแข็งของคณะสงฆ์และงานของคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน ผ่านกิจกรรมที่สร้างสรรค์ของคณะสงฆ์ด้วยการมีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์การ ผ่านกระบวนการคิดและจูงใจร่วมกัน (Motivation) ด้วยการสร้างทีมงาน (Teamwork) ตามระบบการที่เกิดจากการอยู่ร่วมกัน การประสานงาน และการช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในองค์การ โดยเป็นการเปลี่ยนแปลงระบบองค์การอย่างมีแบบแผน เพื่อให้องค์กรสามารถแก้ไขปัญหาและมีการพัฒนาการอย่างเหมาะสม พร้อมทั้งเกิดแนวทางการปฏิบัติงานของคณะสงฆ์อย่างเป็นรูปธรรม ด้วยการพัฒนาประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงานขององค์กร สำหรับข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าการพัฒนาองค์การพระพุทธศาสนาต้องพัฒนาตั้งแต่ตัวบุคคลให้มีศักยภาพสู่การเป็นผู้นำ เพื่อที่จะผลักดันให้สมาชิกในองค์การปฏิบัติงานร่วมกันเป็นทีมงาน

อย่างเต็มความสามารถ อันก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานขององค์การบนพื้นฐานของการปฏิบัติงานที่มีหลักพุทธธรรมเป็นแนวทางสู่ความสำเร็จ^{๑๔๑}

พระครูพิพิธพัฒนโสภณ (สุบิน สุเมโธ) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนากการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักอปริหานิยธรรม ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๒ การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ ๑) ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๒ ๒) ศึกษาการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักอปริหานิยธรรมในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๒ ๓) นำเสนอรูปแบบการพัฒนากการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักอปริหานิยธรรมในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๒ ผลการวิจัยพบว่า ๑) สภาพการปกครองโดยรวมมีความเป็นเอกภาพในการปกครองของทางคณะสงฆ์ การดำเนินงานในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๒ ใช้พระธรรมวินัยเป็นหลัก โดยมีกรอบของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎหมายเถรสมาคม ประกาศ ระเบียบและกฎเกณฑ์ต่างๆ เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนทำให้งานการปกครองเป็นไปด้วยดี ไม่มีปัญหาอุปสรรค ๒) การพัฒนากการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักอปริหานิยธรรมในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๒ พบว่าพระสงฆ์และกรรมการวัด มีความคิดเห็นต่อรูปแบบการพัฒนากการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักอปริหานิยธรรมในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๒ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๒ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ทั้งด้านการปกครองพระภิกษุสามเณร ด้านการปกครองศิษย์วัดและด้านการระงับอธิกรณ์ของพระสังฆาธิการพบว่า พระสงฆ์และกรรมการวัด มีความคิดเห็นต่อรูปแบบการพัฒนากการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักอปริหานิยธรรมในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๒ อยู่ในระดับมากทุกด้านในขณะที่ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในระหว่างตัวแปร ๓ ตัวแปร มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง ๐.๐๘๓-๐.๒๓๕ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่มีค่าสูงสุดคือ ความคิดเห็นต่อรูปแบบการพัฒนากการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักอปริหานิยธรรมในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๒ ด้านการระงับอธิกรณ์กับการปกครองพระภิกษุสามเณร ($r = ๐.๒๓๕$) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่มีค่าต่ำสุดคือ ความคิดเห็นต่อรูปแบบการพัฒนากการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักอปริหานิยธรรมในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๒ การปกครองศิษย์วัดกับการปกครองพระภิกษุสามเณร ($r = ๐.๐๘๓$) ๓) รูปแบบการพัฒนากการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักอปริหานิยธรรมในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๒ มีการส่งเสริมให้มีความเข้มงวดกวดขันในพระวินัย ตลอดทั้งกฎและระเบียบและกฎหมายบ้านเมืองที่เกี่ยวข้อง โดยให้ยึดปฏิบัติทั้งต่อตนเองและผู้อื่น หากเมื่อมีเหตุการณ์เกิดขึ้น ก็ให้มีการผ่อนผันอนุโลมอาศัยหลักพรหมวิหารธรรมและพระวินัยเป็นที่ตั้ง มิให้มีการตัดสินด้วยอำนาจแห่งอคติ แต่ให้คำนึงถึงความ

^{๑๔๑}พระครูสังวรสุตกิจ (อนันต์ ญาณส่วโร), “การพัฒนาองค์การพระพุทธศาสนาในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนบน”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖)

ถูกต้องและเหมาะสมตามพระพุทธบัญญัติโดยใช้วิธีการ “เข้มงวด กวดขัน ผ่อนผัน และอนุโลม” ตามลำดับสถานการณ์ต่างๆ

ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักอภิธานิยธรรมในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๒ ๑) ด้านการปกครองพระภิกษุสามเณรควรมีการกระจายอำนาจการปกครองภายในวัดไปยังกลุ่มที่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวัดเช่น มีกรรมการบริหารวัด ที่สามารถบริหารจัดการวัด ร่วมกับเจ้าอาวาสได้อย่างมีประสิทธิภาพ ๒) ด้านการบริหารจัดการวัดควรมีการวางแผน นโยบาย แผนผังการบริหารจัดการวัดที่ชัดเจน เป็นระบบและต่อเนื่องเป็นรูปธรรมประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมและตรวจสอบได้อย่างไม่ยุ่งยาก ๓) ควรดำเนินการประชุมการระงับอธิกรณ์ของพระสังฆาธิการภายในพื้นที่ปกครองเป็นประจำ^{๑๔๒}

พระเทพรัตนสุธี (สมศักดิ์ โชติธโร)^{๑๔๓} ได้วิจัยเรื่อง เรื่อง กลยุทธ์การปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ ผลการวิจัย พบว่า ๑) การปกครองคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบัน มีการพัฒนาการด้านเทคโนโลยี ซึ่งบูรณาการด้วยหลักพุทธธรรมนำการปกครองไปพร้อมกับความเจริญและมีกฎหมายพระราชบัญญัติ ข้อบังคับ ระเบียบต่างๆ มาเกื้อกูลพระธรรมวินัย โดยเฉพาะการปกครองคณะสงฆ์มีรูปแบบที่แตกต่างไปจาก สมัยก่อนมาก คือ ด้านการปกครอง ด้านการศึกษา ด้านการเผยแผ่ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งมีรูปแบบที่ปฏิบัติชัดเจนมากยิ่งขึ้น ดังนั้น รูปแบบแนวคิดและวิธีการในการปกครองคณะสงฆ์ เชื่อว่ามีส่วนสำคัญในการบริหารจัดการให้องค์กร คณะสงฆ์มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ฉะนั้น ผู้ที่จะเป็นผู้นำในการปกครองคณะสงฆ์ในยุค ปัจจุบันนี้ต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ ความสามารถ และเป็นผู้เปรียบพร้อมด้วยจริยวัตรข้อ ปฏิบัติ ซึ่งเป็นที่ยอมรับของคณะสงฆ์และประชาชนในชุมชนและสังคมไทย ๒) หลักเกณฑ์การปกครองคณะสงฆ์ มีการปกครองตามลำดับชั้นการปกครอง โดยเจ้าคณะชั้นปกครองจะดูแลปกครองผู้อยู่ในเขตปกครองนั้นๆ โดยปกครองตามลำดับชั้นไปตามลำดับ เมื่อเจ้าคณะชั้นปกครองดูแลปกครองพื้นที่ในเขตปกครองที่ตนรับผิดชอบด้วยดี เช่น เจ้าคณะภาค ดูแลปกครองในภาคที่ตนปกครอง เจ้าอาวาสดูแลปกครองภายในวัดที่ต้องเป็นเจ้าอาวาส หรือพระอุปัชฌาย์ดูแลสหวิหារิกที่ตนให้การอุปสมบท กลยุทธ์การปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑ ในปัจจุบัน มีระเบียบที่ว่าด้วยการปกครองคณะสงฆ์ภาคที่เอื้อประโยชน์ต่อการจัดการปกครองในเขตพื้นที่(ภาค) อย่างครอบคลุมและเหมาะสม มีการกระจายอำนาจไปยังเขตการปกครองในแต่ละจังหวัด

^{๑๔๒} พระครูพิพิธพัฒนโสภณ (สุบิน สุขเมโธ), “รูปแบบการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักอภิธานิยธรรมในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๒”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต* (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

^{๑๔๓} พระเทพรัตนสุธี (สมศักดิ์ โชติธโร), “กลยุทธ์การปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘).

อย่างชัดเจน การปกครองควรเป็นไปตามจารีตอันดีงามที่บูรพาจารย์เคยประพฤติปฏิบัติอันไม่ขัดแย้งต่อพระธรรมวินัยและกฎหมายบ้านเมือง ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักพุทธธรรม เอื้อเพื่อต่อพระธรรมวินัย จึงอาศัยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และมติมหาเถรสมาคม เป็นแนวทางส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบ้าน วัด ราชการ และที่สำคัญคือสามารถนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารการจัดการปกครองคณะสงฆ์ มีการปฏิบัติตามระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ ได้ยึดเอาพระธรรมวินัยเป็นหลัก มีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เป็นกฎหมายส่งเสริมให้การปฏิบัติตามพระธรรมวินัยมีความศักดิ์สิทธิ์ยิ่งขึ้น การปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการทุกระดับ จึงเป็นไปโดยถูกต้องตามหลักนิติธรรม ยึดเอาความถูกต้อง โดยอาศัยความรู้ความฉลาดและความสามารถเป็นเครื่องมือในการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑ (๓) เพื่อเสนอกลยุทธ์สำหรับการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑ โดยกลยุทธ์ในการปกครอง ผู้ปกครองต้องมีความรู้ความสามารถสูง มีการศึกษาระดับอุดมศึกษา มีการสื่อสารและการคมนาคม เดินทางไปมาสะดวก สามารถติดต่อ สื่อสารได้อย่างรวดเร็ว การปกครองคณะสงฆ์ให้ยึดพระธรรม วินัยเป็นหลัก โดยเน้นบริหารจัดการเชิงพุทธ มุ่งการสร้างควมสามัคคี โดยบริหารแบบพ่อปกครองลูก ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ และพรหมวิหาร ๔ ในการครองตน ครองคน และครองงาน โดยจุดแข็งของ การปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑ อยู่ในพื้นที่ชุมชนเมืองและใกล้สถาบันการศึกษาทั้งระดับการศึกษาพื้นฐาน มีสถาบันการศึกษาของคณะสงฆ์เป็นร้อยแห่งการสอบผ่านของนักเรียนและเปรียญธรรม ซึ่งสอบได้ ในอัตราสูง และมีพระสงฆ์ประจำพรรษาจำนวนมาก เป็นการจัดการภายในที่มีความเข้มแข็ง เพราะมีความรู้ความสามารถในการปกครองสูง และมีภาพลักษณ์ที่ดี ซึ่งถือเป็นแนวทางในการส่งเสริมกลยุทธ์ การปกครองของคณะสงฆ์ภาค ๑ ให้เป็นที่ยอมรับของสังคมสงฆ์ทั่วไป

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา **สามารถสรุปได้ว่า** การพัฒนาเป็นกระบวนการเพิ่มสมรรถนะทั้งด้านการปฏิบัติงานและด้านการบริหาร สามารถนำมาใช้กับงานวิจัยได้อย่างหลากหลายที่ได้พัฒนาขึ้นอย่างเหมาะสมกับบริบทของผู้สนใจที่จะศึกษา และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทั่วไป และสอดคล้องกับการศึกษาการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑ ได้เป็นอย่างดี เพราะมีลักษณะแนะนำผู้บริหารให้ความสำคัญกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารและการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานนั้น ๆ ด้วย สรุปได้ตามตารางที่ ๒.๒๔ ดังนี้

ตารางที่ ๒.๒๗ สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาประสิทธิภาพ

ผู้วิจัย	ผลการวิจัย
<p>อติเทพ ทาผา, (๒๕๕๐).</p>	<p>ศึกษาเรื่องการศึกษา รูปแบบ และกระบวนการแก้ปัญหาในพระพุทธศาสนาเถรวาท : ศึกษาเฉพาะกรณีอิทธิพลสมณะ ๗ และ กฎนิคกรรมของมหาเถรสมาคมในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ พบว่า ควรมีการประยุกต์รูปแบบและกระบวนการแก้ไขปัญหาคณะสงฆ์ให้สอดคล้องกับพระธรรมวินัยและเหมาะสมกับยุคสมัย ด้วยการจัดการศึกษาเพื่อให้คณะสงฆ์ทุกระดับมีความรู้เกี่ยวกับหลักพระธรรม วินัยและกฎหมาย โดยเฉพาะวิธีการดำเนินการตามกระบวนการของพระราชบัญญัติและกฎนิคกรรมรวมถึงกฎของมหาเถรสมาคมอื่นๆโดยการร่วมมือของสถาบันการศึกษาและหน่วยงานด้านการปกครองคณะสงฆ์และรัฐบาล เพื่อให้คณะสงฆ์ สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างรวดเร็ว</p>
<p>พระเทพรัตนสุธี (สมศักดิ์ ชูตินโร), (๒๕๕๘).</p>	<p>ได้วิจัยเรื่อง เรื่อง กลยุทธ์การปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ ผลการวิจัยพบว่า การปกครองคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบัน มีการพัฒนาการด้านเทคโนโลยี ซึ่งบูรณาการด้วยหลักพุทธธรรมนำการปกครองไปพร้อมกับความเจริญและมีกฎหมาย พระราชบัญญัติ ข้อบังคับ ระเบียบต่างๆ มาเกื้อกูลพระธรรมวินัย โดยเฉพาะการปกครองคณะสงฆ์มีรูปแบบที่แตกต่างไปจาก สมัยก่อนมาก คือ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการเผยแผ่ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งมีรูปแบบที่ปฏิบัติชัดเจนมากยิ่งขึ้น</p>
<p>วีระวัฒน์ อุทัยรัตน์ และคณะ, (๒๕๔๘).</p>	<p>วิจัยเรื่องการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการ ศาสนสมบัติวัดของคณะสงฆ์ไทย ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบใหม่ของโครงสร้างองค์กรและการกระจายอำนาจการบริหารงานศาสนา เน้นการกระจายอำนาจไปยังส่วนภูมิภาคและประชาชน เมืองค์ประกอบหลัก ๕ ส่วน คือ (๑) กรมการศาสนา เป็นหน่วยงานบริหารระดับสูง ประกอบด้วยส่วนนโยบายหรือส่วนกลยุทธ์ ส่วนเทคนิคและส่วนสนับสนุนมีฐานะเป็นหน่วยงานราชการส่วนกลาง (๒) สำนักงานศาสนาจังหวัด เป็นหน่วยงานบริหารระดับกลาง มีฐานะเป็นหน่วยงานราชการส่วนภูมิภาค (๓) สำนักงานศาสนาอำเภอ เป็นหน่วยปฏิบัติงาน มีฐานะเป็นหน่วยงานราชการส่วนภูมิภาค (๔) ศูนย์ส่งเสริมและทำนุบำรุงศาสนาประจำตำบล เป็นหน่วยงานสนับสนุนและทำนุบำรุงศาสนา มีฐานะเป็นองค์กรเอกชนท้องถิ่นโดยมีคณะกรรมการซึ่งเป็นประชาชนในท้องถิ่นเป็นผู้บริหารจัดการ (๕) คณะกรรมการกิจการศาสนาแห่งชาติ คณะกรรมการ</p>

ตารางที่ ๒.๒๗ สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาประสิทธิภาพ (ต่อ)

ผู้วิจัย	ผลการวิจัย
พระครูสังวรสุตกิจ (อนันต์ ญาณส่วโร), (๒๕๕๖)	ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาองค์การพระพุทธศาสนาในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนบน ผลการวิจัยพบว่า ด้านการปกครองมีการใช้หลักการปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ภายใต้กรอบของกฎหมายเถรสมาคม แต่พบข้อจำกัดในการทำงานของพระสงฆ์บางรูปยังไม่เป็นระบบ
พระมหาวิระชัย ชยวีโร (มิตะทธิ), (๒๕๕๖)	วิจัยเรื่องการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการ ศาสนสมบัติวัดของคณะสงฆ์ไทย ผลการวิจัยพบว่า (๑) พระพุทธศาสนามีขอบเขตการครอบครองและจัดการทรัพย์สินที่เป็นศาสนสมบัติหรือทรัพย์สินของสงฆ์ที่เป็นส่วนรวมและจัดการไปตามหลักการทางพระธรรมวินัย (๒) การบริหารจัดการศาสนสมบัติ พระสงฆ์โดยเฉพาะที่เป็นพระสังฆาธิการต้องระมัดระวังและจัดการให้ตั้งอยู่บนฐานของความสุจริตและโปร่งใส (๓) การศาสนสมบัติวัดของคณะสงฆ์ไทย ต้องยึดหลักการทำงานตามความถนัด และคัดเลือกคนให้เหมาะกับงาน ควรให้เจ้าอาวาสจัดหามืออาชีพรับงานด้านศาสนสมบัติไปทำแทน
พระอำนวยการ หมอกเมฆ, (๒๕๕๓).	วิจัยเรื่องกลยุทธ์การบริหารวัดในพระพุทธศาสนาสำหรับเจ้าอาวาสวัดราษฎร์ในเขตเหนือ ภาค ๔ ผลการวิจัยพบว่า เจ้าอาวาสมีการปฏิบัติหน้าที่ดีมาก เชื่อสัจสุจริต บริหารวัดโปร่งใส แต่ยังให้ความสำคัญกับหลักความประหยัด ความคุ้มค่า และการทำงานเป็นทีม น้อย จึงนำไปสู่การพัฒนากลยุทธ์สำหรับเจ้าอาวาสวัดราษฎร์เรียกว่า “ปัญจบริหาร” ประกอบด้วย (๑) กลยุทธ์การถือธรรมเป็นใหญ่ (๒) กลยุทธ์การป้องกันความเสี่ยงนำไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง (๓) กลยุทธ์ปฏิบัติหน้าที่ศีลธรรม (๔) กลยุทธ์การทำงานที่ดีให้สำเร็จความประสงค์ และ (๕) กลยุทธ์การสงเคราะห์สิ่งอันเป็นความเอื้อเฟื้อเกื้อกูล
พระครูสังวรสุตกิจ (อนันต์ ญาณส่วโร), (๒๕๕๖).	รูปแบบการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักการบริหารนิยธรรมในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๒ มีการส่งเสริมให้มีความเข้มงวดกวดขันในพระวินัย ตลอดจนทั้งกฎและระเบียบและกฎหมายบ้านเมืองที่เกี่ยวข้อง โดยให้ยึดปฏิบัติทั้งต่อตนเองและผู้อื่น หากเมื่อมีเหตุการณ์เกิดขึ้น ก็ให้มีการผ่อนผันอนุโลมอาศัยหลักพรหมวิหารธรรมและพระวินัยเป็นที่ตั้งมิให้มีการตัดสินด้วยอำนาจแห่งอคติ แต่ให้คำนึงถึงความถูกต้องและเหมาะสมตามพระพุทธบัญญัติโดยใช้วิธีการ “เข้มงวด กวดขัน ผ่อนผัน และอนุโลม” ตามลำดับสถานการณ์ต่างๆ

ตารางที่ ๒.๒๗ สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาประสิทธิภาพ (ต่อ)

ผู้วิจัย	ผลการวิจัย
<p>พระครูพิพิธพัฒน โสภณ (สุบิน สุเมโธ), (๒๕๕๗)</p>	<p>ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักอภิ ทานิยมธรรม ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๒ ผลการวิจัยพบว่า สภาพ การปกครองโดยรวมมีความเป็นเอกภาพในการปกครองของทางคณะ สงฆ์ การดำเนินงานในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๒ ใช้พระธรรมวินัย เป็นหลัก โดยมีกรอบของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎหมาย สมาคม ประกาศ ระเบียบและกฎเกณฑ์ต่างๆ เป็นแนวทางในการ ขับเคลื่อน ทำให้งานการปกครองเป็นไปด้วยดี ไม่มีปัญหาอุปสรรค การ พัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักอภิทานิยมธรรมในเขต ปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๒ พบว่าพระสงฆ์และกรรมการวัด มีความคิดเห็นต่อ รูปแบบการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักอภิทานิยมธรรมในเขต ปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๒ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก</p>
<p>พชรพรรณ ชุ่มเปี่ยม, (๒๕๕๘).</p>	<p>ได้วิจัยเรื่อง การบริหารงานพระสังฆาธิการในจังหวัดกำแพงเพชร ผล การศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนาการบริหารงานของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดกำแพงเพชร ๗ ด้าน คือ ๑) ด้านการวางแผน ๒) ด้านการจัด องค์การ ๓) ด้านการบริหารงานบุคคล ๔) ด้านการวินิจฉัยสั่งการ ๕) ด้านการควบคุมงาน ๖) ด้านการประสานงาน ๗) ด้านการเสนอรายงาน</p>
<p>พระครูสุตธรรมพิทักษ์ (น้ำผึ้ง สุทธิโม), (๒๕๕๘).</p>	<p>วิจัยเรื่อง การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผลการวิจัย พบว่า ด้านวิธีการจัดการ ควรจะมีการฝึกฝนอบรมพัฒนา บุคลากรพระสังฆาธิการบ่อย ๆ ควรจะมีการจัดทุนทรัพย์เพื่อการ ดำเนินการปกครองให้พร้อม จัดหาสิ่งของเครื่องใช้ในสำนักงานให้พร้อม ถ้าทางวัดมีปัจจัยดำเนินการได้ระดับน้อยก็ควรขอความอนุเคราะห์ จากหน่วยงานอื่นๆ ที่มีปัจจัยสามารถให้ความอุปถัมภ์ได้ หลักพุทธ ธรรม แนวคิด และทฤษฎีที่เหมาะสมกับการปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ คือ หลักอภิทานิยมธรรม ๗</p>
<p>วีระวัฒน์ อุทัยรัตน์ และคณะ, (๒๕๕๘). (ต่อ)</p>	<p>กิจการศาสนาจังหวัด และคณะกรรมการกิจการศาสนาอำเภอ เป็นองค์ คณะบุคคล ประกอบด้วยข้าราชการ ประชาชน ลักษณะรัฐ-ราษฎร์ร่วม พัฒนา มีฐานะเป็นที่ปรึกษา ผู้ติดตามกำกับและประเมินผลการ ดำเนินงานของกรมการศาสนา</p>

ตารางที่ ๒.๒๗ สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาประสิทธิภาพ (ต่อ)

ผู้วิจัย	ผลการวิจัย
พระครูวิสุทธธานันท์คุณ (สุรศักดิ์ วิสุทธาจาโร), (๒๕๕๘).	ได้วิจัยเรื่อง การบริหารจัดการวัดเพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา ผลการวิจัยพบว่า ๑. การบริหารจัดการวัดของคณะสงฆ์ ในยุคสถานการณ์ปัจจุบันนี้ ผู้บริหารคณะสงฆ์ย่อมมีการพัฒนาการด้านเทคโนโลยี บูรณาการด้วยหลักพุทธธรรมนาการบริหาร/การปกครองไปพร้อมกับความเจริญ และมีกฎหมาย พระราชบัญญัติ ข้อบังคับ ระเบียบ ต่างๆ มาเกื้อกูลพระธรรมวินัย โดยเฉพาะการบริหาร/การปกครองวัดมีรูปแบบที่แตกต่างไปจากสมัยก่อนมาก เช่น ด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่ ด้านการศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ด้านสาธารณูปการมีรูปแบบที่ปฏิบัติชัดเจนมากยิ่งขึ้น ที่จะเป็นผู้ดำเนินการบริหาร/การปกครองวัดและคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบันนี้ต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ ความสามารถ ความเสียสละ และยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ตลอดจนเป็นผู้เพียบพร้อมด้วยจริยาวัตรข้อปฏิบัติ เป็นที่ยอมรับของคณะสงฆ์และสังคมโดยรวม และที่สำคัญจะต้องเป็นนักปกครองที่มีความซื่อสัตย์ยุติธรรม ต้องเว้นจากความมีอคติทั้งปวง ตั้งมั่นในหลักพรหมวิหารธรรมเป็นแกนหลักของการบริหาร/การปกครองอยู่เสมอ
พระมหาศรณชัย มหาปุณโณ (การะเวก), (๒๕๕๗).	วิจัยเรื่อง การพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์ ผลการวิจัยพบว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์ ด้านการปกครอง ในรูปแบบเดิม ๆ มีการประชุมเพื่ออบรมพระสังฆาธิการตามมติมหาเถรสมาคม หรือการจัดหลักสูตรในระยะสั้น ๆ เท่านั้น จึงควรมีองค์กรหรือสถาบันที่เป็นหน่วยงานรับผิดชอบเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ มีการกระจายอำนาจ ประสานสร้างประโยชน์ สร้างเครือข่ายให้เกิดความร่วมมือทุกภาคส่วน

ตารางที่ ๒.๒๗ สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาประสิทธิภาพ (ต่อ)

ผู้วิจัย	ผลการวิจัย
<p>พระเทพปริยัติเมธี (สฤษฏี สิริโร), (๒๕๕๗).</p>	<p>ได้วิจัยเรื่อง กระบวนการสร้างความปรองดองในสังคมไทยตามรูปแบบพุทธวิธีการชำระอธิกรณ์ ผลการวิจัย พบว่า กระบวนการสร้างความปรองดองที่ปรากฏในบริบทของสังคมโลกและสังคมไทย เมื่อก้าวโดยรวมคือ ๑) การเยียวยาทางจิตใจ ๒) การใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ๓) การเล่าความจริง ๔) การชดเชย ซึ่งกระบวนการเหล่านี้สามารถนำมาใช้ได้ระดับหนึ่งแต่ยังไม่สามารถสร้างความปรองดองและระงับยับยั้งปัญหาความขัดแย้งในสังคมไทยได้ทั้งหมดโดยสิ้นเชิง รูปแบบการสร้างความปรองดองในสังคมไทยโดยการประยุกต์นำพุทธวิธีการชำระอธิกรณ์มาใช้ในสังคมไทยให้บังเกิดผลได้อย่างแท้จริงนั้น รูปแบบพุทธวิธีการชำระอธิกรณ์ที่นำมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง ในสังคมไทยที่นำไปสู่การสร้างความปรองดองนั้น ถือว่าหลักการและวิธีการทางพระพุทธศาสนา เน้นวิธีการป้องกันไม่ให้เกิดความขัดแย้ง โดยอาศัยหลักพุทธธรรมประกอบด้วย หลักปธาน ๔ หลักสารณียธรรม ๖ หลักขันติธรรม หลักอภัยธรรม หลักสามัคคีธรรม หลักอธิปไตยธรรม ๗หลักสัพปุริสธรรม หลักทศ ๖ หลักสังคหวัตถุธรรม ๔ หลักพรหมวิหารธรรม ๔ หลักกอดิ ๔ หลักขรवासธรรม ๔ และหลักของศีล ๕ ซึ่งหลักพุทธธรรมเหล่านี้สามารถนำไปเป็นฐานหรือเครื่องมือในการเยียวยาทางจิตใจ การใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ การเล่าความจริงและการชดเชย เพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งในกระบวนการสร้างความปรองดองในสังคมไทยได้อย่างมั่นคงและบังเกิดสันติสุขพร้อมทั้งความเจริญรุ่งเรืองให้แก่สังคมไทยต่อไป</p>

ตารางที่ ๒.๒๗ สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาประสิทธิภาพ (ต่อ)

ผู้วิจัย	ผลการวิจัย
<p>พรเพ็ญ ชัยคาริยะสกุล, (๒๕๔๓).</p>	<p>วิจัยเรื่องการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานวัดในพุทธศาสนา : ศึกษาเฉพาะกรณีวัดบึงปลาญชัย อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่าการพัฒนาวัดพัฒนาตัวอย่าง ๕ ด้าน คือ (๑) บริเวณวัด เสนาสนะและถาวรวัตถุ ทางวัดได้ดำเนินการปฏิบัติด้วยความวิริยะอุตสาหะ มีกฎวิหาร เสนาสนะ ตลอดจนสิ่งปลูกสร้างภายในที่มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาด สวยงาม มั่นคงแข็งแรงดี (๒) การบริหารวัดและการปกครอง ได้ดำเนินการตามระบอบประชาธิปไตย และได้เป็นวิทยากรไปอบรมผู้บริหารของหน่วยงานต่าง ๆ เป็นประจำ (๓) การดูแลและการจัดศาสนสมบัติทางวัดได้ยึดเกณฑ์ดำเนินการตามเกณฑ์มาตรฐานวัดพัฒนาตัวอย่าง คือ การจัดทำทะเบียนนอสังหาริมทรัพย์ ทะเบียนครุภัณฑ์ จัดเก็บดูแลรักษาหนังสือสำคัญเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ที่ดินของวัด (๔) การศึกษาอบรมและเผยแพร่ ส่งเสริมให้มีการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา เช่น การละความชั่ว การทำความดี และการทำจิตใจให้บริสุทธิ์ (๕) การสาธารณสงเคราะห์ ทางวัดได้จัดให้มีการมอบทุนการศึกษาทุก ๆ ปี และได้สร้างศาสนสมบัติที่ทำให้เกิดประโยชน์ต่อพุทธศาสนา เช่น หอพระไตรปิฎก มิ่งเมือง วัดบึงปลาญชัยได้ปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานวัดในพระพุทธศาสนาทุกด้านได้ในระดับมาก</p>
<p>อาชาดา สุดเส้นผม, (๒๕๕๗).</p>	<p>วิจัยเรื่องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมของกรมธุรกิจพลังงาน กระทรวงพลังงาน ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาที่สำคัญ คือ ๑. การพัฒนาด้านการบริหาร ๒. ด้านความรู้ทั่วไป ๓. ด้านความรู้และทักษะเฉพาะงาน ๔. ด้านคุณสมบัติส่วนตัว และ ๕. ด้านคุณธรรมจริยธรรม การพัฒนากรมธุรกิจพลังงาน กระทรวงพลังงานตามนโยบายขององค์กรต้องทำอย่างมีแบบแผนและเป็นระบบตามหลักสังคหัตถ์ ๔ ได้แก่ ด้านทาน ด้านปิยวาจา ด้านอัตถจริยา ด้านสมานัตตตา และองค์ประกอบด้านบรรยากาศ ด้านปฏิสัมพันธ์ ด้านการอบรม ด้านการปฏิบัติ ด้านกายภาพ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการบริหาร ด้านการจัดการ จึงทำให้องค์กรมีความเจริญอย่างยั่งยืน</p>

๒.๘.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน โดยมีผู้ศึกษาไว้ ดังต่อไปนี้

ขวัญใจ สนธิสวัสดิ์ ได้วิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของงานบัญชี กองคลัง สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยรามคำแหง ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของงานบัญชี กองคลังสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่ระดับนัยทางสถิติ .๐๕ คือ ตัวแปรด้านเจ้าหน้าที่และบุคลากรเพียงตัวแปรเดียว ส่วนตัวแปรด้านวัสดุ อุปกรณ์ งบประมาณ ความถูกต้องแม่นยำในกฎระเบียบ ผู้นำ ไม่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของงานบัญชี กองคลัง มหาวิทยาลัยรามคำแหง และระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของงานบัญชี กองคลัง สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยรามคำแหง อยู่ในระดับปานกลาง^{๑๔๔}

โชติกา ศิลาเกษ ได้วิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของงานธุรการกองงานวิทยาเขตบางนา สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยรามคำแหง ผลการวิจัยพบว่า ๑) ส่วนใหญ่บุคลากรงานธุรการมีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของงานธุรการ กองงานวิทยาเขตบางนา อยู่ในระดับปานกลาง ๒) ผู้มารับบริการมีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของงานธุรการ กองงานวิทยาเขตบางนา ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ๓) การศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรงานธุรการกับผู้รับบริการที่มีต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานธุรการ กองงานวิทยาเขตบางนา บุคลากรงานธุรการประเมินประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ๓ ด้านอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างสูง คือ ด้านคุณภาพของงาน ด้านความรอบรู้ในงานที่ทำ ด้านความพึงพอใจของผู้รับบริการ ส่วนด้านความประหยัดคุ้มค่าในการใช้ทรัพยากร และด้านความรวดเร็วทันเวลาประเมินอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง ส่วนผู้มารับบริการประเมินประสิทธิภาพการปฏิบัติงานทั้ง ๔ ด้านอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างสูง ส่วนด้านความรวดเร็วทันเวลาประเมินอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง^{๑๔๕}

จินตนา พรหมนิมิต ได้วิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของงานบริการการศึกษา คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติงานในหน่วยงานบริการการศึกษา คณะรัฐศาสตร์นั้น ความพร้อมของบุคลากร ความรู้ความสามารถด้านกฎระเบียบและวิธี

^{๑๔๔}ขวัญใจ สนธิสวัสดิ์, “ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของงานบัญชี กองคลัง สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยรามคำแหง”, *รายงานวิจัย*, (สำนักงานอธิการบดี : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๖), หน้า ๑-๒.

^{๑๔๕}โชติกา ศิลาเกษ, “ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของงานธุรการ กองงานวิทยาเขตบางนา สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยรามคำแหง”, *รายงานวิจัย*, (สำนักงานอธิการบดี : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๙), หน้า ๑-๒.

ปฏิบัติ และการบริการของเจ้าหน้าที่ เป็นกลุ่มที่ทำให้หน่วยงานนี้มีประสิทธิภาพในการทำงานบริการ การศึกษาได้มากกว่าตัวแปรอื่น ๆ ซึ่งผลที่ออกมาเป็นที่ยอมรับทั้งเจ้าหน้าที่และนักศึกษาผู้มาใช้ บริการ^{๑๔๖}

ปัทมา จักษุรัตน์ และคณะ ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพการ ปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในระดับมากที่สุด คือการเกิดปัญหาใน ครอบครัวทำให้ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานลดลง ปัจจัยด้านการปฏิบัติงานที่มีผลกระทบต่อ ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในระดับมาก คือภาระงานที่ได้รับมอบหมายมากเกินไปทำให้ไม่สามารถ พัฒนางานและเกิดข้อผิดพลาดในการปฏิบัติงานได้ง่าย และการมีโอกาสด้านการแสดงความคิดเห็นและ ความสามารถในการทำงานมีน้อย ปัจจัยด้านการบริหารที่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพการ ปฏิบัติงานในระดับมาก คือผู้บังคับบัญชาไม่ค่อยกล่าวชื่นชมบุคลากรเมื่อบุคลากรทำงานอย่างทุ่มเท และเสียสละ ปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานอยู่ในระดับมากในเชิงบวก ดังนั้น จึงไม่มี ผลกระทบต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในการทำงานที่มีผลกระทบต่อ ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในระดับมาก คือห้องทำงานคับแคบ การจัดวางโต๊ะทำงานแออัด ไม่ สามารถรองรับผู้มาติดต่อได้อย่างสะดวก ห้องออกกำลังกาย และยานพาหนะที่ใช้ในการปฏิบัติงานมี ไม่เพียงพอ สำหรับข้อเสนอแนะอื่น ๆ นั้น กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าคณะวิทยาศาสตร์ควรสนับสนุนให้ พนักงานมหาวิทยาลัยชั่วคราวที่ปฏิบัติงานมานานมีความก้าวหน้าและรู้สึกมีความมั่นคงในการทำงาน โดยการหาตำแหน่งบรรจุเป็นพนักงานมหาวิทยาลัยประจำและเพิ่มจำนวนวันลาพักผ่อนให้มากขึ้น และ ควรมีเกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติงานของพนักงานมหาวิทยาลัยประจำที่เปลี่ยนสถานภาพมาจาก ข้าราชการหรือลูกจ้างประจำให้เหมาะสมกับเงินเดือนที่ได้รับ^{๑๔๗}

ยุพภรณ์ อุไรรัตน์ และ นางธัญยาภรณ์ ตาจตุติ ได้วิจัยเรื่อง ส่วนประสมการตลาด ภายในต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย ผลการวิจัยพบว่า ๑) ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญระหว่างปัจจัยทางประชากรศาสตร์ ๓ ประการ คือ อายุ ตำแหน่งงาน และเงินเดือน กับส่วนประสมการตลาดภายใน แต่มีความสัมพันธ์ อย่างมีนัยสำคัญระหว่างปัจจัยทางประชากรศาสตร์ ๒ ประการ คือประสบการณ์และแผนงาน กับ ส่วนประสมการตลาดภายใน โดยที่ประสบการณ์การทำงานกับการบริหารจัดการและแผนงานกับ

^{๑๔๖}จินตนา พรหมนิมิต, “ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของงานบริการการศึกษาคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง”, รายงานวิจัย, (คณะรัฐศาสตร์ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๓), หน้า ๒.

^{๑๔๗}ปัทมา จักษุรัตน์ และคณะ, “ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสาย สนับสนุนคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่”, รายงานวิจัย, (คณะวิทยาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๔), หน้า ๑๐.

การให้รางวัลตอบแทนของพนักงานในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างในการทำวิจัย ๒) ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญระหว่างปัจจัยทางประชากรศาสตร์ ๗ ประการ คือ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ ประสบการณ์ รายได้ ตำแหน่งงาน และแผนงาน กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน แต่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญระหว่างปัจจัยทางประชากรศาสตร์ คือเพศที่แตกต่างกันมีระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานแตกต่างกันของกลุ่มตัวอย่าง ๓) ความสัมพันธ์ของส่วนประสมการตลาดภายในทั้งหมดซึ่งได้แก่ การเข้าถึงความต้องการของพนักงาน ตลาดแรงงาน การสื่อสารระหว่างพนักงานและผู้บริหาร การแบ่งกลุ่มพนักงาน การอธิบายลักษณะงาน การให้รางวัลตอบแทน การบริหารจัดการ และการฝึกอบรม พบว่า มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ๔) ในการวิเคราะห์ข้อมูลแบบวิเคราะห์ถดถอยและสหสัมพันธ์สามารถแสดงให้เห็นว่ามีตัวแปรอิสระ คือ การบริหารจัดการ (ด้านการมีส่วนร่วม) การสื่อสารระหว่างพนักงานและผู้บริหาร (ด้านการส่งเสริมการตลาด) และการแบ่งกลุ่มพนักงาน (ด้านกระบวนการ) ที่มีผลต่อตัวแปรตามคือประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงาน ซึ่งแสดงออกโดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทำวิจัย^{๑๔๘}

กัญญนันท์ ภัทร์สรณ์สิริ ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากร : กรณีศึกษาสำหรับสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ ๗๒.๘ มีอายุเฉลี่ย ๔๑.๙๔ สถานภาพส่วนใหญ่แต่งงานแล้ว คิดเป็นร้อยละ ๕๖.๒ สำหรับระดับการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่จบปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ ๖๔.๔ มีอายุการทำงานเฉลี่ย ๑๕.๑๕ ปี และมีรายได้ต่อเดือน ๑๐,๐๐๐ - ๑๙,๙๙๙ บาท คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๗ จากการทดสอบสมมติฐานโดยหาความสัมพันธ์ พบว่า ปัจจัยทุกปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล สภาพแวดล้อมในการทำงาน ความผูกพันต่อหน่วยงาน การทำงานเป็นทีม ความก้าวหน้าในการทำงาน เทคโนโลยีสารสนเทศ รายได้และสวัสดิการ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการทำงาน แต่เมื่อทดสอบด้วยการวิเคราะห์แบบมัลติเพิลรีเกรสชัน พบว่า ปัจจัยด้านความก้าวหน้าและเทคโนโลยีสารสนเทศ มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕^{๑๔๙}

^{๑๔๘}ยุพากรณ์ อุไรรัตน์ และฉันทยาภรณ์ ดาจติ, “ส่วนประสมการตลาดภายในต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย”, *รายงานวิจัย*, (คณะบริหารธุรกิจ : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย, ๒๕๕๔), หน้า ๘๔.

^{๑๔๙}กัญญนันท์ ภัทร์สรณ์สิริ, “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากร : กรณีศึกษาสำหรับสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน”, *รายงานวิจัย*, (คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี : สถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน, ๒๕๕๕), หน้า ๒๑.

พระมหาศรณชัย มหาปุณโณ^{๑๕๐} (การะเวก) ได้ศึกษา เรื่อง การพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์ พบว่า การพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์ ด้านการศาสนศึกษา ควรปรับปรุงกฎระเบียบการจัดการศึกษาให้เข้ากับยุคสมัย วางนโยบายให้ไปในทิศทางเดียวกัน ตลอดจนส่งเสริมให้มีการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานคณะสงฆ์

พระมหาธฤติ วิโรจโน (รุ่งชัยวิฑูร) ได้วิจัยเรื่อง วิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาพระสังฆาธิการเพื่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทั่วไปสรุปเป็นองค์ประกอบของการพัฒนาที่สำคัญเป็น ๔ ด้าน ใช้อักษรย่อภาษาอังกฤษว่า VETS ได้แก่ ๑) V; Vision, การสร้างวิสัยทัศน์ ๒) E; Education การให้การศึกษา ๓) T; Training การฝึกอบรม และ ๔) S; Study tour การไปดูงาน ส่วนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนา ได้แก่การพัฒนาตามหลักสิกขา ๓ พรหมวิหาร ๔ สังคหวัตถุ ๔ ภาวนา ๔ อิทธิบาท ๔ และสัปปุริสธรรม ๗ การพัฒนาพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบันทั้ง ๖ ด้าน ได้แก่ (๑) ด้านการปกครอง มีการประชุมเพื่ออบรมพระสังฆาธิการตามมติมหาเถรสมาคม หรือการจัดหลักสูตรในระยะสั้น ๆ เท่านั้น แต่ยังไม่ได้มีองค์กรรับผิดชอบโดยตรง (๒) ด้านการศาสนศึกษา ยังคงมีการบริหารจัดการทางการศึกษาที่ยังคงไว้ซึ่งพระธรรมวินัย มีการศึกษาพระปริยัติธรรมสายสามัญ หรือการศึกษาในมหาวิทยาลัยมากขึ้น (๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีการบริหารจัดการทางการศึกษาโดยมุ่งเน้นการสงเคราะห์ประชาชนในด้านการศึกษา ซึ่งยังคงให้ประชาชนได้รับการศึกษาทางพระธรรมวินัย ควบคู่ไปกับการปฏิบัติ (๔) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นการพัฒนาให้พระสังฆาธิการมีความก้าวหน้าในการเผยแผ่ และทักษะการใช้ภาษาของสมัยปัจจุบัน มุ่งเน้นให้ประชาชนปฏิบัติธรรมตามกำลังศรัทธา ถือว่า เป็นการสั่งสอนในภาคทฤษฎี และปฏิบัติที่ควบคู่กันไป (๕) ด้านสาธารณูปการ การพัฒนาตามกำลังศรัทธาของพุทธศาสนิกชน โดยไม่ได้มีการวางแผนเอาไว้ล่วงหน้า ซึ่งในปัจจุบันมีอยู่มาก และ มีการพัฒนาโดยการศึกษาและวางแผนการก่อสร้างสิ่งต่าง ๆ ภายในวัด เพื่อให้เหมาะสมกับสถานที่ (๖) ด้านสาธารณสงเคราะห์ มีการช่วยเหลือประชาชนโดยอยู่บนพื้นฐานของจิตเมตตา แต่ยังไม่ได้ช่วยเหลือเป็นระบบ ต้องมีการวางแผน ความต้องการของประชาชน หรือศึกษาปัญหาหรือความเดือดร้อนของประชาชนว่ามีสิ่งใดที่ขาดแคลน รูปแบบการพัฒนาพระสังฆาธิการตามแนวทั่วไปและตามแนว

^{๑๕๐}พระมหาศรณชัย มหาปุณโณ (การะเวก), “การพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

พระพุทธศาสนาที่จะให้มีประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน ควรมีการบูรณาการ การพัฒนาพระสังฆาธิการตามแนวสากลและพระพุทธศาสนาเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหาร กิจการคณะสงฆ์มากยิ่งขึ้น ได้แก่ ๑) ด้านการปกครอง ควรบูรณาการการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตาม แนวทั่วไปตามองค์ประกอบของ VETS ร่วมกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ พรหมวิหาร ๔ ที่ถือ ว่าเป็นหลักธรรมที่เหมาะสมกับผู้ปกครองมากที่สุด ๒) ด้านการศาสนศึกษา ควรบูรณาการการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทั่วไป (VETS) ร่วมกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ สิกขา ๓ หรือ ไตรสิกขา ที่ถือว่าเป็นหลักธรรมในการพัฒนามนุษย์ให้เป็นผู้อยู่อย่างประเสริฐ ๓) ด้านการศึกษา สงเคราะห์ ควรบูรณาการการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทั่วไป (VETS) ร่วมกับหลักธรรมทาง พระพุทธศาสนา คือ สังคหวัตถุ ๔ ที่ถือว่าเป็นหลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจบุคคล และ ประสานหมู่ชนไว้ให้สามัคคี เป็นหลักการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน ๔) ด้านการเผยแผ่ ควรบูรณาการ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทั่วไป (VETS) ร่วมกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ ภาวนา ๔ ที่ถือว่าเป็นหลักธรรมสำหรับพัฒนา ฝึกฝน อบรมมนุษย์ให้มีความสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ อย่างปกติสุข ๕) ด้านการสาธารณูปการ ควรบูรณาการการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทั่วไป (VETS) ร่วมกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ อิทธิบาท ๔ ที่ถือว่าเป็นหลักธรรมที่ทำให้ประสบ ความสำเร็จเป็นบันไดแห่งความสุขและความสำเร็จ ๖) ด้านสาธารณสงเคราะห์ ควรบูรณาการการ พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทั่วไป (VETS) ร่วมกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ สปัปฐิส- ธรรม ๗ ที่ถือว่าเป็นหลักธรรมที่สามารถพัฒนามนุษย์ได้เป็นอย่างดี ด้วยการประยุกต์หลักการ พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามองค์ประกอบ VETS เข้ากับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาแต่ละหัวข้อ สามารถยังการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการให้ดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ สูงสุด^{๑๕๑}

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน สามารถสรุปได้ว่า การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานนั้นย่อมเกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีผลกระทบ มีทั้งปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยด้านการปฏิบัติงาน ภาระงานที่มากเกินไป ผู้บังคับบัญชา ความสัมพันธ์กับงาน ลักษณะการ ปฏิบัติงาน เหล่านี้หากมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกก็จะทำให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพสูงขึ้น นอกจากนี้ปัจจัยที่อาจมีผลกระทบต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้วย ได้แก่ อายุงาน ตำแหน่ง เงินเดือน ส่วนสภาพรายได้มีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานอยู่บ้างแต่น้อย จะเห็นได้ ว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานมีอยู่ ๒ ประการ คือ (๑) ปัจจัยภายในตัวบุคคล กับ (๒) ปัจจัยภายนอกตัวบุคคล การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานให้ได้ผลดีจึงต้องมีการ

^{๑๕๑}พระมหาธฤติ วิโรจโน (รุ่งชัยวิฑูร), “รูปแบบการพัฒนาพระสังฆาธิการเพื่อประสิทธิภาพ การบริหารกิจการคณะสงฆ์”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต* (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

ประยุกต์หลักการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวสากล โดยเฉพาะตามองค์ประกอบ VETS ได้แก่ V; Vision การสร้างวิสัยทัศน์ E; Education การให้การศึกษา T; Training การฝึกอบรม และ S; Study tour การไปดูงาน เข้ากับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น อิทธิบาท ๔ จึงจะช่วยให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑ ได้เป็นอย่างดี สามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๒๗ ดังนี้

ตารางที่ ๒.๒๘ สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

ผู้วิจัย	ผลการวิจัย
วาสิตา เกิดผล ประสพศักดิ์, (๒๕๕๗)	ได้วิจัยเรื่อง “แบบจำลองการบริหารเชิงพุทธบูรณาการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” พบว่า ผู้บริหารท้องถิ่น ควรมีพรหมวิหาร ๔ ในการปกครององค์กรท้องถิ่นมีเมตตา กรุณา ปราศรัยนาดีต่อผู้ปฏิบัติงาน และประชาชนอย่างจริงจัง มีมุทิตา ยินดีส่งเสริมสนับสนุนในความสำเร็จของบุคลากรในท้องถิ่น และมีอุเบกขา เป็นธรรม ไม่ลาเอียงในการตัดสินใจ หรือประเมินผลงานของบุคลากร ผู้ปฏิบัติงานท้องถิ่นควรมีสังคหวัตถุ ๔ ในการให้บริการสาธารณะท้องถิ่น เพื่อสร้างความพึงพอใจและเป็นที่ยอมรับของประชาชนผู้รับบริการ ทานให้ด้วยความจริงใจไม่หวังผลตอบแทน ปิยวาจากับประชาชนด้วยวาจาสุภาพ อ่อนน้อม สร้างความสามัคคีในท้องถิ่น อุตถจริยา ช่วยเหลือประชาชนอย่างเต็มที่ สมานัตตตา การวางตัวให้เหมาะสมในการให้บริการประชาชนผู้รับบริการ
จินตนา พรหมนิมิต, (๒๕๕๓).	วิจัยเรื่องประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของงานบริการการศึกษาคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง พบว่า การปฏิบัติงานในหน่วยงานบริการการศึกษา คณะรัฐศาสตร์ ที่ทำให้หน่วยงานนี้มีประสิทธิภาพในการทำงานบริการ ประกอบด้วย ๑.ความพร้อมของบุคลากร ๒.ความรู้ความสามารถด้านกฎระเบียบและวิธีปฏิบัติ ๓.การบริการของเจ้าหน้าที่
กาญจนา นันทน์ ภัทร์สรณ์สิริ, (๒๕๕๕)	วิจัยเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากร : กรณีศึกษา สำหรับสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยทุกปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล สภาพแวดล้อมในการทำงาน ความผูกพันต่อหน่วยงาน การทำงานเป็นทีม ความก้าวหน้าในการทำงาน เทคโนโลยีสารสนเทศ รายได้ และสวัสดิการ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการทำงานเมื่อทดสอบด้วยการวิเคราะห์แบบมัลติเปิลรีเกรสชัน พบว่า ปัจจัยด้านความก้าวหน้า และเทคโนโลยีสารสนเทศ มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากร

ตารางที่ ๒.๒๘ สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน (ต่อ)

ผู้วิจัย	ผลการวิจัย
<p>ขวัญใจ สนธิสวัสดิ์, (๒๕๔๖).</p>	<p>วิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของงานบัญชีกองคลัง สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยรามคำแหง ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของงานบัญชี กองคลัง สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยรามคำแหงที่ระดับนัยทางสถิติ .๐๕ คือ ตัวแปรด้านเจ้าหน้าที่และบุคลากรเพียงตัวแปรเดียว ส่วนตัวแปรด้านวัสดุ อุปกรณ์ งบประมาณ ความถูกต้องแม่นยำในกฎระเบียบ ผู้นำ ไม่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของงานบัญชี กองคลัง มหาวิทยาลัยรามคำแหง และระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของงานบัญชี กองคลัง สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยรามคำแหง อยู่ในระดับปานกลาง</p>
<p>โชติกา ศิลาเกษ, (๒๕๔๙).</p>	<p>วิจัยเรื่องประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของงานธุรการ กองงานวิทยาเขตบางนา สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยรามคำแหง ผลการวิจัยพบว่า</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑) ส่วนใหญ่บุคลากรงานธุรการมีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของงานธุรการ กองงานวิทยาเขตบางนา อยู่ในระดับปานกลาง ๒) ผู้มารับบริการมีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของงานธุรการ กองงานวิทยาเขตบางนา ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ๓) การศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรงานธุรการกับ ผู้รับบริการที่มีต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานธุรการ กองงานวิทยาเขตบางนา บุคลากรงานธุรการประเมินประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ๓ ด้านอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างสูง คือ ด้านคุณภาพของงาน ด้านความรอบรู้ในงานที่ทำ ด้านความพึงพอใจของผู้รับบริการ ส่วนด้านความประหยัดคุ้มค่าในการใช้ทรัพยากร และด้านความรวดเร็วทันเวลาประเมินอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง ส่วนผู้มารับบริการประเมินประสิทธิภาพการปฏิบัติงานทั้ง ๔ ด้านอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างสูง ส่วนด้านความรวดเร็วทันเวลาประเมินอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง

ตารางที่ ๒.๒๘ สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน (ต่อ)

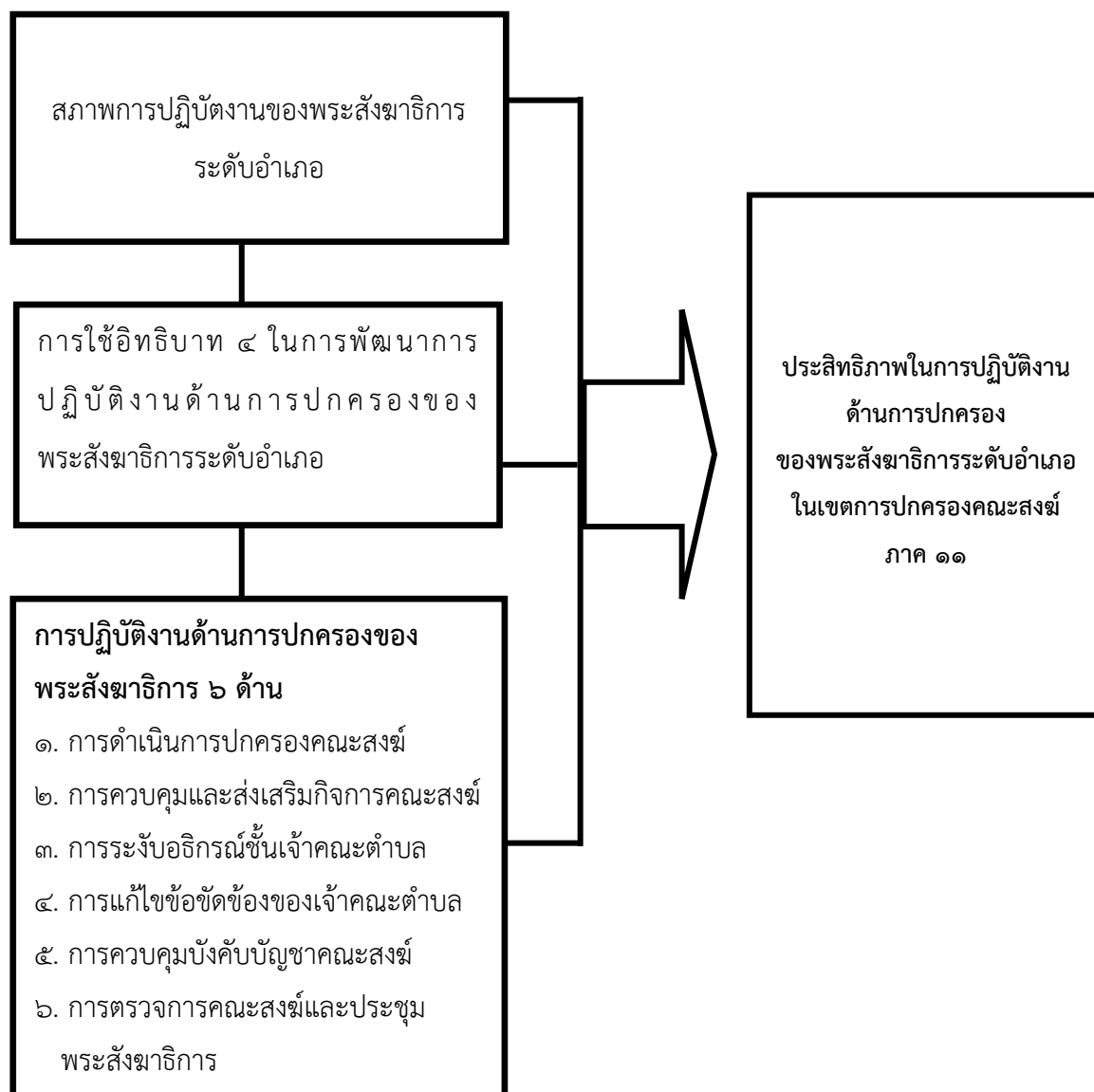
ผู้วิจัย	ผลการวิจัย
<p>ปัทมา จักขุรัตน์ และคณะ, (๒๕๕๔)</p>	<p>วิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า</p> <p>๑. ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน คือ การเกิดปัญหาในครอบครัวทำให้ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานลดลง ๒. ปัจจัยด้านการปฏิบัติงานที่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน คือ ภาระงานที่ได้รับมอบหมายมากเกินไปทำให้ไม่สามารถพัฒนางานและเกิดข้อผิดพลาดในการปฏิบัติงานได้ง่าย และการมีโอกาสในการแสดงความคิดเห็นและความสามารถในการทำงานมีน้อย ๓. ปัจจัยด้านการบริหารที่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน คือ ผู้บังคับบัญชาไม่ค่อยกล่าวชื่นชมบุคลากรเมื่อบุคลากรทำงานอย่างทุ่มเทและเสียสละ ปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานอยู่ในระดับมากในเชิงบวก</p>
<p>ยุพาภรณ์ อุไรรัตน์ และธัญยาภรณ์ ดาจติ, (๒๕๕๔)</p>	<p>วิจัยเรื่องส่วนประสมการตลาดภายในต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย ผลการวิจัยพบว่า</p> <p>๑) ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญระหว่างปัจจัยทางประชากรศาสตร์ ๓ ประการ คือ อายุ ตำแหน่งงาน และเงินเดือน กับส่วนประสมการตลาดภายใน แต่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญระหว่างปัจจัยทางประชากรศาสตร์ ๒ ประการ คือ ประสบการณ์ และแผนงาน กับส่วนประสมการตลาด ๒) ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญระหว่างปัจจัยทางประชากรศาสตร์ ๗ ประการ คือ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ ประสบการณ์ รายได้ ตำแหน่งงาน และแผนงาน กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน แต่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญระหว่างปัจจัยทางประชากรศาสตร์</p>

ตารางที่ ๒.๒๘ สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน (ต่อ)

ผู้วิจัย	ผลการวิจัย
<p>พระมหาธฤติ วิโรจน์ (รุ่งชัยวิฑูร), (๒๕๕๓).</p>	<p>วิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาพระสังฆาธิการเพื่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานตามแนวทั่วไปสรุปเป็นองค์ประกอบของการพัฒนาที่สำคัญเป็น ๔ ด้านใช้อักษรย่อภาษาอังกฤษว่า VETS ได้แก่</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑) V; Vision, การสร้างวิสัยทัศน์ ๒) E; Education การให้การศึกษา ๓) T; Training การฝึกอบรม ๔) S; Study tour การไปดูงาน <p>การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนา ได้แก่การพัฒนาตามหลักสิกขา ๓ พรหมวิหาร ๔ สังคหวัตถุ ๔ ภาวนา ๔ อิทธิบาท ๔ และสัปปุริสธรรม ๗ รูปแบบการพัฒนาพระสังฆาธิการตามแนวทั่วไปและตามแนวพระพุทธศาสนาที่จะให้มีประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน ควรมีการบูรณาการการพัฒนาพระสังฆาธิการตามแนวสากลและพระพุทธศาสนาเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์มาก</p> <p>การประยุกต์หลักการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามองค์ประกอบ VETS เข้ากับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาแต่ละหัวข้อสามารถยังการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการให้ดำเนินไปได้ อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด</p>
<p>พระมหาศรณชัย มหาปุณฺโณ, (๒๕๕๖).</p>	<p>ได้วิจัย เรื่อง การพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์ พบว่า การพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์ ด้านการศาสนศึกษา ควรปรับปรุงกฎระเบียบการจัดการศึกษาให้เข้ากับยุคสมัย วางนโยบายให้ไปในทิศทางเดียวกัน ตลอดจนส่งเสริมให้มีการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานคณะสงฆ์</p>

๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านการปกครองและหลักพุทธธรรม ผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

แผนภาพที่ ๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาอุปสรรคการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑ เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการ และเพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของ พระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) กับการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเสนอรายละเอียด ดังนี้

๓.๑ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

๓.๒ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

๓.๑ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

๓.๑.๑ รูปแบบการวิจัย

๑) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยการสัมภาษณ์พระสังฆาธิการและบุคคลที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับสภาพปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานด้านการปกครองของคณะสงฆ์ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑ ซึ่งประกอบด้วย ๘ ระดับ ได้แก่ ๑) พระสังฆาธิการระดับภาค ๒) พระสังฆาธิการระดับจังหวัด ๓) พระสังฆาธิการระดับอำเภอ ๔) พระสังฆาธิการระดับตำบล ๕) พระเลขานุการเจ้าคณะอำเภอ ๖) ข้าราชการที่เกี่ยวข้อง ๗) ผู้ทรงคุณวุฒิหรือนักวิชาการ และ ๘) ผู้นำชุมชนในเขตจังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ จำนวน ๒๕ รูปหรือคน และศึกษาหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน จากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และศึกษาเอกสารเกี่ยวกับหลักทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

๒) การจัดสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ได้แก่ การนิมนต์พระภิกษุสงฆ์และเรียนเชิญผู้เชี่ยวชาญในด้านการพัฒนาพระสังฆาธิการมาให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการ ประกอบด้วย พระสังฆาธิการ ข้าราชการที่

เกี่ยวข้อง นักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการปฏิบัติงานด้านการปกครองคณะสงฆ์ ในจังหวัด นครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ จำนวน ๑๐ รูปหรือคน

๓.๑.๒ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

๑) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึกประกอบด้วย

- (๑) พระธรรมโมลี ดร. (ทองอยู่ ญาณวิสุทฺโธ) ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค ๑๑
- (๒) พระราชวิมลโมลี (ดำรง ทิฏฐธมฺโม) เจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา
- (๓) พระราชปริยัติกวี (สุพจน์ โชติญาโณ) เจ้าคณะจังหวัดบุรีรัมย์
- (๔) พระเทพภาวนาวิกรม วิ. (บุญมา ปุณฺณภากรโธ) เจ้าคณะจังหวัดชัยภูมิ
- (๕) พระโสภณปริยัตยาภรณ์ (ฉัตร สจจวโร) เจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์
- (๖) พระครูศรีภาวนาวินิจูตฺธิ์ (ประกอบ ปภงฺกโร) เจ้าคณะอำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา
- (๗) พระครูศรีปริยัตยารักษ์ (ประสงค์ กิตติปัญญา) เลขาธิการเจ้าคณะอำเภอเมือง นครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา
- (๘) พระครูสิริวัชรการ (สมพร อริยปัญญา) เจ้าคณะอำเภอบ้านแพน จังหวัดชัยภูมิ
- (๙) พระมหาสมวงษ์ สีลภูโต เจ้าคณะอำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ
- (๑๐) พระครูสิริคณารักษ์ (ผล ปิยธมฺโม) เจ้าคณะอำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์
- (๑๑) พระครูนิเทศธรรมคุณ (วินัย ฐานิสฺสโร) เจ้าคณะอำเภอโนนดินแดง จังหวัดบุรีรัมย์
- (๑๒) พระครูรัตนญาณวิมล (มนตรี รตนญาโณ) เลขาธิการ เจ้าคณะอำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์
- (๑๓) พระครูสิริพรหมสร (สมพงษ์ พรหมสโร) เจ้าคณะอำเภอบำเหน็จ จังหวัดสุรินทร์
- (๑๔) พระครูรัตนธรรมานุรักษ์ (ภูชิต ยสินฺธโร) รองเจ้าคณะอำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์
- (๑๕) พระครูอุตรประชาณุกุล (อุดม สารเมธี) เจ้าคณะตำบลแกใหญ่ อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

(๑๖) นายบัญญัติ นาคมุจลินท์ ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา
จังหวัดนครราชสีมา

(๑๗) นายประสงค์ ทองประะ นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ รักษาการ
แทนผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดบุรีรัมย์

(๑๘) นางปรีดา ชาตวิฑูมิ ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดชัยภูมิ

(๑๙) นายเพทาย สดทรงศิลป์ ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัด
สุรินทร์

(๒๐) นายวัชรนนท์ มั่นใจ ประชาญ์ชาวบ้าน อดีตวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์ อำเภอ
เมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

(๒๑) นายเอือก มีแก้ว กำนันตำบลนาดี อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

(๒๒) นายเสรี อุปลัมภ์ หัวหน้าศูนย์สมุนไพротะบอลไพร ตำบลสลักได อำเภอ
เมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

(๒๓) นายวิยะ ศรีพรหม ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบ้านละเวียแปลงคุรุ-
ราษฎร์บำรุง ตำบลละเวีย อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์

(๒๔) นายประยงค์ ศรีแก้ว ผู้ใหญ่บ้านโคกรัมย์พัฒนา หมู่ ๑๖ ตำบลกระเทียม
อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์

(๒๕) นายเกลียม คัชมา ไวยาวัจกรวัดป่าเจริญผล อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์

๒) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย

(๑) พระศรีธีรพงศ์ (อุดม สารเมธี) เลขานุการเจ้าคณะภาค ๑๑

(๒) พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา ดร. ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตร
ดุขฎิบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

(๓) พระมหาโชวี ทสสนีโย ดร. ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมพระพุทธศาสนาและ
บริการสังคม, อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

(๔) พระมหาบุญเกิด กตเวที ดร. วัดกทลิวาราม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์

(๕) ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง ผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ดุขฎิ
บัณฑิต (นานาชาติ) อดีตสมาชิกวุฒิสภาจังหวัดนครราชสีมา

(๖) ผศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์ หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์

(๗) นายประสงค์ จักรคำ ผู้ตรวจราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

(๘) นายวีระ ดาวศรี ผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการและกิจการคณะสงฆ์ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์

(๙) ดร.ประดิษฐ์ ชื่นบาน อาจารย์ประจำกลุ่มวิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

(๑๐) พระเจริญ จิริบุญโญ ดร. นักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์

๓.๑.๓ เครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยเชิงคุณภาพผู้วิจัยกำหนดเครื่องมือในการวิจัย ๒ แบบ ได้แก่

๑) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎีหลักพุทธธรรมที่ระบุถึงการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน นำมาสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์โดยกำหนดเป็นร่างคำถามการวิจัยแบบปลายเปิดในการแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ และนำไปปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อความชัดเจนและความถูกต้อง ครบถ้วนในประเด็นที่จะศึกษา พร้อมกับขอคำแนะนำเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมก่อนจะลงภาคสนามในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

๒) แบบสนทนากลุ่ม ซึ่งศึกษาเนื้อหาผลการวิจัย ไปสัมภาษณ์เจาะลึกจากผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง ๑๐ รูปหรือคน เพื่อเสนอแนะและขอคำแนะนำประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องพร้อมทั้งการประเมินคุณค่าของผลการวิจัยว่ามีความครบถ้วนสมบูรณ์มากน้อยเพียงใดต่อประเด็นต่าง ๆ ที่จะศึกษา

๓.๑.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพนั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

๑) การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ที่ไม่มีโครงสร้าง จำนวน ๒๕ รูปหรือคน โดยผู้วิจัยจะส่งหนังสืออย่างเป็นทางการ จากผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต เพื่อขอสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้วยตนเองพร้อมกับบริบทเนื้อหาต่าง ๆ ที่ใช้ในการสัมภาษณ์ และกำหนด วัน เวลา สถานที่ และสัมภาษณ์ตามประเด็นคำถาม และขออนุญาตบันทึกเสียงและภาพนิ่ง

๒) การเก็บรวบรวมข้อมูลการจัดสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ซึ่งผู้วิจัยใช้การสนทนากลุ่มแบบไม่มีโครงสร้าง โดยผู้วิจัยจะส่งหนังสืออย่างเป็นทางการจากผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต เพื่อขอเข้าร่วมสนทนากลุ่มพร้อมกับบริบทเนื้อหาต่าง ๆ ที่ใช้ในการสนทนากลุ่มล่วงหน้า และกำหนด วัน เวลา และสถานที่ในการสนทนากลุ่ม ในขณะการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะขออนุญาตจากผู้เชี่ยวชาญบันทึกเสียง และภาพนิ่ง

๓.๑.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

๑) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้มาทำการอธิบายความ ตีความ และแปลความตามนัยยะที่ผู้ให้ข้อมูลอาจจะแสดงออกจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) แบบพรรณนาความและการอธิบายความเพื่อให้เหตุผลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์มากที่สุด

๒) การวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัยพระไตรปิฎก เกี่ยวกับหลักพุทธธรรมและทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการ เพื่อนำเป็นกรอบในการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑

๓.๒ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

๓.๒.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ได้แก่ การแจกแบบสอบถามแก่พระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการ โดยผู้วิจัยลงมือเก็บข้อมูลจากประชากร คือ เจ้าคณะอำเภอและรองเจ้าคณะอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑ โดยใช้กลุ่มประชากร จำนวนทั้งหมด ๑๘๐ รูป

๓.๒.๒ ประชากร คือ พระสังฆาธิการระดับอำเภอ ได้แก่ เจ้าคณะอำเภอและรองเจ้าคณะอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑ จำนวน ๔ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ จำนวนทั้งหมด ๑๘๐ รูป^๑ โดยการเลือกแบบเจาะจง

๓.๒.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดเครื่องมือการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม โดยดำเนินการสร้างตามกรอบแนวคิดการวิจัยและพัฒนาขึ้นตามระเบียบวิธีวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

^๑สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ทำเนียบพระสังฆาธิการ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๕), หน้า ๑๖-๒๔.

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

๑. ศึกษาหลักการ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาประสิทธิภาพจากพระไตรปิฎก หนังสือ เอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และกำหนดเป็นกรอบแนวคิดให้ครอบคลุมกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒. สร้างแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้ในข้อ ๑ ตามวิธีการสร้างแบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ พรรษา ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง วุฒิการศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาบาลี วุฒิการศึกษาสามัญ มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check List) จำนวน ๖ ข้อ

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑ ด้านการดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ ด้านการควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ ด้านการระงับอธิกรณ์ชั้นเจ้าคณะตำบล ด้านการแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบล ด้านควบคุมบังคับบัญชาคณะสงฆ์ ด้านการตรวจการคณะสงฆ์และประชุมพระสังฆาธิการ และแบบสอบถามเกี่ยวกับอิทธิบาท ๔ ด้านฉันทะ ด้านวิริยะ ด้านจิตตะ ด้านวิมังสา ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Numerical Rating Scale)^๒ มี ๕ ระดับ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ๕ ระดับ ดังนี้

- ๕ หมายถึง ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานมากที่สุด
- ๔ หมายถึง ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานมาก
- ๓ หมายถึง ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานปานกลาง
- ๒ หมายถึง ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานน้อย
- ๑ หมายถึง ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานน้อยที่สุด

ตอนที่ ๓ เป็นข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงพัฒนาเกี่ยวกับการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑ ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open ended Questionnaire) ให้เลือกตอบโดยเสรี

^๒ สุวรีย์ ศิริโกคาภิรมย์, การวิจัยทางการศึกษา, (ลพบุรี : ฝ่ายเอกสารการพิมพ์สถาบันราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๕๖), หน้า ๑๓๙-๑๔๐.

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่สร้างขึ้นเพื่อการวิจัยนั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดสอบเครื่องมือโดยการหาความเที่ยงตรง (Validity) และทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ ตามขั้นตอน ดังนี้

๑. การทดสอบหาความเที่ยงตรง (Validity) โดยผู้วิจัยได้นำร่างแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๕ ท่าน ซึ่งประกอบคณาจารย์ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัยในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ประกอบด้วย

๑) รองศาสตราจารย์ ดร.อภิรักษ์ จันทร์นี้ Ph.D. (Management) and Candidate, Ph.D. (Business Economics), ศ.ม. (เศรษฐศาสตร์) ศศ.บ. (รัฐศาสตร์) อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุธานันท์ โพธิ์ชาธาร ปร.ด. (เศรษฐศาสตร์), วท.ม. (เศรษฐศาสตร์), ศ.บ. (วิเคราะห์เชิงปริมาณ) รองอธิการฝ่ายพัฒนานักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

๓) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปฏิภากร มหรรษานาธิบตี พธ.บ. (ปรัชญา), ค.ม. (เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา), ค.ด. (ภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา) อาจารย์ประจำสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

๔) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรายุ ททรัพย์สิน ร.บ. (รัฐศาสตร์), ศศ.ม. (รัฐศาสตร์), รปด. (รัฐประศาสนศาสตร์) อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

๕) ดร.วันชัย สุขตาม อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ รปด. (รัฐประศาสนศาสตร์), รป.ม. รัฐประศาสนศาสตร์ (การจัดการทรัพยากรมนุษย์), พธ.บ. รัฐศาสตร์ (การบริหารรัฐกิจ), ศศ.บ. รัฐศาสตร์ (การปกครอง)

ซึ่งผู้เชี่ยวชาญได้ช่วยตรวจสอบความถูกต้อง ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์การวิจัย และแก้ไขปรับปรุงให้เกิดความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ และนำมาหาค่าความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์รายข้อ (Index of Item-Objective Congruence : IOC) ซึ่งมีค่า ๐.๐๕ ขึ้นไป จึงจะแปลผลว่าใช้ได้ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้มีผลกรหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามเท่ากับ ๐.๑๐ ทุกข้อ

๒. การทดสอบหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือ ศึกษาวิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงจากผู้เชี่ยวชาญเรียบร้อยแล้ว ไปทดลองใช้ (Try-out) โดยการขออนุญาตเก็บข้อมูลตัวอย่างกับพระสังฆาธิการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรีที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันกับประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน ๓๐ รูป เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยการหา

ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) โดยการวิจัยครั้งนี้ มีค่าสัมประสิทธิ์ของความสอดคล้องรายข้อและสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น เท่ากับ ๐.๘๘๑ (ดูภาคผนวก)

๓. การปรับปรุงแก้ไข นำแบบสอบถามที่ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษานานวิจัย เพื่อขอความเห็นชอบและจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มประชากรต่อไป

๓.๒.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ การแจกแบบสอบถามแก่พระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ จำนวนทั้งหมด ๑๘๐ รูป โดยดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

๑) ผู้วิจัยได้ดำเนินการขออนุมัติหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก สาธารัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงพระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑ จำนวน ๔ จังหวัด ได้แก่ จังหวัด นครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์

๒) ผู้วิจัยนำหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล เสนอต่อเจ้าคณะจังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดสุรินทร์ นครราชสีมา ชัยภูมิ และบุรีรัมย์ เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลทำการศึกษา

๓) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการแจกจ่ายแบบสอบถามกับประชากรที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย คือพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑ ด้วยตนเองและนำแบบสอบถามที่รวบรวมมาได้ทั้งหมด ๑๘๐ ชุด ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ซึ่งได้แบบสอบถามสมบูรณ์ทุกฉบับ จากนั้นจึงนำไปบันทึกข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๒.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการนำข้อมูลที่ตรวจสอบความถูกต้องเรียบร้อยแล้ว ลงในแบบลงรหัส (Coding Form) และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ เพื่อหาค่าสถิติต่าง ๆ ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean), ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ส่วนการแปลความหมายของค่าเฉลี่ยที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลโดยยึดเกณฑ์ ประกอบกรณสูตร^๓ ดังนี้

^๓ประกอบ กรณสูตร, สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : ด่านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐๘.

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๔.๕๐-๕.๐๐ หมายถึง ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานมากที่สุด
 ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๓.๕๐-๔.๔๙ หมายถึง ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานมาก
 ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๒.๕๐-๓.๔๙ หมายถึง ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานปานกลาง
 ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๕๐-๒.๔๙ หมายถึง ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานน้อย
 ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๐๐-๑.๔๙ หมายถึง ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานน้อยที่สุด

๓.๒.๖ สถิติที่ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยได้นำสถิติมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ คือ

- ๑) สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่ การหาค่าความตรงเชิงเนื้อหา ของแบบสอบถามโดยการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างนิยามปฏิบัติการที่ผู้วิจัยกำหนดไว้กับข้อมูลที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมา (IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๕ ท่าน และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach)
- ๒) สถิติที่ใช้ในการหาความถี่ของผู้ตอบแบบสอบถามตอนที่ ๑ โดยใช้ค่าร้อยละ (Percentage)
- ๓) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามตอนที่ ๒ โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑” เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mix Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาอุปสรรคการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑ ๒) เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการ ๓) เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑ มีผลการวิจัย ดังนี้

๔.๑ ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัยจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยการสัมภาษณ์พระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑ ได้แก่ พระสังฆาธิการระดับภาค พระสังฆาธิการระดับจังหวัด พระสังฆาธิการระดับอำเภอ พระสังฆาธิการระดับตำบล พระเลขาการ เจ้าคณะอำเภอ ข้าราชการที่เกี่ยวข้อง ผู้ทรงคุณวุฒิหรือนักวิชาการ ผู้นำชุมชน จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ จำนวน ๒๕ รูปหรือคน โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)

๔.๒ ผลการวิจัยเชิงปริมาณ

ผลการวิจัยจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มประชากรที่ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเก็บข้อมูลจากพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ได้แก่ เจ้าคณะอำเภอ และรองเจ้าคณะอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ จำนวน ๔ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ จำนวนทั้งหมด ๑๘๐ รูป โดยใช้การสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

๔.๓ ผลสรุปผลวิเคราะห์จากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

ผู้เชี่ยวชาญในการเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย เลขาการเจ้าคณะภาค ๑๑ พระสังฆาธิการ ข้าราชการที่เกี่ยวข้อง นักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการปฏิบัติงานด้านการ

ปกครองคณะสงฆ์ ในจังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ จำนวน ๑๐ รูปหรือคน

๔.๑ ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

๔.๑.๑ สภาพปัจจุบัน ปัญหาอุปสรรคการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและปัญหาอุปสรรคการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑ ทั้ง ๖ ด้าน ได้แก่ ด้านการดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ ด้านการควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ ด้านการระงับอธิกรณ์ชั้นเจ้าคณะตำบล ด้านการแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบล ด้านการควบคุมบังคับบัญชาคณะสงฆ์ ด้านการตรวจการคณะสงฆ์และประชุมพระสังฆาธิการ มีสาระสำคัญของการวิจัยดังนี้

๑) ด้านการดำเนินการปกครองคณะสงฆ์

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาด้านการดำเนินการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ โดยมีสาระสำคัญดังนี้

สภาพการปฏิบัติงาน

การดำเนินการปกครองคณะสงฆ์นี้ เข้าใจตาม ๆ กันมาว่า การดำเนินการก็คือการสั่งการ การปฏิบัติ การลงมือทำ การดำเนินการ ได้แก่ การทำให้เป็นไป ให้มันดำเนินไปได้นั่นเอง เป็นงานที่เจ้าคณะอำเภอต้องลงมือทำเอง สั่งการเอง ดูแลให้มันขับเคลื่อนไปได้^๑ เจ้าคณะพระสังฆาธิการผู้ปกครองต้องมีคุณลักษณะพิเศษเฉพาะตัว คือ (๑) ศึกษาพระธรรมวินัยสูงสุด (๒) ศึกษาฝึกฝนงานในหน้าที่ (๓) ศรัทธาต่องาน (๔) เสียสละทรัพย์และนิตยธรรม (๕) สู้งาน และมีวิธีทำงานพิเศษคือ (๑) สนองงาน (๒) สั่งงาน (๓) สอนงาน (๔) ส่งเสริมผู้มีผลงาน (๕) สร้างงาน (๖) สามัคคีต่อผู้ร่วมงาน (๗) สะสมผลงาน (๘) สะสางงาน (๙) สร้างงาน (๑๐) ส่งงาน (๑๑) เสริมประสิทธิภาพการทำงาน (๑๒) สุขกับงาน^๒ การทำงานของคณะสงฆ์ยังไม่มีรูปแบบเป็นทางการ การปฏิบัติงานของ

^๑สัมภาษณ์ พระราชปริยัติกวี (สุพจน์ โชติญาโณ), เจ้าคณะจังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^๒สัมภาษณ์ พระราชวิมลโมลี (ดำรง ทิฏฐธมโม), เจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

เจ้าคณะอำเภอทั่วทั้งประเทศไม่น่าจะเกินกัน คงไม่แตกต่างกันมากนัก มันก็คล้าย ๆ ไกล่เคียงกัน^๓ เจ้าคณะอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ มีอยู่หลายวัยหลายระดับ^๔ หลายประเภทหลายกลุ่มด้วยกัน และที่มีอยู่ในขณะนี้ก็มีคุณสมบัติที่แตกต่างกันมาก บางก็ไม่มีพื้นฐานทางการศึกษา ไม่มีพื้นฐานทางการบริหารคณะสงฆ์ตามที่ต้องการ และยังไม่สามารถสนองนโยบายของคณะสงฆ์ได้ดีเต็มที่^๕ แต่ส่วนมากก็สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อยู่ในระดับดีเป็นที่น่าพอใจ^๖ มีการรวมกลุ่มอำเภอที่ใกล้เคียงกันเป็นกลุ่ม ๆ ขึ้นกลุ่มละ ๕ - ๗ อำเภอ เพื่อร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ปรึกษาหารือช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันเกี่ยวกับการดำเนินงานกิจการคณะสงฆ์ทุกด้าน^๗ มีการพัฒนาตนเอง ศึกษาหาความรู้ช่วยรับภาระธุระการพระศาสนา สามารถวางแผนงานเชื่อมโยงกับชุมชนในเชิงบูรณาการได้ดี^๘ มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานในหน้าที่ เช่น การเข้าร่วมประชุมระดับจังหวัด^๙ ให้ความร่วมมือและปฏิบัติงานตามนโยบาย และสนองงานตามคำสั่งผู้บังคับบัญชา^{๑๐} ดำเนินการปกครองได้ดี มีนโยบายชัดเจนทุกเรื่อง มอบหมายนโยบายผ่านการประชุมที่ชัดเจนเรียบร้อย^{๑๑} นัดประชุมคณะสงฆ์ระดับอำเภออย่างสม่ำเสมอและปฏิบัติหน้าที่ประธานดำเนินการประชุมได้ดี^{๑๒} มอบหมายงานแก่รอง

^๓สัมภาษณ์ พระธรรมโมลี ดร. (ทองอยู่ ญาณวิสุทฺโธ), ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค ๑๑, วัดศาลาลอย พระอารามหลวง จังหวัดสุรินทร์, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^๔สัมภาษณ์ นายบัญชายุทธ นาคมุขลินทร์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด นครราชสีมา, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^๕สัมภาษณ์ พระราชวิมลโมลี (ดำรง ทิฏฐธมโม), เจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^๖สัมภาษณ์ พระโสภณปริยัตยาภรณ์ (ฉัตร สจจวโร), เจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^๗สัมภาษณ์ พระครูศรีปริยัตยารักษ์ (ประสงค์ กิตติปัญญา), เลขานุการเจ้าคณะอำเภอเมือง นครราชสีมา, จังหวัดนครราชสีมา, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^๘สัมภาษณ์ นายวัชรนนท์ มั่นใจ, ประชาชนชาวบ้าน, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^๙สัมภาษณ์ พระครูรัตนญาณวิมล (มนตรี รตนญาโณ), เจ้าคณะตำบลชุมแสง เลขานุการเจ้าคณะ อำเภอกระสัง, จังหวัดบุรีรัมย์, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๐}สัมภาษณ์ พระเทพภาวนาวิกรม (บุญมา ปุณฺณภิกโร), เจ้าคณะจังหวัดชัยภูมิ, ๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๑}สัมภาษณ์ นางปรีดา ขาดิวิ, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดชัยภูมิ, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๒}สัมภาษณ์ พระครูศรีปริยัตยารักษ์ (ประสงค์ กิตติปัญญา), เลขานุการเจ้าคณะอำเภอเมือง นครราชสีมา, จังหวัดนครราชสีมา, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๘.

เจ้าคณะอำเภอให้ช่วยรับผิดชอบ^{๑๓} ให้อิสระเจ้าคณะตำบลในการกำกับดูแลการคณะสงฆ์ระดับตำบล^{๑๔} เอาใจใส่ให้ความร่วมมือ ปฏิบัติงาน รายงานผลการดำเนินงานกิจกรรมต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง^{๑๕} การปกครองคณะสงฆ์ดำเนินกันแบบครอบครัว ให้กำลังใจกันด้วยความเป็นกัลยาณมิตร^{๑๖} ภายใต้หลักความรัก ความศรัทธา ความสามัคคี ความเคารพ ยึดหลักพระธรรมวินัยเป็นสำคัญ^{๑๗}

พระธรรมวินัยคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเป็นหลักการใหญ่สำคัญที่สุดที่ใช้ปกครองคณะสงฆ์มาตั้งแต่สมัยพุทธกาลแล้ว ทุกวันนี้พระสงฆ์ก็ยึดถือปกครองตามธรรมตามวินัยอยู่อย่างเคร่งครัด ปกครองดูแลกันด้วยเมตตาจิต^{๑๘} กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศทั้งหลายนี้เพิ่งเกิดมีขึ้นมาภายหลังที่ประเทศไทยนี้เอง เพื่อช่วยกำกับดูแลข้อวัตรปฏิบัติของพระสงฆ์เราให้เรียบร้อยดีงามเหมาะสมกับโอกาสยุคสมัยทางโลก^{๑๙} การดำเนินการด้านการปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบันนี้ยังคงมีพระธรรมวินัยเป็นหลักสำคัญสำหรับปกครองหมู่คณะ และยังมีกฎหมายบ้านเมือง กฎระเบียบมหาเถรสมาคมต่าง ๆ สำหรับใช้ในการปกครองคณะสงฆ์ด้วย กฎระเบียบมหาเถรสมาคมที่ใช้อยู่ทุกวันนี้ตั้งแต่ตราขึ้นมาแล้วก็เห็นว่าเป็นสิ่งที่ดีถูกต้องเหมาะสม กะทัดรัดกระชับมากกว่ากฎระเบียบสมัยก่อน ๆ^{๒๐} มีมติมหาเถรสมาคม มีข้อบังคับ มีประกาศ มีคำสั่งมากมายที่ทางคณะสงฆ์ไทยได้กำหนดหลักเกณฑ์เหล่านี้ไว้สำหรับเป็นเครื่องมือในการปกครองกำกับดูแลให้คณะสงฆ์ถือปฏิบัติเพื่อให้เกิดความเรียบร้อยดีงามในหมู่สงฆ์ ตามที่คณะสงฆ์เห็นว่าตรงนั้นตรง

^{๑๓}สัมภาษณ์ พระครูรัตนธรรมานุรักษ์ (ภูชิต ยสินธโร), รองเจ้าคณะอำเภอรตนบุรี, จังหวัดสุรินทร์, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๔}สัมภาษณ์ พระครูอุตรประชานุกูล (สมอาจ สกโก), เจ้าคณะตำบลแกใหญ่, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๕}สัมภาษณ์ นางปรีดา ชาตวิฑู, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดชัยภูมิ, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๖}สัมภาษณ์ พระธรรมโมลี ดร. (ทองอยู่ ญาณวิสุโท), ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค ๑๑, วัดศาลาลอย พระอารามหลวง จังหวัดสุรินทร์, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๗}สัมภาษณ์ พระครูสิริวิจิตราร (สมพร อริยปญโญ), เจ้าคณะอำเภอบ้านแท่น, จังหวัดชัยภูมิ, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๘}สัมภาษณ์ พระเทพภานาภิกรม (บุญมา บุญญาภิโรโต), เจ้าคณะจังหวัดชัยภูมิ, สัมภาษณ์, ๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๙}สัมภาษณ์ พระราชปริยัติกวี (สุพจน์ โชติญาโณ), เจ้าคณะจังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๒๐}สัมภาษณ์ พระโสภณปริยัตยาภรณ์ (ฉัตรต์ สจจวโร), เจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๘.

นี้ควรไม่ควร ซึ่งก็มีมานานแล้ว และคณะสงฆ์พระสงฆ์ทุกรูปต่างก็รู้และยอมรับกันด้วยดีตลอดมา นับเป็นจุดแข็งของคณะสงฆ์ไทย^{๒๑} คณะสงฆ์ไทยมีความเคารพในพระธรรมวินัยอย่างแรงกล้ายึดถือเป็นหลักปฏิบัติและปกครองหมู่คณะให้เป็นไปด้วยดีเรื่อยมาตลอดทุกยุคทุกสมัยตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน ทุกวันนี้เรามีกฎหมายกำหนดให้คณะสงฆ์ เจ้าคณะพระสังฆาธิการทุกระดับชั้นมีอำนาจหน้าที่สำหรับถือปฏิบัติในการปกครองหมู่คณะไว้อย่างชัดเจน มีการสั่งงานเป็นลำดับชั้น^{๒๒} เจ้าคณะพระสังฆาธิการตั้งแต่ระดับตำบล อำเภอขึ้นไปถึงระดับจังหวัดระดับภาคมีหน้าที่ในการบริหารปกครองคณะสงฆ์ในเขตปกครองของตนอยู่ ๖ อย่างเหมือน ๆ กัน^{๒๓} ที่นับว่าเป็นงานที่ยาก^{๒๔} พระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑ มีภาพรวมการปฏิบัติงานด้านการดำเนินการปกครองคณะสงฆ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดี^{๒๕} แม้ภาระงานที่ต้องปฏิบัติตามหน้าที่ในแต่ ละข้อยังมีไม่ชัดเจนแน่นอนด้วยลายลักษณ์อักษรก็ตามที่^{๒๖} แต่ก็ยังคงมุ่งมั่นปฏิบัติหน้าที่ตามแบบแผนประเพณีที่บรรพบุรุษเจ้าคณะพระมหาเถระองค์ก่อน ๆ ได้เคยถือปฏิบัติดำเนินการเป็นกิจวัตรสืบ ๆ ต่อกันมา นำมาศึกษาและถือเป็นแบบอย่างแนวทางในการปฏิบัติงานด้านการดำเนินการปกครอง และด้านอื่น ๆ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามนโยบายของผู้บังคับบัญชาเหนือตนขึ้นไปตามลำดับชั้น^{๒๗} ซึ่งวิธีการดำเนินการปกครองเช่นนี้ มีการเรียนรู้และรับรู้สืบทอดแบบแผนการปกครองที่นิยมกันอีก วิถีทาง ๑ ก็คือการเรียนรู้สืบทอดผ่านกิจกรรมการประชุมคณะสงฆ์ระดับจังหวัด ที่เจ้าคณะพระสังฆาธิการระดับอำเภอเข้าร่วมประชุมคณะสงฆ์ระดับจังหวัดมีเจ้าคณะจังหวัดเป็นประธาน^{๒๘}

^{๒๑}สัมภาษณ์ นายบัญชาชอุทธ นาคมุจลินทร์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด นครราชสีมา, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๒}สัมภาษณ์ นายแพทย์ สดทรงศิลป์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๓}สัมภาษณ์ พระธรรมโมลี ดร. (ทองอยู่ ญาณวิสุโท), ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค ๑๑, วัดศาลาลอย พระอารามหลวง จังหวัดสุรินทร์, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๔}สัมภาษณ์ พระโสภณปริยัตยาภรณ์ (ฉัตร สัจจโวโร), เจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๕}สัมภาษณ์ พระธรรมโมลี ดร. (ทองอยู่ ญาณวิสุโท), ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค ๑๑, วัดศาลาลอย พระอารามหลวง จังหวัดสุรินทร์, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๖}สัมภาษณ์ พระราชวิมลโมลี (ดำรง ทิฏฐธมโม), เจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๒๗}สัมภาษณ์ พระครูอุดรประชานุกุล (สมอาจ สกโก), เจ้าคณะตำบลแกใหญ่, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๘}สัมภาษณ์ นางปรีดา ชาตวิฑูมิ, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดชัยภูมิ, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

งานประชุมถือว่าเป็นหน้าที่ที่จะต้องถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด แม้ไม่สบายถ้าพอเข้าประชุมได้ก็ต้องไป หรือหากมีกิจธุระสำคัญไม่สามารถเข้าประชุมได้ ก็จะมอบหมายให้รองหรือเลขานุการเป็นผู้เข้าประชุมแทน ไม่มีละเลยเพิกเฉยทอดธุระเสีย^{๒๙} อำเภอก็จะมีการร่วมประชุมทุกครั้งที่จังหวัดจัดประชุม เช่น ช่วงการดำเนินการตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ มีประชุมทุกเดือน บางที่เดือนละหลาย ๆ ครั้งก็มี เพื่อจะเร่งเรื่องโครงการศีล ๕ นี้^{๓๐} และพอหลังประชุมคณะสงฆ์ระดับจังหวัดเสร็จแล้ว เจ้าคณะอำเภอก็จะไปดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ในเขตปกครองของตนผ่านการประชุมคณะสงฆ์ในแต่ละอำเภอ^{๓๑} มีการระดมทุนทอดผ้าป่าในวันที่ประชุมระดับอำเภอด้วย เพื่อจัดตั้งเป็นกองทุนคณะสงฆ์อำเภอ^{๓๒} การดำเนินในระดับอำเภอทุกอย่างจะดำเนินการตามลัทธิที่หมุนมาจากที่ประชุมระดับจังหวัด^{๓๓} เพราะฉะนั้น ภารกิจงานที่ได้มีมิตรร่วมกัน ภารกิจงานที่ได้ตกลงกันในที่ประชุมคณะสงฆ์ระดับจังหวัดนั้น เจ้าคณะอำเภอก็จะนำไปสู่การปฏิบัติในระดับอำเภอผ่านกิจกรรมการประชุมคณะสงฆ์ระดับอำเภอแต่ละอำเภอ และในส่วนของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดก็จะลงไปร่วมประชุมกับคณะสงฆ์ระดับจังหวัดและระดับอำเภอด้วยทุกครั้ง เพื่อจะได้แจ้งทำความเข้าใจในหลาย ๆ เรื่องที่เป็นภารกิจ และการดำเนินการทุกอย่างยึดตามมติที่ประชุมของคณะสงฆ์เป็นหลัก เจ้าคณะพระสังฆาธิการระดับอำเภอส่วนมากมีการปฏิบัติตนและดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ในเขตปกครองให้เป็นไปอย่างเคร่งครัดและเรียบร้อยดี มีการอบรมกำชับเรื่องอาจรรย์เป็นประจำสม่ำเสมอ ให้มีจริยาวัตรงดงามเรียบร้อยเพื่อรักษาศรัทธาของพุทธศาสนิกชน^{๓๔} การดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ในระดับอำเภอจะได้ผลดีมากในด้านการนำไปสู่การปฏิบัติในระดับตำบลและระดับวัด เพราะมีพระสงฆ์เข้าประชุมจำนวนน้อยกว่าระดับจังหวัด ทำให้สามารถอธิบายพูดคุยได้ง่าย รับรู้

---

^{๒๙}สัมภาษณ์ พระครูรัตนญาณวิมล (มนตรี รตนญาโณ), เจ้าคณะตำบลชุมแสง เลขานุการเจ้าคณะอำเภอกระสัง, จังหวัดบุรีรัมย์, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๓๐}สัมภาษณ์ พระครูนิเทศก์ธรรมคุณ (วินัย ฐานิสฺสโร), เจ้าคณะอำเภอโนนดินแดง, จังหวัดบุรีรัมย์, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๓๑}สัมภาษณ์ พระมหาสมวงษ์ สีลภูโต, เจ้าคณะอำเภอเมืองชัยภูมิ, จังหวัดชัยภูมิ, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๓๒}สัมภาษณ์ พระครูสิริคุณารักษ์ (ผล ปิยธมโม), เจ้าคณะอำเภอประโคนชัย, จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๓๓}สัมภาษณ์ พระเทพภาวนาวิกรม (บุญมา ปุณฺณภิริโต), เจ้าคณะจังหวัดชัยภูมิ, ๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๓๔}สัมภาษณ์ นางปรีดา ชาตวิฑูมิ, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดชัยภูมิ, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

ได้ง่าย เข้าใจได้ง่าย นำไปปฏิบัติได้อย่างทั่วถึง^{๓๕} การปกครองดูแลเป็นแบบพี่น้อง เคารพกันตามอายุ พรรษาและลำดับชั้นการปกครอง เจ้าคณะอำเภอแม่จันแจ่มก่าซบเกี่ยวกับระเบียบข้อวัตรปฏิบัติต่าง ๆ อบรมให้มีความขยันให้มีความอดทนและช่วยกันทำภาระหน้าที่ภายในวัด^{๓๖} แนะนำให้ศึกษาพระธรรมวินัยและปฏิบัติตามให้เคร่งครัด^{๓๗} มุ่งความสามัคคีของหมู่คณะเป็นใหญ่ในการปกครอง สอดส่องดูแลพระภิกษุสามเณรหรือผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชาให้ยึดพระธรรมวินัยเป็นหลัก ใช้โอกาสช่วงเข้าพรรษาที่มีการประชุมคณะสงฆ์ให้โอวาทขอความร่วมมือในการปฏิบัติตามจริยาวัตรของพระสงฆ์ให้เกิดสมณสาธูป และมีการนัดประชุมเจ้าคณะตำบลเป็นส่วน ๆ เป็นงาน ๆ ไปตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วมอบนโยบายให้นำไปสู่การปฏิบัติของผู้ใต้บังคับบัญชาตามลำดับ โดยเฉพาะเน้นเรื่องกิจวัตรของสงฆ์ทั้ง ๑๐ ประการ^{๓๘} มีการประชุมแนะนำและกำชับให้ปฏิบัติอย่างเคร่งครัด^{๓๙} พระสงฆ์ตั้งแต่ระดับเจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอจะพูดอบรมชี้แจงเรื่องจริยาวัตรตลอดอบรมเรื่องศีลธรรมจรรยาทั้งแก่พระสงฆ์และชาวบ้านญาติโยมเป็นประจำทั้งในเวลาประชุมสงฆ์หมู่ใหญ่ เวลาเทศน์ และวันพระที่นอกจากอบรมตอนเช้าช่วงตักบาตรแล้ว ตอนเย็นก็มีทำวัตรสวดมนต์ทั้งพระสงฆ์และชาวบ้าน ก็จะพูดอบรมเรื่องศีลธรรมวินัยอีก^{๔๐} คณะสงฆ์มีการประชุมกันตลอด จะให้นโยบายปฏิบัติเป็นส่วนมาก นอกจากจะแจ้งและกำชับเกี่ยวกับเรื่องการปกครองให้มีความเคารพพระธรรมวินัย กฎหมายบ้านเมือง กฎระเบียบมหาเถรสมาคมและจะต้องสำรวมปฏิบัติให้ดีให้เรียบร้อยถูกต้องดีงามเป็นแบบอย่างให้พุทธศาสนิกชนปฏิบัติตามให้เหมาะสมกับที่อบรมสั่งสอนให้เขามีศีลมีธรรมแล้ว^{๔๑} โดยเฉพาะช่วงนี้ กำลังเน้นเรื่องยุทธศาสตร์เชิงรุกโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ระยะที่สามเชิงคุณภาพ มีกระบวนการทำ MOU ร่วมกับนายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่เป็นฝ่าย

^{๓๕}สัมภาษณ์ พระครูสิริวิจิตราร (สมพร อริยปญโญ), เจ้าคณะอำเภอบ้านแท่น, จังหวัดชัยภูมิ, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๓๖}สัมภาษณ์ พระครูสิริคุณารักษ์ (ผล ปิยธมโม), เจ้าคณะอำเภอประโคนชัย, จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๓๗}สัมภาษณ์ นายประยงค์ ศรีแก้ว, ผู้ใหญ่บ้านโคกรัมย์พัฒนา, อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๓๘}สัมภาษณ์ พระครูรัตนญาณวิมล (มนตรี รตนญาโณ), เจ้าคณะตำบลชุมแสง, เลขานุการเจ้าคณะอำเภอกระสัง, จังหวัดบุรีรัมย์, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๓๙}สัมภาษณ์ นายเกลียม คัชมา, ไวยาวัจกรวัดป่าเจริญผล, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๑๖ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๔๐}สัมภาษณ์ นายวิยะ ศรีพรหม, ครูชำนาญการพิเศษ, โรงเรียนบ้านละเวียงแปลงคุรุราษฎร์บำรุง อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๔๑}สัมภาษณ์ นายเอื้อก มีแก้ว, กำนันตำบลนาดี, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๘ ธันวาคม ๒๕๕๘.

ปกครองเพื่อจะขับเคลื่อนไปในระดับชุมชนและหมู่บ้านอย่างเต็มที่^{๑๒} นอกจากนี้ ในการประชุมระดับอำเภอหรือมีการประกอบกิจกรรมตามวัด เจ้าคณะอำเภอมักจะพูดแจ้งให้ทราบว่ามิมีมติคำสั่งจากเบื้องบนมาขอความร่วมมือให้ได้ช่วยกันดำเนินการปฏิบัติไปให้เรียบร้อยตามลำดับ^{๑๓}

การทำงานของเจ้าคณะพระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑ อยู่ในเกณฑ์ดี วิทยาศาสตร์มาได้มาพอสมควร^{๑๔} หลายรูปมีความรู้ความเชี่ยวชาญในพระธรรมวินัยชัดเจน และมีกระบวนการกำกับติดตามการดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ ณ. วันนี้อยู่ในระดับเป็นที่น่าพึงพอใจอยู่พอสมควร แม้ไม่ถึงกับว่าดีมากนักก็ตาม^{๑๕} แต่ก็นับว่าเป็นกระบวนการติดตามควบคุมเร่งรัดอย่างใกล้ชิดสม่ำเสมอ^{๑๖} และยังมีการร่วมประชุมกันกำหนดแนวทางการปกครอง ยอมรับเคารพปฏิบัติตามข้อกำหนด กฎ กติกา หรือข้อตกลงร่วมกันนั้น^{๑๗} มีการออกคำสั่ง มติ ประกาศของคณะสงฆ์เพื่อถือปฏิบัติร่วมกันอันจะก่อให้เกิดความเรียบร้อยดีงามในคณะสงฆ์ที่เจ้าคณะอำเภอต้องกำกับดูแล มีการบูรณาการระหว่างหลักพระธรรมวินัยและพระราชบัญญัติคณะสงฆ์นำมาปรับประยุกต์ใช้^{๑๘} เจ้าคณะอำเภอบางรูปมีศักยภาพมีพลังความเป็นพระหนุ่มรุ่นใหม่ มีวิสัยทัศน์สามารถบูรณาการทั้งพระธรรมวินัยและเทคนิควิธีการสมัยใหม่มาใช้ในการดำเนินการปกครองตามแนวการบริหารยุคใหม่ มีการกำหนดกลยุทธ์ มีการใช้สื่อเทคโนโลยี นวัตกรรมช่วยในการสื่อสารสั่งการ^{๑๙} มีการประสานงานประชุมคณะสงฆ์ร่วมกับฝ่ายบ้านเมืองทั้งระดับนายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้บริหารสถานศึกษา ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ปรึกษาหารือเพื่อดำเนินงานกิจการคณะสงฆ์ทุก ๆ ด้าน

^{๑๒}สัมภาษณ์ นายเสรี อุปลัมภ์, หัวหน้าศูนย์สมุนไพรรตบัสไพโร, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๓}สัมภาษณ์ นายประยงค์ ศรีแก้ว, ผู้ใหญ่บ้านโคกรัมย์พัฒนา, อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๔}สัมภาษณ์ พระธรรมโมลี ดร. (ทองอยู่ ญาณวิสุโท), ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค ๑๑, วัดศาลาลอย พระอารามหลวง จังหวัดสุรินทร์, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๕}สัมภาษณ์ นายวัชรนนท์ มั่นใจ, ปราชญ์ชาวบ้าน, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๖}สัมภาษณ์ นายเสรี อุปลัมภ์, หัวหน้าศูนย์สมุนไพรรตบัสไพโร, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๗}สัมภาษณ์ นายประสงค์ ทองประ, นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ, สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดบุรีรัมย์, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๘}สัมภาษณ์ พระครูนิเทศก์ธรรมคุณ (วินัย ฐานิสโร), เจ้าคณะอำเภอโนนดินแดง, จังหวัดบุรีรัมย์, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๙}สัมภาษณ์ นายเสรี อุปลัมภ์, หัวหน้าศูนย์สมุนไพรรตบัสไพโร, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

มีการร่วมวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่ชัดเจน^{๕๐} มีการกำหนดปฏิทินการปฏิบัติงาน ปฏิทินส่งงานที่ชัดเจน มีการแต่งตั้งกรรมการ มอบหมายคณะทำงาน มีการแบ่งการบริหารงานกลุ่ม เครือข่าย เพื่อดำเนินงานให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และประสานความร่วมมือส่งการไปยังเจ้าคณะ ตำบลทุกพื้นที่เพื่อช่วยกำกับดูแลและดำเนินการในระดับวัดระดับเจ้าอาวาสตามลำดับซึ่งเป็นกลไก สำคัญในงานปกครองคณะสงฆ์ระดับอำเภอ^{๕๑} การนำข้อกฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช และคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตนสู่การ ปฏิบัติในระดับตำบลระดับวัดและระดับชาวบ้าน นอกจากดำเนินการผ่านการประชุมคณะสงฆ์แล้ว ยังมีการแจ้งประสานงานสื่อสารผ่านหนังสือราชการคณะสงฆ์ โทรศัพท์ ระบบเครือข่ายเฟสบุ๊ก ระบบ ไลน์ อีเมลอีกด้วย^{๕๒} ตามบริบทและสถานการณ์ของแต่ละอำเภอ การสื่อสารเกี่ยวกับมติ ประกาศ ระเบียบ หรือเรื่องราวต่าง ๆ ทางราชการคณะสงฆ์นี้ส่วนมากจะมีการออกหนังสือเป็นหลักฐาน และการประสานงานจะสื่อสารผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์และเทคโนโลยี^{๕๓} มอบหมายให้พระเลขานุการเจ้า คณะสื่อสารทางเทคโนโลยี หนังสือก็ออกด้วย แต่บางครั้งก็แจ้งเรื่องผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ไปก่อนแล้ว ไม่ได้ส่งหนังสือตามก็มี มารับหนังสือนัดประชุม ณ ที่ประชุมในวันประชุมเอาเลยก็มี^{๕๔} จะมีหนังสือสั่ง การไปถึงเจ้าคณะผู้ปกครองตามลำดับให้ช่วยปฏิบัติตาม และก็สื่อสารผ่านทางโทรศัพท์บ้าง ทางไลน์ บ้าง เฟสบุ๊กบ้างก็มี แต่การส่งหนังสือนี้ส่วนใหญ่จะใช้ให้คนนำหนังสือไปส่งให้ถึงมือเจ้าคณะ ผู้ปกครองโดยตรง^{๕๕} มีการติดต่อทางหนังสือแจ้งมาให้ทราบให้ปฏิบัติ หรือที่เข้มกว่านั้นก็มีเลขาเจ้า คณะอำเภอติดต่อประสานงานตำบลและวัด ส่วนมากจะได้รับทราบทางจดหมาย ส่วนทางโทรศัพท์ ทางเฟสบุ๊กทางไลน์ก็มีบ้างแต่มีส่วนน้อย ส่วนใหญ่ก็เป็นหนังสือที่เป็นมติเบื้องต้นเป็นนโยบายทาง

^{๕๐}สัมภาษณ์ นายเอือก มีแก้ว, กำนันตำบลนาดี, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๘ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๕๑}สัมภาษณ์ พระครูศรีปริยัตยารักษ์ (ประสงค์ กิตติปัญญา), เลขานุการเจ้าคณะอำเภอเมือง นครราชสีมา, จังหวัดนครราชสีมา, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๕๒}สัมภาษณ์ พระครูรัตนธรรมานุรักษ์ (ภูชิต ยสินธโร), รองเจ้าคณะอำเภอรัตนบุรี, จังหวัดสุรินทร์, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๕๓}สัมภาษณ์ พระครูศรีปริยัตยารักษ์ (ประสงค์ กิตติปัญญา), เลขานุการเจ้าคณะอำเภอเมือง นครราชสีมา, จังหวัดนครราชสีมา, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๕๔}สัมภาษณ์ พระครูนิเทศก์ธรรมคุณ (วินัย ฐานิสโร), เจ้าคณะอำเภอโนนดินแดง, จังหวัดบุรีรัมย์, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๕๕}สัมภาษณ์ พระครูรัตนญาณวิมล (มนตรี รตนญาโณ), เจ้าคณะตำบลชุมแสง เลขานุการเจ้าคณะ อำเภอกระสัง, จังหวัดบุรีรัมย์, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

ราชการและคณะสงฆ์ให้ปฏิบัติเป็นกิจกรรมเป็นเรื่อง ๆ ไป^{๕๖} มีการเชื่อมต่อเป็นเครือข่ายกับหน่วยงานที่สนับสนุนการปฏิบัติงานของคณะสงฆ์ เช่น สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดจะมีไลน์อยู่กับคณะสงฆ์และพระเลขานุการเจ้าคณะ เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอก็จะลงในไลน์กลางสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดจะประสานงานทั้ง ๓ ทางคือ เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ และพระเลขานุการเจ้าคณะ ซึ่งสามารถประสานงานกับเจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ และพระเลขานุการเจ้าคณะได้เหมือนประสานงานกับคน ๆ เดียวกัน เพราะท่านจะสื่อสาร ถึงกันได้ตลอดและรวดเร็ว ถ้ามีเรื่องเร่งด่วน หนังสือออกไปแล้ว แต่ไม่มีเวลาวิ่งส่งหนังสือ ก็จะนำหนังสือที่กราบเรียนเจ้าคณะอำเภอลงในระบบไลน์นี้ สามารถประสานงานเรื่องเดียวกันได้เป็นกลุ่มเป็นเซตในเวลาเดียวกันด้วยระบบไลน์นี้ การส่งงานก็จะส่งทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ ส่วนใหญ่เจ้าคณะจะใช้เทคโนโลยีเป็น มีการเรียนรู้ในเรื่องของเทคโนโลยีพอใช้ได้ บางรูปก็ดีเยี่ยมมาก มีอยู่อำเภอสองอำเภอที่เจ้าคณะอำเภอไม่ถนัดด้านนี้^{๕๗} ในระดับชาวบ้านส่วนใหญ่จะได้รับรู้มติดำเนินการต่าง ๆ ทั้งจากเจ้าอาวาสและจากผู้ใหญ่บ้าน กำนันแล้วบอกแจ้งต่อ ๆ กัน เช่น มติให้จัดกิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ หรือขอร่วมรับบริจาคช่วยเหลือสาธารณสงเคราะห์ มติเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านศีล ๕ เป็นต้น^{๕๘} การประสานงานจากคณะสงฆ์ส่วนใหญ่จะเป็นหนังสือ แต่ที่ใช้ประจำคือส่งหนังสือและการโทรศัพท์ มีการโทรแจ้งบอกล่วงหน้าก่อนแล้วจึงมีหนังสือตามที่หลัง^{๕๙} บางทีก็มีหนังสือแจ้งถึงชาวบ้านทั้งจากคณะสงฆ์ผ่านเจ้าอาวาส และจากนายอำเภอผ่านผู้ใหญ่บ้านที่ไปร่วมประชุมรับเรื่องมา โดยเฉพาะเรื่องโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ และกิจกรรมวันสำคัญ เช่น เวียนเทียน เจริญพระพุทธมนต์ จัดนิทรรศการ เป็นต้น ที่วัดแจ้งให้ทราบและทางอำเภอแจ้งมาอีกทางหนึ่ง^{๖๐} บางครั้งบางช่วงก็มีคำสั่งของเจ้าคณะจังหวัดด้วยที่เจ้าอาวาสแจ้งให้ชาวบ้านทราบ เช่น คำสั่งให้เจ้าอาวาสเป็นกรรมการคุมห้องสอบนักธรรม หรือมีหนังสือขอความอุปถัมภ์ภัตตาหารเพล คำสั่งเจ้าคณะอำเภอเจ้าคณะตำบล

^{๕๖} สัมภาษณ์ พระครูอุดรประชานุกูล (สมอาจ สกโก), เจ้าคณะตำบลแกใหญ่, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๕๗} สัมภาษณ์ นางปรีดา ชาตวิฑูมิ, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดชัยภูมิ, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๕๘} สัมภาษณ์ นายวิยะ ศรีพรหม, ครูชำนาญการพิเศษ, โรงเรียนบ้านละเวียงแปลงครุราษฎร์บำรุง อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๕๙} สัมภาษณ์ นายเอือก มีแก้ว, กำนันตำบลนาดี, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๘ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๖๐} สัมภาษณ์ นายประยงค์ ศรีแก้ว, ผู้ใหญ่บ้านโคกรัษฎพัฒนา, อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๕๘.

ก็มี ส่วนใหญ่เป็นคำสั่งแต่งตั้งให้เป็นกรรมการด้านต่าง ๆ ในกิจการคณะสงฆ์ และหนังสือขอความ
อุปถัมภ์อาหาร ขอรับบริจาคช่วยเหลือสาธารณสงเคราะห์^{๖๑}

การดำเนินการกิจการปกครองต่าง ๆ ของคณะสงฆ์ระดับอำเภอ เช่น การแต่งตั้ง
พระสังฆาธิการผู้ปกครองสงฆ์ระดับตำบล ระดับวัด การแต่งตั้งไวยาวัจกร เป็นต้น มีการดำเนินการ
เป็นไปตามพระธรรมวินัย ยึดหลักปฏิบัติแห่งพระธรรมวินัยที่กำหนดไว้มาเป็นแนวปฏิบัติ และยึดหลัก
พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ใช้เป็นแนวปฏิบัติควบคู่กับระเบียบปฏิบัติอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ
ดำเนินการของทางโลกตามที่กฎหมายบ้านเมืองกำหนดไว้เพื่อใช้แก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งอื่น ๆ ที่มีได้
ระบุไว้ในพระธรรมวินัย รวมถึงการดำเนินงานกิจกรรมคณะสงฆ์อื่น ๆ เช่น การฟ่องร้อง การ
ประนีประนอมข้อขัดแย้งให้การปกครองคณะสงฆ์ดำเนินการไปด้วยความเรียบร้อยตามกฎหมาย
บ้านเมือง และกฎระเบียบมหาเถรสมาคม^{๖๒}

การดำเนินการเสนอขอแต่งตั้งเจ้าคณะตำบล

การเสนอแต่งตั้งเจ้าคณะตำบลและรองเจ้าคณะตำบลไม่ต้องมีการทดสอบความรู้ใด ๆ
แต่งตั้งตามความเหมาะสมคือเป็นพระสังฆาธิการมีอาจารย์ศีลวัตรที่ดี^{๖๓} มีระบบกลไกดำเนินการคือ
เจ้าคณะ อำเภอคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติถูกต้องเสนอเจ้าคณะจังหวัดพิจารณาแต่งตั้ง ในการ
คัดเลือกพระภิกษุเพื่อเสนอแต่งตั้งนั้นต้องมีอายุพรรษาถูกต้องครบถ้วน^{๖๔} บางจังหวัดกำหนดให้ต้องมี
พรรษา ๑๐ ขึ้นไป^{๖๕} หรือมีพรรษาพัน ๕ มีความรู้ชั้นธรรมชั้นเอก ดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการตั้งแต่
ระดับผู้ช่วยเจ้าอาวาสขึ้นไป^{๖๖} และเจ้าอาวาสในเขตปกครองตำบลนั้น ๆ ยอมรับให้ความสนับสนุน^{๖๗}
คณะสงฆ์ไทยยังคงมีลักษณะถือปฏิบัติตามแนวนี้อันดับแรกคือเอาอายุพรรษาเป็นคุณสมบัติอันดับ

^{๖๑}สัมภาษณ์ นายเกลียม คัชมา, ไวยาวัจกรวัดป่าเจริญผล, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์,
๑๖ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๖๒}สัมภาษณ์ พระครูรัตนธรรมานุรักษ์ (ภูชิต ยสินธโร), รองเจ้าคณะอำเภอรัตนบุรี, จังหวัดสุรินทร์,
๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๖๓}สัมภาษณ์ นายบัญญัติชยาทร นาคมุจลินทร์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด
นครราชสีมา, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๖๔}สัมภาษณ์ พระครูสิริวิจิตรกร (สมพร อริยปัญญา), เจ้าคณะอำเภอบ้านแพน, จังหวัดชัยภูมิ,
๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๖๕}สัมภาษณ์ พระราชปริยัติกวี (สุพจน์ โชติญาโณ), เจ้าคณะจังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ พฤศจิกายน
๒๕๕๘.

^{๖๖}สัมภาษณ์ พระโสภณปริยัตยาภรณ์ (ฉัตร สจจวโร), เจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์, ๒๔ ธันวาคม
๒๕๕๘.

^{๖๗}สัมภาษณ์ พระธรรมโมลี ดร. (ทองอยู่ ญาณวิสุทโธ), ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค ๑๑, วัดศาลาลอย
พระอารามหลวง จังหวัดสุรินทร์, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

ต้น ๆ ส่วนความรู้ความสามารถเอามาเป็นลำดับรอง ๆ ลงไป นี่เป็นการดำเนินการตามธรรมเนียมตามหลักพระธรรมวินัย^{๖๘} และต้องผ่านการอบรมที่ทางจังหวัดจัดให้จึงจะได้รับการแต่งตั้ง^{๖๙} ซึ่งบางจังหวัดมีนโยบายจัดอบรมพระสังฆาธิการทุกตำแหน่งทุกระดับเป็นระยะเวลาถึง ๑๕ วัน^{๗๐} ในการคัดเลือกจะพิจารณาจากผลงานเน้นผลงานในหน้าที่คือ ผลงานด้านการศึกษา ด้านการปกครอง ความเอื้อเฟื้อต่อพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎระเบียบมหาเถรสมาคม และการให้ความร่วมมือกับคณะสงฆ์ ถ้ามีผู้เหมาะสมหลายรูปก็จะพิจารณาเลือกผู้ที่มีคุณสมบัติพร้อมที่สุด เมื่อตั้งแล้วจะได้ไม่มีปัญหาตามมาภายหลัง ส่วนใหญ่เมื่อได้รับการแต่งตั้งแล้วก็จะเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ไม่มีการประท้วงใด ๆ เพราะผ่านการกลั่นกรองมาอย่างเรียบร้อยดีแล้ว^{๗๑}

การดำเนินการเสนอขอแต่งตั้งเจ้าอาวาส

การแต่งตั้งเจ้าอาวาสก็เช่นเดียวกันไม่มีการสอบคัดเลือกใด ๆ ไม่มีการทดสอบเรื่องพระธรรมวินัย เรื่องกฎระเบียบมหาเถรสมาคม เรื่องกฎหมายบ้านเมือง แต่เสนอเข้ามาโดยพิจารณาพฤติกรรมว่าท่านดูเรียบร้อยงดงามดีเป็นพระเถระมีอายุพรรษา^{๗๒} เจ้าคณะตำบลเป็นผู้เสนอชื่อผู้ที่สมควรได้รับการแต่งตั้งผ่านการกลั่นกรองของรองเจ้าคณะอำเภอและผ่านความเห็นชอบของเจ้าคณะอำเภอเสนอถึงเจ้าคณะจังหวัดเพื่อพิจารณาแต่งตั้ง วุฒิทางธรรมอย่างต่ำต้องได้นักธรรมชั้นโท^{๗๓} หรืออาจมีอนุโลมนักธรรมชั้นตรีเป็นกรณีพิเศษเฉพาะกรณี^{๗๔} ต้องมีอายุพรรษารอบ ๕ พรรษา^{๗๕} และ

^{๖๘}สัมภาษณ์ พระราชวิมลโมลี (ดำรง ทิภูธมโม), เจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา, จังหวัดนครราชสีมา, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๖๙}สัมภาษณ์ พระครูศรีปริยัตยารักษ์ (ประสงค์ กิตติปัญญา), เลขานุการเจ้าคณะอำเภอเมืองนครราชสีมา, จังหวัดนครราชสีมา, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๗๐}สัมภาษณ์ พระครูสิริคุณารักษ์ (ผล ปิยธมโม), เจ้าคณะอำเภอประโคนชัย, จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๗๑}สัมภาษณ์ พระครูรัตนญาณวิมล (มนตรี รตนญาโณ), เจ้าคณะตำบลชุมแสง เลขานุการเจ้าคณะอำเภอกระสัง, จังหวัดบุรีรัมย์, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๗๒}สัมภาษณ์ นายบัญญัติชอุ่ม นาคมุจลินทร์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๗๓}สัมภาษณ์ พระครูสิริพรหมสร (สมพร อริยปัญญา), เจ้าคณะอำเภอท่าตูม, จังหวัดสุรินทร์, ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๗๔}สัมภาษณ์ พระราชวิมลโมลี (ดำรง ทิภูธมโม), เจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา, จังหวัดนครราชสีมา, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๗๕}สัมภาษณ์ พระครูสิริวัชรารกร (สมพร อริยปัญญา), เจ้าคณะอำเภอบ้านแพน, จังหวัดชัยภูมิ, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

ผ่านการอบรมที่ทางจังหวัดจัดให้จึงจะได้รับการแต่งตั้ง^{๗๖} บางอำเภอมีการตั้งให้เป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสให้ไปอยู่ประจำในวัดนั้นเพื่อทดลองปฏิบัติงานเป็นระยะเวลา ๑ ปีก่อนแล้วถ้าผ่านการทดลองงานก็จะได้รับการเสนอแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาสวัดนั้น ๆ ต่อไป ทั้งนี้การแต่งตั้งเจ้าอาวาสนี้จะให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการพิจารณา ยึดความต้องการของชาวบ้านเป็นสำคัญ และแม้ผ่านการทดลองงานแล้วแต่ชาวบ้านไม่ยอมรับ ก็จะไม่ได้รับการเสนอแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส และพระภิกษุผู้ทดลองงานนั้นก็ยอมรับเงื่อนไขนี้ด้วยดี^{๗๗} กระบวนการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการเลือกสรรพระภิกษุเพื่อเสนอขอแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาสนั้นคือจะมีการประชุมรวมกันที่วัดทั้งพระภิกษุสามเณรและชาวบ้าน ร่วมกันพิจารณาว่าเหมาะสมหรือไม่เหมาะสม เพราะการตั้งเจ้าอาวาสนี้ ถ้าเจ้าคณะจังหวัดแต่งตั้งโดยไม่ให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ บางหมู่บ้านออกมาประท้วงต่อต้านก็มี ปัจจุบันมีหลายวัดที่ยังไม่มีเจ้าอาวาส เพราะแต่งตั้งยังไม่ได้ ต้องตั้งรักษาการไปก่อน บางรูปมีพรรษาครบ ๕ แต่ได้นักธรรมชั้นตรี หรือบางรูปก็ยังไม่ได้นักธรรม จึงต้องให้เรียนก่อนและที่ตั้งเป็นรักษาการไปพร้อม บางรูปเป็นนิสิต มจร. ก็ตั้งเป็นรักษาการไปก่อน ให้เรียนไปพร้อม เมื่อครบ ๕ ปีแล้วก็ตั้งเป็นเจ้าอาวาส^{๗๘} บางรูปเป็นพระหลวงตา ไม่ได้้นักธรรม อ่านหนังสือไม่ออก แต่เก่งเรื่องการก่อสร้างนำญาติโยมสร้างกุฏิได้สวยงาม มีการเสนอขอแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาส แต่ทางจังหวัดไม่สามารถแต่งตั้งให้ได้ และญาติโยมก็ไม่ยอมรับเอาเจ้าอาวาสจากสำนักอื่น จึงต้องแต่งตั้งให้เป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสไปก่อน^{๗๙}

การอนุมัติการแต่งตั้งไวยาวัจกร

ไวยาวัจกรคือคนที่ทำงานให้พระทำงานแทนพระนี้ ต้องเลือกดูให้ดี ต้องเลือกคนที่มีคุณสมบัติพิเศษ เช่น เป็นคนมีศรัทธาอย่างแท้จริง รู้จักชวนช่วยในงานบุญงานกุศล มีความซื่อสัตย์สุจริตเชื่อใจได้ เสียสละใช้งานง่าย สนับสนุนกับพระภิกษุสามเณรได้ดีรู้ใจพระ มีไหวพริบรู้อะไรควรอะไรไม่ควร^{๘๐} และควรเลือกแต่งตั้งคฤหัสถ์ผู้ชายเป็นไวยาวัจกรเพื่อความสะดวกและเหมาะสมในการ

^{๗๖} สัมภาษณ์ พระครูศรีปริยัตยารักษ์ (ประสงค์ กิตติปัญญา), เลขานุการเจ้าคณะอำเภอเมืองนครราชสีมา, จังหวัดนครราชสีมา, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๗๗} สัมภาษณ์ พระครูรัตนญาณวิมล (มนตรี รตนญาณ), เจ้าคณะตำบลชุมแสง เลขานุการเจ้าคณะอำเภอกระสัง, จังหวัดบุรีรัมย์, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๗๘} สัมภาษณ์ พระครูศรีภาวนาวินัย (ประกอบ ปภังกร), เจ้าคณะอำเภอขามสะแกแสง, จังหวัดนครราชสีมา, ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๗๙} สัมภาษณ์ พระครูอุตรประชานุกุล (สมอาจ สกโก), เจ้าคณะตำบลแกใหญ่, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๘๐} สัมภาษณ์ พระโสภณปริยัตยาภรณ์ (ฉัตร สัจจวโร), เจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๘.

ทำงานกับพระสงฆ์^{๘๑} การดำเนินการเกี่ยวกับการตั้งและการพ้นจากตำแหน่งไวยาวัจกร เจ้าคณะอำเภอมีอำนาจหน้าที่ในการอนุมัติการแต่งตั้งไวยาวัจกรของเจ้าอาวาส รัับทราบและอนุมัติการพ้นจากตำแหน่งไวยาวัจกร ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ อำเภอมีนโยบายให้วัดตั้งไวยาวัจกร มีการมอบหมายให้เจ้าคณะตำบลช่วยกำกับดูแลเรื่องนี้ด้วย^{๘๒} มีหลายอำเภอที่สามารถดำเนินการให้วัดตั้งไวยาวัจกรได้ครบทุกวัด^{๘๓} แต่บางอำเภอก็ได้บังคับโดยเด็ดขาด การจะตั้งไวยาวัจกรหรือไม่นั้นให้เป็นสิทธิอำนาจของเจ้าอาวาสเป็นผู้พิจารณาตามเห็นเหมาะสม^{๘๔} ปัจจุบันยังมีการตั้งไวยาวัจกรไม่ครบทุกวัด ด้วยเหตุคือเจ้าอาวาสยังสรรหาคฤหัสถ์ชายที่มีคุณสมบัติเหมาะสมไม่ได้ตามที่ต้องการ คฤหัสถ์บางคนมีความรู้ความสามารถแต่ทำงานร่วมกับเจ้าอาวาสไม่ได้ เข้ากันไม่ได้ คนที่เข้ากับเจ้าอาวาสได้ก็ไม่ประสงค์จะรับตำแหน่งนี้ แต่ก็มีศรัทธาช่วยงานวัดไปได้ สำนักงานพระพุทธศาสนานั้นมีนโยบายชัดเจนให้เจ้าอาวาสทุกวัดตั้งไวยาวัจกรให้เรียบร้อย แต่คณะสงฆ์ยังไม่สามารถดำเนินการได้ตามนั้น^{๘๕} สำหรับวัดที่ดำเนินการตั้งไวยาวัจกรเรียบร้อยแล้วก็จะส่งไปอบรมที่จังหวัด โดยสำนักงานเจ้าคณะจังหวัดร่วมกับสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดจะมีโครงการจัดอบรมไวยาวัจกรและกรรมการวัดเป็นรุ่น ๆ ไป^{๘๖} อบรมเกี่ยวบทบาทหน้าที่และการจัดทำบัญชีการเงินของวัด มีหลายอำเภอที่เจ้าคณะและคณะสงฆ์มีศักยภาพดำเนินการได้ก็มีการจัดอบรมไวยาวัจกรในระดับอำเภอขึ้นเอง^{๘๗} ไวยาวัจกรที่ได้รับการแต่งตั้งแล้วมีหน้าที่ช่วยทำงานวัดทุกอย่างตามที่เจ้าอาวาสมอบหมายให้ทำไม่ว่างานเล็กงานใหญ่ ทั้งงานด้านการเงินการบัญชีของวัด การชวนชวนบอกรับบุญหาทุนก่อสร้าง

---

^{๘๑}สัมภาษณ์ นายเพทาย สดทรงศิลป์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๘๒}สัมภาษณ์ พระครูศรีภาวนาวินัย (ประกอบ ปภงกโร), เจ้าคณะอำเภอขามสะแกแสง, จังหวัดนครราชสีมา, ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๘๓}สัมภาษณ์ นางปรีดา ชาตวิฑูฒิ, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดชัยภูมิ, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๘๔}สัมภาษณ์ พระครูรัตนญาณวิมล (มนตรี รตนญาโณ), เจ้าคณะตำบลชุมแสง เลขาธิการเจ้าคณะอำเภอกระสัง, จังหวัดบุรีรัมย์, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๘๕}สัมภาษณ์ พระครูนิเทศก์ธรรมคุณ (วินัย ฐานิสโร), เจ้าคณะอำเภอโนนดินแดง, จังหวัดบุรีรัมย์, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๘๖}สัมภาษณ์ พระราชปริยัติกวี (สุพจน์ โชติญาโณ), เจ้าคณะจังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๘๗}สัมภาษณ์ พระราชวิมลโมลี (ดำรง ทิภูธมโม), เจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา, จังหวัดนครราชสีมา, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

เมรุ งานฉลองตราตั้งพระครูสัญญาบัตร ประชาสัมพันธ์บอกชาวบ้านร่วมเป็นเจ้าของเทพนิมมหาชาติ ร่วมบริจาคเงินและชักชวนชาวบ้านร่วมดำเนินการสร้างโบสถ์ เป็นต้น^{๘๘}

การดำเนินการด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑ นี้ ยังมีบางอำเภอที่คณะสงฆ์ยังไม่สามารถดำเนินการขับเคลื่อนงานด้านการปกครองให้ บรรลุเป้าหมายครบตามวัตถุประสงค์ได้ นอกจากงานคณะสงฆ์ภาพรวมมีโครงสร้างภาระงานซึ่งกล่าว ได้ว่ายังไม่ชัดเจนแล้ว บางอำเภอมีการดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ผ่านกิจกรรมการประชุมกำหนด นโยบายชี้แจงและนำเสนอสภาพปัญหาด้านการปกครองได้ผลในระดับที่ยังน้อย เนื่องจากเจ้าคณะ อำเภอบางอำเภอติดขัดเรื่องกิจของสงฆ์หลายประการทำให้ไม่สามารถเข้าร่วมการประชุมของคณะ สงฆ์ได้ ทำให้นำสาระการประชุมไปถ่ายทอดต่อในระดับตำบลได้ไม่เต็มที่ ไม่ครบถ้วนกระบวนการ^{๘๙} บางอำเภอบางครั้งเข้าร่วมประชุมร่วมรับฟังตลอด แต่ไม่สามารถจับใจความหรือรับสาระเรื่องราวที่ ประชุมได้ถูกต้องเต็มที่ อาจเป็นเพราะมีข้อจำกัดเรื่องสุขภาพ สมรรถนะการรับรู้ทางโสตประสาท^{๙๐} หรือมีอายุพรรษามากแล้ว ทำให้การถ่ายทอดเนื้อหาสาระในการประชุมระดับอำเภอไม่สมบูรณ์เต็มที่ ที่มีความคลาดเคลื่อน^{๙๑} บางอำเภอมีส่วนร่วมในการประชุมระดับจังหวัดเป็นไปด้วยดีและรับรู้ รับทราบได้ดี แต่ไม่สามารถถ่ายทอดสาระนำสู่การรับรู้ เข้าใจ และการปฏิบัติในระดับตำบล วัด และ ชาวบ้านได้ อาจเป็นเพราะไม่มีจิตวิทยาและความรู้ความเข้าใจในศาสตร์ว่าด้วยการถ่ายทอดความรู้ และศาสตร์ว่าด้วยการบริหารการปกครอง โดยมากมีความรู้เรื่องพระพุทธศาสนาเป็นหลัก^{๙๒} บาง อำเภอไม่ค่อยได้เข้าร่วมประชุมระดับจังหวัดและไม่ค่อยได้จัดประชุมระดับอำเภอ เพราะมีข้อจำกัด ด้านงบประมาณสำหรับการประชุมและจัดประชุม โดยเฉพาะงบค่าใช้จ่ายในการเดินทางสำหรับ บุคลากรคฤหัสถ์ที่เป็นเจ้าหน้าที่ของส่วนงานอื่น ๆ ที่สนับสนุนงานด้านการปกครองคณะสงฆ์^{๙๓} การ ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ระดับอำเภอ บางอำเภอจัดประชุมคณะสงฆ์แต่ไม่ค่อยได้ผลเพราะเจ้า

^{๘๘}สัมภาษณ์ นายเกลียม คัชมา, ไวยาวัจกรวัดป่าเจริญผล, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๑๖ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๘๙}สัมภาษณ์ นายบัญญัติ นาคมุจลินทร์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด นครราชสีมา, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๙๐}สัมภาษณ์ พระครูรัตนญาณวิมล (มนตรี รตนญาโณ), เจ้าคณะตำบลชุมแสง เลขาธิการเจ้าคณะ อำเภอกระสัง, จังหวัดบุรีรัมย์, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๙๑}สัมภาษณ์ นางปรีดา ชาตวิฑู, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดชัยภูมิ, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๙๒}สัมภาษณ์ พระเทพภาวนาวิกรม (บุญมา ปุณฺณภริโต), เจ้าคณะจังหวัดชัยภูมิ, ๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๙๓}สัมภาษณ์ พระครูสิริพรหมสร (สมพงษ์ พรหมสโร), เจ้าคณะอำเภอท่าตูม, จังหวัดสุรินทร์, ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

คณะตำบลและเจ้าอาวาสเข้าร่วมประชุมไม่พร้อมเพรียงและบางรูปประชุมไม่ต่อเนื่อง หรือบางรูปไม่
 ค่อยเข้าร่วมประชุม^{๙๔} เป็นเหตุให้การร่วมกำหนดแนวทางการปกครองก็ดี การมอบนโยบายการ
 ปกครองก็ดีไม่สำเร็จผล และแนวปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับมติประกาศคำสั่งมหาเถรสมาคมและ
 คำสั่งเจ้าคณะจังหวัดได้รับการถ่ายทอดและรับทราบไม่ทั่วถึง^{๙๕} แต่ก็มีการใช้วิธีการแจ้งข่าวสารและ
 แนวปฏิบัติให้เป็นไปตามพระธรรมวินัยและกฎหมาย กฎระเบียบมหาเถรสมาคมให้พระสังฆาธิการ
 พร้อมพระภิกษุสามเณรในปกครองได้รับทราบและดำเนินการปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด^{๙๖} เจ้าคณะ
 อำเภอบางรูปยังไม่เข้าใจบทบาทภารกิจตามหน้าที่ทั้ง ๖ ด้านอย่างถูกต้องดีพอ ทั้งไม่มีความรู้ความ
 เข้าใจในหลักการบริหารการปกครองและวิชาการสมัยใหม่ และบางรูปก็มีอายุพรรษามาก ทำให้
 ปฏิบัติหน้าที่ได้ไม่ดีเต็มที่เท่าที่ควร^{๙๗} เจ้าคณะอำเภอบางรูปมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารกิจการ
 คณะสงฆ์แตกต่างออกไป^{๙๘} มีอุเบกขาที่ว่างเฉยมากเกินไป ทั้ง ๆ ที่รู้เห็นชัดเจนว่ามีความผิดมีการ
 กระทำผิดเกิดขึ้น เช่น ห้ามไม่ให้พระสงฆ์ขบถ ห้ามไม่ให้พระสงฆ์ใช้กล้องถ่ายรูป ไม่ให้แสดงตัวที่มัน
 ใกล้เคียงกับพฤติกรรมคลุ่ส^{๙๙} คือไม่ได้ห้ามไม่ให้ใช้ แต่ควรจะใช้อย่างเหมาะสมและรู้จักกาลเทศะ
 เวลาฉันก็เหมือนกัน พระชอบถ่ายภาพอาหารหรือโพสต์ลงเฟซบุ๊ก อดกัน แบบนี้ไม่เหมาะสม พระ
 ผู้ปกครองเห็นก็รู้ว่าไม่เหมาะสมไม่ควร^{๑๐๐} แต่ก็นิ่งเฉยละเลยเสียด้วยถือคติว่า “พูดไปสองไพเบี้ย นิ่งเสีย
 ตำบลทอง” เพราะเห็นว่าถึงพูดไปก็ไม่เกิดประโยชน์อะไรแก่ตน มีแต่จะหาเรื่องใส่ตัวเปล่า ๆ โดยมีได้
 คำนึงถึงภาระหน้าที่ของผู้ปกครองที่จะต้องดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย
 กฎหมาย กฎ ระเบียบมหาเถรสมาคม อาจเป็นเพราะผูกติดกับวัฒนธรรมองค์กรสงฆ์ที่ปกครองกัน
 ด้วยเมตตารวมว่า “สงฆ์ย่อมไม่ฆ่าสงฆ์ด้วยกัน” หรืออาจเป็นเพราะเจริญอายุพรรษามากขึ้นแล้วเริ่ม

^{๙๔} สัมภาษณ์ พระครูศรีภวณานิสุทธิ (ประกอบ ปภงโร), เจ้าคณะอำเภอสามสะแกแสง, จังหวัด
 นครราชสีมา, ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๙๕} สัมภาษณ์ พระครูสิริคุณารักษ์ (ผล ปิยธมโม), เจ้าคณะอำเภอประโคนชัย, จังหวัดบุรีรัมย์,
 ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๙๖} สัมภาษณ์ พระครูนิเทศก์ธรรมคุณ (วินัย ฐานิสโร), เจ้าคณะอำเภอโนนดินแดง, จังหวัดบุรีรัมย์,
 ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๙๗} สัมภาษณ์ นายบัญญัติชอุท นาคมุจลินทร์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด
 นครราชสีมา, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๙๘} สัมภาษณ์ พระโสภณปริยัตยาภรณ์ (ฉัตร สจจวโร), เจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์, ๒๔ ธันวาคม
 ๒๕๕๘.

^{๙๙} สัมภาษณ์ นายบัญญัติชอุท นาคมุจลินทร์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด
 นครราชสีมา, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๐๐} สัมภาษณ์ นายวิเชียร ศรีพรหม, ครูชำนาญการพิเศษ, โรงเรียนบ้านละเวียงแปลงคุรุราษฎร์บำรุง
 อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๕๘.

อ่อนล้าอ่อนแรงเริ่มนิ่งไม่ขยับตัวไม่ดำไม่ว่าไม่ตำหนิ เริ่มเข้าสู่กรรมฐานเป็นของตัวเอง ใครจะเป็นอย่างไรก็ช่างเขา อย่างนี้เป็นอันตรายต่อศาสนาอย่างยิ่ง^{๑๐๑} เจ้าคณะอำเภอส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ มหาเถรสมาคมในระดับน้อย^{๑๐๒} ทั้งยังมีความเข้าใจอย่างถูกต้องถ่องแท้ไม่ตีพ้อ ขาดการศึกษาอย่างลึกซึ้ง ครั้นเกิดปัญหาทางพระวินัยและทางกฎหมายขึ้น ก็ขาดผู้เชี่ยวชาญในการพิจารณาตัดสินเป็นธรรม^{๑๐๓} และทุกวันนี้ยังปรากฏว่ามีพระสังฆาธิการและพระภิกษุสามเณรประพฤติตนไม่เอื้อเพื่อต่อพระธรรมวินัยและกฎระเบียบมหาเถรสมาคม^{๑๐๔} คณะสงฆ์ระดับอำเภอยังขาดมาตรการในการถ่ายทอดพระธรรมวินัย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่ง มติ ประกาศของมหาเถรสมาคมไปสู่การปฏิบัติอย่างเข้มงวดจริงจังที่ชัดเจน ไม่มีการพัฒนา ไม่มีการปรับปรุงปฏิรูปให้เหมาะสมในภาคปฏิบัติ จะมีเพียงการแจ้งให้ทราบเท่านั้น^{๑๐๕} เช่น ปรากฏเป็นข่าวให้เห็นกันอยู่บ่อย ๆ ที่มีกลุ่มพระสงฆ์ที่บวชใหม่มักมีเรื่องเคยเกี่ยวข้องกับยาเสพติด คราวเป็นคดีหวั่นไหว เมื่อบวชมาแล้วละนิสัยเดิมไม่ได้พากันประพฤติตนผิด ๆ แบบเดิมอีก มีเรื่องมีราวเกิดคดีความขึ้น สร้างความเสื่อมเสียให้กับพระศาสนา^{๑๐๖} และคณะสงฆ์ทุกวันนี้ก็ดูยังห่างไกลจากการควบคุมดูแล พระผู้ปกครองสงฆ์ไม่สามารถควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิดได้ แม้มีปัญหาการกระทำผิดเกิดขึ้นก็ไม่มีโอกาสได้รับรู้ในทันที โดยมากเป็นฝ่ายบ้านเมืองที่เป็นผู้เข้าไปจัดการปัญหานั้นแล้ว รายงานให้ผู้ปกครองสงฆ์ได้ทราบและดำเนินการในขั้นต่อไปตามสมควรแก่เหตุ^{๑๐๗} นี้อาจเป็นเพราะว่ากลไกการกำกับติดตามการประพฤติปฏิบัติตนของพระภิกษุสามเณรในเขตปกครองคณะสงฆ์

^{๑๐๑}สัมภาษณ์ นายบัญชายุทธ นาคมุจลินทร์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๐๒}สัมภาษณ์ นายเกลียม คัชมา, ไวยาวัจกรวัดป่าเจริญผล, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๑๖ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๐๓}สัมภาษณ์ นายเพทาย สดทรงศิลป์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๐๔}สัมภาษณ์ นายประสงค์ ทองประ, นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ, สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดบุรีรัมย์, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๐๕}สัมภาษณ์ นายบัญชายุทธ นาคมุจลินทร์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๐๖}สัมภาษณ์ พระครูรัตนญาณวิมล (มนตรี รัตนญาณโณ), เจ้าคณะตำบลชุมแสง เลขาธิการเจ้าคณะอำเภอกระสัง, จังหวัดบุรีรัมย์, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๐๗}สัมภาษณ์ นายวิยะ ศรีพรหม, ครูชำนาญการพิเศษ, โรงเรียนบ้านละเวียงแปลงคุรุราษฎร์บำรุง อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๕๘.

ที่รับผิดชอบค่อนข้างมีข้อจำกัด ทั้งด้านบุคลากร โอกาส และศักยภาพในการปฏิบัติหน้าที่^{๑๐๘} ปัจจุบันมีรายงานสถิติผลการสอบนักธรรมและธรรมศึกษาชั้นตรี โท เอกให้เห็นว่าพระภิกษุสามเณร นักเรียน นักศึกษา และพุทธศาสนิกชนมีโอกาสดูได้ศึกษาเล่าเรียน พระธรรมวินัยเป็นศาสนทายาทจำนวนมาก แต่ในด้านการนำไปประพฤติปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน เช่น จากสภาพปัญหาที่ปรากฏ เป็นข่าวตามสื่อต่าง ๆ สื่อสารให้มองเห็นผลสะท้อนที่ตรงกันข้ามกับจำนวนสถิติที่สอบได้อย่างมาก ทำให้มีมุมมองอีกมุมหนึ่งว่ามีการศึกษากันอยู่มากก็จริง แต่ในการนำไปใช้ปฏิบัติจริงในชีวิตนั้นดูเหมือนจะมีน้อยมาก^{๑๐๙} และการนำไปปฏิบัติของคนในสังคมไทยยังไม่ค่อยชัดเจน^{๑๑๐} จึงนับว่าเป็นจุดด้อยของการจัดการศาสนศึกษาและการเผยแผ่ของคณะสงฆ์

เจ้าคณะอำเภอบางอำเภอยังมีอคติในการปกครอง ขาดความยุติธรรม เลือกปฏิบัติ มีการเลือกหน้าให้ในการเสนอขอสมณศักดิ์ ไม่มีระบบดำเนินการที่ชัดเจน นิยมการยกมือแบบพวกมากลากไป ไม่ได้ยึดหลักอาวุโสหรือผลงานตามหลักพระธรรมวินัย^{๑๑๑} บางอำเภอมักมีการแจ้งมติ ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ คำสั่งมหาเถรสมาคม และคำสั่งเจ้าคณะจังหวัดผ่านการประชุมและหนังสือราชการคณะสงฆ์ถึงเจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาสอย่างเดียว ไม่มีการติดตามผลการปฏิบัติงานตามมติเป็นต้นนั้น จะรอรับการรายงานผลกลับอย่างเดียว และระดับตำบลจะดำเนินการและรายงานผลหรือไม่ อำเภอก็ไม่ใส่ใจไม่มีการติดตาม^{๑๑๒} เจ้าคณะอำเภอบางรูปถือวิสาสะมีมานะสูง ไม่เอื้อเพื่อต่อคำสั่งของผู้บังคับบัญชา ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามคำสั่ง^{๑๑๓} ไม่ค่อยใส่ใจงานคณะสงฆ์เท่าที่ควร ขาดความรับผิดชอบ ทำให้งานที่จังหวัดสั่งไปเกิดความล่าช้าและไม่บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนด^{๑๑๔}

^{๑๐๘}สัมภาษณ์ นายวัชรนนท์ มั่นใจ, ประชาชนชาวบ้าน, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๐๙}สัมภาษณ์ นายเสรี อุปลัมภ์, หัวหน้าศูนย์สมณไพโรทยบวร, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๑๐}สัมภาษณ์ นายเกลียม คัชมา, ไวยาวัจกรวัดป่าเจริญผล, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๑๖ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๑๑}สัมภาษณ์ พระครูอุดรประชานุกูล (สมอาจ สกโก), เจ้าคณะตำบลแกใหญ่, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๑๒}สัมภาษณ์ พระครูอุดรประชานุกูล (สมอาจ สกโก), เจ้าคณะตำบลแกใหญ่, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๑๓}สัมภาษณ์ นายประสงค์ ทองประ, นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ, สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดบุรีรัมย์, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๑๔}สัมภาษณ์ พระเทพภาวนาวิกรม (บุญมา บุญญาภิโรโต), เจ้าคณะจังหวัดชัยภูมิ, ๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

เช่น การดำเนินการตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕^{๑๑๕} บางครั้งก็ไม่มี การติดตามงาน สรุปและ รายงานผลการปฏิบัติงานตามกิจกรรมและโครงการตามมติต่าง ๆ เป็นลายลักษณ์อักษรให้จังหวัดและ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดทราบ^{๑๑๖} บางอำเภอมีการรายงานผลการดำเนินงานตามที่ได้รับ มอบหมายถึงจังหวัดและสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดล่าช้า ไม่เป็นไปตามกำหนดเวลาที่ระบุ เพราะมีการเปลี่ยนแปลงพระเลขานุการเจ้าคณะอำเภอ^{๑๑๗} การเปลี่ยนแปลงพระเลขานุการเจ้าคณะ อำเภอบ่อยก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การรายงานต่อชงักไม่ต่อเนื่อง และการประสานงานเชื่อมโยงกับ เจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาสมีความลำบากและล่าช้า เพราะเป็นพระเลขานุการใหม่ อาจไม่ค่อยได้รับความ เกรงใจหรือความร่วมมือเท่าที่ควรนัก จึงมีผลกระทบต่อ การรายงานผลให้ทันตามกำหนดเวลา ไปด้วย^{๑๑๘} และมีเจ้าคณะอำเภอที่มอบหมายหน้าที่ให้รองเจ้าคณะอำเภอช่วยรับผิดชอบปฏิบัติงาน ในหน้าที่เป็นกิจลักษณะมีหนังสือมอบหมายเป็นลายลักษณ์อักษรถูกต้อง^{๑๑๙} แต่ก็มีบางอำเภอที่ มอบหมายให้รองเจ้าคณะอำเภอปฏิบัติหน้าที่แทนเพียงมอบหมายด้วยวาจา ไม่มีการมอบหมายเป็น ลายลักษณ์อักษรที่ถูกต้องชัดเจน^{๑๒๐} เช่น มอบหมายให้เป็นผู้คัดเลือกพระสังฆาธิการเพื่อเสนอขอตั้ง สมณศักดิ์ โดยเจ้าคณะอำเภอไม่ยอมตัดสินใจด้วยตนเอง แต่มอบหมายด้วยวาจาให้รองเจ้าคณะ อำเภอเป็นผู้ตัดสินใจเลือกแทน อาจสร้างความลำบากใจให้แก่รองเจ้าคณะอำเภอได้ แต่ก็จำเป็นต้อง ปฏิบัติตามคำสั่งผู้บังคับบัญชา^{๑๒๑} บางอำเภอเจ้าคณะอำเภอและพระเลขานุการเจ้าคณะอำเภอไม่ ปฏิบัติหน้าที่ตามภารกิจของตนเอง คือเจ้าคณะอำเภอบางรูปลงมือทำงานนั้นเสียเอง ไม่สั่งงานให้ พระเลขานุการนำไปดำเนินการ งานบางอย่างจึงค้างคั่งค้างอยู่ที่เจ้าคณะอำเภอ บางครั้งก็ไม่มี การ

^{๑๑๕}สัมภาษณ์ พระโสภณปริยัตยาภรณ์ (ฉัตร สจจวโร) , เจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๑๖}สัมภาษณ์ นายเพทาย สดทรงศิลป์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๑๗}สัมภาษณ์ พระราชปริยัติกวี (สุพจน์ โชติญาโณ), เจ้าคณะจังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๑๘}สัมภาษณ์ นางปรีดา ชาตวิฑูมิ, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดชัยภูมิ, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๑๙}สัมภาษณ์ พระครูรัตนธรรมานุรักษ์ (ภูชิต ยสินธุโร), รองเจ้าคณะอำเภอรัตนบุรี, จังหวัดสุรินทร์, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๒๐}สัมภาษณ์ พระมหาสมวงษ์ สีลภูโต, เจ้าคณะอำเภอเมืองชัยภูมิ, จังหวัดชัยภูมิ, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๒๑}สัมภาษณ์ นายประสงค์ ทองประ, นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ, สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดบุรีรัมย์, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

ดำเนินการ ทำให้การดำเนินงานขัดข้องเป็นไปด้วยความล่าช้า ไม่บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนด^{๑๒๒} หรือบางอำเภอตั้งเลขานุการเจ้าคณะอำเภอแล้ว แต่พระเลขานุการไม่สนองงานเจ้าคณะอำเภอ ทำให้เป็นภาระหนักแก่เจ้าคณะ และการขับเคลื่อนงานไปสู่ระดับตำบล วัด และชุมชนหมู่บ้านไม่ราบรื่น และเป็นไปด้วยความล่าช้า ไม่ได้รับการดำเนินการตามกำหนดเวลา^{๑๒๓} เจ้าคณะอำเภอมีภาระหน้าที่ต้องรับผิดชอบในการปฏิบัติงานบริหารกิจการคณะสงฆ์หลายด้าน บางรูปได้รับการศึกษามีประสบการณ์มีความรู้ความเข้าใจในงานนั้น ๆ บางรูปไม่ได้รับการศึกษาทั้งไม่มีประสบการณ์และยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในงานนั้นดีเท่าที่ควร และเจ้าคณะอำเภอที่มีที่ปรึกษาคืออดีตเจ้าคณะอำเภอที่เกษียณอายุ ๘๐ ปีนั้นเองซึ่งได้รับยกขึ้นเป็นที่ปรึกษาซึ่งมีอายุวัยชราภาพแล้ว แต่ที่ปรึกษาด้านวิชาชีพและวิชาการสาขาอื่น ๆ เช่น นักกฎหมาย นักวิชาการ นักจิตวิทยา นักปกครอง นักบริหาร เป็นต้น ไม่มีการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ ของเจ้าคณะอำเภอจึงได้ผลไม่ดีเท่าที่ควร^{๑๒๔}

ปัญหาและอุปสรรคการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ แยกตามจังหวัด

ปัญหาและอุปสรรคการปฏิบัติงานด้านการดำเนินการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ จังหวัดนครราชสีมา พบว่า

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายใน เป็นปัญหาอุปสรรคเฉพาะตัวของเจ้าคณะอำเภอและรองเจ้าคณะอำเภอผู้ปกครอง มีดังนี้

๑. เจ้าคณะอำเภอมีคุณสมบัติแตกต่างกันหลายด้าน เช่น วัย อายุ พรรษา พื้นฐานการศึกษา ประสบการณ์การบริหารคณะสงฆ์ ความสามารถในการปฏิบัติงาน พบว่า “เจ้าคณะอำเภอมีอยู่หลายวัยหลายระดับ^{๑๒๕} หลายประเภทหลายกลุ่มด้วยกัน และที่มีอยู่ในขณะนี้ก็มีคุณสมบัติที่แตกต่างกันมาก บ้างก็ไม่มีพื้นฐานทางการศึกษา ไม่มีพื้นฐานทางการบริหารคณะสงฆ์ตามที่ต้องการ และยังไม่สามารถสนองนโยบายของคณะสงฆ์ได้ดีเต็มที่^{๑๒๖}

^{๑๒๒}สัมภาษณ์ นางปรีดา ชาตวิฑูมิ, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดชัยภูมิ, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๒๓}สัมภาษณ์ นายเพทาย สดทรงศิลป์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๒๔}สัมภาษณ์ พระธรรมโมลี ดร. (ทองอยู่ ญาณวิสุโท), ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค ๑๑, วัดศาลาลอย พระอารามหลวง จังหวัดสุรินทร์, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๒๕}สัมภาษณ์ นายบัญชายุทธ นาคมุจลินทร์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๒๖}สัมภาษณ์ พระราชวิมลโมลี (ดำรง ทิฎฐธมโม), เจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

๒. เจ้าคณะอำเภอขาดความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง พบว่า “เจ้าคณะอำเภอบางรูปยังไม่เข้าใจบทบาทภารกิจตามหน้าที่ทั้ง ๖ ด้านอย่างถูกต้องดีพอ ทั้งไม่มีความรู้ความเข้าใจในหลักการบริหารการปกครองและวิชาการสมัยใหม่ และบางรูปก็มีอายุพรรษามาก ทำให้ปฏิบัติหน้าที่ได้ไม่ดีเต็มที่เท่าที่ควร^{๑๒๗}”

๓. เจ้าคณะอำเภอขาดความสามารถ ประสบการณ์ และการฝึกหัด พบว่า “เจ้าคณะอำเภอในจังหวัดนครราชสีมาหลายประเภทหลายกลุ่มด้วยกัน พระสังฆาธิการที่มีอยู่ขณะนี้ มีคุณสมบัติที่ยังแตกต่างกันมาก ไม่มีพื้นฐานในการบริหารคณะสงฆ์ตามที่ต้องการ และก็ยังสนองนโยบายของคณะสงฆ์ไม่ได้ นี่เป็นภาพรวม เพราะนโยบายในคณะสงฆ์เองก็ไม่มี ความชัดเจน นำไปทางไหนก็แล้วแต่เขาจะนำไป ผู้นำคณะสงฆ์ยังไม่ได้กำหนดนโยบายที่ชัดเจน เจ้าคณะโดยเฉพาะเจ้าคณะอำเภอก็จะแบ่งเป็นเจ้าคณะประเภทเป็นเจ้าการศึกษา ได้รับการศึกษาทางโลกพอทันโลกเขาอยู่บ้าง แต่ก็ยังขาดความสามารถ ประสบการณ์ และการฝึกหัด”^{๑๒๘}

๔. เจ้าคณะอำเภอขาดความรับผิดชอบและความเอาใจใส่ในหน้าที่ ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการปกครองคณะสงฆ์ พบว่า “เจ้าคณะอำเภอบางอำเภอไม่มีความรับผิดชอบในการเข้าประชุมเท่าที่ควรคือเข้าร่วมประชุมไม่ต่อเนื่องหรือไม่ตลอด เช่น มาเข้าแล้วกลับป่วย หรือมาสาย มาร่วมประชุมไม่เต็มเวลา ทำให้รับทราบสาระการประชุมได้ไม่เต็มที่ ไม่ครบกระบวนการ ทำให้นำสาระการประชุมไปถ่ายทอดในระดับตำบลได้ไม่เต็มที่ ไม่ครบถ้วนกระบวนการ”^{๑๒๙}

๕. เจ้าคณะอำเภอวางเฉยต่อปัญหา มากเกินไป พบว่า “มีอุเบกขา คือวางเฉย มากเกินไป ทั้ง ๆ ที่รู้เห็นชัดอยู่ว่ามีความผิดมีการกระทำผิดเกิดขึ้น เช่น ห้ามไม่ให้พระสงฆ์ขับรถ ห้ามไม่ให้พระสงฆ์ใช้กล้องถ่ายรูป ไม่ให้แสดงตัวที่มันใกล้เคียงกับพฤติกรรมคฤหัสถ์ แต่ก็นิ่งเฉยละเลยเสียด้วย ถือคิดว่า “พูดไปสองไพเบี้ย นิ่งเสียตำลึงทอง”^{๑๓๐}

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายนอก เป็นปัญหาอุปสรรคที่เกิดจากทรัพยากรทางการบริหารและปัจจัยภายนอกอื่น ๆ พบว่า

^{๑๒๗} สัมภาษณ์ นายบัญชายุทธ นาคมุจลินทร์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๒๘} สัมภาษณ์ พระราชวิมลโมลี (ดำรง ภิภูธมโม), เจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา, จังหวัดนครราชสีมา, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๒๙} สัมภาษณ์ นายบัญชายุทธ นาคมุจลินทร์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๓๐} สัมภาษณ์ นายบัญชายุทธ นาคมุจลินทร์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

๑. โครงสร้างภาระงานของพระสังฆาธิการทุกระดับยังไม่ชัดเจน มิใช่เพียงเฉพาะเจ้าคณะอำเภอเท่านั้น พบว่า “ยังมีจุดที่ล้าหลังอยู่ในจุดที่ทำให้คณะสงฆ์ยังทำงานกันไม่ได้ ในขณะนี้ก็พอมีย่อย อยากจะมองไปถึงเรื่องการปกครองที่ว่า การปกครองเริ่มต้นมันต้องรู้ภาระงานของผู้ปกครอง ว่าตำแหน่งไหนต้องทำอะไรเป็นบ้าง ในตัวนี้คือพื้นฐานใหญ่ และที่นี้การบรรจุหรือการแต่งตั้งเจ้าคณะทุกวันนี้อาจไม่ได้ยกเอาประเด็นความสามารถตามภารกิจ ถ้าเราจะดูธรรมเนียมเดิม ๆ จากสมัยพุทธกาลก็จะถือเอาพระเถระรูปใดเป็นรัตติกาลที่บวชมานาน มีประสบการณ์มานาน เราก็จะตั้งพระรูปนั้นเป็นหัวหน้าผู้ปกครองในท้องถิ่นในระดับนั้น ๆ”^{๑๓๑}

๒. ขาดมาตรการในการถ่ายทอดพระธรรมวินัย กฎระเบียบข้อบังคับ มหาเถรสมาคมสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง พบว่า “คณะสงฆ์ระดับอำเภอยังขาดมาตรการในการถ่ายทอดพระธรรมวินัย กฎระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่ง มติ ประกาศของมหาเถรสมาคมไปสู่การปฏิบัติอย่างเข้มงวดจริงจังที่ชัดเจน ไม่มีการพัฒนา ไม่มีการปรับปรุงปฏิรูปให้เหมาะสมในภาคปฏิบัติ จะมีเพียงการแจ้งให้ทราบเท่านั้น”^{๑๓๒}

๓. ขาดมาตรฐานสากลในการคัดเลือกพระภิกษุเข้าสู่ตำแหน่งพระสังฆาธิการผู้ปกครอง พบว่า “ไม่มีการสอบคัดเลือกใด ๆ ไม่มีการทดสอบเรื่องพระธรรมวินัย เรื่องกฎระเบียบมหาเถรสมาคม เรื่องกฎหมายบ้านเมือง แต่เสนอเข้ามาโดยพิจารณาพฤติกรรมว่า ท่านดูเรียบร้อยงดงามดี เป็นพระเถระมีอายุพรรษา^{๑๓๓} คณะสงฆ์ไทยยังคงมีลักษณะถือปฏิบัติตามแนวนี้อันดับแรกคือเอาอายุพรรษาเป็นคุณสมบัติอันดับต้น ๆ ส่วนความรู้ความสามารถเอามาเป็นลำดับรอง ๆ ลงไป นี่เป็นการดำเนินการตามธรรมเนียมตามหลักพระธรรมวินัย”^{๑๓๔}

๔. เจ้าคณะตำบลเจ้าอาวาสขาดความพร้อมเพียงและไม่ให้ความร่วมมือ พบว่า “บางอำเภอจัดประชุมคณะสงฆ์แต่ไม่ค่อยได้ผลเพราะเจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาสเข้าร่วมประชุมไม่พร้อม

^{๑๓๑}สัมภาษณ์ พระราชวิมลโมลี (ดำรง ทิภูธมโม), เจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา, จังหวัดนครราชสีมา, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๓๒}สัมภาษณ์ นายบัญชาชอุท นาคมุจลินทร์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๓๓}สัมภาษณ์ นายบัญชาชอุท นาคมุจลินทร์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๓๔}สัมภาษณ์ พระราชวิมลโมลี (ดำรง ทิภูธมโม), เจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา, จังหวัดนครราชสีมา, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

เพียงและบางรูปประชุมไม่ต่อเนื่อง หรือบางรูปไม่ค่อยเข้าร่วมประชุม และบางรูปพอได้เป็นพระครูสัญญาบัตรแล้วก็มักขาดประชุมไม่ค่อยมา^{๑๓๕}

สรุปได้ว่าปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากภายใน ได้แก่ ความแตกต่างด้านวัย อายุ พรรษา การศึกษา ประสบการณ์ ความสามารถความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ ความสามารถ ประสบการณ์ และการฝึกหัดความรับผิดชอบและการเอาใจใส่การวางแผนต่อปัญหา ส่วนปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากภายนอก ได้แก่ โครงสร้างภาระงานไม่ชัดเจนไม่มีมาตรการในการสื่อสารองค์กร ไม่มีมาตรฐานการคัดเลือกพระสังฆาธิการ ขาดความพร้อมเพียงของคณะสงฆ์ ขาดความร่วมมือในการปฏิบัติงาน

ปัญหาและอุปสรรคการปฏิบัติงานด้านการดำเนินงานปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ จังหวัดชัยภูมิ พบว่า

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายใน เป็นปัญหาอุปสรรคเฉพาะตัวของเจ้าคณะอำเภอและรองเจ้าคณะอำเภอผู้ปกครอง มีดังนี้

๑. เจ้าคณะอำเภอบางรูปมีอายุมากสูงวัย ทำให้ติดต่อประสานงานและถ่ายทอดสารได้ไม่สะดวก พบว่า “เจ้าคณะอำเภอบางรูปมีอายุพรรษามากแล้ว เข้าร่วมประชุมร่วมรับฟังตลอด แต่ไม่สามารถจับใจความหรือรับสาระเรื่องราวที่ประชุมได้ถูกต้องเต็มที่ ทำให้การถ่ายทอดเนื้อหาสาระในการประชุมระดับอำเภอไม่สมบูรณ์เต็มที่มีความคลาดเคลื่อน^{๑๓๖}

๒. เจ้าคณะอำเภอขาดความรู้ความเข้าใจในพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช และคำสั่งผู้บังคับบัญชาเหนือตน พบว่า “พระสงฆ์ส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องกฎหมาย กฎ ระเบียบ มหาเถรสมาคม อย่างลึกซึ้ง เจ้าคณะอำเภอมีความรู้ความเข้าใจในพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎระเบียบมหาเถรสมาคม เป็นอย่างดี แต่จะพูดเป็นส่วนใหญ่ ไม่มีการนำมาใช้ในการปกครองระดับการปฏิบัติการ ไม่มีการลงมาร่วมปฏิบัติการอย่างใกล้ชิด มีการพูดถึงการให้ประพฤติปฏิบัติตาม กฎหมาย และกฎ ระเบียบมหาเถรสมาคม เป็นประจำในคราวประชุมคณะสงฆ์”^{๑๓๗}

๓. ขาดความรู้ความเข้าใจศาสตร์สมัยใหม่และความสามารถในการถ่ายทอดนโยบายสู่การปฏิบัติ พบว่า “บางอำเภอมีส่วนร่วมในการประชุมระดับจังหวัดเป็นไปด้วยดีและรับรู้รับทราบได้ดี แต่

^{๑๓๕}สัมภาษณ์ พระครูศรีภวนาวินสุทธิ (ประกอบ ปภงโกโร), เจ้าคณะอำเภอขามสะแกแสง, จังหวัดนครราชสีมา, ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๓๖}สัมภาษณ์ นางปรีดา ขาดิวุฒิ, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดชัยภูมิ, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๓๗}สัมภาษณ์ พระมหาสมวงษ์ สีสุโท, เจ้าคณะอำเภอเมืองชัยภูมิ, จังหวัดชัยภูมิ, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

ไม่สามารถถ่ายทอดสาระนำสู่การรับรู้ เข้าใจ และการปฏิบัติในระดับตำบล วัด และชาวบ้านได้ อาจเป็นเพราะไม่มีจิตวิทยาและความรู้ความเข้าใจในศาสตร์ว่าด้วยการถ่ายทอดความรู้และศาสตร์ว่าด้วยการบริหารการปกครอง โดยมากมีความรู้เรื่องพระพุทธศาสนาเป็นหลัก^{๑๓๘}

๔. เจ้าคณะอำเภอชาตธรรมาภิบาลในการปกครอง มีการเลือกปฏิบัติ พบว่า มีการเอื้ออาหารประโยชน์บางประการกับพวกพ้อง เป็นต้นว่า ในกิจธุระที่เนื่องด้วยการรับปัจจัย หรือการเลื่อนขั้นตำแหน่ง เป็นต้น^{๑๓๙}

๕. การปฏิบัติงานไม่เต็มความสามารถ ทำให้ผลสัมฤทธิ์ที่ได้ไม่เต็มที่หรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายได้ พบว่า “เป็นปัญหามากคือ ความเสียสละ ตั้งใจ ส่วนมากจะทำตามพิธีหรือแบบขอไปที”^{๑๔๐}

๖. เจ้าคณะอำเภอไม่ดำเนินการปกครองให้เป็นไปตามคำสั่งผู้บังคับบัญชา พบว่า “ไม่ค่อยใส่ใจงานคณะสงฆ์เท่าที่ควร ขาดความรับผิดชอบ ทำให้งานที่จังหวัดสั่งไปเกิดความล่าช้าและไม่บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนด”^{๑๔๑}

๗. การมอบหมายงานให้รองเจ้าคณะอำเภอปฏิบัติหน้าที่แทนไม่เป็นกิจจะลักษณะ พบว่า “มีบางอำเภอที่มอบหมายให้รองเจ้าคณะอำเภอปฏิบัติหน้าที่แทนเพียงมอบหมายด้วยวาจา ไม่มีการมอบหมายเป็นลายลักษณ์อักษรที่ถูกต้องชัดเจน^{๑๔๒} เช่น มอบหมายให้เป็นผู้คัดเลือกพระสังฆาธิการเพื่อเสนอขอตั้งสมณศักดิ์ โดยเจ้าคณะอำเภอไม่ยอมตัดสินใจด้วยตนเอง แต่มอบหมายด้วยวาจาให้รองเจ้าคณะอำเภอเป็นผู้ตัดสินใจเลือกแทน อาจสร้างความลำบากใจให้แก่รองเจ้าคณะอำเภอได้ แต่ก็จำเป็นต้องปฏิบัติตามคำสั่งผู้บังคับบัญชา”^{๑๔๓}

๘. ไม่ติดตามหรือกำกับผลการสั่งการ พบว่า “เจ้าคณะอำเภอมอบหมายงานให้เลขาเจ้าคณะอำเภอปฏิบัติหน้าที่เป็นส่วนใหญ่ เช่น การส่งหนังสือนัดประชุม การแจ้งมติ ระเบียบมหาเถร

^{๑๓๘} สัมภาษณ์ พระเทพภาวนาวิกรม (บุญมา ปุณฺณฺยาภริโต), เจ้าคณะจังหวัดชัยภูมิ, ๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๓๙} สัมภาษณ์ พระมหาสมวงษ์ สีลภูโต, เจ้าคณะอำเภอเมืองชัยภูมิ, จังหวัดชัยภูมิ, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๔๐} สัมภาษณ์ พระมหาสมวงษ์ สีลภูโต, เจ้าคณะอำเภอเมืองชัยภูมิ, จังหวัดชัยภูมิ, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๔๑} สัมภาษณ์ พระเทพภาวนาวิกรม (บุญมา ปุณฺณฺยาภริโต), เจ้าคณะจังหวัดชัยภูมิ, ๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๔๒} สัมภาษณ์ พระมหาสมวงษ์ สีลภูโต, เจ้าคณะอำเภอเมืองชัยภูมิ, จังหวัดชัยภูมิ, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๔๓} สัมภาษณ์ นายประสงค์ ทองประ, นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ, สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดบุรีรัมย์, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

สมาคม การแจ้งคำสั่งเจ้าคณะจังหวัด การสั่งการมักนิยมสั่งผ่านหนังสือราชการคณะสงฆ์ และพูดในที่ประชุม ไม่มีการสั่งการในภาคปฏิบัติ การไม่มีการติดตามการดำเนินการตามคำสั่งอย่างใกล้ชิด สั่งแล้วรอรับผลการรายงานอย่างเดียว”^{๑๔๔}

๙. เจ้าคณะอำเภอไม่สั่งงานเลขานุการ พบว่า “เจ้าคณะอำเภอบางรูปลงมือทำงานนั้นเสียเอง ไม่สั่งงานให้พระเลขานุการนำไปดำเนินการ งานบางอย่างจึงค้างอยู่ที่เจ้าคณะอำเภอ บางครั้งไม่มีการดำเนินการ ทำให้การดำเนินงานขัดข้องเป็นไปด้วยความล่าช้า ไม่บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนด”^{๑๔๕}

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายนอก เป็นปัญหาอุปสรรคที่เกิดจากทรัพยากรทางการบริหารและปัจจัยภายนอกอื่น ๆ พบว่า

๑. ไม่มีระบบและกลไกกำกับการทำงานที่เป็นมาตรฐานสากลเหมือนฝ่ายอาณาจักร พบว่า “ในปัจจุบันยังพบว่าต้องอาศัยความร่วมมือด้วยการถ้อยอาศัยตามหลักธรรมวินัยเป็นหลักระเบียบ หรือคำสั่งที่มาจากกฎหมายบางครั้งใช้ไม่ได้ ต้องละไว้ในฐานที่เข้าใจกันเอง ทำให้ระบบการทำงานยังสู้ฝ่ายอาณาจักรไม่ได้ แต่ก็ยังพอทำงานได้”^{๑๔๖}

๒. ข้อจำกัดด้านทรัพยากรบุคคลที่มีอยู่ มีผลกระทบต่อการพัฒนาบุคลากรและประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครอง ซึ่งพบว่า “หลายวัดที่มีพระหลวงตาไม่จบนักธรรมเอกเป็นเจ้าอาวาส ความรู้ด้านวิชาการจึงมีน้อย หลายวัดที่มีพระลูกวัดเป็นหลวงตาเสียส่วนใหญ่ จึงลำบากแก่การพัฒนาบุคลากร”^{๑๔๗}

๓. การเปลี่ยนแปลงผู้รับผิดชอบงานบ่อย ทำให้การรายงานข้อมูลล่าช้าและการสานงานไม่ต่อเนื่อง เนื่องจากวัดบางวัดมีการเปลี่ยนเจ้าอาวาส ทำให้การรายงานผลการปฏิบัติงานของแต่ละวัดในเขตปกครองไม่สามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานและการจัดเก็บข้อมูลไม่ต่อเนื่อง พบว่า “การ

^{๑๔๔}สัมภาษณ์ พระมหาสมวงษ์ สีลภูโต, เจ้าคณะอำเภอเมืองชัยภูมิ, จังหวัดชัยภูมิ, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๔๕}สัมภาษณ์ นางปรีดา ขาดิวิชัย, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดชัยภูมิ, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๔๖}สัมภาษณ์ พระครูสิริวิจิรากร (สมพร อริยปญโญ), เจ้าคณะอำเภอบ้านแท่น, จังหวัดชัยภูมิ, ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๔๗}สัมภาษณ์ พระมหาสมวงษ์ สีลภูโต, เจ้าคณะอำเภอเมืองชัยภูมิ, จังหวัดชัยภูมิ, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

รายงานเกิดความล่าช้าไม่ต่อเนื่อง สืบเนื่องจากการเปลี่ยนตัวเจ้าอาวาสในเขตปกครองทำให้ไม่มีข้อมูลหรือการจัดเก็บข้อมูลได้ขาดหายไป”^{๑๔๘}

๔. การติดต่อประสานงานไม่สะดวก เพราะเจ้าอาวาสหรือเจ้าคณะตำบลบางรูปอยู่ในวัดหรือตำบลห่างไกล ทำให้การติดต่อประสานงานได้ไม่สะดวกและไม่ทั่วถึง ทำให้การสื่อสารและการรายงานผลการดำเนินงานด้านการปกครองเป็นไปโดยล่าช้าและไม่มีประสิทธิภาพ^{๑๔๙}

สรุปได้ว่า ปัญหาอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายใน ได้แก่ การมีอายุสูงวัย ขาดความรู้ความเข้าใจลึกซึ้งในพระธรรมวินัย ขาดความรู้ในศาสตร์สมัยใหม่ ขาดธรรมาภิบาลในการปกครอง ปฏิบัติงานไม่เต็มความสามารถ ไม่ดำเนินการปกครองให้เป็นไปตามคำสั่งผู้บังคับบัญชา ทำงานไม่เป็นระบบ ขาดการกำกับติดตามงาน ส่วนปัญหาอุปสรรคที่เกิดภายนอก ได้แก่ ขาดระบบและกลไกในการทำงาน ทรัพยากรมีอยู่จำกัด การเปลี่ยนแปลงผู้รับผิดชอบบ่อย ปัญหาการติดต่อประสานงาน

ปัญหาและอุปสรรคการปฏิบัติงานด้านการดำเนินงานปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายใน เป็นปัญหาอุปสรรคเฉพาะตัวของเจ้าคณะอำเภอและรองเจ้าคณะอำเภอผู้ปกครอง พบว่า

๑. เจ้าคณะอำเภอมีข้อจำกัดด้านร่างกาย พบว่า “บางอำเภอบางครั้งเข้าร่วมประชุมร่วมรับฟังตลอด แต่ไม่สามารถจับใจความหรือรับสาระเรื่องราวที่ประชุมได้ถูกต้องเต็มที่ อาจเป็นเพราะมีข้อจำกัดเรื่องสุขภาพ สมรรถนะการรับรู้ทางโสตประสาท”^{๑๕๐}

๒. ไม่มีความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วงด้วยดีได้ พบว่า “คณะสงฆ์ที่มอบให้ไปปฏิบัติหน้าที่ล้วนแต่ได้รับการคัดเลือกโดยความเห็นดีงามของคณะสงฆ์ใหญ่ที่มีการเสนอผลงานต่าง ๆ ให้พิจารณา และเมื่อได้รับการมอบหมายให้ดูแลแล้วก็ยังพบปัญหาการปฏิบัติหน้าที่ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร”^{๑๕๑}

๓. ขาดการปกครองดูแลอย่างใกล้ชิด พบว่า “คณะสงฆ์ทุกวันนี้ก็ดูยังห่างไกลจากการควบคุมดูแล พระผู้ปกครองสงฆ์ไม่สามารถควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิดได้ แม้มีปัญหาการกระทำผิด

^{๑๔๘}สัมภาษณ์ พระมหาสมวงษ์ สีลภูโต, เจ้าคณะอำเภอเมืองชัยภูมิ, จังหวัดชัยภูมิ, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๔๙}สัมภาษณ์ นางปรีดา ชาตวิฑูมิ, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดชัยภูมิ, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๕๐}สัมภาษณ์ พระครูรัตนญาณวิมล (มนตรี รัตนญาณโณ), เจ้าคณะตำบลชุมแสง เลขาธิการเจ้าคณะอำเภอกระสัง, จังหวัดบุรีรัมย์, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๕๑}สัมภาษณ์ พระราชปริยัติกวี (สุพจน์ โชติญาณโณ), เจ้าคณะจังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

เกิดขึ้นก็ไม่มีโอกาสได้รับรู้ในทันที โดยมากเป็นฝ่ายบ้านเมืองที่เป็นผู้เข้าไปจัดการปัญหานั้นแล้ว รายงานให้ผู้ปกครองสงฆ์ได้ทราบและดำเนินการในขั้นต้นต่อไปตามสมควรแก่เหตุ^{๑๕๒}

๔. วางเฉยต่อปัญหามากเกินไป พบว่า “ไม่ได้ห้ามไม่ให้ใช้ แต่ควรจะใช้อย่างเหมาะสมและรู้จักกาลเทศะ เวลานั้นก็เหมือนกัน พระชอบถ่ายภาพอาหารหรือโพล์ดลงเฟสบุ๊กอวดกัน แบบนี้ไม่เหมาะสม พระผู้ปกครองเห็นก็รู้ว่าไม่เหมาะสมไม่ควร แต่ก็นิ่งเฉยละเลยเสีย^{๑๕๓}

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายนอก เป็นปัญหาอุปสรรคที่เกิดจากทรัพยากรทางการบริหารและปัจจัยภายนอกอื่น ๆ พบว่า

๑. ความหลากหลายและความแตกต่างด้านวัฒนธรรมการปฏิบัติ ที่เกิดจากการจัดตั้งวัด โดยยึดตามบารมีของครูบาอาจารย์ที่เคารพของลูกศิษย์ ทำให้มีวัดที่ได้รับการจัดตั้งเริ่มตั้งแต่การเป็นที่พักสงฆ์ที่มาจากสายศรัทธาของลูกศิษย์และศรัทธาญาติโยมที่ร่วมกันจัดตั้งวัด ซึ่งมีที่มาหลากหลาย ทำให้มีแนวการสอนหลากหลาย พบว่า “ไม่สามารถเข้าร่วมทำกิจของสงฆ์ได้เนื่องจากมีบริบทที่แตกต่างกัน และข้อวัตรปฏิบัติต่างกัน อีกทั้งความยึดมั่นในหลักพระธรรมวินัยที่เคร่งครัดไม่เท่ากันของแต่ละสำนัก”^{๑๕๔}

๒. ระบบและกลไกการทำงานที่ต้องเกี่ยวข้องกับหน่วยงานราชการทำให้การประสานงานด้านข้อมูลสารสนเทศไม่สะดวกและมีความล่าช้า พบว่า “การทำงานในระบบการสมัยใหม่ที่มีภารกิจงานคณะสงฆ์หลากหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำให้ผู้รับผิดชอบทำงานยากมากขึ้น เพราะเมื่อทำงานไปแล้วต้องอาศัยบารมีหรืออำนาจของผู้ใหญ่เข้าไปตรวจสอบหรือประเมินผลที่ได้ทำการสั่งการลงไป และกว่าจะได้มาก็ทำให้เกิดความล่าช้าไปบ้างก็มี”^{๑๕๕}

๓. การสื่อสารของสื่อมวลชนที่ไม่เป็นมิตรต่อคณะสงฆ์ พบว่า “นอกจากนั้นบางที่สังคมก็สร้างกระแสให้คณะสงฆ์ทำงานยากมากขึ้น เพราะสื่อที่กระจายข่าวได้รวดเร็วและบางครั้งผู้บริโภค

^{๑๕๒} สัมภาษณ์ นายวิยะ ศรีพรหม, ครูชำนาญการพิเศษ, โรงเรียนบ้านละเวียงแปลงครุราษฎร์บำรุง อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๕๓} สัมภาษณ์ นายวิยะ ศรีพรหม, ครูชำนาญการพิเศษ, โรงเรียนบ้านละเวียงแปลงครุราษฎร์บำรุง อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๕๔} สัมภาษณ์ พระราชปริยัติกวี (สุพจน์ โชติญาโณ), เจ้าคณะจังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๕๕} สัมภาษณ์ พระครูรัตนญาณวิมล (มนตรี รัตนญาโณ), เจ้าคณะตำบลชุมแสง เลขาธิการเจ้าคณะอำเภอกระสัง, จังหวัดบุรีรัมย์, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

ข่าวสารก็ไม่มีมีการพิจารณาว่ามีข้อเท็จจริงมากน้อยแค่ไหน ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่คณะสงฆ์”^{๑๕๖}

๔. การประสานงานหนังสือราชการคณะสงฆ์ไม่เป็นปัจจุบัน การสื่อสารและประสานงานอย่างเป็นทางการไม่เป็นปัจจุบัน พบว่า “การสื่อสารเกี่ยวกับมติ ประกาศ ระเบียบ หรือเรื่องราวต่าง ๆ ทางราชการคณะสงฆ์นี้ส่วนมากจะมีการออกหนังสือเป็นหลักฐาน และการประสานงานจะสื่อสารผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์และเทคโนโลยี^{๑๕๗} มอบหมายให้พระเลขานุการเจ้าคณะสื่อสารทางเทคโนโลยี หนังสือก็ออกด้วย แต่บางครั้งก็แจ้งเรื่องผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ไปก่อนแล้วไม่ได้ส่งหนังสือตามก็มี มารับหนังสือนัดประชุม ณ ที่ประชุมในวันประชุมเอาเลยก็มี”^{๑๕๘}

๕. การเปลี่ยนแปลงผู้รับผิดชอบงานบ่อย มีการเปลี่ยนแปลงเลขานุการเจ้าคณะอำเภอ บ่อย พบว่า “บางอำเภอมีการรายงานผลการดำเนินงานตามที่ได้รับมอบหมายถึงจังหวัดและสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดล่าช้า ไม่เป็นไปตามกำหนดเวลาที่ระบุ เพราะมีการเปลี่ยนแปลงพระเลขานุการเจ้าคณะอำเภอ”^{๑๕๙}

๖. การตั้งไวยาวัจกรมียังไม่ครบทุกวัด พบว่า “ปัจจุบันยังมีการตั้งไวยาวัจกรไม่ครบทุกวัด ด้วยเหตุคือเจ้าอาวาสยังสรรหาคฤหัสถ์ชายที่มีคุณสมบัติเหมาะสมไม่ได้ตามที่ต้องการ คฤหัสถ์บางคนมีความรู้ความสามารถแต่ทำงานร่วมกับเจ้าอาวาสไม่ได้ เข้ากันไม่ได้ คนที่เข้ากับเจ้าอาวาสได้ก็ไม่ประสงค์จะรับตำแหน่งนี้ แต่ก็มีศรัทธาช่วยงานวัดไปได้ สำนักงานพระพุทธรศาสนาที่มีนโยบายชัดเจนให้เจ้าอาวาสทุกวัดตั้งไวยาวัจกรให้เรียบร้อย แต่คณะสงฆ์ยังไม่สามารถดำเนินการได้ตามนั้น”^{๑๖๐}

สรุปได้ว่า ปัญหาอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายใน ได้แก่ มีปัญหาสุขภาพ มีความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่น้อย ขาดการปกครองดูแลอย่างใกล้ชิด การวางเฉยต่อปัญหา ส่วนปัญหาอุปสรรคที่เกิดภายนอก ได้แก่ ความหลากหลายและความแตกต่างด้านวัฒนธรรมการปฏิบัติ ระบบกลไก

^{๑๕๖}สัมภาษณ์ พระครูสิริวัชรารกร (สมพร อริยปญโญ), เจ้าคณะอำเภอบ้านแท่น, จังหวัดชัยภูมิ, ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๕๗}สัมภาษณ์ พระครูสิริศรินารักษ์ (ผล ปิยธมโม), เจ้าคณะอำเภอประโคนชัย, จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๕๘}สัมภาษณ์ พระครูนิเทศก์ธรรมคุณ (วินัย ฐานิสฺสโร), เจ้าคณะอำเภอนอนดินแดง, จังหวัดบุรีรัมย์, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๕๙}สัมภาษณ์ พระราชปริยัติกวี (สุพจน์ โชติญาโณ), เจ้าคณะจังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๖๐}สัมภาษณ์ พระครูนิเทศก์ธรรมคุณ (วินัย ฐานิสฺสโร), เจ้าคณะอำเภอนอนดินแดง, จังหวัดบุรีรัมย์, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

ลการติดต่อกับหน่วยงานภายนอกเกิดความล่าช้า ความขัดแย้งกับสื่อสารมวลชน การทำงานที่ไม่เป็นปัจจุบัน เปลี่ยนผู้รับผิดชอบบ่อย การขาดไวยาวัจกรมาดูแลให้ครบทุกวัด

ปัญหาและอุปสรรคการปฏิบัติงานด้านการดำเนินงานปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ จังหวัดสุรินทร์ พบว่า

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายใน เป็นปัญหาอุปสรรคเฉพาะตัวของเจ้าคณะอำเภอและรองเจ้าคณะอำเภอผู้ปกครอง พบว่า

๑. เจ้าคณะอำเภอมีวัยวุฒิและอายุพรรษามาก เป็นพระมหาเถระผู้สูงอายุแล้ว พบว่า “การพระศาสนาที่คงจะใกล้เคียงกันระดับดี ดูภาพรวมแล้ว สังเกตดู พระเรานี้ไม่เหมือนกับชาวบ้าน เขา พวกเราที่เป็นระดับอำเภอส่วนมากจะอายุมากแล้ว อาจจะทำให้เกินแกง แต่พระเรายังแก่งั้น จะหาคนที่หนุ่ม ๆ ยากเหมือนกันตั้งแต่ระดับอำเภอขึ้นไป การบริหารงานมีหน้าที่อยู่ ๖ อย่าง พระสังฆาธิการเราตั้งแต่ระดับตำบลอำเภอขึ้นไปถึงระดับจังหวัดก็เหมือนกัน”^{๑๖๑}

๑.๒.๔.๑๐ ปัญหาเจ้าคณะอำเภอชาตวิสัยทัศน์ พบว่า “เจ้าคณะอำเภอบางรูปเห็นกิจการคณะสงฆ์เป็นเรื่องเล็กน้อย ไร้วิสัยทัศน์ ไม่เอาใจใส่ในการปกครองคณะสงฆ์”^{๑๖๒}

๒. ไม่มีความรู้ความเข้าใจพระธรรมวินัย กฎหมาย และกฎระเบียบมหาเถรสมาคมอย่างลึกซึ้ง ทำให้ขาดบุคลากรผู้มีความสามารถในการพิจารณาตัดสินปัญหาที่เป็นธรรม พบว่า “เจ้าคณะอำเภอส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับมหาเถรสมาคมในระดับน้อย”^{๑๖๓} ทั้งยังมีความเข้าใจอย่างถูกต้อง่องแท้ไม่ดีพอ ขาดการศึกษาอย่างลึกซึ้ง ครั้นเกิดปัญหาทางพระวินัยและทางกฎหมายขึ้น ก็ขาดผู้เชี่ยวชาญในการพิจารณาตัดสินเป็นธรรม”^{๑๖๔}

๓. ไม่มีพื้นฐานการศึกษาด้านหรือประสบการณ์การปกครอง พบว่า “เจ้าอาวาสเองก็ไม่ได้จบรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์มาเลย เอกปกครองอะไรก็มันไม่ได้จบสายการปกครองมาโดยตรง เพียงแต่บวชเก่าแก่ก็เลยเขาให้เป็น มันไม่มีสายไม่ตรงสาย มันลำบากในการปกครองนี้แหละ พุทธนี้สังเกตทั่วไปมันไม่ได้ปูพื้นฐานเหมือนฝ่ายบ้านเมืองเขาที่เรียนจบด้านรัฐศาสตร์ก็ไปเป็นอำเภอหรือเป็นนายปกครองหรือเป็นปลัดอำเภอ นายอำเภอเป็นอะไรก็ตามสายปกครอง เขาใครจะเรียนระดับอย่างนี้มันมีวิชาของเขา

^{๑๖๑}สัมภาษณ์ พระธรรมโมลี ดร. (ทองอยู่ ญาณวิสุทโธ), ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค ๑๑, วัดศาลาลอย พระอารามหลวง จังหวัดสุรินทร์, ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๖๒}สัมภาษณ์ พระครูอดุลประชนุกูล (สมอาจ สกโก), เจ้าคณะตำบลแกใหญ่, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๖๓}สัมภาษณ์ นายเกลียม คัมมา, ไวยาวัจกรวัดป่าเจริญผล, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๑๖ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๖๔}สัมภาษณ์ นายเพทาย สดทรงศิลป์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

แต่พระไม่มี ทั้งที่การปกครองระบบบริหารก็แบบเลียนแบบรัฐบาลเหมือนกัน แต่ไม่มีเลยที่จะให้เรียน แค่อบรมก็ยากแล้ว ทุกคนก็ปีละสองครั้งสามครั้ง ที่เหลือก็จัดการเอาเอง เป็นการปกครองแบบศรัทธาหรืออะไรอย่างนี้”^{๑๖๕}

๔. ไม่มีความรู้ความเข้าใจในหลักการปกครอง มีการถือปฏิบัติโดยสืบต่อจากรุ่นสู่รุ่น พบว่า “การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าคณะอำเภอเป็นแบบประเพณีสืบ ๆ ต่อกันมา ปฏิบัติตามแบบแผนที่หลวงพ่องค์เก่าท่านเคยปกครองมาก็ดำเนินตามอย่างท่านสืบต่อ ๆ กันมา ท่านเคยปฏิบัติมาอย่างไร ก็จะต้องปฏิบัติตาม ไม่จำเพาะแต่เรื่องในพระธรรมวินัย ในประเด็นอื่นที่เคยมีมาอย่างไรก็ปฏิบัติตามอย่างนั้น เพราะหลวงพ่องค์ก่อน ๆ นั้นได้มีประสบการณ์เกี่ยวแก่เรื่อง การปฏิบัติงาน”^{๑๖๖}

๕. ขาดความรับผิดชอบในหน้าที่และความร่วมมือต่องานปกครองคณะสงฆ์ระดับจังหวัด พบว่า “บางท่านให้ความสำคัญกับงานไม่เท่ากันหรือจัดลำดับความสำคัญของภาระหน้าที่ไม่เท่ากันว่าอย่างไรสำคัญเป็นอันดับแรก”^{๑๖๗} ทำให้การดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ผ่านกิจกรรมการประชุม กำหนดนโยบายชี้แจงและนำเสนอสภาพปัญหาด้านการปกครองของอำเภอนั้น ๆ ได้ผลในระดับที่ยังน้อย

๖. ไม่ดำเนินการปกครองให้เป็นไปตามคำสั่งผู้บังคับบัญชา พบว่า “ไม่ค่อยใส่ใจงานคณะสงฆ์เท่าที่ควร ขาดความรับผิดชอบ ทำให้งานที่จังหวัดสั่งไปเกิดความล่าช้าและไม่บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนด เช่น การดำเนินการตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕”^{๑๖๘}

๗. ขาดการกำกับและติดตามงาน พบว่า “บางอำเภอมีการแจ้งมติ ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ คำสั่งมหาเถรสมาคม และคำสั่งเจ้าคณะจังหวัดผ่านการประชุมและหนังสือราชการคณะสงฆ์ถึงเจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาสอย่างเดียว ไม่มีการติดตามผลการปฏิบัติงานตามมติเป็นต้นนั้น จะรอรับการรายงานผลกลับอย่างเดียว และระดับตำบลจะดำเนินการและรายงานผลหรือไม่ อำเภอก็ไม่ใส่ใจไม่มีการติดตาม”^{๑๖๙}

^{๑๖๕} สัมภาษณ์ พระธรรมโมลี ดร. (ทองอยู่ ญาณวิสุทโธ), ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค ๑๑, วัดศาลาลอย พระอารามหลวง จังหวัดสุรินทร์, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๖๖} สัมภาษณ์ พระครูอุดรประชานุกูล (สมอาจ สกโก), เจ้าคณะตำบลแกใหญ่, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๖๗} สัมภาษณ์ พระโสภณปริยัตยาภรณ์ (ฉัตร สจจวโร), เจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๖๘} สัมภาษณ์ พระโสภณปริยัตยาภรณ์ (ฉัตร สจจวโร), เจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๖๙} สัมภาษณ์ พระครูอุดรประชานุกูล (สมอาจ สกโก), เจ้าคณะตำบลแกใหญ่, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

๘. ขาดการติดตามงานและสรุปรายงานผล พบว่า “บางครั้งก็ไม่มี การติดตามงาน สรุป และรายงานผลการปฏิบัติงานตามกิจกรรมและโครงการตามมติต่าง ๆ เป็นลายลักษณ์อักษรให้จังหวัด และสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดทราบ”^{๑๗๐}

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายนอก เป็นปัญหาอุปสรรคที่เกิดจากทรัพยากร การบริหารและปัจจัยภายนอกอื่น ๆ พบว่า

๑. ไม่มีนโยบายกำหนดประชุมคณะสงฆ์ที่เน้นเรื่องการรักษาความเรียบร้อยดีงามหรือการ ปกครองเป็นการเฉพาะ พบว่า “ไม่มีอะไรเกินกว่าจัดการประชุมสัมนาปีหนึ่ง ควรจะมีสักครั้ง ๑ ไม่ใช่ตามมติของมหาเถรสมาคม แต่เป็นกรณีพิเศษ เราพูดกันเรื่องพิเศษเลย พูดง่าย ๆ เลยว่าเรื่อง ปัจจุบันที่เราเป็นอยู่นี้แหละ ก็เอาเรื่องอื่นมาทำแล้วมันก็ทำให้ละลานไปหมด เอาเรื่องนี้แหละเรื่อง การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในระดับอำเภอในระดับตำบลอันนี้แล้วเรามาว่ากันนี้ ตำบลคุณทำยังง ีอำเภอส่งไปแล้ว คุณไม่ทำ จะมีโทษมีปัญหายังไร”^{๑๗๑}

๒. เจ้าคณะอำเภอขาดมาตรการในการดำเนินการปกครองอย่างเด็ดขาด พบว่า “ทุกวันนี้ ยังปรากฏว่ามีพระสังฆาธิการและพระภิกษุสามเณรประพฤติตนไม่เอื้อเพื่อต่อพระธรรมวินัยและ กฎระเบียบมหาเถรสมาคม”^{๑๗๒}

๓. ข้อจำกัดของระบบและกลไกการปกครองคณะสงฆ์ พบว่า “กลไกการกำกับติดตาม การประพฤติปฏิบัติตนของพระภิกษุสามเณรในเขตปกครองคณะสงฆ์ที่รับผิดชอบค่อนข้างมีข้อจำกัด ทั้งด้านบุคลากร โอกาส และศักยภาพในการปฏิบัติหน้าที่”^{๑๗๓}

๔. ขาดงบประมาณดำเนินการ งบประมาณเป็นตัวขับเคลื่อนที่สำคัญ แม้พระสงฆ์จะ ทำงานดีมีความเอาใจใส่รับผิดชอบ หากไม่มีงบประมาณในการดำเนินการแล้ว งานก็ไม่สามารถ ดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๑๗๔} บางอำเภอไม่ค่อยได้เข้าร่วมประชุมระดับจังหวัดและไม่ค่อยได้ จัดประชุมระดับอำเภอ เพราะมีข้อจำกัดด้านงบประมาณสำหรับการประชุมและจัดประชุม

^{๑๗๐} สัมภาษณ์ นายแพทย์ สดทรงศิลป์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๗๑} สัมภาษณ์ พระโสภณปริยัตยาภรณ์ (ฉัตร สจจวโร), เจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๗๒} สัมภาษณ์ พระครูอดุลประชนกุล (สมอาจ สกโก), เจ้าคณะตำบลแกใหญ่, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๗๓} สัมภาษณ์ นายวัชรนนท์ มั่นใจ, ปราชญ์ชาวบ้าน, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๗๔} สัมภาษณ์ นายเอือก มีแก้ว, กำนันตำบลนาดี, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๘ ธันวาคม ๒๕๕๘.

โดยเฉพาะงบบค่าใช้จ่ายในการเดินทางสำหรับบุคลากรคฤหัสถ์ที่เป็นเจ้าหน้าที่ของส่วนงานอื่น ๆ ที่สนับสนุนงานด้านการปกครองคณะสงฆ์”^{๑๗๕}

๕. ไม่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐอย่างเพียงพอทั้งในด้านงบประมาณและการช่วยเหลือจากภาครัฐในส่วนอื่นๆ พบว่า “ภาครัฐให้การสนับสนุนงบประมาณไม่เพียงพอต่อการใช้สอยในกิจการทางพระพุทธศาสนา และให้ความสำคัญไม่เท่าเทียมกันกับหน่วยงานอื่น”^{๑๗๖}

๖. ขาดแคลนพระสงฆ์ผู้มีศักยภาพเพื่อปฏิบัติหน้าที่ด้านการปกครอง พบว่า “หลวงพ่อก็คงคิดเหตุการณ์ไปข้างหน้าดีกว่า พระจำนวนลดลง ต่อไปสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดหรือแห่งชาติจะมั่นคงเป็นปึกแผ่น แต่พระอาจจะไม่ค่อยมั่นคง เท่าที่สังเกตดูแล้ว สี่ห้าปีมานี้จำนวนลดลงๆ ลดมาหลายปี ต่อไปเจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนานี้แหละจะมาดูแลวัดแทนเจ้าอาวาส ตอนนี้ก็ดูแลอยู่แล้ว มา ๆ ช่วยงานเจ้าอาวาสที่ยังหละหลวมหรือที่ยังด้อยยังมีงานล้นมือไม่สามารถจะทำได้รวดเร็ว สำนักงานพระพุทธศาสนาที่แหละมาเป็นผู้ช่วยมาดูแลบริหารจัดการ ต่อไปวัดร้างวัดอะไรก็ตาม สำนักงานพระพุทธศาสนาจะมาดูแลแทนพระ อาจจะมีเครื่องหมายอะไรติดอะไรเหมือนอนุศาสนาจารย์ตัวแทน คล้าย ๆ นั้นแหละ คือเป็นอนุศาสน์นั่นแหละ พระก็จำนวนลดลง ๆ อีก ๑๐๐ ปีไม่รู้จะเหลือกี่รูป”^{๑๗๗}

๗. ไม่มีรูปแบบและระบบการทำงานที่ชัดเจน การทำงานยังไม่มีรูปแบบที่เป็นระบบทางการที่ชัดเจน พบว่า “การทำงานของคณะสงฆ์ยังไม่มีรูปแบบเป็นทางการ การปกครองคณะสงฆ์ดำเนินกันแบบครอบครัว การปฏิบัติงานของเจ้าคณะอำเภอทั่วทั้งประเทศมันคงจะไม่เกินกัน คงไม่แตกต่างกันมากนัก มันก็คล้าย ๆ ไกล่เคียงกัน”^{๑๗๘} คือปฏิบัติหน้าที่ตามแบบแผนประเพณีที่บรรพบุรุษเจ้าคณะพระมหาเถระองค์ก่อน ๆ ได้เคยถือปฏิบัติดำเนินการเป็นกิจวัตรสืบ ๆ ต่อกันมา นำมาศึกษาและถือเป็นแบบอย่างแนวทางในการปฏิบัติงานด้านการดำเนินการปกครองและด้านอื่น ๆ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามนโยบายของผู้บังคับบัญชาเหนือตนขึ้นไปตามลำดับชั้น”^{๑๗๙}

^{๑๗๕} สัมภาษณ์ พระครูสิริพรหมสร (สมพงษ์ พรหมสโร), เจ้าคณะอำเภอท่าตูม, จังหวัดสุรินทร์, ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๗๖} สัมภาษณ์ พระธรรมโมลี ดร. (ทองอยู่ ญาณวิสุทโธ), ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค ๑๑, วัดศาลาลอย พระอารามหลวง จังหวัดสุรินทร์, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๗๗} สัมภาษณ์ นายเสรี อุปลัมภ์, หัวหน้าศูนย์สมณไพรตะบัลไพร, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๗๘} สัมภาษณ์ นายเพทาย สดทรงศิลป์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์, สัมภาษณ์, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๗๙} สัมภาษณ์ พระครูอุดรประชาภูกุล (สมอาจ สกโก), เจ้าคณะตำบลแกใหญ่, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

๘. ข้อจำกัดในการขับเคลื่อนงานของอำเภอ เมื่อพระสงฆ์ได้รับแต่งตั้งเป็น เจ้าคณะอำเภอ แล้ว ก็จะมีพระเลขานุการได้ ๑ รูป พระเลขานุการต้องสนองงานเจ้าคณะอำเภอทุกอย่าง คนเดียวทำทุกอย่าง แต่ว่าพระเลขานุการก็มีภารกิจอื่นที่ต้องรับผิดชอบอีกด้วย อาจทำให้การสนองงานเจ้าคณะดำเนินไปได้ไม่เรียบร้อยดีไม่มีประสิทธิภาพ^{๑๘๐}

๙. พระเลขานุการไม่สนองงานเจ้าคณะอำเภอ พบว่า “บางอำเภอตั้งเลขานุการเจ้าคณะอำเภอแล้ว แต่พระเลขานุการไม่สนองงานเจ้าคณะอำเภอ ทำให้เป็นภาระหนักแก่เจ้าคณะ และการขับเคลื่อนงานไปสู่ระดับตำบล วัด และชุมชนหมู่บ้านไม่ราบรื่นและเป็นไปด้วยความล่าช้า ไม่ได้รับการดำเนินการตามกำหนดเวลา”^{๑๘๑}

สรุปได้ว่า ปัญหาอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายใน ได้แก่ วิทยุและอายุพรรษามาก ขาดความรู้ความเข้าใจลึกซึ้งในพระธรรมวินัย ขาดความรู้พื้นฐานด้านการปกครอง ไม่เข้าใจหลักการปกครอง มีความรับผิดชอบในหน้าที่และงานปกครองคณะสงฆ์น้อย ไม่ดำเนินการปกครองให้เป็นไปตามคำสั่งบังคับบัญชา ขาดการกำกับติดตามงานและสรุปรายงานผล ส่วนปัญหาอุปสรรคที่เกิดภายนอก ได้แก่ ขาดนโยบายเฉพาะด้านเกี่ยวกับการกำหนดประชุมคณะสงฆ์ ขาดความเด็ดขาดในการปกครอง ขาดระบบและกลไกในการควบคุมการปกครองคณะสงฆ์ ขาดงบประมาณในการดำเนินงาน การสนับสนุนจากภาครัฐไม่เพียงพอ ขาดแคลนบุคลากรที่มีศักยภาพในการปกครอง ขาดรูปแบบการทำงานที่ชัดเจน ระบบงานเลขานุการไม่เข้มแข็ง

สรุปสภาพปัจจุบัน และปัญหาอุปสรรคการปฏิบัติงานด้านการดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน

สภาพการปฏิบัติงานด้านการดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์พบว่า เจ้าคณะอำเภอและรองเจ้าคณะอำเภอมีความภูมิใจในตำแหน่งหน้าที่และมีความมุ่งมั่นที่จะดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย แม้จะมีความแตกต่างกันด้านวัย อายุ พรรษา พื้นฐานการศึกษา ประสบการณ์ ความสามารถในการปฏิบัติงาน และบางรูปมีความรู้ความเข้าใจในพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช และคำสั่งผู้บังคับบัญชาเหนือตนยังไม่ลึกซึ้งก็ตาม ถึงกระนั้นก็มีกรรวมกลุ่มกันเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกื้อกูลกันในการปฏิบัติงานตามภาระหน้าที่ที่มีอยู่ และมีความ

^{๑๘๐}สัมภาษณ์ นายเสรี อุปลัมภ์, หัวหน้าศูนย์สมณไพรตะบัลไพร, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๘๑}สัมภาษณ์ นายเพทาย สดทรงศิลป์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์, สัมภาษณ์, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

รับผิดชอบพัฒนาตนเอง ช่วยรับภาระพระพุทธศาสนาในการปกครองสอดส่องดูแลคณะสงฆ์ให้ดำรงตนผาสุกและประพฤติปฏิบัติอยู่ในกรอบแห่งพระธรรมวินัย กฎหมาย และกฎระเบียบมหาเถรสมาคม ได้ดีเป็นที่น่าพอใจ การปกครองดูแลกันเป็นไปแบบพี่น้อง เคารพนับถือกันตามอายุพรรษาและลำดับชั้นทางการปกครอง เน้นการประชุมคณะสงฆ์เป็นกิจกรรมหลักสำหรับถ่ายทอดนโยบายการปกครอง ทั้งนโยบายของมหาเถรสมาคมและข้อกำหนดข้อตกลงกันของคณะสงฆ์ระดับจังหวัดและระดับอำเภอ มีการวางแผนด้านการปกครองร่วมกันโดยคำนึงถึงข้อดีและข้อเสียที่จะเกิดขึ้นกระทบต่อภาพลักษณ์ของคณะสงฆ์และศรัทธาของประชาชน การปกครองระดับท้องถิ่นมีการแต่งตั้งเจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาสเพื่อช่วยปกครองสอดส่องดูแลพระภิกษุสามเณรในวัดและในเขตปกครอง อนุมัติการแต่งตั้งไวยาวัจกรช่วยดูแลกิจการงานเจ้าอาวาสภายในวัดโดยเฉพาะเรื่องการเงินการบัญชี การดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ยังไม่บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ครบสมบูรณ์ทุกอย่างได้ เนื่องจากมีปัญหาอุปสรรคมากมายที่เป็นปัจจัยทำให้การปฏิบัติงานของเจ้าคณะอำเภอและรองเจ้าคณะอำเภอขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ปัญหาอุปสรรคที่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ สรุปได้ดังนี้

๑. เจ้าคณะอำเภอมีคุณสมบัติแตกต่างกันหลายด้าน ทั้งด้านอายุพรรษาสูงวัย เป็นพระมหาเถระ มีข้อจำกัดด้านร่างกาย เช่น ปัญหาสุขภาพ สมรรถนะการรับรู้ทางโสตประสาทไม่ดี และพื้นฐานการศึกษา ประสบการณ์และความสามารถในการปฏิบัติงานบริหารคณะสงฆ์ ทำให้การติดต่อประสานงานและถ่ายทอดสารได้ไม่สะดวก

๒. ไม่มีความรู้ความเข้าใจในพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช และคำสั่งผู้บังคับบัญชาเหนือตนอย่างลึกซึ้ง ทำให้ขาดบุคลากรผู้มีความสามารถในการพิจารณาตัดสินอย่างเป็นธรรม

๓. ขาดความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ทั้ง ๖ ด้าน ทั้งไม่มีความรู้ความเข้าใจในหลักการบริหารการปกครองและวิชาการศาสตร์สมัยใหม่ ไม่มีความสามารถในการถ่ายทอดนโยบายสู่การปฏิบัติ ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วงด้วยดีได้

๔. เจ้าคณะอำเภอไม่ได้รับการพัฒนา ประสบการณ์ และการฝึกหัด

๕. ปฏิบัติงานไม่เต็มความสามารถ ขาดความรับผิดชอบปกครองดูแลอย่างใกล้ชิด ไม่เอาใจใส่ในหน้าที่ และไม่ให้ความร่วมมือต่องานปกครองคณะสงฆ์ระดับจังหวัด ไม่ดำเนินการปกครองให้เป็นไปตามคำสั่งผู้บังคับบัญชา

๖. ผู้มีอำนาจทางการปกครองขาดธรรมาภิบาลในการปกครอง และในบางกรณีละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาการกระทำผิดของพระสังฆาธิการซึ่งเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

๗. โครงสร้างภาระงานของพระสังฆาธิการทุกระดับยังไม่ชัดเจน ไม่มีรูปแบบและระบบการทำงานที่เป็นทางการ ทั้งไม่มีระบบและกลไกกำกับการทำงานที่เป็นมาตรฐานสากลเหมือนฝ่ายอาณาจักร

๘. ขาดมาตรฐานสากลในการคัดเลือกพระภิกษุเข้าสู่ตำแหน่งพระสังฆาธิการผู้ปกครอง เช่น ไม่มีการสอบคัดเลือก ไม่มีการทดสอบเรื่องพระธรรมวินัย เรื่องกฎระเบียบมหาเถรสมาคม เรื่องกฎหมายบ้านเมือง เป็นต้น ทั้งกลไกการกำกับติดตามการประพฤติปฏิบัติตนของพระภิกษุสามเณรในเขตปกครองคณะสงฆ์ที่รับผิดชอบก็ค่อนข้างมีข้อจำกัด ทั้งด้านบุคลากร โอกาส และศักยภาพในการปฏิบัติหน้าที่

๙. ไม่มีนโยบายกำหนดประชุมคณะสงฆ์ที่เน้นเรื่องการรักษาความเรียบร้อยดีงามหรือการปกครองเป็นการเฉพาะ ทั้งขาดมาตรการในการดำเนินการปกครองอย่างเด็ดขาดเพื่อแก้ไขปัญหาความไม่เรียบร้อยดีงามของพระสังฆาธิการและพระภิกษุสามเณร

๑๐. ความหลากหลายและความแตกต่างด้านวัฒนธรรมการปฏิบัติที่เกิดจากการจัดตั้งวัดโดยยึดตามบารมีของครูบาอาจารย์ที่เคารพของลูกศิษย์ซึ่งมีที่มาหลากหลาย ทำให้มีแนวการสอนที่หลากหลาย ทั้งยังขาดมาตรการในการถ่ายทอดพระธรรมวินัย กฎระเบียบข้อบังคับมหาเถรสมาคมสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง ไม่มีการปรับปรุงพัฒนาปฏิรูปให้เหมาะสมในภาคปฏิบัติ

๑๑. มอบหมายงานให้รองเจ้าคณะอำเภอปฏิบัติหน้าที่แทนไม่เป็นกิจจะลักษณะ มักมอบหมายด้วยวาจา ไม่มีการมอบหมายเป็นลายลักษณ์อักษรที่ถูกต้องชัดเจน

๑๒. ไม่สั่งงานให้พระเลขานุการนำไปดำเนินการ งานบางอย่างจึงค้างค้ำอยู่ที่เจ้าคณะอำเภอ ทั้งขาดการกำกับ ติดตามงาน และสรุปรายงานผล เช่น งานที่เกี่ยวกับหนังสือนัดประชุม มติหรือระเบียบมหาเถรสมาคม คำสั่งเจ้าคณะจังหวัด

๑๓. ข้อจำกัดในการขับเคลื่อนงานของอำเภอ เจ้าคณะอำเภอมีพระเลขานุการ ๑ รูป พระเลขานุการต้องสนองงานเจ้าคณะอำเภอทุกด้าน หรือบางอำเภอพระเลขานุการไม่สนองงานเจ้าคณะอำเภอ และมีการเปลี่ยนแปลงผู้รับผิดชอบงานบ่อย เช่น เจ้าอาวาส พระเลขานุการ ทำให้การรายงานข้อมูลล่าช้าและการสานงานไม่ต่อเนื่อง

๑๔. การติดต่อประสานงานไม่สะดวกและไม่ทั่วถึง เพราะเจ้าอาวาสหรือเจ้าคณะตำบลบางรูปอยู่ในวัดหรือตำบลห่างไกล และบางอำเภอมีการสื่อสารและประสานงานหนังสือราชการคณะสงฆ์อย่างเป็นทางการไม่เป็นปัจจุบัน บางครั้งแจ้งเรื่องผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ไปก่อนแล้ว แต่ไม่ได้ส่งหนังสือตาม หรือได้รับหนังสือนัดประชุมในวันประชุม

๑๕. เจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาสขาดความพร้อมเพียงและไม่ให้ความร่วมมือในการปกครองคณะสงฆ์ เช่น การเข้าร่วมประชุมเพื่อร่วมกำหนดและรับทราบนโยบายทางการปกครอง

๑๖. การตั้งไวยาวัจกรมียังไม่ครบทุกวัด

๑๗. ระบบและกลไกการทำงานที่ต้องเกี่ยวข้องกับหน่วยงานราชการทำให้การประสานงานด้านข้อมูลสารสนเทศไม่สะดวกและมีความล่าช้า

๒) ด้านการควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาด้านการควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ โดยมีสาระสำคัญดังนี้

สภาพการปฏิบัติงาน

การควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ข้อที่ ๒ นี้ การควบคุมก็คือการที่เจ้าคณะอำเภอกำกับดูแลการทำงานของเจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาส และการส่งเสริมคือการสนับสนุน การช่วยเหลือ การบำรุงขวัญให้กำลังใจการทำงานของเจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาสให้ดำเนินไปและเกิดความเชื่อมั่นได้ว่างานนั้น ๆ ได้คืบหน้าไปในกรอบของพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ของมหาเถรสมาคม ตรงตามวัตถุประสงค์และนโยบายที่กำหนดให้ไว้ในข้อ ๑^{๑๘๒} การควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ในที่นี้ก็คือการกำกับดูแลส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าคณะตำบลและการทำงานของเจ้าอาวาสในการปฏิบัติงานการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน ได้แก่ (๑) การรักษาความเรียบร้อยดีงามคือการปกครองนั่นเอง (๒) การศาสนศึกษา (๓) การศึกษาสงเคราะห์ (๔) การเผยแผ่พระพุทธศาสนา (๕) การสาธารณูปการ และ (๖) การสาธารณสงเคราะห์^{๑๘๓} ถ้ามีการบริหารควบคุมส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้านทั้งหมดนี้ บริหารให้มันได้ตามกระบวนการของอิทธิบาท ๔ มีการวางแผนงาน ลงมือทำงานตามแผนที่วางไว้ ติดตามกำกับดูแลการทำงานอย่างใกล้ชิด และมีการประเมินผลการทำงาน นำผลการประเมินนั้นมาวิเคราะห์พิจารณาหาเหตุปัจจัยเหตุผลเพื่อปรับปรุงพัฒนาในครั้งต่อไปในขั้นต่อ ๆ ไป ทำได้แบบนี้ งานคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้านทั้งหมดก็จะไปได้ดีถึงขั้นระดับยอดเยี่ยมเลยทีเดียว^{๑๘๔} พระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ได้ให้ความสำคัญ มีความตั้งใจมุ่งมั่น ทุ่มเท เสียสละ มีการควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ทุกด้านอย่างชัดเจนดี^{๑๘๕} เจ้าคณะอำเภอลงภาคนามควบคุมกำกับดูแลงานตลอดเวลาที่มีกิจกรรมทางคณะ

^{๑๘๒} สัมภาษณ์, พระราชปริยัติกวี (สุพจน์ โชติญาโณ), เจ้าคณะจังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๘๓} สัมภาษณ์, พระโสภณปริยัตยาภรณ์ (ฉัตร สัจจวโร), เจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์, สัมภาษณ์, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๘๔} สัมภาษณ์ พระธรรมโมลี ดร. (ทองอยู่ ญาณวิสุโท), ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค ๑๑, วัดศาลาลอย พระอารามหลวง จังหวัดสุรินทร์, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๘๕} สัมภาษณ์ นายวัชรนนท์ มั่นใจ, ปราชญ์ชาวบ้าน, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๘.

สงฆ์ ทำให้เกิดความเข้าใจและร่วมมือกันดีตั้งแต่ระดับวัด ตำบล อำเภอ และชุมชนหมู่บ้าน^{๑๘๖} มีบุคลากรทำหน้าที่ทุกกิจการและปฏิบัติกิจการคณะสงฆ์ทุกด้านอย่างกว้างขวางและสม่ำเสมอ^{๑๘๗} เจ้าคณะดูแลการคณะสงฆ์อย่างใกล้ชิดเป็นกัลยาณมิตร คณะสงฆ์ส่วนใหญ่มีความเข้มแข็ง เคารพผู้บังคับบัญชา ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี มีการมอบเป็นกองทุนกองกลางเพื่อใช้บริหารจัดการงานคณะสงฆ์ มีการขับเคลื่อนงานคณะสงฆ์ได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งมีแนวโน้มว่าจะพัฒนาได้ดียิ่งขึ้นต่อไปในอนาคต^{๑๘๘}

การควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม

พระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ได้ปฏิบัติงาน ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงามหรือการปกครองทั้ง ๖ ด้านให้ดำเนินไปด้วยดี^{๑๘๙} มีความโดดเด่น เจ้าคณะเอาจริงเอาจัง^{๑๙๐} ทั้งระดับจังหวัดและระดับอำเภอได้เน้นย้ำกำชับเป็นอย่างมาก และติดตามตลอดในเรื่องอาการของพระภิกษุสามเณร แต่ก็มีอยู่บ้างเป็นธรรมดาในเรื่องพระนอกรีต ซึ่งก็ได้ร่วมกันดำเนินการแก้ไขได้อยู่^{๑๙๑} ฉะนั้น ด้านการปกครองนี้ เจ้าคณะผู้ปกครองผู้บังคับบัญชาจะปกครองใคร มองดูแล้วก็ยาก ต้องระมัดระวังด้วย ผู้บังคับบัญชาจะปกครองธรรมดาไม่ได้ เพราะคนเขามีวิชาความรู้มาก ต้องปกครองดูแลเป็นพิเศษ^{๑๙๒} เจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาสส่วนใหญ่เล็งเห็นประโยชน์ส่วนรวมของคณะสงฆ์ และให้ความร่วมมือด้านการควบคุมส่งเสริมความเรียบร้อยดีงามเป็นอย่างดี มีการจัดตั้งคณะทำงาน ติดตามงาน ประเมินผลงาน พร้อมรายงานแก่เจ้าคณะ

^{๑๘๖}สัมภาษณ์ นายเอือก มีแก้ว, กำนันตำบลนาดี, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๘ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๘๗}สัมภาษณ์ นายเพทาย สดทรงศิลป์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๘๘}สัมภาษณ์ นางปริดา ชาตวิฑูมิ, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดชัยภูมิ, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๘๙}สัมภาษณ์ นายประสงค์ ทองประ, นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ, สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดบุรีรัมย์, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๙๐}สัมภาษณ์ นายบัญญัติ ชัยนาท, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๙๑}สัมภาษณ์ นางปริดา ชาตวิฑูมิ, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดชัยภูมิ, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๙๒}สัมภาษณ์ พระโสภณปริยัตยาภรณ์ (ฉัตร สจจวโร), เจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๘.

อำเภอ^{๑๙๓} มีการควบคุมดูแลให้การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นตามคำสั่งมตคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัยและกฎระเบียบมหาเถรสมาคม และไม่ขัดแย้งต่อกฎหมายบ้านเมืองตลอดทั้งประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นนั้น ๆ^{๑๙๔} บางอำเภอ เจ้าคณะตำบลเจ้าอาวาสและหัวหน้าที่พักสงฆ์ส่วนมากเป็นพระในถิ่นมีความเชื่อฟังไม่คือไม่ค่อยออกนอกกฎนอกเกณฑ์ควบคุมดูแลง่าย การควบคุมส่งเสริมนโยบายด้านการปกครองโดยใช้วิธีการผ่านกิจกรรมการจัดประชุมสังฆจรที่วัดเจ้าคณะตำบลเวียนไปเรื่อย ๆ บ้าง ไปเยี่ยมเยียนที่วัดโดยตรงบ้าง ไปร่วมฉันภัตตาหารเพลที่วัดเจ้าคณะตำบลบ้าง ประกาศยกย่องเจ้าคณะตำบลเจ้าอาวาสให้ปรากฏ^{๑๙๕} เจ้าคณะอำเภอได้ดำเนินการสร้างสัมมาทิฐิให้เกิดมีขึ้นแก่พระสงฆ์ฆราวาส ได้ชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ของกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ด้านการปกครอง เป็นต้นว่ามีวัตถุประสงค์เช่นไร ได้ดำเนินการให้คำแนะนำอบรมเสริมความรู้แก่พระสงฆ์ฆราวาสให้มีความเข้าใจในกิจกรรมต่าง ๆ ของคณะสงฆ์^{๑๙๖} และมีนโยบายถึงเจ้าคณะตำบลให้จัดประชุมเจ้าอาวาสในเขตปกครองปีละ ๒ ครั้งเป็นอย่างน้อย ให้เจ้าคณะตำบลนำนโยบายของอำเภอไปแจ้งต่อเจ้าอาวาสทุกวัดซึ่งเป็นนโยบายที่อำเภอรับมาจากจังหวัดที่ให้วัดจัดทำกฎกติกาข้อปฏิบัติประจำวัด ซึ่งแต่ละวัดก็มีกฎกติกาไม่เหมือนกัน^{๑๙๗} แต่วัดส่วนมากดำเนินการด้วยวาจา ไม่มีการดำเนินการเป็นลายลักษณ์อักษร ถ้าจะมีก็จะทำเฉพาะกรณีการเสนอขอสมณศักดิ์เท่านั้น ไม่ได้ดำเนินการในการปฏิบัติจริง^{๑๙๘} และส่งเสริมให้เจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาสได้จัดทำป้ายแสดงกฎกติการะเบียบการปฏิบัติตนสำหรับพระภิกษุสงฆ์และคฤหัสถ์และติดประกาศภายในบริเวณวัดไว้ชัดเจน จัดทำป้ายแสดงพุทธศาสนสุภาษิตติดตามต้นไม้และตามมุมสถานที่ต่าง ๆ ภายในวัด มีการจัดทำป้ายรณรงค์ให้สุภาพสตรีไม่นุ่งสั้นเข้าในบริเวณวัด และป้ายวัดเป็นเขตอภัยทานและเขตปลอดอบายมุข^{๑๙๙} บางวัดมีการตั้งกฎระเบียบข้อปฏิบัติต่าง

^{๑๙๓} สัมภาษณ์ พระครูรัตนธรรมานุรักษ์ (ภูชิต ยสินธโร), รองเจ้าคณะอำเภอรัตนบุรี, จังหวัดสุรินทร์, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๙๔} สัมภาษณ์ พระครูศรีปริยัตยารักษ์ (ประสงค์ กิตติปัญญา), เลขานุการเจ้าคณะอำเภอเมืองนครราชสีมา, จังหวัดนครราชสีมา, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๙๕} สัมภาษณ์ พระครูนิเทศก์ธรรมคุณ (วินัย ฐานิสสร), เจ้าคณะอำเภอโนนดินแดง, จังหวัดบุรีรัมย์, สัมภาษณ์, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๙๖} สัมภาษณ์ พระครูสิริวิชิรากร (สมพร อริยปัญญา), เจ้าคณะอำเภอบ้านแพ้น, จังหวัดชัยภูมิ, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๙๗} สัมภาษณ์ พระครูรัตนญาณวิมล (มนตรี รตนญาโณ), เจ้าคณะตำบลชุมแสง เลขานุการเจ้าคณะอำเภอกระสัง, จังหวัดบุรีรัมย์, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๙๘} สัมภาษณ์ พระครูสิริวิชิรากร (สมพร อริยปัญญา), เจ้าคณะอำเภอบ้านแพ้น, จังหวัดชัยภูมิ, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๙๙} สัมภาษณ์ นายเอื้อก มีแก้ว, กำนันตำบลนาดี, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๘ ธันวาคม ๒๕๕๘.

ๆ ไว้ชัดเจน มีพิมพ์เป็นลายลักษณ์อักษรแจ้งให้ทราบ เช่น การห้ามเกี่ยวกับเหล้า เครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ และบุหรี่ภายในบริเวณวัด มีกฎปฏิบัติสำหรับพระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ไว้ชัดเจน^{๒๐๐} กำชับให้เจ้าคณะตำบลได้ดำเนินการปกครองให้เป็นไปตามพระธรรมวินัยกฎหมาย และกฎระเบียบ มหาเถรสมาคมอย่างเคร่งครัดและกำหนดให้เจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาสได้จัดทำกฎระเบียบการ ปกครองภายในวัดประกาศใช้เป็นลายลักษณ์อักษร ทั้งมีการออกเยี่ยมเยียน ณ วัดเจ้าคณะตำบลและ เจ้าอาวาสเพื่อติดตามและแนะนำนโยบายเป็นประจำสม่ำเสมอ^{๒๐๑} บางวัดมีการกำหนดกฎระเบียบ ของวัด แต่เป็นเพียงถือปฏิบัติตามที่เจ้าอาวาสแจ้งให้รับรู้รับทราบกันทางวาจา ไม่ได้เขียนเป็นลาย ลักษณ์อักษร ไม่ได้ทำป้ายติดประกาศไว้ เช่น ห้ามไม่ให้คนขายของเข้ามาพักอาศัยในวัด เหตุเพราะมี สิ่งของของวัดสูญหายบ่อยครั้ง จึงมีการพูดคุยตกลงกันว่าไม่อนุญาตให้พวกคนขายของเข้ามาพักค้าง แรมภายในบริเวณวัดเป็นอันขาด^{๒๐๒} กำหนดนโยบายให้เจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาสดำเนินการ กิจกรรมตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ระยะที่ ๒ และระยะที่ ๓ ตามมติมหาเถรสมาคมและส่ง พระเลขานุการและพระสงฆ์ลงพื้นที่ประสานงานตรวจเยี่ยมการดำเนินงานในระดับตำบล พร้อมช่วย อำนวยความสะดวกรับข้อมูลจาก อบต. และผู้ใหญ่บ้านนำมาบันทึกลงระบบ ณ สำนักงานเจ้าคณะ อำเภอกัน^{๒๐๓} เจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาสบางรูปมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบข้อปฏิบัติและ วิธีการของหลักวิชาทางโลกน้อย ไม่สามารถนำความรู้วิชาการศาสตร์สมัยใหม่มาบูรณาการกับ หลักธรรมวินัยของพระพุทธเจ้าเพื่อปรับประยุกต์ใช้กับงานด้านการปกครองคณะสงฆ์ได้อย่างมี ประสิทธิภาพ บางครั้งต้องอาศัยเจ้าคณะอำเภอกำหนดและเข้าไปช่วยดำเนินการ^{๒๐๔} เจ้าคณะ ตำบลที่มีพื้นฐานทางการศึกษาและประสบการณ์สามารถปฏิบัติงานและแก้ไขปัญหาด้านการปกครอง คณะสงฆ์ได้ด้วยตนเอง หากมีประเด็นใดที่ไม่สามารถดำเนินการให้เรียบร้อยได้ก็จะเสนอเรื่องขอ คำปรึกษาขึ้นมาตามลำดับ คณะสงฆ์จะมีการปรึกษาหารือถึงวิธีการในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน^{๒๐๕}

^{๒๐๐}สัมภาษณ์ นายเสรี อุปลัมภ์, หัวหน้าศูนย์สมุนไพรรักษาโรค, อำเภอมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๐๑}สัมภาษณ์ นายประสงค์ ทองประ, นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ, สำนักงาน พระพุทธศาสนาจังหวัดบุรีรัมย์, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๐๒}สัมภาษณ์ นายเกลียม คัชมา, ไวยาวัจกรวัดป่าเจริญผล, อำเภอมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๑๖ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๐๓}สัมภาษณ์ พระครูศรีภานุวิสุทธิ์ (ประกอบ ปภงกโร), เจ้าคณะอำเภอลำทะเมนชัย, จังหวัด นครราชสีมา, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๒๐๔}สัมภาษณ์ พระครูสิริวิจิตร (สมพร อริยปณฺโญ), เจ้าคณะอำเภอบ้านแพ้ว, จังหวัดชัยภูมิ, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๒๐๕}สัมภาษณ์ พระครูศรีภานุวิสุทธิ์ (ประกอบ ปภงกโร), เจ้าคณะอำเภอลำทะเมนชัย, จังหวัด นครราชสีมา, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

การพูดคุยปรึกษาหารือกันนี้ช่วยให้เกิดการคลี่คลายปัญหาบางประการ โดยเฉพาะถ้าเป็นปัญหาที่เกี่ยวกับอาการของพระสังฆาธิการหรือพระภิกษุสามเณรซึ่งมีผลกระทบต่อตำแหน่งการปกครองและศรัทธาของชาวบ้าน ก็จะสามารถปรับความเข้าใจให้เกิดความปรองดองสมานฉันท์ของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ช่วยลดความขัดแย้งในหมู่สงฆ์และชาวบ้านได้^{๒๐๖} เป็นแนวทางที่ดีประการหนึ่งที่ทำให้การปกครองคณะสงฆ์ไม่มีการถดถอยพระสังฆาธิการ และเจ้าคณะพระสังฆาธิการสามารถดำรงอยู่ในตำแหน่งได้จนครบวาระเกษียณอายุ ๘๐ ปี^{๒๐๗}

เจ้าคณะอำเภอมีหนังสือแจ้งคำสั่ง ประกาศ มติมหาเถรสมาคมทุกครั้งถึงเจ้าคณะตำบล เพื่อดำเนินการแจ้งต่อเจ้าอาวาสทุกวัดในเขตปกครองและเจ้าอาวาสไปประชาสัมพันธ์แจ้งต่อกำนันผู้ใหญ่บ้านและชาวบ้านด้วยวาจาและด้วยหนังสือเป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งเจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาสได้ดำเนินการนำชาวบ้านปฏิบัติตามมติมหาเถรสมาคมเป็นอย่างดี เช่น การรับสมัครสมาชิกตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ และกิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ ได้รับความร่วมมือจากชาวบ้าน และทุกระดับมีความร่วมมือปฏิบัติเป็นอย่างดี^{๒๐๘} มีติดป้ายประชาสัมพันธ์เชิญชวนร่วมกิจกรรม มีหนังสือแจ้งผู้ใหญ่บ้านและชาวบ้านอย่างทั่วถึง มีการจัดนิทรรศการวันสำคัญ ทุกระดับคือวัด ตำบล อำเภอ มีการร่วมมือรณรงค์ส่งเสริมกิจกรรมที่ชัดเจน^{๒๐๙} ในการทำบุญตักบาตรวันพระ ในช่วงเช้าเจ้าอาวาสจะให้ศีลและเทศน์สอนเรื่องการปฏิบัติตามศีล ๕ และภาคค่านำชาวบ้านทำวัตรสวดมนต์บำเพ็ญสมาธิภาวนารักษาศีล ๘ ฟังเทศนาธรรมเกี่ยวกับการรักษาศีลปฏิบัติธรรมทุกวันพระ^{๒๑๐}

การควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษา

การศาสนศึกษาที่คณะสงฆ์ดำเนินการอยู่ในขณะนี้ที่ปรากฏเด่นชัดก็มีการจัดการศึกษาแผนกธรรม แผนกบาลี แผนกปริยัติสามัญ และการจัดการศึกษาพระอภิธรรม^{๒๑๑} พระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ได้ปฏิบัติงาน ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษา

^{๒๐๖}สัมภาษณ์ พระราชปริยัติกวี (สุพจน์ โชติญาโณ), เจ้าคณะจังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๒๐๗}สัมภาษณ์ พระธรรมโมลี ดร. (ทองอยู่ ญาณวิสุโท), ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค ๑๑, วัดศาลาลอย พระอารามหลวง จังหวัดสุรินทร์, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๐๘}สัมภาษณ์ นายประสงค์ ทองประ, นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ, สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดบุรีรัมย์, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๐๙}สัมภาษณ์ นายเพทาย สดทรงศิลป์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๑๐}สัมภาษณ์ นายเสรี อุปลัมภ์, หัวหน้าศูนย์สมุนไพรรตะบัลไพร, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๑๑}สัมภาษณ์ พระราชวิมลโมลี (ดำรง ทิภูธมโม), เจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา, จังหวัดนครราชสีมา, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

ให้ดำเนินไปด้วยดี คณะสงฆ์และชุมชนให้ความร่วมมือสนับสนุนอย่างเต็มที่^{๒๑๒} มีระบบการศึกษาที่ชัดเจนแบ่งปันแผนกแยกจากกัน มีสำนักเรียนและสำนักศาสนศึกษาให้การศึกษอบรมอย่างกว้างขวางและทั่วถึง^{๒๑๓} ช่วยให้พระภิกษุสามเณรได้รับการศึกษาวิชาความรู้ การศึกษาจะช่วยพัฒนาบุคลากรทางศาสนาให้มีคุณภาพและปฏิบัติงานการพระศาสนาได้ดีมีประสิทธิภาพขึ้น^{๒๑๔} งานการศาสนศึกษาเน้นเป็นงานกิจการคณะสงฆ์ที่มีผลงานเห็นประจักษ์งานหนึ่ง^{๒๑๕} ระดับอำเภอสนองนโยบายระดับจังหวัดและนำไปสู่ภาคปฏิบัติให้ดำเนินไปได้ดี^{๒๑๖} เจ้าคณะอำเภอมีหน้าที่ควบคุมดูแลการศึกษาแม้ส่วนมากจะไม่ได้สำเร็จการศึกษาสาขาวิชาการบริหารการศึกษาก็ตาม^{๒๑๗} การศึกษาเดี๋ยวนี้ก็ชักถอย การควบคุมส่งเสริมนี้มีอยู่ นักรธรรมบาลีนี้นักเรียนจะค่อยหายไป ๆ พระภิกษุสามเณรมุ่งแต่จะศึกษาทางโลก มักอ้างว่านักรธรรมบาลีเรียนยาก^{๒๑๘} ระดับเจ้าคณะให้การส่งเสริมการศึกษาทุกระดับทั้งแผนกธรรม บาลี ปริยัติสามัญ ปริยญาตรี วิทยาลัยสงฆ์ พระสงฆ์สามเณรได้รับการศึกษาอย่างครบถ้วน แต่ก็มีที่เป็นปัญหาคือพระสงฆ์สามเณรทุกวันนี้ไม่ค่อยจะสนใจเรียนบาลีกันนัก ยังเป็นปัญหาที่แก้ลำบาก และน่าจะเป็นปัญหาระดับประเทศ^{๒๑๙} ส่วนใหญ่การศึกษาแผนกบาลีและแผนกปริยัติสามัญจะมีจัดการศึกษาในสำนักศาสนศึกษาในตัวจังหวัดและอำเภอ ส่วนสำนักศาสนศึกษาระดับตำบลและวัดจะจัดการศึกษาแผนกธรรมเป็นส่วนใหญ่ แม้จะไม่เข้มข้นเท่าสำนักศาสนศึกษาใน

---

^{๒๑๒}สัมภาษณ์ นายวิยะ ศรีพรหม, ครูชำนาญการพิเศษ, โรงเรียนบ้านละเวียงแปลงครุราษฎร์บำรุง อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๑๓}สัมภาษณ์ นายเพทาย สดทรงศิลป์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๑๔}สัมภาษณ์ พระธรรมโมลี ดร. (ทองอยู่ ญาณวิสุโท), ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค ๑๑, วัดศาลาลอย พระอารามหลวง จังหวัดสุรินทร์, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๑๕}สัมภาษณ์ นายประสงค์ ทองประ, นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ, สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดบุรีรัมย์, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๑๖}สัมภาษณ์ นายบัญชายุทธ นาคมุจลินทร์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๑๗}สัมภาษณ์ พระธรรมโมลี ดร. (ทองอยู่ ญาณวิสุโท), ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค ๑๑, วัดศาลาลอย พระอารามหลวง จังหวัดสุรินทร์, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๑๘}สัมภาษณ์ พระโสภณปริยัตยาภรณ์ (ฉัตร สจจวโร), เจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๑๙}สัมภาษณ์ พระมหาสมวงษ์ สีลภูโต, เจ้าคณะอำเภอเมืองชัยภูมิ, จังหวัดชัยภูมิ, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

ตัวเมือง แต่ก็มี การส่งชื่อเข้าสอบและสอบได้เป็นประจำทุกปี^{๒๒๐} บางอำเภอมีการส่งเสริมสนับสนุน การศาสนาศึกษาดีมาก มีสำนักศาสนศึกษาแผนกธรรมมากถึง ๓๑ แห่ง แผนกบาลี ๑๐ แห่ง และ แผนกปริยัติสามัญ ๓ แห่ง มีครูสอนพระปริยัติธรรมปฏิบัติงานด้านการศึกษาเป็นประจำ มีการจัด นิติภักตถวายครูสอนตามสมควร จัดหาปัจจัยและผ้าไตรถวายแก่นักเรียนผู้สอบได้^{๒๒๑} บางอำเภอมีจัด การศึกษาทั้งนักรวม บาลี และอภิธรรม จัดพิธีเฉลิมฉลองให้พระภิกษุสามเณรผู้สอบได้ จัด ทุนการศึกษาถวาย ขึ้นป้ายประชาสัมพันธ์ประกาศยกย่องให้ปรากฏต่อสาธารณชน^{๒๒๒} มีการมอบ นโยบายให้เจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาสดำเนินการจัดการศึกษาระดับตำบล ให้มีสำนักศาสนศึกษา ประจำตำบล ๆ ละ ๑ แห่ง รับผิดชอบบริหารจัดการศึกษาแผนกธรรม ดูแลทั้งนักเรียนและครูสอน อำเภอจะให้การสนับสนุนด้านงบประมาณส่วนหนึ่ง สำหรับแผนกบาลีเป็นสำนักศาสนศึกษาระดับ อำเภอ มอบหมายให้รองเจ้าคณะอำเภอเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการจัดการศึกษา และยังมีจัด การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรด้วย^{๒๒๓} บางอำเภอเจ้าคณะอำเภอ พุดให้โอวาทพระภิกษุสามเณรรรณรงค์ให้เรียนนักรวมเป็นประจำ และมีการจัดการศึกษาตาม ศักยภาพที่มี เรียนบ้าง หยุดบ้าง ตามสถานการณ์ และมีสอบธรรมสนามหลวงเป็นประจำทุกปี^{๒๒๔} มีการสนับสนุนส่งเสริมการศึกษาอย่างจริงจัง มีการเสนอรางวัลให้สำหรับผู้สอบได้^{๒๒๕} ร่วมมือกับ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดจัดการศึกษาแก่สามเณรผู้อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้เป็นกลุ่ม ๆ เช่น กลุ่มอ่านแบบเรียน ป.๓ ไม่ได้ กลุ่มอ่านแบบเรียน ป.๔ ไม่ได้ กลุ่มอ่านแบบเรียน ป.๕ ไม่ได้ กลุ่มอ่าน แบบเรียน ป.๖ ไม่ได้ จัดอบรมให้ได้ฝึกหัดอ่านเขียนตามกลุ่มตามชั้นเรียน^{๒๒๖} บางอำเภอมีการเรียน นักรวมในศาลาวัด เจ้าอาวาสหรือพระภิกษุที่สำเร็จนักรวมชั้นเอกเป็นผู้สอน บางครั้งมีคฤหัสถ์ผู้เคย

^{๒๒๐}สัมภาษณ์ นายเสรี อุปลัมภ์, หัวหน้าศูนย์สมุนไพротะบอลไพร, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๒๑}สัมภาษณ์ พระครูศรีปริยัตยารักษ์ (ประสงค์ กิตติปัญญา), เลขานุการเจ้าคณะอำเภอเมือง นครราชสีมา, จังหวัดนครราชสีมา, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๒๒}สัมภาษณ์ พระครูศรีภาวนาวินิต (ประกอบ ปภังกร), เจ้าคณะอำเภอขามสะแกแสง, จังหวัด นครราชสีมา, ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๒๒๓}สัมภาษณ์ พระครูรัตนญาณวิมล (มนตรี รัตนญาณ), เจ้าคณะตำบลชุมแสง เลขานุการเจ้าคณะ อำเภอกระสัง, จังหวัดบุรีรัมย์, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๒๒๔}สัมภาษณ์ นายประยงค์ ศรีแก้ว, ผู้ใหญ่บ้านโคกรัมย์พัฒนา, อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๒๕}สัมภาษณ์ พระครูสิริวิจิรากร (สมพร อริยปัญญา), เจ้าคณะอำเภอบ้านแท่น, จังหวัดชัยภูมิ, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๒๒๖}สัมภาษณ์ นายบัญญัติชอุท นาคมุจลินทร์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด นครราชสีมา, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

บวชเรียนไปช่วยสอนด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และชาวบ้านให้ความอุปถัมภ์ปัจจัยสี่อย่างบริบูรณ์ดี^{๒๒๗} บางอำเภอกำหนดเป็นนโยบายให้เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาสทุกรูปในเขตปกครองต้องเรียนบาลีและหลักสูตรประกาศนียบัตรการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ผู้ไม่เรียนบาลีและหลักสูตรการบริหารกิจการคณะสงฆ์จะไม่ได้รับสิทธิในการเสนอขอแต่งตั้งเป็นพระสังฆาธิการและการเสนอขอสมณศักดิ์ ส่งเสริมจัดการศึกษาทั้งแผนกธรรม แผนกบาลี และแผนกปริยัติสามัญแก่พระภิกษุสามเณรในเขตปกครองฟรี โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย จัดหาภัตตาหารถวายฟรี จัดหารถยนต์รับส่งไป-กลับฟรี จัดการศึกษาภายในพรรษาแก่พระนวกะทุกรูปในเขตปกครอง จัดหาทุนการศึกษาพร้อมอุปกรณ์เทคโนโลยีสำหรับการศึกษามอบให้แก่พระภิกษุสามเณรผู้สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนปริยัติสามัญในเขตปกครองและศึกษาต่อระดับปริญญาตรี ๑๐๐% ผู้ศึกษาต่อระดับปริญญาโท ๕๐% และผู้ศึกษาต่อระดับปริญญาเอก ๒๐%^{๒๒๘} เจ้าคณะอำเภอเป็นประธานสนามสอบธรรมสนามหลวงนักเรียนชั้นตรีประจำอำเภอ^{๒๒๙} เป็นกรรมการอำนวยการสอบธรรมสนามหลวงนักเรียนชั้นโทและนักเรียนชั้นเอก^{๒๓๐} เป็นกรรมการอำนวยการสอบบาลีสนามหลวงประจำจังหวัด^{๒๓๑}

บางอำเภอ สถานที่เรียนมีพร้อม ครูสอนมีพร้อม เจ้าคณะอำเภอสนับสนุนเต็มที่ทุกตำบล ทุ่มทุนการศึกษาและรางวัล แต่นักเรียนมีทัศนคติที่เกี่ยวกับการเรียนที่แตกต่างออกไป^{๒๓๒} แต่ก็มีบางวัดในชนบทที่เจ้าอาวาสสอบได้นักธรรมชั้นตรี ไม่มีการเรียนการสอน นักเรียนต้องอ่านหนังสือศึกษาด้วยตนเอง เพราะไม่มีครูสอน ไม่มีการบริหารจัดการ ไม่มีการสนับสนุนด้านทรัพยากร เช่น งบประมาณในการดำเนินการ การจ้างครู การจัดหาครู^{๒๓๓} บางตำบลมีสถานที่เรียน มีครูสอน แต่ไม่

^{๒๒๗}สัมภาษณ์ นายเอือก มีแก้ว, กำนันตำบลนาดี, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๘ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๒๘}สัมภาษณ์ พระครูนิเทศก์ธรรมคุณ (วินัย ฐานิสฺสโร), เจ้าคณะอำเภอโนนดินแดง, จังหวัดบุรีรัมย์, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๒๒๙}สัมภาษณ์ พระครูสิริวิจิรากร (สมพร อริยปญฺโญ), เจ้าคณะอำเภอบ้านแพ้น, จังหวัดชัยภูมิ, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๒๓๐}สัมภาษณ์ พระครูศรีภานุวิสุทธิ์ (ประกอบ ปภงโกโร), เจ้าคณะอำเภอขามสะแกแสง, จังหวัดนครราชสีมา, ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๒๓๑}สัมภาษณ์ พระครูรัตนธรรมานุรักษ์ (ภูชิต ยสินฺธโร), รองเจ้าคณะอำเภอรัตนบุรี, จังหวัดสุรินทร์, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๒๓๒}สัมภาษณ์ พระราชปริยัติกวี (สุพจน์ โชติญาโณ), เจ้าคณะจังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๒๓๓}สัมภาษณ์ พระครูสิริพรหมสร (สมพงษ์ พรหมสร), เจ้าคณะอำเภอท่าตูม, จังหวัดสุรินทร์, ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

มีนักเรียน เพราะนักเรียนในวัดชนบทไม่สะดวกในการเดินทางไปเรียนที่ตำบล และตำบลดำเนินการได้ไม่เต็มที่ เพราะไม่มีความสะดวกเรื่องยานพาหนะ และงบประมาณสำหรับดำเนินการ^{๒๓๔}

การควบคุมและส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์

การศึกษาสงเคราะห์สมัยก่อนนั้น หลวงพ่อหลายรูปที่ท่านมีลูกศิษย์ลูกหา ๔-๕ คน ท่านรับเอาลูกหลานชาวบ้านมาช่วยเหลืออุปถัมภ์ค้ำจุน เอาลูกคนนั้นเอาลูกคนนี้อบรมบ่มนิสัยให้ได้รับการศึกษาเล่าเรียนอยู่กับวัดเป็นศิษย์วัดแล้วส่งเสียให้ศึกษาเล่าเรียนสูง ๆ ขึ้น อย่างนี้คือลักษณะการศึกษาสงเคราะห์สมัยแต่ก่อน ส่วนการศึกษาสงเคราะห์สมัยปัจจุบันที่คณะสงฆ์ได้ดำเนินการเป็นรูปแบบเด่นชัดมากที่สุดก็มีการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษา จัดครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน การจัดการเรียนการสอนพุทธศาสนาวันเสาร์-อาทิตย์ การดำเนินการโรงเรียนการกุศลของวัด และการดำเนินการศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด^{๒๓๕} เจ้าคณะอำเภอสนับสนุนเต็มที่ให้เจ้าคณะตำบลเจ้าอาวาสและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการงานธรรมศึกษาและพุทธศาสนาวันอาทิตย์ อำเภอมีงบประมาณสนับสนุนการสอบของสนามสอบทุกสนาม^{๒๓๖} ซึ่งถือว่าดำเนินการไปได้ดีเป็นที่น่าพึงพอใจ^{๒๓๗} ส่วนมากมีการจัดการศึกษาธรรมศึกษา จัดหาทุนมอบแก่นักเรียนผู้สอบได้ มอบรางวัลให้แก่โรงเรียนที่ส่งนักเรียนเข้าสอบธรรมศึกษาสนามหลวง^{๒๓๘} ซึ่งมีโรงเรียนจำนวนมากให้ความร่วมมือและทำข้อตกลงความร่วมมือให้มีการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนและส่งนักเรียนเข้าสอบเป็นจำนวนมาก^{๒๓๙} ให้ใช้โรงเรียนเป็นสนามสอบธรรมศึกษามีครูและบุคลากรทางการศึกษาร่วมเป็นกรรมการกำกับห้องสอบ เจ้าคณะ พระสังฆาธิการลงพื้นที่เยี่ยมเยียนให้กำลังใจงานธรรมศึกษาเป็นอย่างดี สนับสนุนครูพระสอนศีลธรรมให้ดำเนินการเรียนการ

^{๒๓๔} สัมภาษณ์ นางปรีดา ขาติวุฒิ, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดชัยภูมิ, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๓๕} สัมภาษณ์ พระโสภณปริยัตยาภรณ์ (ฉัตร สจจวโร), เจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๓๖} สัมภาษณ์ พระครูรัตนญาณวิมล (มนตรี รัตนญาณ), เจ้าคณะตำบลชุมแสง เลขานุการเจ้าคณะอำเภอกระสัง, จังหวัดบุรีรัมย์, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๒๓๗} สัมภาษณ์ นายวัชรนนท์ มั่นใจ, ปราชญ์ชาวบ้าน, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๓๘} สัมภาษณ์ พระครูศรีภวานาวินสุทธิ (ประกอบ ปภงโกโร), เจ้าคณะอำเภอลำทะเมนชัย, จังหวัดนครราชสีมา, ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๒๓๙} สัมภาษณ์ นายประยงค์ ศรีแก้ว, ผู้ใหญ่บ้านโคกกรึมพัฒนา, อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๕๘.

สอนและกำกับการสอบ^{๒๔๐} มีสอนทั้งศีลธรรมและพุทธศาสนาวันอาทิตย์^{๒๔๑} เป็นการดำเนินการของ คณะสงฆ์ไทยที่ยังมีอยู่ทั่วประเทศและเป็นกิจกรรมที่ดีมาก^{๒๔๒} เจ้าคณะอำเภอให้การสนับสนุน เต็มที่^{๒๔๓} มีการส่งเสริมให้ครูในสถานศึกษาในเขตปกครองเรียนและสอบธรรมศึกษาจนจบธรรม ศึกษาชั้นเอกโดยจัดให้สอบ ณ สนามสอบที่วัดเจ้าคณะอำเภอ ประสานงานกับสถานศึกษาในเขต ปกครองเพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนได้เรียนและเข้าสอบธรรมศึกษาทุกปีโดยจัดสนามสอบ ตามโรงเรียนต่าง ๆ ส่งเสริมให้ชาวบ้านผู้มาสมานทานศัลภาวนาสวดมนต์ปฏิบัติธรรมในวันพระได้ เรียนและสอบธรรมศึกษา ส่งเสริมให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และชาวบ้านทั่วไปได้เรียนและสอบธรรม ศึกษาทุกปีโดยกำหนดให้เรียนในวันพระและระบบการเรียนเสียงตามสาย และกำหนดเป็นนโยบาย ให้เจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาสในเขตปกครองนำไปดำเนินการในเขตปกครองของตนทุกตำบล^{๒๔๔} ตั้งกองทุน เพิ่มกองทุน และมอบทุนการศึกษาแก่นักเรียนทุกระดับ นิสิต นักศึกษาเป็นประจำทุก ปี^{๒๔๕} จัดหาวัสดุอุปกรณ์การศึกษาและอุปกรณ์การกีฬา มอบให้แก่โรงเรียนต่าง ๆ โดยเฉพาะโรงเรียน ในเขตชนบททุรกันดารและโรงเรียนในเขตชายแดน^{๒๔๖} แนะนำให้เจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาส พิจารณาดำเนินการมอบทุนการศึกษาแก่นักเรียนทุกปีตามความสามารถและเหมาะสม^{๒๔๗} ช่วย ประสานงานการรับสมัครครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย และเป็นผู้นำดำเนินการขอรับบริจาคเงินสนับสนุนกองทุนและกิจกรรมของโรงเรียน เช่น

---

^{๒๔๐}สัมภาษณ์ นายวิยะ ศรีพรหม, ครูชำนาญการพิเศษ, โรงเรียนบ้านละเวียงแปลงครุราษฎร์บำรุง อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๔๑}สัมภาษณ์ พระมหาสมวงษ์ สิลฎโต, เจ้าคณะอำเภอเมืองชัยภูมิ, จังหวัดชัยภูมิ, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๒๔๒}สัมภาษณ์ นายเอือก มีแก้ว, กำนันตำบลนาดี, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๘ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๔๓}สัมภาษณ์ พระครูสิริศณารักษ์ (ผล ปิยธมโม), เจ้าคณะอำเภอประโคนชัย, จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๒๔๔}สัมภาษณ์ พระครูนิเทศก์ธรรมคุณ (วินัย ฐานิสโร), เจ้าคณะอำเภอนอนดินแดง, จังหวัดบุรีรัมย์, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๒๔๕}สัมภาษณ์ พระครูสิริพรหมสร (สมพงษ์ พรหมสโร), เจ้าคณะอำเภอท่าตูม, จังหวัดสุรินทร์, ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๒๔๖}สัมภาษณ์ พระครูสิริศณารักษ์ (ผล ปิยธมโม), เจ้าคณะอำเภอประโคนชัย, จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๒๔๗}สัมภาษณ์ พระครูรัตนธรรมานุรักษ์ (ภูชิต ยสินธโร), รองเจ้าคณะอำเภอรัตนบุรี, จังหวัดสุรินทร์, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘

กิจกรรมวันเด็ก กิจกรรมเข้าค่ายคุณธรรม กิจกรรมกีฬา เป็นต้น^{๒๔๘} เขียวชวนคณะสงฆ์และชาวบ้าน รวบรวมจัดหาอาหาร ข้าวสารอาหารแห้งและน้ำดื่มเครื่องดื่มสนับสนุนกิจกรรมนักเรียนโรงเรียนใน เขตอำเภอ^{๒๔๙} เจ้าคณะตำบลได้บริจาคเครื่องเสียง ๑ ชุดให้แก่โรงเรียนเพื่อใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ เจ้า คณะอำเภอเป็นประธานพร้อมคณะสงฆ์ให้การสนับสนุนจัดทอดผ้าป่าสามัคคีเพื่อระดมทุนช่วยงาน ก่อสร้างของโรงเรียนเป็นประจำ^{๒๕๐} คณะสงฆ์นำชาวบ้านเลี้ยงอาหารกลางวันแก่เด็กนักเรียนอนุบาล ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ประจำตำบลและนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษาในเขตตำบล^{๒๕๑} เป็น ประธานสนามสอบธรรมศึกษาชั้นตรี โท เอกประจำอำเภอ^{๒๕๒}

พระสังฆาธิการที่ได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าคณะตำบลเจ้าอาวาสยังไม่เข้าใจเรื่องระบบระเบียบ การศึกษาสงเคราะห์ ทำให้เกิดการต่อต้าน เพราะไม่เข้าใจหลักการเหตุผลและวัตถุประสงค์ที่ต้องมี การดำเนินการเกี่ยวกับการศึกษาสงเคราะห์นี้^{๒๕๓} อำเภอส่งเสริมสนับสนุนเชิงนโยบาย แต่ไม่มีการ ปฏิบัติให้เห็นเป็นรูปธรรมในการติดตามอย่างใกล้ชิด^{๒๕๔} บางอำเภอไม่มีการสนับสนุนด้านทรัพยากร เพราะแต่ละอำเภอก็มีไม่เหมือนกัน ต่างดำเนินการตามอัตภาพ และต้องอาศัยความร่วมมือจากเจ้า คณะพระสังฆาธิการในเขตปกครอง^{๒๕๕} บางโรงเรียนถามหาผู้สมัครหรือไปประกอบวิชาชีพครูของครู พระสอนศีลธรรมที่เข้าไปทำการสอนในโรงเรียน เป็นเหตุให้ครูพระสอนศีลธรรมที่ไม่มีผู้สมัครหรือไป

---

^{๒๔๘}สัมภาษณ์ พระครูศรีปริยัตยารักษ์ (ประกอบ ปภงโกโร), เลขานุการเจ้าคณะอำเภอเมือง นครราชสีมา, จังหวัดนครราชสีมา, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๔๙}สัมภาษณ์ พระครูนิเทศก์ธรรมคุณ (วินัย ฐานิสฺสโร), เจ้าคณะอำเภอโนนดินแดง, จังหวัดบุรีรัมย์, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๒๕๐}สัมภาษณ์ นายวิยะ ศรีพรหม, ครูชำนาญการพิเศษ, โรงเรียนบ้านละเวียงแปลงคูราษฎร์บำรุง อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๕๑}สัมภาษณ์ นายเกลียม คัชมา, วยาวิจกรวัดป่าเจริญผล, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๑๖ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๕๒}สัมภาษณ์ พระครูนิเทศก์ธรรมคุณ (วินัย ฐานิสฺสโร), เจ้าคณะอำเภอโนนดินแดง, จังหวัดบุรีรัมย์, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๒๕๓}สัมภาษณ์ พระครูสิริวิฑูรากร (สมพร อริยปญโญ), เจ้าคณะอำเภอบ้านแพน, จังหวัดชัยภูมิ, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๒๕๔}สัมภาษณ์ พระครูอดุลประชาภูกุล (สมอาจ สกโก), เจ้าคณะตำบลแกไใหญ่, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๕๕}สัมภาษณ์ พระครูรัตนธรรมานุรักษ์ (ภูชิต ยสินธโร), รองเจ้าคณะอำเภอรันบุรี, จังหวัดสุรินทร์, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

ประกอบวิชาชีพครูต้องระงับการปฏิบัติหน้าที่สอนในโรงเรียนนั้น ๆ^{๒๕๖} พระสงฆ์ที่เข้าไปสอนหรืออบรมนักเรียนในโรงเรียนส่วนมากมักจะได้รับนิมนต์ตามโครงการที่ทางโรงเรียนจัดขึ้นเอง คณะสงฆ์ไม่ค่อยมีโครงการที่ต้องส่งพระสงฆ์เข้าไปสอนหรืออบรมในโรงเรียนมากนัก นอกจากโครงการพระสอนศีลธรรม และพระสงฆ์ที่เข้าไปสอนหรืออบรมนักเรียนในโรงเรียนส่วนมากยังไม่ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่โรงเรียนกำหนดไว้ เพราะยังขาดจิตวิทยาพัฒนาการเด็กและเทคนิควิธีการมุ่งใจและควบคุมนักเรียนให้มีส่วนร่วมอยู่ในกิจกรรมได้^{๒๕๗}

การควบคุมและส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

การเผยแผ่สมัยแต่ก่อน กว่าจะได้ฟังพระเทศน์แต่ละครั้งแต่ละที่ สมัยทุกวันนี้ ได้ฟังเกือบทุกวัน เปิดฟังเกือบทุกวัน สิ่งที่แตกต่างกันคือพระทุกวันกับพระสมัยก่อน โยมทุกวันกับโยมสมัยก่อน การไปฟังพระเทศน์ก็เช่นเดียวกัน โยมสมัยก่อนไม่มีความรู้แต่ฟังแล้วได้ โยมทุกวันนี้มีความรู้แต่ฟังแล้วไม่ได้ คือโยมสมัยก่อนฟังพระเทศน์แล้วได้ระเบียบได้มารยาทได้ความเคารพนับถือ เช่น ขณะพระกำลังพูดกำลังเทศน์ก็จะไม่กล้าลุกเดินออกไป แต่โยมทุกวันนี้ ออยากพูดก็พูด ออยากว่าก็ว่า นี่คือนวัตกรรมของการเผยแผ่ประการหนึ่งที่มีสร้างความมีระเบียบความมีมารยาทความเคารพนับถือ ความยำเกรงในพระพุทธพระธรรมและพระสงฆ์ให้เกิดมีในกมลสันดานของพุทธบริษัท^{๒๕๘} การเผยแผ่นี้นับเป็นงานที่เด่นของคณะสงฆ์ทุกวันนี้ที่ทำได้ดีเพราะเป็นงานที่ทำเป็นประจำวันอยู่แล้ว โดยบางครั้งบางโอกาสก็มีส่วนของงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐ เช่น ส่วนของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ส่วนของกรมการศาสนากระทรวงวัฒนธรรม หรืองบจากท้องถิ่นให้การสนับสนุน มีองค์กรเพื่อการเผยแผ่ เช่น พระนักเผยแผ่ พระนักเทศน์ พระวิทยากร พระธรรมทูต พระบัณฑิตเผยแผ่ เป็นต้น มีวัดต่าง ๆ เป็นศูนย์ประสานงานศูนย์เครือข่ายในการปฏิบัติงาน^{๒๕๙} ส่งเสริมพระสงฆ์เข้ารับการฝึกอบรมเป็นพระวิปัสสนาจารย์ในสำนักปฏิบัติธรรมต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่จำนวนมาก^{๒๖๐} ทั้งสำนักปฏิบัติธรรมระดับจังหวัด ระดับอำเภอ และระดับตำบล มีพระธรรมทูตเป็นหลักใน

^{๒๕๖} สัมภาษณ์ พระราชปริยัติกวี (สุพจน์ โชติญาโณ), เจ้าคณะจังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๒๕๗} สัมภาษณ์ นายวิยะ ศรีพรหม, ครูชำนาญการพิเศษ, โรงเรียนบ้านละเวียงแปลงคูราษฎร์บำรุง อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๕๘} สัมภาษณ์ พระโสภณปริยัตยาภรณ์ (ฉัตร สจจวโร), เจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๕๙} สัมภาษณ์ นายวัชรนนท์ มั่นใจ, ปราชญ์ชาวบ้าน, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๖๐} สัมภาษณ์ พระเทพภาวนาวิกรม (บุญมา บุญญาภิโรโต), เจ้าคณะจังหวัดชัยภูมิ, ๖ ธันวาคม ๒๕๕๘.

การปฏิบัติงานด้านการเผยแผ่เป็นประจำ^{๒๖๑} เจ้าคณะอำเภอดำรงตำแหน่งพระธรรมทูตฝ่ายบริหาร โดยตำแหน่ง และมีพระธรรมทูตฝ่ายปฏิบัติการอีกคณะหนึ่งซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มีนิตยภัตค่าภัตตาหารและค่าเดินทางถวาย และพระธรรมทูตอาสาซึ่งได้แก่ พระภิกษุทั่วไปที่มีจิตอาสาออกปฏิบัติงานร่วมกับพระธรรมทูต^{๒๖๒} งานพระธรรมทูตนี้เป็น กิจกรรมที่ลงมือปฏิบัติการด้วยศรัทธาและความเสียสละของพระธรรมทูต คณะสงฆ์อำเภอไม่มีงบประมาณสนับสนุนการดำเนินการนี้^{๒๖๓} แต่จะส่งเสริมให้พระธรรมทูตรับผิดชอบการเผยแผ่ระดับ อำเภอ ส่งเสริมให้เจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาสรับผิดชอบการเผยแผ่ระดับวัด^{๒๖๔} พระธรรมทูตประจำการและพระธรรมทูตอาสาจะออกเผยแผ่ในโรงเรียนบ้าง ในหมู่บ้านบ้าง ในวัดบ้าง^{๒๖๕} ข้อจำกัดของการดำเนินงานพระธรรมทูตนี้คือจำนวนพระธรรมทูตที่ได้รับการแต่งตั้งมีจำนวนน้อย ไม่เพียงพอ บริการเผยแผ่ได้ไม่ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย และมีอุปกรณ์สื่อประกอบการเผยแผ่ไม่เพียงพอ ไม่มีงบประมาณในการจัดซื้อจัดหา^{๒๖๖} อำเภอสามารถให้การสนับสนุนส่งเสริมได้ในเชิง นโยบายและการพิจารณาเป็นความดีความชอบ แต่ไม่มีงบประมาณสนับสนุน พระธรรมทูตต้อง ดำเนินการกันเองตามอัตภาพ ไม่มีการติดตามประเมินผล ปฏิบัติงานเสร็จคือเสร็จ เมื่อมีอีกก็เริ่มต้น กันใหม่^{๒๖๗} บางอำเภอมีการจัดปฏิบัติธรรมภายในพรรษาด้วย เจ้าคณะอำเภอเป็นประธานนำคณะ สงฆ์เดินธุดงค์จาริกช่วงเวลานอกพรรษาด้วย เดินเวียนรอบไปทั่วบริเวณอาณาเขตอำเภอจนครบทุก ตำบล มีกำหนดการเลือกพักตำบลละ ๑ วัด ๆ ละ ๑ วัน ๑ คืนแล้วเดินธุดงค์จาริกต่อไปจนทั่วทุก

---

^{๒๖๑}สัมภาษณ์ พระครูศรีปริยัตยารักษ์ (ประสงค์ กิตติปัญญา), เลขานุการเจ้าคณะอำเภอเมือง นครราชสีมา, จังหวัดนครราชสีมา, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๖๒}สัมภาษณ์ พระครูสิริพรหมสร (สมพงษ์ พรหมสโร), เจ้าคณะอำเภอท่าตูม, จังหวัดสุรินทร์, ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๒๖๓}สัมภาษณ์ พระราชวิมลโมลี (ดำรง ทิฏฐธมโม), เจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา, จังหวัด นครราชสีมา, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๒๖๔}สัมภาษณ์ พระครูรัตนญาณวิมล (มนตรี รตนญาโณ), เจ้าคณะตำบลชุมแสง เลขานุการเจ้าคณะ อำเภอกระสัง, จังหวัดบุรีรัมย์, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๒๖๕}สัมภาษณ์ นายเสรี อุปลัมภ์, หัวหน้าศูนย์สมุนไพรระยะบันไพร, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๖๖}สัมภาษณ์ พระมหาสมวงษ์ สีลภูโต, เจ้าคณะอำเภอเมืองชัยภูมิ, จังหวัดชัยภูมิ, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๒๖๗}สัมภาษณ์ พระครูอุดรประชาบุญกุล (สมอาจ สกโก), เจ้าคณะตำบลแกใหญ่, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

ตำบล มีการดำเนินงานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อปต.) ด้วย^{๒๖๘} บางอำเภอมอบหมายให้เจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาสดำเนินการโครงการธรรมสังฆจรภายในพรรษา เวียนไปให้ครบทุกวัดในเขตปกครองตำบลนั้น ๆ เจ้าคณะอำเภอรองเจ้าคณะอำเภอและพระเลขาณุกการจะไปเป็นประธานและร่วมกิจกรรมตามกำหนดการที่ระดับตำบลรายงาน กิจกรรมธรรมสังฆจรเริ่มตั้งแต่ภาคเช้าและสิ้นสุดในภาคบ่าย^{๒๖๙} มีกิจกรรมการทำบุญบริจาคทาน การแสดงนิทรรศการผลงานของคณะสงฆ์ การเลี้ยงภัตตาหารเพล การแสดงพระธรรมเทศนา ๑ ธรรมาสน์ การทำวัตรสวดมนต์บำเพ็ญสมาธิภาวนาจิตภาวนา การแผ่เมตตาถวายเป็นพระราชกุศลและอุทิศส่วนบุญกุศล และการทอดผ้าป่าระดมทุนมอบถวายแก่วัดเจ้าของสถานที่จัดกิจกรรมนั้น ๆ^{๒๗๐} เจ้าคณะอำเภอเจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาสมีการแสดงธรรม ๑ ธรรมาสน์บ้าง แสดงธรรมปุจฉา-วิสัชนา ๒ ธรรมาสน์บ้าง ๓ ธรรมาสน์บ้างในโอกาสงานต่าง ๆ^{๒๗๑} รวมทั้งการเจริญพระพุทธมนต์ในงานพิธีต่าง ๆ^{๒๗๒} ทั้งในหมู่บ้าน ในวัด ในหน่วยงานราชการ เอกชน ห้างร้าน และสถานที่ต่าง ๆ^{๒๗๓} มีการบรรยายธรรมทุกวันพระ มีการจัดบวชอบรมภาคฤดูร้อน จัดบวชชีพรหมณ์ จัดปริวาสกรรม และอบรมกัมมัฏฐานเป็นประจำทุกปี บางครั้งก็ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบล^{๒๗๔} มีการดำเนินกิจกรรมลงอุโบสถเวียนไปตามตำบลต่าง ๆ ทุกวันอุโบสถภายในพรรษา การจัดเข้าค่ายอบรมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน การเทศน์เวียนพรรษา นำพุทธบริษัทร่วมทำวัตรสวดมนต์แปลที่วัดภายในพรรษา จัดกิจกรรมสวดมนต์ข้ามปีในเทศกาลขึ้นปีใหม่^{๒๗๕} และการปฏิบัติธรรมเฉลิมพระเกียรติในวโรกาสต่าง ๆ ตามมติมหาเถร

---

^{๒๖๘}สัมภาษณ์ พระราชปริยัติกวี (สุพจน์ โชติญาโณ), เจ้าคณะจังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๒๖๙}สัมภาษณ์ พระครูสิริคณาภิรักษ์ (ผล ปิยธมโม), เจ้าคณะอำเภอประโคนชัย, จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๒๗๐}สัมภาษณ์ พระครูนิเทศก์ธรรมคุณ (วินัย ฐานิสฺสโร), เจ้าคณะอำเภอโนนดินแดง, จังหวัดบุรีรัมย์, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๒๗๑}สัมภาษณ์ พระครูศรีปริยัตยารักษ์ (ประสงค์ กิตติปัญญา), เลขานุการเจ้าคณะอำเภอเมืองนครราชสีมา, จังหวัดนครราชสีมา, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๗๒}สัมภาษณ์ นายเกลียม คัชมา, ไวยาวัจกรวัดป่าเจริญผล, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๑๖ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๗๓}สัมภาษณ์ นายเอือก มีแก้ว, กำนันตำบลนาดี, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๘ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๗๔}สัมภาษณ์ นายประยงค์ ศรีแก้ว, ผู้ใหญ่บ้านโคกรัมย์พัฒนา, อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๗๕}สัมภาษณ์ นายเสรี อุปลัมภ์, หัวหน้าศูนย์สมุนไพรรตะบัลไพร, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

สมาคม^{๒๗๖} เจ้าคณะพระสังฆาธิการเป็นพระนักปฏิบัติ ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบอย่างแท้จริง มีสีลาจารวัตรที่งดงาม ใคร ๆ เห็นแล้วก็ศรัทธากราบไหว้ด้วยความสนิทใจ^{๒๗๗} เป็นประธานนำคณะสงฆ์ออกรับบิณฑบาตโปรดญาติโยมกิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ ที่ชุมชนหรือโรงเรียนจัดขึ้นตามกาลสมัย เช่น วันตักบาตรเทโวโรหณะ วันสำคัญแห่งชาติ วันขึ้นปีใหม่ วันเด็ก วันครู เป็นต้น^{๒๗๘} มีคณะครูนำนักเรียนมาประกอบกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนาที่วัดเป็นประจำ เช่น กิจกรรมเวียนเทียนเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา กิจกรรมแสดงตนเป็นพุทธมามกะ^{๒๗๙} เจ้าคณะตำบลเจ้าอาวาสหรือพระภิกษุสงฆ์ที่ได้รับมอบหมายดำเนินการบรรยายธรรมให้ความรู้ อบรมคุณธรรมและเรื่องการกราบ การไหว้ และการนั่งสมาธิที่ถูกต้อง เป็นต้น^{๒๘๐}

การควบคุมและส่งเสริมการสาธารณูปการ

การสาธารณูปการนับเป็นงานที่มีผลงานเห็นประจักษ์อีกงานหนึ่งของคณะสงฆ์ เพราะศรัทธาประชาชนยังมั่นคง ทำให้ง่ายต่อการส่งเสริมการก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์วัดวาอาราม^{๒๘๑} การสร้างวัดสร้างวา สมัยใหม่กับสมัยเก่า สมัยเก่านั้นสร้างยากกว่า สมัยใหม่ปัจจุบันนี้สร้างง่ายกว่า เพราะวิธีการมันมีต่าง ๆ กัน โดยเฉพาะการหาเงินหาทองหาอุปกรณ์หาจตุปัจจัย มันมีวิธีการต่าง ๆ นานา นี่ก็เป็นส่วนหนึ่งที่ว่า สมัยเก่าสร้างยากกว่าสมัยใหม่^{๒๘๒} การก่อสร้างส่วนใหญ่เป็นไปตามความต้องการของวัด โดยเฉพาะวัดในชนบทจะมีแปลนคร่ำ ๆ คือพิมพ์เขียวคร่ำ ๆ อยู่ในใจ อาศัยความเห็นชอบร่วมกันของเจ้าอาวาส กรรมการวัด และชาวบ้าน เจ้าอาวาสหลายรูปมีความเชี่ยวชาญด้าน

---

^{๒๗๖} สัมภาษณ์ นายเพทาย สดทรงศิลป์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๗๗} สัมภาษณ์ นางปรีดา ชาตวิฑู, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดชัยภูมิ, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๗๘} สัมภาษณ์ นายวิยะ ศรีพรหม, ครูชำนาญการพิเศษ, โรงเรียนบ้านละเวียงแปลงคุรุราษฎร์บำรุง อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๗๙} สัมภาษณ์ นายประยงค์ ศรีแก้ว, ผู้ใหญ่บ้านโคกรัมย์พัฒนา, อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๘๐} สัมภาษณ์ พระครูศรีภานาวินสุทธิ (ประกอบ ปภงกโร), เจ้าคณะอำเภอขามสะแกแสง, จังหวัดนครราชสีมา, ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๒๘๑} สัมภาษณ์ นายประสงค์ ทองประ, นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ, สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดบุรีรัมย์, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๘๒} สัมภาษณ์ พระโสภณปริยัตยาภรณ์ (ฉัตร สจจวโร), เจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๘.

งานช่างงานก่อสร้าง^{๒๘๓} จึงคิดเองกำหนดเองสร้างเอง มีงบก็สร้าง มีเจ้าภาพศรัทธาสร้างถวายก็สร้าง ไม่มีการกำหนดแผนผังสำหรับการพัฒนาสิ่งปลูกสร้างภายในบริเวณวัด ไม่มีแบบแปลนอาคารที่จะสร้าง ไม่ได้ดำเนินการตามระเบียบของราชการ^{๒๘๔} ไม่มีความรู้เกี่ยวกับระเบียบปฏิบัติและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการก่อสร้าง^{๒๘๕} เสนาสนะหรือถาวรวัตถุที่ก่อสร้างนั้นจึงไม่ได้แบบไม่ได้แปลน ไม่ได้มาตรฐาน^{๒๘๖} คณะสงฆ์ยังไม่มีกำหนดนโยบายควบคุมและส่งเสริมด้านการก่อสร้างที่ชัดเจนแน่นอน วัดสร้างได้ตามกำลังความสามารถ กำลังทรัพย์ และกำลังศรัทธา^{๒๘๗} สำนักงานพระพุทธศาสนามีการแจ้งให้วัดทราบเกี่ยวกับกฎหมายควบคุมการก่อสร้าง แนะนำให้วัดดำเนินการจัดทำแบบแปลนให้พร้อมตามระเบียบราชการ^{๒๘๘} เจ้าคณะอำเภอมักกำชับในที่ประชุมคณะสงฆ์ ให้ดำเนินการก่อสร้างถาวรวัตถุให้มีคุณภาพ ให้มีแบบแปลน เพื่อความปลอดภัยในชีวิต^{๒๘๙} ทำให้มันถูกต้องจะได้สบายใจ ไม่มีเรื่องมีราวเกิดขึ้นตามมาภายหลัง^{๒๙๐} ให้ดำเนินการให้ถูกต้องตามกฎหมาย เน้นความคงทนถาวรใช้ประโยชน์ได้นาน^{๒๙๑} ทั้งยังมีการกำชับให้ดำเนินการให้ถูกต้องตามกฎหมาย พระธรรมวินัย แต่ส่วนใหญ่ไม่ค่อยจะได้ปฏิบัติตามนัก เพียงแต่รับทราบเท่านั้น เพราะเห็นว่าสิ่งก่อสร้างไม่ใหญ่โตนักบ้าง มองข้ามกฎระเบียบบ้าง ถือตามประเพณีเดิมที่ปฏิบัติต่อ ๆ กันมา

^{๒๘๓}สัมภาษณ์ นายเสรี อุปลัมภ์, หัวหน้าศูนย์สมุนไพротะบอลไพร, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๘๔}สัมภาษณ์ นางปรีดา ชาตวิฑูฒิ, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดชัยภูมิ, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๘๕}สัมภาษณ์ พระมหาสมวงษ์ สีลภูโต, เจ้าคณะอำเภอเมืองชัยภูมิ, จังหวัดชัยภูมิ, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๒๘๖}สัมภาษณ์ พระเทพภาวนาวิกรม (บุญมา ปุณฺณภิกฺขิตฺโต), เจ้าคณะจังหวัดชัยภูมิ, ๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๒๘๗}สัมภาษณ์ พระธรรมโมลี ดร. (ทองอยู่ ญาณวิสุทฺโธ), ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค ๑๑, วัดศาลาลอย พระอารามหลวง จังหวัดสุรินทร์, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๘๘}สัมภาษณ์ นายเพทาย สดทรงศิลป์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๘๙}สัมภาษณ์ พระครูนิเทศก์ธรรมคุณ (วินัย ฐานิสฺสโร), เจ้าคณะอำเภอโนนดินแดง, จังหวัดบุรีรัมย์, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๒๙๐}สัมภาษณ์ นายประยงค์ ศรีแก้ว, ผู้ใหญ่บ้านโคกรัมย์พัฒนา, อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๙๑}สัมภาษณ์ พระครูสิริพรหมสร (สมพงษ์ พรหมสโร), เจ้าคณะอำเภอท่าตูม, จังหวัดสุรินทร์, ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๒๙๒}สัมภาษณ์ พระครูสิริวิจิรากร (สมพร อริยปญฺโญ), เจ้าคณะอำเภอบ้านแท่น, จังหวัดชัยภูมิ, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

ในการก่อสร้างนี้ ไม่มีงบประมาณสนับสนุนจากทางราชการ หรือถ้ามีบ้างก็น้อยมาก ไม่เพียงพอ วัดต้องจัดหาตนเอง โดยมากใช้ทุนสนับสนุนจากศรัทธาญาติโยมเป็นหลัก^{๒๙๓} เช่น ญาติโยมชาวบ้านร่วมกันจัดทำผ้าป่าทอดถวายบ้าง ช่วยกันบริจาคบ้าง จัดหาทุนมาสมทบเพิ่มให้บ้าง ตามแต่ที่จะดำเนินการได้สะดวก^{๒๙๔} วัดมีการดำเนินการก่อสร้างมากมายหลากหลาย เจ้าอาวาสดูแลเอาใจใส่เป็นอย่างดี ชาวบ้านมีศรัทธาร่วมบริจาคทรัพย์ในการก่อสร้างวัดจำนวนมาก ที่เจ้าภาพมีศรัทธารับสร้างถวายเลยก็มี การก่อสร้างเสนาสนะหลังใหญ่ ๆ โดยมากมีแบบแปลนชัดเจน มีนายช่างคอยควบคุมดูแล^{๒๙๕} ได้รับความร่วมมือจากองค์การบริหารส่วนตำบลให้นายช่างโยธาช่วยดำเนินการออกแบบกฎ กติกา หรือถาวรวัตถุที่มีขนาดใหญ่^{๒๙๖} พร้อมทั้งประมาณการราคาค่าใช้จ่ายในการก่อสร้างให้ด้วย^{๒๙๗} ให้วัดดำเนินการจัดทำแบบแปลนเอง คณะสงฆ์ไม่มีการควบคุมในเรื่องนี้ มีเจ้าคณะจังหวัดเจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะตำบลหลายรูปที่ให้ความช่วยเหลือวัดที่มีการก่อสร้าง เช่น ช่วยเกณฑ์พระเณรไปช่วยทำงาน ช่วยงบประมาณเยี่ยมเยียนดูแลให้กำลังใจ เป็นประธานช่วยดำเนินการจัดหาทุนสนับสนุนบ้าง^{๒๙๘} เป็นผู้อุปถัมภ์บ้าง หรือตามสถานะที่วัดมีหนังสือขอ^{๒๙๙} เจ้าคณะอำเภอบางรูปมีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ด้านการก่อสร้างเป็นอย่างดี สามารถออกแบบแปลนแผนผังได้เอง ควบคุมการก่อสร้างเอง บางอำเภอก็อาศัยลูกศิษย์ช่วยในการออกแบบแปลน ควบคุมงาน และดำเนินการก่อสร้าง หลวงพ่อเจ้าคณะจังหวัดออกแบบแปลนและดำเนินการก่อสร้างอาคารวิทยาลัยสงฆ์ด้วยตัวท่านเอง^{๓๐๐} การก่อสร้างอื่น ๆ เช่น การก่อสร้างฌาปนสถาน (เมรุ) ภายในวัด อำเภอยัง

---

^{๒๙๓}สัมภาษณ์ พระเทพภาวนาวิกรม (บุญมา ปุณฺณภิกฺขิตฺโต), เจ้าคณะจังหวัดชัยภูมิ, ๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๒๙๔}สัมภาษณ์ พระครูรัตนธรรมานุรักษ์ (ภูชิต ยสินธโร), รองเจ้าคณะอำเภอรัตนบุรี, จังหวัดสุรินทร์, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๒๙๕}สัมภาษณ์ นายเอือก มีแก้ว, กำนันตำบลนาดี, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๘ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๙๖}สัมภาษณ์ นายเสรี อุปถัมภ์, หัวหน้าศูนย์สมุนไพรรตะบัลไพร, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๙๗}สัมภาษณ์ พระครูอุดรประชานุกูล (สมอาจ สกโก), เจ้าคณะตำบลแกใหญ่, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๙๘}สัมภาษณ์ พระครูศรีปริยัตยารักษ์ (ประสงค์ กิตติปัญญา), เลขานุการเจ้าคณะอำเภอเมืองนครราชสีมา, จังหวัดนครราชสีมา, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๙๙}สัมภาษณ์ พระครูสิริศรัทธาจารย์ (พล ปิยะมโฆ), เจ้าคณะอำเภอประโคนชัย, จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๓๐๐}สัมภาษณ์ นางปรีดา ขาติวุฒิ, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดชัยภูมิ, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

ไม่มีนโยบายควบคุมและส่งเสริมที่ชัดเจนเหมือนกัน มอบหมายให้เจ้าอาวาสวัดนั้น ๆ ดำเนินการควบคุมดูแลพิจารณาเลือกสถานที่ที่จะสร้างให้เหมาะสมทั้งแผนผังภูมิทัศน์ภายในบริเวณวัดทั้งสภาพแวดล้อมที่อาจจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพของชุมชนรอบข้าง ให้ปรึกษาเรื่องแบบแปลนและกฎหมายกับหน่วยงานบ้านเมืองที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาลตำบล เป็นต้น^{๓๐๑}

นอกจากนี้ยังปรากฏว่า ในบางอำเภอมีการก่อสร้างที่พักสงฆ์และสำนักปฏิบัติธรรมจำนวนมากบนที่ดินซึ่งเป็นพื้นที่ในความรับผิดชอบดูแลของกรมป่าไม้ที่ไม่สามารถดำเนินการเสนอขอตั้งเป็นวัดที่ถูกต้องตามกฎหมายได้ ต้องก่อสร้างและพำนักอาศัยอยู่ภายใต้เงื่อนไขของทางราชการ ต้องให้ความร่วมมือกับกรมป่าไม้ในการบำรุงรักษาป่าให้ร่มรื่น แต่มีบ้างที่ดำเนินการติดต่อขออนุญาตป่าไม้เพื่อขอตั้งวัดและยินยอมปฏิบัติตามเงื่อนไขของทางราชการทุกประการ พระสงฆ์ที่พำนักอาศัยอยู่นั้นมีความสำรวมให้ความร่วมมือกับทางป่าไม้เป็นอย่างดี ดำรงตนอยู่ในกรอบที่ป่าไม้อนุญาตไม่ปรากฏว่ามีพฤติกรรมที่ละเมิดกระทำผิดต่อป่าไม้อย่างใด หลวงพ่อเจ้าคณะจังหวัดบางรูปก็ดำรงตนพำนักอยู่ในที่พักสงฆ์ปราสาทดินนี้ อยู่เพื่อปฏิบัติธรรม ช่วยปลูกและบำรุงรักษาต้นไม้ป่าไม้ ไม่เคยดำเนินเรื่องขอใช้ที่ดินป่าไม้เพื่อสร้างวัด^{๓๐๒}

การดำเนินการเกี่ยวกับการเงินของวัด

การดำเนินการเกี่ยวกับการเงินของวัด ส่วนมากมีระบบการจัดการดี บริหารจัดการโดยคณะกรรมการวัดกรรมการหมู่บ้าน^{๓๐๓} เจ้าคณะอำเภอกำหนดให้เจ้าอาวาสทุกวัดตั้งไวยาวัจกรตามเห็นสมควรเพื่อร่วมเป็นคณะกรรมการบริหารจัดการการเงินของวัดให้เป็นระบบถูกต้องตามระเบียบและเป็นไปด้วยความเรียบร้อย^{๓๐๔} คณะกรรมการ ทายก ไวยาวัจกรเปิดบัญชีธนาคารร่วมกัน ใช้จ่ายอะไรต้องมีกรรมการดำเนินการและมีเจ้าอาวาสร่วมด้วยทุกครั้ง มีการจัดทำบัญชีรับ-จ่ายตามแบบรายงานที่สำนักพุทธงานพระพุทธศาสนาจังหวัดกำหนดให้^{๓๐๕} แต่ก็มีบางวัดทั้งระดับอำเภอระดับตำบลและระดับวัดที่ไม่มีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย แนะนำไปแล้วก็ไม่ดำเนินการ บางวัดให้เหตุผลว่าไม่รู้

^{๓๐๑}สัมภาษณ์ พระครูนิเทศก์ธรรมคุณ (วินัย ฐานิสฺสโร), เจ้าคณะอำเภอโนนดินแดง, จังหวัดบุรีรัมย์, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๓๐๒}สัมภาษณ์ นางปรีดา ชาตวิฑูมิ, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดชัยภูมิ, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๓๐๓}สัมภาษณ์ นายวิยะ ศรีพรหม, ครูชำนาญการพิเศษ, โรงเรียนบ้านละเวียงแปลงครุราษฎร์บำรุง อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๓๐๔}สัมภาษณ์ นางปรีดา ชาตวิฑูมิ, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดชัยภูมิ, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๓๐๕}สัมภาษณ์ นายเอือก มีแก้ว, กำนันตำบลนาดี, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๘ ธันวาคม ๒๕๕๘.

จะอย่างไรเพราะวัดไม่มีรายได้ไม่มีรายรับ^{๓๐๖} หรือบางวัดบางอำเภอไม่มีการจัดเก็บเอกสารหลักฐานการใช้จ่ายเงินไว้ จึงเป็นปัญหาถึงคราวต้องส่งรายงานบัญชีรายรับ-รายจ่าย^{๓๐๗} รายได้ของวัดจะมีเงินที่ได้รับจากการบริจาคทำบุญในโอกาสต่าง ๆ เช่น วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา กฐิน ผ้าป่า วันสารท และวันพระทั่วไป ผู้รับผิดชอบการเงิน เมื่อรับเงินมาแล้วก็จัดการรวบรวมนับให้เรียบร้อย ถ้ามีรายการจ่ายก็จะหักเพื่อใช้จ่าย^{๓๐๘} เสร็จแล้วมีการแจ้งยอดรายรับ-รายจ่ายให้ทราบทันที^{๓๐๙} ที่เหลือส่วนหนึ่งนำถวายเจ้าอาวาสเพื่อสำรองเป็นค่าใช้จ่ายที่จำเป็นสำหรับพระภิกษุสามเณรในวัด^{๓๑๐} ส่วนหนึ่งจะนำฝากธนาคาร และคณะกรรมการจะเบิกออกมาเมื่อมีความจำเป็นต้องใช้ เช่น มีการจัดงานในวัด เงินอีกส่วนหนึ่งจะฝากธนาคารไว้สำหรับเป็นค่าน้ำ-ค่าไฟเพื่อให้เขาหักเอาจากบัญชีนี้ทุกเดือน กรณีเงินค่าน้ำ-ค่าไฟที่ฝากไว้ในบัญชีไม่เพียงพอกับจำนวนที่ต้องจ่าย หน่วยงานจัดเก็บค่าน้ำ-ค่าไฟจะแจ้งให้วัดทราบ คณะกรรมการก็จะดำเนินการนำเงินฝากเข้าบัญชีค่าน้ำ-ค่าไฟเพิ่มให้เพียงพอ การนำเงินฝากบัญชีธนาคารนั้นขึ้นอยู่กับจำนวนเงินที่ได้รับ ถ้ารายรับมากก็ฝากมาก รายรับน้อยก็ฝากน้อย^{๓๑๑}

เจ้าคณะอำเภอมีนโยบายให้วัดทุกวัดจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายรายงานสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดทุกปี เจ้าอาวาสส่วนมากให้ความร่วมมือปฏิบัติเป็นอย่างดี^{๓๑๒} ส่วนใหญ่มีการรายงานเกี่ยวกับบัญชีรายรับ-รายจ่ายของวัดถึงสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเป็นประจำทุกปี มีการรายงานเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด และยังมีที่พิถีพิถันที่เอาใจใส่ส่งรายงานด้วย โดยไม่ต้องทวงถามบ่อยครั้ง บางอำเภอส่งรายงานมาครั้งเดียวครบชุด โดยเจ้าคณะอำเภอหรือพระเลขานุการเจ้า

---

^{๓๐๖}สัมภาษณ์ พระครูรัตนญาณวิมล (มนตรี รตนญาโณ), เจ้าคณะตำบลชุมแสง เลขานุการเจ้าคณะอำเภอกระสัง, จังหวัดบุรีรัมย์, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๓๐๗}สัมภาษณ์ นายประสงค์ ทองประ, นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ, สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดบุรีรัมย์, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๓๐๘}สัมภาษณ์ นายเสรี อุปถัมภ์, หัวหน้าศูนย์สมุนไพรรตบัตไพร, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๓๐๙}สัมภาษณ์ นายวิยะ ศรีพรหม, ครูชำนาญการพิเศษ, โรงเรียนบ้านละเวียงแปลงครุราษฎร์บำรุง, อำเภอ ประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๓๑๐}สัมภาษณ์ นายเกลียม คัชมา, ไวยาวัจกรวัดป่าเจริญผล, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๑๖ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๓๑๑}สัมภาษณ์ นายประยงค์ ศรีแก้ว, ผู้ใหญ่บ้านโคกรัมย์พัฒนา, อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๓๑๒}สัมภาษณ์ พระครูนิเทศก์ธรรมคุณ (วินัย ฐานิสฺสโร), เจ้าคณะอำเภอโนนดินแดง, จังหวัดบุรีรัมย์, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

คณะอำเภอบริเวณหน้าส่งด้วยตนเอง^{๓๑๓} แต่ก็มีบางอำเภอนำส่งรายงานล่าช้า ไม่เป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนด และมีบางวัดที่ยังไม่นำส่งเลย^{๓๑๔} เจ้าอาวาสบางวัดจัดทำบัญชีรายงานรายรับ-รายจ่ายไม่เป็น ทำให้เกิดความล่าช้า ส่งไม่ทันตามกำหนด เจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดและพระเลขานุการเจ้าคณะอำเภอดึงพื้นที่ช่วยดำเนินการจึงเรียบร้อย^{๓๑๕}

ยังมีวัดจำนวนมากที่ไม่มีการวางแผนการพัฒนาและการก่อสร้างภายในบริเวณวัด ไม่มีแบบแปลนในการก่อสร้าง ไม่มีความรู้เรื่องการออกแบบภูมิทัศน์ ไม่มีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการก่อสร้าง มีการดำเนินการก่อสร้างไม่เป็นไปตามพระธรรมวินัย เช่น ให้สังฆกำหนดที่ให้ ส่วนใหญ่เจ้าอาวาสดำเนินการก่อสร้างเอง ไม่มีนายช่างควบคุม และไม่มีการปรึกษาหารือเจ้าคณะผู้ปกครองก่อน มักสร้างเสร็จแล้วจึงแจ้งนิมนต์ไปเป็นประธาน^{๓๑๖} หรือบางแห่งมีการก่อสร้างเสนาสนะที่พิสดารในที่สาธารณะโดยไม่ได้รับอนุญาต และเจ้าคณะอำเภอยังไม่มีมาตรการดำเนินการที่ได้ติดขัดกับพระสงฆ์ที่ก่อสร้างในที่ที่ไม่ได้รับอนุญาต^{๓๑๗} บางวัดมีระบบการควบคุมเงินวัดยังไม่ค่อยรัดกุมดีเท่าที่ควร ทำให้เกิดความไม่ชัดเจน ไม่โปร่งใส ไม่เปิดเผย ไม่ปรากฏที่มาที่ไป ไม่มีการชี้แจงรายละเอียดของการใช้จ่าย จะรู้ก็คือรู้ว่าเงินหมดแล้ว ซึ่งเป็นเหตุนำไปสู่ความขัดแย้งภายในวัดระหว่างเจ้าอาวาส คณะกรรมการ และชุมชน^{๓๑๘} และบางวัด กรรมการคฤหัสถ์มีอำนาจเหนือเจ้าอาวาส ไม่ไว้ใจไม่เชื่อใจเจ้าอาวาส จึงเป็นผู้บริหารจัดการเงินวัดเบ็ดเสร็จ โดยที่เจ้าอาวาสซึ่งมีอายุพรรษามากไม่มีสิทธิ์มีเสียงอะไรเลย^{๓๑๙} เจ้าอาวาสไม่มีความรู้เรื่องการเงินการบัญชี เป็นเหตุให้ไม่มีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของวัด และไม่ได้จัดทำและจัดเก็บเอกสารการใช้จ่ายเงินไว้ เมื่อเวลา

---

^{๓๑๓}สัมภาษณ์ นางปรีดา ชาตวิฑูฒิ, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดชัยภูมิ, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๓๑๔}สัมภาษณ์ พระครูรัตนญาณวิมล (มนตรี ฐานิสฺสโร), เจ้าคณะตำบลชุมแสง เลขานุการเจ้าคณะอำเภอกะสัง, จังหวัดบุรีรัมย์, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๓๑๕}สัมภาษณ์ นายเพทาย สดทรงศิลป์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๓๑๖}สัมภาษณ์ พระมหาสมวงษ์ สีลภูโต, เจ้าคณะอำเภอเมืองชัยภูมิ, จังหวัดชัยภูมิ, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๓๑๗}สัมภาษณ์ นายประสงค์ ทองประ, นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ, สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดบุรีรัมย์, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๓๑๘}สัมภาษณ์ พระครูสิริวิจิรากร (สมพร อริยปญฺโญ), เจ้าคณะอำเภอบ้านแพน, จังหวัดชัยภูมิ, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๓๑๙}สัมภาษณ์ พระครูนิเทศก์ธรรมคุณ (วินัย ฐานิสฺสโร), เจ้าคณะอำเภอโนนดินแดง, จังหวัดบุรีรัมย์, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

ต้องส่งบัญชีรายงานรายรับ-รายจ่ายให้แก่สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดจึงไม่สามารถดำเนินการจัดส่งได้ หรือทำให้มีการดำเนินการจัดส่งล่าช้า^{๓๒๐}

การควบคุมและส่งเสริมการสาธารณสงเคราะห์

การสาธารณสงเคราะห์นับว่าเป็นงานเด่นอีกงานหนึ่งของคณะสงฆ์ เป็นการช่วยเหลือทั่วไปที่เห็นอยู่เป็นประจำ ช่วยเหลือชุมชนบ้าง หมู่บ้านบ้าง เช่น งานบุญงานกุศลในชุมชน งานศพในหมู่บ้าน^{๓๒๑} หน่วยงานราชการบ้าง ที่ไม่เกี่ยวกับสถานศึกษาและวัด^{๓๒๒} สาธารณสงเคราะห์นี้เมื่อก่อนก็มีเหมือนกัน ไม่ใช่ไม่มี เช่น ญาติโยมเมื่อถึงฤดูเก็บเกี่ยวข้าว เกิดน้ำท่วมนาข้าว มาขอให้พระสงฆ์สามเณรไปช่วยเก็บเกี่ยวข้าวด้วย ถลมน้ำจะท่วมทิ้ง พระสงฆ์ก็สงเคราะห์ไปช่วยตามที่ญาติโยมขอ นี่ยกเป็นตัวอย่างเมื่อก่อน^{๓๒๓} ทุกวันนี้บางอย่างบางครั้งก็มีการระดมร่วมกันทำ บางอย่างบางครั้งก็ต่างคนต่างทำไปตามแบบประเพณีสืบทอดกันมา^{๓๒๔} คณะสงฆ์มีนโยบายส่งเสริมเรื่องนี้ชัดเจน^{๓๒๕} มีการช่วยเหลือสงเคราะห์อย่างกว้างขวาง^{๓๒๖} เจ้าคณะอำเภอมอบหมายให้เจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาสพิจารณาดำเนินการสงเคราะห์ตามความเห็นสมควรเพื่อเป็นผลงานของตนในการเสนอขอสมณศักดิ์ ส่วนใหญ่ก็เลือกที่จะให้การสงเคราะห์ชุมชนและโรงเรียน^{๓๒๗} ช่วงนี้วัด บ้าน โรงเรียน และหน่วยงานราชการช่วยเหลือเกื้อกูลกันเข้ากันได้ดีมากตามหลักการของคำว่า “บวร”^{๓๒๘} คณะสงฆ์ร่วมด้วย

^{๓๒๐}สัมภาษณ์ พระครูสิริพรหมสร (สมพงษ์ พรหมสโร), เจ้าคณะอำเภอท่าตูม, จังหวัดสุรินทร์, ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๓๒๑}สัมภาษณ์ นายเสรี อุปลัมภ์, หัวหน้าศูนย์สมุนไพรรักษาโรค, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๓๒๒}สัมภาษณ์ พระธรรมโมลี ดร. (ทองอยู่ ฌาณวิสุทโธ), ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค ๑๑, วัดศาลาลอย พระอารามหลวง จังหวัดสุรินทร์, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๓๒๓}สัมภาษณ์ พระโสภณปริยัตยาภรณ์ (ฉัตร สจจวโร), เจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๓๒๔}สัมภาษณ์ พระครูสิริวิจิตร (สมพร อริยปญโญ), เจ้าคณะอำเภอบ้านแพ้น, จังหวัดชัยภูมิ, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๓๒๕}สัมภาษณ์ พระเทพภาวนาวิกรม (บุญมา ปุณฺณภริโต), เจ้าคณะจังหวัดชัยภูมิ, ๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๓๒๖}สัมภาษณ์ นายเพทาย สดทรงศิลป์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๓๒๗}สัมภาษณ์ พระครูรัตนญาณวิมล (มนตรี รตนญาโณ), เจ้าคณะตำบลชุมแสง เลขานุการเจ้าคณะอำเภอกระสัง, จังหวัดบุรีรัมย์, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๓๒๘}สัมภาษณ์ นายประยงค์ ศรีแก้ว, ผู้ใหญ่บ้านโคกรัมย์พัฒนา, อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๕๘.

ช่วยกันอย่างสม่ำเสมอทั้งระดับอำเภอระดับตำบลวัดและชาวบ้าน เช่น ทอดผ้าป่าจัดหาทุนสร้างศาลากลางหมู่บ้าน สร้างโรงพยาบาล ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เป็นต้น^{๓๒๙} และเมื่อมีการขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานราชการ เช่น สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดมีหนังสือถึงเจ้าคณะอำเภอขอความร่วมมือประสานงานเจ้าคณะตำบลเจ้าอาวาสและชุมชนหมู่บ้านเพื่อขอรับการบริจาคอุปกรณ์ปัจจัยและข้าวสารอาหารแห้งเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติจากธรรมชาติ เช่น น้ำท่วม แผ่นดินไหว ภัยแล้ง ลมพายุ ไฟไหม้ เป็นต้น^{๓๓๐} ก็ได้เชิญชวนคณะสงฆ์และชาวบ้านร่วมบริจาคเป็นประจำ ส่วนใหญ่ก็ช่วยเป็นปัจจัย อาหารสดบ้าง อาหารแห้งบ้างตามเหตุการณ์ และน้ำดื่ม^{๓๓๑} คณะสงฆ์ก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี เจ้าอาวาสประกาศบอกบุญขอรับการบริจาคช่วยเหลือ ฆราวาสญาติโยมชาวบ้านก็ร่วมบริจาคช่วยเหลือกันเต็มที่ ช่วยกันทั้งสองฝ่ายทั้งคณะสงฆ์และชาวบ้าน^{๓๓๒} บางจังหวัดเจ้าคณะจังหวัดเจ้าคณะอำเภอและคณะสงฆ์มีเมตตาสูงมาก มีแต่ให้ ให้ทั้งธรรมให้ทั้งข้าวน้ำ เป็นผู้นำพุทธบริษัทฝ่ายบ้านเมืองในการจัดงานตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ทุกครั้ง ให้ความช่วยเหลือเรื่องอาหารน้ำดื่มและอื่น ๆ อย่างดีมาก จัดโรงทานสำหรับชาวบ้านให้ตลอดทั้งวัน^{๓๓๓}

แต่การสาธารณสงเคราะห์นี้ บางครั้งก็ดูเหมือนต่างคนต่างทำตามประเพณีที่สืบ ๆ ต่อกันมา ไม่มีการวางระบบกลไกในการกำกับดูแลแต่อย่างใด ใครสามารถทำได้แค่ไหนทำแค่นั้น ไม่มีการติดตามประเมินผลใด ๆ^{๓๓๔} วัดบางวัดก็ยังมีจุดด้อยเรื่องการบริหารความสะอาดให้กับชาวบ้านหรือชุมชนในการให้บริการเยี่ยมพัสดุสิ่งของเครื่องใช้ของวัด^{๓๓๕} คณะสงฆ์เอาใจใส่ดำเนินงานด้านสาธารณสงเคราะห์เป็นอย่างดี ได้รับความร่วมมือจากทั้งพระสงฆ์และชาวบ้าน แต่บางครั้งก็จำเป็นต้องมีต้องใช้งบประมาณในการขับเคลื่อนงาน เมื่องบประมาณกลางในการดำเนินการเพื่อ

^{๓๒๙}สัมภาษณ์ นายเอือก มีแก้ว, กำนันตำบลนาดี, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๘ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๓๓๐}สัมภาษณ์ นายประยงค์ ศรีแก้ว, ผู้ใหญ่บ้านโคกกรั่มพัฒนา, อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๓๓๑}สัมภาษณ์ พระครูนิเทศ์ธรรมคุณ (วินัย ฐานิสฺสโร), เจ้าคณะอำเภอโนนดินแดง, จังหวัดบุรีรัมย์, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๓๓๒}สัมภาษณ์ นายวิยะ ศรีพรหม, ครูชำนาญการพิเศษ, โรงเรียนบ้านละเวียงแปลงคุรุราษฎร์บำรุง อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๓๓๓}สัมภาษณ์ นางปรีดา ชาตวิวัฒน์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดชัยภูมิ, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๓๓๔}สัมภาษณ์ พระครูสิริวิจิตรากร (สมพร อริยปณฺโญ), เจ้าคณะอำเภอบ้านแพน, จังหวัดชัยภูมิ, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๓๓๕}สัมภาษณ์ นายประสงค์ ทองประ, นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ, สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดบุรีรัมย์, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

ประสานงานทุกภาคส่วนไม่มี ก็ทำให้การขับเคลื่อนงานนี้ได้ผลไม่ดีเท่าที่ควร และดำเนินไปไม่เรียบร้อย^{๓๓๖}

ปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานด้านการควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์แยกตามจังหวัด

ปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานด้านการควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดนครราชสีมา พบว่า

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายใน เป็นปัญหาอุปสรรคเฉพาะตัวของเจ้าคณะอำเภอและรองเจ้าคณะอำเภอผู้ปกครอง พบว่า เจ้าคณะอำเภอและรองเจ้าคณะอำเภอมีความแตกต่างกันด้านวัยอายุพรรษา และพื้นฐานทางการศึกษา บางรูปอาจมีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการดำเนินการกิจการคณะสงฆ์น้อย อาจมีอุปสรรคในการควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์อยู่บ้าง^{๓๓๗}

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายนอก เป็นปัญหาอุปสรรคที่เกิดจากทรัพยากรทางการบริหารและปัจจัยภายนอกอื่น ๆ พบว่า

๑. ไม่มีระบบและกลไกการจัดการศึกษาหลักสูตรสำหรับพระสังฆาธิการโดยเฉพาะ พบว่า เคยมีนโยบายผลักดันเกี่ยวกับหลักสูตรพระสังฆาธิการ “เปิดทำการสอนหลักสูตรบริหารกิจการคณะสงฆ์ โดยเฉพาะก็คือเริ่มตั้งแต่หลักสูตรเจ้าอาวาส อันนี้เป็นหลักสูตรข้อบังคับว่าใครจะเป็นเจ้าอาวาสต้องเรียนล่วงหน้า ๑ ปี จะต้องเรียนทุกเย็น ๆ และจะมีการประเมินตรวจสอบทั้งเจ้าอาวาสและผู้ที่เตรียมเป็นเจ้าอาวาส เดียวนี้หลักสูตรพวกนี้เราเรียนแค่ ๒ วัน ๕ วัน มันก็ไม่พอจะรู้เรื่องอะไรมาถึงเรื่องการพัฒนาคุณภาพ จะต้องมีตรงนี้ แต่ว่าจะทำได้แค่ไหนอันนี้ไม่อยากจะคุยเพื่อล้าหน้าไป เพราะว่ายังอยู่ในขั้นเตรียมการ หลวงพ่อก็เข้ามาอยู่ตำแหน่งนี้แค่ ๓ เดือนกว่า ๆ นี้เอง ฉะนั้นก็ต้องดูแนวโน้มการมีส่วนร่วมของทางเจ้าคณะต่าง ๆ ค่อย ๆ สอดใส่ความคิดโน้มน้าวต่อไป เจ้าอาวาสต้องเรียนทุกรูป ไม่มียกเว้นใคร ใครเป็นเจ้าอาวาสต้องมีคุณสมบัติครบถ้วน นั่นก็คือหน้าที่ ๔ ข้อต้องทำให้ครบทั้ง ๔ ข้อ อำนาจ ๓ ก็ต้องเอามาปฏิบัติเอามาใช้ได้ชัดเจนถูกต้อง อันนี้มีส่วนเจ้าอาวาส ที่นี้ในส่วนที่สูงกว่านั้น เจ้าคณะตำบล อำเภอ จังหวัด ภาค แม้กระทั่งเจ้าคณะใหญ่ ก็มีหน้าที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายพระธรรมนูญ หน้าที่ของเจ้าคณะ ที่นี้พอเป็นเจ้าคณะแล้วก็ต้องมาเรียนหน้าที่เท่านี้แล้วก็ต้องเรียนไปกระทั่งถึงพระราชประสงค์ ๔ ข้อที่ในหลวงพระราชทานมาพร้อมกับสัญญาบัตร ‘ขอพระคุณจงรับธุระพระพุทธศาสนาเป็นภาระสั่งสอนระงับอภิภรณ์ อนุเคราะห์พระเณรในอาราม’

^{๓๓๖} สัมภาษณ์ นายเอือก มีแก้ว, กำนันตำบลนาดี, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๘ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๓๓๗} สัมภาษณ์ พระราชวิมลโมลี (ดำรง ทิฏฐธมโม), เจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

๔ ข้อ ผู้ที่เป็นสัญญาบัตรจะต้องทำได้ครบทั้ง ๔ ข้อ อย่างเช่นกรณีระงับอธิการนี้ พระเราไม่มีความรู้เรื่องนี้เลย พอมีอธิการอะไรก็แก้ปัญหาไม่ได้ ทั้ง ๆ ที่ตัวเองเป็นพระสัญญาบัตรแล้ว แต่ก็สนองพระเดชพระคุณในหลวงท่านไม่ได้ ก็เป็นประเด็นที่เราจะต้องบูรณาการว่า ต่อไปเมื่อเป็น พระสัญญาบัตรแล้วท่านจะต้องใส่ใจศึกษาเรื่องอธิการเรื่องพระวินัย ข้าราชการอธิการเป็น เมื่อแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการพระอธิการ ท่านก็ต้องทำได้ ตรงนี้มันมีอยู่แต่ในบทบัญญัติ แต่ว่าในกระบวนการพัฒนาเราไม่ได้ยกมาพัฒนา”^{๓๓๘}

๒. ขาดแคลนนักเรียนและครูสอนทั้งแผนกธรรมแผนกบาลีในเขตปกครอง พบว่า “การศึกษาที่มีการเรียนบาลี ส่งเสริมบอกพระเถร การเรียนบาลีไปเรียนที่วัด ใครจะเรียนนอกระบบ แต่ตอนนี้เด็กศึกษามันน้อยลง มีการสอนบาลี นักรวม อภิธรรม ธรรมศึกษา ป็นนอกระบบไม่มีนักเรียน แต่อาจารย์สอนมี ท่านจบจากวัดมหาธาตุฯ อภิธรรมบัณฑิต แต่ขาดแคลนบุคลากรและปัจจัยในการดำเนินงาน และมีนักเรียนที่เข้ามาศึกษาน้อยลง การสรรหาบุคลากรมาปฏิบัติหน้าที่ยากมากขึ้น และนักเรียนที่บวชเข้ามาในพระพุทธศาสนาน้อยลงทำให้การดำเนินงานยากขึ้น”^{๓๓๙}

๓. ขาดแคลนอุปกรณ์และงบประมาณในการดำเนินการเรียนการสอนของโรงเรียนในเขตปกครอง พบว่า “ในเขตอำเภอประทายมีการส่งเสริมการศึกษาพระภิกษุสามเณร และสงเคราะห์นักเรียนประถมถึงมัธยมศึกษา เป็นโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาพบปัญหาการทำงานยังขาดอุปกรณ์ อำนวยความสะดวกในการทำงาน และยังคงอาศัยศรัทธาจากประชาชนมากกว่าการได้รับการสนับสนุนงบประมาณดำเนินงาน ซึ่งไม่สามารถคาดการณ์ว่าจะมีความเพียงพอหรือไม่สามารถคาดหวังผลการปฏิบัติงานได้”^{๓๔๐}

๔. ขาดเอกภาพในการเผยแผ่ธรรมของคณะสงฆ์ พบว่า “ปัญหาเรื่องการเผยแผ่ซึ่งไปคนละทิศละทาง และลักษณะการสอนที่แตกแยกแบบออกไปเป็นสายเป็นกลุ่มเป็นอาจารย์ ทางนี้ก็จะเชื่อสายนี้ ทางโน้นก็จะเชื่อสายโน้น ทาง มจร. จะเชื่อสายอาณาปาณาสนธิ ทางธรรมกายก็เชื่อทางลัทธิธรรมกาย ออกไปทางวัดหนองป่าพง ออกไปทางฤทธิลึงดำ ออกไปทางที่พวกที่สอนให้แยกทิศแยกทางกันอยู่ทุกวันนี้ ไม่มีความเป็นเอกภาพ แล้วก็เกิดการแตกสามัคคีตามมา นั่นก็คือเชื่อครูอาจารย์ของตนเองเป็นอาจารย์วาท แยกกันไปคล้าย ๆ กับฝ่ายมหายาน ไม่เชื่อเถรวาทคือว่าคำสอนดั้งเดิมในปฐมสังคายนา อันนี้คือความแตกแยก และเกิดกระบวนการเผยแผ่ลัทธิอิทธิปาฏิหาริย์ต่าง ๆ ชายวัดฤ

^{๓๓๘} สัมภาษณ์ พระราชวิมลโมลี (ดำรง ธิภูธมโม), เจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๓๓๙} สัมภาษณ์ พระครูศรีภวนาวินสุทธิ (ประกอบ ปภงกโร), เจ้าคณะอำเภอขามสะแกแสง, จังหวัดนครราชสีมา, ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๓๔๐} สัมภาษณ์ พระครูศรีภวนาวินสุทธิ (ประกอบ ปภงกโร), เจ้าคณะอำเภอขามสะแกแสง, จังหวัดนครราชสีมา, ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

มงคลตามมา นี่ต้องหาเงินระดมเงินจำนวนมาก อันไหนที่เป็นทางจะได้เงินเอาหมดผลสุดท้ายก็เผยแพร่
ลัทธิเดียวจนวิชา มันก็ไปไกลถึงโน้น ไปทางเดียวจนวิชา”^{๓๔๑}

๕. การดำเนินการตามระเบียบปฏิบัติของทางราชการ การได้รับสถานภาพเป็นวัดที่
ถูกต้องล่าช้า มีผลกระทบต่อการจัดการทรัพย์สินของวัด ซึ่งมีบางวัดที่ดำเนิน การขอจัดตั้งวัดมานาน
มาก แต่ก็ยังไม่ได้รับการจัดตั้งให้เป็นวัดที่ถูกต้องตามกฎหมาย พบว่า “ได้ขอความช่วยเหลือหลาย
ด้าน โดยเฉพาะวัดที่ตั้งมายาวนาน ต้องการขึ้นทะเบียนเป็นวัดที่ถูกต้อง เจ้าอาวาสพร้อมจะดูแล
รักษาศาสนสมบัติให้มีความมั่นคง แต่การดำเนินการขอจัดตั้งวัดไม่สามารถขอได้ ผ่านระยะเวลา
ยาวนานตั้งแต่สมัยที่มีศึกษาธิการอำเภอเป็นผู้ดูแล วัดก็ยังไม่ผ่านการพิจารณา อ้างว่ามีเนื้อที่ไม่พอ ๖
ไร่บ้าง เป็นที่สาธารณะบ้าง เป็นต้น”^{๓๔๒}

๖. คณะสงฆ์ไม่มีมาตรการควบคุมส่งเสริมด้านการก่อสร้างที่ชัดเจน พบว่า “ให้วัด
ดำเนินการจัดหาแบบแปลนเอง คณะสงฆ์ไม่มีการควบคุมในเรื่องนี้ มีเจ้าคณะจังหวัดเจ้าคณะอำเภอ
และเจ้าคณะตำบลหลายรูปที่ให้ความช่วยเหลือวัดที่มีการก่อสร้าง เช่น ช่วยเกณฑ์พระเณรไปช่วย
ทำงาน ช่วยงบประมาณเยี่ยมเยียนดูแลให้กำลังใจ เป็นประธานช่วยดำเนินการจัดหาทุนสนับสนุน
บ้าง”^{๓๔๓}

สรุปได้ว่า ปัญหาอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายใน ได้แก่ ความแตกต่างด้านวัยอายุพรรษา
พื้นฐานการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานน้อย ส่วนปัญหาอุปสรรคที่เกิดภายนอก ได้แก่ ไม่มี
ระบบและกลไกการจัดการศึกษาหลักสูตรพระสังฆาธิการโดยเฉพาะ ขาดแคลนครูและนักเรียนที่เรียน
แผนนภธรรม-บาลี ขาดแคลนงบประมาณ ขาดเอกภาพในการเผยแพร่ธรรม การดำเนินการตาม
ระเบียบราชการเกิดความล่าช้า ไม่มีมาตรการควบคุมส่งเสริมด้านการก่อสร้างชัดเจน

ปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ จังหวัดชัยภูมิ พบว่า

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายใน เป็นปัญหาอุปสรรคเฉพาะตัวของเจ้าคณะ
อำเภอและรองเจ้าคณะอำเภอผู้ปกครอง พบว่า เจ้าคณะอำเภอขาดความเข้มงวดในการควบคุมดูแล
จริยวัตรของพระสงฆ์อย่างใกล้ชิด พบว่า “ยังมีพระภิกษุที่ประพฤติผิดพระธรรมวินัยยังมีปรากฏอยู่

^{๓๔๑}สัมภาษณ์ พระราชวิมลโมลี (ดำรง ธิภูธมโม), เจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๓๔๒}สัมภาษณ์ พระครูศรีภาวนาวิสุทธิ์ (ประกอบ ปภังกร), เจ้าคณะอำเภอขามสะแกแสง, จังหวัด
นครราชสีมา, ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๓๔๓}สัมภาษณ์ พระครูศรีปริยัตยารักษ์ (ประสงค์ กิตติปัญญา), เลขาธิการเจ้าคณะอำเภอเมือง
นครราชสีมา, จังหวัดนครราชสีมา, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๘.

บ่อยครั้งจากการร้องเรียนของพุทธศาสนิกชนในพื้นที่ซึ่งมีทั้งประพตติผิดในระดับเบาไปจนถึงผิดวินัยร้ายแรง”^{๓๔๔}

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายนอก เป็นปัญหาอุปสรรคที่เกิดจากทรัพยากรทางการบริหารและปัจจัยภายนอกอื่น ๆ พบว่า

๑. เจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาสมีความรู้ความเข้าใจหลักวิชาการสมัยใหม่น้อย ไม่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการปกครองได้ พบว่า “เจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาสบางรูปมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบข้อปฏิบัติและวิธีการของหลักวิชาทางโลกน้อย ไม่สามารถนำความรู้วิชาการศาสตร์สมัยใหม่มาบูรณาการกับหลักธรรมวินัยของพระพุทธเจ้าเพื่อปรับประยุกต์ใช้กับงานด้านการปกครองคณะสงฆ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ บางครั้งต้องอาศัยเจ้าคณะอำเภอให้คำแนะนำและเข้าไปช่วยดำเนินการ”^{๓๔๕}

๒. พระภิกษุสามเณรมีความสนใจเรียนนักรธรรม-บาลีน้อยลง พบว่า “ระดับเจ้าคณะให้การส่งเสริมการศึกษาทุกระดับทั้งแผนกธรรม บาลี ปริยัติสามัญ ปริญญาตรี วิทยาลัยสงฆ์ พระสงฆ์สามเณรได้รับการศึกษาอย่างครบถ้วน แต่ก็มีที่เป็นหาคือพระสงฆ์สามเณรทุกวันนี้ไม่ค่อยจะสนใจเรียนบาลีกันนัก ยังเป็นปัญหาที่แก้ลำบาก และน่าจะเป็นปัญหาระดับประเทศ”^{๓๔๖}

๓. การคมนาคมของนักเรียนไม่สะดวก พบว่า “บางตำบลมีสถานที่เรียน มีครูสอน แต่ไม่มีนักเรียน เพราะนักเรียนในวัดชนบทไม่สะดวกในการเดินทางไปเรียนที่ตำบล และตำบลดำเนินการได้ไม่เต็มที่ เพราะไม่มีความสะดวกเรื่องยานพาหนะ และงบประมาณสำหรับดำเนินการ”^{๓๔๗}

๔. สถานศึกษาในเขตปกครองมีเหลือน้อย พบว่า “เมื่อก่อนมีเยอะ แต่เดี๋ยวนี้เหลือ ๒ สำนัก เพราะปัจจัยผลผลิตทางการศึกษา ไม่มีการผลิต ไม่มีการส่งต่อ ปัจจัยตัวนี้แหละที่จะมาผลิตเป็นพระเถระมีน้อย และที่เหลือทุกวันนี้มี ๒ แห่งคือสำนักเจ้าคณะอำเภอ และสำนักเจ้าคณะตำบล”^{๓๔๘}

^{๓๔๔}สัมภาษณ์ พระมหาสมวงษ์ สีลภูโต, เจ้าคณะอำเภอเมืองชัยภูมิ, จังหวัดชัยภูมิ, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๓๔๕}สัมภาษณ์ พระครูสิริวิจิตร (สมพร อริยปญโญ), เจ้าคณะอำเภอบ้านแท่น, จังหวัดชัยภูมิ, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๓๔๖}สัมภาษณ์ พระมหาสมวงษ์ สีลภูโต, เจ้าคณะอำเภอเมืองชัยภูมิ, จังหวัดชัยภูมิ, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๓๔๗}สัมภาษณ์ นางปรีดา ขาดิวิฑู, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดชัยภูมิ, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๓๔๘}สัมภาษณ์ พระครูสิริวิจิตร (สมพร อริยปญโญ), เจ้าคณะอำเภอบ้านแท่น, จังหวัดชัยภูมิ, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

๕. พระสังฆาธิการไม่เข้าใจงานการศึกษาสงเคราะห์อย่างถูกต้อง พบว่า “เจ้าคณะตำบลเจ้าอาวาสยังไม่เข้าใจเรื่องระบบระเบียบการศึกษาสงเคราะห์ ทำให้เกิดการต่อต้าน เพราะไม่เข้าใจหลักการเหตุผลและวัตถุประสงค์ที่ต้องมีการดำเนินการเกี่ยวกับการศึกษาสงเคราะห์นี้”^{๓๔๙}

๖. การดำเนินการก่อสร้างไม่เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎระเบียบมหาเถรสมาคม พบว่า “มีวัดจำนวนมากที่ไม่มีการวางแผนการพัฒนาและการก่อสร้างภายในบริเวณวัด ไม่มีแบบแปลนในการก่อสร้าง ไม่มีความรู้เรื่องการออกแบบภูมิทัศน์ ไม่มีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการก่อสร้าง มีการดำเนินการก่อสร้างไม่เป็นไปตามพระธรรมวินัย เช่น ให้สงฆ์กำหนดที่ให้ส่วนใหญ่เจ้าอาวาสดำเนินการก่อสร้างเอง ไม่มีนายช่างควบคุม และไม่มีการปรึกษาหารือเจ้าคณะผู้ปกครองก่อน มักสร้างเสร็จแล้วจึงแจ้งนิมนต์ไปเป็นประธาน”^{๓๕๐}

๗. การดำเนินการก่อสร้างโดยไม่เอื้อเพื่อคำแนะนำของผู้บังคับบัญชา พบว่า “มีการกำชับให้ดำเนินการให้ถูกต้องตามกฎระเบียบพระธรรมวินัย แต่ส่วนใหญ่ไม่ค่อยจะได้ปฏิบัติตามนัก เพียงแต่รับทราบเท่านั้น เพราะเห็นว่าสิ่งก่อสร้างไม่ใหญ่โตนักบ้าง มองข้ามกฎระเบียบบ้าง ถือตามประเพณีเดิมที่ปฏิบัติต่อ ๆ กันมาบ้าง”^{๓๕๑}

๘. การก่อสร้างภายในวัดดำเนินการโดยไม่มีแบบแปลนแผนผังประกอบการก่อสร้าง พบว่า “ส่วนมากเจ้าอาวาสคิดเองกำหนดเองสร้างเอง มีงบบั้สร้าง มีเจ้าภาพศรัทธาสร้างถวายก็สร้างไม่มีการกำหนดแผนผังสำหรับการพัฒนาสิ่งปลูกสร้างภายในบริเวณวัด ไม่มีแบบแปลนอาคารที่จะสร้าง ไม่ได้ดำเนินการตามระเบียบของราชการ”^{๓๕๒} ไม่มีความรู้เกี่ยวกับระเบียบปฏิบัติและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการก่อสร้าง^{๓๕๓} เสนาสนะหรือถาวรวัตถุที่ก่อสร้างนั้นจึงไม่ได้แบบไม่ได้แปลน ไม่ได้มาตรฐาน”^{๓๕๔}

---

^{๓๔๙}สัมภาษณ์ พระครูสิริวิจิตร (สมพร อริยปญฺโญ), เจ้าคณะอำเภอบ้านแพ้น, จังหวัดชัยภูมิ, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๓๕๐}สัมภาษณ์ พระมหาสมวงษ์ สีลภูโต, เจ้าคณะอำเภอเมืองชัยภูมิ, จังหวัดชัยภูมิ, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๓๕๑}สัมภาษณ์ พระครูสิริวิจิตร (สมพร อริยปญฺโญ), เจ้าคณะอำเภอบ้านแพ้น, จังหวัดชัยภูมิ, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๓๕๒}สัมภาษณ์ นางปรีดา ชาทิวดี, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดชัยภูมิ, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๓๕๓}สัมภาษณ์ พระมหาสมวงษ์ สีลภูโต, เจ้าคณะอำเภอเมืองชัยภูมิ, จังหวัดชัยภูมิ, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๓๕๔}สัมภาษณ์ พระเทพภาวนาวิกรม (บุญมา ปุณฺณภิกฺขิตฺโต), เจ้าคณะจังหวัดชัยภูมิ, ๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

๙. งบประมาณก่อสร้าง พบว่า “ในการก่อสร้างนี้ ไม่มีงบประมาณสนับสนุนจากราชการ หรือถ้ามีบ้างก็น้อยมาก ไม่เพียงพอ วัดต้องจัดหาทุนเอง โดยมากใช้ทุนสนับสนุนจากศรัทธาญาติโยมเป็นหลัก”^{๓๕๕}

๑๐. ระบบการควบคุมเงินวัดยังไม่รัดกุมเท่าที่ควร พบว่า “บางวัดมีระบบการควบคุมเงินวัดยังไม่ค่อยรัดกุมเท่าที่ควร ทำให้เกิดความไม่ชัดเจน ไม่โปร่งใส ไม่เปิดเผย ไม่ปรากฏที่มาที่ไป ไม่มีการชี้แจงรายละเอียดของการใช้จ่าย จะรู้ก็รู้ว่ามีเงินหมดแล้ว ซึ่งเป็นเหตุนำไปสู่ความขัดแย้งภายในวัดระหว่างเจ้าอาวาส คณะกรรมการ และชุมชน”^{๓๕๖}

๑๑. ขาดรูปแบบและระบบกลไกด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ พบว่า “ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์นี้ บางครั้งก็ดูเหมือนต่างคนต่างทำตามประเพณีที่สืบ ๆ ต่อกันมา ไม่มีการวางระบบกลไกในการกำกับดูแลแต่อย่างใด ใครสามารถทำได้แค่ไหนก็ทำแค่นั้น ไม่มีการติดตามประเมินผลใด ๆ”^{๓๕๗}

สรุปได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายใน ได้แก่ การขาดความเข้มงวดในการควบคุมดูแลจริยวัตร ส่วนปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากภายนอก ได้แก่ มีความรู้ในวิชาการสมัยใหม่ น้อย ความสนใจในการเรียนบาลี-นักธรรมของพระภิกษุสามเณรน้อยลง ความไม่สะดวกในการเดินทางของนักเรียน สถานศึกษาบาลีนักธรรมของสงฆ์ในเขตมีน้อย พระสังฆาธิการขาดความรู้ที่ถูกต้องในการปฏิบัติงานการศึกษา สงเคราะห์ การดำเนินการก่อสร้างที่ยังไม่เป็นระบบไม่สอดคล้องกับหลักพระธรรมวินัย ไม่มีแบบการก่อสร้าง ขาดงบประมาณในการก่อสร้าง ระบบการเงินของวัดยังไม่ชัดเจนรัดกุม ขาดรูปแบบและกลไกด้านสาธารณสุขสงเคราะห์

ปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายใน เป็นปัญหาอุปสรรคเฉพาะตัวของเจ้าคณะอำเภอและรองเจ้าคณะอำเภอผู้ปกครอง พบว่า เจ้าคณะอำเภอและรองเจ้าคณะอำเภอส่วนมากสำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรการบริหารกิจการคณะสงฆ์ และให้ความร่วมมือในการ

^{๓๕๕} สัมภาษณ์ พระเทพภาวนาวิกรม (บุญมา ปุณฺณฺยาภฺรโถ), เจ้าคณะจังหวัดชัยภูมิ, ๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๓๕๖} สัมภาษณ์ พระครูสิริวิจิรากร (สมพร อริยปญฺโญ), เจ้าคณะอำเภอบ้านแท่น, จังหวัดชัยภูมิ, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๓๕๗} สัมภาษณ์ พระครูสิริวิจิรากร (สมพร อริยปญฺโญ), เจ้าคณะอำเภอบ้านแท่น, จังหวัดชัยภูมิ, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

ควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์เป็นอย่างดี แต่ขาดงบประมาณในการดำเนินการและสนับสนุน^{๓๕๘}

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายนอก เป็นปัญหาอุปสรรคที่เกิดจากทรัพยากรทางการบริหารและปัจจัยภายนอกอื่น ๆ พบว่า

๑. กรรมการวัดไม่ยอมรับเจ้าอาวาสบางรูปจึงไม่ให้ความร่วมมือเจ้าคณะเจ้าคณะอำเภอมีการแนะนำเจ้าอาวาสและกรรมการวัดให้ดำเนินการนำเงินของวัดเปิดบัญชีธนาคารฝากเป็นเงินของสงฆ์มีกรรมการรับผิดชอบเบิกจ่ายให้ชัดเจนโดยต้องมีเจ้าอาวาสร่วมเป็นกรรมการอยู่ด้วย และการเบิกจ่ายทุกครั้งต้องมีเจ้าอาวาสเซ็นชื่อรับรู้ด้วยทุกครั้ง ไม่ใช่เฉพาะกรรมการวัดเท่านั้นเป็นผู้มีอำนาจดำเนินการ แต่ความร่วมมือในการปฏิบัติตามจะเกิดขึ้นเฉพาะวัดที่มีเจ้าอาวาสเป็นพระเถระผู้ใหญ่มีอายุพรรษามีความสามารถที่คณะกรรมการยอมรับได้ แต่วัดที่มีเจ้าอาวาสใหม่ ๆ มีอายุพรรษาน้อยหรือเป็นพระหลวงตามักไม่ได้รับการยอมรับจากคณะกรรมการวัด ก็จะไม่มีการดำเนินการตามข้อเสนอแนะของเจ้าคณะอำเภอ^{๓๕๙}

๒. วัดมีพระภิกษุสามเณรจำพรรษาน้อยลง ไม่มีผู้ดูแลศาสนสมบัติและศาสนสถาน พบว่า “ในระยะหลังมานี้ พบวัดจำนวนมากมีพระสงฆ์อยู่จำพรรษาน้อยมาก ทำให้การดูแลวัดหรือดูแลศาสนสมบัติมีปัญหา จำเป็นต้องอาศัยการจัดตั้งไวยาวัจกรเข้ามาช่วยกิจการของ คณะสงฆ์ในแต่ละวัด”^{๓๖๐}

๓. ขาดแคลนบุคลากรทางการศึกษาในเขตปกครอง พบว่า “บางอำเภอจะมีอุปสรรคในเรื่องการศึกษา คือไม่สามารถเปิดโรงเรียนปริยัติสามัญ/บาลี ได้เนื่องจากพื้นที่ยังมีข้อจำกัดด้านบุคลากร ผู้สอนมีน้อย เพราะผู้ที่มีความรู้ความสามารถจะไม่ค่อยอยู่ในพื้นที่”^{๓๖๑}

๔. พระภิกษุสามเณรมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการเรียนนักรธรรม-บาลี พบว่า “สถานที่เรียนมีพร้อม ครูสอนมีพร้อม เจ้าคณะอำเภอสนับสนุนเต็มที่ทุกตำบล ทั้งทุนการศึกษาและรางวัล แต่นักเรียนมีทัศนคติเกี่ยวกับการเรียนนักรธรรมบาลีที่แตกต่างออกไป”^{๓๖๒}

^{๓๕๘}สัมภาษณ์ พระราชปริยัติกวี (สุพจน์ โชติญาโณ), เจ้าคณะจังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๓๕๙}สัมภาษณ์ พระครูนิเทศก์ธรรมคุณ (วินัย ฐานิสโร), เจ้าคณะอำเภอโนนดินแดง, จังหวัดบุรีรัมย์, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๓๖๐}สัมภาษณ์ พระครูสิริศนารักษ์ (ผล ปิยธมโม), เจ้าคณะอำเภอประโคนชัย, จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๓๖๑}สัมภาษณ์ พระราชปริยัติกวี (สุพจน์ โชติญาโณ), เจ้าคณะจังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

๕. ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนบางรูปไม่มีวุฒิศุทธิหรือใบประกอบวิชาชีพจึงไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษาได้ พบว่า “บางโรงเรียนถามหาวุฒิศุทธิหรือใบประกอบวิชาชีพครูของครูพระสอนศีลธรรมที่เข้าไปทำการสอนในโรงเรียน เป็นเหตุให้ครูพระสอนศีลธรรมที่ไม่มีวุฒิศุทธิหรือใบประกอบวิชาชีพครูต้องระงับการปฏิบัติหน้าที่สอนในโรงเรียนนั้น ๆ”^{๓๖๓}

๖. ไม่มีนโยบายในการส่งพระสงฆ์เข้าไปสอนหรืออบรมนักเรียนในโรงเรียนที่ชัดเจนและหลากหลาย พระสงฆ์ที่เข้าไปสอนหรืออบรมนักเรียนในโรงเรียนส่วนมากมักจะได้รับนิมนต์ตามโครงการที่ทางโรงเรียนจัดขึ้นเอง คณะสงฆ์ไม่ค่อยมีโครงการที่ต้องส่งพระสงฆ์เข้าไปสอนหรืออบรมในโรงเรียนมากนัก นอกจากโครงการพระสอนศีลธรรม^{๓๖๔}

๗. พระสงฆ์ขาดจิตวิทยาพัฒนาการเด็กและเทคนิควิธีจูงใจให้เด็กร่วมกิจกรรม พระสงฆ์ที่เข้าไปสอนหรืออบรมนักเรียนในโรงเรียนส่วนมากยังไม่ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่โรงเรียนกำหนดไว้ เพราะยังขาดจิตวิทยาพัฒนาการเด็กและเทคนิควิธีการจูงใจและควบคุมนักเรียนให้มีส่วนร่วมอยู่ในกิจกรรมได้^{๓๖๕}

๘. ไม่มีมาตรการควบคุมการก่อสร้างในที่สาธารณะอย่างเด็ดขาด พบว่า “บางแห่งมีการก่อสร้างเสนาสนะที่พิกสงฆ์ในที่สาธารณะโดยไม่ได้รับอนุญาต และเจ้าคณะอำเภอยังไม่มีมาตรการดำเนินการที่เด็ดขาดกับพระสงฆ์ที่ก่อสร้างในที่ที่ไม่ได้รับอนุญาต”^{๓๖๖}

๙. การบริหารจัดการเงินวัด กรรมการวัดมีอำนาจบริหารจัดการเงินวัดเหนือเจ้าอาวาส พบว่า “บางวัด กรรมการศุทธิมีอำนาจเหนือเจ้าอาวาส ไม่ไว้ใจไม่เชื่อใจเจ้าอาวาส จึงเป็นผู้บริหารจัดการเงินวัดเบ็ดเสร็จ โดยที่เจ้าอาวาสซึ่งมีอายุพรรษามากไม่มีสิทธิ์มีเสียงอะไรเลย”^{๓๖๗}

๑๐. ไม่มีการจัดเก็บเอกสารหลักฐานการใช้จ่ายเงิน ไม่จัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย ไม่นำส่งสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด หรือนำส่งล่าช้า พบว่า “บางวัดทั้งระดับอำเภอระดับตำบล

^{๓๖๒}สัมภาษณ์ พระราชปริยัติกวี (สุพจน์ โชติญาโณ), เจ้าคณะจังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๓๖๓}สัมภาษณ์ พระราชปริยัติกวี (สุพจน์ โชติญาโณ), เจ้าคณะจังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๓๖๔}สัมภาษณ์ นายวิยะ ศรีพรหม, ครูชำนาญการพิเศษ, โรงเรียนบ้านละเวียงแปลงคุรุราษฎร์บำรุง อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๓๖๕}สัมภาษณ์ นายวิยะ ศรีพรหม, ครูชำนาญการพิเศษ, โรงเรียนบ้านละเวียงแปลงคุรุราษฎร์บำรุง อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๓๖๖}สัมภาษณ์ นายประสงค์ ทองประ, นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ, สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดบุรีรัมย์, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๓๖๗}สัมภาษณ์ พระครูนิเทศก์ธรรมคุณ (วินัย ฐานิสฺสโร), เจ้าคณะอำเภอโนนดินแดง, จังหวัดบุรีรัมย์, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

และระดับวัดที่ไม่มีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย แนะนำไปแล้วก็ไม่ดำเนินการ บางวัดให้เหตุผลว่าไม่รู้จะทำอย่างไรเพราะวัดไม่มีรายได้ไม่มีรายรับ^{๓๖๘} หรือบางวัดบางอำเภอไม่มีการจัดเก็บเอกสารหลักฐานการใช้จ่ายเงินไว้ จึงเป็นปัญหาถึงคราวต้องส่งรายงานบัญชีรายรับ-รายจ่าย^{๓๖๙} บางอำเภอนำส่งรายงานล่าช้า ไม่เป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนด และมีบางวัดที่ยังไม่นำส่งเลย”^{๓๗๐}

๑๑. การให้บริการ ขาดการให้บริการที่ดี พบว่า “วัดบางวัดก็ยังมีจุดด้อยเรื่องการอำนวยความสะดวกให้กับชาวบ้านหรือชุมชนในการให้บริการเยี่ยมพัสดุสิ่งของเครื่องใช้ของวัด”^{๓๗๑}

สรุปได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายใน ขาดงบประมาณในการสนับสนุนการศึกษาหลักสูตรที่เกี่ยวกับพระสังฆาธิการ ส่วนปัญหาอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายนอก ได้แก่ การไม่ยอมรับเจ้าอาวาสในบางพื้นที่ การลดจำนวนพระสงฆ์ที่จำพรรษา ขาดแคลนบุคลากรให้ความรู้แต่ละวัดทัศนคติที่ไม่ดีต่อการเรียนบาลี-นักธรรม บางรูปไม่มีวุฒิทางวิชาชีพครูสำหรับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน นโยบายในการให้พระสงฆ์สอนในสถานศึกษายังไม่ชัดเจน ขาดหลักจิตวิทยาการเรียนการสอน ขาดมาตรการในการควบคุมการก่อสร้าง การจัดการเรื่องเงินรายได้ของวัดยังไม่ชัดเจน ระบบเอกสารการรับการจ่ายยังไม่เป็นไปตามระเบียบ การขาดสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ญาติโยมในบางวัด

ปัญหา อุปสรรคในการปฏิบัติงานด้านการควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ จังหวัดสุรินทร์ พบว่า

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายใน เป็นปัญหาอุปสรรคเฉพาะตัวของเจ้าคณะอำเภอและรองเจ้าคณะอำเภอผู้ปกครอง พบว่า

๑. เจ้าคณะอำเภอไม่มีความรู้หรือประสบการณ์หรือไม่ได้ศึกษาสาขาวิชาตรงตามภาระงานที่ต้องรับผิดชอบ เช่น เจ้าคณะอำเภอมีหน้าที่ควบคุมดูแลการศึกษา แต่ส่วนมากไม่ได้สำเร็จการศึกษาสาขาวิชาการบริหารการศึกษา พบว่า “เจ้าคณะอำเภอเองที่จบตรงแผนการศึกษามันไม่มีไม่มีหัว ไม่ได้เพาะ ผู้ที่เป็นผู้บริหารการศึกษานี้เขาจะเอาจะเลือกที่จบสายการศึกษานี้แหละ คณบดีคณะไหนจบสายไหน อะโรยอย่างนี้ วิทยาศาสตร์ก็ดูแลวิทยาศาสตร์ ให้มีคณบดีดูแล อันนี้เขาส่งตามนั้นแหละ เรามัน ๑๐๘ ทุกอย่าง เป็นเจ้าอาวาสต้องเป็นทุกอย่าง อย่างนี้ พันธุ์เดียว ไอ้โฮ ยอดจริง ๆ

^{๓๖๘}สัมภาษณ์ พระครูรัตนญาณวิมล (มนตรี รัตนญาณโณ), เจ้าคณะตำบลชุมแสง เลขาธิการเจ้าคณะอำเภอกระสัง, จังหวัดบุรีรัมย์, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๓๖๙}สัมภาษณ์ นายประสงค์ ทองประ, นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ, สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดบุรีรัมย์, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๓๗๐}สัมภาษณ์ พระครูรัตนญาณวิมล (มนตรี รัตนญาณโณ), เจ้าคณะตำบลชุมแสง เลขาธิการเจ้าคณะอำเภอกระสัง, จังหวัดบุรีรัมย์, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๓๗๑}สัมภาษณ์ นายประสงค์ ทองประ, นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ, สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดบุรีรัมย์, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

พระ เออ ไม่ต้องไปเรียนอะไร แต่รู้เกือบหมด เราจึงไม่สมดุลงันไง บางองค์ก็เด่นไป บางองค์ก็ด้อยไป ไปเฉลี่ยเจือจานกันก็คงพอได้กินด้วยกัน พอได้อิ่ม มันไม่ได้ตรงตามนั้น.. แม้แต่มหาวิทยาลัยเราก็ บรรจุกยังไม่ตรงเลย แต่ก่อนอนุโลม ไซ้ใหม่ แต่เดี๋ยวนี้ต้องตรงสาย นี้ แต่พระเรามันไม่ตรงสายเลย มา ทุกสาย ได้ทุกสาย อย่างเจ้าคณะอำเภอนี้ตรงที่ไหนล่ะ เจ้าคณะตำบลตรงที่ไหนล่ะ แล้วก็องค์คุณของ ความเป็นเจ้าอาวาสนี่ รู้ใหม่ในพระไตรปิฎก คุณสมบัติของเจ้าอาวาส เพราะฉะนั้น ที่สำคัญต้อง บรรจุให้ถูก ต้องพัฒนาพระสังฆาธิการให้ถูกให้ได้ ให้มีคุณสมบัติตามนั้น”^{๓๗๒}

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายนอก เป็นปัญหาอุปสรรคที่เกิดจากทรัพยากร การการบริหารและปัจจัยภายนอกอื่น ๆ พบว่า

๑. ขาดการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ไม่ค่อยมีการติดตามงานและการสานงานอย่างต่อเนื่อง พบว่า “การติดตามงานนี้เราไม่ค่อยมี การวางแผนรวมกันก็มีบ้าง เวลาเราประชุมกันเรา ประกาศว่า ปีนี้จะมาพระราชทานพัสดุที่วัดนั้นวัดนี้ ขอให้เราช่วยกัน ก็มีประชุมกัน ประชุมกันบางที ครั้งเดียว นี้แหละ ไม่ต่อเนื่อง ประชุมครั้งเดียว แต่ว่าทางบ้านเมืองเขา หนึ่งครั้ง สองครั้ง สามครั้ง สองสามครั้งก็มี มีการติดตาม มีความต่อเนื่อง และก็มอบหมายใครก็ชัดเจน เมื่อถึงเวลาก็เรียกประชุม ติดตามสอบถาม ถึงไหนแล้ว พวกเขารู้สึกจะรวดเร็วดี แต่ของเราไม่ค่อยได้อย่างนั้น ไม่ค่อยได้ แต่ก็มี การทบทวนกันบ้างเหมือนกัน มี เท่าที่สังเกตดูที่ผ่าน ๆ มา แต่ถ้าลำพังพวกเรานี้ ครั้งเดียวเท่านั้น แหละ แต่รวมฝ่ายบ้านเมืองด้วยก็น่าจะดี เขาจะให้ใครที่รับผิดชอบนี้ก็พร้อม”^{๓๗๓}

๒. ขาดแรงจูงใจในการเรียนนักรธรรม-บาลี พระภิกษุสามเณรมีความสนใจศึกษานักรธรรม-บาลีน้อย พบว่า “การศึกษานักรธรรม-บาลีในยุคปัจจุบันมีพระภิกษุสามเณรที่ยังทำการเรียน การสอนอยู่น้อยมาก เนื่องจากพระภิกษุสามเณรมุ่งแต่จะศึกษาทางโลกซึ่งแต่ละท่านจะมีเหตุผลในการไม่เรียนแตกต่างกันออกไป”^{๓๗๔}

๓. ขาดแคลนทรัพยากรทางการศึกษา เช่น ครู งบประมาณ และการบริหารจัดการ พบว่า “บางวัดในชนบทที่เจ้าอาวาสสอบได้นักรธรรมชั้นตรี ไม่มีการเรียนการสอน นักเรียนต้องอ่านหนังสือ

^{๓๗๒} สัมภาษณ์ พระธรรมโมลี ดร. (ทองอยู่ ญาณวิสุทโธ), ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค ๑๑, วัดศาลาลอย พระอารามหลวง จังหวัดสุรินทร์, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๓๗๓} สัมภาษณ์ พระธรรมโมลี ดร. (ทองอยู่ ญาณวิสุทโธ), ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค ๑๑, วัดศาลาลอย พระอารามหลวง จังหวัดสุรินทร์, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๓๗๔} สัมภาษณ์ พระโสภณปริยัตยาภรณ์ (ฉัตร สัจจวโร), เจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๘.

ศึกษาด้วยตนเอง เพราะไม่มีครูสอน ไม่มีการบริหารจัดการ ไม่มีการสนับสนุนด้านทรัพยากร เช่น งบประมาณในการดำเนินการ การจ้างครู การจัดหาครู”^{๓๗๕}

๔. ไม่มีการสนับสนุนที่ชัดเจน ระดับอำเภอไม่มีการสนับสนุนและติดตามงานให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรม พบว่า “อำเภอส่งเสริมสนับสนุนเชิงนโยบาย ไม่มีการปฏิบัติให้เห็นเป็นรูปธรรมในการติดตามอย่างใกล้ชิด”^{๓๗๖} ไม่มีการสนับสนุนด้านทรัพยากร เพราะแต่ละอำเภอก็มีไม่เหมือนกัน ต่างดำเนินการตามอัตภาพ และต้องอาศัยความร่วมมือจากเจ้าคณะพระสังฆาธิการในเขตปกครอง”^{๓๗๗}

๕. เจ้าอาวาสไม่มีความรู้ความเข้าใจและความสามารถด้านการเงิน-การบัญชี พบว่า “เจ้าอาวาสไม่มีความรู้เรื่องการเงินการบัญชี เป็นเหตุให้ไม่มีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของวัด และไม่ได้จัดทำและจัดเก็บเอกสารการใช้จ่ายเงินไว้ เมื่อเวลาต้องส่งบัญชีรายงานรายรับ-รายจ่ายให้แก่สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดจึงไม่สามารถดำเนินการจัดส่งได้ หรือทำให้มีการดำเนินการจัดส่งล่าช้า”^{๓๗๘}

๖. เจ้าอาวาสจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายไม่เป็น พบว่า “เจ้าอาวาสบางวัดจัดทำบัญชีรายงานรายรับ-รายจ่ายไม่เป็น ทำให้เกิดความล่าช้า ส่งไม่ทันตามกำหนด เจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดและพระเลขาฯ การเจ้าคณะอำเภอต้องลงพื้นที่ช่วยดำเนินการจึงเรียบร้อย”^{๓๗๙}

๗. ขาดงบประมาณดำเนินการ พบว่า “คณะสงฆ์เอาใจใส่ดำเนินงานด้านสาธารณสงเคราะห์เป็นอย่างดี ได้รับความร่วมมือจากทั้งพระสงฆ์และชาวบ้าน แต่บางครั้งก็จำเป็นต้องมีต้องใช้งบประมาณในการขับเคลื่อนงาน เมื่องบประมาณกลางในการดำเนินการเพื่อประสานงานทุกภาคส่วนไม่มี ก็ทำให้การขับเคลื่อนงานนี้ได้ผลไม่ดีเท่าที่ควร และดำเนินไปไม่เรียบร้อย”^{๓๘๐}

---

^{๓๗๕}สัมภาษณ์ พระครูสิริพรหมสร (สมพงษ์ พรหมสโร), เจ้าคณะอำเภอท่าตูม, จังหวัดสุรินทร์, ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๓๗๖}สัมภาษณ์ พระครูอุดรประชานุกูล (สมอาจ สุกโก), เจ้าคณะตำบลแกใหญ่, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๓๗๗}สัมภาษณ์ พระครูรัตนธรรมานุรักษ์ (ภูชิต ยสินธโร), รองเจ้าคณะอำเภอรัตนบุรี, จังหวัดสุรินทร์, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๓๗๘}สัมภาษณ์ พระครูสิริพรหมสร (สมพงษ์ พรหมสโร), เจ้าคณะอำเภอท่าตูม, จังหวัดสุรินทร์, ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๓๗๙}สัมภาษณ์ นายเพทาย สดทรงศิลป์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๓๘๐}สัมภาษณ์ นายเอือก มีแก้ว, กำนันตำบลนาดี, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๘ ธันวาคม ๒๕๕๘.

สรุปได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายใน ได้แก่ เจ้าคณะอำเภอมีความรู้ความสามารถไม่ตรงตามภาระงานที่ปฏิบัติหรือรับผิดชอบ ส่วนปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายนอก ได้แก่ การขาดความต่อเนื่องในการติดตามหรือประสานการปฏิบัติงาน แรงจูงใจในการเรียนนักธรรม-บาลี ลดลง ขาดแคลนครูสอนบาลี-นักธรรม ระบบการสนับสนุนด้านต่าง ๆ ยังไม่ชัดเจน เจ้าอาวาสขาดความรู้ความเข้าใจด้านการเงิน การบัญชี จัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายไม่เป็น ขาดงบประมาณในการขับเคลื่อนงานด้านสาธารณสงเคราะห์

สรุปสภาพปัจจุบัน และปัญหาอุปสรรคการปฏิบัติงานด้านการควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑

สภาพการปฏิบัติงานด้านการควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ พบว่า เจ้าคณะอำเภอและรองเจ้าคณะอำเภอได้ให้ความสำคัญ มีความตั้งใจมุ่งมั่นทุ่มเท เสียสละปฏิบัติหน้าที่ในการควบคุมและส่งเสริมให้เจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาสได้ดำเนินการกิจการคณะสงฆ์ทุกด้านอย่างเต็มที่โดยมิได้คำนึงถึงค่าตอบแทนหรือประโยชน์ส่วนตนใด ๆ แม้จะมีอุปสรรคในตัวเจ้าคณะพระสังฆาธิการทุกระดับอยู่บ้าง เช่น อายุสูงวัย สุขภาพกาย มีความรู้ความเข้าใจวิชาการสมัยใหม่และประสบการณ์ด้านการบริหารไม่มากเท่าที่ควร ทำให้ไม่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารปกครองได้ดีมากนัก แต่ส่วนมากก็พยายามศึกษาหาความรู้และได้รับการอบรมสัมมนาเพิ่มเติมเพื่อนำความรู้และประสบการณ์มาปรับใช้ในการบริหารควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ให้ได้ผลดี ทุกฝ่ายมีความเข้าใจและร่วมมือกันดีทั้งระดับวัด ตำบล อำเภอ และชุมชนหมู่บ้านในการบำรุงรักษากิจการพระพุทธศาสนาให้มั่นคง งานคณะสงฆ์ที่สามารถดำเนินการได้เด่นชัดทั่วไป คือ การศาสนศึกษาและการเผยแผ่ อุปสรรคสำคัญในการควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์คือขาดแคลนทรัพยากรการบริหารทั้งคนที่มีความรู้ความสามารถ วัสดุอุปกรณ์ที่มีคุณภาพเพียงพองบประมาณในการขับเคลื่อนและดำเนินการกิจการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน

ปัญหาอุปสรรคที่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้านของพระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ สรุปได้ดังนี้

๑. เจ้าคณะอำเภอไม่มีความรู้หรือประสบการณ์หรือไม่ได้ศึกษาสาขาวิชาตรงตามภาระงานที่ต้องรับผิดชอบ เช่น เจ้าคณะอำเภอมีหน้าที่ควบคุมดูแลการศึกษา แต่ส่วนมากไม่ได้สำเร็จการศึกษาสาขาวิชาการบริหารการศึกษา

๒. เจ้าคณะอำเภอขาดความเข้มงวดในการควบคุมดูแลจริยวัตรของพระสงฆ์อย่างใกล้ชิด ซึ่งมีปัญหาปรากฏอยู่บ่อย ๆ เช่น มีพระภิกษุสามเณรประพฤติผิดพระธรรมวินัย ซึ่งส่งผลให้ชาวโลกติเตียน แต่ไม่ได้รับการแก้ไขปัญหาเหล่านี้ได้อย่างจริงจัง

๓. ขาดการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ไม่ค่อยมีการติดตามงานและการรายงานอย่างสม่ำเสมอ ไม่มีการสนับสนุนที่ชัดเจน ระดับอำเภอไม่มีการสนับสนุนและติดตามงานให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรม

๔. วัดมีพระภิกษุสามเณรจำพรรษาน้อยลง ไม่มีผู้ช่วยดูแลรักษาศาสนสมบัติ

๕. ไม่มีระบบและกลไกการจัดการศึกษาหลักสูตรสำหรับพระสังฆาธิการโดยเฉพาะ

๖. เจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาสมีความรู้ความเข้าใจหลักวิชาการสมัยใหม่น้อย ไม่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการปกครองได้ และไม่เข้าใจงานการศึกษาสงเคราะห์อย่างถูกต้องทำให้เกิดมีการต่อต้าน ทั้งไม่มีความรู้เกี่ยวกับระเบียบปฏิบัติและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการก่อสร้าง ไม่มีความรู้ความเข้าใจและความสามารถด้านการเงิน-การบัญชี จัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายไม่เป็น

๗. พระภิกษุสามเณรมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการเรียนนักรธรรม-บาลี ขาดแรงจูงใจในการเรียนนักรธรรม-บาลี พระภิกษุสามเณรมีความสนใจศึกษานักรธรรม-บาลีน้อยลง สถานศึกษาในเขตปกครองมีเหลือน้อย การคมนาคมของนักเรียนไม่สะดวก บางตำบลมีสถานที่เรียน มีครูสอนแต่ไม่มีนักเรียน เพราะนักเรียนในวัดชนบทไม่สะดวกในการเดินทางไปเรียนที่ตำบล และตำบลดำเนินการได้ไม่เต็มที่ เพราะไม่มีความสะดวกเรื่องยานพาหนะ

๘. ขาดเอกภาพในการเผยแพร่ธรรมของคณะสงฆ์ ซึ่งมีการเผยแพร่ไปคนละทิศละทางตามลักษณะการสอนที่แตกแยกออกไปเป็นสายเป็นกลุ่มเป็นอาจารย์ และไม่มียุทธศาสตร์ในการส่งพระสงฆ์เข้าไปสอนหรืออบรมนักเรียนในโรงเรียนที่ชัดเจนและหลากหลาย พระสงฆ์ที่เข้าไปสอนหรืออบรมนักเรียนในโรงเรียนส่วนมากมักจะได้รับนิมนต์ตามโครงการที่ทางโรงเรียนจัดขึ้นเองทั้งพระสงฆ์ที่เข้าไปสอนในโรงเรียนยังขาดจิตวิญญูพัฒนาการเด็กและเทคนิควิญญูใจให้เด็กร่วมกิจกรรม ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนบางรูปไม่มีวุฒิครูหรือใบประกอบวิชาชีพจึงไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษาได้ เพราะโรงเรียนบางโรงเรียนต้องการวุฒิครูหรือใบประกอบวิชาชีพครูของครูพระสอนศีลธรรมที่เข้าไปทำการสอนในโรงเรียน

๙. คณะสงฆ์ไม่มีมาตรการควบคุมส่งเสริมด้านการก่อสร้างที่ชัดเจน เช่น ให้วัดดำเนินการจัดหาแบบแปลนก่อสร้างเอง โดยไม่มีรูปแบบหรือแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน ไม่มีมาตรการควบคุมการก่อสร้างในที่สาธารณะอย่างเด็ดขาด ยังมีการก่อสร้างเสนาสนะที่พิกสงฆ์ในที่สาธารณะโดยไม่ได้รับอนุญาต การดำเนินการก่อสร้างไม่เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎระเบียบ มหาเถรสมาคม หรือไม่เอื้อเพื่อคำแนะนำของผู้บังคับบัญชาที่เป็นไปโดยชอบด้วยธรรมวินัยและกฎระเบียบ การก่อสร้างโดยไม่มีแบบแปลนแผนผังประกอบการก่อสร้าง ไม่ได้ดำเนินการตามระเบียบของราชการ

๑๐. ระบบการควบคุมเงินวัดยังไม่รัดกุมเท่าที่ควร เช่น บางวัดมีระบบการควบคุมเงินวัดยังไม่ค่อยรัดกุมดีเท่าที่ควร ทำให้เกิดความไม่ชัดเจน ไม่โปร่งใส การบริหารจัดการเงินวัดบางวัดกรรมการวัดมีอำนาจบริหารจัดการเงินวัดเหนือเจ้าอาวาส ทั้ง ไม่มีการจัดเก็บเอกสารหลักฐาน

การใช้จ่ายเงิน ไม่จัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย ไม่นำส่งสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด หรือนำส่ง
ล่าช้า

๑๑. ขาดรูปแบบและระบบกลไกด้านสาธารณสงเคราะห์ บางครั้งดูเหมือนต่างคนต่างทำ
ตามประเพณีที่สืบ ๆ ต่อกันมา และบางวัดยังด้อยในเรื่องการอำนวยความสะดวกให้กับชาวบ้าน
หรือชุมชนในการให้บริการยืมพัสดุสิ่งของเครื่องใช้ของวัด

๑๒. ขาดแคลนทรัพยากรทางการศึกษา เช่น ครู เงิน และการบริหารจัดการ
ขาดแคลนนักเรียนและครูสอนทั้งแผนกธรรมแผนกบาลี และยังขาดงบประมาณในการดำเนินการ
กิจการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน

๑๓. การดำเนินการตามระเบียบปฏิบัติของทางราชการ เช่น การได้รับสถานภาพเป็นวัดที่
ถูกต้องล่าช้า มีผลกระทบต่อการจัดการทรัพย์สินของวัด ซึ่งมีบางวัดที่ดำเนินการขอจัดตั้งวัดมานาน
มาก แต่ก็ยังไม่ได้รับการจัดตั้งให้เป็นวัดที่ถูกต้องตามกฎหมาย

๑๔. กรรมการวัดไม่ยอมรับเจ้าอาวาสบางรูปที่มีอายุพรรษาน้อยหรือเป็นพระหลวงตา
จึงไม่ให้ความร่วมมือกับเจ้าคณะอำเภอในการแก้ปัญหาความขัดแย้งเรื่องการบริหารจัดการเงินวัด

๓) ด้านการระงับอริกรรมขึ้นเจ้าคณะตำบล

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งผู้ให้ข้อมูล
สำคัญ (Key Informants) ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาด้านการระงับอริกรรมขึ้นเจ้าคณะตำบล
โดยมีสาระสำคัญดังนี้

สภาพการปฏิบัติงาน

ระงับอริกรรมก็คือการยุติเรื่องราว การปิดคดีความข้อขัดแย้ง เจ้าคณะอำเภอดำเนินการ
ให้เรื่องราวที่เป็นปัญหาพิพาทกันสิ้นสุดลง อำนาจหน้าที่ในการระงับอริกรรมนี้จะมีตั้งแต่เจ้าคณะ
จังหวัดลงไปถึงเจ้าคณะอำเภอ ส่วนวินิจฉัยก็คือการพิจารณาตัดสินว่าถูกว่าผิด เป็นการที่เจ้าคณะ
อำเภอต้องวินิจฉัยเกี่ยวกับคำอุทธรณ์ คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยที่ได้ดำเนินการมาในขั้นต้นคือขึ้นเจ้าคณะ
ตำบลนั่นเอง^{๓๘๑} เจ้าคณะพระสังฆาธิการต้องรู้หน้าที่ต้องรู้พระราชประสงค์ว่า “ขอพระคุณจงรับธุระ
พระพุทธศาสนาเป็นภาระสั่งสอนระงับอริกรรมอนุเคราะห์พระเณรในอาราม” ต้องทำให้ได้ทั้ง ๔ ข้อ
ต้องสนองพระเดชพระคุณในหลวงให้ได้ โดยเฉพาะเรื่องอริกรรม เจ้าคณะต้องศึกษาเรื่องอริกรรมเรื่อง
พระวินัย ต้องชำระอริกรรมเป็น เมื่อได้รับแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการชำระอริกรรมจะต้องทำได้^{๓๘๒}
อริกรรมเกิดขึ้นในวัดเจ้าอาวาสต้องจัดการให้เรียบร้อย อริกรรมเกิดขึ้นในตำบลเจ้าคณะตำบลต้อง

^{๓๘๑}สัมภาษณ์ พระธรรมโมลี ดร. (ทองอยู่ ญาณวิสุทฺโธ), ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค ๑๑, วัดศาลาลอย
พระอารามหลวง จังหวัดสุรินทร์, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๓๘๒}สัมภาษณ์ พระราชวิมลโมลี (ดำรง ทิฏฐธมฺโม), เจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา, จังหวัด
นครราชสีมา, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

จัดการให้เรียบร้อย อธิกรณ์เกิดขึ้นในอำเภอเจ้าคณะอำเภอต้องจัดการให้เรียบร้อย ถ้าอธิกรณ์นั้นสุดความสามารถของเจ้าคณะอำเภอที่จะจัดการได้ จึงส่งต่อถึงระดับจังหวัดเพื่อดำเนินการให้เรียบร้อยต่อไป^{๓๘๖}

พระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ หลายรูปยึดพระธรรมวินัยอย่างมั่นคง^{๓๘๔} เต็ดขาดมาก สุดยอด และเป็นคณะกรรมการระดับจังหวัดเวลาเมื่ออธิกรณ์เกิดขึ้นทุกครั้ง การระงับอธิกรณ์เน้นการแก้ปัญหาโดยละมุนละม่อม มีการประสานงานความร่วมมือจากทางราชการเพื่อการมีส่วนร่วมในการไกล่เกลี่ยแก้ปัญหา เช่น อำเภอ สำนักงานพระพุทธศาสนา มีการตั้งคณะกรรมการวินิจฉัยอธิกรณ์ มีพระวินยาธิการช่วยงาน^{๓๘๖} มีการดำเนินการตามกระบวนการขั้นตอนและมีการยืดหยุ่น^{๓๘๗} ใช้หลักเมตตาและพระธรรมวินัยในการแก้ปัญหา^{๓๘๘} มีการดำเนินการอย่างใกล้ชิด^{๓๘๙} ทำให้การดำเนินการเป็นไปด้วยความราบรื่น^{๓๙๐} ปัญหาอธิกรณ์เป็นเรื่องละเอียดอ่อน บางเรื่องเป็นเรื่องใหญ่ มีความซับซ้อน^{๓๙๑} ถึงขั้นขาดจากความเป็นพระเป็นสามเณร แต่บางเรื่องที่ไม่ถึงกับเป็นเรื่องเมณุธรรม คณะสงฆ์ก็จะดำเนินการโดยใช้หลักความรักความสามัคคี หลักกฎหมาย หลักพระธรรมวินัยเข้ามาช่วยแก้ไขปัญหา ไม่ทำให้ภาพออกมาไม่ดี จะทำเรื่องใหญ่ ๆ ให้เป็นเรื่องเล็ก ทำเรื่องหนัก ๆ ให้เป็นเรื่องเบา ไม่ให้เสียอกเสียใจทั้งสองฝ่าย เรียกว่า “บัวไม่ให้ช้ำ

---

^{๓๘๖}สัมภาษณ์ พระราชปริยัติกวี (สุพจน์ โชติญาโณ), เจ้าคณะจังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๓๘๔}สัมภาษณ์ นายเพทาย สดทรงศิลป์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๓๘๕}สัมภาษณ์ นางปรีดา ชาตวิฑูมิ, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดชัยภูมิ, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๓๘๖}สัมภาษณ์ พระครูศรีปริยัตยารักษ์ (ประสงค์ กิตติปัญญา), เลขานุการเจ้าคณะอำเภอเมืองนครราชสีมา, จังหวัดนครราชสีมา, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๓๘๗}สัมภาษณ์ พระมหาสมวงษ์ สีลภูโต, เจ้าคณะอำเภอเมืองชัยภูมิ, จังหวัดชัยภูมิ, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๓๘๘}สัมภาษณ์ พระเทพภาวนาวิกรม (บุญมา บุญญาภิโรโต), เจ้าคณะจังหวัดชัยภูมิ, ๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๓๘๙}สัมภาษณ์ นายเพทาย สดทรงศิลป์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๓๙๐}สัมภาษณ์ นายประสงค์ ทองประ, นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ, สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดบุรีรัมย์, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๓๙๑}สัมภาษณ์ นายเพทาย สดทรงศิลป์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

น้ำไม่ให้ขุ่น” พยายามแก้ไขปัญหาให้ได้ในระดับอำเภอ เว้นแต่เรื่องนั้นมันเกินกว่าที่เจ้าคณะอำเภอจะ
 ระวังได้ ก็จะส่งเรื่องนั้นไปปรึกษาในระดับจังหวัด มีการนำเรื่องที่สามารถแก้ไขได้และที่แก้ไขไม่ได้ไป
 ปรึกษาในระดับจังหวัด ซึ่งระดับจังหวัดจะให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะเป็นอย่างดี^{๓๙๒} อธิการหรือ
 เรื่องร้องเรียนที่ดำเนินการหาข้อยุติเรื่องราวระดับเหตุได้แล้วจะมีการรายงานถึงผู้บังคับบัญชาเพื่อ
 รับทราบตามลำดับขั้นจนถึงระดับจังหวัด^{๓๙๓} อธิการที่มีส่วนใหญ่มักเป็นเรื่องของการปกครองและ
 สาธารณูปการ^{๓๙๔} มักเป็นเรื่องระหว่างวัดกับบ้าน พระกับชาวบ้าน^{๓๙๕} ชาวบ้านเอาเปรียบวัด หรือ
 บางทีก็วัดเอาเปรียบชาวบ้าน หรือบางที่เจ้าคณะผู้ปกครองก็เป็นตัวเอง เช่น พระกับพระ เจ้าคณะ
 ตำบลกับพระนวกะ^{๓๙๖} พระลูกวัดกับเจ้าอาวาสก็มี เรื่องที่ร้องเรียนนั้นเกี่ยวกับความเห็นไม่ตรงกัน
 บ้าง ความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์บ้าง ความต้องการของชาวบ้านในพื้นที่บ้าง^{๓๙๗} เรื่องเงินทองบ้าง
 แย่งที่กันบ้าง มีการปฏิบัติขัดแย้งกันบ้าง^{๓๙๘} บุกรุกที่ป่าช้าที่สาธารณบ้าง^{๓๙๙} กินเหล้า เมายาบ้าง^{๔๐๐}
 กลั่นแกล้งกันบ้าง เรื่องผู้หญิงบ้าง^{๔๐๑} ยาเสพติดบ้างแต่งเครื่องแบบคฤหัสถ์ออกเที่ยวกลางคืนบ้าง^{๔๐๒}
 การพนันบ้าง^{๔๐๓} เป็นต้น

---

^{๓๙๒}สัมภาษณ์ พระครูสิริวิจิตร (สมพร อริยปญโญ), เจ้าคณะอำเภอบ้านแพ้ว, จังหวัดชัยภูมิ, ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๓๙๓}สัมภาษณ์ พระครูรัตนญาณวิมล (มนตรี รัตนญาณ), เจ้าคณะตำบลชุมแสง เลขานุการเจ้าคณะ
 อำเภอกระสัง, จังหวัดบุรีรัมย์, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๓๙๔}สัมภาษณ์ นายบัญชายุทธ นาคมุจลินทร์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด
 นครราชสีมา, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๓๙๕}สัมภาษณ์ พระครูศรีภานาวินสุทธิ (ประกอบ ปภังกร), เจ้าคณะอำเภอขามสะแกแสง, จังหวัด
 นครราชสีมา, ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๓๙๖}สัมภาษณ์ นายบัญชายุทธ นาคมุจลินทร์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด
 นครราชสีมา, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๓๙๗}สัมภาษณ์ นายวัชรนนท์ มั่นใจ, ปราชญ์ชาวบ้าน, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๒๓
 ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๓๙๘}สัมภาษณ์ นายบัญชายุทธ นาคมุจลินทร์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด
 นครราชสีมา, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๓๙๙}สัมภาษณ์ พระครูศรีภานาวินสุทธิ (ประกอบ ปภังกร), เจ้าคณะอำเภอขามสะแกแสง, จังหวัด
 นครราชสีมา, ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๔๐๐}สัมภาษณ์ นายประยงค์ ศรีแก้ว, ผู้ใหญ่บ้านโคกธรมย์พัฒนา, อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์, ๑๐
 ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๔๐๑}สัมภาษณ์ พระครูรัตนญาณวิมล (มนตรี รัตนญาณ), เจ้าคณะตำบลชุมแสง เลขานุการเจ้าคณะ
 อำเภอกระสัง, จังหวัดบุรีรัมย์, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

พระสังฆาธิการระดับอำเภอส่วนมากยังขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องอธิกรณ์อยู่มาก มีความรู้ด้านกฎหมายบ้านเมืองน้อย สามารถวินิจฉัยตามหลักพระธรรมวินัยและดำเนินการไปตามขั้นตอนได้ แต่ก็ยังมีที่ไม่สอดคล้องกับกฎหมายบ้านเมือง ทำให้มีการวินิจฉัยผิดพลาดกันบ่อย ^{๔๐๔} อีกทั้งยังไม่ชัดเจนในเรื่องกฎหมายบ้านเมืองที่มีส่วนเชื่อมโยงกับพระธรรมวินัย เชื่อมโยงกับกฎหมายอาญา ไม่สามารถตัดสินลงไปว่าใช่หรือไม่ใช่ ถูกหรือไม่ถูก ^{๔๐๕} ส่วนมากมีความสามารถในการระงับอธิกรณ์ยังไม่พอ ไม่สามารถระงับเหตุได้ ขาดการเอาใจใส่ ไม่รับผิดชอบปัญหา มักส่งเรื่องต่อให้ระดับจังหวัดดำเนินการ เช่น มีอธิกรณ์บางเรื่องที่ระดับอำเภอไม่ได้จัดการให้เรียบร้อยเป็นเวลานานถึง ๗-๘ ปี เป็นภาระของเจ้าคณะจังหวัดต้องดำเนินการต่อ ^{๔๐๖} ที่สำคัญคือระดับอำเภอยังมองว่าเหมือนลูกในบ้านจึงไม่จัดการ จะอาศัยทางการเจ้าหน้าที่บ้านเมืองเป็นผู้จัดการ ^{๔๐๗} หรืออาศัยระดับจังหวัด บางครั้งก็เชิญให้สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเข้าไปร่วมแก้ปัญหาด้วย เหมือนกับว่าจะหาคนกลางมาช่วยอีกคน จริง ๆ ถ้าระดับอำเภอจะตัดสินลงไปก็สามารถกระทำได้ แต่อาศัยเมตตาธรรมจึงไม่เขียนไม่ตีลูกตัวเอง ให้คนอื่นช่วยจัดการช่วยปรามแทน บางครั้งเจ้าคณะอำเภอก็อ้างว่าเหมือนเขียนด้วยมือลบด้วยเท้าแล้วไม่ดำเนินการ รอให้พระผู้กระทำผิดมีจิตสำนึกแล้วลาออกจากตำแหน่งหรือลาสิกขาไปด้วยตนเอง คณะสงฆ์เหมือนกันอย่างนี้คือมีเมตตา เป็นวัฒนธรรมองค์กรของพระสงฆ์ ^{๔๐๘} ถ้าเรื่องเล็กน้อย เจ้าคณะอำเภอจะมอบหมายให้รองเจ้าคณะอำเภอดูแล หรือเจ้าคณะตำบลผู้ปกครองเขตตามลำดับ ^{๔๐๙} ร่วมกับพระวินยาธิการและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องรับผิดชอบ

---

^{๔๐๒} สัมภาษณ์ นายเสรี อุปลัมภ์, หัวหน้าศูนย์สมณไพรตะบัลไพร, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๔๐๓} สัมภาษณ์ พระครูสิริคุณารักษ์ (ผล ปิยธมโม), เจ้าคณะอำเภอประโคนชัย, จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๔๐๔} สัมภาษณ์ พระธรรมโมลี ดร. (ทองอยู่ ญาณวิสุโท), ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค ๑๑, วัดศาลาลอย พระอารามหลวง จังหวัดสุรินทร์, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๔๐๕} สัมภาษณ์ นายวิชรนนท์ มั่นใจ, ประชาชนชาวบ้าน, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๔๐๖} สัมภาษณ์ พระโสภณปริยัตยาภรณ์ (ฉัตร สจจวโร), เจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๔๐๗} สัมภาษณ์ พระครูรัตนธรรมานุรักษ์ (ภูชิต ยสินธโร), รองเจ้าคณะอำเภอรัตนบุรี, จังหวัดสุรินทร์, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๔๐๘} สัมภาษณ์ นางปรีดา ขาดิวุฒิ, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดชัยภูมิ, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๔๐๙} สัมภาษณ์ พระครูศรีภวานาวิสุทธิ์ (ประกอบ ปภงโกโร), เจ้าคณะอำเภอขามสะแกแสง, จังหวัดนครราชสีมา, ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

ดำเนินการในเบื้องต้น^{๔๑๐} และเปิดโอกาสให้พระสงฆ์และญาติโยมสามารถร้องเรียนหากมีเหตุ และพร้อมพิจารณาให้ความเป็นธรรมกับทุกฝ่าย เรื่องร้องเรียนโดยมากมีความซับซ้อนน้อย ปัญหาไม่มาก^{๔๑๑} เป็นเรื่องความประพฤตินอกกลุ่มนอกรทางฝ่าฝืนพระธรรมวินัยเป็นการส่วนตัวและมีการลงโทษโดยเจ้าตัวยอมรับ เช่น แต่งเครื่องแบบชุดที่ส่อออกเที่ยวในเวลากลางคืนเป็นอาชญา มีการร้องเรียนและยอมรับสารภาพ เจ้าคณะให้ลาสิกขาไปบ้าง^{๔๑๒} เป็นเรื่องทะเลาะวิวาทกันเล็ก ๆ น้อย ๆ สามารถยุติปัญหาได้ภายใน ไม่ต้องถึงกับตั้งคณะกรรมการสอบสวน โกล่เกลี่ยทั้งสองฝ่ายหาข้อยุติได้บ้าง^{๔๑๓} เป็นเรื่องขัดแย้งกันเพราะเข้าใจผิด สามารถคุยกันได้ตกลงกันได้ยุติเรื่องราวได้ ว่ากล่าวตักเตือนกันได้ ให้ปรับปรุงพฤติกรรมไม่ถึงขั้นให้ออกจากวัดหรือให้ลาสิกขาบ้าง^{๔๑๔} หรือบางกรณีก็เป็นเรื่องพระสงฆ์มีความประพฤติไม่เหมาะสม เช่น กินเหล้า เมายา ชาวบ้านแจ้งผู้ใหญ่บ้านหรือกำนันผู้ใหญ่บ้านหรือกำนันแจ้งเจ้าอาวาส สามารถคุยกันได้ยุติได้ โดยการให้ออกไปจากวัดไม่ถึงขั้นให้ลาสิกขา เป็นต้นบ้าง แต่กรณีเช่นนี้นาน ๆ จะมีเกิดขึ้นกรณีหนึ่ง ไม่ได้เกิดขึ้นเป็นประจำบ่อยนัก^{๔๑๕} เป็นเรื่องร้องเรียนพระกับสตรีบ้างก็มี เช่น ชาวบ้านร้องเรียนถึงเจ้าคณะตำบลว่ามีเจ้าอาวาสรูปหนึ่งมีความประพฤติไม่เหมาะสมมีความเกี่ยวข้องกับสตรีเพศ เจ้าคณะตำบลรับเรื่องร้องเรียนไว้แล้วดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริง ปรากฏว่าเป็นความจริงตามที่มีการร้องเรียน ตำบลได้ดำเนินการไกล่เกลี่ยในเบื้องต้น แต่ไม่สามารถไกล่เกลี่ยยุติเรื่องราวได้ จึงส่งเรื่องถึงเจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ พระเลขาฯ เจ้าคณะอำเภอ และพระวินยาธิการได้ลงไปดำเนินการไกล่เกลี่ยจนสามารถยุติเรื่องราวได้เพราะพระไม่ได้ผิดถึงขั้นต้องอาบัติหนัก ส่วนกรณีที่ชาวบ้านไม่ยอมรับ และไม่ยอมยุติเรื่องราว อำเภอตรวจสอบแล้วปรากฏว่าไม่ต้องอาบัติร้ายแรง จึงให้พระสละวัดไปอยู่ที่อื่นเสีย ส่วนวัด

^{๔๑๐}สัมภาษณ์ พระครูสิริวิจิตร (สมพร อริยปญโญ), เจ้าคณะอำเภอบ้านแพ้ว, จังหวัดชัยภูมิ, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๔๑๑}สัมภาษณ์ นายแพทย์ สดทรงศิลป์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๔๑๒}สัมภาษณ์ นายเสรี อุปถัมภ์, หัวหน้าศูนย์สมุนไพรรักษาโรค, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๔๑๓}สัมภาษณ์ พระครูสิริคุณารักษ์ (ผล ปิยธมโม), เจ้าคณะอำเภอประโคนชัย, จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๔๑๔}สัมภาษณ์ นายเอื้อก มีแก้ว, กำนันตำบลนาดี, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๘ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๔๑๕}สัมภาษณ์ นายประยงค์ ศรีแก้ว, ผู้ใหญ่บ้านโคกรัมย์พัฒนา, อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๕๘.

ที่เป็นปัญหานั้นก็มอบหมายให้พระภิกษุผู้มีอายุพรรษาพอสมควรช่วยดูแลบริหารปกครองไปก่อน^{๔๖} เป็นเรื่องกลั่นแกล้งกันบ้างก็มี เช่น มีการร้องเรียนถึงเจ้าคณะอำเภอว่าเจ้าอาวาสเมาสุรา แต่อำเภอไม่รีบดำเนินการใด ๆ ได้ตรวจสอบข้อเท็จจริงแล้วปรากฏว่าไม่เป็นความจริงตามที่มีการร้องเรียน แต่เป็นการกลั่นแกล้งกัน จึงได้ทำความเข้าใจกับชาวบ้านชี้แจงให้ทราบเรื่องนั้นตามความเป็นจริง และสามารถยุติเรื่องราวได้^{๔๗} เป็นเรื่องบุกรุกที่ป่าช้าบ้างที่สาธารณะบ้างก็มี เช่น ชาวบ้านต้องการจะสร้างวัดเป็นของหมู่บ้านจึงพากันบุกรุกที่ป่าช้าที่สาธารณะเพื่อสร้างเป็นวัดมีการร้องเรียนพระถึงองค์การบริหารส่วนตำบล เจ้าคณะอำเภอมอบหมายให้รองเจ้าคณะอำเภอร่วมกับเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลและผู้ใหญ่บ้านช่วยกันไกล่เกลี่ยจนสามารถยุติปัญหาได้ และแนะนำให้ซื้อที่เพิ่มเพื่อสร้างเป็นวัด ปัญหาเช่นนี้มีอยู่ทั่วไป^{๔๘} บางกรณี เจ้าอาวาสผู้นำชุมชนชาวบ้านและฝ่ายบ้านเมืองที่เกี่ยวข้องปรึกษาหารือกันแล้วสามารถยุติเรื่องราวได้ในระดับวัด ตกลงกันได้ด้วยดี ไม่ต้องถึงเป็นอริกรรมฟ้องร้องกัน ไม่ต้องถึงขั้นมีกรรมการพระสงฆ์ระดับตำบลระดับอำเภอมาวินิจฉัย คณะสงฆ์และชุมชนไม่นิยมทำเรื่องให้ใหญ่โต^{๔๙} เพราะจะมีผลกระทบต่อศรัทธาของชาวบ้าน ภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ โดยเฉพาะความมั่นคงของพระพุทธศาสนา และมีเจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดร่วมสนองงานคณะสงฆ์ในเรื่องนี้ด้วย ทำให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความราบรื่น^{๕๐} บางกรณีชาวบ้านร้องเรียนพระภิกษุถึงศูนย์ดำรงธรรมว่าพระมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม ทำบั้งไฟเอง จุดบั้งไฟเอง ร่วมเล่นบั้งไฟเอง มีการเล่นพนันเพราะบั้งไฟด้วย ซึ่งไม่ใช่กิจของสงฆ์ ศูนย์ดำรงธรรมส่งเรื่องถึงสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดส่งเรื่องให้เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะอำเภอได้ดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริง ปรากฏว่าเป็นความจริงตามที่มีการร้องเรียน เจ้าคณะอำเภอได้เรียกพระมากล่าวตักเตือน และได้เรียกชาวบ้านพร้อมพระภิกษุรูปดังกล่าวมาพูดคุยไกล่เกลี่ยปรับความเข้าใจกันเพื่อหาข้อยุติ จนสามารถยุติเรื่องราวได้โดยชาวบ้านกำหนดเงื่อนไขให้พระหยุดพฤติกรรมดังกล่าวและให้ปรับปรุงพฤติกรรมประพฤติตนเสียใหม่ ถ้าทำได้ก็ให้อยู่ในวัดต่อไป ถ้า

^{๔๖}สัมภาษณ์ พระครูรัตนญาณวิมล (มนตรี รัตนญาณ), เจ้าคณะตำบลชุมแสง เลขานุการเจ้าคณะอำเภอกระสัง, จังหวัดบุรีรัมย์, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๔๗}สัมภาษณ์ พระครูรัตนญาณวิมล (มนตรี รัตนญาณ), เจ้าคณะตำบลชุมแสง เลขานุการเจ้าคณะอำเภอกระสัง, จังหวัดบุรีรัมย์, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๔๘}สัมภาษณ์ พระครูศรีภาวนาวิสุทธิ์ (ประกอบ ปภังโกโร), เจ้าคณะอำเภอขามสะแกแสง, จังหวัดนครราชสีมา, ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๔๙}สัมภาษณ์ นายวิยะ ศรีพรหม, ครูชำนาญการพิเศษ, โรงเรียนบ้านละเวียแปลงคุรุราษฎร์บำรุง อำเภอ ประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๕๐}สัมภาษณ์ นายประสงค์ ทองประ, นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ, สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดบุรีรัมย์, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

ทำไมได้ก็ให้ออกไปจากวัด พระรับปากว่าจะปรับปรุงพฤติกรรมประพฤติตนเสียใหม่และกล่าวขอโทษต่อคณะสงฆ์และชาวบ้านที่ตนได้พลาดพลั้งไปแล้ว ชาวบ้าน ก็ยินดีให้อภัยและให้อโอกาสพระอาศัยอยู่ในวัดต่อไป ขณะนี้พระภิกษุรูปดังกล่าวก็ยังคงอาศัยอยู่ในวัดนั้น เรื่องอิทธิฤทธิ์ที่หนักกว่านี้ไม่มี^{๔๒๑}

อิทธิฤทธิ์บางเรื่องบางกรณีมีการตั้งคณะกรรมการขึ้นมาพิจารณา เช่น มีการร้องเรียนเกี่ยวกับพระมีความประพฤติอาจารย์ไม่เหมาะสมถึงศูนย์ดำรงธรรม ศูนย์ดำรงธรรมส่งเรื่องให้สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด และขณะเดียวกันผู้ร้องเรียนก็ร้องเรียนไปที่เจ้าคณะจังหวัดด้วย จึงมีการตั้งคณะกรรมการพิจารณา โดยเจ้าคณะจังหวัดได้ตั้งคณะกรรมการขึ้นประกอบด้วยรองเจ้าคณะจังหวัดเป็นประธาน มีผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดร่วมเป็นกรรมการอยู่ด้วย ซึ่งคณะกรรมการได้ดำเนินการพิจารณาแล้วเป็นเรื่องละเมิดวินัยไม่ร้ายแรง สามารถตกลงยุติเรื่องราวกันได้^{๔๒๒} เป็นเรื่องเกี่ยวกับการบริหารจัดการเงินวัดไม่โปร่งใสก็มี ทั้งระดับวัดและระดับตำบล ส่วนมากจะเป็นคฤหัสถ์ร้องเรียนพระ เพราะเจ้าอาวาสไม่ให้อาตมาโยมมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเงินวัด บางรายก็ส่งเรื่องร้องเรียนไปถึงสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด บางรายก็ส่งถึงเจ้าคณะจังหวัด บางรายก็ส่งถึงเจ้าคณะอำเภอ บางรายก็ส่งถึงเจ้าคณะตำบล มีการรับเรื่องร้องเรียนแล้วตั้งพบคณะกรรมการสอบสวนประกอบด้วยรองเจ้าคณะอำเภอเป็นประธาน เจ้าคณะตำบล และบุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด ดำเนินการสอบทั้ง ๒ ฝ่ายเสร็จแล้วแจ้งผลให้ทราบ บางกลุ่มไม่พอใจก็มีร้องเข้ามาใหม่อีกครั้ง ครั้งที่ ๒ เจ้าคณะอำเภอเป็นประธานดำเนินการสอบสวนด้วยตนเองก็มีข้อใจ สอบถามมาอีก ต้องชี้แจงเพิ่มเติมอีก ดำเนินการจนสามารถยุติเรื่องราวได้ แต่ไม่มีถึงขั้นต้องขึ้นโรงขึ้นศาลเป็นคดีความ^{๔๒๓}

เมื่อพิจารณาแยกปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานด้านการระงับอิทธิฤทธิ์ขึ้นเจ้าคณะตำบล แยกตามจังหวัด พบว่า

ปัญหา อุปสรรคในการปฏิบัติงานด้านการระงับอิทธิฤทธิ์ขึ้นเจ้าคณะตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายใน เป็นปัญหาอุปสรรคเฉพาะตัวของเจ้าคณะอำเภอและรองเจ้าคณะอำเภอผู้ปกครอง

^{๔๒๑}สัมภาษณ์ พระครูสิริศรัณารักษ์ (ผล ปิยธมฺโม), เจ้าคณะอำเภอประโคนชัย, จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๔๒๒}สัมภาษณ์ นางปริดา ชาตวิฑูมิ, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดชัยภูมิ, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๔๒๓}สัมภาษณ์ พระครูศรีปริยัตยารักษ์ (ประสงค์ กิตติปัญญา), เลขาธิการเจ้าคณะอำเภอเมืองนครราชสีมา, จังหวัดนครราชสีมา, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๘.

๑. ขาดความรู้ความเข้าใจในระเบียบและขั้นตอน ไม่ปฏิบัติตามขั้นตอน การแจ้งเรื่องหรือเหตุการณ์ของคณะสงฆ์ที่เกิดขึ้นในเขตพื้นที่รับผิดชอบยังไม่มี การปฏิบัติตามขั้นตอนหรืออาจเป็นเพราะความเคยชินกับการไม่เคยใช้ระบบทำให้เกิดการปฏิบัติงานไม่เป็นระเบียบ

๒. ขาดความรู้ความเข้าใจในกฎหมายและขาดความสามารถในการระงับอธิกรณ์ อธิกรณ์บางเรื่องมีความซับซ้อนมาก เกี่ยวข้องกับทั้งสองกฎหมาย คือกฎหมายคณะสงฆ์และกฎหมายบ้านเมืองเชื่อมโยงค้ำกัน เจ้าคณะอำเภอไม่สามารถตัดสินลงไปได้ ระงับเหตุไม่ได้ และบางเรื่องไม่ยอมจบที่ระดับอำเภอ มีร้องเรียนต่อถึงเจ้าคณะจังหวัด^{๔๒๔}

๓. ขาดความสามารถในการไกล่เกลี่ยและระงับอธิกรณ์ ที่เป็นความขัดแย้งของบ้านกับวัด พระสังฆาธิการกับประชาชนจนเกิดการฟ้องร้องและร้องเรียนซึ่งกันและกันระหว่างพระสังฆาธิการกับฆราวาส มีการร้องเรียนถึงเจ้าคณะจังหวัด พบว่า “อันนี้เป็นเรื่องสืบเนื่องมาตั้งแต่ปีก่อน เป็นอธิกรณ์ที่เขาร้องเรียนมา มันเป็นเหตุเกิดที่มาก่อน ก็ยาวนานมาพอสมควรแล้วเรื่องนี้ เนื่องจากเป็นความขัดแย้งของเจ้าอาวาสกับชาวบ้าน ส่วนใหญ่เป็นเรื่องเจ้าอาวาสทำหน้าที่ใช้อำนาจของเจ้าอาวาส มีผลกระทบต่อความคิดเห็นของประชาชน ของชุมชน ก็เลยขัดแย้งกัน ส่วนใหญ่มันเกิดจากความไม่เข้าใจกัน และการทำหน้าที่ใช้อำนาจมากเกินไป ก็มีผลกระทบต่อชาวบ้าน ดังนั้นเจ้าอาวาสจะต้องมีความอะลุ่มอล่วย มีความยืดหยุ่นพอสมควร แต่ประเด็นนี้ ในส่วนที่มานี้ น่าจะถึงขั้นแตกหักเลย แต่แล้วชาวบ้านไม่เอาและไม่รับแล้วขอให้ออกอย่างเดียว ตอนนี้เจ้าอาวาสรูปนี้ไม่ได้อยู่ที่วัดมาตั้งแต่เข้าพรรษามา พรรษานี้ไม่ได้อยู่เลย ชาวบ้านไม่ยอมให้เข้าวัด...มันเป็นเรื่องสืบเนื่องจากเจ้าคณะองค์ก่อนยังไม่จบ ตอนนี้คงต้องเริ่มกันใหม่ ว่ามีการตามศึกษาดูในกรณีนี้ มันมีทั้งเจ้าอาวาสฟ้องชาวบ้าน ชาวบ้านฟ้องเจ้าอาวาส กรณีนี้มีคดีเต็มไปหมดเลย เป็นสิบกว่าคดี คดีนี้เกิดจากที่เจ้าอาวาสจะไปรื้อโบสถ์เก่าสร้างโบสถ์ใหม่โดยไม่ถามชาวบ้าน อาจจะเป็นเรื่องการสื่อสารไม่ได้พูดคุยกัน การมีส่วนร่วมน้อยไป...กรณีร้องเรียนส่วนใหญ่ ก็จะมีที่ผ่านมาเมื่อเดือนก่อนนี้ก็จะ เป็น โยมขับไล่เจ้าอาวาสเช่นเดียวกัน กรณีที่เจ้าอาวาสใช้เงินไม่โปร่งใสบ้างอะไรบ้าง คือมันเกิดจากความที่ไม่เข้าใจกัน การทำงานไม่ได้ปรึกษากันก็เลย เกิดเป็นประเด็นแบบนี้ แต่ก็พยายามที่จะหาแนวทางแก้ไข”^{๔๒๕}

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายนอก เป็นปัญหาอุปสรรคที่เกิดจากทรัพยากรทางการบริหารและปัจจัยภายนอกอื่น ๆ พบว่า พระสังฆาธิการมีทัศนคติไม่ยอมเข้าใจกัน มีความไม่เข้าใจและความเห็นไม่ตรงกัน พบว่า “เจ้าคณะอำเภอได้ดำเนินการประชุมคณะสงฆ์ คณะกรรมการ และไวยาวัจกรแล้วมีมติให้ปรองดองสมานฉันท์ ให้อภัยซึ่งกันและกัน แต่ก็มีบางรูปมี

^{๔๒๔}สัมภาษณ์ นายบัญชายุทธ นาคมุจลินทร์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด นครราชสีมา, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๔๒๕}สัมภาษณ์ พระราชวิมลโมลี (ดำรง ทธิฐานโม), เจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา, จังหวัด นครราชสีมา, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

ความไม่เข้าใจกันและมีทัศนคติความเห็นไม่ตรงกัน ไม่เข้าใจการทำหน้าที่ตามบทบาทหน้าที่ตนเอง และบางรูปมีทัศนคติส่วนตัวมากกว่าตามหลักธรรมวินัย”^{๔๒๖}

สรุปได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายใน ได้แก่ ขาดความรู้ความเข้าใจในระเบียบและขั้นตอนการแจ้งเรื่องหรือเหตุการณ์คณะสงฆ์ มีความรู้ความเข้าใจในการระงับอธิกรณ์น้อย ส่วนปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายนอก ได้แก่ ขาดความสามัคคี มีความเห็นไม่ลงรอยกัน

ปัญหา อุปสรรคในการปฏิบัติงานด้านการระงับอธิกรณ์ชั้นเจ้าคณะตำบลของคณะสงฆ์จังหวัดชัยภูมิ

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายใน เป็นปัญหาอุปสรรคเฉพาะตัวของเจ้าคณะอำเภอและรองเจ้าคณะอำเภอผู้ปกครอง พบว่า

๑. เจ้าคณะอำเภอขาดความรู้ด้านกฎหมายและความมั่นใจ มีความรู้ความเข้าใจในพระธรรมวินัยเป็นอย่างดี แต่มีความรู้ด้านกฎหมายยังไม่เต็มที่ มีการดำเนินการตามกระบวนการขั้นตอนทุกอย่าง แต่ยืดหยุ่นที่การลงโทษ ไม่กล้าตัดสินใจลงโทษ เพราะไม่มั่นใจประการหนึ่ง เพราะมีเมตตามากเกินไปประการหนึ่ง การวินิจฉัยอธิกรณ์บางเรื่องจึงใช้เวลานานเป็นปีจึงยุติปัญหาได้ เช่น เรื่องพระภิกษุสี่กา^{๔๒๗}

๒. ขาดหลักการและอำนาจการตัดสินใจ ส่วนใหญ่เมื่อเกิดปัญหาในระดับพื้นที่ คณะสงฆ์มักเกิดความเกรงใจกัน ต้องอาศัยการวินิจฉัยหรือระงับอธิกรณ์โดยผู้ปกครองระดับเหนือขึ้นไปในการไกล่เกลี่ยแก้ไขปัญหา ซึ่งพบว่า “โดยส่วนใหญ่แล้ว ท่านยังมองว่าเหมือนลูกในบ้าน ก็จะอาศัยทางจังหวัด บางทีก็ให้สำนักพุทธเข้าไปร่วมด้วย เหมือนกับว่าจะหาคนกลางอีกคนหนึ่ง แต่ถามว่าถ้าท่านจะตัดสินใจลงโทษท่านทำได้ไหม ก็เห็นว่าท่านทำได้ แต่ว่าท่านอาศัยความเมตตา ก็เลยไม่เขียนไม่ตีลูกตัวเอง ให้คนอื่นมาช่วยจัดการช่วยปราม อะไรประมาณนี้ เป็นสไตล์ของคณะสงฆ์ บางทีท่านก็อ้างว่าเหมือนเขียนด้วยมือลบด้วยเท้า ท่านทำไม่ลงหรอก รอให้เขาสำนึกได้เองก็ลาออกไป ให้เขาคิดได้เองก็ลาออกหรือสึกไป คณะสงฆ์นี้เหมือนกันคือจะมีเมตตา เรียกว่าเป็นวัฒนธรรมองค์กรของคณะสงฆ์เลยก็ว่าได้ เป็นจริตของพระ”^{๔๒๘}

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายนอก เป็นปัญหาอุปสรรคที่เกิดจากทรัพยากรทางการบริหารและปัจจัยภายนอกอื่น ๆ พบว่า อธิกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายบ้านเมือง ที่เกินเลย

^{๔๒๖} สัมภาษณ์ พระครูศรีปริยัตยารักษ์ (ประสงค์ กิตติปัญญา), เลขานุการเจ้าคณะอำเภอเมืองนครราชสีมา, จังหวัดนครราชสีมา, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๔๒๗} สัมภาษณ์ พระมหาสมวงษ์ สีลภูโต, เจ้าคณะอำเภอเมืองชัยภูมิ, จังหวัดชัยภูมิ, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๔๒๘} สัมภาษณ์ นางปรีดา ชาตวุฒิ, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดชัยภูมิ, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

กว่ากฎหมายคณะสงฆ์และผิดในกฎหมายบ้านเมือง (คดีโลก) ซึ่งพบว่า “ปัญหาเรื่องหนึ่งที่หนักที่สุดคือเรื่อง นิคคหกรรม พวกอริกรรม ถ้าอริกรรมเกิดขึ้นเป็นเรื่องของคน ไม่มีปัญหาหรอก แต่ถ้าอริกรรมที่เกิดขึ้นเกี่ยวข้องกับกฎหมายที่มันหนัก (ติณวัตตะ) กับวินัย อันนี้มีปัญหามาก”^{๔๒๙}

สรุปได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายใน ได้แก่ ขาดความมั่นใจและไม่เข้าใจกฎหมาย มีความเกรงใจกันทำให้ตัดสินใจแก้ปัญหายาก ส่วนปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายนอก ได้แก่ การแก้ไขปัญหาวินัยที่เกี่ยวกับกฎหมายบ้านเมือง

ปัญหา อุปสรรคในการปฏิบัติงานด้านการระงับอริกรรมขึ้นเจ้าคณะตำบล ของคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายใน เป็นปัญหาอุปสรรคเฉพาะตัวของเจ้าคณะอำเภอและรองเจ้าคณะอำเภอผู้ปกครอง พบว่า

๑. ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทและกลไกการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหา พบว่า “อริกรรมเรื่องระหองระแหง ส่วนมากเป็นเจ้าหน้าที่บ้านเมืองเป็นผู้จัดการ ถ้าเป็นเรื่องวัดที่ชาวบ้านร้องเรียนพระอย่างนี้ ก็จะร้องเรียนไปทางอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอนี้มีน้อยมากที่จะได้ร่วมอริกรรม แต่ส่วนใหญ่เรื่องที่สามารถยุติปัญหาได้ภายใน ไม่ต้องถึงกับตั้งกรรมการสอบสวน สามารถไกล่เกลี่ยทั้งสองฝ่ายหาข้อยุติได้”^{๔๓๐}

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายนอก เป็นปัญหาอุปสรรคที่เกิดจากทรัพยากรทางการบริหารและปัจจัยภายนอกอื่น ๆ พบว่า พระสังฆาธิการยังขาดความรู้ความเข้าใจและความสามารถในการวินิจฉัยระงับอริกรรมให้สิ้นสุดลงด้วยความเรียบร้อย พบว่า “มีข้อวิาทข้อขัดแย้งบ้างเล็กน้อย ส่วนใหญ่ก็จะเป็นการร้องเรียนเรื่องเจ้าอาวาส ผู้ร้องเรียนคือชาวบ้าน ส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านร้องเรียนเรื่องเจ้าอาวาส พระเณรทั่วไปไม่มี มีแต่เจ้าอาวาส ประเด็นที่สำคัญมักเป็นเรื่องเกี่ยวกับสตรี เป็นความประพฤติที่ไม่เหมาะสมก็มีบ้าง แต่ถึงขั้นโจทก์เป็นอาบัติหนักนี้ไม่มี ส่วนใหญ่ก็จะเป็นเพียงการเกี่ยวข้องที่ไม่เหมาะสมเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็จะร้องเรียนมาที่ตำบลก่อนแล้วก็ตำบลดำเนินการตรวจสอบเพื่อความแน่ใจ ตรวจสอบสอบถามให้แน่ใจเสร็จก็รายงานอำเภอ เมื่อตำบลไกล่เกลี่ยไม่ได้ ที่นี้ก็อำเภอก็เป็นหน้าที่อำเภอที่จะลงไปช่วยไกล่เกลี่ย ก็จะมีหลวงพ่อบ้านอำเภอ รองอำเภอละชาอำเภอ เจ้าคณะตำบล และพระวินยาศการร่วมกันในเรื่องที่มันเกิดพิพาทขึ้นมา สามารถระงับและยุติเรื่องได้ ถ้ายุติไม่ได้ไม่เป็นที่พอใจก็จะมีขอให้สละวัดและก็ไปอยู่ที่อื่นเสียก่อน ที่ถึงลาสิกขานี้

^{๔๒๙}สัมภาษณ์ พระครูสิริวิจิตรกร (สมพร อริยปญโญ), เจ้าคณะอำเภอบ้านแพน, จังหวัดชัยภูมิ, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๔๓๐}สัมภาษณ์ พระครูสิริศรณารักษ์ (ผล ปิยธมโม), เจ้าคณะอำเภอประโคนชัย, จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

ยังไม่มี มีแต่ให้สละวัดและให้ไปอยู่ที่อื่นในกรณีที่ชาวบ้านเขาไม่ยอมเขารับไม่ได้ เป็นในกรณีที่เรานั่นใจว่าไม่มีอาบัติร้ายแรงเกิดขึ้น ตรวจสอบแล้วก็ให้สละวัดแล้วก็ไปอยู่ที่อื่น”^{๔๓๑}

สรุปได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายใน ได้แก่ ไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ในการแก้ไข ปัญหาอธิกรณ์ที่เกิดขึ้น ส่วนปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายนอก ได้แก่ ขาดความรู้ความเข้าใจในการวินิจฉัยระงับอธิกรณ์ให้สิ้นสุดลง

ปัญหา อุปสรรคในการปฏิบัติงานด้านการระงับอธิกรณ์ชั้นเจ้าคณะตำบลของ คณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายใน เป็นปัญหาอุปสรรคเฉพาะตัวของเจ้าคณะอำเภอและรองเจ้าคณะอำเภอผู้ปกครอง พบว่า

๑. พระสังฆาธิการส่วนมากยังขาดความรู้ความเข้าใจด้านการระงับอธิกรณ์อย่างแท้จริง ขาดความรู้ในเชิงกฎหมายและเทคนิคในการสืบสวนสอบสวน ไม่ได้รับการพัฒนาด้านการแก้ไขปัญหาและการระงับอธิกรณ์^{๔๓๒} ทำให้ไม่ชัดเจนในการจัดการกระบวนการเกี่ยวกับการระงับอธิกรณ์ ไม่สามารถแก้ปัญหาได้ พบว่า “ไม่ชัดเจนในเรื่องกฎหมายบ้านเมืองที่มีส่วนเชื่อมโยงกับพระธรรมวินัย เชื่อมโยงกับกฎหมายอาญา ไม่สามารถตัดสินลงไปว่าใช่หรือไม่ใช่ ถูกหรือไม่ถูก^{๔๓๓} มีอธิกรณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ก็ยึดถือแบบแนวทางของหลวงพ่อดังก่อนเป็นหลัก เพราะว่าบางทีก็ไม่ค่อยสัมพันธ์เกี่ยวแก่เรื่องการชำระการระงับอธิกรณ์ต่าง ๆ ที่เคยมีมาแล้ว ก็ต้องชำระให้เรียบร้อยตามแบบประเพณีที่เคยปฏิบัติมา อันนี้ก็เป็นที่ค้ำประกันตามอย่างที่เจ้าคณะอำเภอองค์ก่อนเคยดำเนินมาอย่างไรก็ดำเนินอย่างนั้น ไปในแนวทางทิศทางแต่โบราณที่เคยปฏิบัติมา แม้ในส่วนที่ดีกว่าดี ที่ว่าไม่ดีไม่ควร ก็มีอยู่บ้าง เช่น ไม่สามารถที่จะพอใจกับฝ่ายโจทก์ ไม่พอใจกับจำเลย ส่วนมากที่ไม่พอใจก็คือ การไต่ถามไม่ถูกประเด็น อันนี้ประการหนึ่ง ถามไม่ถูกประเด็นไม่ตรงประเด็น แล้วก็ส่วนมากพวกเราก็มีแบบแต่โบราณ ถ้าหากว่ายังงี้เสียก็ต้องช่วยประคับประคองไว้ก่อน อย่างนี้เมื่อเป็นอย่างนี้ก็มักจะถามไม่ถูกประเด็น หรือผู้ที่โจทก์ก็ไม่กล้าที่จะเปิดเผยตัวเอง อันนี้เรื่องเกี่ยวกับการมีอธิกรณ์เกิดขึ้น แต่ในส่วนการปกครองก็พอใช้ได้....เรื่องอธิกรณ์ต่าง ๆ แต่ว่าการที่จะไปชำระอธิกรณ์นั้นส่วนมากก็จะเห็นหน้ากันว่าเมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งตอบอย่างไรก็จะไปในทางอันเดียวกัน แต่ใน

^{๔๓๑}สัมภาษณ์ พระครูรัตนญาณวิมล (มนตรี รัตนญาณโณ), เจ้าคณะตำบลชุมแสง เลขาธิการเจ้าคณะอำเภอกระสัง, จังหวัดบุรีรัมย์, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๔๓๒}สัมภาษณ์ นายแพทย์ สดทรงศิลป์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๔๓๓}สัมภาษณ์ นายวัชรนนท์ มั่นใจ, ประชาชนชาวบ้าน, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๘.

บางครั้งในเมื่อเห็นหลักฐานหรือได้ทราบหลักฐานตามที่โจทก์ เราก็อาจจะขออนุญาตว่าที่โจทก์ไปอย่างนี้ เราก็ไม่ควรที่จะตอบเพียงเบน ควรจะตอบให้ตรงประเด็น อย่างนี้ก็มีเยอะมาก”^{๔๓๔}

๒. ขาดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติหน้าที่ มีการวินิจฉัยผิดพลาด พบว่า “เรื่องระงับอภิศรณนี้ที่ขาดความรู้ที่นั่นแหละ ขาดความรู้ มันเลยวินิจฉัยผิดพลาด มีอยู่ มีอยู่บ้าง นี่ก็มีปัญหาอยู่บ้าง อันนี้ที่ทั่วทั้งประเทศนั่นแหละ อ้อ แต่ก็ควรให้การศึกษาที่นั่นแหละ ให้ได้รับความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง นี่เรื่องเกี่ยวกับอภิศรณนี้ต้องให้การศึกษา ผู้พิพากษาเขาเรียนอะไร เรียนวิชากฎหมาย และผู้ที่เป็วินัยธรนี้ก็ต้องด้วย วินัยด้วย กฎหมายด้วย มีวินัยแล้วก็ต้องมีกฎหมายบ้านเมืองประกอบด้วย เพราะฉะนั้น จำเป็นจะต้องให้ได้รู้ นี่คืวิธีแก้ปัญหา การศึกษานี้โชคดีแล้ว มหาวิทยาลัยเปิดนิติศาสตร์ ต่อไปใครจะมาเป็นเจ้าของอวาสกก็ต้องจบนิติศาสตร์ด้วย ผู้ช่วยเจ้าอวาสกก็ตามนั้น เผยแผ่จบอะไร การศึกษาแบบไหน ต้องให้มันได้การศึกษาให้ครบถ้วน”^{๔๓๕}

๓. ขาดความรู้ความเข้าใจกระบวนการวิธีพิจารณาสอบสวนอภิศรณ พบว่า “แต่อำเภอบางอำเภอ ผมก็รู้ว่าเขาสำนึกพอสมควร แต่เมื่อสำนึกพอสมควร แต่ขาดความรู้ พวกสำนึกพอสมควร แต่ขาดความรู้ ไม่มีความเข้าใจในกระบวนการวิธีพิจารณาสอบสวนเพื่อระงับอภิศรณสิ่งนี้”^{๔๓๖}

๔. ไม่มีความสามารถในการระงับอภิศรณให้เรียบร้อย พบว่า “ความสามารถยังไม่พอ ไม่ใช่อำเภอหลายอำเภอจะคิดถึงแต่จังหวัดอย่างเดียว อะไรก็คิดถึงจังหวัด นี่ผมส่งไปแล้ว เรื่องเกิดในวัดขอให้วัดจัดการให้เรียบร้อย เรื่องเกิดในตำบลขอให้ตำบลจัดการให้เรียบร้อย เรื่องเกิดในอำเภอขอให้อำเภอจัดการให้เรียบร้อย จนสุดความสามารถจริง ๆ เข้าจังหวัดก็น่าเห็นใจ ส่วนมากก็จะทิ้งให้จังหวัดอย่างเดียว อย่างนี้ อย่างที่เป็นไปแล้ว ๑ ปี จังหวัดทำเอง มันขาดการกระทำมา ๗-๘ ปี”^{๔๓๗}

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายนอก เป็นปัญหาอุปสรรคที่เกิดจากทรัพยากรทางการบริหารและปัจจัยภายนอกอื่น ๆ พบว่า การไม่ยอมรับกระบวนการตัดสินหรือการพิจารณาอภิศรณในระบบของธรรมวินัย พบว่า “มีอยู่ ยังไม่จบ มีอยู่ ๒ งานยังไม่จบเลย, งานแรกยังไม่จบ เพราะว่าพระเรานี้ก็ดื้อแพ่ง เมื่อเขากลับถึงวินัยก็หาวิธีอื่นไป ไปทำเพื่อให้มันเด่น จะได้มาทับจุดที่ประเด็นเป็นอภิศรณ นี่มีวิธีการ แทนที่จะแก้ปัญหาตรงที่ตนเองเป็น รับสารภาพยอมรับ เคารพปฏิบัติ

^{๔๓๔}สัมภาษณ์ พระครูอุดรประชานุกูล (สมอาจ สกโก), เจ้าคณะตำบลแกไหญ่, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๔๓๕}สัมภาษณ์ พระธรรมโมลี ดร. (ทองอยู่ ญาณวิสุทโธ), ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค ๑๑, วัดศาลาลอย พระอารามหลวง จังหวัดสุรินทร์, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๔๓๖}สัมภาษณ์ พระโสภณปริยัตยาภรณ์ (ฉัตรต์ สจจวโร), เจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๔๓๗}สัมภาษณ์ พระโสภณปริยัตยาภรณ์ (ฉัตรต์ สจจวโร), เจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๘.

รับแค่วันทำแค่นั้น ไข้ไหม อยู่ ๒ คน ไม่รับ ไม่ได้ทำอะไร ๆ ไม่ได้ทำอะไร, งานที่ ๒ นี้กำลังตรวจดีเอ็นเอ เจ้าคณะอำเภอผมส่งไปแล้ว นี่ก็เป็นเรื่องยาก ก็ว่าให้ตรวจดีเอ็นเอ สมัยแต่ก่อนนั้นประจักษ์พยาน ไม่ประจักษ์พยาน ก็เจ้าตัวยอมรับสารภาพ เพราะสำนึกผิด แต่ปัจจุบันนี้ ประจักษ์พยานก็ประจักษ์พยาน แต่เขายังไม่รับนั้นนะ ยังตรวจดีเอ็นเอ แล้วผมว่า มันไข้ไหม? มันก็ไข้ แต่ว่ามันไปยึดแบบโลกธรรมมากกว่า แทนที่จะรับสำนึกในตัวเอง ทำตัวเองก็รับผิดชอบสิ ผมผิดแล้วครับ”^{๔๓๘}

สรุปได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายใน ได้แก่ ขาดความรู้ความเข้าใจในการระงับอิทธิกรณอย่างแท้จริง ขาดทักษะและเทคนิคการสืบสวนสอบสวนอิทธิกรณที่เกิดขึ้น ไม่เข้าใจกระบวนการระงับอิทธิกรณที่เกี่ยวกับกฎหมายบ้านเมืองกับพระธรรมวินัย ขาดความรู้ความเข้าใจในการวินิจฉัย ส่วนปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายนอก ได้แก่ พระผู้ใต้บังคับบัญชาไม่ยอมรับกระบวนการตัดสินอิทธิกรณ

สรุปสภาพปัจจุบัน และปัญหาอุปสรรคการปฏิบัติงานด้านการระงับอิทธิกรณ วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะตำบล ของพระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑

สภาพการปฏิบัติงานด้านการระงับอิทธิกรณของพระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ พบว่า เจ้าคณะอำเภอและรองเจ้าคณะอำเภอยึดมั่นพระธรรมวินัยเป็นหลักในการดำเนินการระงับอิทธิกรณ เน้นความละมุนละม่อมและใช้หลักเมตตาในการแก้ไข้ปัญหา แต่ส่วนมากยังไม่ได้รับการพัฒนาด้านการแก้ไข้ปัญหาและระงับอิทธิกรณ ทำให้ขาดความรู้ความเข้าใจในกฎหมายและกระบวนการขั้นตอนเทคนิควิธีในการสืบสวนสอบสวน ไม่ชัดเจนในประเด็นกฎหมายบ้านเมืองที่มีส่วนเชื่อมโยงกับพระธรรมวินัย เชื่อมโยงกับกฎหมายอาญาและแพ่ง ไม่สามารถตัดสินลงไปว่าใช่หรือไม่ใช่ ถูกหรือไม่ถูก ขาดหลักการและความมั่นใจในการตัดสินใจ ไม่กล้าตัดสินลงโทษเพราะไม่มั่นใจ เพราะมีเมตตา และเพราะความเกรงใจ ถึงกระนั้นก็พร้อมปฏิบัติหน้าที่และพยายามใช้ความรู้ความสามารถและประสบการณ์เท่าที่มีดำเนินการระงับอิทธิกรณให้เป็นไปตามกระบวนการขั้นตอนอย่างระมัดระวังเพื่อให้เกิดความบริสุทธิ์ ยุติธรรมและสำเร็จผลด้วยความเรียบร้อยเป็นที่ยอมรับได้ของทุกฝ่าย มีการประสานงานความร่วมมือจากทางราชการเพื่อมีส่วนร่วมในการไกล่เกลี่ยแก้ไข้ปัญหา อิทธิกรณที่มีอยู่ส่วนมากเป็นเรื่องด้านการปกครองเกี่ยวกับพฤติกรรมไม่เหมาะสมของพระภิกษุและด้านการสาธารณูปการที่มักเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ดินและเงินวัด แต่ก็มีเจ้าคณะอำเภอบางรูปที่ขาดความรับผิดชอบไม่ปฏิบัติหน้าที่ในการระงับอิทธิกรณปล่อยให้เป็นการของเจ้าคณะจังหวัด การดำเนินการระงับอิทธิกรณของเจ้าคณะอำเภอมิทั้งสำเร็จผลเรียบร้อยและไม่สำเร็จผลด้วยเหตุปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่าง ๆ กันที่หลากหลาย

^{๔๓๘}สัมภาษณ์ พระโสภณปริยัตยาภรณ์ (ฉัตร สจจวโร), เจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๘.

ปัญหาอุปสรรคที่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการระงับอิทธิกรณ วิจัยวิจัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะตำบลของพระสังฆาธิการระดับอำเภอใน เขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ สรุปได้ดังนี้

๑. เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอขาดความรู้ความเข้าใจในกฎหมายและเทคนิควิธี ในการสืบสวนสอบสวน ไม่ชัดเจนในเรื่องกฎหมายบ้านเมืองที่มีส่วนเชื่อมโยงกับพระธรรมวินัย เชื่อมโยงกับกฎหมายอาญาและกฎหมายอื่น ไม่สามารถตัดสินใจได้ว่าใช่หรือไม่ใช่ ถูกหรือไม่ถูก ขาดความเข้าใจ ในระเบียบและขั้นตอนกระบวนการเกี่ยวกับการระงับอิทธิกรณ ขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาท หน้าที่และกลไกการมีส่วนร่วมในการระงับอิทธิกรณ ไม่มีความสามารถในการไกล่เกลี่ยและวินิจฉัย ระงับอิทธิกรณให้สิ้นสุดลงด้วยความเรียบร้อย

๒. ไม่ได้ได้รับการพัฒนาด้านการแก้ไขปัญหาและระงับอิทธิกรณ

๓. ขาดหลักการและความมั่นใจในการตัดสินใจ ไม่กล้าตัดสินใจเพราะไม่มั่นใจ เพราะมีเมตตา และเพราะความเกรงใจทั้งการสั่งการหรือกำหนดโทษก็ยังไม่เป็นธรรม ยังใช้ระบบ อุปถัมภ์ เห็นอกเห็นใจ และเอื้อต่อพวกพ้อง ผู้ปกครองถือตนเป็นใหญ่ ไม่รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

๔. เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส และพระภิกษุบางรูปมีทัศนคติไม่ยอมเข้าใจกัน มีความไม่ เข้าใจและความเห็นไม่ตรงกัน และบางรูปไม่ยอมรับกระบวนการตัดสินใจหรือการพิจารณาอิทธิกรณใน ระบบของพระธรรมวินัย พยายามหาวิธีบ่ายเบี่ยง หลีกเลียง เบี่ยงเบนประเด็น ทำให้การดำเนินการระงับ อิทธิกรณยังไม่สามารถยุติลงได้ ต้องยืดเยื้อออกไป

๔) ด้านการแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบล

จากเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาด้านการแก้ไขข้อขัดข้องของพระสังฆาธิการโดยมี สารสำคัญดังนี้

สภาพการปฏิบัติงาน

การแก้ไขข้อขัดข้องนั้นก็คือเจ้าคณะอำเภอช่วยแก้ไขช่วยคลายความสงสัย ความไม่เข้าใจ ความไม่รู้วิธีปฏิบัติ ไม่รู้วิธีทำ หรือปฏิบัติไม่ถูกทำไม่ถูก รวมทั้งช่วยเหลือบรรเทาแก้ไขปัญหาอุปสรรค ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงานในหน้าที่ของเจ้าคณะตำบลในเขตปกครองของตน^{๔๓๙} การช่วยแก้ไข ข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบลเป็นการช่วยเหลือพระสังฆาธิการในเขตปกครองให้สามารถปฏิบัติงานให้ เป็นไปตามแผนงานและเป้าหมายที่กำหนดไว้^{๔๔๐} โดยเฉพาะการดำเนินงานตามหน้าที่ที่เจ้าคณะ

^{๔๓๙}สัมภาษณ์ พระราชปรีดีติกวี (สุพจน์ โชติญาโณ), เจ้าคณะจังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๔๔๐}สัมภาษณ์ พระครูรัตนธรรมานุรักษ์ (ภูชิต ยสินธุโร), รองเจ้าคณะอำเภอรันบุรี, จังหวัดสุรินทร์, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

ตำบลจะต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย และกฎระเบียบมหาเถรสมาคม ซึ่งจะช่วยให้เจ้าคณะตำบลมีประสบการณ์และการเรียนรู้หลักและวิธีการปฏิบัติงานและการดำเนินการกิจการงานคณะสงฆ์อย่างลึกซึ้ง^{๔๔๑} สามารถแก้ไขปัญหาอุปสรรคข้อขัดข้องที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้าระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ทั้ง ๖ ด้านไม่ว่าจะเป็นการดำเนินการปกครอง การควบคุมส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ การระงับอธิกรณ์ การช่วยแก้ไขปัญหาคำปรึกษาเจ้าอาวาส การควบคุมบังคับบัญชาเจ้าอาวาสและพระภิกษุสามเณรตลอดทั้งคฤหัสถ์ในปกครอง และการตรวจการประชุมคณะสงฆ์ในเขตปกครองให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย อันจะเป็นการช่วยแบ่งเบาและลดภาระในการปกครองดูแลของเจ้าคณะอำเภอได้เป็นอย่างดีอีกด้วย^{๔๔๒} เจ้าคณะอำเภอจะต้องเรียนต่อศึกษาให้มีวิชาความรู้เพื่อช่วยหาคำปรึกษาแนะนำช่วยแก้ปัญหาเจ้าคณะตำบลได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากเจ้าคณะอำเภอไม่มีความรู้ไม่ได้รับการศึกษา การอบรมแนะนำให้คำปรึกษาอาจเกิดความผิดพลาดหรือไร้ประสิทธิภาพได้^{๔๔๓} และจะต้องหมั่นพูดหมั่นคุยหมั่นประชุมกัน การสัมมนากันบ่อย ๆ เป็นวิธีการให้คำปรึกษาแนะนำแนวทางแก้ไขปัญหาคือข้อขัดข้องได้เป็นอย่างดีประการหนึ่ง^{๔๔๔} เจ้าคณะอำเภอมีความรู้จำกัดเฉพาะเรื่องเฉพาะทาง ไม่ครอบคลุมไปทุกเรื่อง และมีบทบาทหน้าที่ต้องให้คำปรึกษาเจ้าคณะตำบลเจ้าอาวาสและชาวบ้าน จึงควรมีที่ปรึกษาในทุก ๆ ด้าน ไม่ควรปล่อยให้ต้องทำงานทุกอย่างเพียงลำพัง บางพื้นที่มีที่ปรึกษาทั้งฝ่ายบรรพชิตทั้งฝ่ายบ้านเมือง แต่บางพื้นที่ยังไม่มี การเชื่อมต่อเพื่อการดำเนินงานอย่างชัดเจน^{๔๔๕}

พระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ยังไม่เคยมีรายงานการปฏิบัติงานด้านการแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบลเป็นเอกสารหรือลายลักษณ์อักษร แต่ก็มีรายงานด้วยวาทะว่าเจ้าคณะตำบลไม่มีความรู้ความเข้าใจ ทำอะไรไม่ถูก มักทำตามที่ญาติโยมชี้แนะไม่รู้ถึงพระธรรมวินัย เจ้าคณะอำเภอจึงได้เข้าไปช่วยเหลือ แสดงให้เห็นว่าเจ้าคณะอำเภอดูแลเอาใจใส่ในหน้าที่ของตนเองเป็นอย่างดี แม้ไม่มีความรู้ก็แสวงหาความรู้ ปรึกษาผู้รู้เพื่อนำมาปฏิบัติหน้าที่

^{๔๔๑}สัมภาษณ์ พระเทพภาวนาวิกรม (บุญมา ปุณฺณภิริโต), เจ้าคณะจังหวัดชัยภูมิ, ๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๔๔๒}สัมภาษณ์ พระราชวิมลโมลี (ดำรง ทิฏฐธมฺโม), เจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา, จังหวัดนครราชสีมา, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๔๔๓}สัมภาษณ์ พระธรรมโมลี ดร. (ทองอยู่ ญาณวิสุทฺโธ), ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค ๑๑, วัดศาลาลอย พระอารามหลวง จังหวัดสุรินทร์, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๔๔๔}สัมภาษณ์ นายบัญชายุทธ นาคมุจลินทร์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๔๔๕}สัมภาษณ์ นายวัชรนนท์ มั่นใจ, ปราชญ์ชาวบ้าน, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๘.

พัฒนากิจการงานคณะสงฆ์^{๔๔๖} เจ้าคณะอำเภอส่วนมากมีความรู้ความสามารถและประสบการณ์อยู่ในระดับเป็นที่น่าพอใจและเอาใจใส่ปฏิบัติงานในการให้คำปรึกษาแนะนำช่วยเหลือแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบลเป็นอย่างดีด้วยความเป็นกัลยาณมิตร^{๔๔๗} แม้จะยังขาดความรู้ความเข้าใจในข้อกฎหมาย กฎระเบียบต่าง ๆ และสาขาวิชาการที่เกี่ยวข้อง^{๔๔๘} ก็ตาม บางรูปก็แสวงหาความรู้ด้วยการขอคำปรึกษาแนะนำข้อปฏิบัติแนวทางดำเนินการเรื่องภารกิจงานคณะสงฆ์ เช่น การขอใช้ที่ดินเพื่อสร้างวัดจากเจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด^{๔๔๙} และมีความเมตตาเป็นกันเองช่วยเหลือแก้ไขปัญหาข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบลแบบพี่แบบน้อง โดยยึดหลักพระธรรมวินัยเป็นสิ่งสำคัญ ทั้งนี้ ส่วนใหญ่เป็นปัญหาอุปสรรคที่มีความซับซ้อนน้อย^{๔๕๐} และมักจะเป็นเจ้าคณะตำบลที่มีอายุพรรษามากแล้วที่ประสบปัญหาอุปสรรคและข้อขัดข้องในการปฏิบัติงาน^{๔๕๑} กิจกรรมที่เจ้าคณะอำเภอใช้เป็นเครื่องมือในการให้คำปรึกษาแนะนำแก้ไขปัญหาอุปสรรคข้อขัดข้องในการปฏิบัติงานของเจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาสมีหลายวิธี เช่น การนัดประชุมชี้แจง การจัดประชุมอบรม การลงพื้นที่ตรวจเยี่ยมและแนะนำชี้แจงถึงวัดเป็นการเฉพาะ การแนะนำชี้แจงในสถานการณ์จริง^{๔๕๒} เจ้าคณะอำเภอบางอำเภอนิมนต์เจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาสที่ประสบปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานมาประชุมที่วัดเพื่อแนะนำให้คำปรึกษาช่วยแก้ไขปัญหาและร่วมปรึกษาหารือถึงแนวทางในการพัฒนางานคณะสงฆ์ต่อไป^{๔๕๓} ที่สำคัญมีการนำกรณีศึกษาที่เคยเกิดเป็นปัญหาอุปสรรคความขัดข้องในอดีตมาเป็นกรณีตัวอย่างแล้ว

---

^{๔๔๖}สัมภาษณ์ พระโสภณปริยัตยาภรณ์ (ฉัตร สจจวโร) , เจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๔๔๗}สัมภาษณ์ นางปรีดา ชาตวิฑูมิ, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดชัยภูมิ, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๔๔๘}สัมภาษณ์ พระมหาสมวงษ์ สีลภูโต, เจ้าคณะอำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๔๔๙}สัมภาษณ์ นางปรีดา ชาตวิฑูมิ, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดชัยภูมิ, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๔๕๐}สัมภาษณ์ นายเพทาย สดทรงศิลป์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๔๕๑}สัมภาษณ์ พระครูศรีปริยัตยารักษ์ (ประสงค์ กิตติปัญญา), เลขานุการเจ้าคณะอำเภอเมืองนครราชสีมา, จังหวัดนครราชสีมา, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๔๕๒}สัมภาษณ์ พระครูรัตนญาณวิมล (มนตรี รัตนญาณโณ), เจ้าคณะตำบลชุมแสง เลขานุการเจ้าคณะอำเภอกระสัง, จังหวัดบุรีรัมย์, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๔๕๓}สัมภาษณ์ พระครูสิริพรหมสร (สมพงษ์ พรหมสโร), เจ้าคณะอำเภอท่าตูม, จังหวัดสุรินทร์, ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

ร่วมกันกำหนดแนวทางแก้ไขข้อขัดข้องและป้องกันปัญหาข้อขัดข้องที่จะเกิดขึ้นในอนาคต^{๔๕๔} แต่ส่วนมากแล้ว เจ้าคณะอำเภอจะลงพื้นที่ไปช่วยดูแลแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานถึงวัดถึงตำบลเป็นประจำ พร้อมชี้แจงสร้างความเข้าใจแก่พระสงฆ์ที่ขัดขวางที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจ ให้มีความรู้ความเข้าใจในหน้าที่ความรับผิดชอบ ระเบียบปฏิบัติ และการปฏิบัติงานเพิ่มมากขึ้น^{๔๕๕} ทั้้งงานตามภาระหน้าที่กิจการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน งานสังฆกรรม และงานพิธีการต่าง ๆ เช่น งานผูกพัทธสีมางานพระราชทานเพลิงศพ เป็นต้น เจ้าคณะอำเภอจะลงไปกำกับดูแลให้คำปรึกษาแนะนำให้กำลังใจเป็นอย่างดี^{๔๕๖} ทั้้งยังนำพระภิกษุสามเณรไปช่วยงานช่วยอำนวยความสะดวกบริการอย่างเต็มที่ มีเจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดลงพื้นที่ช่วยดูแล และมีคณะกรรมการช่วยรับผิดชอบเป็นแผนก ๆ^{๔๕๗} ข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบลที่เจ้าคณะอำเภอต้องลงไปช่วยแก้ไขให้คำปรึกษาแนะนำมีหลายงานหลายอย่างแตกต่างกันไป^{๔๕๘} ส่วนใหญ่จะเป็นงานด้านการปกครอง^{๔๕๙} งานด้านสาธารณูปการ^{๔๖๐} งานด้านเทคโนโลยี งานสารบรรณ^{๔๖๑} และงานเอกสาร^{๔๖๒} เช่น งานด้านการปกครองที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ในการปกครอง ซึ่งนาน ๆ จะมีเกิดขึ้นครั้งหนึ่งที่เจ้าคณะตำบลไม่เข้าใจหรือมีความสงสัย ปฏิบัติไม่ถูก เช่นนี้ อำเภอก็จะลงไปช่วยเหลือดูแลแนะนำ เช่น เจ้าคณะตำบลไม่เข้าใจในข้อปฏิบัติสำหรับตนเอง ละเลยหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่ไม่เต็มที่ ลืมปกครองดูแลพระลูกวัด ลืมปกครองดูแลเจ้าอาวาสในเขตปกครอง เป็นต้น

---

^{๔๕๔}สัมภาษณ์ พระครูสิริศรณารักษ์ (ผล ปิยธมฺโม), เจ้าคณะอำเภอประโคนชัย, จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๔๕๕}สัมภาษณ์ พระครูศรีภาวนาวินัย (ประกอบ ปภังโกโร), เจ้าคณะอำเภอขามสะแกแสง, จังหวัดนครราชสีมา, ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๔๕๖}สัมภาษณ์ นายวิยะ ศรีพรหม, ครูชำนาญการพิเศษ, โรงเรียนบ้านละเวียงแปลงคุรุราษฎร์บำรุง อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๔๕๗}สัมภาษณ์ นายเอือก มีแก้ว, กำนันตำบลนาดี, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๘ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๔๕๘}สัมภาษณ์ นายเสรี อุปลัมภ์, หัวหน้าศูนย์สมุนไพรรตบัตไพร, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๔๕๙}สัมภาษณ์ พระเทพภาวนาวิกรม (บุญมา ปุณฺณวชิโร), เจ้าคณะจังหวัดชัยภูมิ, ๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๔๖๐}สัมภาษณ์ พระครูนิเทศก์ธรรมคุณ (วินัย ฐานิสฺสโร), เจ้าคณะอำเภอโนนดินแดง, จังหวัดบุรีรัมย์, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๔๖๑}สัมภาษณ์ พระครูสิริพรหมสร (สมพงษ์ พรหมสโร), เจ้าคณะอำเภอท่าตูม, จังหวัดสุรินทร์, ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๔๖๒}สัมภาษณ์ พระครูศรีปริยัตยารักษ์ (ประสงค์ กิตติปัญญา), เลขานุการเจ้าคณะอำเภอเมืองนครราชสีมา, จังหวัดนครราชสีมา, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๘.

ส่วนมากเป็นเจ้าของตำบลดั้งเดิมที่มีอายุพรรษามากแล้ว และการลงไปช่วยแนะนำแก้ไขข้อขัดข้องนี้จะไปเป็นคณะประกอบด้วย เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าอำเภอ และพระเลขานุการเจ้าคณะอำเภอ พระเลขานุการรองเจ้าคณะอำเภอ^{๔๖๓} มีการช่วยแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาสผู้ขาดความรู้ความเข้าใจในพระธรรมวินัยอย่างลึกซึ้ง มีความรู้ความเข้าใจในวิชาการสมัยใหม่^{๔๖๔} ในกฎหมายและกฎระเบียบข้อบังคับมหาเถรสมาคมน้อย ไม่มีความสามารถในการดำเนินการปกครองด้วยการจัดอบรมความรู้ความเข้าใจเรื่องงานปกครองและกฎระเบียบมหาเถรสมาคมให้บ่อย ๆ จนมีความรู้ความเข้าใจดีขึ้น^{๔๖๕} มีการช่วยแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาสผู้ไม่มีความรู้ความเข้าใจและความสามารถในการวางผังพัฒนาวัดได้ ด้วยการให้คำปรึกษาแนะนำการวางผังพัฒนาบริเวณวัดให้เป็นระเบียบเป็นสัดส่วน ให้เป็นแถวเป็นแนว จะทำอะไรจะสร้างอะไรต้องมีการปรึกษากัน ไม่ให้ทำโดยพลการตามใจชอบ ต้องมีการวัดพื้นที่ ต้องมีการวางผังบริบทของวัด และแนะนำชี้ที่แสดงพื้นที่สำหรับดำเนินการก่อสร้างให้ด้วย^{๔๖๖}

แต่ก็ปรากฏว่ามีบางอำเภอที่เจ้าคณะอำเภอไม่ค่อยได้ลงพื้นที่เยี่ยมเยียนสอดส่องดูแลให้กำลังใจให้คำปรึกษาแนะนำเจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาสในเขตปกครอง แต่ได้เคยแจ้งไว้ว่าหากมีปัญหาอุปสรรคใด ๆ ก็ให้รายงานหรือแจ้งให้ทราบด้วย เจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาสในเขตปกครองนั้นได้ช่วยกันดำเนินงานคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามศักยภาพของตนเอง^{๔๖๗} และเมื่อมีปัญหาอุปสรรคข้อขัดข้องในการปฏิบัติงานก็จะไปขอคำปรึกษาถึงวัดเจ้าคณะอำเภอ^{๔๖๘} ซึ่งอาจเป็นเพราะวัดในเขตตำบลนั้น ๆ ไม่มีปัญหาอะไรใหญ่โตนัก โดยมากเจ้าคณะตำบลมีศักยภาพสามารถดำเนินการและแก้ไขปัญหาอุปสรรคได้ด้วยดี^{๔๖๙} หรืออาจเป็นเพราะภารกิจของเจ้าคณะอำเภอมิมาก ทำให้ไม่มีเวลา

---

^{๔๖๓}สัมภาษณ์ พระครูรัตนญาณวิมล (มนตรี รัตนญาโณ), เจ้าคณะตำบลชุมแสง เลขานุการเจ้าคณะอำเภอกระสัง, จังหวัดบุรีรัมย์, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๔๖๔}สัมภาษณ์ พระครูสิริวิจิรากร (สมพร อริยปญโญ), เจ้าคณะอำเภอบ้านแพ้น, จังหวัดชัยภูมิ, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๔๖๕}สัมภาษณ์ พระเทพภาวนาวิกรม (บุญมา ปุญญาภิโรโต), เจ้าคณะจังหวัดชัยภูมิ, ๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๔๖๖}สัมภาษณ์ พระครูนิเทศก์ธรรมคุณ (วินัย ฐานิสโร), เจ้าคณะอำเภอโนนดินแดง, จังหวัดบุรีรัมย์, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๔๖๗}สัมภาษณ์ พระครูอุดรประชานุกูล (สมอาจ สกโก), เจ้าคณะตำบลแกใหญ่, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๔๖๘}สัมภาษณ์ พระครูสิริวิจิรากร (สมพร อริยปญโญ), เจ้าคณะอำเภอบ้านแพ้น, จังหวัดชัยภูมิ, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๔๖๙}สัมภาษณ์ นายประยงค์ ศรีแก้ว, ผู้ใหญ่บ้านโคกรัมย์พัฒนา, อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๕๘.

เพียงพอในการลงพื้นที่เยี่ยมเยียนให้คำปรึกษาชี้แนะ แนะนำ และช่วยแก้ไขปัญหาอุปสรรคข้อขัดข้องต่าง ๆ ของเจ้าคณะตำบลได้อย่างเต็มที่^{๔๗๐}

เมื่อพิจารณาแยกปัญหาและอุปสรรคการปฏิบัติงานด้านการแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบล ตามจังหวัด พบว่า

ปัญหา อุปสรรคในการปฏิบัติงานด้านการแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบล จังหวัดนครราชสีมา

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายใน เป็นปัญหาอุปสรรคเฉพาะตัวของเจ้าคณะอำเภอและรองเจ้าคณะอำเภอผู้ปกครอง พบว่า เจ้าคณะอำเภอมีภาระหน้าที่และบทบาทในการให้คำปรึกษาแนะนำช่วยแก้ไขปัญหาอุปสรรคข้อขัดข้องในการปฏิบัติงานทุกด้านของเจ้าคณะตำบล และเจ้าอาวาส แต่มีเพียงที่ปรึกษาที่เป็นอดีตเจ้าคณะอำเภอที่เกษียณแล้วได้รับการยกขึ้นในตำแหน่งที่ปรึกษาเจ้าคณะอำเภอ และมีความชราภาพ บางรูปไม่มีความรู้ในศาสตร์สมัยสาขาต่าง ๆ เจ้าคณะอำเภอจึงไม่มีที่ปรึกษาที่มีความสามารถครอบคลุมและสอดคล้องทันกับเหตุการณ์โลกสมัยปัจจุบัน อาจปฏิบัติหน้าที่การให้คำปรึกษาแก้ไขข้อขัดข้องแก่เจ้าคณะตำบลได้ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร โดยเฉพาะเจ้าคณะตำบลที่มีอายุพรรษามากแล้ว^{๔๗๑}

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายนอก เป็นปัญหาอุปสรรคที่เกิดจากทรัพยากรทางการบริหารและปัจจัยภายนอกอื่น ๆ พบว่า เจ้าอาวาสไม่มีความรู้ด้านการเงินการบัญชี พบว่า “เจ้าอาวาส รักษาการเจ้าอาวาสไม่เข้าใจเรื่องการใช้เงิน ไม่ทำบัญชี และชาวบ้านมีผลประโยชน์ในวัด กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเก็บหมัด มีประมาณ ๓-๔ วัดที่ขัดแย้งกับเจ้าอาวาส ให้เจ้าคณะตำบลเข้าไปดูแลตั้งไวยาวัจกร”^{๔๗๒}

สรุปได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายใน ได้แก่ พระผู้ดำรงตำแหน่งอายุมาก ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มความสามารถ ไม่มีความรู้ในศาสตร์สมัยใหม่ ส่วนปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายนอก ได้แก่ ขาดความรู้เข้าใจด้านการเงินบัญชี เกิดความขัดแย้งในการจัดเก็บรักษาเงินของวัด

^{๔๗๐} สัมภาษณ์ นายประสงค์ ทองประ, นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ, สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดบุรีรัมย์, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๔๗๑} สัมภาษณ์ พระครูศรีปริยัตยารักษ์ (ประสงค์ กิตติปัญญา), เลขาธิการเจ้าคณะอำเภอเมืองนครราชสีมา, จังหวัดนครราชสีมา, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๔๗๒} สัมภาษณ์ พระครูศรีภวนาวินสุทธิ (ประกอบ ปภงกโร), เจ้าคณะอำเภอขามสะแกแสง, จังหวัดนครราชสีมา, ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

ปัญหา อุปสรรคในการปฏิบัติงานด้านการแก้ไขข้อขัดข้องของชั้นเจ้าคณะตำบล จังหวัดชัยภูมิ

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายใน เป็นปัญหาอุปสรรคเฉพาะตัวของเจ้าคณะอำเภอและรองเจ้าคณะอำเภอผู้ปกครอง พบว่า เจ้าคณะอำเภอบางรูปยังขาดความรู้ความเข้าใจ พระธรรมวินัย กฎหมาย กฎระเบียบมหาเถรสมาคมอย่างลึกซึ้ง^{๔๗๓} และไม่มีความรู้ในวิชาการสมัยใหม่เท่าที่ควร เช่น จิตวิทยาการให้คำปรึกษาและแนะนำการแก้ปัญหา ไม่มีความรู้ในเชิงกฎหมายเพื่อช่วยเหลือให้คำปรึกษาแนะนำในการแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบล^{๔๗๔} ขาดความรู้ความเข้าใจในระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับการคณะสงฆ์ มีเจ้าคณะอำเภอบางอำเภอมาขอคำปรึกษาแนะนำข้อปฏิบัติแนวทางดำเนินการ และขอให้สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดช่วยกำกับดูแลเรื่องเกี่ยวกับการดำเนินการภารกิจงานของวัดต่าง ๆ ในเขตปกครองที่ยังติดขัดอยู่ เช่น เรื่องการขอใช้ที่ดินเพื่อสร้างวัด แสดงให้เห็นว่าเจ้าคณะอำเภอบางรูปยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในระเบียบวิธีปฏิบัติงานบางอย่าง ซึ่งอาจมีผลทำให้ไม่สามารถให้คำปรึกษาแนะนำและช่วยแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบลได้อย่างมีประสิทธิภาพได้^{๔๗๕} เจ้าคณะอำเภอบางอำเภอมีการให้คำปรึกษาแก่เจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาสในพื้นที่น้อยมาก เนื่องจากมีการประชุมหรือพบปะปรึกษารื้อกันน้อยครั้ง^{๔๗๖}

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายนอก เป็นปัญหาอุปสรรคที่เกิดจากทรัพยากรทางการบริหารและปัจจัยภายนอกอื่น ๆ พบว่า เจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาสบางรูปไม่มีความรู้ความเข้าใจในระเบียบวิธีการปฏิบัติงานในหน้าที่ พบว่า “พระสงฆ์ฆาติการที่มีความรู้ความสามารถเหลืออยู่จำนวนน้อย พระสงฆ์ที่ได้รับการศึกษาเล่าเรียนมีความรู้ความสามารถจะลาสิกขา ส่วนผู้ที่ยังอยู่เมื่อมีความรู้จะปฏิบัติในลักษณะที่ไม่สร้างสรรค์ เป็นปัญหาจรรยาวัชว่างคล่อง ทำให้การปฏิบัติหน้าที่มีอุปสรรคมากขึ้น ส่วนใหญ่ใช้ความคิดเห็นส่วนตัวเป็นบรรทัดฐานมากกว่าใช้หลักการตามกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับในการตัดสินใจ”^{๔๗๗}

^{๔๗๓}สัมภาษณ์ พระครูสิริวิจิตร (สมพร อริยปณฺโญ), เจ้าคณะอำเภอบ้านแท่น, จังหวัดชัยภูมิ, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๔๗๔}สัมภาษณ์ พระมหาสมวงษ์ สีลภูโต, เจ้าคณะอำเภอเมืองชัยภูมิ, จังหวัดชัยภูมิ, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๔๗๕}สัมภาษณ์ นางปรีดา ชาตวิฑู, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดชัยภูมิ, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๔๗๖}สัมภาษณ์ พระครูสิริวิจิตร (สมพร อริยปณฺโญ), เจ้าคณะอำเภอบ้านแท่น, จังหวัดชัยภูมิ, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๔๗๗}สัมภาษณ์ พระมหาสมวงษ์ สีลภูโต, เจ้าคณะอำเภอเมืองชัยภูมิ, จังหวัดชัยภูมิ, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

สรุปได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายใน ได้แก่ ขาดความรู้ความเข้าใจที่ลึกซึ้งในพระธรรมวินัย ขาดความรู้หลักจิตวิทยาการให้คำปรึกษาและศาสตร์สมัยใหม่ ขาดความรู้ด้านกฎหมายบ้านเมือง ส่วนปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายนอก พระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถมีการศึกษาเล่าเรียนสูงแล้วจะลาสิกขา

ปัญหา อุปสรรคในการปฏิบัติงานด้านการแก้ไขข้อขัดข้องชั้นเจ้าคณะตำบล ของ พระสังฆาธิการระดับอำเภอ จังหวัดบุรีรัมย์

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายใน เป็นปัญหาอุปสรรคเฉพาะตัวของเจ้าคณะอำเภอและรองเจ้าคณะอำเภอผู้ปกครอง พบว่า เจ้าคณะอำเภอไม่มีความรู้และทักษะการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการปฏิบัติงานในหน้าที่ หรือหากมีก็เพียงแค่อ่านได้ไม่ถึงระดับชำนาญการ เมื่อเจ้าคณะตำบลหรือเจ้าอาวาสประสบปัญหาอุปสรรคข้อขัดข้องด้านการใช้เทคโนโลยี จึงไม่สามารถให้คำปรึกษาแนะนำหรือแก้ไขข้อขัดข้องได้อย่างเต็มที่ อาจทำให้การปฏิบัติหน้าที่ด้านนี้ได้ผลไม่เต็มที่และไม่มีประสิทธิภาพ^{๔๗๘} เจ้าคณะอำเภอต้องให้คำปรึกษาแนะนำความรู้ความสามารถด้านการวางแผนและจัดภูมิทัศน์ภายในวัดแก่พระสังฆาธิการ พบว่า “มีการช่วยแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาสผู้ไม่มีความรู้ความเข้าใจและความสามารถในการวางแผนพัฒนาวัดได้ ด้วยการให้คำปรึกษาแนะนำการวางแผนพัฒนาบริเวณวัดให้เป็นระเบียบเป็นสัดส่วน ให้เป็นแถวเป็นแนว จะทำอะไรจะสร้างอะไรต้องมีการปรึกษากัน ไม่ให้ทำโดยพลการตามใจชอบ ต้องมีการวัดพื้นที่ ต้องมีการวางแผนบริบทของวัด และแนะนำชี้ที่แสดงพื้นที่สำหรับดำเนินการก่อสร้างให้ด้วย^{๔๗๙} ภารกิจของเจ้าคณะอำเภอมีมาก ทำให้ไม่มีเวลาเพียงพอในการให้คำปรึกษาชี้แนะ แนะนำ และช่วยแก้ไขปัญหาอุปสรรคข้อขัดข้องต่าง ๆ ของเจ้าคณะตำบลได้อย่างเต็มที่^{๔๘๐}

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายนอก เป็นปัญหาอุปสรรคที่เกิดจากทรัพยากรทางการบริหารและปัจจัยภายนอกอื่น ๆ พบว่า เจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาสบางรูปมีความเคารพและเกรงขามบารมีเจ้าคณะอำเภอผู้บังคับบัญชา จึงไม่กล้าเข้าไปขอคำปรึกษา เป็นเหตุให้ระดับอำเภอไม่สามารถรู้ถึงปัญหาอุปสรรคบางอย่างซึ่งอาจเป็นปัญหาสำคัญได้ อุปสรรคในการปฏิบัติงานนั้น ๆ จึงไม่ได้รับการแก้ไข อาจส่งผลให้การปฏิบัติงานไม่มีประสิทธิภาพและไม่สัมฤทธิ์ผลตาม

^{๔๗๘} สัมภาษณ์ พระครูสิริศรณารักษ์ (ผล ปิยธมโม), เจ้าคณะอำเภอประโคนชัย, จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๔๗๙} สัมภาษณ์ พระครูนิเทศก์ธรรมคุณ (วินัย ฐานิสโร), เจ้าคณะอำเภอโนนดินแดง, จังหวัดบุรีรัมย์, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๔๘๐} สัมภาษณ์ นายประสงค์ ทองประ, นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ, สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดบุรีรัมย์, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

เป้าหมาย และอาจส่งผลกระทบต่อด้านลบในระยะยาว^{๔๘๑} เจ้าคณะตำบลไม่เข้าใจบทบาทอำนาจหน้าที่ของตนเอง พบว่า “งานด้านการปกครองที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ในการปกครอง ซึ่งนาน ๆ จะมีเกิดขึ้นครั้งหนึ่งที่เจ้าคณะตำบลไม่เข้าใจหรือมีความสงสัย ปฏิบัติไม่ถูก เช่นนี้ อำเภอก็จะลงไปช่วยเหลือดูแลแนะนำ เช่น เจ้าคณะตำบลไม่เข้าใจในข้อปฏิบัติสำหรับตนเอง ละเลยหน้าที่ ปฏิบัติหน้าที่ไม่เต็มที่ลืมนโยบายดูแลพระลูกวัด ลืมนโยบายดูแลเจ้าอาวาสในเขตปกครอง เป็นต้น ส่วนมากเป็นเจ้าคณะตำบลที่มีอายุพรรษามากแล้ว และการลงไปช่วยเหลือแนะนำแก้ไขข้อขัดข้องนี้จะเป็นคณะประกอบด้วยเจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าอำเภอ และพระเลขาฯ เจ้าคณะอำเภอ พระเลขาฯ การรองเจ้าคณะอำเภอ^{๔๘๒}

สรุปได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายใน ได้แก่ เจ้าคณะอำเภอไม่มีความรู้และทักษะการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการปฏิบัติหน้าที่ ขาดความรู้ด้านการบริหารจัดการ เช่น การก่อสร้าง ส่วนปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายนอก ได้แก่ การวางตนเองเจ้าคณะอำเภอที่ทำให้พระผู้ได้บังคับบัญชาไม่กล้าเข้าไปรับคำปรึกษา และการไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตน

ปัญหา อุปสรรคในการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการ จังหวัดสุรินทร์

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายใน เป็นปัญหาอุปสรรคเฉพาะตัวของเจ้าคณะอำเภอและรองเจ้าคณะอำเภอผู้ปกครอง พบว่า

๑. เจ้าคณะอำเภอยังขาดความรู้ความเข้าใจวิชาการสมัยใหม่ ไม่มีความรู้ในเชิงกฎหมาย ขาดเทคนิคในการแก้ปัญหาเพื่อให้การแก้ไขปัญหาลุล่วง ปัญหาความขัดข้องของเจ้าคณะตำบล บางอย่างที่มีความซับซ้อนเกี่ยวข้องกับกฎหมาย ต้องใช้ความรู้วิชาการสมัยใหม่และแนวทางข้อกฎหมายมาใช้ในการแก้ไข^{๔๘๓}

๒. เจ้าคณะอำเภอมีความรู้จำกัดเฉพาะเรื่องเฉพาะทาง ไม่ครอบคลุมทุกเรื่อง แต่ต้องมีบทบาทหน้าที่ช่วยแก้ไขข้อขัดข้องให้คำปรึกษาแนะนำงานกิจการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน การปฏิบัติงานให้คำปรึกษาแนะนำอาจไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร^{๔๘๔}

^{๔๘๑}สัมภาษณ์ นายประสงค์ ทองประ, นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ, สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดบุรีรัมย์, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๔๘๒}สัมภาษณ์ พระครูรัตนญาณวิมล (มนตรี รัตนญาณ), เจ้าคณะตำบลชุมแสง เลขานุการเจ้าคณะอำเภอกระสัง, จังหวัดบุรีรัมย์, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๔๘๓}สัมภาษณ์ นายเพทาย สดทรงศิลป์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๔๘๔}สัมภาษณ์ นายวัชรนนท์ มั่นใจ, ปราชญ์ชาวบ้าน, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๘.

๓. การให้ความช่วยเหลือไม่ครอบคลุมทั่วถึงทุกพื้นที่ พบว่า “ส่วนในการปกครองนั้นก็มี ส่วนที่ดีก็มักจะมีการอะลุ่มอล่วยกัน มีอะไรก็ต้องช่วยกัน ที่ดีที่ว่าดีนั้นก็ช่วยกัน บางวัดบางสำนักก็ไม่สามารถที่จะช่วยตนเองได้ แต่วัดใดที่มีศักยภาพมีความรู้ในการช่วยดูแลกันและกันก็ช่วยสอดส่องกันเองช่วยตักเตือนกันเอง อันนี้ก็เป็น好事ที่เห็นว่าทางอำเภอทางจังหวัดไม่ได้มอบหมายเช่นนั้น ก็ในเชิงว่าปรึกษาหารือ ปรึกษาไปบอกไปกล่าว เรียกกันมาว่ากล่าวตักเตือนกันไม่ให้ทำอย่างนั้น มีการปรึกษาหารือว่าอย่างไรควรอย่างไรไม่ควร ในเชิงการปรึกษาหารือกัน”^{๔๘๕}

๔. ไม่มีการรายงานผลการปฏิบัติงานยังอย่างเป็นทางการที่ชัดเจน พบว่า “ไม่เคยเห็นมี รายงานเป็นเอกสารหรือลายลักษณ์อักษร แต่ว่าเคยมีรายงานด้วยปากเปล่า พูดด้วยปากเปล่าว่า เจ้าคณะตำบลท่านไม่รู้ ท่านไม่มีความรู้ไม่มีความเข้าใจ ท่านทำอะไรก็ไม่ถูก ว่าแบบนี้ ฟังแต่ญาติโยม อย่างเดียว ไม่รู้ถึงพระธรรมวินัย เขาว่าอย่างนี้ ก็เลยในที่สุด ถ้าทำไม่ถูก ก็เจ้าคณะอำเภอนี้แหละเข้าไปช่วยเหลือ อันนี้ ก็มีบ้าง บางอำเภอ อันนี้ก็ขอยกผลประโยชน์ให้ท่าน บอกเป็นคุณงามความดีของท่าน ถ้าท่านจะเอาใจใส่ แม้จะรู้ไม่รู้ ก็ปรึกษากฎหมาย คนชาวบ้านชาวช่องเขาก็มี อันนี้ก็ขอยกความดีงามให้กับท่านเจ้าคณะอำเภอ ท่านไม่รู้ ท่านก็แสวงหาความรู้ พกพามาเพื่อปฏิบัติมาเพื่อกิจการงาน คณะสงฆ์”

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายนอก เป็นปัญหาอุปสรรคที่เกิดจากทรัพยากรทางการบริหารและปัจจัยภายนอกอื่น ๆ พบว่า “ไม่มีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบราชการที่ถูกต้อง พบว่า “อย่างเช่นหนังสือก็ไม่ถูกหรือก่อนยังต้องตกลงกัน เวลาเช่นเขาเรียกไปเซ็นหนังสือสุทธิต่างนี้ ไปเซ็นอะไรหลงตา เช่นเป็นหลงตาโน้นหลงตานี้ หลงตามีหลงตามมา มันไม่ได้ ไม่ใช่แบบนั้น เขาให้เซ็นว่า พระอธิการ หลวงลุง หลวงปู่อะไรตามที่เขาเรียก มาเซ็นอะไรอย่างนี้ ไม่ได้ เมื่อก่อนไม่มีคนช่วยงาน จดหมายราชการจากอำเภอถึงตำบล ตำบลถึงเจ้าอาวาส ก็หลงปู่หลงตาไปจดหมายราชการเขา ก็อาศัยแผนกศึกษานั้นแหละช่วย ศึกษาก็ให้ครู เอาให้ครูใกล้โรงเรียน โรงเรียนใกล้วัด เอาครูมาช่วย ช่วยทำบัญชี ช่วยเลขานั้นแหละ มาช่วย เลขาก็ฝึกมากก็เป็นงาน ไม่ได้จบวิชาเลขานุการที่ไหน พอใช้งานได้ก็เอาเป็นเลขาให้หน่อย แล้วก็ฝึก ๆ ไปก็คงได้”^{๔๘๖}

สรุปได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายนอก ได้แก่ ขาดความรู้ความเข้าใจในวิชาการสมัยใหม่ ขาดทักษะและเทคนิคการแก้ไขปัญหาข้อขัดข้อง มีความรู้เฉพาะด้านทำให้การปฏิบัติงานขาดประสิทธิภาพ การให้ความช่วยเหลือไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ ไม่มีการรายงานผลการ

^{๔๘๕} สัมภาษณ์ พระครูอดุลประชาบุญกุล (สมอาจ สกโก), เจ้าคณะตำบลแกไใหญ่, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๔๘๖} สัมภาษณ์ พระธรรมโมลี ดร. (ทองอยู่ วัฒนวิสุโท), ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค ๑๑, วัดศาลาลอย พระอารามหลวง จังหวัดสุรินทร์, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

ปฏิบัติงานที่ชัดเจน ส่วนปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายนอก ได้แก่ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ในการปฏิบัติงานโดยเฉพาะเช่น เลขานุการ การเงิน การบัญชี

สรุปสภาพ และปัญหาอุปสรรคการปฏิบัติงานด้านการแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบล ของพระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑

สภาพการปฏิบัติงานด้านการแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบล ของพระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์พบว่า เจ้าคณะอำเภอและรองเจ้าคณะอำเภอส่วนมากมีความรู้ความสามารถและประสบการณ์เป็นที่น่าพอใจ มีความรับผิดชอบดูแลเอาใจใส่งานในหน้าที่ของตนเป็นอย่างดี พร้อมให้คำปรึกษาช่วยเหลือแนะนำแก้ไขข้อขัดข้องในการปฏิบัติหน้าที่ตามภารกิจทั้ง ๖ ประการของเจ้าคณะตำบลด้วยความเป็นกัลยาณมิตรยึดหลักพระธรรมวินัยเป็นสำคัญ กิจกรรมที่เจ้าคณะอำเภอใช้เป็นเครื่องมือในการให้คำปรึกษาแนะนำแก้ไขปัญหาข้อขัดข้องในการปฏิบัติงานของเจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาสมีหลายวิธี เช่น การนัดประชุมชี้แจง การจัดประชุมอบรม การลงพื้นที่ตรวจเยี่ยมและแนะนำชี้แจงถึงวัดเป็นการเฉพาะ การแนะนำชี้แจงในสถานการณ์จริง แต่โดยมากแล้วมักนิยมลงพื้นที่เยี่ยมเยียนให้คำปรึกษาแนะนำถึงตำบลถึงวัดโดยเฉพาะเจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาสที่มีอายุพรรษามากและมีพื้นฐานการศึกษาน้อย ข้อขัดข้องที่ต้องลงไปช่วยแก้ไขให้คำปรึกษาแนะนำส่วนใหญ่เป็นงานด้านการปกครอง การสาธารณูปการ งานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ งานสารบรรณ และงานเอกสาร การให้คำปรึกษาแก้ไขข้อขัดข้องนี้มีปัญหาอุปสรรคหลายอย่าง เนื่องจากเจ้าคณะส่วนมากยังขาดความรู้ความเข้าใจในพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎระเบียบมหาเถรสมาคมอย่างลึกซึ้งขาดความรู้ความเข้าใจวิชาการสมัยใหม่ ไม่มีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเป็นที่ปรึกษาครอบคลุมภาระหน้าที่ทุกด้าน บางรูปมีภารกิจมากไม่มีเวลาเพียงพอในการให้คำปรึกษาช่วยแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบลได้อย่างเต็มที่

ปัญหาอุปสรรคที่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบล ของพระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ สรุปได้ดังนี้

๑. เจ้าคณะอำเภอมีความรู้จำกัดเฉพาะเรื่องเฉพาะทาง แต่มีบทบาทหน้าที่ในการช่วยเหลือให้คำปรึกษาแก้ไขข้อขัดข้องเกี่ยวกับกิจการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้านของเจ้าคณะตำบล

๒. หลายรูปยังขาดความรู้ความเข้าใจในพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎระเบียบมหาเถรสมาคมอย่างลึกซึ้ง ทั้งขาดความรู้ความเข้าใจวิชาการสมัยใหม่ ไม่มีความรู้ในเชิงกฎหมาย ขาดเทคนิคในการให้คำปรึกษาเพื่อช่วยแก้ไขปัญหาให้จบสิ้น และยังขาดความรู้ความเข้าใจในระเบียบปฏิบัติของทางราชการที่เกี่ยวข้อง

๓. เจ้าคณะอำเภอบางรูปขาดความรับผิดชอบ ไม่เคยลงพื้นที่ให้คำปรึกษาแนะนำแก้ปัญหาข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบล บางรูปมีภารกิจมากทำให้ไม่มีเวลาเพียงพอในการให้

คำปรึกษาชี้แนะ แนะนำ และช่วยแก้ไขปัญหาอุปสรรคข้อขัดข้องต่าง ๆ ของเจ้าคณะตำบลได้อย่างเต็มที่ บางรูปลงพื้นที่ให้คำปรึกษาช่วยแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบลไม่ครอบคลุมทั่วถึงทุกพื้นที่เขตปกครอง

๔. ไม่มีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเป็นที่ปรึกษาครอบคลุมภาระหน้าที่ทุกด้าน และสอดคล้องกับสถานการณ์โลกสมัยปัจจุบัน

๕. ไม่มีรูปแบบและระบบการรายงานผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นทางการที่ชัดเจน

๖. เจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาสส่วนมากไม่มีความรู้ความเข้าใจและความสามารถด้านระบบบัญชีและการเงิน ไม่มีความรู้ความเข้าใจและความสามารถในระเบียบวิธีการปฏิบัติงานในหน้าที่

๗. เจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาสบางรูปมีความเคารพและเกรงขามบารมีเจ้าคณะอำเภอผู้บังคับบัญชา จึงไม่กล้าเข้าไปขอคำปรึกษา เป็นเหตุให้ระดับอำเภอไม่สามารถรู้ถึงปัญหาอุปสรรคบางอย่างซึ่งอาจเป็นปัญหาสำคัญได้ อุปสรรคในการปฏิบัติงานนั้น ๆ จึงไม่ได้รับการแก้ไข

๘. เจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาสบางรูปยังไม่เข้าใจบทบาทอำนาจหน้าที่ของตนเอง ยังสงสัย ปฏิบัติไม่ถูก ทั้งยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบราชการที่ถูกต้อง เช่น การลงนามในตำแหน่งงาน การลงนามในเอกสารราชการต่าง ๆ

๙. เจ้าคณะอำเภอหลายรูปยังขาดความรู้และทักษะการใช้เครื่องมือสื่อสารเทคโนโลยีและระบบสารสนเทศสมัยใหม่

๕) ด้านการควบคุมบังคับบัญชาคณะสงฆ์

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาด้านควบคุมบังคับบัญชาคณะสงฆ์ โดยมีส่วนสำคัญดังนี้

สภาพการปฏิบัติงาน

การควบคุมบังคับบัญชาในข้อนี้แบ่งเป็น ๓ งาน คือ การควบคุม การบังคับบัญชา และการชี้แจงแนะนำ การควบคุมก็คือการกำกับดูแลเจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาสตลอดทั้งพระภิกษุสามเณรให้ดำรงตนอยู่ในขอบเขตแห่งสมณเพศหรือให้อยู่ในกฎระเบียบไม่ออกนอกกรอบนอกลู่ทางการบังคับบัญชาก็คือการสั่งการให้ปฏิบัติหน้าที่เจ้าคณะหน้าที่เจ้าอาวาสหน้าที่พระภิกษุสามเณรให้อยู่ในขอบเขตแห่งสมณเพศหรือกฎระเบียบไม่ทอดทิ้งธุระ และการชี้แจงแนะนำก็คือชี้แจงแนะนำให้ปฏิบัติหน้าที่ให้ถูกต้องดีงามไม่ให้เกิดพร่องหรือเกินเลยจนเกินงาม^{๔๘๗} การควบคุมบังคับบัญชาสำคัญ

^{๔๘๗} สัมภาษณ์ พระราชปริยัติกวี (สุพจน์ โชติญาโณ), เจ้าคณะจังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

การฟังกัน ยอมรับกัน เชื่อถือกัน ปฏิบัติในสิ่งที่เหมาะที่ควรก็จะดี ก็ค่อนข้างดี แต่บางที่เมื่อไม่ฟังกัน ไม่ปฏิบัติ ไม่เคารพกัน ไม่นับถือกัน ก็เป็นปัญหาในทางปฏิบัติ^{๔๘๘} เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ ต้องสำนึกในหน้าที่ของตนและต้องแนะนำให้เจ้าคณะตำบลเจ้าอาวาสและพระภิกษุสามเณรสำนึกในหน้าที่ของตนด้วย เพราะได้รับคัดเลือกมาจากผู้บังคับบัญชาแล้วโดยลำดับ เจ้าคณะอำเภอต้องมีความรู้มากกว่าเจ้าคณะตำบล ต้องเก่งกว่าเจ้าคณะตำบล ต้องพูดเก่ง แสดงธรรมเก่ง ทำงานเก่ง ต้องไม่ด้อยกว่าเจ้าคณะตำบล จึงจะควบคุมบังคับบัญชาได้ นอกจากพรรษามากกว่าแล้ว หรือพรรษามากไม่มากก็ขอให้มีความรู้มากกว่า เป็นแบบอย่าง อดทน อายุน้อยแต่เป็นผู้ใหญ่ได้ ต้องวางตัวให้เหมาะสม มีพรหมวิหารธรรม ให้ความสงเคราะห์เจ้าคณะตำบล เขาก็จะเกรงใจให้ความเคารพ แม้ตายแล้วเขาก็ยังนำรูปมาตั้งบำเพ็ญกุศลสวดให้^{๔๘๙} การปฏิบัติตามไม่จำเป็นจะต้องปฏิบัติตามผู้บังคับบัญชาทุกอย่าง ปฏิบัติให้มันถูกต้องตามพระธรรมวินัยตามกฎหมายเถรสมาคมก็ชื่อว่าปฏิบัติตามหน้าที่ ถือว่าปฏิบัติตามหน้าที่ และปฏิบัติตามผู้บังคับบัญชา การเคารพในผู้บังคับบัญชา นับถือในคุณธรรมในการตัดสินใจการสั่งการของเจ้าคณะผู้บังคับบัญชา ยอมรับปฏิบัติตามด้วยความนอบน้อมเหมือนอย่างที่เราสมัยโบราณมีการบังคับบัญชาจึงง่าย สมัยก่อนเจ้าอาวาสเห็นเจ้าคณะตำบลก็ลงหมอบกราบแทบเท้าด้วยความเคารพนับถืออย่างสุดซึ้ง เจ้าคณะตำบลเห็นเจ้าคณะอำเภอ นาน ๆ จึงจะได้เห็นกันที่อย่างนี้ก็ลงหมอบกราบแทบเท้า เจ้าคณะตำบลเจ้าคณะอำเภอกว่าจะได้เห็นเจ้าคณะจังหวัด ปีหนึ่งได้พบได้เห็นกันครั้งเดียว อย่างนี้ ก็ลงหมอบกราบแทบเท้าด้วยความเคารพ^{๔๙๐}

พระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ มีการปฏิบัติงานควบคุมบังคับบัญชาที่ชัดเจนมีคำสั่งชัดเจน แต่การปฏิบัติตามของเจ้าคณะตำบลเจ้าอาวาสและพระภิกษุสามเณรไม่ค่อยจะชัดเจน การเคารพเอื้อเฟื้อต่อเจ้าคณะผู้ปกครองอย่างจริงใจแท้จริงก็อยู่ในระดับพอประมาณพอสมควร ไม่ดีเท่าพระเถรสมัยก่อน^{๔๙๑} ซึ่งปัจจุบันนี้ยังมีเจ้าคณะพระสังฆาธิการบางรูปที่มีความคิดเห็นที่แตกต่างกับผู้บังคับบัญชาและมีแนวปฏิบัติที่แตกต่างไป^{๔๙๒} ไม่เห็นด้วย ไม่ถือปฏิบัติ

^{๔๘๘} สัมภาษณ์ นายวัชรนนท์ มั่นใจ, ประชาชนชาวบ้าน, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๔๘๙} สัมภาษณ์ พระธรรมโมลี ดร. (ทองอยู่ ญาณวิสุทโธ), ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค ๑๑, วัดศาลาลอย พระอารามหลวง จังหวัดสุรินทร์, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๔๙๐} สัมภาษณ์ พระโสภณปริยัตยาภรณ์ (ฉัตร สจจวโร), เจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๔๙๑} สัมภาษณ์ พระโสภณปริยัตยาภรณ์ (ฉัตร สจจวโร), เจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๔๙๒} สัมภาษณ์ นายบัญชาชอุทิศ นาคมุจลินทร์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด นครราชสีมา, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

ตามข้อสั่งการ^{๔๙๓} ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากตัวเจ้าคณะอำเภอเองบ้าง เช่น บางอำเภอ การควบคุมบังคับบัญชาไม่ดำเนินไปด้วยดี ไม่เรียบร้อย เพราะเจ้าคณะอำเภอที่มีทัศนคติในการปกครองที่แตกต่างออกไป ไม่มีการวางแผนปกครองคณะสงฆ์ร่วมกัน ไม่ดูแลเอาใจใส่ในการควบคุมบังคับบัญชา^{๔๙๔} หรือเกิดจากเจ้าคณะตำบลหรือเจ้าอาวาสนั้น ๆ บ้าง เช่น บางท่านมีอายุพรรษามากกว่าเจ้าคณะอำเภอ บ้าง มีชาวบ้านชุมชนเคารพนับถือมากกว่าเจ้าคณะอำเภอบ้าง^{๔๙๕} บางอำเภอไม่สามารถควบคุมบังคับบัญชาได้ เพราะหลายวัดได้รับการสนับสนุนจากผู้นำหมู่บ้าน ผู้นำท้องถิ่น นักการเมืองผู้ได้ประโยชน์จากวัด เจ้าอาวาสไม่ยำเกรงไม่มีความเคารพเอื้อเพื่อเจ้าคณะผู้บังคับบัญชา บางครั้งใช้อำนาจของผู้บังคับบัญชาไม่ได้ผล^{๔๙๖} แต่ส่วนใหญ่ในภาพรวมแล้วถือว่าทำได้ดี^{๔๙๗} ระดับอำเภอสามารถควบคุมดูแลบังคับบัญชาในระดับตำบลและมอบหมายให้เจ้าคณะตำบลได้ช่วยปฏิบัติหน้าที่ดูแลพระภิกษุสามเณรในเขตปกครองให้มีความเรียบร้อยไปได้ดี ในส่วนของอำเภอจะมีการออกตรวจเยี่ยมทุกตำบลเกือบจะทุกวัดในรอบปีหนึ่ง ๆ ออกไปเยี่ยมเยียนดูแลสารทุกข์สุขดิบความเป็นอยู่ของเจ้าคณะตำบลเจ้าอาวาสพระภิกษุสามเณรและชาวบ้าน มีปัญหาอุปสรรคอะไรก็ช่วยแก้ไขชี้แจงแนะนำ และในส่วนระดับวัดมอบให้เจ้าคณะตำบลเป็นผู้ช่วยดูแล ซึ่งก็ได้รับความร่วมมือจากเจ้าคณะตำบลจากคณะสงฆ์เป็นอย่างดี^{๔๙๘} คณะสงฆ์จะมีการควบคุมบังคับบัญชากำกับดูแลกันอย่างใกล้ชิด ช่วยเหลือกันและกันด้วยเมตตา อະลุ่มอล่วยเอื้อเอื้อกันเป็นประจำ^{๔๙๙} แนะนำตักเตือนกัน เคารพและนับถือกันอย่างสนิทสนม มีการมอบหมายงานในการกำกับดูแลเป็นชั้น ๆ ชัดเจน^{๕๐๐} ช่วยชี้แจง

---

^{๔๙๓}สัมภาษณ์ นายประสงค์ ทองประ, นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ, สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดบุรีรัมย์, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๔๙๔}สัมภาษณ์ พระครูสิริวิชิรากร (สมพร อริยปญโญ), เจ้าคณะอำเภอบ้านแพ้น, จังหวัดชัยภูมิ, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๔๙๕}สัมภาษณ์ พระธรรมโมลี ดร. (ทองอยู่ ญาณวิสุทธิโส), ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค ๑๑, วัดศาลาลอยพระอารามหลวง จังหวัดสุรินทร์, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๔๙๖}สัมภาษณ์ พระครูสิริวิชิรากร (สมพร อริยปญโญ), เจ้าคณะอำเภอบ้านแพ้น, จังหวัดชัยภูมิ, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๔๙๗}สัมภาษณ์ นายบัญญัติชยาทร นาคมจลินทร์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๔๙๘}สัมภาษณ์ พระครูรัตนญาณวิมล (มนตรี รัตนญาณโณ), เจ้าคณะตำบลชุมแสง เลขานุการเจ้าคณะอำเภอกระสัง, จังหวัดบุรีรัมย์, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๔๙๙}สัมภาษณ์ พระครูอดุลประชาณุกุล (สมอาจ สกโก), เจ้าคณะตำบลแกไหา, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๕๐๐}สัมภาษณ์ นายเพทาย สดทรงศิลป์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

แนะนำส่วนที่ยังบกพร่องให้เข้าใจให้ปฏิบัติให้ถูกต้องได้^{๕๐๑} เช่น แนะนำเจ้าอาวาสให้ปฏิบัติหน้าที่ในการพัฒนาวัดให้น่ายินดีมีความสะอาดสงบร่มรื่น และฝึกฝนพระภิกษุสามเณรให้มีความเสียสละมีจิตอาสาทำคุณประโยชน์ให้พระพุทธศาสนาโดยไม่หวังผลประโยชน์ใด ๆ เป็นสิ่งตอเนบแทน^{๕๐๒} เจ้าคณะอำเภอสามารถควบคุมบังคับบัญชาดูแลปกครองเจ้าคณะตำบลเจ้าอาวาสและพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาให้เป็นไปได้ค่อนข้างดีมีความเรียบร้อย เพราะทั้งเจ้าคณะจังหวัดเจ้าคณะอำเภอมีเมตตาบารมี ทุกคนจึงเชื่อฟังเคารพนับถือ ทั้งฝ่ายคณะสงฆ์และฝ่ายบ้านเมือง ทุกฝ่ายยอมรับให้ความร่วมมือด้วยดี คณะสงฆ์ยอมรับ ญาติโยมยอมรับนับถือ ราชการยอมรับให้ความร่วมมือผู้ว่าราชการเป็นคนเข้าวัดถือศีลปฏิบัติธรรม^{๕๐๓} พระภิกษุสามเณรในวัดเคารพเชื่อฟังเจ้าอาวาสดี เจ้าอาวาสก็เคารพเชื่อฟังเจ้าคณะตำบล เจ้าคณะตำบลปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเมตตาอนุเคราะห์สงเคราะห์เจ้าอาวาสพระภิกษุสามเณรและชาวบ้าน ทั้งมีความเคารพสนองงานตามคำสั่งเจ้าคณะผู้บังคับบัญชาไม่บกพร่องกระตือรือร้นทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย โดยเฉพาะงานตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ นี้เห็นได้ชัดเจนถึงความกระตือรือร้นเอาใจใส่ร่วมมือร่วมแรงใจกันทั้งเจ้าคณะตำบลเจ้าอาวาสกำนันผู้ใหญ่บ้านและชุมชน ทำให้กิจกรรมคณะสงฆ์บรรลุผลตามเป้าหมายที่วางไว้^{๕๐๔} การสนองงานคณะสงฆ์ของระดับตำบลและระดับวัดทุกวันนี้ดีขึ้นมากมีความตื่นตัว เหมือนเป็นระบบราชการ อำเภอสั่งมา ตำบลและวัดก็ประสานงานชาวบ้านและดำเนินการได้ทันที^{๕๐๕} ยิ่งทุกวันนี้มีเทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัย ยิ่งง่ายและสะดวกในการประสานงานควบคุมบังคับบัญชาได้ดีและรวดเร็วยิ่งขึ้น เจ้าคณะอำเภอรองเจ้าคณะอำเภอส่วนมากสามารถบังคับบัญชาสั่งการผ่านสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่ได้ดีมีประสิทธิภาพ^{๕๐๖} และไม่ค่อยหนักใจในการควบคุมบังคับบัญชานัก เพราะ

^{๕๐๑}สัมภาษณ์ พระครูนิเทศก์ธรรมคุณ (วินัย ฐานิสฺสโร), เจ้าคณะอำเภอโนนดินแดง, จังหวัดบุรีรัมย์, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๕๐๒}สัมภาษณ์ นายเสรี อุปลัมภ์, หัวหน้าศูนย์สมุนไพรรตะบัลไพร, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๕๐๓}สัมภาษณ์ นางปรีดา ชาตวิฑูมิ, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดชัยภูมิ, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๕๐๔}สัมภาษณ์ นายเอือก มีแก้ว, กำนันตำบลนาดี, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๘ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๕๐๕}สัมภาษณ์ นายวิยะ ศรีพรหม, ครูชำนาญการพิเศษ, โรงเรียนบ้านละเวียแปลงครุราษฎร์บำรุง อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๕๐๖}สัมภาษณ์ นายเสรี อุปลัมภ์, หัวหน้าศูนย์สมุนไพรรตะบัลไพร, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

เจ้าคณะตำบลเอากการเอางานดีสนองงานได้เป็นที่น่าพอใจ^{๕๐๗} พระสังฆาธิการทั้งเจ้าคณะตำบลเจ้า
 อาวาสและพระภิกษุสามเณร รวมทั้งศิษย์วัดซึ่งมีอยู่เกือบทุกวัด^{๕๐๘} และชาวบ้านในเขตปกครองไม่
 กระด้างกระเดื่อง ไม่ต่อต้านคัดค้าน มีความเคารพนับถือ ยำเกรง เชื่อฟัง ปฏิบัติตามเจ้าคณะด้วยความ
 ศรัทธาเอื้อเฟื้อ^{๕๐๙} มีความประพฤติจริยาวัตรเรียบร้อยดีงาม มีความเข้าใจในบทบาทปฏิบัติ
 หน้าที่ของตน ๆ และให้ความร่วมมือกับคณะสงฆ์เป็นอย่างดี^{๕๑๐} กิจการคณะสงฆ์จึงดำเนินไปด้วยดี
 อีกทั้งมีพระวินยาธิการคอยช่วยสนองงานเจ้าคณะพระสังฆาธิการในการสอดส่องดูแลความประพฤติ
 ของพระภิกษุสามเณรและศิษย์วัด โดยเฉพาะพวกที่ชอบประพฤติชั่วเสียหายนอกธรรมนอกวินัยกิน
 เหล้าเมายานี้ได้รับความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายบ้านเมืองช่วยกวาดล้างเข้มงวดอีกทางหนึ่งด้วย^{๕๑๑}
 พระภิกษุสามเณรจึงมีศีลอาจารย์วัตรเรียบร้อยดีงาม ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้เรียบร้อยดี เช่น กวาด
 บริเวณวัดทุกวัน บิณฑบาตโปรดสัตว์ทุกเช้ามิได้ขาด นี่คือเสน่ห์ของพระสงฆ์ เพราะในมุมมองของ
 ญาติโยมการออกบิณฑบาตเหมือนเป็นการลดทอนกิเลส^{๕๑๒} ทำวัตรสวดมนต์ บำเพ็ญภาวนา ลงสังฆกรรม
 อุโบสถ เข้าปริวาส ปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน วันพระนำญาติโยมสวดมนต์ทำวัตรเย็นเป็นนิตย^{๕๑๓} ไม่
 มีปัญหาพฤติกรรมเสื่อมเสียใด ๆ ชาวบ้านจึงทำบุญกราบไหว้ได้ด้วยความสนิทใจ มีความสามัคคี
 ร่วมมือช่วยเหลือกันดี ทั้งดูแลอุปถัมภ์บำรุงพระภิกษุสามเณรและทำบุญบริจาคทานสร้างวัดวา

---

^{๕๐๗}สัมภาษณ์ พระครูศรีภานุวิสุทธิ์ (ประกอบ ปภงโกโร), เจ้าคณะอำเภอขามสะแกแสง, จังหวัด
 นครราชสีมา, ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๕๐๘}สัมภาษณ์ พระครูรัตนญาณวิมล (มนตรี รตนญาโณ), เจ้าคณะตำบลชุมแสง เลขานุการเจ้าคณะ
 อำเภอกระสัง, จังหวัดบุรีรัมย์, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๕๐๙}สัมภาษณ์ นายประสงค์ ทองประ, นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ, สำนักงาน
 พระพุทธศาสนาจังหวัดบุรีรัมย์, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๕๑๐}สัมภาษณ์ พระครูศรีปริยัตยารักษ์ (ประสงค์ กิตติปัญญา), เลขานุการเจ้าคณะอำเภอเมือง
 นครราชสีมา, จังหวัดนครราชสีมา, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๕๑๑}สัมภาษณ์ พระครูสิริคณารักษ์ (ผล ปิยธมโม), เจ้าคณะอำเภอประโคนชัย, จังหวัดบุรีรัมย์,
 ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๕๑๒}สัมภาษณ์ นายวิยะ ศรีพรหม, ครูชำนาญการพิเศษ, โรงเรียนบ้านละเวียแปลงคุรุราษฎร์บำรุง
 อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๕๑๓}สัมภาษณ์ นายเสรี อุบลมณี, หัวหน้าศูนย์สมุนไพรรักษาโรค, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์,
 ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

อาราม^{๕๑๔} ทั้งวัดโกสีย์และวัดโกสโธ งานบุญงานกุศลวัดต่างตำบลก็ชักชวนกันไปเป็นเจ้าภาพโรงทาน นำภัตตาหารไปเลี้ยงเพล ร่วมบริจาคทำบุญกันโดยการนำของเจ้าอาวาสเจ้าคณะตำบล^{๕๑๕}

นอกจากควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะตำบลเจ้าอาวาสและพระภิกษุสามเณรแล้ว ยังมี การควบคุมบังคับบัญชาพระวินยาธิการและพระอุปัชฌาย์ด้วย มีการบังคับบัญชาพระวินยาธิการให้ ช่วยรับผิดชอบช่วยสอดส่องดูแลพฤติกรรมของพระภิกษุสามเณรและรายงานให้เจ้าคณะตำบลได้ รับทราบ และควบคุมพระอุปัชฌาย์ให้ปฏิบัติตามจริยาพระอุปัชฌาย์อย่างเคร่งครัด ควบคุมตรวจสอบ เกี่ยวกับการขอบวชให้รัดกุมเพราะมีขบวนการขอบวชเพื่อแสวงหาประโยชน์^{๕๑๖} มีการส่งเสริมให้เจ้า คณะตำบลและเจ้าอาวาสช่วยทำหน้าที่ดูแลที่พักรักษาให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎระเบียบข้อบังคับของมหาเถรสมาคมในทุกเรื่อง โดยเฉพาะที่พักรักษาที่มีกลุ่มวัยรุ่นชอบเข้าไป พลุกลั่น^{๕๑๗} ทั้งได้ขอความร่วมมือจากเจ้าคณะพระสังฆาธิการเจ้าอาวาสหัวหน้าที่พักสงฆ์ พระเลขานุการพระภิกษุสามเณร และศิษย์วัด ตลอดทั้งชาวบ้านให้ได้ตระหนักในการประพฤติปฏิบัติ หน้าที่ของชาวพุทธให้สมบูรณ์ด้วยความภาคภูมิใจ^{๕๑๘}

เมื่อพิจารณาแยกปัญหาและอุปสรรคการปฏิบัติงานตามจังหวัด

ปัญหา อุปสรรคในการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการ ด้านการควบคุมบังคับบัญชา คณะสงฆ์ จังหวัดนครราชสีมา

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายใน เป็นปัญหาอุปสรรคเฉพาะตัวของเจ้าคณะ อำเภอลำทะเมนชัยและรองเจ้าคณะอำเภอลำทะเมนชัย พบว่า เจ้าคณะอำเภอลำทะเมนชัยมีภารกิจมาก พื้นที่เขตปกครองมี อาณาจักรกว้าง การควบคุมและบังคับบัญชาอาจไม่ทั่วถึง แต่ก็มีมารับผิดชอบเอาใจใส่ดูแลพระสงฆ์ ภายใต้การปกครองเป็นอย่างดี^{๕๑๙}

---

^{๕๑๔}สัมภาษณ์ นายเกลี้ยง คัชมา, ไวยาวัจกรวัดป่าเจริญผล, อำเภอมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๑๖ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๕๑๕}สัมภาษณ์ นายประยงค์ ศรีแก้ว, ผู้ใหญ่บ้านโคกกรึมพัฒนา, อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๕๑๖}สัมภาษณ์ พระครูนิเทศ์ธรรมคุณ (วินัย ฐานิสโร), เจ้าคณะอำเภอนอนดินแดง, จังหวัดบุรีรัมย์, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๕๑๗}สัมภาษณ์ พระครูรัตนญาณวิมล (มนตรี รัตนญาโณ), เจ้าคณะตำบลชุมแสง เลขานุการเจ้าคณะ อำเภอกะสัง, จังหวัดบุรีรัมย์, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๕๑๘}สัมภาษณ์ พระครูรัตนธรรมานุรักษ์ (ภูชิต ยสินธุโร), รองเจ้าคณะอำเภอรัตนบุรี, จังหวัดสุรินทร์, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๕๑๙}สัมภาษณ์ พระราชวิมลโมลี (ดำรง ทิฏฐธมโม), เจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายนอก เป็นปัญหาอุปสรรคที่เกิดจากทรัพยากรทางการบริหารและปัจจัยภายนอกอื่น ๆ พบว่า เจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาสบางรูปเมื่อรับคำสั่งจากผู้บังคับบัญชามาแล้วแต่ในทางปฏิบัติมีความแตกต่างจากคำสั่งนั้น เช่นว่า “การควบคุมบังคับบัญชาของคณะสงฆ์ เมื่อได้รับแจ้งถึงสิ่งที่ต้องปฏิบัติตามมาแล้วทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ แต่ในการปฏิบัติตามมีการละเว้น คือ ไม่มีการนำไปปฏิบัติ เกิดการสูญญากาศขึ้น”^{๕๒๐} การปฏิบัติหน้าที่เกินอำนาจหน้าที่ของเจ้าคณะตำบล พบว่า “พระสังฆาธิการบางรูปไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ ปฏิบัติหน้าที่เกินอำนาจหน้าที่ที่กำหนดกรอบให้ปฏิบัติ ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติหน้าที่และยังไม่แสวงหาวิธีการพัฒนาตนเอง ไม่ศึกษาให้เกิดความชัดเจนตามหลักธรรมคำสั่งสอนและหลักวินัยที่อนุโลมตามคติโลกคตินิยมอีกด้วย”^{๕๒๑} การไม่ปฏิบัติกิจวัตรของพระสังฆาธิการ พบว่า “บางตำบลมีการละเว้น ไม่ปฏิบัติกิจวัตร ขาดกิจวัตร บกพร่องในหน้าที่ เช่น ไม่ทำวัตรสวดมนต์ ไม่บิณฑบาต ไม่จัดการเรียนการสอน เป็นต้น ทั้งนี้บางท่านอาจด้วยเหตุผลและปัจจัยบางประการ เช่นว่าการติดกิจนิมนต์สำคัญหรือการไปปฏิบัติศาสนกิจนอกพื้นที่”^{๕๒๒}

สรุปได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายใน ได้แก่ เจ้าคณะอำเภอมีภารกิจมากพื้นที่การปกครองกว้าง ทำให้การควบคุมบังคับบัญชาไม่ทั่วถึง ส่วนปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายนอก ได้แก่ เจ้าอาวาสหรือเจ้าคณะตำบลรับคำสั่งแล้วไม่มีการนำไปปฏิบัติตาม และการไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของเจ้าคณะตำบลหรือเจ้าอาวาส การไม่ปฏิบัติกิจของสงฆ์

ปัญหา อุปสรรคในการปฏิบัติงานด้านการควบคุมบังคับบัญชาคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ จังหวัดชัยภูมิ

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายใน เป็นปัญหาอุปสรรคเฉพาะตัวของเจ้าคณะอำเภอและรองเจ้าคณะอำเภอผู้ปกครอง พบว่า การควบคุมบังคับบัญชาไม่ดำเนินไปด้วยดี ไม่เรียบร้อย อันเนื่องมาจากพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะอำเภอกับผู้ใต้บังคับบัญชามีการปฏิบัติงานร่วมกันน้อยมาก อันเนื่องมาจากขาดการประชุมร่วมกันหรือทำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาาร่วมกัน ดังนั้น หลักการแนวคิด หรือทัศนคติในการทำงานร่วมกันเป็นทีมจึงมีความเข้าใจต่อกันน้อย^{๕๒๓}

^{๕๒๐}สัมภาษณ์ นายบัญชายุทธ นาคมจลินทร์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๕๒๑}สัมภาษณ์ พระครูศรีปริยัตยารักษ์ (ประสงค์ กิตติปัญญา), เลขานุการเจ้าคณะอำเภอเมืองนครราชสีมา, จังหวัดนครราชสีมา, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๕๒๒}สัมภาษณ์ พระครูศรีภวนาวินวิสุทธิ (ประกอบ ปภงกโร), เจ้าคณะอำเภอขามสะแกแสง, จังหวัดนครราชสีมา, ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๕๒๓}สัมภาษณ์ พระครูสิริวิจิรากร (สมพร อริยปัญญา), เจ้าคณะอำเภอบ้านแท่น, จังหวัดชัยภูมิ, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายนอก เป็นปัญหาอุปสรรคที่เกิดจากทรัพยากรทางการบริหารและปัจจัยภายนอกอื่น ๆ พบว่า เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาสบางรูปให้ความร่วมมือในการบังคับบัญชาของเจ้าคณะอำเภอ น้อย มีการละเว้นในการปฏิบัติตามในบางเรื่องเท่านั้น อันเนื่องมาจากปัจจัยบางประการ เช่นว่า การมีอายุพรรษาน้อยกว่า หรือเป็นคนต่างถิ่น เป็นต้น ^{๕๒๔} กลุ่มอิทธิพลอยู่เหนืออำนาจการปกครองคณะสงฆ์ พบว่า “เจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาสหลายวัดได้รับความสนับสนุนจากญาติโยม คณะกรรมการ ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น นักการเมืองผู้ได้ประโยชน์จากวัด ทำให้หลายท่านขาดความสนใจต่อการปกครองของผู้บังคับบัญชา ให้ความร่วมมือกิจการคณะสงฆ์ น้อยมาก ทำให้เป็นปัญหาอุปสรรคในการปกครอง” ^{๕๒๕}

สรุปได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายใน ได้แก่ เจ้าคณะอำเภอขาดการเข้าไปมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานกับเจ้าคณะตำบลหรือเจ้าอาวาส ขาดการทำงานเป็นทีม ส่วนปัจจัยภายนอก ได้แก่ การขาดความร่วมมือจากเจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส ปัญหาเรื่องอายุวัยต่างกันมาก ทำให้เกิดปัญหาการไม่ปฏิบัติตาม การไม่เป็นตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง

ปัญหา อุปสรรคในการปฏิบัติงานด้านการควบคุมบังคับบัญชา ของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ จังหวัดบุรีรัมย์

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายใน เป็นปัญหาอุปสรรคเฉพาะตัวของเจ้าคณะอำเภอและรองเจ้าคณะอำเภอผู้ปกครอง พบว่า เจ้าคณะอำเภอบางรูปมีอายุพรรษามากและมีสุขภาพไม่ค่อยดี การปฏิบัติหน้าที่ควบคุมและบังคับบัญชาจึงอาจไม่ค่อยได้ปฏิบัติเต็มที่เท่าที่ควร แต่ก็มีกรมอบหมายให้รองเจ้าคณะอำเภอและเจ้าคณะตำบลช่วยควบคุมดูแลแทน ^{๕๒๖}

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายนอก เป็นปัญหาอุปสรรคที่เกิดจากทรัพยากรทางการบริหารและปัจจัยภายนอกอื่น ๆ พบว่า พระนอกถิ่นและพระจากประเทศเพื่อนบ้านมาพำนักอาศัยอยู่ในเขตปกครองแล้วมีพฤติกรรมเสียหาย เช่น กินเหล้า เมายา ออกเรียไร โบกรถขอรับบริจาค อำเภอมอบหมายให้ตำบลร่วมกับพระวินยาธิการช่วยควบคุมกำกับดูแลแก้ปัญหา แต่ปัญหาที่ไม่จบยังมีเกิดขึ้นมาอีก พบว่า “มันจะมีปัญหาบ่อย แต่ก็กำกับดูแล เช่น ขับรถมาเอง มาจากที่อื่น กินเหล้า เมายา บ้าง กินอะไรต่าง ๆ นี้กำกับดูแล บางครั้งต้องสีก บางครั้งถ้ามันไม่หนักหนาสาหัสจนเกินไป อันนี้เป็นพระนอกถิ่น แต่มันก็มาอยู่ที่นี่ จนเกิดปัญหาอยู่ที่นี่ มาจากที่อื่น ไม่ได้อยู่นี่ตลอด แต่ว่าปัญหาชอบ

^{๕๒๔}สัมภาษณ์ พระมหาสมวงษ์ สีลภูโต, เจ้าคณะอำเภอเมืองชัยภูมิ, จังหวัดชัยภูมิ, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๕๒๕}สัมภาษณ์ พระครูสิริวิจิรากร (สมพร อริยปณฺโญ), เจ้าคณะอำเภอบ้านแพน, จังหวัดชัยภูมิ, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๕๒๖}สัมภาษณ์ พระราชปริยัติกวี (สุพจน์ โชติญาโณ), เจ้าคณะจังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

เกิดแต่ตรงนี้ ส่วนใหญ่เป็นพวกเมา ทั้งเมา ทั้งออกเรียไร ทั้งขอทั้งเรียไร และไอ้ที่ขอบโภกรถ โภกรถ โดยสารตามถนน ขอรับบริจาค ตรงนี้จะเดิน ๓ - ๔ รูป พระนอกถิ่นไม่ได้สังกัดที่นี่ มาชั่วคราว แต่อยู่นานมาก ทั้งพักอาศัยอยู่ ทั้งอาศัยอยู่นาน อันนี้มอบให้พระวินยาธิการรับผิดชอบก็รับผิดชอบไม่ได้ ที่เกี่ยวกับเรื่องดูแลเรื่องเหล่านี้ กฎเกณฑ์ของอย่างนี้ อย่างพระนอกเขตมา บอกเขามาจัดการเรื่อย ก็ให้สึก ส่วนใหญ่มอบหมายให้เจ้าคณะตำบลจัดการ นั้นแหละพระวินยาธิการจัดการไม่ได้ พระวินยาธิการดูแลสอดส่องก็ต้องเอามา ถ้าอยู่ในเขตนี้ก็เอามาที่นี่ ก็เกี่ยวกับอันนี้ไม่หนักนะ เกี่ยวกับความประพฤติเกี่ยวกับโลกวัชชะนี้แหละ มันคุยกันจนไม่รู้เรื่อง ถ้ารู้เรื่อง บางเรื่องเราก่อนอุโลมปฏิโลมก็ผ่อนปรนไป แต่บางที่ไม่รู้จักจริง ๆ ก็สึกบ้าง ปีนี้ก็จับสึกไป ๒ รูป เป็นพระที่มาจากข้างล่าง พระประเทศอื่น พระต่างด้าว ถ้าพระไทยเรายังไม่มี”^{๕๒๗} และมีขบวนการขอบวชและปลอมบัตรนักเรียนเพื่อแสวงหาประโยชน์ โดยนำเด็กที่ไม่ใช่คนไทยมาขอบวชเป็นสามเณรแล้วพาไปแสวงหาประโยชน์ตามงานพิธีต่าง ๆ พบว่า “ทุกวันนี้ก็ดูยังมีปัญหาอยู่เรื่องบวช คือเขาจะบวชเด็กที่ไม่ใช่คนไทย บวชเสร็จแล้วพาขึ้นรถไปก็มี ไปงานไปการอะไรของเขา บวชทุกวันนี้ผมต้องดูอย่างละเอียด ต้องมีบัตรประชาชนมายื่น ถ้าใครนำมา คนที่นำมา ถ้าคนแปลกหน้าก็ต้องดู ต้องดูให้หมดเลย เพราะเคยมีประวัติอยู่ มันโกนแล้วก็บวชแล้วก็ขึ้นรถไปส่งทำงาน อย่างนี้แหละเขตเรา ต้องกำชับหลวงพ่อบุชฌาย์อยู่แถว ๆ นี้แหละช่วยกันดูแลให้ดี ตอนนี้มีข้าวคราวมา ข้าวเป็นข้าวที่พวกเรานี้แหละบวชแต่เขาจับได้ที่นู่น มาทำบัตรนักเรียนกับผมอยู่ที่นี่ ที่จับได้เยอะ ๆ แถวสระบุรีแถวอะไรนี่ ก็มาเอาบัตรนักเรียนเนรตอนนี้ไปฝึกชื่อจริงฝึกรูปของเนรออกแล้วเอารูปของมันไปปิด ปลอมบัตรเป็นบัตรนักเรียนของโรงเรียนเรา ไปปลอมมันก็แฉวนไปได้ ไปจับได้เยอะของผมอยู่ที่นี่ เป็นเนรเป็นพระชาวต่างชาติ เขมรหมดเลย ทั้งเขมรทั้งพม่าหมดเลย ลาวไม่มี”^{๕๒๘}

สรุปได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายใน ได้แก่ ปัญหาเรื่องสุขภาพ อายุ พรรษามากทำให้ปฏิบัติงานได้ไม่ค่อยเต็มที่ ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายนอก ได้แก่ ปัญหาการที่มีพระนอกถิ่นมาอยู่อาศัยมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม พระต่างด้าว หรือมีพระที่บวชปลอมเข้ามาหาผลประโยชน์ในเขตพื้นที่

ปัญหา อุปสรรคในการปฏิบัติงานด้านการควบคุมบังคับบัญชาของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ จังหวัดสุรินทร์

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายใน เป็นปัญหาอุปสรรคเฉพาะตัวของเจ้าคณะอำเภอและรองเจ้าคณะอำเภอผู้ปกครอง พบว่า การนำนโยบายสู่การปฏิบัติไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่

^{๕๒๗} สัมภาษณ์ พระครูนิเทศก์ธรรมคุณ (วินัย ฐานิสฺสโร), เจ้าคณะอำเภอโนนดินแดง, จังหวัดบุรีรัมย์, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๕๒๘} สัมภาษณ์ พระครูนิเทศก์ธรรมคุณ (วินัย ฐานิสฺสโร), เจ้าคณะอำเภอโนนดินแดง, จังหวัดบุรีรัมย์, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

กำหนด พบว่า “ก็ดูซิ อำเภอรื่น ๆ เขายังไม่เห็นเป็นไร เขายังทำกันเต็มที่ แล้วอำเภอรื่นทำไม อย่างศีล ๕ ไซ้ใหม่ แสดงว่า เห็นใหม่ละ ไ้เขาไป ๗๐, ๖๐ แล้ว เรายังอยู่ ๕๐ อยู่เลย อย่างนี้ ผมเสียใจนะ ทั้ง ๆ ที่รองอำเภอก็คิดเองตั้งเองไปด้วย แต่มันก็เป็นยั้งนี้ ผมก็ว่า เอ ทำไมมันเป็นอะไร แต่พอพูดไปแล้วก็ ทำไม ๆ นี้ แล้วก็ไม่ใช่ขยับสักที ดูซิ ผมตั้งใจว่าผมจะพิมพ์ไ้ขึ้นออกไป แล้วผมจะเดินตรวจเยี่ยมอำเภอรื่น ๆ ผมจะไปทั้งตามตำบลบ้าง ให้มันเร่งขึ้นมา อย่างนี้นะ ผมตั้งใจ ก็จะไปครบทุกอำเภอรื่น จะไป อำเภอรื่นยังไม่ได้ ก็ให้มันรีบขึ้นบ้าง”^{๕๒๙} ขาดความรู้ความเข้าใจและไม่มีควมรับผิดชอบ ละเลยการปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการระดับอำเภอรื่น พบว่า “สาเหตุนี้ น่าจะเป็นเพราะว่า ๑.ไม่รู้เรื่อง ๒.ไม่อยากจะเข้าไปจับตรงนั้น ไม่อยากรับผิดชอบตรงนั้น นี้ ไม่อยากจะไปทำคือเห็นว่า อันนั้นให้จังหวัดดีกว่า ให้จังหวัดเลย เป็นอย่างนี้ ให้ทางจังหวัด คือโยน เรียกว่าโยนลูกตัวเองไม่รับผิดชอบ นี่แหละผมจึงยังไม่เห็นใจเลยที่จะตั้งรักษาการทุกวันนี่ เพราะทำงานไม่รับผิดชอบงานตัวเอง ไม่รู้เรื่อง นี้ อยากจะให้มันรู้เรื่องบ้าง เพราะเหตุ ๒ อย่างดังกล่าวคือ ๑. ขาดความรู้ความเข้าใจ ๒. ขาดการเอาใจใส่ ไม่รับผิดชอบ”^{๕๓๐} ขาดความสามารถในการบริหารจัดการบุคคล พบว่า “ในสมัยปัจจุบันเราประชุมกันบ่อย ความรู้ก็มีมาก นั้นแหละ แต่ก็ปกครองกันยาก เพราะรู้มาก มันยาก อย่างนี้ เขาว่ารู้มากยากนาน นี้ อะไรอย่างนี้ ก็ไม่รู้ ปกครองกันยากนะ คนมีความรู้ อย่างปัจจุบันนี้ ปกครอง อย่างพูดอย่างหนึ่ง เป็นอย่างหนึ่ง พูดอย่างหนึ่ง ก็เป็นอีกอย่างหนึ่ง ไ้พูดแล้วก็ไม่ได้ ไม่ได้ อันนี้เป็นอย่างหนึ่ง ประการที่ ๑ นะ ปกครองยาก”^{๕๓๑}

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายนอก เป็นปัญหาอุปสรรคที่เกิดจากทรัพยากรทางการบริหารและปัจจัยภายนอกอื่น ๆ พบว่า ความแตกต่างด้านวัยของพระสังฆาธิการ พระภิกษุสามเณรมีอายุวัยต่างกันมาก ยากแก่การควบคุมบังคับบัญชา และทุกวันนี้มีเครื่องมือสื่อสารที่ทันสมัยแต่ไม่มีมาตรการควบคุมการใช้สอยบริโภค ขาดความเข้มงวดในการสอดส่องดูแลให้ปฏิบัติพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด ไม่มีการติดตามดูแลอย่างจริงจังใกล้ชิด^{๕๓๒} เจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาสบางรูปไม่ปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่งผู้บังคับบัญชา พบว่า “แต่ก่อนไม่เห็นมีประชุมกันบ่อย แต่พอจะมีประชุมก็แจ้งมาเป็นเดือน ๆ แต่บางคราวมีการนัดประชุมแบบเร่งด่วน หลายท่านจึงไม่สามารถเข้าประชุมได้

^{๕๒๙}สัมภาษณ์ พระโสภณปริยัตยาภรณ์ (ฉัตร สจจวโร) , เจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๕๓๐}สัมภาษณ์ พระโสภณปริยัตยาภรณ์ (ฉัตร สจจวโร) , เจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๕๓๑}สัมภาษณ์ พระโสภณปริยัตยาภรณ์ (ฉัตร สจจวโร) , เจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๕๓๒}สัมภาษณ์ นายแพทย์ สดทรงศิลป์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

จึงถูกมองว่าเป็นการละเว้นการปฏิบัติหน้าที่”^{๕๓๓} การไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาและการมีความคิดเห็นรวมทั้งมีแนวปฏิบัติที่แตกต่าง พบว่า “หลายท่านขาดประชุมบ่อย มีการว่ากล่าว ตัดเตือนในหลักการปฏิบัติแต่ได้รับการเพิกเฉย”^{๕๓๔} การไม่เคารพไม่ให้เกียรติผู้บังคับบัญชาเหนือตน พบว่า “เจ้าคณะอำเภอก็ต้องเรียนจะได้มีวิชาความรู้ การฝึกฝนอบรมก็แนะนำได้ ถ้าไม่ได้รับการศึกษาอบรมมันก็จะผิดพลาดได้ แนะนำผิดพลาดได้ เพราะฉะนั้น ก็จะมีขัดกันอยู่ก็เช่นว่าเจ้าคณะตำบลไม่เคารพเจ้าคณะอำเภอ นี้อย่างนี้ ก็จะคุยทับเจ้าคณะอำเภอ ก็เพราะว่าตนเป็นเจ้าคณะตำบลก็จริง แต่ว่าคนขึ้นเยอะ เจ้าคณะอำเภอบอกประชุมกันหน่อย ก็บอกว่าประชุมแต่พวกเลขาไปแล้วจะว่ายังไงที่นี้ ว่าไง แล้วประชุมคราวไหนนี้ เจ้าคณะตำบลไม่มา เราจะทำไงที่นี้ เขาก็ไม่ง้อละที่นี้”^{๕๓๕} และการกำหนดบทลงโทษที่ไม่ชัดเจน คือพระธรรมวินัยและกฎหมายอาญาไม่มีกำหนดโทษ พระภิกษุสามเณรผู้กระทำความผิดไว้เพียงให้ลาสิกขาหรือพ้นจากความเป็นพระภิกษุสามเณร ไม่ได้มีบทลงโทษที่เชื่อมโยงถึงโทษทางกฎหมายบ้านเมือง ทำให้เจ้าคณะไม่มีเครื่องมือช่วยในการควบคุมบังคับบัญชาที่เข้มงวดและน่าเกรงกลัวเกรงขาม^{๕๓๖}

สรุปได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นภายใน ได้แก่ ขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการ ขาดความเอาใจใส่ รับผิดชอบ ส่วนปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นนอก ได้แก่ ความแตกต่างของวัยพระสังฆาธิการ พระภิกษุสามเณรวัยต่างกันมาก การควบคุมการใช้เครื่องมือการสื่อสารไม่ได้ ขาดความเข้มงวดในการสอดส่องดูแล

สรุปสภาพปัจจุบัน และปัญหาอุปสรรคการปฏิบัติงานด้านการควบคุมบังคับบัญชา เจ้าคณะและเจ้าอาวาส ตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ที่อยู่ในบังคับบัญชา ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย ของพระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑

สภาพการปฏิบัติงานด้านการควบคุมบังคับบัญชาคณะสงฆ์ ของพระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ พบว่า เจ้าคณะอำเภอและรองเจ้าคณะอำเภอประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของคณะสงฆ์ มี

^{๕๓๓}สัมภาษณ์ พระโสภณปริยัตยาภรณ์ (ฉัตร สจจวโร) , เจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๕๓๔}สัมภาษณ์ พระธรรมโมลี ดร. (ทองอยู่ ญาณวิสุโธ), ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค ๑๑, วัดศาลาลอย พระอารามหลวง จังหวัดสุรินทร์, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๕๓๕}สัมภาษณ์ พระธรรมโมลี ดร. (ทองอยู่ ญาณวิสุโธ), ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค ๑๑, วัดศาลาลอย พระอารามหลวง จังหวัดสุรินทร์, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๕๓๖}สัมภาษณ์ นายวัชรนนท์ มั่นใจ, ปราชญ์ชาวบ้าน, อำเภอเมืองสุรินทร์, จังหวัดสุรินทร์, ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๘.

ความรับผิดชอบดูแลควบคุมบังคับบัญชาชี้แจงแนะนำเจ้าคณะพระสังฆาธิการและพระภิกษุสามเณร ชัดเจนดี เจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาสช่วยปฏิบัติหน้าที่ควบคุมดูแลพระภิกษุสามเณรและศิษย์วัดใน วัดและในเขตปกครองของตนให้เกิดความเรียบร้อย พระภิกษุสามเณรส่วนมากมีความประพฤติ เรียบร้อยดีงาม ปฏิบัติกิจวัตร ทำวัตรสวดมนต์เข้าเฝ้าเป็นประจำ คณะสงฆ์ควบคุมบังคับบัญชากำกับ ดูแลกันอย่างใกล้ชิด อะลุ่มอล่วยเอื้อเพื่อช่วยเหลือกันด้วยเมตตา แนะนำตักเตือนเคารพนับถือกัน อย่างสนิทสนม มีการมอบหมายงานในการกำกับดูแลเป็นชั้น ๆ ชัดเจน_ไม่มีการวางแผนปกครอง ร่วมกับคณะสงฆ์ก็เป็นได้

ปัญหาอุปสรรคที่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการควบคุมบังคับบัญชา ของพระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ สรุปได้ดังนี้

๑. เจ้าคณะอำเภอบางรูปไม่มีความรู้ความเข้าใจในการควบคุมบังคับบัญชาขาด ความสามารถในการบริหารจัดการบุคคล ไม่สามารถควบคุมบังคับบัญชาคณะสงฆ์ได้ ไม่สามารถนำ นโยบายสู่การปฏิบัติให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด

๒. ไม่มีความรับผิดชอบงาน ขาดความเข้มงวดในการควบคุมบังคับบัญชา ไม่มีการดูแล เอาใจใส่ควบคุมบังคับบัญชาอย่างจริงจังใกล้ชิด และมีอคติในการควบคุมบังคับบัญชา

๓. ไม่มีการวางแผนปกครองร่วมกับคณะสงฆ์

๔. เจ้าคณะตำบลเจ้าอาวาสและพระภิกษุสามเณรมีอายุวัยพรรษาต่างกันมาก ยากแก่การ ควบคุมบังคับบัญชา

๕. เจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาสบางรูปไม่สามารถปฏิบัติตามคำสั่งผู้บังคับบัญชาได้อัน เนื่องด้วยเหตุปัจจัยหลายประการ ได้แก่ ความคิดเห็นที่แตกต่าง การมีวุฒิภาวะทั้งทางการศึกษา และวุฒิภาวะทางความฉลาดอารมณ์ไม่เท่ากัน เป็นต้น

๖. ไม่มีการกำหนดบทลงโทษแก่พระสังฆาธิการผู้กระทำความผิดไม่เอื้อเพื่อต่อการ ควบคุมบังคับบัญชา เช่น ความผิดบาง อย่างมีเฉพาะพระธรรมนูญที่กำหนดโทษไว้ให้ลาสิกขาหรือ พ้นจากความเป็นภิกษุ แต่ไม่มีกำหนดบทลงโทษไว้ในกฎหมายบ้านเมือง

๗. ไม่มีมาตรการในการควบคุมการบริโภคใช้สอยเครื่องมือสื่อสารเทคโนโลยีที่ชัดเจน

๘. เจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาสหลายวัดไม่สามารถปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาได้ อันเนื่องด้วยเหตุปัจจัยหลายประการ เช่น การมีความคิดเห็นทางการเมืองที่แตกต่าง ความแตกต่าง ระหว่างบริบทพื้นฐานทางภาษาและชุมชน เป็นต้น

๙. มีขบวนการขอบวชและปลอมบัตรนักเรียนเพื่อแสวงหาประโยชน์ โดยนำเด็กที่ไม่ใช่คน ไทยมาขอบวชเป็นสามเณรแล้วพาไปแสวงหาประโยชน์ตามงานพิธีต่าง ๆ

๑๐. มีพระนอกถิ่นและพระจากประเทศเพื่อนบ้านมาพำนักอาศัยอยู่ในเขตปกครองแล้วมีพฤติกรรมเสียหาย เช่น กินเหล้า เมายา ออกเรียไร โบกรถขอรับบริจาค อำเภอมอบหมายให้ตำบลร่วมกับพระวินยาธิการช่วยควบคุมกำกับดูแลแก้ปัญหา แต่ปัญหาก็ไม่จบบังเกิดขึ้นมาอีก

๖) ด้านการตรวจการคณะสงฆ์และประชุมพระสังฆาธิการ

จากเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาด้านการตรวจการคณะสงฆ์และประชุมพระสังฆาธิการโดยมีสาระสำคัญดังนี้

สภาพการปฏิบัติงาน

ตรวจการก็คือเจ้าคณะอำเภอรองเจ้าคณะอำเภอออกไปตรวจการเยี่ยมเยียนอย่างเป็นทางการ เพื่อจะรับรู้รับทราบถึงข้อมูลสถิติตัวเลข ปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ ตลอดทั้งความเป็นอยู่และความเป็นไปในสังคมของเจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาสหรือผู้อยู่ในบังคับบัญชา มีกำหนดการมีหนังสือแจ้งให้ทราบไว้ล่วงหน้าชัดเจน ส่วนการประชุมพระสังฆาธิการนั้น ได้แก่ การจัดประชุมเจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาสในเขตปกครองของตนอย่างเป็นทางการจะลักษณะ มีประชุม ๒ ลักษณะ คือ ประชุมตามมติมหาเถรสมาคมปีละ ๒ ครั้ง และประชุมตามมติคณะสงฆ์อำเภอกำหนด นอกจากนี้ยังมีการประชุมแบบไม่เป็นทางการ ซึ่งอาจเป็นการประชุมเฉพาะกลุ่มเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องนั้น ๆ^{๕๓๗} การตรวจการเป็นสิ่งที่เจ้าคณะต้องทำเป็นเรื่องของการประชุมกันบ่อย ๆ พูดคุยกันบ่อย ๆ แล้วก็ชี้จุดลงไปให้ชัดเจนเลยว่าวัดนี้ องค์กรนี้เป็นยังไง^{๕๓๘} การประชุมตรวจงานการปกครองคณะสงฆ์เน้นสร้างความเข้าใจและปรับปรุงวิธีการทำงานให้ถูกต้องเหมาะสมและสอดคล้องตามนโยบายของคณะสงฆ์^{๕๓๙} การตรวจการของเจ้าคณะพระสังฆาธิการเป็นการไปเยี่ยมไปเยียน เป็นสิ่งที่ดี ต้องตรวจ ถ้าไม่ตรวจ ความรู้สึกนึกคิดจะห่างหาย แต่ถ้าไปตรวจจะมีความรู้สึกนึกคิดที่ดี เป็นการตรวจเยี่ยมดูแล มีความจำเป็นมาก อย่างน้อยปีละ ๒ ครั้งในแต่ละอำเภอสำหรับการตรวจการของเจ้าคณะจังหวัด และระดับอำเภอก็ต้องเอาใจใส่ในเรื่องการตรวจการนี้อย่างสม่ำเสมอ การประชุมก็เหมือนกันอย่างน้อยปีละ ๒ ครั้ง ระดับอำเภอนี้ระดับใหญ่ และการตรวจการไปตามวัดต่าง ๆ ก็ควรจะบันทึกหลักฐานเอาไว้ด้วย ส่วนใหญ่แล้วไม่ค่อยจะบันทึกกัน ไปเฉย ๆ กลับเฉย ๆ พูดคุยกันปากเปล่าแล้วก็หายไป ไม่ได้อะไร จะเป็นภาพนิ่งหรือภาพวิดีโอหรือการเขียนจดบันทึก

^{๕๓๗} สัมภาษณ์ พระราชปริยัติกวี (สุพจน์ โชติญาโณ), เจ้าคณะจังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๕๓๘} สัมภาษณ์ นายบัญชายุทธ นาคมุจลินทร์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๕๓๙} สัมภาษณ์ พระธรรมโมลี ดร. (ทองอยู่ ญาณวิสุโท), ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค ๑๑, วัดศาลาลอย พระอารามหลวง จังหวัดสุรินทร์, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

เพราะอย่างน้อยจะได้สะกิดสะเกาถูกเรื่อง เมื่อได้บันทึกหลักฐานแล้วก็จะได้ชี้แจงในบางเรื่องที่ได้บันทึกหลักฐานไว้แล้วได้ชี้แจงแล้ว^{๕๔๐} การตรวจเยี่ยมสามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการได้ดี เพราะมีโอกาสได้ชี้แจงแนะนำแนวปฏิบัติที่คณะสงฆ์จะสามารถใช้เป็นแนวในการปฏิบัติงานร่วมกันอย่างเป็นเอกภาพ ทั้งก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในอันจะดำเนินงานด้านการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม^{๕๔๑}

พระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ มีการตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการอย่างสม่ำเสมอ^{๕๔๒} ทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ^{๕๔๓} ทั้งที่ประชุมตามมติเถรสมาคมและประชุมตามวาระของคณะสงฆ์เอง ขยันประชุม มีการบูรณาการการประชุมคณะสงฆ์อำเภอในกิจกรรมวันลงอุโบสถ ซึ่งมีข้อตกลงกันในการลงอุโบสถของคณะสงฆ์อำเภอเขียนไปทุกตำบลเพื่อใช้เป็นโอกาสให้คณะสงฆ์ได้ศึกษาบริบทของวัดต่าง ๆ เพื่อให้กำลังใจเจ้าอาวาสเจ้าคณะตำบลในเขตนั้น ๆ และเพื่อโปรดญาติโยมพุทธศาสนิกชนอย่างทั่วถึง^{๕๔๔} การตรวจการส่วนมากมักทำเป็นวาระ ไม่มีการบันทึกเป็นหลักฐาน^{๕๔๕} ส่วนมากมีการดำเนินการในช่วงเข้าพรรษา เน้นไปที่วัดเจ้าคณะตำบลเป็นหลัก^{๕๔๖} มีการจัดทำกำหนดการตรวจเยี่ยมไว้ชัดเจน^{๕๔๗} มีการวางแผนตรวจการคณะสงฆ์ไว้ปีละ ๒๒ ครั้ง ๒๒ ตำบลบ้าง^{๕๔๘} หรือบางอำเภอกำหนดไว้ปีละ ๑ ครั้งต่อวัดและจะไปตรวจเยี่ยม

---

^{๕๔๐}สัมภาษณ์ พระโสภณปริยัตยาภรณ์ (ฉัตร สจจวโร) , เจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๕๔๑}สัมภาษณ์ พระเทพภาวนาวิกรม (บุญมา ปุณฺณภริโต), เจ้าคณะจังหวัดชัยภูมิ, ๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๕๔๒}สัมภาษณ์ นายประสงค์ ทองประ, นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ, สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดบุรีรัมย์, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๕๔๓}สัมภาษณ์ นายเพทาย สดทรงศิลป์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๕๔๔}สัมภาษณ์ นายเสรี อุปลัมภ์, หัวหน้าศูนย์สมุนไพรรตะบัลไพร, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๕๔๕}สัมภาษณ์ พระโสภณปริยัตยาภรณ์ (ฉัตร สจจวโร) , เจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๕๔๖}สัมภาษณ์ นางปรีดา ชาตวิฑูฒิ, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดชัยภูมิ, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๕๔๗}สัมภาษณ์ พระครูรัตนธรรมานุรักษ์ (ภูชิต ยสินธโร), รองเจ้าคณะอำเภอรัตนบุรี, จังหวัดสุรินทร์, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๕๔๘}สัมภาษณ์ พระครูศรีปริยัตยารักษ์ (ประสงค์ กิตติปัญญา), เลขาธิการเจ้าคณะอำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๘.

ทุกวัด เจ้าคณะผู้ปกครองที่ออกตรวจการเยี่ยมเยียนคณะสงฆ์และชาวบ้านประกอบด้วย เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบลบางรูปในเขตพื้นที่และพระเลขานุการ^{๕๔๙} ใช้วิธีไปตรวจการเยี่ยมเยียนตามตำบล^{๕๕๐} ให้กำลังใจและฉันทิตาอาหารเพล ณ วัดเจ้าคณะตำบลซึ่งได้มีหนังสือแจ้งนัดไว้ล่วงหน้าแล้ว มีการพูดคุยรับทราบแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องทุกอย่าง^{๕๕๑} ร่วมกับเจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาสในเขตตำบลนั้น ๆ ติดตามรับฟังการดำเนินงานและปฏิบัติงานในหน้าที่ความเป็นอยู่และความ เป็นไปว่ามีปัญหาอุปสรรคอย่างไรต้องการความช่วยเหลืออะไรบ้างแล้วแนะนำวิธีการแก้ไขให้ ข้อมูลที่ได้รับรายงานส่วนใหญ่มักเป็นเรื่องสถิติข้อมูลพื้นฐาน เช่น มีโรงเรียนอยู่ที่แห่ง มีวัดกี่วัด มีที่พักสงฆ์ที่แห่ง มีพระอยู่ที่รูป มีสามเณรเท่าไร อย่างนี้เป็นต้น^{๕๕๒} แต่ก็มีบ้างที่เป็นปัญหาเรื่องเงินวัด โยมกับเงินวัด เจ้าอาวาสกับคณะกรรมการ คือกรรมการมีอำนาจใช้เงินวัดมากเกินไป^{๕๕๓} เจ้าอาวาสเป็นผู้หาเงินแต่ไม่มีอำนาจในการเบิกจ่ายใช้เงิน และอำเภอจะเน้นสอบถามถึงเรื่องการบริหารการทำงานของเจ้าคณะตำบลเจ้าอาวาส^{๕๕๔} และการปกครองการดูแลวัดวาอารามเป็นหลัก ญาติโยมชาวบ้านมีความสามัคคีทำบุญบริจาคทานกันอย่างพร้อมเพรียง ให้ความร่วมมือในกิจกรรม คณะสงฆ์และอุปถัมภ์บำรุงพระภิกษุสามเณรและช่วยพัฒนาบำรุงรักษาวัดเป็นอย่างดี เจ้าคณะอำเภอหากไม่สามารถออกตรวจการคณะสงฆ์ได้ก็จะมอบหมายให้รองเจ้าคณะอำเภอปฏิบัติหน้าที่แทน ซึ่งก็ได้รับความร่วมมือเกื้อกูลกันด้วยดี^{๕๕๕} บางอำเภอไม่มีการออกตรวจการเยี่ยมเยียนคณะสงฆ์ไปตามวัดตามตำบลต่าง ๆ^{๕๕๖} แต่จะบูรณาการการตรวจการร่วมกับการประชุมหรือกิจกรรมลง

---

^{๕๔๙}สัมภาษณ์ พระครูรัตนญาณวิมล (มนตรี รตนญาโณ), เจ้าคณะตำบลชุมแสง เลขานุการเจ้าคณะอำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๕๕๐}สัมภาษณ์ พระครูสิริศรณารักษ์ (ผล ปิยธมโม), เจ้าคณะอำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๕๕๑}สัมภาษณ์ นางปรีดา ชาติวุฒิ, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดชัยภูมิ, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๕๕๒}สัมภาษณ์ นายบัญญัติชยท นาคมจลินทร์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๕๕๓}สัมภาษณ์ พระครูนิเทศก์ธรรมคุณ (วินัย ฐานิสสรโธ), เจ้าคณะอำเภอโนนดินแดง จังหวัดบุรีรัมย์, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๕๕๔}สัมภาษณ์ พระครูสิริศรณารักษ์ (ผล ปิยธมโม), เจ้าคณะอำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๕๕๕}สัมภาษณ์ พระครูรัตนญาณวิมล (มนตรี รตนญาโณ), เจ้าคณะตำบลชุมแสง เลขานุการเจ้าคณะอำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๕๕๖}สัมภาษณ์ พระครูอุตรประชาภูกุล (สมอาจ สกโก), เจ้าคณะตำบลแกใหญ่ อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

อุโบสถฟังพระปาติโมกข์ของคณะสงฆ์อำเภอ กิจกรรมการประชุมพระนวกะประจำอำเภอ^{๕๕๗} กิจกรรมธรรมสัญจรไปตามวัดในตำบลต่าง ๆ^{๕๕๘} กิจกรรมโครงการอบรมระดมธรรม^{๕๕๙} หรือกิจกรรม การเดินธุดงค์ของคณะสงฆ์อำเภอซึ่งมีการเดินเวียนไปเยี่ยมเยียนทุกตำบลตามที่ได้ประชุมตกลงกันได้ แล้ว^{๕๖๐} หนึ่งการตรวจเยี่ยมที่ไม่เป็นทางการก็มีการดำเนินการตามปกติ เช่น อาศัยการตรวจเยี่ยม ระหว่างที่เดินทางไปทำกิจของสงฆ์ในพื้นที่แล้วนำข้อมูลที่พบเห็นหรืออาจได้รับการพูดคุยสนทนา มาสั่งการและมอบหมายให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้ใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานดำเนินการศึกษาและปรับปรุง พัฒนาตามขั้นตอนต่อไป^{๕๖๑}

ด้านการประชุม เจ้าคณะอำเภอมีการนัดประชุมสม่ำเสมอ มีการนำแผนงานคณะสงฆ์ที่ได้กำหนดไว้ ตลอดทั้งปัญหาอุปสรรคจากการปฏิบัติงานหรือปัญหาด้านการปกครองคณะสงฆ์ในพื้นที่ มาร่วมประชุมปรึกษาหารือหาแนวทางแก้ไขปรับปรุงพัฒนางานคณะสงฆ์ให้ตีมีประสิทธิภาพสูงขึ้น^{๕๖๒} แม้โดยภาพรวมแล้วจะถือว่ายังด้อย ยังมีน้อยอยู่ก็ตาม ซึ่งอาจจะเป็นเพราะคณะสงฆ์มีข้อจำกัดด้านงบประมาณหรือเพราะเหตุผลอื่น แต่ส่วนใหญ่แล้วเจ้าคณะพระสังฆาธิการมีโอกาสไปร่วมกันบ่อยมาก ในเวลาว่างใหญ่ ๆ ระดับอำเภอ แต่ก็ไปเฉพาะกิจของงานนั้น ๆ เท่านั้น ไม่ได้เกี่ยวกับเรื่อง การปกครองคณะสงฆ์แต่อย่างใด และที่จะไปกันโดยตรงเพื่อพูดคุยถึงเรื่องกิจการคณะสงฆ์ในการปกครอง บังคับบัญชานี้มีน้อยมาก^{๕๖๓} การประชุมพระสังฆาธิการนี้มีการกำหนดวันเวลาในการประชุมไว้ ชัดเจน^{๕๖๔} การประชุมทุกครั้งจะมีหนังสือนัดประชุม มีไลน์กลุ่มคณะสงฆ์ สามารถติดต่อสื่อสารรับรู้

^{๕๕๗}สัมภาษณ์ นายวิยะ ศรีพรหม, ครูชำนาญการพิเศษ, โรงเรียนบ้านละเวียงแปลงคุรุราษฎร์บำรุง อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๕๕๘}สัมภาษณ์ พระครูสิริคณาภิรักษ์ (ผล ปิยธมฺโม), เจ้าคณะอำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๕๕๙}สัมภาษณ์ พระครูตรีปริยัตยารักษ์ (ประสงค์ กิตติปัญญา), เลขานุการเจ้าคณะอำเภอเมือง นครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๕๖๐}สัมภาษณ์ พระราชปริยัติกวี (สุพจน์ โชติญาโณ), เจ้าคณะจังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๕๖๑}สัมภาษณ์ พระธรรมโมลี ดร. (ทองอยู่ ญาณวิสุทฺโธ), ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค ๑๑, วัดศาลาลอย พระอารามหลวง จังหวัดสุรินทร์, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๕๖๒}สัมภาษณ์ พระครูสิริพรหมสร (สมพงษ์ พรหมสโร), เจ้าคณะอำเภอนำตุ่ม จังหวัดสุรินทร์, ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๕๖๓}สัมภาษณ์ นายวัชรนนท์ มั่นใจ, ปราชญ์ชาวบ้าน, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๕๖๔}สัมภาษณ์ พระราชวิมลโมลี (ดำรง ญาณธมฺโม), เจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

กันทุกรูป^{๕๖๕} นอกจากประชุมตามมติมหาเถรสมาคมแล้วยังมีการประชุมพิเศษอีกด้วย ในกรณีที่มีเรื่องด่วนที่ต้องประชุมปรึกษาหารือกันก็จะมีหนังสือแจ้งนัดประชุม บางอำเภอนัดตรวจการและประชุมคณะสงฆ์ที่วัดเจ้าคณะอำเภอ^{๕๖๖} หรือบูรณาการการประชุมคณะสงฆ์เข้ากับกิจกรรมลงสังฆกรรมอุโบสถของคณะสงฆ์อำเภอ^{๕๖๗} ซึ่งมีการปฏิบัติเวียนไปตามวัดในตำบลต่าง ๆ ตำบลละ ๑ วัด อย่างนี้ก็มี^{๕๖๘} การประชุมพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสเจ้าคณะตำบลนี้โดยภาพรวมอยู่ในเกณฑ์เรียบร้อยดี^{๕๖๙} แต่ก็ยังมีลาและขาดอยู่บ้าง และปรากฏว่ายังมีพระสังฆาธิการบางรูปที่ไม่ให้ความร่วมมือและไม่ร่วมการประชุมที่คณะสงฆ์มีกำหนดประชุมกันทุกเดือน ซึ่งบางอำเภอมีกำหนดประชุมกันทุกต้นเดือน^{๕๗๐} บางอำเภอกำหนดประชุมกันทุกสิ้นเดือน เพื่อให้ได้มีการพบปะพูดคุยสอบถามและรายงานเกี่ยวกับเรื่องการปกครองและการคณะสงฆ์ทุกเรื่องทุกงานอย่างต่อเนื่อง^{๕๗๑} บางอำเภอก็กำหนดประชุมกันทุก ๓ เดือนหลังการประชุมสมัยสามัญของระดับจังหวัด^{๕๗๒} คือปีละ ๔ ครั้ง ไม่ได้มีการประชุมทุกเดือน แต่หากมีเหตุเร่งด่วนก็จะนัดประชุมทันทีโดยไม่ต้องรอให้ถึงกำหนดวัน^{๕๗๓} ก็คืออาจมีการประชุมวาระจรได้ทันที เช่น กรณีกำลังเร่งเรื่องงานตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕^{๕๗๔} บางอำเภอมีการประชุมกันปีละ ๖-๗ ครั้งหรือทุก ๒ เดือนแล้วแต่กรณีหรือมีภาระงานพิเศษเกิดขึ้น

---

^{๕๖๕}สัมภาษณ์ พระครูสิริวิจิรากร (สมพร อริยปญโญ), เจ้าคณะอำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๕๖๖}สัมภาษณ์ นายประยงค์ ศรีแก้ว, ผู้ใหญ่บ้านโคกกรึมย์พัฒนา, อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๕๖๗}สัมภาษณ์ นายเอือก มีแก้ว, กำนันตำบลนาดี, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๘ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๕๖๘}สัมภาษณ์ พระราชวิมลโมลี (ดำรง ภิภูธมโม), เจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา, จังหวัดนครราชสีมา, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๕๖๙}สัมภาษณ์ พระครูสิริวิจิรากร (สมพร อริยปญโญ), เจ้าคณะอำเภอบ้านแท่น, จังหวัดชัยภูมิ, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๕๗๐}สัมภาษณ์ พระครูศรีปริยัตยารักษ์ (ประสงค์ กิตติปญโญ), เลขานุการเจ้าคณะอำเภอเมืองนครราชสีมา, จังหวัดนครราชสีมา, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๕๗๑}สัมภาษณ์ พระครูศรีภาวนาวินิจูทธิ์ (ประกอบ ปภังกรโร), เจ้าคณะอำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา, ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๕๗๒}สัมภาษณ์ พระมหาสมวงษ์ สีลภูโต, เจ้าคณะอำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๕๗๓}สัมภาษณ์ พระครูสิริศณารักษ์ (ผล ปิยธมโม), เจ้าคณะอำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๕๗๔}สัมภาษณ์ นางปรีดา ขาติวุฒิ, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดชัยภูมิ, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

ในช่วงนั้น ๆ^{๕๗๕} ในการนัดประชุมพิเศษนี้ บางอำเภอจะมีการติดตามงานที่เจ้าคณะอำเภอได้มอบหมายให้ไปดำเนินการแล้วด้วย ให้เจ้าคณะตำบลกล่าวรายงานถึงผลการปฏิบัติงานและผลการดำเนินงานเป็นเรื่อง ๆ ไปให้เจ้าคณะอำเภอได้รับทราบ มีทั้งให้รายงานด้วยวาจาและเป็นลายลักษณ์อักษร เจ้าคณะอำเภอก็จะดำเนินการรวบรวมข้อมูลเหล่านี้รายงานต่อถึงเจ้าคณะจังหวัดอีกชั้นหนึ่งต่อไป^{๕๗๖}

เมื่อพิจารณา แยกตามจังหวัด พบดังนี้

ปัญหา อุปสรรคในการปฏิบัติงานด้านการตรวจการคณะสงฆ์และประชุมพระสังฆาธิการของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ จังหวัดนครราชสีมา

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายใน เป็นปัญหาอุปสรรคเฉพาะตัวของเจ้าคณะอำเภอและรองเจ้าคณะอำเภอผู้ปกครอง พบว่า บางอำเภอไม่ค่อยมีการกำหนดกิจกรรมการตรวจการเป็นการเฉพาะ แต่จะทำร่วมกับกิจกรรมอื่น ๆ เช่น โครงการอบรมระดมธรรม^{๕๗๗}

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายนอก เป็นปัญหาอุปสรรคที่เกิดจากทรัพยากรทางการบริหารและปัจจัยภายนอกอื่น ๆ พบว่า เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาสชาตประชุม ไม่สามารถมาประชุมได้ตามกำหนดการอันเนื่องด้วยเหตุผลและความจำเป็นในบริบทที่แตกต่างกัน^{๕๗๘} การรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณมากกว่าเชิงคุณภาพ ในการออกตรวจการคณะสงฆ์ มักสอบถามและรายงานกันในเรื่องข้อมูลพื้นฐานสถิติ เช่น มีวัดกี่วัด มีที่พักสงฆ์กี่แห่ง มีพระภิกษุกี่รูป มีสามเณรเท่าไร มีโรงเรียนกี่โรง เป็นต้น ไม่มีสอบถามหรือรายงานถึงปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ในเขตปกครองว่ามีพระที่ล่อแหลมต่อการจำหน่ายยาเสพติดหรือล่อแหลมต่อเรื่องที่ไม่สมควร เช่น ละเมิดพระธรรมวินัย ร้ายแรง ต่อกฐาระเบียบมหาเถรสมาคม หรือละเมิดต่อกฎหมายบ้านเมือง และได้ดำเนินการว่ากล่าวตักเตือนไปแล้ว มีจัดเลี้ยงอยู่บริเวณวัดนั้นวัดนี้ อย่างนี้เป็นต้น ไม่ค่อยมีเจาะลึกเรื่องเช่นนี้^{๕๗๙}

---

^{๕๗๕}สัมภาษณ์ นายประสงค์ ทองประ, นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ, สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดบุรีรัมย์, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๕๗๖}สัมภาษณ์ พระครูรัตนญาณวิมล (มนตรี รัตนญาณโณ), เจ้าคณะตำบลชุมแสง เลขานุการเจ้าคณะอำเภอกระสัง, จังหวัดบุรีรัมย์, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๕๗๗}สัมภาษณ์ พระราชวิมลโมลี (ดำรง ทิฎฐุมโม), เจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๕๗๘}สัมภาษณ์ พระครูศรีปริยัตยารักษ์ (ประสงค์ กิตติปัญญา), เลขานุการเจ้าคณะอำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๕๗๙}สัมภาษณ์ นายบัญญัติ นาคมุจลินทร์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

สรุปได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายใน ได้แก่ บางอำเภอไม่ค่อยมีการกำหนดกิจกรรมการตรวจการเป็นการเฉพาะ แต่จะทำร่วมกับกิจกรรมอื่น ๆ เช่น โครงการอบรมระดมธรรม ส่วนปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายนอก พบว่า เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาสขาดประชุม ไม่สามารถมาประชุมได้ตามกำหนดการอันเนื่องด้วยเหตุผลและความจำเป็นในบริบท

ปัญหา อุปสรรคในการปฏิบัติงานด้านการตรวจการคณะสงฆ์และประชุมพระสังฆาธิการของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ จังหวัดชัยภูมิ

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายใน เป็นปัญหาอุปสรรคเฉพาะตัวของเจ้าคณะอำเภอและรองเจ้าคณะอำเภอผู้ปกครอง พบว่า การประชุมส่วนใหญ่ดำเนินการโดยพระมหาเถระในระดับเจ้าคณะทางการปกครองจะเป็นเพียงผู้กำหนดนโยบาย แต่การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติยังขาดความชัดเจนและการมีส่วนร่วม^{๕๘๐}

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายนอก เป็นปัญหาอุปสรรคที่เกิดจากทรัพยากรทางการบริหารและปัจจัยภายนอกอื่น ๆ พบว่า พระสังฆาธิการมีเวลาว่างไม่ตรงกัน การวางกำหนดการไปตรวจการนี้ เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอไม่มีปัญหาเรื่องกำหนดเวลา แต่มีปัญหาที่วัดเป้าหมายซึ่งบางครั้งกำหนดวันไว้แล้ว แต่ก็ต้องเลื่อนวันออกไปเพราะเจ้าคณะตำบลหรือวัดเป้าหมายไม่ว่างในวันนั้นวัดเป้าหมายแจ้งขอเลื่อนไปวันอื่น เจ้าคณะอำเภอก็อนุโลมไปตามนั้น ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อระบบการปกครองที่ไม่มีประสิทธิภาพได้^{๕๘๑} และเจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบลบางรูปในบางอำเภอไม่สามารถเข้าร่วมประชุมคณะสงฆ์ตามที่ปฏิทินการประชุมหรือตามที่มีการนัดหมาย อันเนื่องด้วยเหตุผลและความจำเป็นของแต่ละท่าน เช่นว่า ติดกิจนิมนต์ อาพาธ หรือไปปฏิบัติศาสนกิจในต่างท้องที่ เป็นต้น ^{๕๘๒}

สรุปได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายใน ได้แก่ การประชุมส่วนใหญ่ดำเนินการโดยพระมหาเถระในระดับเจ้าคณะทางการปกครองจะเป็นเพียงผู้กำหนดนโยบาย แต่การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติยังขาดความชัดเจนและการมีส่วนร่วม ส่วนปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายนอก ได้แก่ พระสังฆาธิการมีเวลาว่างไม่ตรงกัน การวางกำหนดการไปตรวจการนี้ เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอไม่มีปัญหาเรื่องกำหนดเวลา

^{๕๘๐} สัมภาษณ์ พระมหาสมวงษ์ สีลภูโต, เจ้าคณะอำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๕๘๑} สัมภาษณ์ พระมหาสมวงษ์ สีลภูโต, เจ้าคณะอำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๕๘๒} สัมภาษณ์ พระครูสิริวัชรารกร (สมพร อริยปญโญ), เจ้าคณะอำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

ปัญหา อุปสรรคในการปฏิบัติงานด้านการตรวจการคณะสงฆ์และประชุมพระสังฆาธิการของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในจังหวัดบุรีรัมย์

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายใน เป็นปัญหาอุปสรรคเฉพาะตัวของเจ้าคณะอำเภอและรองเจ้าคณะอำเภอผู้ปกครอง พบว่า บางอำเภอยังไม่ค่อยมีการลงพื้นที่ตรวจการคณะสงฆ์อย่างใกล้ชิดถึงตำบลถึงวัดโดยเฉพาะ มักปฏิบัติรวมกับกิจกรรมอื่น ๆ เช่น ธรรมสังฆจร ชุตงค์จาริก^{๕๘๓}

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายนอก เป็นปัญหาอุปสรรคที่เกิดจากทรัพยากรทางการบริหารและปัจจัยภายนอกอื่น ๆ พบว่า รูปแบบการตรวจการและการประเมินผล ไม่มีรูปแบบที่เป็นทางการและไม่มีหลักฐานการดำเนินการเป็นลายลักษณ์อักษร พบว่า “โดยมากที่ทำในชนบทเราไม่ค่อยได้มีการประเมินผลมากนัก เพียงแต่ว่า นาน ๆ จะทำกันครั้งหนึ่ง แต่โดยมากมักจะดูมีความพร้อม และก็ไม่ค่อยมีความขัดข้องอะไรเท่าไร ก็เลยไม่ค่อยได้ทำการประเมินว่าการประเมินผลนี้ประสบความสำเร็จไหมอะไรไหม เห็นด้วยไม่เห็นด้วย แต่โดยมากจะประเมินผลลักษณะสอบถามด้วยวาจา ไม่ได้ประเมินด้วยเอกสาร...การประเมินก็จะเป็นลักษณะประเมินในใจเป็นการประเมินส่วนตัว ก็จะประเมินว่าตำบลที่เราฝากไปแล้ว ตำบลนี้เร็ว ตำบลนี้ปานกลาง ตำบลนี้ช้า อะไรประมาณนี้”^{๕๘๔}

สรุปได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายใน ได้แก่ บางอำเภอยังไม่ค่อยมีการลงพื้นที่ตรวจการคณะสงฆ์อย่างใกล้ชิดถึงตำบลถึงวัดโดยเฉพาะ มักปฏิบัติรวมกับกิจกรรมอื่น ๆ เช่น ธรรมสังฆจร ชุตงค์จาริก ส่วนปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายนอก ได้แก่ รูปแบบการตรวจการและการประเมินผล ไม่มีรูปแบบที่เป็นทางการและไม่มีหลักฐานการดำเนินการเป็นลายลักษณ์อักษร

ปัญหา อุปสรรคในการปฏิบัติงานด้านการตรวจการของคณะสงฆ์และการประชุมพระสังฆาธิการระดับอำเภอ จังหวัดสุรินทร์

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายใน เป็นปัญหาอุปสรรคเฉพาะตัวของเจ้าคณะอำเภอและรองเจ้าคณะอำเภอผู้ปกครอง พบว่า เจ้าคณะอำเภอไม่ค่อยมีการตรวจการและติดตามผลการดำเนินงานที่ได้สั่งการไปแล้ว พบว่า “ก็มีแต่เมื่อมีงานอะไรก็สั่ง สั่งแล้วก็ให้ส่ง แค่นั้น แต่การประชุมก็มีเน้นในเรื่อง เช่น เรื่องการปกครอง เรื่องการศึกษา ให้ช่วยกันดูแล ให้นโยบายเป็นหลักแล้วก็ไม่มีการติดตาม ไม่มีการแนะนำออกตรวจเยี่ยม ไม่มีการสอบถามถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เจอ เวลาประชุมก็มีน้อยมากที่จะสอบถามถึงเรื่องเหล่านี้ ดูว่าท่านไม่กล้าที่จะถูกกระทบ เมื่อไม่กล้าที่จะถูก

^{๕๘๓}สัมภาษณ์ พระราชปริยัติกวี (สุพจน์ โชติญาโณ), เจ้าคณะจังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๕๘๔}สัมภาษณ์ พระครูนิเทศ์ธรรมคุณ (วินัย ฐานิสโร), เจ้าคณะอำเภอโนนดินแดง จังหวัดบุรีรัมย์, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

กระทบแล้วก็ดำเนินไปอย่างนี้ เพราะว่าเจ้าอาวาสเจ้าคณะตำบลบางท่านก็เป็นมานานแล้ว ท่านบุกเบิกในเรื่องการปกครองเรื่องการศึกษามานานแล้วมีประสบการณ์ดีมาก บางครั้งถ้าเปิดโอกาสท่านก็จีพอสสมควร จีมากในเรื่องการปกครอง การศึกษา แต่เรื่องการปกครองระดับอำเภอไม่ค่อยที่จะมีการจี้กันมากเท่าไร”^{๕๕๕} “ไม่รู้จักคิดสร้างโอกาสในการประชุมคณะสงฆ์ ที่ส่วนใหญ่เจ้าคณะ พระสังฆาธิการมีโอกาสร่วมกันบ่อยมาก เวลาว่างใหญ่ ๆ ระดับอำเภอ เช่น งานผูกพัทธสีมา งานฉลองสมณศักดิ์ ล้วนได้รับนิมนต์ไปในงาน แต่ก็ไปเฉพาะกิจนิมนต์ของงานนั้น ๆ เท่านั้น ไม่ได้มีการบูรณาการเพื่อพูดคุยปรึกษาหารือกันเกี่ยวกับเรื่องการปกครองคณะสงฆ์เลย ทำให้พลาดการใช้เวลาและโอกาสให้เป็นประโยชน์ต่อการปกครองคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพไป”^{๕๕๖}

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายนอก เป็นปัญหาอุปสรรคที่เกิดจากทรัพยากรทางการบริหารและปัจจัยภายนอกอื่น ๆ พบว่า การตรวจการคณะสงฆ์ที่เน้นข้อมูลเชิงปริมาณมากกว่าคุณภาพ ซึ่งจะอาศัยสอบถามเรื่องราวการดำเนินการกิจการต่าง ๆ ในเวลาที่มีประชุม และส่วนใหญ่ติดตามเรื่องข้อมูลสถิติตัวเลขเชิงปริมาณ ไม่ค่อยมีการติดตามในด้านการปกครอง ปัญหาความเสี่ยงต่าง ๆ^{๕๕๗} การตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการยังมีน้อย ไม่มีการกำหนดปฏิทินในการออกตรวจการคณะสงฆ์และประชุมพระสังฆาธิการที่ชัดเจน ขาดการติดตามและรายงานผลอย่างเป็นระบบ ไม่มีการประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานที่ชัดเจนและเป็นทางการ^{๕๕๘} ไม่มีการบันทึกหลักฐานการตรวจการ พบว่า “ระดับอำเภอนี้ระดับใหญ่ และการตรวจการไปตามวัดต่าง ๆ ก็ควรจะบันทึกหลักฐานเอาไว้ด้วย ส่วนใหญ่แล้วไม่ค่อยจะบันทึกกัน ไปเฉย ๆ กลับเฉย ๆ พูดคุยกันปากเปล่าแล้วก็หายไป ไม่ได้อะไร จะเป็นภาพนิ่งหรือภาพวิดีโอหรือการเขียนจดบันทึก เพราะอย่างน้อยจะได้สะกิดสะเกาถูกรื่อง เมื่อได้บันทึกหลักฐานแล้วก็จะได้ชี้แจงในบางเรื่องที่ได้บันทึกหลักฐานไว้แล้วได้ชี้แจง

---

^{๕๕๕}สัมภาษณ์ พระครูอุดรประชานุกูล (สมอาจ สกโก), เจ้าคณะตำบลแกใหญ่, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๕๕๖}สัมภาษณ์ นายวัชรนนท์ มั่นใจ, ปราชญ์ชาวบ้าน, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๕๕๗}สัมภาษณ์ พระครูอุดรประชานุกูล (สมอาจ สกโก), เจ้าคณะตำบลแกใหญ่, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๕๕๘}สัมภาษณ์ นายเพทาย สดทรงศิลป์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

แล้ว”^{๕๘๙} ด้านงบประมาณ พบว่า “การตรวจการและการประชุม โดยภาพรวมแล้วถือว่ายังด้อย ยังมีน้อยอยู่ก็ตาม ซึ่งอาจจะเป็นเพราะคณะสงฆ์มีข้อจำกัดด้านงบประมาณ^{๕๙๐}

สรุปได้ว่า ปัญหาอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยภายใน ได้แก่ ไม่ค่อยมีการตรวจการและดำเนินงานที่ได้สั่งการไปแล้ว ไม่มีการให้คำแนะนำในการตรวจการ ส่วนปัญหาที่เกิดจากปัจจัยภายนอก คือ ไม่มีกำหนดปฏิทินการตรวจการที่ชัดเจน ขาดการติดตามรายงานอย่างเป็นระบบ

สรุปสภาพปัจจุบัน และปัญหาอุปสรรคการปฏิบัติงานด้านการตรวจการและประชุม พระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน ของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑

สภาพการปฏิบัติงานด้านการควบคุมบังคับบัญชาคณะสงฆ์ ของพระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ พบว่า เจ้าคณะอำเภอและรองเจ้าคณะอำเภอมีการตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการอย่างสม่ำเสมอทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทั้งการประชุมตามมติมหาเถรสมาคมและประชุมตามกำหนดวาระของคณะสงฆ์ มีการวางแผนกำหนดการตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการไว้ชัดเจน หลายอำเภอมีการบูรณาการการตรวจการและการประชุมกับกิจกรรมต่าง ๆ หรือออกตรวจการเยี่ยมเยียนไปตามตำบลต่าง ๆ เพื่อติดตามรับฟังการดำเนินงานและปฏิบัติงานในหน้าที่ความเป็นอยู่และความเป็นไปทุกเรื่องทุกงาน นอกจากนี้ยังมีการตรวจการและนัดประชุมเป็นกรณีพิเศษด้วย ซึ่งจะเน้นการติดตามงานที่เจ้าคณะอำเภอสั่งการไปแล้ว ให้เจ้าคณะตำบลรายงานผลการดำเนินงานเป็นเรื่อง ๆ ให้รายงานด้วยวาจาและเป็นลายลักษณ์อักษร เจ้าคณะอำเภอก็รวบรวมข้อมูลรายงานให้เจ้าคณะจังหวัดรับทราบตามลำดับ ข้อมูลที่รับทราบส่วนใหญ่เป็นข้อมูลเชิงสถิติปริมาณ และบางครั้งหากเจ้าคณะอำเภอไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ก็มีการมอบหมายให้รองเจ้าคณะอำเภอเป็นผู้ดำเนินการตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการแทน ปัญหาอุปสรรคในการตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการมักเน้นแสวงหาข้อมูลเชิงปริมาณมากกว่าเชิงคุณภาพ พระสังฆาธิการมีเวลาว่างไม่ตรงกัน ส่วนใหญ่ไม่มีการบันทึกการดำเนินการและรายงานผลเป็นลายลักษณ์อักษร บางอำเภอมีการตรวจการและประชุมติดตามผลการดำเนินการน้อย

ปัญหาอุปสรรคที่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการ ของพระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ สรุปได้ดังนี้

^{๕๘๙}สัมภาษณ์ พระโสภณปริยัตยาภรณ์ (ฉัตร สจจวโร) , เจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๕๙๐}สัมภาษณ์ นายวัชรนนท์ มั่นใจ, ปราชญ์ชาวบ้าน, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๘.

๑. เจ้าคณะอำเภอยังขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ไม่รู้จักคิดสร้างโอกาสนัดประชุมหารือกันในงานพิธีการต่าง ๆ เช่น งานผูกพัทธสีมา งานฉลอง เป็นต้นที่คณะสงฆ์หมู่ใหญ่มาประชุมพร้อมกัน
  ๒. เจ้าคณะอำเภอรูปมีการตรวจการและประชุมติดตามผลการดำเนินการน้อยมาก และบางรูปมีการดำเนินการประชุมด้วยตนเองแบบเบ็ดเสร็จ ไม่เปิดโอกาสให้คณะสงฆ์มีส่วนร่วม
  ๓. เจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาสบางรูปขาดประชุมบ่อย บางรูปไม่ให้ความร่วมมือเข้าประชุม หรือเข้าประชุมสาย
  ๔. ยังไม่มีรูปแบบการตรวจการเป็นการเฉพาะที่ชัดเจน มักดำเนินการรวมกับการประชุมหรือกิจกรรมอื่น เช่น ธรรมสังฆจร
  ๕. เน้นแสวงหาข้อมูลเชิงปริมาณ เช่น สถิติตัวเลข มากกว่าเชิงคุณภาพ บางอำเภอไม่มีปฏิทินกำหนดตรวจการและประชุมที่ชัดเจน ไม่มีการบันทึกผลการดำเนินการและรายงานผลเป็นลายลักษณ์อักษร
  ๖. พระสังฆาธิการมีเวลาว่างไม่ตรงกัน เมื่อกำหนดวันประชุมแล้ว เจ้าอาวาสวัดที่เป็นเจ้าภาพขอเลื่อนกำหนดวัน เจ้าคณะอำเภอก็น้อมตามมติตามที่เสนอ
  ๗. บางอำเภอมิงบประมาณดำเนินการน้อย ไม่เพียงพอ
  ๘. ส่วนมากยังไม่มีการประชุมสัมพัทธ์และเผยแพร่ผลการดำเนินงาน
- ๔.๑.๒ หลักพุทธธรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการ**

จากเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับหลักพุทธธรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการ มีดังนี้

หลักพุทธธรรม

การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ให้เกิดความคุ้มค่าต่อระดับผลการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการ สามารถนำหลักพุทธธรรมคือ อิทธิบาท ๔ ซึ่งเป็นคุณเครื่องให้ถึงความสำเร็จเป็นคุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย (path of accomplishment; basis for success)^{๕๙๑} มาใช้ในการพัฒนาการปฏิบัติงานด้านการปกครองให้สำเร็จผลยิ่ง ๆ ขึ้นไปด้วยหลักธรรมดังต่อไปนี้ คือ

๑. ฉันทะ หมายถึง ความพอใจ คือ ความต้องการที่จะทำ ใฝ่ใจรักจะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอ และปรารถนาจะทำให้ได้ผลดียิ่ง ๆ ขึ้นไป (will; aspiration) สามารถจำแนกฉันทะไว้

^{๕๙๑} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, (นนทบุรี : เอส อาร์. พรินติ้ง แมสโปรดักส์จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๒๑๓.

หลากหลายเป้าหมาย ได้แก่ ๑) ความพอใจ, ความชอบใจ, ความยินดี, ความต้องการ, ความรักใคร่
 สิ่งนั้น ๆ, ความรักงาน (เป็นกลาง ๆ เป็นอกุศลก็มี เป็นกุศลก็มี, เป็นอัญญาสมานาเจตสิกข้อ ๑๓, ที่
 เป็นอกุศล เช่น ในคำว่า กามฉันทะ ที่เป็นกุศล เช่น ข้อ ๑ ในอิทธิบาท ๔) ๒) ฉันทะ ที่ใช้เป็นคำ
 เฉพาะ มาเดี่ยว ๆ โดยทั่วไปหมายถึงกุศลฉันทะ หรือธรรมฉันทะ ได้แก่ กัตตุกัมมตาฉันทะ คือ ความ
 ต้องการที่จะทำหรือความอยากทำ (ให้ดี); ตรงข้ามกับ ตัณหาฉันทะ คือ ความอยากเสพ อยากได้
 อยากเอาเพื่อตัว ที่เป็นฝ่ายอกุศล ๓) ความยินยอม, ความยอมให้ที่ประชุมทำกิจนั้น ๆ ในเมื่อตนมิได้
 ร่วมอยู่ด้วย, เป็นธรรมเนียมของภิกษุที่อยู่ในวัดซึ่งมีสี่มารวมกัน มีสิทธิที่จะเข้าประชุมทำกิจของสงฆ์
 เว้นแต่ภิกษุนั้นอาพาธจะเข้าร่วมประชุมด้วยไม่ได้ก็มอบฉันทะ คือแสดงความยินยอมให้สงฆ์ทำกิจ
 นั้น ๆ ได้

๒. วิริยะ หมายถึง ความเพียร คือ ขยันหมั่นประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายาม
 เข้มแข็ง อดทน เอาจริงไม่ท้อถอย (energy; effort; exertion)

๓. จิตตะ หมายถึง ความคิด คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำและสิ่งนั้นด้วยความคิด เอาจิต
 ผูกใจไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไป (thoughtfulness; active thought)

๔. วิมังสา หมายถึง ความไตร่ตรอง หรือ ทดลอง คือ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณา
 ใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผลและตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผน วัตถุประสงค์
 วิธีแก้ไขปรับปรุง เป็นต้น (investigation; examination; reasoning; testing)

ฉันทะความพอใจความภูมิใจนี้สำคัญมากในการปฏิบัติงานด้านการปกครองของ
 พระสังฆาธิการระดับอำเภอ เพราะเป็นกำลังใจอันแรกที่ทำให้เกิดคุณธรรมข้ออื่นต่อ ๆ ไปทุกข้อ เมื่อ
 เกิดฉันทะคือมีความพอใจภูมิใจแล้ววิริยะก็เกิด เมื่อมีวิริยะเกิดแล้วจิตตะก็เกิด เมื่อมีจิตตะแล้ววิมังสา
 ก็เกิดตามมาเป็นลำดับ^{๕๙๒} หลักอิทธิบาท ๔ ประการนี้เป็นวงจรคุณธรรมที่ช่วยส่งเสริมและสนับสนุน
 พระสังฆาธิการระดับอำเภอให้สามารถปฏิบัติงานในหน้าที่ได้ประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ^{๕๙๓}
 เพราะมี (๑) ฉันทะความพอใจในงานด้านการปกครองที่ทำ เพราะได้ทำงานตามความถนัดตามความ
 สนใจ (๒) วิริยะความมุ่งมั่นในการทำงานด้านการปกครอง เพราะได้ทำงานที่ถนัดที่สนใจแล้วจึงเกิดมี
 ความรับผิดชอบในหน้าที่มีอุดมการณ์ในการทำงาน (๓) จิตตะความเอาใจใส่ในงานด้านการปกครอง
 ที่ทำ เพราะมีความรับผิดชอบในหน้าที่มีอุดมการณ์ในการทำงานแล้วจึงเกิดมีความผูกพันภักดีเอาใจ
 ใส่ มีใจให้งานในหน้าที่อย่างสม่ำเสมอ (๔) วิมังสาปัญญารอบรู้ในงานด้านการปกครองที่ทำอย่างถ่อง
 แท้ทุก ๆ ด้าน เพราะมีความผูกพันภักดีเอาใจใส่ มีใจให้งานในหน้าที่อย่างสม่ำเสมอจึงมีความเข้าใจ

^{๕๙๒} สัมภาษณ์ พระโสภณปริยัตยาภรณ์ (ฉัตร สจจวโร), เจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์, ๒๔ ธันวาคม
 ๒๕๕๘.

^{๕๙๓} สัมภาษณ์ พระราชปริยัติกวี (สุพจน์ โชติญาโณ), เจ้าคณะจังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ พฤศจิกายน
 ๒๕๕๘.

งานอย่างถูกต้องครบถ้วนตามกระบวนการ^{๕๙๔} คุณธรรมทั้ง ๔ ข้อคือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา เป็นคุณธรรมที่เกิดขึ้นแล้วสนับสนุนกันและกันหมุนเวียนต่อ ๆ ไป จนเกิดเป็นวัฏจักรเป็นวงจร ขยับเคลื่อนผลักดันซึ่งกันและกันไปเรื่อย ๆ อย่างไม่มีที่สิ้นสุด^{๕๙๕} เรียกว่า อิทธิบาท เพราะเป็น คุณธรรมที่ช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้ปฏิบัติงานได้ประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ และหากไม่มี อิทธิบาท ๔ ช่วยส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติงานด้านการปกครองเลย งานก็จะดำเนินต่อไปได้ไม่ เรียบร้อย ไม่สมบูรณ์ งานจะบกพร่องเสียหาย^{๕๙๖} และประสบความล้มเหลวในที่สุด^{๕๙๗} อิทธิบาท ๔ จึงเป็นคุณธรรมที่จำต้องเสพ เจริญ ทำให้มาก คือใช้เป็นประจำในการปฏิบัติงานด้านการปกครองด้วย ตนเองและอบรมสั่งสอนแนะนำผู้ใต้บังคับบัญชาทั้งเจ้าคณะตำบลเจ้าอาวาสและพระภิกษุสามเณร ศิษย์วัด ตลอดทั้งคฤหัสถ์ญาติโยมชาวบ้านให้ได้นำไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่การงานในชีวิตประจำวัน อย่างทั่วถึง^{๕๙๘}

การปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑ พบว่า พระสังฆาธิการมีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติ หน้าที่ด้านการปกครองเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้บรรลุผลตามภารกิจหน้าที่ทุกด้านและตามที่คณะ สงฆ์มอบหมาย เช่น การปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพต้องมีสติสัมปชัญญะกำกับในการทำงาน^{๕๙๙} การแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงานด้วยอริยสัจ ๔^{๖๐๐} ในการปฏิบัติงานควรพิจารณาเหตุปัจจัยสิ่ง ที่เกิดขึ้นตามหลักปฏิจจสมุปบาทธรรม^{๖๐๑} ควรใช้หลักอภิธานิยธรรมในการอยู่ร่วมกัน^{๖๐๒} พระ

---

^{๕๙๔}สัมภาษณ์ พระราชวิมลโมลี (ดำรง ทิฏฐธมฺโม), เจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๕๙๕}สัมภาษณ์ พระธรรมโมลี ดร. (ทองอยู่ ญาณวิสุทฺโธ), ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค ๑๑, วัดศาลาลอย พระอารามหลวง จังหวัดสุรินทร์, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๕๙๖}สัมภาษณ์ พระครูรัตนธรรมานุรักษ์ (ภูชิต ยสินฺธโร), รองเจ้าคณะอำเภอรัตนบุรี, จังหวัดสุรินทร์, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๕๙๗}สัมภาษณ์ พระครูสิริคณารักษ์ (ผล ปิยธมฺโม), เจ้าคณะอำเภอประโคนชัย, จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๕๙๘}สัมภาษณ์ พระธรรมโมลี ดร. (ทองอยู่ ญาณวิสุทฺโธ), ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค ๑๑, วัดศาลาลอย พระอารามหลวง จังหวัดสุรินทร์, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๕๙๙}สัมภาษณ์ พระครูรัตนธรรมานุรักษ์ (ภูชิต ยสินฺธโร), รองเจ้าคณะอำเภอรัตนบุรี, จังหวัดสุรินทร์, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๖๐๐}สัมภาษณ์ พระครูอดุลประชาอนุกุล (สมอาจ สกโก), เจ้าคณะตำบลแกใหญ่, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๖๐๑}สัมภาษณ์ พระครูสิริวิชิรากร (สมพร อริยปญฺโญ), เจ้าคณะอำเภอบ้านแพ้น, จังหวัดชัยภูมิ, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

ผู้ปกครองควรนำหลักพรหมวิหาร ๔ มาใช้ในการบังคับบัญชา^{๖๐๓} ควรใช้สังคหวัตถุ ๔ ในการอยู่ร่วมกัน^{๖๐๔} และการทำสิ่งใดก็แล้วแต่อยากให้อะไรประสบความสำเร็จควรนำหลักอิทธิบาท ๔ มาใช้ในการปฏิบัติสิ่งนั้น^{๖๐๕} เป็นต้น และจากการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ของผู้วิจัย พบว่า พระสังฆาธิการมีการนำหลักอิทธิบาท ๔ มาปรับประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานด้านการปกครองมากที่สุด จึงอธิบายเฉพาะหลักอิทธิบาท ๔ กับการปฏิบัติงานด้านการปกครองให้เห็นถึงประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ที่เกิดจากการใช้หลักอิทธิบาท ๔ ในการปฏิบัติงาน ดังนี้

หลักอิทธิบาท ๔ มีประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการเป็นอย่างมาก เป็นหลักประจำในการปฏิบัติงานด้านการปกครองทุกอย่าง^{๖๐๖} เพราะเป็นกระบวนการส่งเสริมเพิ่มแรงผลักดันแก่พระสังฆาธิการให้สามารถปฏิบัติงานในหน้าที่และงานที่ได้รับมอบหมายให้บรรลุผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๖๐๗} ในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าตรัสกับพระอานนท์ว่าถ้าปรารถนามีอายุยืนจงดำเนินชีวิตตนเองในอิทธิบาท ๔^{๖๐๘} มีเนื้อความว่า “อานนท์... อิทธิบาท ๔ ผู้ใดผู้หนึ่งเจริญ ทำให้มากแล้ว ทำให้เป็นดุจยานแล้ว ทำให้เป็นที่ตั้งแล้ว ให้ตั้งมั่นแล้ว สัมผัสแล้ว ปรารถนิต ผู้นั้นเมื่อมุ่งหวัง พึงดำรงอยู่ได้ ๑ กัป หรือเกินกว่า ๑ กัป อิทธิบาท ๔ ตถาคตเจริญ ทำให้มากแล้ว ทำให้เป็นดุจยานแล้ว ทำให้เป็นที่ตั้งแล้ว ให้ตั้งมั่นแล้ว สัมผัสแล้ว ปรารถนิตแล้ว ตถาคตเมื่อมุ่งหวัง พึงดำรงอยู่ได้ ๑ กัป หรือเกินกว่า ๑ กัป...”^{๖๐๙} และพระสังฆาธิการผู้ยึดหลักอิทธิบาท ๔ ในการปฏิบัติงานจึงจำเป็นต้องเป็นผู้เสียสละ คนที่ทำงานตามแนวอิทธิบาท ๔ ต้อง

^{๖๐๒}สัมภาษณ์ พระครูนิเทศก์ธรรมคุณ (วินัย ฐานิสฺสโร), เจ้าคณะอำเภอโนนดินแดง, จังหวัดบุรีรัมย์, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๖๐๓}สัมภาษณ์ พระครูศรีปริยัตยารักษ์ (ประสงค์ กิตติปัญญา), เลขานุการเจ้าคณะอำเภอเมืองนครราชสีมา, จังหวัดนครราชสีมา, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๖๐๔}สัมภาษณ์ พระครูสิริคุณารักษ์ (ผล ปิยธมฺโม), เจ้าคณะอำเภอประโคนชัย, จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๖๐๕}สัมภาษณ์ พระครูรัตนญาณวิมล (มนตรี รัตนญาโณ), เจ้าคณะตำบลชุมแสง เลขานุการเจ้าคณะอำเภอกระสัง, จังหวัดบุรีรัมย์, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๖๐๖}สัมภาษณ์ พระเทพภาวนาวิกรม (บุญมา ปุณฺณภริโต), เจ้าคณะจังหวัดชัยภูมิ, ๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๖๐๗}สัมภาษณ์ พระราชปริยัติกวี (สุพจน์ โชติญาโณ), เจ้าคณะจังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๖๐๘}สัมภาษณ์ พระราชวิมลโมลี (ดำรง ภิภูธมฺโม), เจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๖๐๙}ที.ม. (ไทย) ๑๐/๑๗๙-๑๘๒/๑๒๗-๑๒๙.

เสียสละและหวังประโยชน์ข้างหน้ามากกว่าประโยชน์ปัจจุบันเฉพาะหน้า^{๖๑๐} พระสังฆาธิการระดับอำเภอควรปฏิบัติงานด้านการปกครองให้เป็นไปตามแนววิธิบาท ๔ อย่างต่อเนื่องเพื่อให้งานบรรลุผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ เสมือนรวงผึ้งที่มีตัวผึ้งอยู่ ตัวผึ้งก็จะสานสร้างรังของมันไปเรื่อย ๆ อย่างต่อเนื่องจนสำเร็จเป็นรวงผึ้งรวงใหญ่ที่อุดมด้วยตัวผึ้งผึ้งอ่อนและน้ำผึ้งได้ในที่สุด^{๖๑๑} โดยเริ่มต้นจากการมีความพอใจและภูมิใจในการปฏิบัติงานด้านการปกครอง

ฉันทะ ความพอใจภูมิใจในการปฏิบัติงานด้านการปกครองตามบทบาทหน้าที่การเป็นพระสังฆาธิการระดับอำเภอ มีความยินดีพร้อมปฏิบัติงานให้เป็นแบบอย่าง ตามที่คณะสงฆ์ระดับสูงมอบหมายและตามที่คณะสงฆ์ระดับต่ำลงไปรวมถึงประชาชนในพื้นที่ปกครองมีความคาดหวัง^{๖๑๒} ความพอใจเป็นคุณธรรมเบื้องต้นที่ช่วยกระตุ้นให้พระสังฆาธิการปฏิบัติงานด้านการปกครองด้วยความเต็มใจพร้อมเผชิญกับปัญหาอุปสรรคที่จะเกิดขึ้นในอนาคตภายหลังเข้ารับตำแหน่ง^{๖๑๓} การปกครองคณะสงฆ์บางครั้งก็มีความท้อแท้เมื่อประสบกับปัญหาอุปสรรคนานาประการ แต่เมื่อสร้างฉันทะให้เกิดขึ้นในใจว่างานคณะสงฆ์เป็นงานส่วนรวม รับตำแหน่งแล้วต้องภูมิใจต้องต่อสู้ต้องปรับตัวและปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย ความพอใจในงานจึงช่วยให้การปฏิบัติงานด้านการปกครองเริ่มต้นไปได้ด้วยดี^{๖๑๔} ความพอใจเป็นความโชคดีของพระสังฆาธิการที่ทำให้ได้มีโอกาสเรียนรู้เกี่ยวกับงานด้านการปกครองคณะสงฆ์^{๖๑๕} ได้ปฏิบัติหน้าที่และแสดงผลงานในหน้าที่นั้น ๆ ให้ปรากฏแก่คณะสงฆ์และสาธุชนได้อย่างเต็มที่^{๖๑๖} ความพอใจในการปฏิบัติงานด้านการปกครองคณะสงฆ์ทำให้พระสังฆาธิการระดับอำเภอได้รับ ๓ ประการ คือ (๑) ได้สงเคราะห์เจ้าคณะเจ้าอาวาสและพระภิกษุสามเณรในเขตปกครองด้วยเมตตาธรรม (๒) ได้รับความไว้วางใจจากผู้บังคับบัญชาเหนือตน

^{๖๑๐}สัมภาษณ์ พระครูสิริวิจิตร (สมพร อริยปญโญ), เจ้าคณะอำเภอบ้านแพ้ว, จังหวัดชัยภูมิ, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๖๑๑}สัมภาษณ์ พระราชปริยัติกวี (สุพจน์ โชติญาโณ), เจ้าคณะจังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๖๑๒}สัมภาษณ์ พระราชวิมลโมลี (ดำรง ทิฏฐธมโม), เจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๖๑๓}สัมภาษณ์ พระโสภณปริยัตยาภรณ์ (ฉัตร สจจวโร), เจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๖๑๔}สัมภาษณ์ พระครูสิริคณารักษ์ (ผล ปิยธมโม), เจ้าคณะอำเภอประโคนชัย, จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๖๑๕}สัมภาษณ์ พระครูรัตนญาณวิมล (มนตรี รตนญาโณ), เจ้าคณะตำบลชุมแสง เลขาธิการเจ้าคณะอำเภอกระสัง, จังหวัดบุรีรัมย์, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๖๑๖}สัมภาษณ์ พระครูรัตนธรรมานุรักษ์ (ภูชิต ยสินธโร), รองเจ้าคณะอำเภอรัตนบุรี, จังหวัดสุรินทร์, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

(๓) ได้รับความเคารพนับถือและความร่วมมือจากคณะสงฆ์ในการช่วยปฏิบัติงานในหน้าที่^{๖๑๗} หากพระสังฆาธิการระดับอำเภอไม่มีความพอใจในการปฏิบัติงานด้านการปกครองแล้ว ย่อมก่อให้เกิดความเสียหายต่องานคณะสงฆ์อย่างมาก เพราะพระสังฆาธิการผู้ปฏิบัติงานด้วยความไม่พอใจไม่เต็มใจก็จะทำงานนั้น ๆ เพียงให้เสร็จ ๆ ทำสักแต่ว่าทำ ไม่มีความมุ่งมั่น ไม่มีความเอาใจใส่รับผิดชอบ ไม่มีการไต่ตรงตรวจสอบ ขาดความรอบคอบ ทำให้งานคณะสงฆ์เสียหายไม่มีคุณภาพ^{๖๑๘}

วิริยะ ความเพียรพยายามในการปฏิบัติงานด้านการปกครองคณะสงฆ์ที่ได้รับมอบหมายตามบทบาทหน้าที่ เป็นการปฏิบัติงานเชิงรุก^{๖๑๙} แม้ในยามเหน็ดเหนื่อยเมื่อไหร่ก็ต้องทำ^{๖๒๐} ความเพียรนี้ต้องใช้ให้มากเป็นพิเศษ เพราะงานปกครองคณะสงฆ์มีปัญหาอุปสรรคมากมาย^{๖๒๑} ต้องมีการสร้างทีมงานในการทำงานเพื่อช่วยขับเคลื่อนงานปกครองคณะสงฆ์อำเภอ เช่น ทีมงานพระเลขาธุการเจ้าคณะ^{๖๒๒} พระสังฆาธิการระดับอำเภอต้องมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์งานด้วยตนเอง^{๖๒๓} เช่น การศึกษาเรียนรู้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับภารกิจงานด้านการปกครองเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ คำสั่งของผู้บังคับบัญชาที่มอบหมายและกำหนดไว้ในแผนงานของคณะสงฆ์ภาค ๑๑^{๖๒๔} การดำเนินการให้เกิดมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการสอนงานระหว่างการประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองเพื่อให้เกิด

---

^{๖๑๗} สัมภาษณ์ พระครูรัตนญาณวิมล (มนตรี รัตนญาณโณ), เจ้าคณะตำบลชุมแสง เลขาธุการเจ้าคณะอำเภอกระสัง, จังหวัดบุรีรัมย์, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๖๑๘} สัมภาษณ์ พระมหาสมวงษ์ สีลภูโต, เจ้าคณะอำเภอเมืองชัยภูมิ, จังหวัดชัยภูมิ, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๖๑๙} สัมภาษณ์ พระราชปริยัติกวี (สุพจน์ โชติญาโณ), เจ้าคณะจังหวัดบุรีรัมย์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๖๒๐} สัมภาษณ์ พระครูนิเทศก์ธรรมคุณ (วินัย ฐานิสฺสโร), เจ้าคณะอำเภอโนนดินแดง, จังหวัดบุรีรัมย์, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๖๒๑} สัมภาษณ์ พระครูสิริคณารักษ์ (ผล ปิยธมโม), เจ้าคณะอำเภอประโคนชัย, จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๖๒๒} สัมภาษณ์ พระครูสิริวิชิตรากร (สมพร อริยปญโญ), เจ้าคณะอำเภอบ้านแท่น, จังหวัดชัยภูมิ, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๖๒๓} สัมภาษณ์ พระเทพภาวนาวิกรม (บุญมา ปุณฺณภริโต), เจ้าคณะจังหวัดชัยภูมิ, ๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๖๒๔} สัมภาษณ์ พระธรรมโมลี ดร. (ทองอยู่ ญาณวิสุทฺโธ), ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค ๑๑, วัดศาลาลอย พระอารามหลวง จังหวัดสุรินทร์, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

การร่วมมือในการปฏิบัติงานนั้น ๆ อย่างทั่วถึง^{๒๒๕} รวมถึงการขอความร่วมมือให้เจ้าคณะตำบลได้ช่วย
แบ่งเบาภาระด้านการปกครองด้วยความเพียรพยายามในฐานะเป็นผู้นำระดับตำบลที่เป็นต้นแบบให้
ผู้ใต้บังคับบัญชาได้เห็นและร่วมขับเคลื่อนงานปกครองคณะสงฆ์ให้บรรลุผลสำเร็จ^{๒๒๖} และในกระแส
โลกปัจจุบัน วิทยาการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเจริญก้าวหน้าเป็นอย่างมาก พระสังฆาธิการระดับ
อำเภอ จึงจำเป็นต้องมีความเพียรเรียนรู้วิทยาการและเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อให้สามารถใช้งานได้และ
ปฏิบัติงานด้านการปกครองคณะสงฆ์ได้อย่างรวดเร็วและทันสมัย^{๒๒๗}

จิตตะ การเอาใจฝักใฝ่ในการปฏิบัติงานด้านการปกครองคณะสงฆ์อย่างใกล้ชิด
คิดหาบุคลากรวิธีการทำงานที่เหมาะสม^{๒๒๘} พระสังฆาธิการระดับอำเภอจะต้องมีจิตสำนึกที่ดีในการ
ปฏิบัติงาน ต้องร่วมมือกันเอาใจใส่การปกครอง เอาใจใส่การจัดการศึกษา เอาใจใส่การควบคุมดูแล
พระภิกษุสามเณร ช่วยกันคิดช่วยกันทำงานด้านการปกครองให้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย^{๒๒๙} จิต
ตะนี้เป็นการทบทวนงานที่ปฏิบัติไปตามบทบาทหน้าที่ ทั้งที่ประสบความสำเร็จและไม่ประสบ
ความสำเร็จ^{๒๓๐} มองหาปัญหาอุปสรรคและโอกาสให้พบว่ามีอะไรบ้างที่เป็นปัญหาอุปสรรคในการ
ปฏิบัติงานและอะไรบ้างที่เป็นโอกาสในการพัฒนาการงาน มีสาเหตุมาจากอะไร จากคณะสงฆ์หรือ
จากตัวพระสังฆาธิการเอง หรือว่าจากงานคณะสงฆ์ที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า จึงต้องมีการประเมินผลการ
ปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง^{๒๓๑} ผลที่ได้จากการประเมินนี้จะเป็นข้อมูลสำคัญสำหรับนำไปแก้ไขปรับปรุง

---

^{๒๒๕}สัมภาษณ์ พระครูศรีปริยัตยารักษ์ (ประสงค์ กิตติปัญญา), เลขานุการเจ้าคณะอำเภอเมือง
นครราชสีมา, จังหวัดนครราชสีมา, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๒๖}สัมภาษณ์ พระครูสิริพรหมสร (สมพงษ์ พรหมสโร), เจ้าคณะอำเภอท่าตูม, จังหวัดสุรินทร์,
๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๒๒๗}สัมภาษณ์ พระครูรัตนญาณวิมล (มนตรี รตนญาโณ), เจ้าคณะตำบลชุมแสง เลขานุการเจ้าคณะ
อำเภอกระสัง, จังหวัดบุรีรัมย์, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๒๒๘}สัมภาษณ์ พระราชวิมลโมลี (ดำรง ธิภูธมโม), เจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา, ๑๖ พฤศจิกายน
๒๕๕๘.

^{๒๒๙}สัมภาษณ์ พระครูรัตนญาณวิมล (มนตรี รตนญาโณ), เจ้าคณะตำบลชุมแสง เลขานุการเจ้าคณะ
อำเภอกระสัง, จังหวัดบุรีรัมย์, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๒๓๐}สัมภาษณ์ พระครูสิริคณารักษ์ (พล ปิยธมโม), เจ้าคณะอำเภอประโคนชัย, จังหวัดบุรีรัมย์,
๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๒๓๑}สัมภาษณ์ พระครูศรีปริยัตยารักษ์ (ประสงค์ กิตติปัญญา), เลขานุการเจ้าคณะอำเภอเมืองนครราชสีมา,
จังหวัดนครราชสีมา, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๘.

พัฒนาดำเนินการควบคุมส่งเสริมให้คณะสงฆ์ผู้อยู่ภายใต้การปกครองได้มีการพัฒนาการปฏิบัติงาน คณะสงฆ์อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ^{๖๓๒}

วิมังสา ข้อนี้เป็นเรื่องของปัญญา^{๖๓๓} เป็นการใคร่ครวญหาเหตุผลจากผลการ ประเมินการปฏิบัติงานด้านการปกครองที่ผ่านมา แล้วนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลตามหลัก เหตุผลควบคู่กับหลักอริยสัจ ๔ เพื่อหาข้อสรุปและแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงพัฒนาต่อไป^{๖๓๔} พระสังฆาธิการระดับอำเภอดำเนินการวิเคราะห์และสังเคราะห์งานแล้วแจ้งและชี้แจงแนะนำให้ ผู้ใต้บังคับบัญชาทั้งเจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาสได้รับทราบและนำไปแก้ไขปรับปรุงพัฒนาการ ปฏิบัติงานครั้งต่อไป ซึ่งจะช่วยให้เกิดการยอมรับและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานตามคำสั่ง ผู้บังคับบัญชา^{๖๓๕} การคิดพิจารณาไตร่ตรองหลาย ๆ ครั้งหลาย ๆ รอบและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง จะช่วยให้พระสังฆาธิการมองเห็นช่องทางที่เป็นทางเลือกหลาย ๆ ทาง^{๖๓๖} วิมังสาในการปกครอง คณะสงฆ์เป็นการใคร่ครวญหาเหตุผล การหาสาเหตุ เมื่อพบสาเหตุแล้วจึงดำเนินการแก้ไข เช่น มีชาวบ้านร้องเรียนเจ้าอาวาสหรือเจ้าคณะตำบลว่าตีมน้ำเมา พระสังฆาธิการมีการดำเนินการ กระบวนการระงับอธิกรณ์ตามลำดับคือรับเรื่องแล้วดำเนินการหาข้อเท็จจริงว่าเรื่องร้องเรียนนั้นเป็น จริงหรือไม่อย่างไร เมื่อทราบเหตุคือข้อเท็จจริงแล้วจึงพิจารณาหาวิธีดำเนินการแก้ไขปรับปรุงและ พัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ต่อไป^{๖๓๗}

สรุปได้ว่า อธิปไตยธรรม คือ (๑) ฉันทะความพอใจในการปฏิบัติงาน (๒) วิริยะความ เพียรพยายามในการปฏิบัติงาน (๓) จิตตะการเอาใจฝักใฝ่ในการปฏิบัติงาน (๔) วิมังสาการใคร่ ครวญหาเหตุผลจากผลการประเมินการปฏิบัติงาน คุณธรรมทั้ง ๔ ข้อนี้เป็นพลังเชิงกระบวนการที่ ส่งผลช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้พระสังฆาธิการระดับอำเภอสามารถปฏิบัติงานด้านการปกครองได้ บรรลุตามเป้าหมายของแผนงานที่กำหนดไว้ และอธิปไตย ๔ นี้มีความสัมพันธ์กันเป็นกระบวนการ

^{๖๓๒}สัมภาษณ์ พระครูศรีปริยัตยารักษ์ (ประสงค์ กิตติปัญญา), เลขานุการเจ้าคณะอำเภอเมือง นครราชสีมา, จังหวัดนครราชสีมา, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๖๓๓}สัมภาษณ์ พระธรรมโมลี ดร. (ทองอยู่ ญาณวิสุทโธ), ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค ๑๑, วัดศาลาลอย พระอารามหลวง จังหวัดสุรินทร์, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

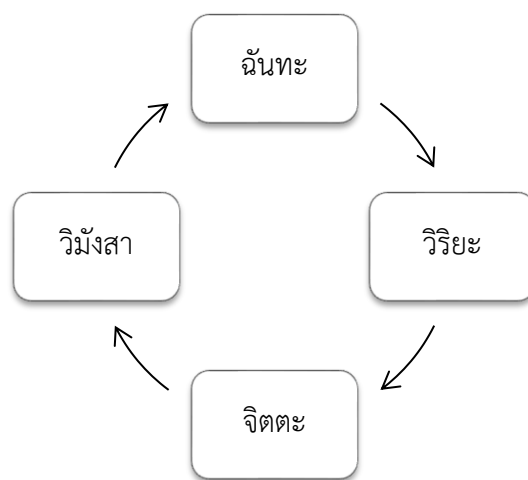
^{๖๓๔}สัมภาษณ์ พระมหาสมวงษ์ สีลภูโต, เจ้าคณะอำเภอเมืองชัยภูมิ, จังหวัดชัยภูมิ, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๖๓๕}สัมภาษณ์ พระครูสิริวิจิรากร (สมพร อริยปัญญา), เจ้าคณะอำเภอบ้านแท่น, จังหวัดชัยภูมิ, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๖๓๖}สัมภาษณ์ พระครูสิริพรหมสร (สมพงษ์ พรหมสร), เจ้าคณะอำเภอนำทม, จังหวัดสุรินทร์, ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๖๓๗}สัมภาษณ์ พระครูรัตนญาณวิมล (มนตรี รตนญาณ), เจ้าคณะตำบลชุมแสง เลขานุการเจ้าคณะ อำเภอกระสัง, จังหวัดบุรีรัมย์, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

ไม่อาจขาดข้อใดข้อหนึ่ง หรือมีเพียงอิทธิบาทข้อใดข้อหนึ่งได้ เพราะฉันทะเป็นกระบวนการเริ่มต้น ส่งผลให้เกิดวิริยะ วิริยะส่งผลให้เกิดจิตตะ จิตตะส่งผลให้เกิดวิมังสา และวิมังสาส่งผลให้เกิดฉันทะ ขับเคลื่อนดำเนินเป็นวงจรอิทธิบาท ๔ ไปอย่างต่อเนื่อง ช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้พระสังฆาธิการสามารถปฏิบัติงานด้านการปกครองบรรลุผลสำเร็จตามภารกิจในหน้าที่ทุกด้านและตามที่คณะสงฆ์มอบหมาย และหากวงจรอิทธิบาท ๔ เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในจิตใจของพระสังฆาธิการระดับอำเภอแล้วจะช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้สามารถปฏิบัติงานด้านการปกครองได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ๆ ขึ้นไป สามารถแสดงกระบวนการและวงจรอิทธิบาท ๔ ได้ ดังนี้

แผนภาพที่ ๔.๑ แสดงกระบวนการและวงจรของอิทธิบาท ๔

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการปฏิบัติงานด้านการปกครอง

๑) การพัฒนา

การพัฒนาเป็นกระบวนการทำให้เจริญยั่งยืนถาวรที่ส่งผลให้มีการเจริญก้าวหน้า โดยมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงด้วยวิธีการที่หลากหลาย สร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าจนเกิดการเปลี่ยนแปลงทุก ๆ ด้านไปในทางที่ดีขึ้นที่มีคุณค่าเพิ่มขึ้น การพัฒนาเป็นกระบวนการสำคัญที่จะช่วยให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ เจริญก้าวหน้าและมั่นคง ก่อให้เกิดประสิทธิผลได้อย่างดียิ่ง การพัฒนาการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ เจริญก้าวหน้าและมั่นคง ก่อให้เกิดประสิทธิผลได้ดียิ่งขึ้นนั้น ต้องมีการพัฒนาไปตามลำดับตามแนวทฤษฎีการพัฒนาตามขั้นตอน (Linear-stages theory) ต้องมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างใหม่ตามแนวทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้าง (Structural-change models) ต้องพึงพาปัจจัยภายนอกที่ทันสมัยตามแนวทฤษฎีพึ่งพาระหว่างประเทศ (International-

Dependence Revolution) ต้องปรับปรุงการผลิตมากขึ้นตามแนวทฤษฎีเสรีนิยมใหม่ (Neoclassical Counterrevolution) และต้องพัฒนาความเจริญเติบโตใหม่ ๆ ตามแนวทฤษฎีความเจริญเติบโตแนวใหม่ (New Growth Theory) ที่เน้นการเจริญเติบโตจากภายใน (Endogenous growth theory) และเน้นการเติบโตที่ยั่งยืน (Sustainable growth) เน้นการใช้ทรัพยากรภายใน และเน้นการพัฒนาทุนมนุษย์ (Human capital)

๒) ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

ประสิทธิภาพมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับการใช้ปัจจัยและกระบวนการในการดำเนินงานโดยมีผลผลิตที่ได้รับเป็นตัวกำกับ ค่าใช้จ่ายในการลงทุนกับผลกำไรที่ได้รับ ซึ่งถ้าผลกำไรมีสูงกว่าต้นทุนเท่าไรก็ยิ่งแสดงถึงประสิทธิภาพมากขึ้น ประสิทธิภาพอาจแสดงด้วยการบันทึกถึงลักษณะต่าง ๆ เช่น การประสานงาน การควบคุม การแบ่งงานกันทำ การปฏิบัติงานตามภาระหน้าที่ ประสิทธิภาพการสร้างความสัมพันธ์หรือการใช้เงิน วัสดุ คนและเวลาในการปฏิบัติงานอย่างคุ้มค่า ประหยัด ไม่มีการสูญเปล่าเกินความจำเป็น รวมถึงมีการใช้กลยุทธ์หรือเทคนิควิธีการปฏิบัติที่เหมาะสมสามารถนำไปสู่การบังเกิดผลได้เร็ว ตรงต่อเวลา และมีคุณภาพ การปฏิบัติงานหรือดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายภายในเวลาที่กำหนด และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างประหยัดคุ้มค่า มีความรวดเร็ว และเกิดการสูญเสียน้อยที่สุด และทำให้ได้รับปริมาณงานที่เหมาะสมไม่น้อยกว่าตัวชี้วัดที่หน่วยงานกำหนด เกิดคุณภาพ โดยอาศัยบุคลากรที่มีประสบการณ์ มีความรู้สึกผูกพันกับองค์กร ทำงานเป็นทีม มีการประสานงาน และรู้บทบาทหน้าที่ จะส่งผลต่อ**ประสิทธิภาพของการปฏิบัติงาน** ทำให้บรรลุผลสำเร็จได้อย่างคุ้มค่าเป็นที่น่าพอใจ ความสามารถถึงปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานนี้ช่วยให้สามารถวางแผนการทำงานให้ประสบความสำเร็จตามทิศทางที่กำหนดไว้ได้เป็นอย่างดี ซึ่งได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับงาน ความสามารถในการใช้วัสดุ ความสามารถในการเรียนรู้งาน ความรับผิดชอบ มนุษย์สัมพันธ์ ความคิดริเริ่ม ความประพฤติตามระเบียบ ซึ่งเกิดขึ้นคุ้มค่าต่อทุนที่รัฐสนับสนุน และ**ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน** ได้แก่ ค่าตอบแทนที่คุ้มค่า การพัฒนาศักยภาพของผู้ปฏิบัติงาน ความก้าวหน้าและมั่นคงในการทำงาน ภาวะผู้นำของผู้บังคับบัญชา ความรับผิดชอบ ลักษณะงานที่ปฏิบัติ สภาพการทำงานที่ปลอดภัย บรรยากาศการทำงานที่อบอุ่น โครงสร้างองค์กร ระบบการบริหารที่ดี กระบวนการทำงานที่รวดเร็ว การประเมินที่ยุติธรรม และวัสดุอุปกรณ์เทคโนโลยีที่ทันสมัยพร้อมใช้

กระบวนการในการขับเคลื่อนงานไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นก็คือ **การบริหาร** การบริหารเป็นงานของผู้นำที่เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ ที่จะต้องอาศัยทรัพยากรคือคน เงิน วัสดุ อุปกรณ์ขององค์กรและนอกองค์กร ผ่าน**กระบวนการบริหาร**ที่ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การดำเนินงาน และการควบคุม การบริหารที่ดีจึงเป็นกลวิธีที่จะช่วยให้การปฏิบัติงาน

ของบุคลากรมีประสิทธิภาพและบรรลุผลสำเร็จได้ตามเป้าหมายที่วางไว้ องค์กรจะเติบโตได้ต้องอาศัยการบริหารจัดการที่ดี การบริหารจัดการที่ดีต้องไม่หยุดนิ่ง จะต้องมีการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ ให้สอดคล้องกับสถานการณ์และสภาวะที่เกิดขึ้น องค์กรใดก็ตามที่มีการพัฒนาการบริหารจัดการได้ถูกที่ถูกละเวลาก็จะเป็นองค์กรที่ประสบความสำเร็จที่จัดว่าอยู่ในระดับสูง จึงต้องตระหนักใน**หลักการสำคัญของการบริหาร** โดยการหมั่นศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบการบริหารจัดการอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีต่อองค์กร การปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลดีนั้นจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการบริหารที่ดีด้วย ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องใช้กระบวนการที่เหมาะสมในการบริหารงานในองค์กร **กระบวนการบริหารงาน**นั้นประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์กร การบังคับบัญชาสั่งการ การบริหารงานบุคคล การประสานงาน การควบคุม การจัดตัวบุคคล การรายงาน และการบริหารงานงบประมาณ และกระบวนการบริหารเหล่านี้ ผู้บริหารต้องดำเนินการให้สอดคล้องกันเพื่อการบริหารงานที่ดีและสำเร็จผลในองค์กร **ทฤษฎีทางการบริหาร** ช่วยให้ทราบถึงสิ่งที่เคยเกิดมีมาก่อนแล้วในอดีต ทั้งช่วยให้เข้าใจสิ่งที่กำลังเกิดขึ้นปรากฏมีอยู่ในปัจจุบันได้อย่างกระจ่างดีขึ้น และสามารถจะสร้างสรรค์สิ่งดี ๆ ใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นในอนาคตได้ การศึกษาทฤษฎีทางการบริหารต่าง ๆ จึงช่วยให้สามารถนำแนวคิดแนวการปฏิบัติที่เคยมีผู้นำไปใช้ และประสบความสำเร็จได้ผลดีมาปรับใช้เพื่อช่วยในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลตามที่ต้องการ เช่น การจัดการองค์การด้านโครงสร้าง ผู้ปฏิบัติ และความเป็นไปตามแนวทฤษฎีการบริหารแบบราชการของ Max Weber การเน้นความมีพันธะผูกพันกับองค์การ การบูรณาการความพยายามในการปรับปรุงคุณภาพเพื่อบรรลุจุดหมายขององค์การ และการประเมินผลการปฏิบัติงานตามแนวทฤษฎีการบริหารคุณภาพโดยรวม (total quality management : TQM) การให้ความสำคัญกับคนหรือผู้ปฏิบัติงาน โดยเฉพาะด้านจิตใจและความพอใจในการทำงานของมนุษย์ตามแนวทฤษฎีมนุษยสัมพันธ์ (Human Relations) และการนำหลักการวางแผน (Plan) การปฏิบัติงาน (Do) การตรวจสอบ (Check) และการวางมาตรฐานการปฏิบัติงานหรือการแก้ไขปรับปรุง (Action) ตามแนวทฤษฎีวัฏจักรเดมิ่ง หรือ PDCA มาใช้ในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๓) งานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ

แนวคิดและทฤษฎีทั้งหลายเหล่านี้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของเจ้าคณะอำเภอได้ทั้ง ๖ ด้านคือ (๑) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน (๒) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี (๓) ระงับอธิกรณ์ วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะตำบล (๔) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้า

คณะตำบลให้เป็นไปโดยชอบ (๕) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาส ตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชา ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย (๖) ตรวจสอบและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน

ทั้งนี้ การปฏิบัติงานของบุคลากรจะมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลได้ก็ขึ้นอยู่กับผู้นำด้วย ผู้นำคือผู้ที่ได้รับการยอมรับหรือได้รับการแต่งตั้งทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการให้นำคนอื่นและนำพาท้องค์การให้บรรลุเป้าหมายตามที่ได้กำหนดร่วมกันไว้แล้ว ผู้นำจึงต้องมีคุณสมบัติพิเศษที่เป็นแบบอย่างและมีอิทธิพลต่อความรู้สึกของผู้ตามจนทำให้ผู้ตามอยากเดินตามไปอย่างสมัครใจ ผู้นำที่ดีย่อมมีความสามารถทำให้การปฏิบัติงานของบุคลากรมีประสิทธิภาพและนำไปสู่ความสำเร็จผลดีของงานด้วย **ภาวะผู้นำ**มีส่วนช่วยให้การตัดสินใจในกระบวนการบริหารงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้เป็นอย่างดี ภาวะผู้นำ ได้แก่ คุณสมบัติ ลักษณะ หรือคุณลักษณะที่โดดเด่นของคน ๆ หนึ่งที่ทำให้บุคคลอื่น ๆ หันมายอมรับ เชื่อถือและยอมทำตาม เช่น สติปัญญา ความดีงาม คุณธรรม ความพากเพียร ความสามารถในการจูงใจคน ความสามารถในการสื่อสาร มองโลกในแง่บวก การมีอารมณ์ขัน เป็นต้น และยังคงเป็นผู้ที่มุ่งหวังประโยชน์ส่วนรวมหรือเป้าหมายขององค์การมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว ผู้นำควรเป็นแบบอย่างในการรักษาสมดุลของชีวิตทั้งสุขภาพกาย ใจ และอารมณ์ให้เป็นแบบอย่างแก่คนอื่น ๆ อีกด้วย **บทบาทของผู้นำ**มีส่วนสำคัญอย่างมากในการช่วยให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพและประสบผลสำเร็จได้ บทบาทหน้าที่ของผู้ที่เป็นผู้นำ ได้แก่ พฤติกรรมของบุคคลที่เป็นไปตามความคาดหวังของสังคมหรือองค์การ บทบาทหน้าที่ของผู้นำเป็นบทบาทเฉพาะที่ต้องรับผิดชอบมากกว่าลูกทีมคนอื่น ๆ และผู้นำต้องสามารถเล่นบทบาทได้อย่างหลากหลายและครอบคลุมความรับผิดชอบหลักขององค์กรให้ได้ เช่น เป็นนักพูด เป็นนักต่อรอง เป็นผู้เชี่ยวชาญ เป็นผู้ฝึกสอน หรือแม้แต่เป็นผู้จุดประกายความหวังในการทำงานให้แก่ลูกน้อง ด้วยว่าสังคมมีความคาดหวังในตัวผู้นำสูงกว่าลูกทีมคนอื่น ๆ ผู้ที่เป็นผู้นำจึงนับเป็นผู้ที่จำต้องมีคุณสมบัติพิเศษและมีพลังทางจิตใจที่เข้มแข็ง รวมทั้งต้องยอมรับว่าตนเองจำต้องมีแรงเสียดทานกับปัญหานานาชนิดให้ได้ **คุณลักษณะของผู้นำ**จึงมีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานได้ด้วย ผู้นำจึงต้องหมั่นพัฒนาตนเองอยู่เสมอ และมองตัวเองอย่างรอบด้านรวมทั้งรับฟังความคิดเห็นของคนรอบด้านในเรื่องภาวะผู้นำของตนเอง ผู้นำอาจมิใช่ผู้ที่สมบูรณ์เพียบพร้อมทุกประการ แต่ผู้นำควรมีคุณลักษณะที่มองโดยภาพรวมแล้วสามารถสร้างความศรัทธาและเชื่อมั่นจากคนในทีมและนอกทีมของตนได้ หากผู้นำขาดคุณสมบัติข้อใดข้อหนึ่ง หรือกระทำผิดรูปแบบที่ควรจะเป็น อาจส่งผลให้ผู้ตามไม่ทำตามได้

นอกจากนี้ ผู้นำยังต้องทำหน้าที่ในการบริหารด้วย **ผู้นำในฐานะผู้บริหาร**จึงจำเป็นต้องมีความสามารถในหน้าที่ตามหลักการบริหาร ๙ ประการ (PAPOSDCoRB) ประกอบด้วย (๑) Policy มี

ความเข้าใจและการนำนโยบายไปปฏิบัติ (๒) Authority การใช้อำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติงาน (๓) Planning มีความสามารถในการคาดคะเนและจัดทำแผนงาน (๔) Organizing มีความสามารถในการจัดโครงสร้างและระบบงาน (๕) Staffing มีความสามารถในการจัดบุคลากรลงในหน่วยงาน (๖) Directing ความสามารถในการอำนวยการ การเป็นผู้นำ (๗) Coordinating การร่วมมือประสานงาน ประชาสัมพันธ์ (๘) Reporting ความสามารถในการจัดทำรายงาน ประเมินผลการปฏิบัติงาน (๙) Budgeting ความสามารถในการจัดการควบคุมทรัพยากร ค่าใช้จ่ายในการบริหารงาน และมีทักษะหรือความชำนาญในด้านต่าง ๆ ๔ ด้าน ซึ่งประกอบด้วย

๑. ทักษะด้านเทคนิค (Technical skill) หมายถึง ความสามารถในการใช้เครื่องมือ ระเบียบวิธีปฏิบัติงาน หรือเทคนิคต่าง ๆ ของสาขาวิชาเฉพาะอย่าง เช่น วิศวกรรม สถาปัตยกรรม คอมพิวเตอร์ ช่างเทคนิค อาจารย์ ผู้ปฏิบัติงานทุกคนต้องมีทักษะทางด้านเทคนิคในขอบเขตงานที่เขาได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติ สามารถปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายนั้นสำเร็จตามเป้าหมายและมาตรฐานที่กำหนดไว้ได้ มีการปรับปรุงและพัฒนางานให้ดีขึ้นกว่าเดิมได้

๒. ทักษะด้านมนุษย (Human skill) มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เข้าใจ ใจอกุศลอื่นได้ มีความชำนาญในการติดต่อ ประสานสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน และผู้ใต้บังคับบัญชา ส่งเสริมการทำงานร่วมกันเป็นทีม ผู้บริหารยังทำงานในระดับสูงยิ่ง ๆ ขึ้นไปก็ยิ่งต้องมีทักษะในด้านมนุษยนี้มากขึ้นเรื่อย ๆ

๓. ทักษะด้านความคิด (Conceptual skill) มีความสามารถในการใช้สมอง คิดริเริ่มสร้างสรรค์ คิดวางแผนการล่วงหน้าก่อนที่จะลงมือปฏิบัติ โดยสามารถเล็งเห็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างสิ่งต่าง ๆ และสามารถคาดคะเนเหตุการณ์และผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นต่อหน่วยงานของตนได้ เป็นการมององค์การโดยส่วนรวม และเข้าใจว่าองค์การมีส่วนสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับส่วนงานอื่น ๆ อย่างไร การเปลี่ยนแปลงจะมีผลกระทบต่อส่วนงานอื่น ๆ อย่างไรบ้าง

๔. ทักษะด้านการบริหาร (Managerial skill) มีความรู้ความชำนาญด้านการบริหารงานในหน่วยงานที่ตนเองรับผิดชอบอยู่ โดยสามารถเข้าใจนโยบาย นำนโยบายและอำนาจหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายมาทำการวางแผน จัดหน่วยงาน จัดบุคลากร สั่งงาน แก้ไขปัญหา ติดตามประสานงาน ควบคุม รายงาน และควบคุมค่าใช้จ่าย อย่างมีประสิทธิภาพ^{๒๓๘}

^{๒๓๘}ปราชญา กล้าผจญ และ สมศักดิ์ คงเที่ยง, **หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๕), หน้า ๑๙-๒๑.

๔.๑.๓ แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑ สามารถสรุปแนวทางการพัฒนาทั้ง ๖ ด้าน ได้ดังนี้

๔.๑.๓.๑ ด้านการดำเนินการปกครอง

พระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ควรจะมีแผนปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการระดับอำเภอที่ชัดเจน เพราะแผนจะทำให้ผู้ปฏิบัติมีแนวทางในการทำงานอย่างถูกต้องจึงได้งานที่มีคุณภาพสูงจากการร่วมแรงร่วมใจของผู้ปฏิบัติงานส่งผลต่อการทำงานและได้รับผลงานที่มีประสิทธิภาพ มีความแน่นอน เกิดความมั่นคงและความเชื่อมั่นในการทำงานร่วมกัน โดยเฉพาะแผนที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยการผลิตหรือปัจจัยการดำเนินการ มี ๕ ประการ คือ คน เงินทุน เครื่องจักร วัตถุดิบ-วัสดุอุปกรณ์ และระบบการจัดการ^{๖๓๙} การประชุมพระสังฆาธิการทุกระดับชั้นในแต่ละพื้นที่จังหวัดและอำเภอ เพื่อชี้แจงอธิบายให้พระสังฆาธิการได้มีความรู้ความเข้าใจในกฎหมายพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคมฉบับต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ระเบียบการคณะสงฆ์ที่จะต้องปฏิบัติ กฎกติกาต่าง ๆ ที่ผู้บังคับบัญชาได้สั่งการและวางเป็นหลักปฏิบัติไว้ แต่ละอย่างนั้นมีระยะเวลาขั้นตอนในการปฏิบัติอย่างไรบ้าง และจัดพิมพ์เป็นเอกสาร โดยให้ถือว่าทั้งหมดนั้นล้วนเป็นแผนงานของคณะสงฆ์หรือพระสังฆาธิการทุกระดับชั้นที่จะต้องตั้งใจปฏิบัติให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และให้เป็นไปตามช่วงระยะเวลาของงานแต่ละอย่างที่มีการกำหนดช่วงเวลาที่จะต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จเอาไว้แล้วนั้น^{๖๔๐} กำหนดให้มีคณะกรรมการคณะสงฆ์ระดับตำบล-อำเภอ-จังหวัด-ภาค โดยเจ้าคณะระดับนั้นๆ เป็นประธานและเปิดโอกาสให้กรรมการแต่ละท่านเสนอแนะข้อคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการและการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในระดับนั้นๆ แล้วสรุปจัดทำเป็นแผนงาน งานหรือโครงการเพื่อพัฒนางานด้านการปกครองของคณะสงฆ์ในระดับนั้นๆ ทุกๆ ๔ ปี^{๖๔๑} และถือปฏิบัติให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีการกำหนดนโยบายทำงานแต่ละปีให้ชัดเจนว่าแต่ละปีคณะสงฆ์จะทำอะไรบ้าง ทำเป็นโครงการ เมื่อสิ้นสุดโครงการก็ต้องมีการติดตามความสัมฤทธิ์ผล มีการส่งเสริม

^{๖๓๙}อนิวัช แก้วจันทน์, หลักการจัดการ, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (สงขลา : ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๕๗), หน้า ๖๙, ๘๗-๘๙.

^{๖๔๐}สัมภาษณ์ พระครูรัตนญาณวิมล (มนตรี รัตนญาณโณ), เจ้าคณะตำบลชุมแสง เลขาธิการเจ้าคณะอำเภอกระสัง, จังหวัดบุรีรัมย์, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๖๔๑}สัมภาษณ์ พระเทพภาวนาวิกรม (บุญมา ปุณฺณภริโต), เจ้าคณะจังหวัดชัยภูมิ, ๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

สนับสนุนการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการและพระภิกษุสามเณร โดยเฉพาะภาคปฏิบัติ เพื่อให้เป็นแบบอย่างที่ดี^{๒๔๒} มีการจัดการประชุมวางแผนพัฒนางานด้านการปกครองให้ทันต่อเหตุการณ์บ้านเมือง มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในงานด้านการปกครองให้มากที่สุดให้ทันต่อเหตุการณ์บ้านเมือง และมีการวางกฎระเบียบในการปกครองให้เป็นรูปแบบและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน^{๒๔๓} ต้องมียุทธศาสตร์ที่ชัดเจนเพื่อจัดทำกลยุทธ์และนโยบายด้านการปกครอง ที่เป็นสากล^{๒๔๔} ต้องมีการวางแผนงานและแผนปฏิบัติการให้เกิดการทำงานเป็นทีม ร่วมมือกันทำงาน เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพและความสำเร็จของงาน^{๒๔๕} การจะทำให้การปฏิบัติงานด้านการปกครองมีประสิทธิภาพและเป็นระบบได้นั้นจำเป็นต้องมีการวางแผนที่ดีทุกๆ ด้าน^{๒๔๖} และจะต้องมีการวางแผนพัฒนาในระยะยาวอย่างต่อเนื่อง ดำเนินการปกครองให้เป็นไปตามหลักธรรมาธิปไตย^{๒๔๗} ในระดับวัด เจ้าอาวาสก็มีเลขานุการวัดคอยทำงานด้านเอกสาร รับข้อมูล และสนองงานภายในวัด รวมทั้งการประสานงานกับบุคคล องค์กร หน่วยงาน และสถาบันภายนอกอีกด้วย เน้นการทำงานเป็นทีม และมอบหมายภารกิจอย่างชัดเจน มีระบบการติดตามและประเมินผลอย่างเป็นรูปธรรม^{๒๔๘} การวางแผนต้องกำหนดรูปแบบที่ชัดเจน และมีการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง ต้องสร้างความสามัคคีปรองดองให้มีความเป็นเอกภาพ มีเครือข่ายในการร่วมมือที่เข้มแข็ง มีเป้าหมายในการขับเคลื่อนงานที่ชัดเจน^{๒๔๙} การจัดอบรมเพื่อสร้างความพร้อมให้กับพระสังฆาธิการ โดยการจัดอบรม จะเป็นอบรมเฉพาะเรื่อง เช่น เรื่องการปกครอง ก็ให้มีการประชุมกันเอาปัญหาการปกครองในเขตจังหวัด พูดถึง

---

^{๒๔๒}สัมภาษณ์ พระครูสิริพรหมสร (สมพงษ์ พรหมสโร), เจ้าคณะอำเภอท่าตูม, จังหวัดสุรินทร์, ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๒๔๓}สัมภาษณ์ พระธรรมโมลี ดร. (ทองอยู่ ญาณปริสุทโธ), ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค ๑๑, วัดศาลาลอย พระอารามหลวง จังหวัดสุรินทร์, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๔๔}สัมภาษณ์ นายเอือก มีแก้ว, กำนันตำบลนาดี, อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๘ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๔๕}สัมภาษณ์ นางปรีดา ชาติวุฒิ, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดชัยภูมิ, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๔๖}สัมภาษณ์ นายบัญญัติ นาคมุจลินทร์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๔๗}สัมภาษณ์ พระครูรัตนญาณวิมล (มนตรี รตนญาโณ), เจ้าคณะตำบลชุมแสง เลขานุการเจ้าคณะอำเภอกระสัง, จังหวัดบุรีรัมย์, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๒๔๘}สัมภาษณ์ พระครูศรีภาวนาวิสุทธิ (ประกอบ ปภงกโร), เจ้าคณะอำเภอขามสะแกแสง, จังหวัดนครราชสีมา, ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๒๔๙}สัมภาษณ์ นายวิเยศ ศรีพรหม, ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบ้านละเวียแปลงครุราษฎร์บำรุง อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๕๘.

เรื่องการปกครองทั้งวัน ส่วนปัญหาอื่น ๆ ถ้าเจ้าคณะผู้ปกครองเข้มงวด การที่จะออกนอกกลุ่มนอกรทางก็ จะออกน้อย ^{๖๕๐} ควรให้มีการจัดประชุมพระสังฆาธิการทุกเดือน เพื่อให้รู้เท่าทัน เหตุการณ์บ้านเมือง และสามารถแก้ปัญหาได้ทันถ่วงที^{๖๕๑}

สรุปได้ว่า แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการระดับ อำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑ ควรมีแผนปฏิบัติงานสำหรับพระสังฆาธิการระดับ อำเภอที่ชัดเจน มีการกำหนดช่วงระยะเวลาการดำเนินงานในแต่ละกิจกรรมให้สอดคล้องกัน มี คณะกรรมการหรือตัวแทนระดับต่าง ๆ รับผิดชอบดำเนินการตามแผนงาน กำหนดกระบวนการ ทำงาน รูปแบบที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมประเพณี ส่งเสริมสนับสนุนงบประมาณ สร้างขวัญและ กำลังใจให้แก่พระสังฆาธิการที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบในแต่ละพื้นที่

๔.๑.๓.๒ ด้านการควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์

แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ ควรมีการประชุมเชิงปฏิบัติการถวายเป็นความรู้ด้านต่าง ๆ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ระดับกระทรวง ระดับท้องถิ่นต้องให้ความสำคัญ และขยายผลให้เกิดความต่อเนื่อง ควรมีการสร้างเครือข่ายทุก ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการอบรมถวาย ให้ความรู้ ส่งเสริมเรื่องการศึกษาศาสนาของพระสังฆาธิการ เพื่อให้เกิดการพัฒนาเกิดความก้าวหน้าเกิดความมั่นคงในทางศาสนา^{๖๕๒} สร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้เกิด ขึ้นกับพระสังฆาธิการ ในการปฏิบัติงานในกิจการต่าง ๆ เช่นด้านการปกครอง การศึกษา การเผยแผ่ สาธารณสงเคราะห์ ศึกษาสงเคราะห์ มีหน่วยงานหรือผู้ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับทักษะเทคนิคการ ดำเนินงานด้านต่าง ๆ จัดอบรมเสริมความรู้แก่พระสังฆาธิการ^{๖๕๓} อยากให้พระสงฆ์ปฏิบัติอยู่ในพระ ธรรมวินัย ไม่นอกกลุ่มนอกรทาง พัฒนาตนเองให้บุคลากรทางศาสนาที่ดี ที่เก่ง สละเวลาเอาใจใส่ใน กิจการงานคณะสงฆ์ เป็นแบบอย่างในการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบแก่พระสงฆ์ผู้อยู่ได้บังคับบัญชาและญาติ โยม พุทธศาสนิกชน^{๖๕๔} ปัญหาด้านการศึกษาศาสนาของพระสงฆ์ พระสังฆาธิการควรมีการสร้างทีมงานที่

^{๖๕๐} สัมภาษณ์ นายบัญชาชอุท นาคมุจลินทร์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา , ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๖๕๑} สัมภาษณ์ พระธรรมโมลี ดร. (ทองอยู่ ญาณปริสุทโธ), ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค ๑๑, วัดศาลาลอย พระ อารามหลวง จังหวัดสุรินทร์, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๖๕๒} สัมภาษณ์ นายวัชรนนท์ มั่นใจ, ปราชญ์ชาวบ้าน อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๖๕๓} สัมภาษณ์ พระครูสิริวิชิรากร (สมพร อริยปัญญา), เจ้าคณะอำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๖๕๔} สัมภาษณ์ นายประยงค์ ศรีแก้ว, ผู้ใหญ่บ้านโคกรัมย์พัฒนา อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๕๘.

จะส่งเสริมการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร โดยขอความอนุเคราะห์จากวัดในเขตตำบล หรืออำเภอมา คอยให้การช่วยเหลือ สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการจัดการศึกษา สร้างแรงจูงใจให้กับพระภิกษุ สามเณรที่เรียนนักธรรมหรือบาลี โดยการให้รางวัลหรือสิ่งตอบแทนที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตในการเป็น สมณะ และขอความอุปถัมภ์จากพระสังฆาธิการระดับจังหวัดหรือหน่วยงานภายนอก^{๖๕๕} พระสังฆาธิ การควรสร้างเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกในการดูแลงานกิจการคณะสงฆ์^{๖๕๖} ด้านการเผยแผ่ ควร มีแผนงานชัดเจน มีหน่วยงานหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องดูแล มีระบบการปฏิบัติที่เป็นแนวเดียวกัน และมีการกำกับติดตาม ประเมินผล เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการปฏิบัติงานที่ชัดเจนและเกิดประสิทธิภาพที่ แท้จริง^{๖๕๗}

สรุปได้ว่า แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑ ควรจัดอบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน เกี่ยวกับแบบอย่างการ ปฏิบัติงานที่ดี มีการจัดวัสดุ อุปกรณ์ที่สนับสนุน รวมทั้งกระตุ้นการทำงานอย่างเป็นระบบ มีการ ตรวจสอบ ประเมินทักษะการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการอย่างสม่ำเสมอ วิเคราะห์ ปรับปรุงการ ปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน ประสานงานขอความร่วมมือจากองค์ภายในนอกในการ ควบคุมส่งเสริม

๔.๑.๓.๓ ด้านการระงับอธิกรณ์

แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการระงับอธิกรณ์ พบว่า หน่วยงานรัฐที่มี หน้าที่รับผิดชอบหรือมีส่วนเกี่ยวข้อง ควรให้ความสำคัญในการถวายเป็นความรู้เรื่องการระงับอธิกรณ์ ควบคู่กับการใช้กฎหมายเถรสมาคม และหลักพระธรรมวินัย อบรมทั้งความรู้เกี่ยวกับวินัยสงฆ์และ กฎหมายบ้านเมือง หรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพระสงฆ์โดยตรง และควรจัดบ่อย ๆ เพื่อให้ท่าน สามารถนำไปอบรมสั่งสอนพระผู้ใต้บังคับบัญชาให้เข้าใจได้อย่างถูกต้อง^{๖๕๘} ในการระงับอธิกรณ์ พระสังฆาธิการต้องยึดมั่นในความถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย ไม่ควรมีอคติหรือความเกรงใจ^{๖๕๙}

^{๖๕๕} สัมภาษณ์ นายบัญชายุทธ นาคมุจลินทร์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๖๕๖} สัมภาษณ์ นายเอือก มีแก้ว, กำนันตำบลนาดี อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๘ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๖๕๗} สัมภาษณ์ นายวัชรนนท์ มั่นใจ, ปราชญ์ชาวบ้าน อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๖๕๘} สัมภาษณ์ นายเสรี อุปถัมภ์, หัวหน้าศูนย์สมุนไพโรตะบิลไพโร อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๖๕๙} สัมภาษณ์ นายบัญชายุทธ นาคมุจลินทร์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

และพระสังฆาธิการต้องดำเนินการตามขั้นตอนของการระงับอธิกรณ์ โดยมีการดำเนินการตามขั้นตอนลำดับขั้น และมีระบบการจัดทำรายงานผลที่ชัดเจนแก่พระสังฆาธิการลำดับสูงขึ้นไป^{๖๖๐}

สรุปได้ว่า แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑ ควรอบรมระเบียบ กฎหมายที่เกี่ยวข้องให้กับพระสังฆาธิการ มีการจัดอบรมหลักสูตรการระงับอธิกรณ์แก่พระสังฆาธิการทุกระดับ มีแผนและเป้าหมายการปฏิบัติงานที่ชัดเจน ระบบการประเมินศักยภาพการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม มีระบบการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง เป็นระบบสู่สาธารณชน

๔.๑.๓.๔ ด้านการแก้ไขข้อขัดข้อง

แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการแก้ไขข้อขัดข้อง พบว่า ควรมีการแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีความรู้ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ เป็นที่ปรึกษา ร่วมในการแก้ไข เช่น นักกฎหมาย หรือผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ในสำนักงานพุทธศาสนาแห่งชาติประจำจังหวัด สำนักวัฒนธรรม หรือหัวหน้าหน่วยงานที่เป็นต้นสังกัด เป็นต้น มีโครงสร้างบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านนี้โดยตรง^{๖๖๑} ในการปฏิบัติงานตามกรอบภารกิจการคณะสงฆ์แต่ละด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านการศึกษา ด้านสาธารณสงเคราะห์ ด้านสาธารณูปการ ด้านการเผยแผ่ ควรมีที่ปรึกษาที่เป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านนั้น อาจจะเป็นพระสังฆาธิการด้วยกันหรือบุคคลภายนอกที่มีความรู้ด้านนั้นๆ^{๖๖๒} ควรมีการอบรมระเบียบปฏิบัติ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น มีการประชุม มีผู้เข้าร่วมประชุมครบองค์ประชุมตามโครงสร้างที่กำหนด สร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย ควรมีการบันทึกและรายงานการประชุมที่ชัดเจน^{๖๖๓} พระสังฆาธิการที่มีตำแหน่งปกครอง ควรมีการผ่านการอบรมบริหารจัดการงานกิจการคณะสงฆ์แบบเข้มข้น ตลอดถึงกฎระเบียบปฏิบัติในการปกครองคณะสงฆ์ การแก้ปัญหาต่างๆ นอกจากนั้น ควรมีการจัดอบรมความรู้ด้านระบบการเงินการบัญชี ระเบียบการจัดเก็บเงินของสงฆ์ แก่ผู้ที่รับผิดชอบ^{๖๖๔}

^{๖๖๐} สัมภาษณ์ พระครูสิริวิจิตร (สมพร อริยปณฺโญ), เจ้าคณะอำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๖๖๑} สัมภาษณ์ นายวัชรนนท์ มั่นใจ, ปราชญ์ชาวบ้าน อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๖๖๒} สัมภาษณ์ พระโสภณปริยัตยาภรณ์ (ฉัตร สจจวโร), เจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๖๖๓} สัมภาษณ์ นายบัญญัติ นาคมจลินทร์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๖๖๔} สัมภาษณ์ พระครูสิริวิจิตร (สมพร อริยปณฺโญ), เจ้าคณะอำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

สรุปได้ว่า แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑ ควรมีการอบรมระเบียบการแก้ไขปัญหาข้อขัดข้องตามหลักพระธรรมวินัยและกฎหมาย มีหลักการ กระบวนการคิดในการแก้ปัญหาที่ถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย แก้ไขปัญหาที่ถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย เกิดธรรมาภิบาล ให้ความรู้หน้าที่ชาวพุทธที่ถูกต้องแก่พุทธศาสนิกชนสร้างเครือข่ายหรือทีมงานในการแก้ปัญหาของพระสังฆาธิการ

๔.๑.๓.๕ ด้านการควบคุมบังคับบัญชา

แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการควบคุมบังคับบัญชา พบว่าพระสังฆาธิการควรให้ความตระหนักในการปฏิบัติงานด้านการควบคุมบังคับบัญชา ยึดมั่นในความถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย เมื่อมีการกระทำผิดวินัยสงฆ์ ควรดำเนินการตามขั้นตอนตามพระธรรมวินัย และหากความผิดนั้นเกี่ยวข้องกับกฎหมายบ้านเมือง ควรส่งต่อให้กับหน่วยงานที่รับผิดชอบตามกฎหมายบ้านเมือง ให้ความเชื่อมโยงกันระหว่างวินัยสงฆ์กับกฎหมาย หากปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวข้องกับกฎหมายบ้านเมือง ควรให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมาร่วมพิจารณาตัดสิน ^{๖๖๕} พระสังฆาธิการที่เป็นผู้ปกครอง ควรประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นที่น่าศรัทธาเลื่อมใสแก่พระผู้ใต้บังคับบัญชา เป็นแบบอย่างที่ดี และพระผู้ใต้บังคับบัญชาควรให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงาน ^{๖๖๖} ควรมีการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างพระผู้บังคับบัญชากับพระผู้ใต้บังคับบัญชาโดยมีกิจกรรมทางสงฆ์ เช่น การตรวจเยี่ยม การจัดปรีวาสนกรรม การจัดงานคณะสงฆ์ร่วมกันระหว่างวัดต่าง ๆ และนอกจากนั้นยังมีกิจกรรมให้พุทธศาสนิกชนได้มาร่วมกันเพื่อเสริมสร้างความรักความสามัคคี เช่น กิจกรรมปฏิบัติธรรมระดับอำเภอ ระดับตำบล เป็นต้น ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม ^{๖๖๗} มีการสร้างขวัญและกำลังใจแก่พระผู้ใต้บังคับบัญชาที่ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ปฏิบัติภารกิจการคณะสงฆ์ด้วยจิตอาสา โดยการยกย่องเป็นพระสังฆาธิการดีเด่นในด้านต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวปฏิบัติที่ดี ^{๖๖๘}

สรุปได้ว่า แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑ ควรกำหนดแนวทางปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย การควบคุมบังคับบัญชาโดยใช้หลักพุทธธรรม หรือธรรมาภิบาล ระบบส่งเสริมสร้าง

^{๖๖๕} สัมภาษณ์ นายวัชรนนท์ มั่นใจ, ปราชญ์ชาวบ้าน อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๖๖๖} สัมภาษณ์ นายเอือก มีแก้ว, กำนันตำบลนาดี อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๘ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๖๖๗} สัมภาษณ์ พระครูสิริวัชรารกร (สมพร อริยปณฺโญ), เจ้าคณะอำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๖๖๘} สัมภาษณ์ นายเสรี อุปลัมภ์, หัวหน้าศูนย์สมุนไพรรักษาโรค อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

ขวัญกำลังใจให้แก่พระสงฆ์ที่ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบมีการจัดระบบดูแลช่วยในการปฏิบัติงานแก่พระสงฆ์พัฒนาทักษะและเทคนิคด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงาน

๔.๑.๓.๖ ด้านการตรวจการและการประชุมคณะสงฆ์

แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการตรวจการและประชุมคณะสงฆ์พบว่า การนัดประชุมสงฆ์ ควรจะมีแผนการประชุม โดยเฉพาะเรื่องที่มีความสำคัญคือ เรื่องการปกครอง เรื่องกฎหมาย หรือจะเอาเรื่องพระธรรมวินัยเข้ามาด้วย และในการประชุม ควรให้คณะสงฆ์ที่ปฏิบัติหน้าที่แตกต่างกันหลายส่วนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน^{๖๖๙} การออกตรวจการหรือนัดประชุม ควรออกเยี่ยมวัดต่าง ๆ ในสังกัด กำหนดช่วงระยะเวลาในการออกตรวจการหรือการประชุม หรือออกตรวจการตามเหตุการณ์สถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับคณะสงฆ์ เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่พระสงฆ์^{๖๗๐} การออกตรวจการหรือการประชุม ควรมีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร มีแบบบันทึกการตรวจการ มีแบบบันทึกการประชุม เพื่อเป็นข้อมูลหลักฐานในการนำไปใช้หรือนำไปแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้อง^{๖๗๑} จัดให้มีเอกสารหรือแบบฟอร์มในการตรวจการหรือการประชุมอย่างเป็นระบบ มีผู้รับผิดชอบดูแลการจัดเก็บเอกสารที่ชัดเจน^{๖๗๒} การจัดเก็บข้อมูลในการตรวจการคณะสงฆ์ ควรมีการเก็บข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อให้การนำข้อมูลไปใช้ในการรายงานต่อผู้บังคับบัญชาได้อย่างชัดเจน และควรตระหนักในการเอาใจใส่ดูแลตรวจตราอยู่เป็นประจำ^{๖๗๓} ในการตรวจการหรือการประชุมควรกำหนดโครงสร้าง กำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคลากรที่ทำหน้าที่ในส่วนนี้ หากมีปัญหาเกิดขึ้นในสถานที่ใด อาจจะมีพระที่ทำหน้าที่คอยสอดส่อง เก็บข้อมูลเบื้องต้นก่อนไปตรวจตรา เรียกว่ามีการกลั่นกรองข้อมูลก่อน^{๖๗๔} การกำหนดช่วงเวลาในการประชุมหรือการตรวจการ ควรกำหนดตามแผน หรือความบริบทสังคมของคณะสงฆ์

^{๖๖๙} สัมภาษณ์ นายวัชรนนท์ มั่นใจ, ประชาชนชาวบ้าน อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๖๗๐} สัมภาษณ์ นายวิยะ ศรีพรหม, ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบ้านละเวียงแปลงครุราษฎร์บำรุง อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๖๗๑} สัมภาษณ์ พระโสภณปริยัตยาภรณ์ (ฉัตร สจจวโร), เจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๖๗๒} สัมภาษณ์ นายเอือก มีแก้ว, กำนันตำบลนาดี อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๘ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๖๗๓} สัมภาษณ์ นายบัญชายุทธ นาคมุจลินทร์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๖๗๔} สัมภาษณ์ พระธรรมโมลี ดร. (ทองอยู่ ญาณปริสุทโธ), ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค ๑๑, วัดศาลาลอย พระอารามหลวง จังหวัดสุรินทร์, ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๘.

เช่น คณะสงฆ์จะมีการรวมตัวกันในคราวลงอุโบสถ หรือมีกิจกรรมที่ทางคณะสงฆ์สามารถเข้าประชุมพร้อมกันได้^{๖๗๕}

สรุปได้ว่า แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑ ควรมีแผนตรวจการและประชุมคณะสงฆ์ที่ชัดเจน อบรมเทคนิคการตรวจและการประชุมอย่างสม่ำเสมอ สร้างความตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนเอง ให้ความเคารพความคิดเห็นซึ่งกันและกันและกันมีการสรุปบันทึกการตรวจการและการประชุมที่ชัดเจน

๔.๒ ผลการวิจัยเชิงปริมาณ

๔.๒.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

๔.๒.๒ ผลการวิเคราะห์สภาพ ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการ ผลการวิเคราะห์หลักอิทธิบาท ๔ กับการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑

เพื่อให้ทราบถึงสภาพปัจจุบัน และปัญหาอุปสรรคการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ผู้วิจัยได้ประเมินระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน โดยใช้แบบสอบถาม แบบประเมินค่า ได้ผลการประเมินดังนี้

๔.๒.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจากประชากร จำนวนทั้งหมด ๑๘๐ รูป จำแนกตามอายุ พรรษา ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง วุฒิการศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาสามัญ และวุฒิการศึกษาบาลี ดังแสดงในตาราง ๔.๑

ตารางที่ ๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (รูป/คน)	ร้อยละ
๑. อายุ		
๓๐-๔๐ ปี	๓๘	๒๑.๑๑
๔๑-๕๐ ปี	๖๔	๓๕.๕๖
๕๑-๖๐ ปี	๔๙	๒๗.๒๒
๖๐ ปีขึ้นไป	๒๙	๑๖.๑๑
รวม	๑๘๐	๑๐๐.๐๐

^{๖๗๕}สัมภาษณ์ นายเสรี อุปลัมภ์, หัวหน้าศูนย์สมุนไพรระยะบับไพร อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๘.

ตารางที่ ๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (รูป/คน)	ร้อยละ
๒. พรรษา		
๑๖- ๒๐ พรรษา	๗๒	๔๐.๐๐
๒๑ พรรษาขึ้นไป	๑๐๘	๖๐.๐๐
รวม	๑๘๐	๑๐๐.๐๐
๓. ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง		
น้อยกว่า ๑๐ ปี	๖๙	๓๘.๓๓
๑๐ ปี ขึ้นไป	๑๑๑	๖๑.๖๗
รวม	๑๘๐	๑๐๐.๐๐
๔. วุฒิการศึกษานักธรรม		
นักธรรมชั้นเอก	๑๘๐	๑๐๐.๐๐
รวม	๑๘๐	๑๐๐.๐๐
๕. วุฒิการศึกษาบาลี		
ประโยค ๑ - ๒ - เปรียญธรรม ๓ ประโยค	๕๙	๓๒.๗๘
เปรียญธรรม ๔ - ๖ ประโยค	๙๙	๕๕.๐๐
เปรียญธรรม ๗ - ๙ ประโยค	๒๒	๑๒.๒๒
รวม	๑๘๐	๑๐๐.๐๐
๔. วุฒิการศึกษาสามัญ		
ประกาศนียบัตร ป.บส.	๑๐	๕.๕๖
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๑๒	๖.๖๗
ปริญญาตรี	๘๕	๔๗.๒๒
ปริญญาโท	๖๐	๓๓.๓๓
ปริญญาเอก	๑๓	๗.๒๒
รวม	๑๘๐	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า พระสังฆาธิการผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง ๔๑-๕๐ ปี จำนวน ๖๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๕๖ พรรษา ๒๑ พรรษาขึ้นไป จำนวน ๑๐๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๖๐.๐๐ ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง ๑๐ ปี ขึ้นไป จำนวน ๑๑๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๖๑.๖๗ วุฒิการศึกษานักธรรมชั้นเอก จำนวน ๑๘๐ คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐ วุฒิการศึกษาบาลี เปรียญธรรม ๔ - ๖ ประโยค จำนวน ๙๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๕.๐๐ วุฒิการศึกษาสามัญปริญญาตรี จำนวน ๑๐๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๙.๔๔

๔.๒.๒ ผลการวิเคราะห์สภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการ
ระดับอำเภอ ในเขตการปกครอง คณะสงฆ์ภาค ๑๑

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ของสภาพการปฏิบัติงานด้านการ
ปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑
โดยรวมทั้ง ๖ ด้าน

สภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการ ระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑	ระดับประสิทธิภาพ การปฏิบัติงาน (N=๑๘๐)		
	(μ)	(σ)	แปลผล
๑. ด้านการดำเนินการปกครองคณะสงฆ์	๓.๖๔	๐.๘๕	มาก
๒. ด้านการควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์	๔.๑๕	๐.๘๑	มาก
๓. ด้านการระงับอธิกรณ์	๔.๕๘	๐.๗๗	มากที่สุด
๔. ด้านการแก้ไขข้อขัดข้องชั้นเจ้าคณะตำบล	๔.๓๐	๐.๗๙	มาก
๕. ด้านการควบคุมบังคับบัญชาคณะสงฆ์	๔.๒๙	๐.๗๘	มาก
๖. ด้านการตรวจการคณะสงฆ์และประชุมพระสังฆาธิการ	๔.๐๒	๐.๘๒	มาก
เฉลี่ยภาพรวม	๔.๑๖	๐.๘๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า สภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับ
อำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ โดยภาพรวมมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย
เท่ากับ ๔.๑๖ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านการระงับอธิกรณ์ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕๘ รองลงมา
คือ ด้านการแก้ไขข้อขัดข้องชั้นเจ้าคณะตำบล ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๐ ด้านการควบคุมบังคับบัญชา
คณะสงฆ์ ค่าเฉลี่ย ๔.๒๙ ด้านการควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ ค่าเฉลี่ย ๔.๑๕ ด้านการ
ตรวจการคณะสงฆ์และประชุมพระสังฆาธิการ ค่าเฉลี่ย ๔.๐๒ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ
ด้านการดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๔

จากผลการศึกษาเชิงปริมาณ พบว่า สภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆา
การระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ด้านที่มีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานน้อยที่สุด
คือ ด้านการดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาเชิงคุณภาพที่พบว่า การ
ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ยัง
ไม่บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ครบสมบูรณ์ทุกอย่างได้ เนื่องจากมีปัญหาอุปสรรคมากมายที่เป็น
ปัจจัยทำให้การปฏิบัติงานของเจ้าคณะอำเภอและรองเจ้าคณะอำเภอขาดประสิทธิภาพและ
ประสิทธิผล

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ของสภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ด้านการดำเนินการปกครองคณะสงฆ์

ด้านการดำเนินการปกครองคณะสงฆ์	ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน (N=๑๘๐)		
	(μ)	(σ)	แปลผล
๑. ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัยด้วยความเรียบร้อย	๔.๔๓	๐.๗๗	มาก
๒. ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามกฎหมายและกฎหมายตราสามดวงด้วยความเรียบร้อย	๓.๓๘	๐.๘๑	ปานกลาง
๓. ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามข้อบังคับและระเบียบด้วยความเรียบร้อย	๔.๑๑	๐.๘๑	มาก
๔. ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามคำสั่ง มติ และประกาศด้วยความเรียบร้อย	๓.๒๖	๐.๙๖	ปานกลาง
๕. ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชด้วยความเรียบร้อย	๓.๔๗	๐.๗๘	ปานกลาง
๖. ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามคำสั่งผู้บังคับบัญชาเหนือตนด้วยความเรียบร้อย	๓.๑๙	๐.๙๖	ปานกลาง
เฉลี่ยภาพรวม	๓.๖๔	๐.๘๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า สภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย โดยภาพรวมมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๔ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัยด้วยความเรียบร้อย ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๔๓ รองลงมาคือ ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามข้อบังคับ และระเบียบด้วยความเรียบร้อย ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๑ น้อยที่สุดคือ ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามคำสั่งผู้บังคับบัญชาเหนือตนด้วยความเรียบร้อย ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๑๙

จากผลการศึกษาเชิงปริมาณ พบว่า สภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ด้านการดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ ข้อที่มีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานน้อยที่สุด คือ ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามคำสั่งผู้บังคับบัญชาเหนือตนด้วยความเรียบร้อย ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาเชิงคุณภาพที่พบว่า พระสังฆาธิการปฏิบัติงานไม่เต็มความสามารถ ขาดความรับผิดชอบปกครองดูแลอย่างใกล้ชิด ไม่เอาใจใส่ในหน้าที่

และไม่ให้ความร่วมมือต่องานปกครองคณะสงฆ์ระดับจังหวัด ไม่ดำเนินการปกครองให้เป็นไปตามคำสั่งผู้บังคับบัญชา

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ของสภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ด้านการควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์

ด้านการควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์	ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน (N=๑๘๐)		
	(μ)	(σ)	แปลผล
๑. ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงามให้ดำเนินไปด้วยดี	๔.๗๑	๐.๗๙	มากที่สุด
๒. ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษาให้ดำเนินไปด้วยดี	๔.๓๖	๐.๗๙	มาก
๓. ควบคุมและส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ให้ดำเนินไปด้วยดี	๓.๒๗	๐.๘๖	ปานกลาง
๔. ควบคุมและส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้ดำเนินไปด้วยดี	๔.๖๒	๐.๗๓	มากที่สุด
๕. ควบคุมและส่งเสริมการสาธารณูปการให้ดำเนินไปด้วยดี	๓.๓๘	๐.๗๕	ปานกลาง
๖. ควบคุมและส่งเสริมการสาธารณสงเคราะห์ให้ดำเนินไปด้วยดี	๔.๕๕	๐.๙๔	มากที่สุด
เฉลี่ยภาพรวม	๔.๑๕	๐.๘๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า สภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ด้านการควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ โดยภาพรวมมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๕ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงามให้ดำเนินไปด้วยดี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๗๑ รองลงมาคือ ควบคุมและส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้ดำเนินไปด้วยดี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๖๒ น้อยที่สุดคือ ควบคุมและส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ให้ดำเนินไปด้วยดี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๒๗

จากผลการศึกษาเชิงปริมาณ พบว่า สภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ด้านการควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ ข้อที่มีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานน้อยที่สุด คือ ควบคุมและส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ให้ดำเนินไป

ด้วยดี ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาเชิงคุณภาพที่พบว่า พระสังฆาธิการไม่เข้าใจงานการศึกษา สงเคราะห์อย่างถูกต้อง ทำให้เกิดมีการต่อต้าน และยังขาดแคลนทรัพยากรทางการศึกษา

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ของสภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ด้านการระงับอธิกรณ์ชั้นเจ้าคณะตำบล

ด้านการระงับอธิกรณ์ชั้นเจ้าคณะตำบล	ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน (N=๑๘๐)		
	(μ)	(σ)	แปลผล
๑. การรับเรื่องร้องเรียนเพื่อวินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะตำบล	๔.๓๓	๐.๗๓	มาก
๒. การตั้งคณะกรรมการเพื่อวินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะตำบล	๔.๕๘	๐.๗๒	มากที่สุด
๓. การดำเนินการวินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะตำบล	๔.๗๕	๐.๘๑	มากที่สุด
๔. การลงมติเพื่อวินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะตำบล	๔.๖๗	๐.๘๙	มากที่สุด
๕. การตรวจสอบมติการวินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะตำบลก่อนส่งเรื่องต่อผู้บังคับบัญชาเหนือตน	๔.๕๕	๐.๘๒	มากที่สุด
๖. การรายงานผลการวินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะตำบลต่อผู้บังคับบัญชาเหนือตน	๔.๖๒	๐.๖๗	มากที่สุด
เฉลี่ยภาพรวม	๔.๕๘	๐.๗๗	มากที่สุด

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า สภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ด้านการระงับอธิกรณ์ชั้นเจ้าคณะตำบล โดยภาพรวมมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕๘ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การดำเนินการวินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะตำบล ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๗๕ รองลงมาคือ การลงมติเพื่อวินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะ

ตำบล ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๖๗ น้อยที่สุดคือ การรับเรื่องร้องเรียนเพื่อวินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะตำบล ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๓

จากผลการศึกษาเชิงปริมาณ พบว่า สภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ด้านการระงับอธิกรณ์ ข้อที่มีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานน้อยที่สุด คือ การรับเรื่องร้องเรียนเพื่อวินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะตำบล ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาเชิงคุณภาพที่พบว่า ขาดความรู้ความเข้าใจในระเบียบและขั้นตอนกระบวนการเกี่ยวกับการระงับอธิกรณ์ และขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่และกลไกในการระงับอธิกรณ์ ไม่มีความสามารถในการไกล่เกลี่ยและวินิจฉัยระงับอธิกรณ์ให้สิ้นสุดลงด้วยความเรียบร้อย

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ของสภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ด้านการแก้ไขข้อขัดข้องชั้นเจ้าคณะตำบล

ด้านการแก้ไขข้อขัดข้องชั้นเจ้าคณะตำบล	ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน (N=๑๘๐)		
	(μ)	(σ)	แปลผล
๑. ช่วยแก้ไขปัญหาข้อขัดข้องในการดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ของเจ้าคณะตำบลให้เป็นไปโดยชอบ	๔.๔๒	๐.๗๙	มาก
๒. ช่วยแก้ไขปัญหาข้อขัดข้องในการควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าคณะตำบลให้เป็นไปโดยชอบ	๔.๖๓	๐.๘๔	มากที่สุด
๓. ช่วยแก้ไขปัญหาข้อขัดข้องในการระงับอธิกรณ์ของเจ้าคณะตำบลให้เป็นไปโดยชอบ	๔.๕๙	๐.๗๓	มากที่สุด
๔. ช่วยแก้ไขปัญหาข้อขัดข้องในการในช่วยแก้ปัญหาระดับวัดของเจ้าคณะตำบลให้เป็นไปโดยชอบ	๓.๔๓	๐.๗๙	ปานกลาง
๕. ช่วยแก้ไขปัญหาข้อขัดข้องในการควบคุมบังคับบัญชาเจ้าอาวาสและพระภิกษุสามเณรของเจ้าคณะตำบลให้เป็นไปโดยชอบ	๔.๖๗	๐.๗๙	มากที่สุด
๖. ช่วยแก้ไขปัญหาข้อขัดข้องในการตรวจการคณะสงฆ์และประชุมพระสังฆาธิการระดับวัดของเจ้าคณะตำบลให้เป็นไปโดยชอบ	๔.๐๘	๐.๘๒	มาก
เฉลี่ยภาพรวม	๔.๓๐	๐.๗๙	มาก

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า สภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอนิเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ด้านการแก้ไขข้อขัดข้องชั้นเจ้าคณะตำบล โดยภาพรวมมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๐ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ช่วยแก้ไขปัญหาคัดข้องในการควบคุมบังคับบัญชาเจ้าอาวาสและพระภิกษุสามเณรของเจ้าคณะตำบลให้เป็นไปโดยชอบ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๖๗ รองลงมาคือ ช่วยแก้ไขปัญหาคัดข้องในการควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าคณะตำบลให้เป็นไปโดยชอบ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๖๓ น้อยที่สุดคือ ช่วยแก้ไขปัญหาคัดข้องในการในช่วยแก้ปัญหาในระดับวัดของเจ้าคณะตำบลให้เป็นไปโดยชอบ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๓

จากผลการศึกษาเชิงปริมาณ พบว่า สภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอนิเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ด้านการแก้ไขข้อขัดข้องชั้นเจ้าคณะตำบล ข้อที่มีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานน้อยที่สุด คือ ช่วยแก้ไขปัญหาคัดข้องในการในช่วยแก้ปัญหาในระดับวัดของเจ้าคณะตำบลให้เป็นไปโดยชอบ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาเชิงคุณภาพที่พบว่า ขาดความรับผิดชอบ ไม่ลงพื้นที่ให้คำปรึกษาแนะนำแก้ปัญหาข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบล อาจเป็นเพราะมีภารกิจมากทำให้ไม่มีเวลาเพียงพอในการให้คำปรึกษาชี้แนะ แนะนำ และช่วยแก้ไขปัญหาลุ่สรรคข้อขัดข้องต่าง ๆ ของเจ้าคณะตำบลได้อย่างเต็มที่

ตารางที่ ๔.๗ ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ของสภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอนิเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ด้านการควบคุมบังคับบัญชาคณะสงฆ์

ด้านการควบคุมบังคับบัญชาคณะสงฆ์	ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน (N=๑๘๐)		
	(μ)	(σ)	แปลผล
๑. สามารถควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะตำบลผู้อยู่ในบังคับบัญชาในเขตปกครองของตนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย	๔.๗๕	๐.๙๔	มากที่สุด
๒. สามารถควบคุมบังคับบัญชาเจ้าอาวาสผู้อยู่ในบังคับบัญชาในเขตปกครองของตนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย	๔.๓๒	๐.๖๘	มาก
๓. สามารถควบคุมบังคับบัญชาพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาในเขตปกครองของตนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย	๔.๕๗	๐.๗๗	มากที่สุด
๔. สามารถชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าคณะตำบลผู้อยู่ในบังคับบัญชาในเขตปกครองของตนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย	๔.๖๐	๐.๗๒	มากที่สุด

ตารางที่ ๔.๗ ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ของสภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ด้านการควบคุมบังคับบัญชาคณะสงฆ์ (ต่อ)

ด้านการควบคุมบังคับบัญชาคณะสงฆ์	ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน (N=๑๘๐)		
	(μ)	(σ)	แปลผล
๕. สามารถชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าอาวาสผู้อยู่ในบังคับบัญชาในเขตปกครองของตนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย	๔.๒๕	๐.๗๑	มาก
๖. สามารถชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาในเขตปกครองของตนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย	๓.๒๖	๐.๘๗	ปานกลาง
เฉลี่ยภาพรวม	๔.๒๙	๐.๗๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่า สภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ด้านการควบคุมบังคับบัญชาคณะสงฆ์ โดยภาพรวมมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๙ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ สามารถควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะตำบลผู้อยู่ในบังคับบัญชาในเขตปกครองของตนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๗๕ รองลงมาคือ สามารถชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าคณะตำบลผู้อยู่ในบังคับบัญชาในเขตปกครองของตนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๖๐ น้อยที่สุดคือ สามารถชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาในเขตปกครองของตนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๒๖

จากผลการศึกษาเชิงปริมาณ พบว่า สภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ด้านการควบคุมบังคับบัญชาคณะสงฆ์ ข้อที่มีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานน้อยที่สุด คือ สามารถชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาในเขตปกครองของตนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาเชิงคุณภาพที่พบว่า ไม่มีความรู้ความเข้าใจในการควบคุมบังคับบัญชา ขาดความสามารถในการบริหารจัดการบุคคล ไม่สามารถควบคุมบังคับบัญชาคณะสงฆ์ได้ ขาดความรับผิดชอบในงาน ขาดความเข้มงวดในการควบคุมบังคับบัญชา ไม่มีการดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดจริงจัง และมีอคติในการควบคุมบังคับบัญชา

ตารางที่ ๔.๘ ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ของสภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ด้านการตรวจการคณะสงฆ์และประชุมพระสังฆาธิการ

ด้านการตรวจการคณะสงฆ์และประชุมพระสังฆาธิการ	ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน (N=๑๘๐)		
	(μ)	(σ)	แปลผล
๑. วางแผนการตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย	๔.๕๘	๐.๗๘	มากที่สุด
๒. ดำเนินการตรวจการคณะสงฆ์ในเขตปกครองของตนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย	๔.๕๕	๐.๘๗	มากที่สุด
๓. มอบหมายการตรวจการคณะสงฆ์ในเขตปกครองของตนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย	๔.๒๒	๐.๙๒	มาก
๔. ดำเนินการประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย	๓.๓๗	๐.๘๒	ปานกลาง
๕. มอบหมายการประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย	๓.๔๑	๐.๘๓	ปานกลาง
๖. ติดตามและประเมินผลการตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย	๔.๐๐	๐.๗๑	มาก
เฉลี่ยภาพรวม	๔.๐๒	๐.๘๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่า สภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ด้านการตรวจการคณะสงฆ์และประชุมพระสังฆาธิการ โดยภาพรวมมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๒ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ วางแผนการตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕๘ รองลงมาคือ ดำเนินการตรวจการคณะสงฆ์ในเขตปกครองของตนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕๕ น้อยที่สุดคือ ดำเนินการประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๓๗

จากผลการศึกษาเชิงปริมาณ พบว่า สภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ด้านการตรวจการคณะสงฆ์และประชุมพระ

สังฆาธิการ ข้อที่มีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานน้อยที่สุด คือ ดำเนินการประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาเชิงคุณภาพที่พบว่า ขาดความคิดสร้างสรรค์ในการดำเนินการประชุม ไม่มีรูปแบบการประชุมที่ชัดเจน ดำเนินการประชุมแบบเสร็จ ไม่เปิดโอกาสให้คณะสงฆ์มีส่วนร่วม

๔.๒.๓ ผลการวิเคราะห์การนำหลักอภินิหาร ๔ มาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑

ตารางที่ ๔.๙ ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) การนำหลักอภินิหาร ๔ มาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน

การนำหลักอภินิหาร ๔ มาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑	ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน (N=๑๘๐)		
	(μ)	(σ)	แปลผล
๑. ด้านฉันทะ (ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน)	๔.๓๐	๐.๗๙	มาก
๒. ด้านวิริยะ (ความเพียรพยายามในการปฏิบัติงาน)	๔.๒๕	๐.๗๕	มาก
๓. ด้านจิตตะ (การเอาใจฝักใฝ่ในการปฏิบัติงาน)	๔.๓๒	๐.๘๖	มาก
๔. ด้านวิมังสา (การใคร่ครวญหาเหตุผลในการปฏิบัติงาน)	๔.๓๔	๐.๗๖	มาก
เฉลี่ยภาพรวม	๔.๓๐	๐.๗๙	มาก

จากตารางที่ ๔.๙ พบว่า การนำหลักอภินิหาร ๔ มาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ โดยภาพรวมมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๐ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านวิมังสา (การใคร่ครวญหาเหตุผลในการปฏิบัติงาน) ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๔ รองลงมาคือ ด้านจิตตะ (การเอาใจฝักใฝ่ในการปฏิบัติงาน) ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๒ น้อยที่สุดคือ ด้านวิริยะ (ความเพียรพยายามในการปฏิบัติงาน) ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๕

จากผลการศึกษาเชิงปริมาณ พบว่า การนำหลักอภินิหาร ๔ มาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ด้านที่มีการนำหลักอภินิหาร ๔ มาประยุกต์ใช้น้อยที่สุด คือ ด้านวิริยะ อันเนื่องมาจากผลการศึกษาเชิงคุณภาพที่พบว่า การปฏิบัติงานด้านการปกครองคณะสงฆ์ที่ได้รับมอบหมายตามบทบาทหน้าที่

เป็นการปฏิบัติงานเชิงรุก มีปัญหาอุปสรรคมากมาย และกระแสโลกปัจจุบันที่มีวิทยาการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเจริญก้าวหน้าเป็นอย่างมาก

ตารางที่ ๔.๑๐ ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) การนำหลักอิทธิบาท ๔ มาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ด้านฉันทะ (ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน)

การนำหลักอิทธิบาท ๔ มาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑	ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน (N=๑๘๐)		
	(μ)	(σ)	แปลผล
๑. มีความภูมิใจในตำแหน่งหน้าที่และปรารถนาที่จะดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช และคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน อย่างมีประสิทธิภาพ	๔.๒๒	๐.๗๒	มาก
๒. พอใจในதியกัตที่ ได้รับและเต็มใจที่จะควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ให้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย	๔.๓๒	๐.๗๑	มาก
๓. พร้อมที่จะรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ระงับอธิกรณ์ชั้นเจ้าคณะตำบลให้เป็นที่เรียบร้อยอย่างบริสุทธิ์ ยุติธรรม	๔.๐๙	๐.๘๓	มาก
๔. พร้อมที่จะให้คำปรึกษาและร่วมแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบลได้ทุกโอกาส	๔.๕๒	๐.๘๕	มากที่สุด
๕. ยินดีประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของเจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส และพระภิกษุสามเณรในการควบคุมบังคับบัญชาชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ถูกต้องสมบูรณ์	๔.๔๙	๐.๘๙	มาก
๖. พอใจสภาพแวดล้อมและสุขใจในการตรวจการคณะสงฆ์และประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน	๔.๑๓	๐.๗๒	มาก
เฉลี่ยภาพรวม	๔.๓๐	๐.๗๙	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๐ พบว่า การนำหลักอิทธิบาท ๔ มาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ด้านฉันทะ (ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน) โดยภาพรวมมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๐ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ พร้อมทั้งจะให้คำปรึกษาและร่วมแก้ไขปัญหาคัดข้อของเจ้าคณะตำบล ได้ทุกโอกาส ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕๒ รองลงมาคือ ยินดีประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของเจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส และพระภิกษุสามเณรในการควบคุมบังคับบัญชา ชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ถูกต้องสมบูรณ์ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๔๙ น้อยที่สุดคือ พร้อมทั้งจะรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ระงับอธิกรณ์ชั้นเจ้าคณะตำบลให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๙

จากผลการศึกษาเชิงปริมาณ พบว่า การนำหลักอิทธิบาท ๔ ด้านฉันทะ มาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ข้อที่มีการนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานน้อยที่สุด คือ พร้อมทั้งจะรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ระงับอธิกรณ์ชั้นเจ้าคณะตำบลให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรม อันเนื่องมาจากผลการศึกษาเชิงคุณภาพที่พบว่า พระสังฆาธิการระดับอำเภอยังขาดความรู้ความเข้าใจในกฎหมายและเทคนิควิธีในการสืบสวนสอบสวน ไม่ชัดเจนในเรื่องกฎหมายบ้านเมืองที่มีส่วนเชื่อมโยงกับพระธรรมวินัย เชื่อมโยงกับกฎหมายอาญาและแพ่ง ไม่สามารถตัดสินลงโทษหรือไม่ใช่ ถูกหรือไม่ถูก ไม่ได้ได้รับการพัฒนาด้านการแก้ไขปัญหาคัดข้อและระงับอธิกรณ์ ขาดหลักการและความมั่นใจในการตัดสินใจ ไม่กล้าตัดสินลงโทษเพราะไม่มั่นใจ เพราะมีเมตตาและเพราะความเกรงใจ

ตารางที่ ๔.๑๑ ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) การนำหลักอิทธิบาท ๔ มาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ด้านวิริยะ (ความเพียรพยายามในการปฏิบัติงาน)

การนำหลักอิทธิบาท ๔ มาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑	ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน (N=๑๘๐)		
	(μ)	(σ)	แปลผล
๑. สามารถดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช และคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตนได้อย่างมีประสิทธิภาพทุกประการ	๔.๑๙	๐.๖๓	มาก

ตารางที่ ๔.๑๑ ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) การนำหลักอิทธิบาท ๔ มาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ด้านวิริยะ (ความเพียรพยายามในการปฏิบัติงาน)

การนำหลักอิทธิบาท ๔ มาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑	ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน (N=๑๘๐)		
	(μ)	(σ)	แปลผล
๒. ศึกษาและได้รับการฝึกอบรมเพิ่มเติมเพื่อนำความรู้และประสบการณ์มาปรับใช้ในการควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ให้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุผลตามเป้าหมายที่วางไว้	๔.๔๕	๐.๗๘	มาก
๓. ประสานงานดำเนินการระงับอธิกรณ์ให้สำเร็จได้ด้วย ความเรียบร้อยและเป็นที่ยอมรับได้ของทุกฝ่าย	๔.๒๘	๐.๗๕	มาก
๔. เสียสละเวลาส่วนตัวเพื่อร่วมแก้ไขปัญหาคัดข้อของเจ้าคณะตำบลให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี	๔.๒๖	๐.๘๘	มาก
๕. อุดหนุนดกกลั่นและเอาชนะความยากลำบากในการควบคุมบังคับบัญชา ชี้แจงแนะนำเจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส และพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาในเขตปกครองของตนให้ปฏิบัติหน้าที่ให้ได้ตามที่คาดหวังไว้	๔.๒๒	๐.๗๕	มาก
๖. กระตือรือร้นในการตรวจการคณะสงฆ์และประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตนเป็นประจำทุกเดือนหรืออย่างน้อยปีละ ๓ ครั้ง	๔.๑๒	๐.๗๓	มาก
เฉลี่ยภาพรวม	๔.๒๕	๐.๗๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๑ พบว่า การนำหลักอิทธิบาท ๔ มาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ด้านวิริยะ (ความเพียรพยายามในการปฏิบัติงาน) โดยภาพรวมมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๕ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ศึกษาและได้รับการฝึกอบรมเพิ่มเติมเพื่อนำความรู้และประสบการณ์มาปรับใช้ในการควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ให้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุผลตามเป้าหมายที่วางไว้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๔๕ รองลงมาคือ ประสานงานดำเนินการระงับอธิกรณ์ให้สำเร็จได้ด้วย ความเรียบร้อยและเป็นที่ยอมรับได้ของทุกฝ่าย ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๘ น้อยที่สุดคือ กระตือรือร้นในการตรวจการคณะสงฆ์และประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตนเป็นประจำทุกเดือน หรืออย่างน้อยปีละ ๓ ครั้ง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๒

จากผลการศึกษาเชิงปริมาณ พบว่า การนำหลักอิทธิบาท ๔ ด้านวิริยะ มาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ข้อที่มีการนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานน้อยที่สุด คือ กระท่อร้อนในการตรวจการคณะสงฆ์และประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตนเป็นประจำทุกเดือน อันเนื่องมาจากผลการศึกษาเชิงคุณภาพที่พบว่า ขาดความร่วมมือในการประชุม มีเวลาว่างไม่ตรงกัน มีงบประมาณน้อย และขาดการประชาสัมพันธ์ที่เผยแพร่การดำเนินงาน

ตารางที่ ๔.๑๒ ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) การนำหลักอิทธิบาท ๔ มาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ด้านจิตตะ (การเอาใจฝักใฝ่ในการปฏิบัติงาน)

การนำหลักอิทธิบาท ๔ มาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงาน ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑	ระดับประสิทธิภาพ การปฏิบัติงาน (N=๑๘๐)		
	(μ)	(σ)	แปลผล
๑. ศึกษาทบทวนพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช และคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน และสอดส่องดูแลความประพฤติปฏิบัติของคณะสงฆ์ให้เรียบร้อยดีงามอยู่เสมอ	๔.๑๕	๐.๗๔	มาก
๒. เอาใจใส่ควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ให้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและใกล้ชิด	๔.๕๓	๐.๙๔	มากที่สุด
๓. มีความรับผิดชอบและรอบคอบในการระงับอธิกรณ์ให้เป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรม	๓.๙๗	๐.๗๘	มาก
๔. มีความจริงใจในการแก้ไขปัญหาข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบลด้วยความเป็นกัลยาณมิตร	๔.๖๕	๐.๘๔	มากที่สุด
๕. มีเวลาเพียงพอในการควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส และพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาในเขตปกครองของตน เพื่อชี้แจงแนะนำให้ปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ถูกต้องครบถ้วน	๔.๓๑	๐.๘๖	มาก

ตารางที่ ๔.๑๒ ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) การนำหลักอิทธิบาท ๔ มาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ด้านจิตตะ (การเอาใจฝักใฝ่ในการปฏิบัติงาน) (ต่อ)

การนำหลักอิทธิบาท ๔ มาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงาน ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑	ระดับประสิทธิภาพ การปฏิบัติงาน (N=๑๘๐)		
	(μ)	(σ)	แปลผล
๖. ตรงต่อเวลาและรักษาเวลาทุกครั้งในการตรวจการคณะสงฆ์ และประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน	๔.๓๒	๐.๘๘	มาก
เฉลี่ยภาพรวม	๔.๓๒	๐.๘๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๒ พบว่า การนำหลักอิทธิบาท ๔ มาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ด้านจิตตะ (การเอาใจฝักใฝ่ในการปฏิบัติงาน) โดยภาพรวมมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๒ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ มีความจริงใจในการแก้ไขปัญหาข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบลด้วยความเป็นกัลยาณมิตร ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๖๕ รองลงมาคือ เอาใจใส่ควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ให้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและใกล้ชิด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕๓ น้อยที่สุดคือ ศึกษาทบทวนพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช และคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน และสอดส่องดูแลความประพฤติปฏิบัติของคณะสงฆ์ให้เรียบร้อยดีงามอยู่เสมอ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๕

จากผลการศึกษาเชิงปริมาณ พบว่า การนำหลักอิทธิบาท ๔ ด้านจิตตะ มาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ข้อที่มีการนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานน้อยที่สุด คือ ศึกษาทบทวนพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช และคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน และสอดส่องดูแลความประพฤติปฏิบัติของคณะสงฆ์ให้เรียบร้อยดีงามอยู่เสมอ อันเนื่องมาจากผลการศึกษาเชิงคุณภาพที่พบว่า ไม่มีการประเมินผลการปฏิบัติงาน ไม่มองปัญหาอุปสรรคและโอกาสให้พบว่ามีอะไรบ้างที่เป็นปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานและอะไรบ้างที่เป็นโอกาสในการพัฒนางาน มีสาเหตุจากอะไร จากคณะสงฆ์หรือจากตัวพระสังฆาธิการเอง หรือว่าจากงานคณะสงฆ์ที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า

ตารางที่ ๔.๑๓ ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) การนำหลักอิทธิบาท ๔ มาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ด้านวิม้งสา (การใคร่ครวญหาเหตุผลในการปฏิบัติงาน)

การนำหลักอิทธิบาท ๔ มาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑	ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน (N=๑๘๐)		
	(μ)	(σ)	แปลผล
๑. คำนึงถึงผลดีและผลเสียที่จะเกิดขึ้นเสมอ ก่อนการดำเนินการด้านการปกครองคณะสงฆ์ทุกครั้ง เพื่อให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช และคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน	๔.๑๘	๐.๖๐	มาก
๒. ศึกษาวิทยาการใหม่ ๆ เพื่อนำมาประยุกต์ปรับใช้ในการควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ	๔.๒๑	๐.๘๔	มาก
๓. ศึกษาใคร่ครวญก่อนแล้วจึงดำเนินการระงับอธิกรณ์ เพื่อให้เป็นไปและถูกต้องตามกระบวนการ ขั้นตอน และวิธีการระงับอธิกรณ์อย่างรอบคอบ	๔.๖๒	๐.๗๑	มากที่สุด
๔. มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาข้อขัดข้องในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าคณะตำบลทุกครั้ง	๔.๐๙	๐.๗๙	มาก
๕. เปิดโอกาสให้เจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาสมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อกำหนดมาตรการในการควบคุมบังคับบัญชาและชี้แจงแนะนำพระภิกษุสามเณร ให้ปฏิบัติหน้าที่อย่างเคร่งครัด	๔.๓๘	๐.๖๗	มาก
๖. ร่วมรับฟังปัญหา ค้นหาสาเหตุของการปฏิบัติงานที่ไม่ประสบผลสำเร็จแล้วนำมาวางแผนปรับปรุงพัฒนาการปฏิบัติงานครั้งต่อไป ผ่านกิจกรรมการตรวจการคณะสงฆ์และประชุมพระสังฆาธิการ	๔.๕๗	๐.๙๒	มากที่สุด
เฉลี่ยภาพรวม	๔.๓๔	๐.๗๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๓ พบว่า การนำหลักอิทธิบาท ๔ มาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ด้านวิม้งสา (การใคร่ครวญหาเหตุผลในการปฏิบัติงาน) โดยภาพรวมมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ

๔.๓๔ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ศึกษาใคร่ครวญก่อนแล้วจึงดำเนินการระงับอธิกรณ์ เพื่อให้เป็นไป และถูกต้องตามกระบวนการ ขั้นตอน และวิธีการระงับอธิกรณ์อย่างรอบคอบ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๖๒ รองลงมาคือ ร่วมรับฟังปัญหา ค้นหาสาเหตุของการปฏิบัติงานที่ไม่ประสบผลสำเร็จแล้วนำมาวางแผนปรับปรุงพัฒนาการปฏิบัติงานครั้งต่อไป ผ่านกิจกรรมการตรวจการคณะสงฆ์และประชุมพระสังฆาธิการค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕๗ น้อยที่สุดคือ มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาข้อขัดข้องในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าคณะตำบลทุกครั้ง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๙

จากผลการศึกษาเชิงปริมาณ พบว่า การนำหลักอภิปาฐ ๔ **ด้านวิมังสา** มาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ข้อที่มีการนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานน้อยที่สุด คือ มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาข้อขัดข้องในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าคณะตำบลทุกครั้ง อันเนื่องมาจากผลการศึกษาเชิงคุณภาพที่พบว่า ไม่มีรูปแบบและระบบการรายงานผลการแก้ไขปัญหาที่ชัดเจน และยังขาดความรู้วิชาการสมัยใหม่ในการนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหา

สรุปผลการวิจัยเชิงปริมาณ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามในงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ นี้ พบว่า มีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ในด้านการระงับอธิกรณ์มากที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านการแก้ไขข้อขัดข้องขึ้นเจ้าคณะตำบล ด้านการควบคุมบังคับบัญชาคณะสงฆ์ ด้านการควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ ด้านการตรวจการคณะสงฆ์และประชุมพระสังฆาธิการ และในด้านการดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ตามลำดับ ในขณะที่ผลการวิจัยเกี่ยวกับการนำหลักอภิปาฐ ๔ มาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ พบว่า มีค่าเฉลี่ยในด้านวิมังสา (การใคร่ครวญหาเหตุผลในการปฏิบัติงาน) มากที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านจิตตะ (การเอาใจฝักใฝ่ในการปฏิบัติงาน) ด้านฉันทะ (ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน) และด้านวิริยะ (ความเพียรพยายามในการปฏิบัติงาน) ตามลำดับ

๕.๓ ข้อเสนอความคิดเห็นเพิ่มเติมจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

ในการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑” ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อให้ได้ข้อมูลเพิ่มเติมจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลักและข้อมูลจากการแจกแบบสอบถาม ซึ่งได้เสนอแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑ มาเป็นกรอบ

ในการดำเนินงานเพื่อเป็นรูปแบบการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการ สรุปเป็นประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้ดังนี้

๑) หลักพุทธธรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการ

๑.๑ หลักพุทธธรรมกับการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการ

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้ทรงคุณวุฒิในการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท ๔ เพื่อการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการ ประกอบด้วย

ฉันทะ ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน หมายถึง ระดับความรู้สึกลงในทางบวกหรือทางลบต่อการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการ มีสาระสำคัญดังนี้

(๑) ความพึงพอใจในผู้บังคับบัญชา (supervision) คือกลุ่มพระสังฆาธิการระดับตำบลที่อยู่ในการปกครองของเจ้าคณะอำเภอและรองเจ้าคณะอำเภอ ได้แก่ การที่เจ้าคณะอำเภอและรองเจ้าคณะอำเภอเต็มใจเปิดโอกาสให้เจ้าคณะตำบลมีความเป็นอิสระในการทำงาน^{๒๗๖} เพราะทุกคนปรารถนาจะมีอิสระในการทำงานด้วยตัวเอง โดยเฉพาะกลุ่มพระสังฆาธิการที่มีความเชื่อมั่นในตัวเองสูง การบอกทุกอย่างว่าควรทำอย่างไรอาจจะเป็นการทำให้แรงจูงในการทำงานลดต่ำลงได้^{๒๗๗} การให้ความรับผิดชอบมากขึ้น และการให้อำนาจเพิ่มขึ้น การได้เลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง การให้อำนาจและการมอบหมายความรับผิดชอบเป็นเครื่องมือในการจูงใจพระสังฆาธิการในปกครองให้ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยความภาคภูมิใจในตำแหน่งหน้าที่และความพึงพอใจในผู้บังคับบัญชา^{๒๗๘}

(๒) ความพึงพอใจเพื่อนร่วมงาน (co-worker) คือ กลุ่มพระสังฆาธิการในระดับอำเภอที่อยู่ในระดับเดียวกัน ได้แก่ การมีพระสังฆาธิการผู้มีความรู้ความสามารถในการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และความมีมิตรภาพอันดีต่อกันของพระสังฆาธิการเพื่อนร่วมงานในองค์กรสงฆ์ก็เป็นปัจจัยที่ส่งผลให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น^{๒๗๙}

^{๒๗๖} สอนทนากลุ่มเฉพาะ พระศรีธีรพงศ์ (อุดม สารเมธี), เลขานุการเจ้าคณะภาค ๑๑, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๒๗๗} สอนทนากลุ่มเฉพาะ พระเจริญ จิตบุญโญ ดร., นักวิชาการ, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๒๗๘} สอนทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาโชวี ทสสนิโย ดร., ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการสังคม, อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๒๗๙} สอนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา ดร., ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วังน้อย, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

(๓) ความพึงพอใจในสภาพการทำงานและผลของงาน (work setting and tasks) คือ ผลสะท้อนกลับจากการปฏิบัติงาน ได้แก่ การที่พระสังฆาธิการสามารถทำงานได้เสร็จสิ้นและประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี ความสามารถในการให้คำปรึกษาและแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยดี การรู้จักป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นได้ เมื่อผลงานสำเร็จก่อให้เกิดความรู้สึกพึงพอใจในผลสำเร็จของงานนั้น อีกทั้งได้รับการยอมรับนับถือ ไม่ว่าจะจากผู้บังคับบัญชา จากเพื่อน จากผู้มาขอรับคำปรึกษา หรือจากบุคคลในหน่วยงานองค์กรสงฆ์^{๖๘๐} การยอมรับนับถือนี้อาจอยู่ในรูปของการยกย่องชมเชย แสดงความยินดี การมูทิตาสักการะ การให้กำลังใจ หรือการแสดงออกอื่นใดที่ทำให้เห็นถึงการยอมรับในความสามารถ เหล่านี้ล้วนเป็นแรงเสริมให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพเช่นกัน^{๖๘๑}

วิธียะ ความเพียรพยายามในการปฏิบัติงาน

ในองค์กรสงฆ์ที่ดำเนินการมาระยะหนึ่งมักประสบปัญหาที่ต้องสร้างบรรยากาศในการทำงานให้น่าทำงาน จากสาเหตุที่ผู้ปกครองเองหรือผู้ใต้บังคับบัญชาขาดความกระตือรือร้นในการทำงานบ้าง^{๖๘๒} เกิดอาการเบื่อหน่ายในการสร้างสรรค์ผลงาน หรือที่เรียกว่า ไฟตกโดยหาสาเหตุมิได้บ้าง^{๖๘๓} ซึ่งมีผลกระทบต่อพัฒนาการปฏิบัติงานและความเติบโตขององค์กรสงฆ์ เป็นสิ่งที่พระสังฆาธิการผู้อยู่ในระดับบริหารปกครองทุกรูปจะหลีกเลี่ยงและนั่งนอนใจอยู่ไม่ได้ ทั้งนี้เพราะตัวจักรสำคัญที่จะช่วยผลักดันให้เกิดความสำเร็จของงานก็คือผู้ใต้บังคับบัญชาหรือพระสังฆาธิการระดับตำบลนั่นเอง^{๖๘๔} หากขาดแรงกระตุ้นหรือแรงจูงใจให้เกิดไฟในการทำงาน ย่อมเป็นอันตรายต่อองค์กรสงฆ์เป็นอย่างยิ่ง จึงควรที่จะต้องค้นหาเคล็ดลับในการพลิกฟื้นสถานการณ์ดังกล่าวให้กลับคืนมีชีวิตชีวาดังเดิม โดยการศึกษาวิธีสร้างกลยุทธ์ทั้งเชิงรุกและเชิงรับเพื่อใช้ป้องกันไม่ให้เกิดเหตุการณ์ซ้ำซ้อนขึ้นอีก พระสังฆาธิการระดับอำเภอจึงต้องตระหนักตื่นตัวอยู่เสมอและคิดหาวิธีสร้างแรงกระตุ้นอย่างไรให้ได้รับความร่วมมือในการปฏิบัติงาน ในการที่องค์กรสงฆ์จะได้ผลงานที่ดีต้องอาศัย

^{๖๘๐} สทนากลุ่มเฉพาะ นายวีระ ดาวศรี, ผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการและกิจการคณะสงฆ์ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๖๘๑} สทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาบุญเกิด กตเวที ดร., วัดกทลิวาราม ตำบลเมืองไผ่ อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๖๘๒} สทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาโชวี ทสสนิโย ดร., ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการสังคม, อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๖๘๓} สทนากลุ่มเฉพาะ นายประสงค์ จักรคำ, ผู้ตรวจราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๖๘๔} สทนากลุ่มเฉพาะ พระศรีธีรพงศ์ (อุดม สารเมธี), เลขานุการเจ้าคณะภาค ๑๑, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

ความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องและการใช้แรงกระตุ้นเพื่อสร้างความร่วมมืออย่างได้ผล พระสังฆาธิการระดับอำเภอจึงต้องคำนึงถึงสิ่งเหล่านี้

(๑) มีความอดทนอดกลั้น ยอมรับนับถือ และให้ความสำคัญในตัวผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อเพิ่มความมั่นใจในการปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพ^{๒๘๕}

(๒) การประสานงาน แจกจ่ายอำนาจให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชา^{๒๘๖} พระสังฆาธิการระดับอำเภอพึงระลึกเสมอว่าอำนาจเป็นเพียงเครื่องมือที่จะนำผลงานมาสู่องค์กรสงฆ์^{๒๘๗} การเสียสละให้อำนาจจะช่วยสร้างความกระตือรือร้นและความรู้สึกรับผิดชอบในตัวเองของผู้ใต้บังคับบัญชาได้อย่างดี และท่านเหล่านั้นจะมีพลังอันเต็มเปี่ยมที่จะช่วยปรับปรุงการปฏิบัติงานโดยรวมให้ดีขึ้น

(๓) หมั่นปรับตัว ปรับบทบาทพระสังฆาธิการระดับอำเภอให้เป็นผู้สามารถให้การสนับสนุนการตัดสินใจของผู้ใต้บังคับบัญชา และให้คำปรึกษาแนะนำตามความจำเป็นกับสถานการณ์ได้ด้วยกรรมมีเหตุผลที่ดี^{๒๘๘}

(๔) มุ่งมั่นให้กำลังใจและความจริงใจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา โดยการให้ความเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดและพร้อมให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ จะช่วยสร้างความกระตือรือร้นในการทำงานให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งจะพัฒนาไปเป็นความรู้สึกร่วมกันในกลุ่ม คณะสงฆ์และต่อพระสังฆาธิการระดับอำเภอ^{๒๘๙}

ผลลัพธ์ที่ได้จากการใช้แรงกระตุ้น คือ การใช้แรงกระตุ้นที่มีประสิทธิภาพย่อมให้ผลลัพธ์ที่แตกต่างไป สามารถดึงศักยภาพในตัวผู้ใต้บังคับบัญชาออกมาใช้ได้อย่างเต็มที่ โดยไม่ต้องอาศัยการควบคุมด้วยกฎเกณฑ์ที่เคร่งครัดมากเกินไป เกิดความเป็นอิสระในการปฏิบัติงาน และทำงานอย่างมีความสุข ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ใหม่ ๆ ขึ้น และมีการนำความคิดไปทดลองปฏิบัติในการทำงาน จากการใช้แรงกระตุ้นที่ต้องการจะพัฒนาผลงานตนเองให้ดีกว่าเดิมของผู้ใต้บังคับบัญชา มีการพัฒนามาตรฐานการทำงานที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่องไม่หยุดอยู่กับที่ เมื่อคนในองค์กรได้รับความรู้เพิ่มขึ้นจากการส่งเสริมให้มีการจัดอบรมเป็นแรงกระตุ้น อันจะช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในระหว่างหน่วยงาน คณะ

^{๒๘๕} สอนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา ดร., ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัย, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๒๘๖} สอนทนากลุ่มเฉพาะ พระเจริญ จิตปัญญา ดร., นักวิชาการ, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๒๘๗} สอนทนากลุ่มเฉพาะ ผศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์, หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๒๘๘} สอนทนากลุ่มเฉพาะ ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง, ผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต (นานาชาติ) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัย, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๒๘๙} สอนทนากลุ่มเฉพาะ นายประสงค์ จักรคำ, ผู้ตรวจราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

สงฆ์จากการทำงานร่วมกันเป็นทีมที่ดี และมีผลงานที่มีประสิทธิภาพจากความร่วมมือของทุกฝ่าย^{๖๙๐} ซึ่งสาระสำคัญทั้งหลายเหล่านี้จะเป็นแรงกระตุ้นที่ก่อให้เกิดความเพียรในการปฏิบัติงาน

จิตตะ การเอาใจฝักใฝ่ในการปฏิบัติงาน การมีทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติงาน

การเอาใจฝักใฝ่ในการปฏิบัติงาน การสร้างทัศนคติที่ดีต่อการทำงานมีส่วนช่วยผลักดันให้เกิดการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ได้เป็นอย่างดี ซึ่งแนวทางในการเสริมสร้างทัศนคติที่ดีนั้นผู้ทรงคุณวุฒิเสนอว่าควรหาแนวทางในการสร้างวัฒนธรรมการทำงานเป็นทีมที่ยั่งยืน เมื่อสามารถสร้างแรงกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือและการยอมรับจากหลายฝ่ายได้สำเร็จแล้ว ย่อมเป็นการง่ายที่จะปลูกฝังวัฒนธรรมองค์กรให้มีการทำงานเป็นทีมในทุกระดับขององค์กรสงฆ์ได้อย่างยั่งยืน พระสงฆ์การระดับอำเภอต้องสาปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีและสามารถริเริ่มให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ ต่าง ๆ ดังนี้

(๑) ฝึกผู้ใต้บังคับบัญชาให้มีนิสัยรักการเรียนรู้การจัดการปัญหาจากการทำงานได้ด้วยตนเอง^{๖๙๑} ซึ่งต้องมีการมอบอำนาจที่ปราศจากการควบคุมอย่างแท้จริง

(๒) ฝึกให้ละเว้นการกระทำในสิ่งที่เป็นผลประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าผลประโยชน์ของส่วนรวม^{๖๙๒}

(๓) ฝึกผู้ใต้บังคับบัญชาให้รู้จักเคารพและยอมรับในความสามารถของตนเองและผู้อื่น รู้จักเคารพยอมรับในความสำเร็จหรือความล้มเหลวของตน ตลอดจนมีความเคารพยินดีต่อความสำเร็จและเห็นอกเห็นใจในความล้มเหลวของผู้อื่น^{๖๙๓}

(๔) สนับสนุนให้มีการเปิดรับฟังความคิดเห็นเชิงสร้างสรรค์จากบุคคลหลาย ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และให้ความสำคัญต่อการนำความคิดเห็นดังกล่าวมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม^{๖๙๔} โดยมีการแสดงความชื่นชมต่อผู้เป็นเจ้าของความคิดริเริ่มนั้น เพื่อสร้างความรู้สึภาคภูมิใจในตนเอง และสานต่อความคิดอย่างต่อเนื่อง

^{๖๙๐} สอนทนากลุ่มเฉพาะ ผศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์, หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๖๙๑} สอนทนากลุ่มเฉพาะ ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง, ผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต (นานาชาติ), อดีตสมาชิกวุฒิสภา จังหวัดนครราชสีมา, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๖๙๒} สอนทนากลุ่มเฉพาะ ดร.ประดิษฐ์ ชื่นบาน, อาจารย์ประจำกลุ่มวิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๖๙๓} สอนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา ดร., ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วังน้อย, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๖๙๔} สอนทนากลุ่มเฉพาะ พระศรีธีรพงศ์ (อุดม สารเมธี) เลขาธิการเจ้าคณะภาค ๑๑, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

(๕) ปรับสภาพแวดล้อมในที่ทำงานให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ปฏิบัติงาน เช่น การจัดทำห้องประชุมย่อยที่ไม่เป็นทางการให้มีความเพียงพอ^{๖๙๕} เพื่อกระตุ้นการคิดสร้างสรรค์ หรือจัดเวทีแสดงความยกย่องชมเชยและให้รางวัลในความคิดสร้างสรรค์ที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กรสงฆ์

(๖) การควบคุมอารมณ์ในการพูดคุยกับเพื่อนร่วมงาน ควรพูดดี ๆ ถึงแม้ว่าจะคิดว่ากล่าวเสียเหลือเกิน เมื่อต้องพูดคุยกันเรื่องปัญหาต่าง ๆ โดยเฉพาะถ้าเรื่องที่ถูกเป็นปัญหาร้ายแรงต่อองค์กรสงฆ์ด้วยแล้ว แต่การพูดจาไม่ดียิ่งทำให้เรื่องราวยิ่งร้ายขึ้นไปอีก แทนที่จะพูดว่า “ไม่เข้าท่า ไม่ได้ผลหรอก” ให้พูดว่า “ฉันมีเรื่องอยากคุยด้วย ช่วยรับฟังหน่อยนะ” แทนที่จะใช้การตื้อเงียบ คือพูดอ้อมค้อม หรือพูดจาเหน็บแนม ลองพูดตรง ๆ ไปเลย ตัวอย่างเช่น อย่าพูดว่า “ทำไมฉันถึงต้องมาเจอปัญหานี้ล่ะ” ให้พูดว่า “ฉันยอมรับว่าไม่พอใจสิ่งที่พระคุณท่านพูดต่อหน้าเพื่อนร่วมงานฉัน มาพูดคุยกันแบบเปิดอกดีไหม”^{๖๙๖}

(๗) ฟังว่าเพื่อนร่วมงานพูดว่าอะไร^{๖๙๗} ถึงแม้การพูดคุยกันจะไม่ราบรื่น แต่เราก็ได้พยายามแก้ปัญหาแล้ว ถ้าเราต้องนำเรื่องนี้ขึ้นไปฟ้องบุคคลหรือเจ้านายผู้ปกครอง เราก็สามารถพูดได้ว่าพยายามทำงานร่วมกับคนอื่นแล้ว แต่ไม่สำเร็จ

(๘) การมีทัศนคติที่ดีต่อการทำงานเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้ยาก ถ้าเรากลัวที่จะเข้าไปหาผู้บังคับบัญชา อีกทั้งผู้บังคับบัญชาที่ไม่ดีนั้นทำให้เรามีประสิทธิภาพในการทำงานลดลง และทำให้เราวิตกกังวล พึงตั้งสติเพื่อให้มีพลังเมื่อต้องเข้าพบผู้บังคับบัญชา จงสุภาพ รู้จักกาลเทศะ และเอาใจเขามาใส่ใจเรา อาจพูดว่า “ฉันมีปัญหาด้านการทำงาน ขอเข้าพบผู้บังคับบัญชาเพื่อพูดคุยถึงทางการแก้ปัญหาได้ไหม”

(๙) การพูดตรง ๆ ด้วยความเคารพยำเกรง ให้ใช้คำพูดที่เน้นคำว่า “ฉันหรือกระผม” อาจพูดว่า “ฉันสามารถทำงานที่มีความเห็นชัดเจนและเป็นรูปธรรมได้ดีกว่างานที่มีความเห็นกว้าง ๆ ผู้บังคับบัญชาจะช่วยให้คำแนะนำเรื่องรายงานของฉันแบบเจาะจงลงไปมากกว่านี้ได้ไหม ฉันจะได้นำคำแนะนำนั้นไปใช้เป็นแนวทางในการทำงานออกมาให้ดีที่สุด”^{๖๙๘}

(๑๐) การดื่งศักยภาพทางความคิดสร้างสรรค์ของผู้ใต้บังคับบัญชาให้ออกมาถือเป็นหน้าที่ของพระสังฆาธิการระดับอำเภอที่ต้องใช้ความสามารถในการกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ของพระ

^{๖๙๕} สอนทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาบุญเกิด กตเวที ดร., วัดกทลิวาราม ตำบลเมืองใหม่ อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๖๙๖} สอนทนากลุ่มเฉพาะ พระเจริญ จิรบุญโญ ดร., นักวิชาการ, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๖๙๗} สอนทนากลุ่มเฉพาะ ดร.ประดิษฐ์ ชื่นบาน, อาจารย์ประจำกลุ่มวิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๖๙๘} สอนทนากลุ่มเฉพาะ พระศรีธีรพงศ์ (อุดม สารเมธี), เลขานุการเจ้าคณะภาค ๑๑, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

สังฆาธิการอย่างได้ผล^{๖๙๙} โดยมีวิธีการที่ไม่ยุ่งยากและซับซ้อน ได้แก่ การจัดคนให้เหมาะสมกับงาน และความเชี่ยวชาญของผู้ปฏิบัติ ที่ต้องมีการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับพระสังฆาธิการและงานที่ทำอยู่ จึงจะเกิดผลสูงสุดในการใช้ความสามารถที่มีในตัวพระสังฆาธิการได้อย่างเต็มที่^{๗๐๐} การให้อิสระทางความคิด โดยมอบอำนาจการตัดสินใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชา^{๗๐๑} ในด้านวิธีการกระบวนการทำงาน เพื่อใช้ความเชี่ยวชาญที่มีอยู่พิชิตปัญหาแต่ได้ผลลัพธ์ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ร่วมกัน

(๑๑) การให้ความสำคัญแก่พระสังฆาธิการในทุกระดับอย่างเท่าเทียมกัน มีการยอมรับในความสามารถที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล และสร้างนิสัยของการรู้จักให้เกียรติและยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน^{๗๐๒} จะทำให้ไม่บั่นทอนความคิดสร้างสรรค์เมื่อต้องทำงานร่วมกันเป็นทีม ซึ่งการมีสัมพันธภาพที่ดีเอื้อให้เกิดแรงกระตุ้นต่องาน บรรยากาศในที่ทำงานที่เต็มไปด้วยความมีชีวิตชีวา^{๗๐๓} จากการที่พระสังฆาธิการได้รับแรงกระตุ้นที่ดีในการทำงานขึ้นอยู่กับคุณภาพของความสัมพันธ์ รวมถึงความเชื่อมั่นในตัวพระสังฆาธิการ โดยมีการแสดงความเอาใจใส่ตลอดจนแนะแนวทางที่ช่วยจุดชนวนให้เกิดความคิดสร้างสรรค์แก่พระสังฆาธิการ^{๗๐๔}

สาระสำคัญทั้งหลายเหล่านี้เป็นแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการได้เป็นอย่างดี อันจะเป็นการเสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน ซึ่งก็คือความหมายของ จิตตะ นั่นเอง

วิมังสา การใคร่ครวญหาเหตุผลในการปฏิบัติงาน การเอาใจใส่ตรวจสอบการปฏิบัติงาน

การเอาใจใส่ไตร่ตรองในการปฏิบัติงาน ในประเด็นนี้หมายถึง ความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงาน (Accountability) ซึ่งเป็นความรับผิดชอบในหน้าที่ของพระสังฆาธิการเอง หมายถึงจิตสำนึกและความรับผิดชอบในหน้าที่ โดยเอาใจใส่มุ่งมั่นให้งานที่รับผิดชอบสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ร่วม

^{๖๙๙}สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา ดร., ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วังน้อย, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๐๐}สนทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาไชวี ทสสนิโย ดร., ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการสังคม, อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๐๑}สนทนากลุ่มเฉพาะ พระเจริญ จิรปัญญา ดร., นักวิชาการ, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๐๒}สนทนากลุ่มเฉพาะ พระศรีธีรพงศ์ (อุดม สารเมธี), เลขานุการเจ้าคณะภาค ๑๑, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๐๓}สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา ดร., ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วังน้อย, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๐๔}สนทนากลุ่มเฉพาะ ผศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์, หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

รับผิดชอบในภารกิจและเป้าหมายของหน่วยงานและองค์กรสงฆ์^{๗๐๕} โดยสามารถกำหนดระดับความรับผิดชอบไว้ดังนี้

ระดับ ๑ developing : มีความรับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย และพร้อมต่อการพัฒนา ซึ่งพระสังฆาธิการผู้ปกครองต้องมีความสามารถ ความรับผิดชอบ และความพร้อมในการปฏิบัติงาน ดังต่อไปนี้

(๑) ปฏิบัติงานตามภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายทันกำหนดภายใต้คำแนะนำ^{๗๐๖}

(๒) รับรู้สภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับงานของตนเอง โดยรายงานอุบัติการณ์ ปัญหา หรือความผิดพลาดสำคัญทุกครั้ง^{๗๐๗}

ระดับ ๒ Performer : มีความตั้งใจปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งพระสังฆาธิการผู้ปกครองต้องมีความสามารถและความตั้งใจในการปฏิบัติงาน ดังต่อไปนี้

(๑) ปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายตามนโยบายและแผนเสร็จทันเวลาที่กำหนดด้วยตนเอง^{๗๐๘}

(๒) รับรู้สภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงาน โดยเสนอปัญหาให้ผู้บังคับบัญชารับทราบ^{๗๐๙}

(๓) วิเคราะห์และแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าที่มีผลกระทบต่องานได้^{๗๑๐}

ระดับ ๓ Achievement : มุ่งมั่นในความสำเร็จของหน่วยงาน ซึ่งพระสังฆาธิการผู้ปกครองต้องมีความสามารถและความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน ดังต่อไปนี้

(๑) วางแผนการดำเนินงานและปฏิบัติงานบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมาย^{๗๑๑}

(๒) รับรู้ วิเคราะห์ และประเมินสถานการณ์ สภาพปัญหา และสภาพแวดล้อม ทั้งภายในและภายนอก และมีการวางแผนเตรียมรับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม^{๗๑๒}

^{๗๐๕} สทนากลุ่มเฉพาะ ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง, ผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต (นานาชาติ), มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วังน้อย, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๐๖} สทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาไชวี ทสสนีโย ดร., ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการสังคม, อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๐๗} สทนากลุ่มเฉพาะ นายวีระ ดาวศรี, ผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการและกิจการคณะสงฆ์ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๐๘} สทนากลุ่มเฉพาะ ดร.ประดิษฐ์ ชื่นบาน, อาจารย์ประจำกลุ่มวิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๐๙} สทนากลุ่มเฉพาะ นายประสงค์ จักรคำ, ผู้ตรวจราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๑๐} สทนากลุ่มเฉพาะ พระเจริญ จิรบุญโญ ดร., นักวิชาการ, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๑๑} สทนากลุ่มเฉพาะ ผศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์, หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

ระดับ ๔ Role model : เป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติงาน ซึ่งพระสังฆาธิการผู้ปกครองต้องปฏิบัติตนให้เป็นแบบในการปฏิบัติงานแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาได้ดี ดังต่อไปนี้

- (๑) มีพฤติกรรมการทำงานที่ดีอย่างสม่ำเสมอจนเป็นที่ยอมรับเป็นแบบอย่าง^{๗๑๓}
- (๒) พัฒนาและสร้างสรรค์งานที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กรสงฆ์^{๗๑๔}

ระดับ ๕ Inspire culture : สร้างวัฒนธรรมองค์กรในการปฏิบัติงาน ซึ่งพระสังฆาธิการต้องมีความสามารถสร้างวัฒนธรรมองค์กรในการปฏิบัติงานที่ดี ดังนี้

- (๑) สร้างบรรยากาศ สนับสนุน ส่งเสริม และผลักดันให้บุคลากรมีจิตสำนึก และยอมรับผิดชอบในหน้าที่ที่ดีในการปฏิบัติงาน^{๗๑๕}

๑.๒ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการให้มีประสิทธิภาพ

แนวคิดและทฤษฎีที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ สามารถนำแนวคิดแนวทางการปฏิบัติที่เคยมีผู้นำไปใช้และประสบความสำเร็จได้ผลดีแล้วมาปรับใช้เพื่อช่วยในการปฏิบัติงานให้สำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลตามที่ต้องการ ด้วยการนำหลักการวางแผน (Plan) การปฏิบัติงาน (Do) การตรวจสอบ (Check) และการวางมาตรฐานการปฏิบัติงานหรือการแก้ไขปรับปรุง (Act) ตามแนวทฤษฎีวัฏจักรเดมिंग หรือ PDCA มาบูรณาการใช้ในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งสรุปได้ดังนี้

Plan เริ่มต้นจากการกำหนดเป้าหมาย / สำนวจสถานการณ์ปัจจุบันขององค์กรสงฆ์^{๗๑๖} ศึกษาบริบทสภาพแวดล้อมทางสังคม^{๗๑๗} กำหนดวัตถุประสงค์และขอบเขตการดำเนินงาน^{๗๑๘} และ

^{๗๑๓} สทนากลุ่มเฉพาะ ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง, ผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต (นานาชาติ) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วังน้อย, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๑๓} สทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาบุญเกิด กตเวที ดร., วัดกทลิวาราม ตำบลเมืองไผ่ อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๑๔} สทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาโชวี ทสสนีย์ ดร., ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการสังคม, อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๑๕} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา ดร., ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วังน้อย, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๑๖} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา ดร., ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วังน้อย, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๑๗} สทนากลุ่มเฉพาะ ผศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์, หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

ขั้นตอนที่จำเป็นเพื่อให้การดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายในการวางแผนจะต้องทำความเข้าใจกับเป้าหมายวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน เป้าหมายที่กำหนดต้องเป็นไปตามนโยบาย วิสัยทัศน์และพันธกิจขององค์กรเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาที่เป็นไปในแนวทางเดียวกันทั่วทั้งองค์กร การวางแผนในบางด้านอาจจำเป็นต้องกำหนดมาตรฐาน ของวิธีการทำงานหรือ เกณฑ์มาตรฐานต่าง ๆ ไปพร้อมกันด้วย ข้อกำหนดที่เป็นมาตรฐานนี้ จะช่วยให้การวางแผนมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพราะใช้เป็นเกณฑ์ในการตรวจสอบได้ว่า การปฏิบัติงานเป็นไปตามมาตรฐานที่ได้ระบุไว้ในแผนหรือไม่ จากนั้นจึงกำหนดโครงสร้างทีมงานและมอบหมายความรับผิดชอบ^{๗๑๙} กำหนดขอบข่ายด้านการผลิต เช่น ประสิทธิภาพ การเผยแพร่ จำนวนสื่อธรรมะ ช่องทางการเผยแพร่ เป็นต้น^{๗๒๐} และกำหนดขอบข่ายด้านบุคลากร เช่น ทัศนคติของพระสังฆาธิการ ความรู้ความเข้าใจต่อช่องทางการสื่อสารสมัยใหม่ เป็นต้น^{๗๒๑} ซึ่งควรดำเนินการวางแผนดำเนินการทั้งในส่วนของการปรับปรุงและการจัดกิจกรรมรณรงค์ส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา^{๗๒๒} สำหรับการดำเนินงานในประเด็นนี้ต้องทำให้ความผันผวนของการดำเนินตามแผนงานมีให้น้อยลง ซึ่งท่านที่เป็นพระสังฆาธิการระดับอำเภอจำเป็นต้อง Priority งานทุกๆ งาน ต้องกำหนดเป้าหมาย (Purpose) ของแต่ละงานไว้ชัดเจน แล้วจึงทำการวางแผนงาน (Plan) และหากต้องการให้ทีมงานปรับตัวได้เร็ว หัวหน้าทีมจะต้องสอน (Coaching) วิถีคิดให้กับทีมงานด้วย ในขณะเดียวกัน หัวหน้าทีมต้องปรับแผนงานเร็ว เพื่อที่จะได้นำพาทีมงาน ทำงานให้สามารถบรรลุเป้าหมายขององค์กรสงฆ์ได้^{๗๒๓}

Do เป็นการลงมือปฏิบัติงานตามแผนที่เราวางไว้ การดำเนินการตามแผนอาจประกอบด้วยเรามีโครงสร้างงานรองรับ มีวิธีการดำเนินการ มีผู้รับผิดชอบงาน และมีผลของการดำเนินการ ดำเนินกิจกรรมเพิ่มผลิตภาพตามแผนงานโดยการปฏิบัติให้เป็นไปตามแผนที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งก่อนที่จะปฏิบัติงานใด ๆ จำเป็นต้องศึกษาข้อมูลและเงื่อนไขต่าง ๆ ของสภาพงานที่เกี่ยวข้อง

^{๗๑๙}สนทนากลุ่มเฉพาะ นายวีระ ดาวศรี, ผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการและกิจการคณะสงฆ์ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๒๐}สนทนากลุ่มเฉพาะ พระศรีธีรพงศ์ (อุดม สารเมธี), เลขานุการเจ้าคณะภาค ๑๑, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๒๑}สนทนากลุ่มเฉพาะ นายประสงค์ จักรคำ, ผู้ตรวจราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๒๒}สนทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาบุญเกิด กตเวที ดร., วัดกทลิวาราม ตำบลเมืองไผ่ อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๒๓}สนทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาโชวี ทสสนิโย ดร., ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการสังคม, อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๒๓}สนทนากลุ่มเฉพาะ ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง, ผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต (นานาชาติ) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วังน้อย, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

เสียก่อน ในกรณีที่เป็งานประจำที่เคยปฏิบัติหรือเป็งานเล็กอาจใช้วิธีการเรียนรู้ ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง แต่ถ้าเป็งานใหม่หรืองานใหญ่ที่ต้องใช้บุคลากรจำนวนมากอาจต้องจัดให้มีการฝึกอบรม ก่อนที่จะปฏิบัติจริงการปฏิบัติจะต้องดำเนินการไปตามแผน วิธีการ และขั้นตอน ที่ได้กำหนดไว้และ จะต้องเก็บรวบรวมและบันทึก ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานไว้ด้วยเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการ ดำเนินงานในขั้นตอนต่อไป ดังนั้น การดำเนินงานในประเด็นนี้ สิ่งที่ต้องทำในฐานะพระสังฆาธิการ ระดับอำเภอ ก็คือ การระมัดระวังในการนำทีม (Directing) ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับเรื่องวิธีการสื่อสาร (Communication)^{๗๒๔} การจูงใจให้พระสังฆาธิการในคณะทำงานอยากทำงาน (Motivation)^{๗๒๕} และพระสังฆาธิการระดับอำเภอยังต้องทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา (Consulting) ให้กับทีมงานด้วย^{๗๒๖} รวมถึง ต้องมีการจัดกำลังคน และจัดเตรียมทรัพยากรให้เพียงพอต่อการดำเนินงาน (Organizing) ให้ ดี ก่อนที่จะดำเนินการลงมือทำ (Do) ^{๗๒๗}

Check เป็นขั้นตอนของการประเมินการทำงานว่าเป็นไปตามแผนที่วางไว้หรือไม่ หรือมี เรื่องอะไรปฏิบัติได้ตามแผน มีเรื่องอะไรไม่สามารถปฏิบัติได้ตามแผน หรือปฏิบัติแล้วไม่ได้ผล การ ตรวจสอบนี้จะทำให้การดำเนินการประสบความสำเร็จตามแผนที่วางไว้ การประเมินแผน อาจ ประกอบด้วย การประเมินโครงสร้างที่รองรับการดำเนินการ การประเมินขั้นตอนการดำเนินงาน และการ ประเมินผลของการดำเนินงานตามแผนที่ได้ตั้งไว้ติดตามผลการดำเนินงานรายการกิจกรรมและ เทียบกับเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งอาจมีการสรุปผลการดำเนินงานขององค์กรสงฆ์ในรอบไตรมาส รอบ ๖ เดือน หรือรอบปี เป็นกิจกรรมที่มีขึ้นเพื่อประเมินผลว่ามีการปฏิบัติงานตามแผน หรือไม่มีปัญหา เกิดขึ้นในระหว่างการปฏิบัติงานหรือไม่ ขั้นตอนนี้มีความสำคัญ เนื่องจากในการดำเนินงานใด ๆ มักจะเกิดปัญหาแทรกซ้อนที่ทำให้การดำเนินงานไม่เป็นไปตามแผนอยู่เสมอ ซึ่งเป็นอุปสรรค ต่อ ประสิทธิภาพและคุณภาพของการทำงาน การติดตาม การตรวจสอบ และการประเมินปัญหาจึงเป็น สิ่งสำคัญที่ต้องกระทำควบคู่ไปกับการดำเนินงาน เพื่อจะได้ทราบข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการ ปรับปรุงคุณภาพ ของการดำเนินงานต่อไปในการตรวจสอบ และการประเมินการปฏิบัติงาน จะต้อง ตรวจสอบด้วย ว่าการปฏิบัตินั้น เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้หรือไม่ทั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการ พัฒนาคุณภาพของงาน ดังนั้น การดำเนินงานในประเด็นนี้ คือ พระสังฆาธิการระดับอำเภอจะต้อง

^{๗๒๔} สทนากลุ่มเฉพาะ พระศรีธีรพงศ์ (อุดม สารเมธี), เลขานุการเจ้าคณะภาค ๑๑, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๒๕} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา ดร., ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธ ศาสตร์ดุสิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วังน้อย, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๒๖} สทนากลุ่มเฉพาะ นายวีระ ดาวศรี, ผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการและกิจการคณะสงฆ์ สำนักงาน พระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙

^{๗๒๗} สทนากลุ่มเฉพาะ พระเจริญ จิรปัญญา ดร., นักวิชาการ, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

เป็นผู้รับรู้ผลของการตรวจสอบงาน (Check) ของวัดในสังกัดทั้งหมด^{๗๒๘} เพื่อจะได้ทำการ เป็นผู้ประสานงาน (Coordinator) นำข้อมูล ไปใช้ในการควบคุม (Control) การดำเนินงานในกิจการของสงฆ์ให้ผลงานเป็นตามแผน^{๗๒๙} และพระสังฆาธิการระดับอำเภอยังจำเป็นต้องดำเนินการ ติดตาม การตรวจสอบงาน และควบคุมผลงาน อย่างต่อเนื่อง (Continue) เสมอ เพื่อให้พระสังฆาธิการระดับตำบลเห็นถึงความสำคัญของงาน^{๗๓๐}

Act เป็นกิจกรรมที่มีขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นหลังจากได้ทำการตรวจสอบแล้วการปรับปรุงอาจเป็นการแก้ไขแบบเร่งด่วน เฉพาะหน้า หรือการค้นหาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหา เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาซ้ำรอยเดิม การปรับปรุงอาจนำไปสู่การกำหนดมาตรฐานของวิธีการ ทำงานที่ต่างจากเดิมเมื่อมีการดำเนินงานตามวงจร PDCA ในรอบใหม่ข้อมูลที่ได้จากการปรับปรุงจะช่วยให้การวางแผนมีความสมบูรณ์ และมีคุณภาพเพิ่มขึ้นได้ด้วย ดังนั้น การดำเนินงานในประเด็นนี้ คือ กรณีที่ทำงานไม่ได้เป้าหมาย พระสังฆาธิการระดับอำเภอจะต้องทำการปรับแผนงาน (Adjust plan)^{๗๓๑} โดยเน้นในประเด็นวิธีการ (How)^{๗๓๒} และในกรณีที่ทำได้ตามแผนที่กำหนดไว้ พระสังฆาธิการระดับอำเภอจำเป็นที่จะต้องทำการสั่งการ (Command) ให้ทุกฝ่าย ตั้งเป้าหมายให้สูงขึ้น เพื่อที่องค์กรสงฆ์จะได้พัฒนาต่อไปไม่สิ้นสุด (Action to improvement)^{๗๓๓}

๓. แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑ ข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จากผู้สนทนา จำนวน ๑๐ รูป/คน สรุปโดยภาพรวมได้ดังนี้

^{๗๒๘}สนทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาโชวี ทสสนันโย ดร., ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการสังคม, อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๒๙}สนทนากลุ่มเฉพาะ ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง, ผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต (นานาชาติ) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วังน้อย, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๓๐}สนทนากลุ่มเฉพาะ นายประสงค์ จักรคำ, ผู้ตรวจราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๓๑}สนทนากลุ่มเฉพาะ ดร.ประดิษฐ์ ชื่นบาน, อาจารย์ประจำกลุ่มวิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๓๒}สนทนากลุ่มเฉพาะ ผศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์, หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๓๓}สนทนากลุ่มเฉพาะ พระเจริญ จิรบุญโญ ดร., นักวิชาการ, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

๓.๑ ด้านการดำเนินการปกครองคณะสงฆ์

ควรมีการวัดสมรรถนะของพระสังฆาธิการที่มาปฏิบัติหน้าที่ด้านการปกครองคณะสงฆ์^{๗๓๔} กำหนดสมรรถนะสำหรับพระสังฆาธิการในระดับปกครอง^{๗๓๕} มีหลักสูตรอบรมสำหรับพระสังฆาธิการในแต่ละระดับ และกำหนดเป็นคุณสมบัติของผู้เป็นพระสังฆาธิการแต่ละระดับด้วย^{๗๓๖} ครอบบรมหลักสูตรการปฏิบัติงานที่จำเป็นสำหรับพระสังฆาธิการเป็นประจำทุกเดือน^{๗๓๗} คณะสงฆ์ ควรตระหนักและเอาใจใส่การปกครอง พัฒนาตนเองให้มีความรู้ความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน^{๗๓๘} ควรมีการจัดทำแผนพัฒนาพระสังฆาธิการแต่ละระดับที่ชัดเจน^{๗๓๙} ควรจัดอบรมศาสตร์สมัยใหม่ที่เหมาะสมกับพระสังฆาธิการในแต่ละระดับอย่างสม่ำเสมอ^{๗๔๐} คำอธิบายงานของพระสังฆาธิการแต่ละระดับให้ชัดเจน^{๗๔๑} กำหนดแผนการจัดฝึกอบรมแก่พระสังฆาธิการเป็นประจำทุกปี^{๗๔๒} ควรมีระบบการติดตามประเมินผลงานในรอบปีหรือที่คณะสงฆ์กำหนด^{๗๔๓} ในการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการควรกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานของคณะสงฆ์ที่ชัดเจน^{๗๔๔} ควร

^{๗๓๔} การสนทนากลุ่มเฉพาะ พระศรีธีรพงศ์ (อุดม สารเมธิ), เลขานุการเจ้าคณะภาค ๑๑, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๓๕} การสนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา ดร., ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วังน้อย, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๓๖} การสนทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาไชว ทสสมัย ดร., ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการสังคม, อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๓๗} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาบุญเกิด กตเวที ดร., เจ้าอาวาสวัดทิวาราม อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๓๘} สนทนากลุ่มเฉพาะ ศ. ดร.บุญทัน ดอกไธสง, ผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ ดุษฎีบัณฑิต (นานาชาติ) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๓๙} สนทนากลุ่มเฉพาะ ผศ. ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์, หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วังน้อย, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๔๐} สนทนากลุ่มเฉพาะ นายประสงค์ จักรคำ, ผู้ตรวจราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๔๑} สนทนากลุ่มเฉพาะ นายวิระ ดาวศรี, ผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการและกิจการคณะสงฆ์ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๔๒} สนทนากลุ่มเฉพาะ ดร.ประดิษฐ์ ชื่นบาน, อาจารย์ประจำกลุ่มวิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๔๓} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระเจริญ จิรปัญญา ดร., นักวิชาการ, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๔๔} สนทนากลุ่มเฉพาะ นายประสงค์ จักรคำ, ผู้ตรวจราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

กำหนดคุณสมบัติของพระสังฆาธิการ มีหลักสูตรฝึกอบรมก่อนเข้าสู่ตำแหน่งในแต่ละระดับ^{๗๔๕} และหลักสูตรอบรมพระสังฆาธิการที่เน้นการบริหารงานด้านการปกครองทุกด้าน^{๗๔๖} กำหนดตำแหน่งพระสงฆ์ในการดูแลรักษาความสงบเรียบร้อย และกำหนดมาตรการการดำเนินการปกครองที่ชัดเจน^{๗๔๗} มีระบบการทบทวนการนำหลักธรรมวินัยมาอบรมสั่งสอนแก่พุทธศาสนิกชน^{๗๔๘} ควรสร้างแรงจูงใจให้อยากปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถด้วยวิธีการที่หลากหลาย^{๗๔๙}

๓.๒ ด้านการควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์

ควรมีหลักสูตรสำหรับพระสังฆาธิการในแต่ละระดับ และกำหนดเป็นคุณสมบัติของพระสังฆาธิการแต่ละตำแหน่ง^{๗๕๐} มีระบบการคัดเลือกพระสังฆาธิการที่เป็นระบบและสอดคล้องกับพระธรรมวินัย^{๗๕๑} มีระบบติดตาม อบรมพระธรรมวินัยที่เกี่ยวกับจริยวัตรที่ไม่เหมาะสมเป็นประจำทุกเดือน^{๗๕๒} อบรมไวยวัจฉาที่ทำหน้าที่การจัดทำบัญชีการเงินของวัด^{๗๕๓} ควรมีการสร้างแรงจูงใจในการเรียนภาษาบาลีโดยสามารถเทียบวุฒิทางธรรมได้ในระดับที่สูง^{๗๕๔} กำหนดหน่วยงานดูแล

---

^{๗๔๕} สทนากลุ่มเฉพาะ นายวีระ ดาวศรี, ผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการและกิจการคณะสงฆ์ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๔๖} สทนากลุ่มเฉพาะ พระศรีธีรพงศ์ (อุดม สารเมธี), เลขานุการเจ้าคณะภาค ๑๑, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๔๗} สทนากลุ่มเฉพาะ พระเจริญ จิรปัญญา ดร., นักวิชาการ, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๔๘} สทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาบุญเกิด กตเวที ดร., เจ้าอาวาสวัดกทลิวาราม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๔๙} สทนากลุ่มเฉพาะ นายวีระ ดาวศรี, ผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการและกิจการคณะสงฆ์ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๕๐} สทนากลุ่มเฉพาะ พระศรีธีรพงศ์ (อุดม สารเมธี), เลขานุการเจ้าคณะภาค ๑๑, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๕๑} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา ดร., ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วังน้อย, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๕๒} สทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาโชวี ทสสนิโย ดร., ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการสังคม, อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๕๓} สทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาบุญเกิด กตเวที ดร., เจ้าอาวาสวัดกทลิวาราม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๕๔} สทนากลุ่มเฉพาะ ศ. ดร.บุญทัน ดอกไธสง, ผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต (นานาชาติ) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

รับผิดชอบการเผยแผ่หลักธรรมในระดับอำเภอ ระดับเขต ระดับภาค^{๗๕๕} จัดให้มีคณะกรรมการวัดที่ดูแลเรื่องการก่อสร้างโดยเฉพาะและกำหนดคุณสมบัติที่เหมาะสมทั้งด้านวิชาการสมัยใหม่และถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย^{๗๕๖} จัดระเบียบการจัดเก็บเงินของวัดให้ชัดเจน และปฏิบัติตามระเบียบอย่างถูกต้องเคร่งครัด^{๗๕๗} ข้อกำหนด หรือข้อบังคับใช้เกี่ยวกับสาธารณสงเคราะห์โดยตรง^{๗๕๘} จัดตั้งศูนย์หรือหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการบริหารงานการปกครองคณะสงฆ์ กำหนดบทบาทหน้าที่ชัดเจน^{๗๕๙} ควรมีหน่วยงานดูแลการจัดการทรัพย์สินของวัดที่เป็นหน่วยงานกลางของแต่ละจังหวัด^{๗๖๐} ควรมีการประเมินผลการปฏิบัติของคณะสงฆ์ทุกปี ต้องสร้างความตระหนักร่วมกันของพุทธบริษัท ๔ ไม่ใช่ให้เป็นหน้าที่ของพระสงฆ์อย่างเดียว^{๗๖๑} รัฐบาลควรตั้งสถาบันพระสังฆาธิการ เพื่อฝึกอบรมพระสงฆ์ที่จะดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการ เหมือนโรงเรียนนายอำเภอของกระทรวงมหาดไทย^{๗๖๒} ต้องสร้างแรงจูงใจต่อการเรียน การสอบวิชานักธรรม วิชาบาลี เช่น มีทุนการศึกษา หรือมีเงินค่าตอบแทน ค่าวิทยฐานะ เป็นต้น คณะสงฆ์ควรสร้างโมเดลด้านการเผยแผ่ ให้พระสังฆาธิการนำไปใช้ในการเผยแผ่เพื่อให้เป็นแนวทางเดียวกันทั่วประเทศ คณะสงฆ์ควรร่วมมือกับสำนักงานพุทธศาสนาจังหวัด จัดอบรมไวยวัจกรทุกปี ปรับรูปแบบการให้การศึกษาใหม่ โดยอาศัยเทคโนโลยี เหมือนการเรียนของโรงเรียนไกลกังวล ออกกฎกระทรวงเพิ่มเติมเพื่อเอื้อต่อการขออนุญาตสร้างวัด การแต่งตั้งเจ้าอาวาส

^{๗๕๕} สทนากลุ่มเฉพาะ ผศ. ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์, หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วังน้อย, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๕๖} สทนากลุ่มเฉพาะ นายประสงค์ จักรคำ, ผู้ตรวจราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๕๗} สทนากลุ่มเฉพาะ นายวีระ ดาวศรี, ผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการและกิจการคณะสงฆ์ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๕๘} สทนากลุ่มเฉพาะ ดร.ประดิษฐ์ ชื่นบาน, อาจารย์ประจำกลุ่มวิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๕๙} สทนากลุ่มเฉพาะ พระเจริญ จิรบุญโญ ดร., นักวิชาการ, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๖๐} สทนากลุ่มเฉพาะ พระศรีธีรพงศ์ (อุดม สารเมธี), เลขาธิการเจ้าคณะภาค ๑๑, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๖๑} สทนากลุ่มเฉพาะ นายวีระ ดาวศรี, ผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการและกิจการคณะสงฆ์ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๖๒} สทนากลุ่มเฉพาะ ดร.ประดิษฐ์ ชื่นบาน, อาจารย์ประจำกลุ่มวิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

ทุกครั้ง เจ้าคณะจังหวัด ต้องไปมอบตราตั้งที่วัดด้วยตนเอง และกำชับญาติโยมให้เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของเจ้าอาวาส^{๗๖๓}

๓.๓ ด้านการระงับอธิกรณ์

ควรกำหนดให้มีการประชุมการระงับอธิกรณ์ของพระสังฆาธิการในพื้นที่เป็นประจำ^{๗๖๔} ควรให้ความสำคัญในการประชุมการระงับอธิกรณ์ทุกครั้ง^{๗๖๕} ออกกฎระเบียบพิจารณาอธิกรณ์ของพระสังฆาธิการโดยคำนึงถึงความถูกต้องและเหมาะสมตามพุทธบัญญัติ^{๗๖๖} จัดอบรมหลักสูตรพระสังฆาธิการ ปีละ ๑ ครั้งเป็นอย่างน้อย และพระสังฆาธิการทุกระดับต้องผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรในระดับชั้นนั้น ๆ การระงับอธิกรณ์ทุกครั้ง ต้องแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิหลายฝ่ายเข้าร่วมพิจารณา และประธานคณะกรรมการต้องเป็นผู้ที่ทุกฝ่ายให้ความเคารพนับถือ^{๗๖๗}

๓.๔ ด้านการแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบล

ควรมีหลักสูตรอบรมสำหรับพระสังฆาธิการเป็นประจำทุกปี เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎระเบียบมหาเถรสมาคมอย่างลึกซึ้ง รวมทั้งความรู้ความเข้าใจวิชาการสมัยใหม่^{๗๖๘} พระผู้ปกครองที่จะบังคับบัญชาให้พระผู้ใต้บังคับบัญชามีความรักความศรัทธาและยอมปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจควรนำหลักพรหมวิหาร 4 มาใช้ในการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพ^{๗๖๙} พระผู้บังคับบัญชาปฏิบัติงานด้วยความจริงใจต่อภาระ ธุระของศาสนา มีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้^{๗๗๐} จัดหลักสูตรอบรมอย่างเข้มข้นแก่พระสังฆาธิการที่ได้รับตำแหน่งเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และมีระบบติดตามประเมินผลศักยภาพการปฏิบัติงาน ระบบกำกับ ตรวจสอบ

^{๗๖๓} สนนากลุ่มเฉพาะ พระมหาบุญเกิด กตเวที ดร., เจ้าอาวาสวัดกทลिनาราม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๖๔} สนนากลุ่มเฉพาะ นายประสงค์ จักรคำ, ผู้ตรวจราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๖๕} สนนากลุ่มเฉพาะ นายวีระ ดาวศรี, ผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการและกิจการคณะสงฆ์ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๖๖} สนนากลุ่มเฉพาะ ดร.ประดิษฐ์ ชื่นบาน, อาจารย์ประจำกลุ่มวิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๖๗} สนนากลุ่มเฉพาะ พระเจริญ จิรปัญญา ดร., นักวิชาการ, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๖๘} สนนากลุ่มเฉพาะ พระมหาบุญเกิด กตเวที ดร., เจ้าอาวาสวัดกทลिनาราม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๖๙} สนนากลุ่มเฉพาะ นายประสงค์ จักรคำ, ผู้ตรวจราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๗๐} สนนากลุ่มเฉพาะ พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา ดร., ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วังน้อย, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

และให้ความช่วยเหลือแก่พระสังฆาธิการ ^{๗๗๑}ควรมีคู่มือสำหรับการปฏิบัติงานในการแก้ไขปัญหาข้อ
ข้อง ^{๗๗๒} มีการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ ในชุมชนเป็นที่ปรึกษา ^{๗๗๓}

๕. ด้านการควบคุมบังคับบัญชา

ควรกำหนดคุณสมบัติของเจ้าคณะอำเภอ ว่าต้องมีความรู้ความเข้าใจการบริหารงานด้าน
บุคคลหรือมีวุฒิทางการศึกษาที่สอดคล้องกัน ^{๗๗๔} การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานด้านการควบคุม
ร่วมกับคณะสงฆ์หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ^{๗๗๕} กำหนดมาตรการการใช้เทคโนโลยีเหมาะสมสำหรับ
พระสงฆ์ในยุคปัจจุบัน ^{๗๗๖} มีระบบการจัดเก็บข้อมูล ตรวจสอบพระภิกษุที่มาพำนักอาศัยเกี่ยวกับ
หลักฐานการเป็นพระภิกษุสงฆ์ ^{๗๗๗}

๖. ด้านการตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการ

กำหนดการประชุมตรวจการให้สอดคล้องกับภารกิจของสงฆ์ที่พึงเกิดขึ้นตามแนวปฏิบัติ ^{๗๗๘}
การตรวจการคณะสงฆ์กำหนดระยะเวลาที่ชัดเจน และกำหนดระเบียบการตรวจการที่ชัดเจน ^{๗๗๙}

---

^{๗๗๑} การสนทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาบุญเกิด กตเวที ดร., เจ้าอาวาสวัดกทิวาราม อำเภอกระสัง
จังหวัดบุรีรัมย์, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๗๒} สนทนากลุ่มเฉพาะ นายวีระ ดาวศรี, ผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการและกิจการคณะสงฆ์
สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๗๓} สนทนากลุ่มเฉพาะ ผศ. ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์, หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วังน้อย, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๗๔} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระศรีธีรพงศ์ (อุดม สารเมธิ), เลขานุการเจ้าคณะภาค ๑๑, ๔ พฤศจิกายน
๒๕๕๙

^{๗๗๕} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา ดร., ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธ
ศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วังน้อย, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๗๖} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาบุญเกิด กตเวที ดร., เจ้าอาวาสวัดกทิวาราม อำเภอกระสัง
จังหวัดบุรีรัมย์, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๗๗} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาโชวี ทสสินโย ดร., ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมพระพุทธศาสนาและ
บริการสังคม, อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๗๘} สนทนากลุ่มเฉพาะ ศ. ดร.บุญทัน ดอกไธสง, ผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ดุสิต
บัณฑิต (นานาชาติ) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๗๙} สนทนากลุ่มเฉพาะ ผศ. ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์, หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วังน้อย, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

กำหนดบทลงโทษทางการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการแต่ละระดับให้สอดคล้องกับพระธรรมวินัย^{๗๘๐} มีการรายงานผลการตรวจการส่งคณะสงฆ์ปกครองในระดับชั้นขึ้นไป^{๗๘๑}

สรุปผลการสนทนากลุ่ม

ผู้วิจัยได้ประมวลผลจากการวิเคราะห์ได้ดังนี้ ผู้เชี่ยวชาญทุกคนต่างให้ความคิดเห็นที่น่าสนใจยิ่งในการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ โดยจุดหลักสำคัญที่สุดควรเริ่มที่พระสังฆาธิการมีความตระหนักปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ ในขณะเดียวกันในการปฏิบัติงานทั้ง ๖ ด้าน คือ (๑) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน (๒) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี (๓) ระวังอธิกรณ์ วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะตำบล (๔) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบลให้เป็นไปโดยชอบ (๕) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาส ตลอดจนพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชา ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย และ(๖) ตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน ควรมีการนำหลักธรรมประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท ๔ เพื่อการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการ ประกอบด้วย

ฉันทะ ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน หมายถึง ระดับความรู้สึกในทางบวกหรือทางลบ ต่อการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการ อันได้แก่ ความพึงพอใจในผู้บังคับบัญชา (supervision) คือ กลุ่มพระสังฆาธิการระดับตำบลที่อยู่ในการปกครองของเจ้าคณะอำเภอและรองเจ้าคณะอำเภอ ได้แก่ การที่เจ้าคณะอำเภอและรองเจ้าคณะอำเภอเต็มใจเปิดโอกาสให้เจ้าคณะตำบลมีความเป็นอิสระในการทำงาน^{๗๘๒} เพราะทุกคนปรารถนาจะมีอิสระในการทำงานด้วยตัวเอง โดยเฉพาะกลุ่มพระสังฆาธิการที่มีความเชื่อมั่นในตัวเองสูง การบอกทุกอย่างว่าควรทำอะไรอาจจะเป็นการทำให้แรงจูงใจในการทำงานลดต่ำลงได้^{๗๘๓} การให้ความรับผิดชอบมากขึ้น และการให้อำนาจเพิ่มขึ้น การได้เลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง การให้อำนาจและการมอบหมายความรับผิดชอบเป็นเครื่องมือในการจูงใจพระสังฆา

^{๗๘๐}สนทนากลุ่มเฉพาะ นายประสงค์ จักรคำ, ผู้ตรวจราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๘๑}สนทนากลุ่มเฉพาะ พระเจริญ จิรบุญโญ ดร., นักวิชาการ, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๘๒}สนทนากลุ่มเฉพาะ พระศรีธีรพงศ์ (อุดม สารเมธี), เลขาธิการเจ้าคณะภาค ๑๑, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๘๓}สนทนากลุ่มเฉพาะ พระเจริญ จิรบุญโญ ดร., นักวิชาการ, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

การในปกครองให้ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยความภาคภูมิใจในตำแหน่งหน้าที่และความพึงพอใจในผู้บังคับบัญชา^{๗๘๔} ความพึงพอใจเพื่อนร่วมงาน (co-worker) คือ กลุ่มพระสังฆาธิการในระดับอำเภอที่อยู่ในระดับเดียวกัน ได้แก่ การมีพระสังฆาธิการผู้มีความรู้ความสามารถในการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และความมีมิตรภาพอันดีต่อกันของพระสังฆาธิการเพื่อนร่วมงานในองค์กรสงฆ์ก็เป็นปัจจัยที่ส่งให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น^{๗๘๕} ความพึงพอใจในสภาพการทำงานและผลของงาน (work setting and tasks) คือ ผลสะท้อนกลับจากการปฏิบัติงาน ได้แก่ การที่พระสังฆาธิการสามารถทำงานได้เสร็จสิ้นและประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี ความสามารถในการให้คำปรึกษาและแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยดี การรู้จักป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นได้ เมื่อผลงานสำเร็จก่อให้เกิดความรู้สึกพึงพอใจในผลสำเร็จของงานนั้น อีกทั้งได้รับการยอมรับนับถือ ไม่ว่าจะจากผู้บังคับบัญชา จากเพื่อน จากผู้มาขอรับคำปรึกษา หรือจากบุคคลในหน่วยงานองค์กรสงฆ์^{๗๘๖} การยอมรับนับถือนี้อาจอยู่ในรูปของการยกย่องชมเชย แสดงความยินดี การมุทิตาสักการะ การให้กำลังใจ หรือการแสดงออกอื่นใดที่ทำให้เห็นถึงการยอมรับในความสามารถ เหล่านี้ล้วนเป็นแรงเสริมให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพเช่นกัน^{๗๘๗}

วิริยะ ความเพียรพยายามในการปฏิบัติงาน ในองค์กรสงฆ์ที่ดำเนินการมาระยะหนึ่งมักประสบปัญหาที่ต้องสร้างบรรยากาศในที่ทำงานให้น่าทำงาน จากสาเหตุที่ผู้ปกครองเองหรือผู้ใต้บังคับบัญชาขาดความกระตือรือร้นในการทำงานบ้าง^{๗๘๘} เกิดอาการเบื่อหน่ายในการสร้างสรรค์ผลงาน หรือที่เรียกว่า ไฟตกโดยหาสาเหตุมิได้บ้าง^{๗๘๙} ซึ่งมีผลกระทบต่อการพัฒนาการปฏิบัติงาน ความเติบโตขององค์กรสงฆ์ เป็นสิ่งที่พระสังฆาธิการผู้อยู่ในระดับบริหารปกครองทุกรูปจะหลีกเลี่ยงและนิ่งนอนใจอยู่ไม่ได้ ทั้งนี้เพราะตัวจักรสำคัญที่จะช่วยผลักดันให้เกิดความสำเร็จของงานก็คือ

^{๗๘๔} สทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาโชวี ทสสนีโย ดร., ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการสังคม, อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๘๕} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา ดร., ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วัณน้อย, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๘๖} สทนากลุ่มเฉพาะ นายวีระ ดาวศรี, ผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการและกิจการคณะสงฆ์ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๘๗} สทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาบุญเกิด กตเวที ดร., วัดกทลิวาราม ตำบลเมืองไผ่ อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๘๘} สทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาโชวี ทสสนีโย ดร., ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการสังคม, อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๘๙} สทนากลุ่มเฉพาะ นายประสงค์ จักรคำ, ผู้ตรวจราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

ผู้ใต้บังคับบัญชาหรือพระสงฆ์การระดับตำบลนั่นเอง^{๗๙๐} หากขาดแรงกระตุ้นหรือแรงจูงใจให้เกิดไฟในการทำงาน ย่อมเป็นอันตรายต่อองค์กรสงฆ์เป็นอย่างยิ่ง จึงควรที่จะต้องค้นหาเคล็ดลับในการพลิกฟื้นสถานการณ์ดังกล่าวให้กลับคืนมีชีวิตชีวาดังเดิม โดยการศึกษาวิธีสร้างกลยุทธ์ทั้งเชิงรุกและเชิงรับ เพื่อใช้ป้องกันไม่ให้เกิดเหตุการณ์ซ้ำซ้อนขึ้นอีก พระสงฆ์การระดับอำเภอจึงต้องตระหนักตื่นตัวอยู่เสมอและคิดหาวิธีสร้างแรงกระตุ้นอย่างไรให้ได้รับความร่วมมือในการปฏิบัติงาน ในการที่องค์กรสงฆ์จะได้ผลงานที่ดีต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องและการใช้แรงกระตุ้นเพื่อสร้างความร่วมมืออย่างได้ผล พระสงฆ์การระดับอำเภอจึงต้องมีความอดทนอดกลั้น ยอมรับนับถือ และให้ความสำคัญในตัวผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อเพิ่มความมั่นใจในการปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพ^{๗๙๑} การประสานงาน แจกจ่ายอำนาจให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชา^{๗๙๒} พระสงฆ์การระดับอำเภอพึงระลึกเสมอว่าอำนาจเป็นเพียงเครื่องมือที่จะนำผลงานมาสู่องค์กรสงฆ์^{๗๙๓} การเสียสละให้อำนาจจะช่วยสร้างความกระตือรือร้นและความรู้สึกรับผิดชอบในตัวเองของผู้ใต้บังคับบัญชาได้อย่างดี และท่านเหล่านั้นจะมีพลังอันเต็มเปี่ยมที่จะช่วยปรับปรุงการปฏิบัติงานโดยรวมให้ดีขึ้น หมั่นปรับตัว ปรับบทบาทพระสงฆ์การระดับอำเภอให้เป็นผู้สามารถให้การสนับสนุนการตัดสินใจของผู้ใต้บังคับบัญชา และให้คำปรึกษาแนะนำตามความจำเป็นกับสถานการณ์ได้ด้วยการมีเหตุผลที่ดี^{๗๙๔} มุ่งมั่นให้กำลังใจและความจริงใจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา โดยการให้ความเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดและพร้อมให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ จะช่วยสร้างความกระตือรือร้นในการทำงานให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งจะพัฒนาไปเป็นความรู้สึกผูกพันกันในหมู่คณะสงฆ์และต่อพระสงฆ์การระดับอำเภอ^{๗๙๕}

จิตตะ การเอาใจฝักใฝ่ในการปฏิบัติงาน การมีทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติงาน การเอาใจฝักใฝ่ในการปฏิบัติงาน การสร้างทัศนคติที่ดีต่อการทำงานมีส่วนช่วยผลักดันให้เกิดการพัฒนา

^{๗๙๐} สนนทนากลุ่มเฉพาะ พระศรีธีรพงศ์ (อุดม สารเมธี), เลขานุการเจ้าคณะภาค ๑๑, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๙๑} สนนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา ดร., ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัย, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๙๒} สนนทนากลุ่มเฉพาะ พระเจริญ จิตปัญญา ดร., นักวิชาการ, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๙๓} สนนทนากลุ่มเฉพาะ ผศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์, หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๙๔} สนนทนากลุ่มเฉพาะ ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง, ผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต (นานาชาติ) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัย, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๙๕} สนนทนากลุ่มเฉพาะ นายประสงค์ จักรคำ, ผู้ตรวจราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการได้เป็นอย่างดี โดยการฝึกผู้ใต้บังคับบัญชาให้มีนิสัยรักการเรียนรู้การจัดการปัญหาจากการทำงานได้ด้วยตนเอง^{๗๙๖} ซึ่งต้องมีการมอบอำนาจที่ปราศจากการควบคุมอย่างแท้จริง ฝึกให้ละเว้นการกระทำในสิ่งที่เป็นผลประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าผลประโยชน์ของส่วนรวม^{๗๙๗} ฝึกผู้ใต้บังคับบัญชาให้รู้จักเคารพและยอมรับในความสามารถของตนเองและผู้อื่น รู้จักเคารพยอมรับในความสำเร็จหรือความล้มเหลวของตน ตลอดจนมีความเคารพยินดีต่อความสำเร็จและเห็นอกเห็นใจในความล้มเหลวของผู้อื่น^{๗๙๘} สนับสนุนให้มีการเปิดรับฟังความคิดเห็นเชิงสร้างสรรค์จากบุคคลหลาย ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และให้ความสำคัญต่อการนำความคิดเห็นดังกล่าวมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม^{๗๙๙} โดยมีการแสดงความชื่นชมต่อผู้เป็นเจ้าของความคิดริเริ่มนั้น เพื่อสร้างความรู้สึกรักภาคภูมิใจในตนเอง และสานต่อความคิดอย่างต่อเนื่อง ปรับสภาพแวดล้อมในที่ทำงานให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ปฏิบัติงาน เช่น การจัดทำห้องประชุมย่อยที่ไม่เป็นทางการให้มีมากเพียงพอ^{๘๐๐} เพื่อกระตุ้นการคิดสร้างสรรค์ หรือจัดเวทีแสดงความยกย่องชมเชยและให้รางวัลในความคิดสร้างสรรค์ที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กรสงฆ์ การควบคุมอารมณ์ในการพูดคุยกับเพื่อนร่วมงาน ควรพูดดี ๆ ถึงแม้ว่าจะดูต่ำกว่ากล่าวเสียเหลือเกิน เมื่อต้องพูดคุยกันเรื่องปัญหาต่าง ๆ โดยเฉพาะถ้าเรื่องที่ถูกเป็นปัญหาร้ายแรงต่อองค์กรสงฆ์ด้วยแล้ว แต่การพูดจาไม่ดียิ่งทำให้เรื่องราวยิ่งร้ายแรงขึ้นไปอีก แทนที่จะพูดว่า “ไม่เข้าท่า ไม่ได้ผลหรอก” ให้พูดว่า “ฉันมีเรื่องอยากคุยด้วย ช่วยรับฟังหน่อยนะ” แทนที่จะใช้การต้อเจียบ คือพูดอ้อมค้อม หรือพูดจาเหน็บแนมลองพูดตรง ๆ ไปเลย ตัวอย่างเช่น อย่าพูดว่า “ทำไมฉันถึงต้องมาเจอปัญหานี้ล่ะ” ให้พูดว่า “ฉันยอมรับว่าไม่พอใจสิ่งที่พระคุณท่านพูดต่อหน้าเพื่อนร่วมงานฉัน มาพูดคุยกันแบบเปิดอกดีไหม” ฟังว่าเพื่อนร่วมงานพูดว่าอะไร^{๘๐๑}

---

^{๗๙๖} สอนทนากลุ่มเฉพาะ ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง, ผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต (นานาชาติ) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัย วังน้อย, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๙๗} สอนทนากลุ่มเฉพาะ ดร.ประดิษฐ์ ชื่นบาน อาจารย์ประจำกลุ่มวิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๙๘} สอนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา ดร., ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วังน้อย, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๙๙} สอนทนากลุ่มเฉพาะ พระศรีธีรพงศ์ (อุดม สารเมธี), เลขานุการเจ้าคณะภาค ๑๑, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๘๐๐} สอนทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาบุญเกิด กตเวที ดร., วัดกทลิวาราม ตำบลเมืองไผ่ อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๘๐๑} สอนทนากลุ่มเฉพาะ พระเจริญ จิรบุญโญ, ดร. นักวิชาการ, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

ถึงแม้การพูดคุยกันจะไม่ราบรื่น แต่เราก็ได้พยายามแก้ปัญหาแล้ว ถ้าเราต้องนำเรื่องนี้ขึ้นไปตีฝ่ายบุคคลหรือเจ้านายผู้ปกครอง เราก็สามารถพูดได้ว่าพยายามทำงานร่วมกับคนอื่นแล้ว แต่ไม่สำเร็จ การมีทัศนคติที่ดีต่อการทำงานเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้ยาก ถ้าเรากลัวที่จะเข้าไปหาผู้บังคับบัญชา อีกทั้งผู้บังคับบัญชาที่ไม่ดีนั้นทำให้เรามีประสิทธิภาพในการทำงานลดลง และทำให้เราวิตกกังวล พึงตั้งสติเพื่อให้มีพลังเมื่อต้องเข้าพบผู้บังคับบัญชา จงสุภาพ รู้จักกาลเทศะ และเอาใจเขามาใส่ใจเรา อาจพูดว่า “ฉันมีปัญหาด้านการทำงาน ขอเข้าพบผู้บังคับบัญชาเพื่อพูดคุยถึงทางการแก้ปัญหาได้ไหม” การพูดตรง ๆ ด้วยความเคารพยำเกรง ให้ใช้คำพูดที่เน้นคำว่า “ฉันหรือกระผม” อาจพูดว่า “ฉันสามารถทำงานที่มีความเห็นชัดเจนและเป็นรูปธรรมได้ดีกว่างานที่มีความเห็นกว้าง ๆ ผู้บังคับบัญชาจะช่วยให้คำแนะนำเรื่องรายงานของฉันแบบเจาะจงลงไปมากกว่านี้ได้ไหม ฉันจะได้นำคำแนะนำนั้นไปใช้เป็นแนวทางในการทำงานออกมาให้ดีที่สุด”^{๘๐๒} การตั้งศักยภาพทางความคิดสร้างสรรค์ของผู้ใต้บังคับบัญชาให้ออกมาถือเป็นหน้าที่ของพระสังฆาธิการระดับอำเภอที่ต้องใช้ความสามารถในการกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ของพระสังฆาธิการอย่างได้ผล^{๘๐๓} โดยมีวิธีการที่ไม่ยุ่งยากและซับซ้อน ได้แก่ การจัดคนให้เหมาะสมกับงาน และความเชี่ยวชาญของผู้ปฏิบัติ ที่ต้องมีการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับพระสังฆาธิการและงานที่ทำอยู่ จึงจะเกิดผลสูงสุดในการใช้ความสามารถที่มีในตัวพระสังฆาธิการได้อย่างเต็มที่^{๘๐๔} การให้อิสระทางความคิด โดยมอบอำนาจการตัดสินใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชา^{๘๐๕} ในด้านวิธีการกระบวนการทำงาน เพื่อใช้ความเชี่ยวชาญที่มีอยู่พิชิตปัญหาแต่ได้ผลลัพธ์ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ร่วมกัน การให้ความสำคัญแก่พระสังฆาธิการในทุกระดับอย่างเท่าเทียมกัน มีการยอมรับในความสามารถที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล และสร้างนิสัยของการรู้จักให้เกียรติและยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน^{๘๐๖} จะทำให้ไม่บั่นทอนความคิดสร้างสรรค์เมื่อต้องทำงาน

^{๘๐๒} สอนทนากลุ่มเฉพาะ พระศรีธีรพงษ์ (อุดม สารเมธี), เลขานุการเจ้าคณะภาค ๑๑, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๘๐๓} สอนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา ดร., ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัย, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๘๐๔} สอนทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาโชวี ทสสนีย์ ดร., ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการสังคม, อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๘๐๕} สอนทนากลุ่มเฉพาะ พระเจริญ จิริบุญโญ ดร., นักวิชาการ, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๘๐๖} สอนทนากลุ่มเฉพาะ พระศรีธีรพงษ์ (อุดม สารเมธี), เลขานุการเจ้าคณะภาค ๑๑, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

ร่วมกันเป็นทีม ซึ่งการมีสัมพันธภาพที่ดีเอื้อให้เกิดแรงกระตุ้นต่องาน บรรยากาศในที่ทำงานที่เต็มไปด้วย
ด้วยความมีชีวิตชีวา^{๘๐๗}

จากการที่พระสังฆาธิการได้รับแรงกระตุ้นที่ดีในการทำงานขึ้นอยู่กับคุณภาพของ
ความสัมพันธ์ รวมถึงความเชื่อมั่นในตัวพระสังฆาธิการ โดยมีการแสดงความเอาใจใส่ตลอดจนแนะ
แนวทางที่ช่วยจุดชนวนให้เกิดความคิดสร้างสรรค์แก่พระสังฆาธิการ^{๘๐๘}

วิมังสา การใคร่ครวญหาเหตุผลในการปฏิบัติงาน การเอาใจใส่ตรวจสอบการปฏิบัติงาน
การเอาใจใส่ไตร่ตรองในการปฏิบัติงาน ในประเด็นนี้หมายถึง ความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงาน
(Accountability) ซึ่งเป็นความรับผิดชอบในหน้าที่ของพระสังฆาธิการเอง หมายถึงจิตสำนึกและ
ความรับผิดชอบในหน้าที่ โดยเอาใจใส่มุ่งมั่นให้งานที่รับผิดชอบสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ร่วม
รับผิดชอบในการกิจและเป้าหมายของหน่วยงานและองค์กรสงฆ์^{๘๐๙} โดยสามารถกำหนดระดับความ
รับผิดชอบไว้ คือ ระดับ ๑ developing : มีความรับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย และพร้อมต่อ
การพัฒนา ซึ่งพระสังฆาธิการผู้ปกครองต้องมีความสามารถ ความรับผิดชอบ และความพร้อมในการ
ปฏิบัติงาน โดยปฏิบัติงานตามภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายที่กำหนดภายใต้คำแนะนำ^{๘๑๐} รับรู้
สภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับงานของตนเอง โดยรายงานอุบัติการณ์ ปัญหา หรือความผิดพลาดสำคัญ
ทุกครั้ง^{๘๑๑} ระดับ ๒ Performer : มีความตั้งใจปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งพระสังฆาธิการ
ผู้ปกครองต้องมีความสามารถและความตั้งใจในการปฏิบัติงาน โดยการปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายตาม
นโยบายและแผนเสร็จทันเวลาที่กำหนดด้วยตนเอง^{๘๑๒} รับรู้สภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงาน โดย
เสนอปัญหาให้ผู้บังคับบัญชาทราบ^{๘๑๓} วิเคราะห์และแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าที่ กระทบต่องาน

^{๘๐๗}สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญโญ ดร., ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธ
ศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วังน้อย, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๘๐๘}สนทนากลุ่มเฉพาะ ผศ.ดร.เติมศักดิ์ ทองอินทร์, หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์, ๔ พฤศจิกายน
๒๕๕๙.

^{๘๐๙}สนทนากลุ่มเฉพาะ ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง, ผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎี
บัณฑิต (นานาชาติ) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วังน้อย, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๘๑๐}สนทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาโชวี ทสสนีย์ ดร., ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมพระพุทธศาสนาและ
บริการสังคม, อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๘๑๑}สนทนากลุ่มเฉพาะ นายวีระ ดาวศรี, ผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการและกิจการคณะสงฆ์ สำนักงาน
พระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๘๑๒}สนทนากลุ่มเฉพาะ ดร.ประดิษฐ์ ชื่นบาน, อาจารย์ประจำกลุ่มวิชาจิตวิทยาและการแนะแนว
คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๘๑๓}สนทนากลุ่มเฉพาะ นายประสงค์ จักรคำ, ผู้ตรวจราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ,
๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

ได้^{๘๑๔} ระดับ ๓ Achievement : มุ่งมั่นในความสำเร็จของหน่วยงาน ซึ่งพระสังฆาธิการผู้ปกครอง ต้องมีความสามารถและความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน วางแผนการดำเนินงานและปฏิบัติจนบรรลุ วัตถุประสงค์และเป้าหมาย^{๘๑๕} รับรู้ วิเคราะห์ และประเมินสถานการณ์ สภาพปัญหา และ สภาพแวดล้อม ทั้งภายในและภายนอก และมีการวางแผนเตรียมรับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่าง เหมาะสม^{๘๑๖} ระดับ ๔ Role model : เป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติงาน โดยมีพฤติกรรม การปฏิบัติงานที่ตัวอย่างสม่ำเสมอจนเป็นที่ยอมรับเป็นแบบอย่าง^{๘๑๗} พัฒนาและสร้างสรรค์งานที่เป็น ประโยชน์ต่อองค์กรสงฆ์^{๘๑๘} ระดับ ๕ Inspire culture : สร้างวัฒนธรรมองค์กรในการปฏิบัติงาน ซึ่ง พระสังฆาธิการต้องมีความสามารถสร้างวัฒนธรรมองค์กรในการปฏิบัติงานที่ดี สร้างบรรยากาศ สนับสนุน ส่งเสริม และผลักดันให้บุคลากรมีจิตสำนึก และความรับผิดชอบในหน้าที่ที่ดีในการ ปฏิบัติงาน^{๘๑๙}

นอกจากนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิได้เสนอแนะแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน โดย นำแนวคิดทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระ สังฆาธิการระดับอำเภอ ซึ่งแนวคิดที่สามารถนำไปใช้และประสบความสำเร็จได้ผลดี แล้วมาปรับใช้ เพื่อช่วยในการปฏิบัติงานให้สำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลตามที่ต้องการ โดยการนำ หลักการวางแผน (Plan) การปฏิบัติงาน (Do) การตรวจสอบ (Check) และการวางมาตรฐานการ ปฏิบัติงานหรือการแก้ไขปรับปรุง (Act) ตามแนวทฤษฎีวัฏจักรเดมิ่ง หรือ PDCA มาบูรณาการใช้ใน การปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น คือ

Plan เริ่มต้นจากการกำหนดเป้าหมาย/สำรวจสถานการณ์ปัจจุบันขององค์กรสงฆ์^{๘๒๐} ศึกษาบริบทสภาพแวดล้อมทางสังคม^{๘๒๑} กำหนดวัตถุประสงค์และขอบเขตการดำเนินงาน^{๘๒๒} และ

^{๘๑๔} สอนทนากลุ่มเฉพาะ พระเจริญ จิริบุญโญ ดร., นักวิชาการ, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๘๑๕} สอนทนากลุ่มเฉพาะ ผศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์, หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๘๑๖} สอนทนากลุ่มเฉพาะ ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง, ผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎี บัณฑิต (นานาชาติ) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วังน้อย, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๘๑๗} สอนทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาบุญเกิด กตเวที ดร., วัดกทลิวาราม ตำบลเมืองไผ่ อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๘๑๘} สอนทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาโชวี ทสสนีโย ดร., ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมพระพุทธศาสนาและ บริการสังคม, อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๘๑๙} สอนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา ดร., ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธ ศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วังน้อย, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๘๒๐} สอนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา ดร., ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธ ศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วังน้อย, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

ขั้นตอนที่จำเป็นเพื่อให้การดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายในการวางแผนจะต้องทำความเข้าใจกับเป้าหมายวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน เป้าหมายที่กำหนดต้องเป็นไปตามนโยบาย วิสัยทัศน์และพันธกิจขององค์กรเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาที่เป็นไปในแนวทางเดียวกันทั่วทั้งองค์กร การวางแผนในบางด้านอาจจำเป็นต้องกำหนดมาตรฐาน ของวิธีการทำงานหรือ เกณฑ์มาตรฐานต่าง ๆ ไปพร้อมกันด้วย ข้อกำหนดที่เป็นมาตรฐานนี้ จะช่วยให้การวางแผนมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพราะใช้เป็นเกณฑ์ในการตรวจสอบได้ว่า การปฏิบัติงานเป็นไปตามมาตรฐานที่ได้ระบุไว้ในแผนหรือไม่ จากนั้นจึงกำหนดโครงสร้างทีมงานและมอบหมายความรับผิดชอบ^{๘๒๓} กำหนดขอบข่ายด้านการผลิต เช่น ประสิทธิภาพ การเผยแพร่ จำนวนสื่อธรรมะ ช่องทางการเผยแพร่ เป็นต้น^{๘๒๔} และกำหนดขอบข่ายด้านบุคลากร เช่น ทัศนคติของพระสังฆาธิการ ความรู้ความเข้าใจต่อช่องทางการสื่อสารสมัยใหม่ เป็นต้น^{๘๒๕} ซึ่งควรดำเนินการวางแผนดำเนินการทั้งในส่วนของการปรับปรุงและการจัดกิจกรรมรณรงค์ส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา^{๘๒๖} สำหรับการดำเนินงานในประเด็นนี้ต้องทำให้ความผันผวนของการดำเนินตามแผนงานมีให้น้อยลง ซึ่งท่านที่เป็นพระสังฆาธิการระดับอำเภอจำเป็นต้อง Priority งานทุกๆ งาน ต้องกำหนดเป้าหมาย (Purpose) ของแต่ละงานไว้ชัดเจน แล้วจึงทำการวางแผนงาน (Plan) และหากต้องการให้ทีมงานปรับตัวได้เร็ว หัวหน้าทีมจะต้องสอน (Coaching) วิถีคิดให้กับทีมงานด้วย ในขณะเดียวกัน หัวหน้าทีมต้องปรับแผนงานเร็ว เพื่อที่จะได้นำพาทีมงาน ทำงานให้สามารถบรรลุเป้าหมายขององค์กรสงฆ์ได้^{๘๒๗}

Do เป็นการลงมือปฏิบัติงานตามแผนที่เราวางไว้ การดำเนินการตามแผนอาจประกอบด้วยเรามีโครงสร้างงานรองรับ มีวิธีการดำเนินการ มีผู้รับผิดชอบงาน และมีผลของการ

^{๘๒๓}สนทนากลุ่มเฉพาะ ผศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์, หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๘๒๔}สนทนากลุ่มเฉพาะ นายวีระ ดาวศรี, ผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการและกิจการคณะสงฆ์ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๘๒๕}สนทนากลุ่มเฉพาะ พระศรีธีรพงศ์ (อุดม สารเมธี), เลขานุการเจ้าคณะภาค ๑๑, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๘๒๖}สนทนากลุ่มเฉพาะ นายประสงค์ จักรคำ, ผู้ตรวจราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๘๒๗}สนทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาบุญเกิด กตเวที ดร., วัดกทลิวาราม ตำบลเมืองใหม่ อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๘๒๘}สนทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาโชวี ทสสนิโย ดร., ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการสังคม, อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๘๒๙}สนทนากลุ่มเฉพาะ ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง, ผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต (นานาชาติ) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วังน้อย, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

ดำเนินการ ดำเนินกิจกรรมเพิ่มผลผลิตตามแผนงานโดยการปฏิบัติให้เป็นไปตามแผนที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งก่อนที่จะปฏิบัติงานใด ๆ จำเป็นต้องศึกษาข้อมูลและเงื่อนไขต่าง ๆ ของสภาพงานที่เกี่ยวข้องเสียก่อน ในกรณีที่เป็งานประจำที่เคยปฏิบัติหรือเป็นงานเล็กอาจใช้วิธีการเรียนรู้ ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง แต่ถ้าเป็นงานใหม่หรืองานใหญ่ที่ต้องใช้บุคลากรจำนวนมากอาจต้องจัดให้มีการฝึกอบรมก่อนที่จะปฏิบัติจริงการปฏิบัติจะต้องดำเนินการไปตามแผน วิธีการ และขั้นตอน ที่ได้กำหนดไว้และจะต้องเก็บรวบรวมและบันทึก ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานไว้ด้วยเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการดำเนินงานในขั้นตอนต่อไป ดังนั้น การดำเนินงานในประเด็นนี้ สิ่งที่ต้องทำในฐานะพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ก็คือ การระมัดระวังในการนำทีม (Directing) ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับเรื่องวิธีการสื่อสาร (Communication)^{๘๒๘} การจูงใจให้พระสังฆาธิการในขณะทำงานอยากทำงาน (Motivation)^{๘๒๙} และพระสังฆาธิการระดับอำเภอยังต้องทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา (Consulting) ให้กับทีมงานด้วย^{๘๓๐} รวมถึง ต้องมีการจัดกำลังคน และจัดเตรียมทรัพยากรให้เพียงพอต่อการดำเนินงาน (Organizing) ให้ดี ก่อนที่จะดำเนินการลงมือทำ (Do) ^{๘๓๑}

Check เป็นขั้นตอนของการประเมินการทำงานว่าเป็นไปตามแผนที่วางไว้หรือไม่ หรือมีเรื่องอะไรปฏิบัติได้ตามแผน มีเรื่องอะไรไม่สามารถปฏิบัติได้ตามแผน หรือปฏิบัติแล้วไม่ได้ผล การตรวจสอบนี้จะทำให้การดำเนินการประสบความสำเร็จตามแผนที่วางไว้ การประเมินแผน อาจประกอบด้วย การประเมินโครงสร้างที่รองรับการดำเนินการ การประเมินขั้นตอนการดำเนินงาน และการประเมินผลของการดำเนินงานตามแผนที่ได้ตั้งไว้ติดตามผลการดำเนินงานรายการกิจกรรมและเทียบกับเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งอาจมีการสรุปผลการดำเนินงานขององค์กรสงฆ์ในรอบไตรมาส รอบ ๖ เดือน หรือรอบปี เป็นกิจกรรมที่มีขึ้นเพื่อประเมินผลว่ามีการปฏิบัติงานตามแผน หรือไม่มีปัญหาเกิดขึ้นในระหว่างการปฏิบัติงานหรือไม่ ขั้นตอนนี้มีความสำคัญ เนื่องจากในการดำเนินงานใด ๆ มักจะเกิดปัญหาแทรกซ้อนที่ทำให้การดำเนินงานไม่เป็นไปตามแผนอยู่เสมอ ซึ่งเป็นอุปสรรค ต่อประสิทธิภาพและคุณภาพของการทำงาน การติดตาม การตรวจสอบ และการประเมินปัญหาจึงเป็น สิ่งสำคัญที่ต้องกระทำควบคู่ไปกับการดำเนินงาน เพื่อจะได้ทราบข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงคุณภาพ ของการดำเนินงานต่อไปในการตรวจสอบ และการประเมินการปฏิบัติงาน จะต้อง

^{๘๒๘} สอนทนากลุ่มเฉพาะ พระศรีธีรพงศ์ (อุดม สารเมธี), เลขานุการเจ้าคณะภาค ๑๑, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๘๒๙} สอนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา ดร., ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัย, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๘๓๐} สอนทนากลุ่มเฉพาะ นายวีระ ดาวศรี, ผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการและกิจการคณะสงฆ์ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๘๓๑} สอนทนากลุ่มเฉพาะ พระเจริญ จิรปัญญา ดร., นักวิชาการ, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

ตรวจสอบด้วย ว่าการปฏิบัตินั้น เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้หรือไม่ทั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพของงาน ดังนั้น การดำเนินงานในประเด็นนี้ คือ พระสังฆาธิการระดับอำเภอจะต้องเป็นผู้รับรู้ผลของการตรวจสอบงาน (Check) ของวัดในสังกัดทั้งหมด^{๘๓๒} เพื่อจะได้ทำการ เป็นผู้ประสานงาน (Coordinator) นำข้อมูล ไปใช้ในการควบคุม (Control) การดำเนินงานในกิจการของสงฆ์ให้ผลงานเป็นไปตามแผน^{๘๓๓} และพระสังฆาธิการระดับอำเภอยังจำเป็นต้องดำเนินการ ติดตาม การตรวจสอบงาน และควบคุมผลงาน อย่างต่อเนื่อง (Continue) สม่าเสมอ เพื่อให้พระสังฆาธิการระดับตำบลเห็นถึงความสำคัญของงาน^{๘๓๔}

Act เป็นกิจกรรมที่มีขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นหลังจากได้ทำการตรวจสอบแล้วการปรับปรุงอาจเป็นการแก้ไขแบบเร่งด่วน เฉพาะหน้า หรือการค้นหาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหา เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาซ้ำรอยเดิม การปรับปรุงอาจนำไปสู่การกำหนดมาตรฐานของวิธีการ ทำงานที่ต่างจากเดิมเมื่อมีการดำเนินงานตามวงจร PDCA ในรอบใหม่ข้อมูลที่ได้จากการปรับปรุงจะช่วยให้การวางแผนมีความสมบูรณ์ และมีคุณภาพเพิ่มขึ้นได้ด้วย ดังนั้น การดำเนินงานในประเด็นนี้ คือ กรณีที่ทำงานไม่ได้เป้าหมาย พระสังฆาธิการระดับอำเภอจะต้องทำการปรับแผนงาน (Adjust plan)^{๘๓๕} โดยเน้นในประเด็นวิธีการ (How)^{๘๓๖} และในกรณีที่ทำได้ตามแผนที่กำหนดไว้ พระสังฆาธิการระดับอำเภอจำเป็นที่จะต้องทำการสั่งการ (Command) ให้ทุกฝ่าย ตั้งเป้าหมายให้สูงขึ้น เพื่อที่องค์กรสงฆ์จะได้พัฒนาต่อไปไม่สิ้นสุด (Action to improvement)^{๘๓๗}

ประเด็นการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑ ตามความคาดหวังของผู้เชี่ยวชาญ สรุปได้ดังนี้

๑. มีการกำหนดสมรรถนะสำหรับพระสังฆาธิการ และวัดสมรรถนะของพระสังฆาธิการที่มาปฏิบัติหน้าที่ด้านการปกครองคณะสงฆ์

^{๘๓๒} สทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาโชวี ทสสนีย์ ดร., ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการสังคม, อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๘๓๓} สทนากลุ่มเฉพาะ ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง, ผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต (นานาชาติ) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วังน้อย, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๘๓๔} สทนากลุ่มเฉพาะ นายประสงค์ จักรคำ, ผู้ตรวจราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๘๓๕} สทนากลุ่มเฉพาะ ดร.ประดิษฐ์ ชื่นบาน, อาจารย์ประจำกลุ่มวิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๘๓๖} สทนากลุ่มเฉพาะ ผศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์, หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๘๓๗} สทนากลุ่มเฉพาะ พระเจริญ จิรปัญญา ดร., นักวิชาการ, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

๒. กำหนดคุณสมบัติของผู้เป็นพระสังฆาธิการแต่ละระดับ และต้องผ่านการอบรมอย่างเข้มขึ้น
๓. อบรมหลักหลักสูตรการปฏิบัติงานที่จำเป็นสำหรับพระสังฆาธิการเป็นประจำทุกเดือน
๔. พระสังฆาธิการต้องตระหนักและเอาใจใส่ในการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน^{๘๓๘}
๕. มีการวางแผน กำหนดแผน และทำแผนพัฒนาพระสังฆาธิการแต่ละระดับประจำปี
๖. กำหนดโครงสร้างและมีคำอธิบายงาน และตัวชี้วัดผลงานของพระสังฆาธิการแต่ละระดับให้ชัดเจน
๗. มีระบบการติดตามประเมินผลงานในรอบเดือนหรือรอบปีหรือที่คณะสงฆ์กำหนด^{๘๓๙}
๘. กำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานของคณะสงฆ์ เป็นข้อบังคับที่ชัดเจน^{๘๔๐}
๙. กำหนดหลักเกณฑ์ ขั้นตอน วิธีการเข้าสู่ตำแหน่งพระสังฆาธิการที่ชัดเจน^{๘๔๑}
๑๐. กำหนดตำแหน่งพระสงฆ์ในการดูแลรักษาความสงบเรียบร้อย และมีมาตรการการดำเนินการปกครองที่ชัดเจน^{๘๔๒}
๑๑. มีหลักสูตรการอบรมพระสงฆ์ที่ทำหน้าที่ในการเผยแผ่พุทธศาสนาให้เป็นแนวปฏิบัติเดียวกัน^{๘๔๓}
๑๒. ฝึกอบรมพระสังฆาธิการด้านการปกครองแต่ละด้านอย่างต่อเนื่อง^{๘๔๔}
๑๓. มีระบบการคัดเลือกพระสังฆาธิการที่เป็นระบบและสอดคล้องกับพระธรรมวินัย^{๘๔๕}

^{๘๓๘} สทนากลุ่มเฉพาะ ศ. ดร.บุญทัน ดอกไธสง, ผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต (นานาชาติ) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๘๓๙} สทนากลุ่มเฉพาะ พระเจริญ จิริปัญโญ ดร., นักวิชาการ, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๘๔๐} สทนากลุ่มเฉพาะ นายประสงค์ จักรคำ, ผู้ตรวจราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๘๔๑} สทนากลุ่มเฉพาะ นายวิระ ดาวศรี, ผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการและกิจการคณะสงฆ์ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๘๔๒} สทนากลุ่มเฉพาะ พระเจริญ จิริปัญโญ ดร., นักวิชาการ, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๘๔๓} สทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาบุญเกิด กตเวที ดร., เจ้าอาวาสวัดทิวาราม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๘๔๔} สทนากลุ่มเฉพาะ พระศรีธีรพงศ์ (อุดม สารเมธิ), เลขานุการเจ้าคณะภาค ๑๑, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๘๔๕} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา ดร., ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วังน้อย, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

๑๔. มีการประเมินติดตาม ผลการปฏิบัติงานแก่พระสังฆาธิการระดับสูงขึ้นไปเป็นประจำทุกเดือน^{๘๔๖}
๑๕. อบรมไวยวัจฉกรณที่ทำหน้าที่การจัดทำบัญชีการเงินของวัด^{๘๔๗}
๑๖. สร้างแรงจูงใจในการเรียนภาษาบาลีโดยสามารถเทียบวุฒิทางธรรมได้ในระดับที่สูง^{๘๔๘}
๑๗. กำหนดหน่วยงานดูแลรับผิดชอบการเผยแผ่หลักธรรมในระดับอำเภอ ระดับเขต ระดับภาค^{๘๔๙}
๑๘. จัดให้มีคณะกรรมการวัดที่ดูแลเรื่องการก่อสร้างโดยเฉพาะและกำหนดคุณสมบัติที่เหมาะสมทั้งด้านวิชาการสมัยใหม่และถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย^{๘๕๐}
๑๙. จัดระเบียบการจัดเก็บเงินของวัดให้ชัดเจน และปฏิบัติตามระเบียบอย่างถูกต้องเคร่งครัด^{๘๕๑}
๒๐. กำหนดข้อบังคับหรือแนวทางปฏิบัติที่ใช้เกี่ยวกับสาธารณสงเคราะห์โดยตรง^{๘๕๒}
๒๑. จัดตั้งศูนย์หรือหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการบริหารงานการปกครองคณะสงฆ์ กำหนดบทบาทหน้าที่ชัดเจน^{๘๕๓}
๒๒. มีหน่วยงานดูแลการจัดการทรัพย์สินของวัดที่เป็นหน่วยงานกลางของแต่ละจังหวัด^{๘๕๔}

---

^{๘๔๖} สทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาไชว์ ทสสนิโย ดร., ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการสังคม, อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๘๔๗} สทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาบุญเกิด กตเวที ดร., เจ้าอาวาสวัดกทิวาราม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๘๔๘} สทนากลุ่มเฉพาะ ศ. ดร.บุญทัน ดอกไธสง, ผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต (นานาชาติ) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๘๔๙} สทนากลุ่มเฉพาะ ผศ. ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์, หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วังน้อย, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๘๕๐} สทนากลุ่มเฉพาะ นายประสงค์ จักรคำ, ผู้ตรวจราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๘๕๑} สทนากลุ่มเฉพาะ นายวีระ ดาวศรี, ผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการและกิจการคณะสงฆ์ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๘๕๒} สทนากลุ่มเฉพาะ ดร.ประดิษฐ์ ชื่นบาน, อาจารย์ประจำกลุ่มวิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๘๕๓} สทนากลุ่มเฉพาะ พระเจริญ จิรปัญญา ดร., นักวิชาการ, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

๒๓. ควรกำหนดตารางให้มีการประชุมการระงับอธิกรณ์ของพระสังฆาธิการในพื้นที่เป็น
ประจำ^{๕๕๕}

๒๔. ตระหนักและให้ความสำคัญในการประชุมการระงับอธิกรณ์ทุกครั้ง^{๕๕๖}

๒๕. พิจารณาอธิกรณ์ของพระสังฆาธิการโดยคำนึงถึงความถูกต้องและเหมาะสมตามพุทธ
บัญญัติและกฎหมายในปัจจุบัน^{๕๕๗}

๒๖. กำหนดคุณสมบัติของเจ้าคณะอำเภอ ว่าต้องมีความรู้ความเข้าใจการบริหารงานด้าน
บุคคลหรือมีวุฒิทางการศึกษาที่สอดคล้องกัน^{๕๕๘}

๒๗. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานด้านการควบคุมร่วมกับคณะสงฆ์หรือผู้มีส่วน
เกี่ยวข้อง^{๕๕๙}

๒๘. กำหนดมาตรการการใช้เทคโนโลยีเหมาะสมสำหรับพระสงฆ์ในยุคปัจจุบัน^{๕๖๐}

๒๙. มีระบบข้อมูลสารสนเทศของพระสังฆาธิการ และพระสงฆ์เพื่อเป็นข้อมูลในการ
ปฏิบัติงาน^{๕๖๑}

๓๐. กำหนดการประชุมตรวจการให้สอดคล้องกับภารกิจของคณะสงฆ์ที่พึงเกิดขึ้นตามแนว
ปฏิบัติกำหนดบทลงโทษทางการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการแต่ละระดับให้สอดคล้องกับพระธรรม
วินัย ^{๕๖๒}

^{๕๕๔} สทนากลุ่มเฉพาะ พระศรีธีรพงศ์ (อุดม สารเมธี), เลขานุการเจ้าคณะภาค ๑๑, ๔ พฤศจิกายน
๒๕๕๙

^{๕๕๕} สทนากลุ่มเฉพาะ นายประสงค์ จักรคำ, ผู้ตรวจราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ,
๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๕๕๖} สทนากลุ่มเฉพาะ นายวิระ ดาวศรี, ผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการและกิจการคณะสงฆ์
สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๕๕๗} สทนากลุ่มเฉพาะ ดร.ประดิษฐ์ ชื่นบาน, อาจารย์ประจำกลุ่มวิชาจิตวิทยาและการแนะแนว
คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๕๕๘} สทนากลุ่มเฉพาะ พระศรีธีรพงศ์ (อุดม สารเมธี), เลขานุการเจ้าคณะภาค ๑๑, ๔ พฤศจิกายน
๒๕๕๙.

^{๕๕๙} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา ดร., ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธ
ศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วังน้อย, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๕๖๐} สทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาบุญเกิด กตเวที ดร., เจ้าอาวาสวัดทิวาราม อำเภอกระสัง
จังหวัดบุรีรัมย์, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๕๖๑} สทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาโชวี ทสสนิโย ดร., ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมพระพุทธศาสนาและ
บริการสังคม, อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

๓๑. การตรวจการคณะสงฆ์กำหนดระยะเวลาที่ชัดเจน และกำหนดระเบียบการตรวจการที่ชัดเจนการรายงานผลการตรวจการส่งคณะสงฆ์ปกครองในระดับชั้นขึ้นไป ^{๘๖๓}

จากประเด็นการสนทนากลุ่มเฉพาะตามความคาดหวังของผู้เชี่ยวชาญ สามารถสรุปแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑ ตามหลักกฤษฎีกา ๔ และหลัก PDCA ได้ดังนี้

๑. (Plan) + ฉันทะ ได้แก่ มีการกำหนดและวัดสมรรถนะสำหรับพระสังฆาธิการที่มาปฏิบัติหน้าที่ด้านการปกครองคณะสงฆ์ มีการกำหนดคุณสมบัติของผู้เป็นพระสังฆาธิการแต่ละระดับ และต้องผ่านการอบรมอย่างเข้มข้น มีการวางแผน กำหนดแผน และทำแผนพัฒนาพระสังฆาธิการแต่ละระดับประจำปี มีการกำหนดหลักเกณฑ์ ขั้นตอน วิธีการการเข้าสู่ตำแหน่งพระสังฆาธิการที่ชัดเจน มีการกำหนดตำแหน่งพระสงฆ์ในการดูแลรักษาความสงบเรียบร้อย มีมาตรการการดำเนินการปกครองที่ชัดเจน มีการกำหนดข้อบังคับหรือแนวทางปฏิบัติที่ใช้เกี่ยวกับสาธารณสงเคราะห์โดยตรง มีการกำหนดตารางให้มีการประชุมการระงับอธิกรณ์ของพระสังฆาธิการในพื้นที่เป็นประจำ มีการกำหนดการประชุมตรวจการให้สอดคล้องกับภารกิจของคณะสงฆ์ที่พึงเกิดขึ้นตามแนวปฏิบัติ มีการกำหนดบทลงโทษทางการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการแต่ละระดับให้สอดคล้องกับพระธรรมวินัย

D (Do) + วิริยะ ได้แก่ มีการอบรมหลักหลักสูตรการปฏิบัติงานที่จำเป็นสำหรับพระสังฆาธิการเป็นประจำทุกเดือน มีการกำหนดโครงสร้างและมีคำอธิบายงาน และตัวชี้วัดผลงานของพระสังฆาธิการแต่ละระดับให้ชัดเจน มีหลักสูตรการอบรมพระสงฆ์ที่ทำหน้าที่ในการเผยแผ่พุทธศาสนาให้เป็นแนวปฏิบัติเดียวกัน มีการฝึกอบรมพระสังฆาธิการด้านการปกครองแต่ละด้านอย่างต่อเนื่อง มีการกำหนดหน่วยงานดูแลรับผิดชอบการเผยแผ่หลักธรรมในระดับอำเภอ ระดับเขต ระดับภาค มีการอบรมไวยาวัจกรณที่ทำหน้าที่การจัดทำบัญชีการเงินของวัด จัดให้มีคณะกรรมการวัดที่ดูแลเรื่องการก่อสร้างโดยเฉพาะ มีการกำหนดคุณสมบัติที่เหมาะสมทั้งด้านวิชาการสมัยใหม่และถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย มีการจัดตั้งศูนย์หรือหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการบริหารงานการปกครองคณะสงฆ์ กำหนดบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจน มีหน่วยงานดูแลการจัดการทรัพย์สินของวัดที่เป็นหน่วยงานกลางของแต่ละจังหวัดพิจารณาอธิกรณ์ของพระสังฆาธิการโดยคำนึงถึงความถูกต้องและเหมาะสมตามพุทธบัญญัติและกฎหมายในปัจจุบัน การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานด้านการควบคุมร่วมกับคณะสงฆ์หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

^{๘๖๒}สนทนากลุ่มเฉพาะ ศ. ดร.บุญทัน ดอกไธสง, อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต (นานาชาติ) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วังน้อย, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

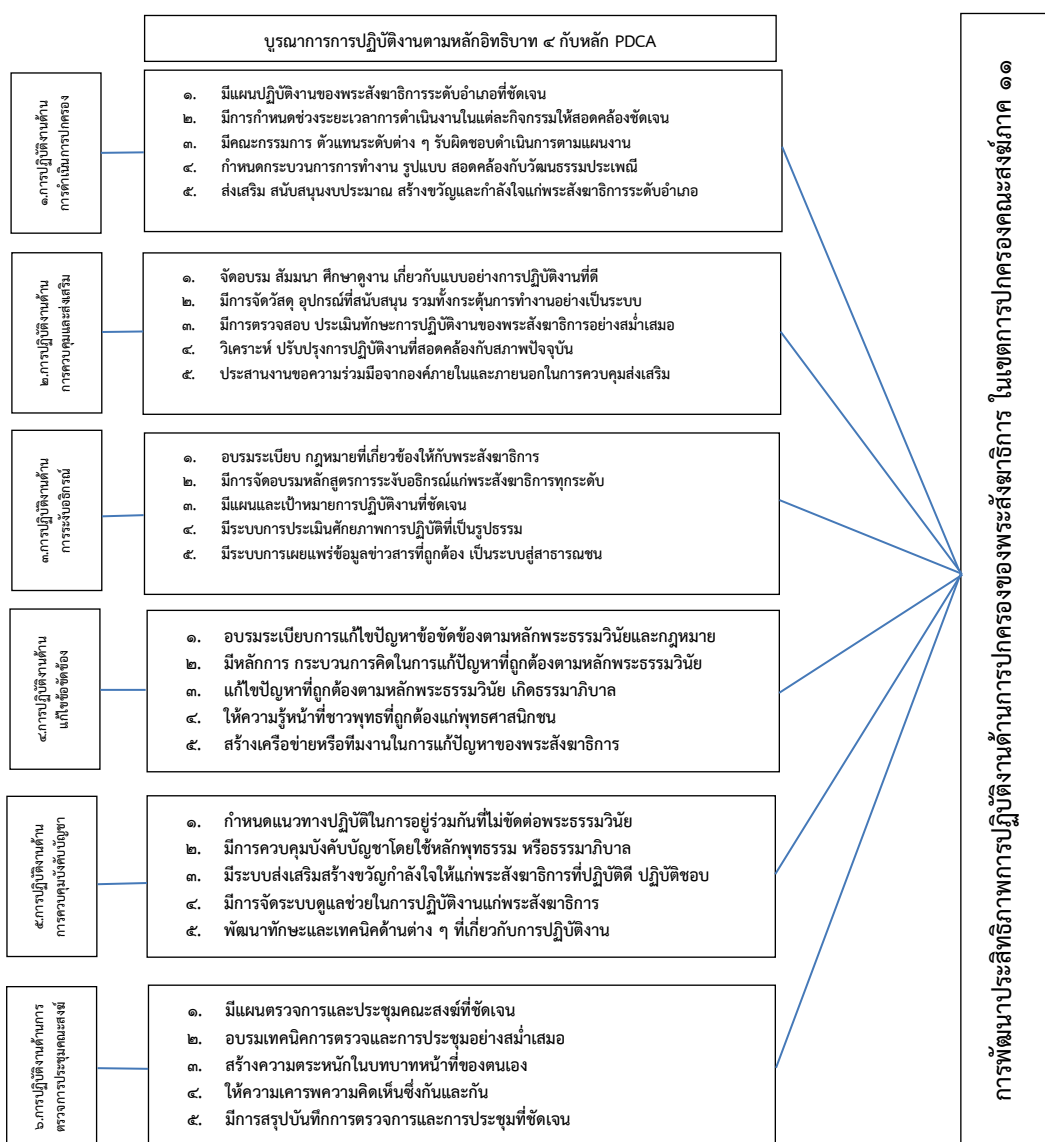
^{๘๖๓}สนทนากลุ่มเฉพาะ ผศ. ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์, หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วังน้อย, ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

C (Check) + จิตตะ ได้แก่ ตระหนักและเอาใจใส่ในการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความเข้าใจ การเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน ตระหนักและให้ความสำคัญในการประชุมการระงับอธิกรณ์ทุกครั้ง มีระบบการติดตามประเมินผลงานในรอบเดือนหรือรอบปีหรือที่คณะสงฆ์กำหนด มีการประเมินติดตาม ผลการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการเป็นประจำทุกเดือน สร้างแรงจูงใจในการเรียนภาษาบาลีโดย สามารถเทียบวุฒิทางธรรมได้ในระดับที่สูง

A (Act) + วิมังสา ได้แก่ มีการกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานของคณะสงฆ์ เป็นข้อบังคับที่ ชัดเจน มีระบบการคัดเลือกพระสังฆาธิการที่เป็นระบบและสอดคล้องกับพระธรรมวินัย มีการจัด ระเบียบการจัดเก็บเงินของวัดให้ชัดเจน และปฏิบัติตามระเบียบอย่างถูกต้องเคร่งครัด มีการกำหนด คุณสมบัติของเจ้าคณะอำเภอว่าต้องมีความรู้ความเข้าใจการบริหารงานด้านบุคคลหรือมีวุฒิทาง การศึกษาที่สอดคล้องกัน มีการกำหนดมาตรการการใช้เทคโนโลยีเหมาะสมสำหรับพระสงฆ์ในยุค ปัจจุบัน มีระบบข้อมูลสารสนเทศของพระสังฆาธิการ และพระสงฆ์เพื่อเป็นข้อมูลในการปฏิบัติงาน มี การตรวจการคณะสงฆ์กำหนดระยะเวลาที่ชัดเจน และมีการกำหนดระเบียบการตรวจการที่ชัดเจน การรายงานผลการตรวจการส่งคณะสงฆ์ปกครองในระดับชั้นขึ้นไป

๔.๔ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑” ผู้วิจัยได้ศึกษาวิจัยหลักการที่เกี่ยวข้องหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้อง แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ได้ทำการศึกษาวิจัยทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพมีการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องจำนวน ๒๕ รูป/คน สนทนากลุ่มจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๐ รูป/คน และการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณโดยการแจกแบบสอบถามจำนวน ๑๘๐ ชุด จึงได้สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย มีรายละเอียดดังนี้

แผนภาพที่ ๔.๑ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากแผนภาพที่ ๔.๑ แสดงองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย อธิบาย ได้ดังนี้

การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ประกอบด้วย การดำเนินการด้านการปกครอง การระงับอธิกรณ์ การควบคุมบังคับบัญชา การแก้ไขข้อขัดข้อง และการตรวจการคณะสงฆ์ โดยนำหลักพุทธธรรมคืออริยาบท ๔ และหลักการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ คือ หลัก PDCA ประกอบด้วย

Plan กำหนดวัตถุประสงค์และขอบเขตการดำเนินงาน บูรณาการกับ**ฉันทะ** ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ระดับความรู้สึกในทางบวกหรือทางลบต่อการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการ ๑) ความพึงพอใจในผู้บังคับบัญชา (supervision) มุ่งถึงการสร้างความพึงพอใจให้เกิดแก่กลุ่มพระสังฆาธิการระดับตำบลที่อยู่ในการปกครอง ๒) ความพึงพอใจเพื่อนร่วมงาน (co-worker) มุ่งกลุ่มพระสังฆาธิการในระดับอำเภอ คือพระสังฆาธิการที่อยู่ในระดับเดียวกัน และ ๓) ความพึงพอใจในสภาพการทำงานและผลของงาน (work setting and tasks) มุ่งถึงผลสะท้อนกลับจากการปฏิบัติงาน

Do ดำเนินกิจกรรมเพิ่มผลิตภาพตามแผนงาน บูรณาการกับ**วิริยะ** ความขยันหมั่นเพียร ในภาระหน้าที่ที่ได้รับผิดชอบ โดยการศึกษาวิธีสร้างกลยุทธ์ทั้งเชิงรุกและเชิงรับ เพื่อใช้ป้องกันไม่ให้เกิดเหตุการณ์ซ้ำซ้อนขึ้นอีก สรรหาวิธีใช้แรงกระตุ้นอย่างไรให้ได้รับความร่วมมือในการปฏิบัติงาน การที่องค์กรสงฆ์จะได้ผลงานที่ดีต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และการใช้แรงกระตุ้นเพื่อสร้างความร่วมมืออย่างได้ผล

Check ติดตามผลการดำเนินงานรายการกิจกรรมและเทียบกับเป้าหมายที่ตั้งไว้ บูรณาการกับ**จิตตะ** การมีทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติงานการสร้างทัศนคติที่ดีต่อการทำงานมีส่วนช่วยผลึกในการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการเป็นอย่างดี ซึ่งแนวทางในการเสริมสร้างทัศนคติที่ดีนั้นควรหาแนวทางในการสร้างวัฒนธรรมการทำงานเป็นทีมที่ยั่งยืน เมื่อสามารถสร้างแรงกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือและการยอมรับจากหลายฝ่ายได้สำเร็จแล้ว ย่อมเป็นการง่ายที่จะปลูกฝังวัฒนธรรมองค์กรให้มีการทำงานเป็นทีมในทุกระดับขององค์กรสงฆ์ได้อย่างยั่งยืน พระสังฆาธิการระดับอำเภอต้องสามารถริเริ่มให้เกิดสิ่งต่าง ๆ

Act วิเคราะห์ผลสำเร็จของกิจกรรม บูรณาการกับ**วิมังสา** การเอาใจใส่ตรวจสอบการปฏิบัติงาน สร้างความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงาน (Accountability) ซึ่งเป็นความรับผิดชอบในหน้าที่ของพระสังฆาธิการเอง หมายถึง จิตสำนึกและความรับผิดชอบในหน้าที่ โดยเอาใจใส่มุ่งมั่นให้งานที่รับผิดชอบสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ร่วมรับผิดชอบในการกิจและเป้าหมายของหน่วยงานและองค์กรสงฆ์

การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ พระสังฆาธิการต้องปรับกระบวนการทัศนในการพัฒนาด้วยวิธีการเรียนรู้การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ โดยนำหลักการและแนวคิดการทำงานที่เกิดผลแก่พระสงฆ์

มีการบูรณาการระหว่างหลักพุทธธรรม เช่น หลักอิทธิบาท ๔ หลักอภิธานิยธรรม หลักมรรค ๘ มาบูรณาการกับหลักทฤษฎีการพัฒนาประสิทธิภาพ เช่น หลัก PDCA ประยุกต์ใช้ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงกับยุคสมัยในปัจจุบัน ให้พระสังฆาธิการมีทักษะ (Skill) ความรู้(Knowledge) ทักษะ (Trait) ค่านิยมและความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเอง (Self - Concept)บุคลิกประจำตัวบุคคล (Trait) แรงจูงใจหรือแรงขับภายใน (Motive) เพื่อให้การปฏิบัติงานในหน้าที่เป็นไปอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ ซึ่งจากการศึกษาวิจัยได้นำมาประยุกต์และกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพของพระสังฆาธิการ โดยใช้หลัก POCCA ประกอบด้วย

P = พร้อมสรรพ (Perfection หรือ Provider) หมายถึง มีการวางแผน มีการจัดทำแผน การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการทุกระดับชั้นในเขตการปกครองคณะสงฆ์ทุกด้าน เช่น แผนพัฒนาบุคลากรในองค์กรสงฆ์ภาค ๑๑ การส่งเสริมการศึกษาของพระสังฆาธิการ การประเมินประสิทธิภาพการทำงาน เป็นต้น เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี มีแผนการพัฒนาแต่ละงานให้ชัดเจน โดยจัดทำแผนปฏิบัติ แผนพัฒนา แผนยุทธศาสตร์ เพื่อกำหนดทิศทางในการดำเนินงาน

O = ขับเคลื่อน (Operation) หมายถึง มีการจัดการองค์กร กำหนดโครงสร้างภาระงานต่าง ๆ การจัดการองค์กรให้สอดคล้องกับการปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงบุคลากรเป็นหลัก จัดแบ่งตามความสามารถที่เป็นจริง มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่ละบุคคลในองค์กรให้ชัดเจน แสดงสายการบังคับบัญชาเป็นลายลักษณ์อักษร นำสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง สร้างวัฒนธรรมและค่านิยมขององค์กรให้เป็นที่ยอมรับของบุคคลในองค์กร และสื่อให้บุคคลภายนอกยอมรับในอัตลักษณ์ขององค์กร จัดองค์กรด้านการปกครองโดยมุ่งเน้น ส่งเสริม และสนับสนุนการศึกษาอย่างจริงจัง สรรหาองค์กรที่จะสนับสนุนเรื่องการศึกษา เพื่อพัฒนาองค์กร พร้อมทั้งพัฒนาระบบงาน

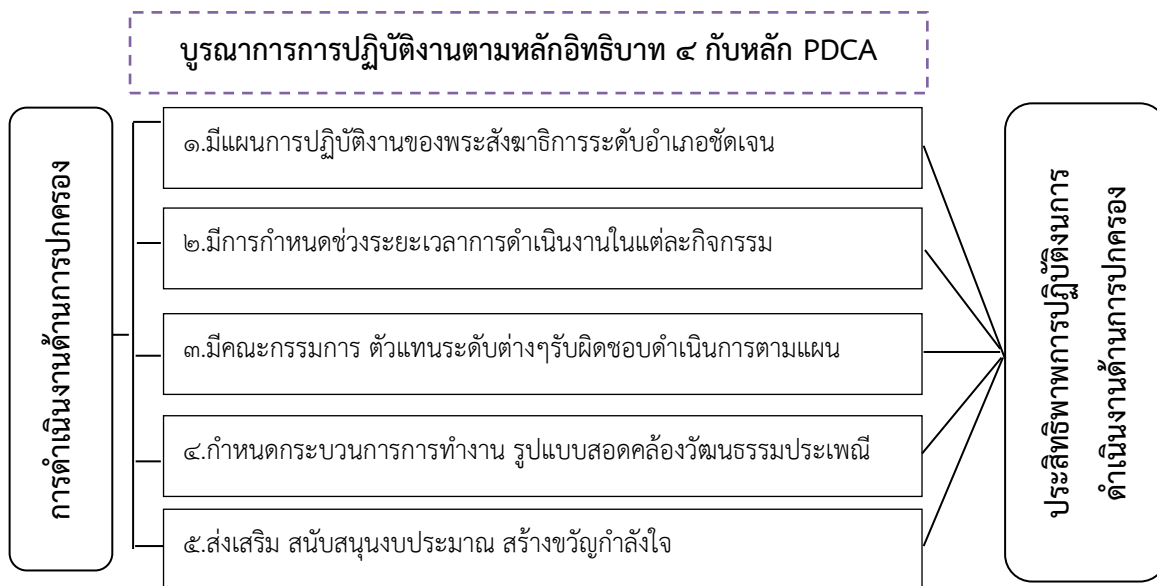
C = เพื่อนร่วมงาน (Companion หรือ Company) หมายถึง มีการดำเนินงานด้านบุคลากร การทำงานเป็นทีม สร้างจุด “โฟกัส” เพื่อการทำงานเป็นทีม หนึ่งในหลาย ๆ สิ่งที่จะทำให้การทำงานเป็นทีม (Teamwork) ประสบความสำเร็จนั้น ทีมงานต้องไม่หลงลืมที่จะสร้างจุด “โฟกัส” ให้กับการทำงาน เพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างราบรื่น เมื่อคณะสงฆ์เข้าใจทิศทางของการทำงานอย่างถูกต้องครบถ้วนเหมือนกันแล้ว ก็จะทำให้การทำงานง่ายและสะดวกมากขึ้น เพราะเมื่อคณะสงฆ์รู้ทิศทาง ตลอดจนรู้หน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติงานอย่างไรจึงจะทำให้องค์กรสงฆ์ก้าวไปสู่เป้าหมายได้อย่างมั่นคง ไม่เพียงแต่การสร้างจุด “โฟกัส” จะช่วยให้การทำงานมีจุดมุ่งหมายเท่านั้น แต่การทำงานอย่างมีจุดโฟกัสยังช่วยทำให้เกิดความรู้สึกร่วม อันจะนำไปสู่ความสำเร็จของการทำงานเป็นทีมอีกด้วย

C = ประสานส่งเสริม (Coordination) หมายถึง มีการอำนวยความสะดวก ประสานสัมพันธ์ ส่งเสริมสนับสนุนทุกด้าน การจัดระเบียบวิธีการทำงาน เพื่อให้งานและเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ ร่วมมือปฏิบัติงานเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ไม่ทำให้งานซ้ำซ้อน ขัดแย้งกัน หรือเหลื่อมล้ำกัน ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่น สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และนโยบายขององค์กรสงฆ์นั้นอย่าง

สมานฉันท์และมีประสิทธิภาพ มีการติดต่อสื่อสารให้เกิดความคิดความเข้าใจในการร่วมมือปฏิบัติงานให้สอดคล้องทั้งเวลาและกิจกรรมที่จะต้องกระทำให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างสมานฉันท์เพื่อให้งานดำเนินไปอย่างราบรื่น ไม่เกิดการท้งานซ้ำซ้อน ขัดแย้ง หรือเหลื่อมล้ำกัน มืองค์ประกอบหลักที่สำคัญคือ ความร่วมมือซึ่งจะต้องมีความเข้าใจหรือมีการตกลงร่วมกัน มีการระดมความคิด วิธีการ เทคนิค การจัดหาทรัพยากรมาสนับสนุนการทำงานร่วมกัน เรื่องของจังหวะเวลาซึ่งผู้ที่ปฏิบัติงานจะต้องมีความรับผิดชอบที่จะทำให้งานนั้นเป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนด โดยงานที่จะต้องมีความสอดคล้องกันอย่างเหมาะสม มีการสื่อสารที่ตรงกันอย่างรวดเร็วและราบรื่น รวมทั้งผู้ประสานจะต้องสามารถทำให้ทุกฝ่ายเข้าร่วมทำงานอย่างมีจุดมุ่งหมายเดียวกันตามวัตถุประสงค์ของงานที่กำหนดไว้ โดยก่อนการประสานงานจะต้องกำหนดความต้องการให้ชัดเจนว่าจะประสานงานให้เกิดอะไรหรือเป็นอย่างไร หรือจะทำให้ได้ผลลัพธ์อย่างไร

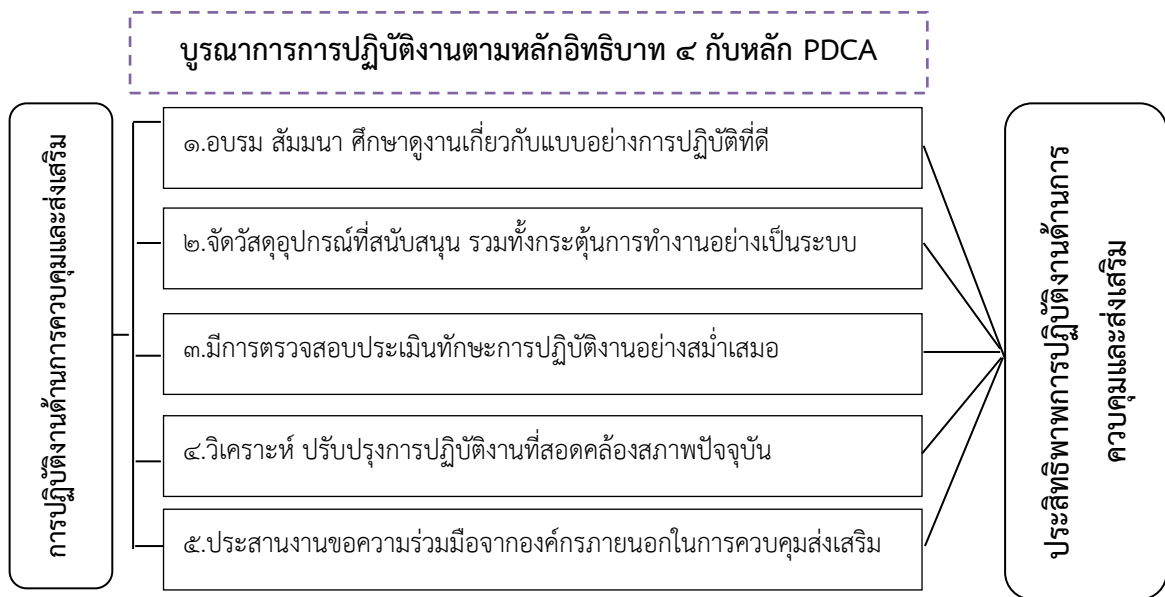
A = ประเมินปรับปรุง (Assesment) หมายถึง มีการกำกับดูแล ควบคุมตรวจสอบ ประเมินผลและปรับปรุงพัฒนา (Act) ในการประเมินปรับปรุงประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการนั้น มุ่งเน้นไปที่การประเมินระบบสมรรถนะ มีวัตถุประสงค์เพื่อนำมาใช้วัดระดับความสามารถที่มีอยู่จริงของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ เพื่อเปรียบเทียบกับระดับของสมรรถนะที่องค์กรสงฆ์ที่คาดหวังในแต่ละตำแหน่ง ทั้งนี้การประเมินของแต่ละองค์กรสงฆ์นั้นอาจแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ในการนำระบบสมรรถนะมาใช้ และความพร้อมของบุคลากร ตลอดจนทรัพยากรและเวลา วิธีการประเมินระบบสมรรถนะอาจจะใช้การประเมินโดยผู้บังคับบัญชา (Boss Assessment) ที่ให้ผู้บังคับบัญชาระดับสูงขึ้นไปเป็นผู้ประเมินผู้ใต้บังคับบัญชาฝ่ายเดียวเพราะเชื่อว่าผู้บังคับบัญชาจะรู้จักผู้ใต้บังคับบัญชามากที่สุด และต้องรับผิดชอบต่อการทำงานของผู้ใต้บังคับบัญชา หมายถึง การประเมินตามลำดับชั้นบังคับบัญชาขององค์กรสงฆ์ ได้แก่ เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และเจ้าอาวาส

ซึ่งสามารถแยกอธิบายประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ได้ดังนี้

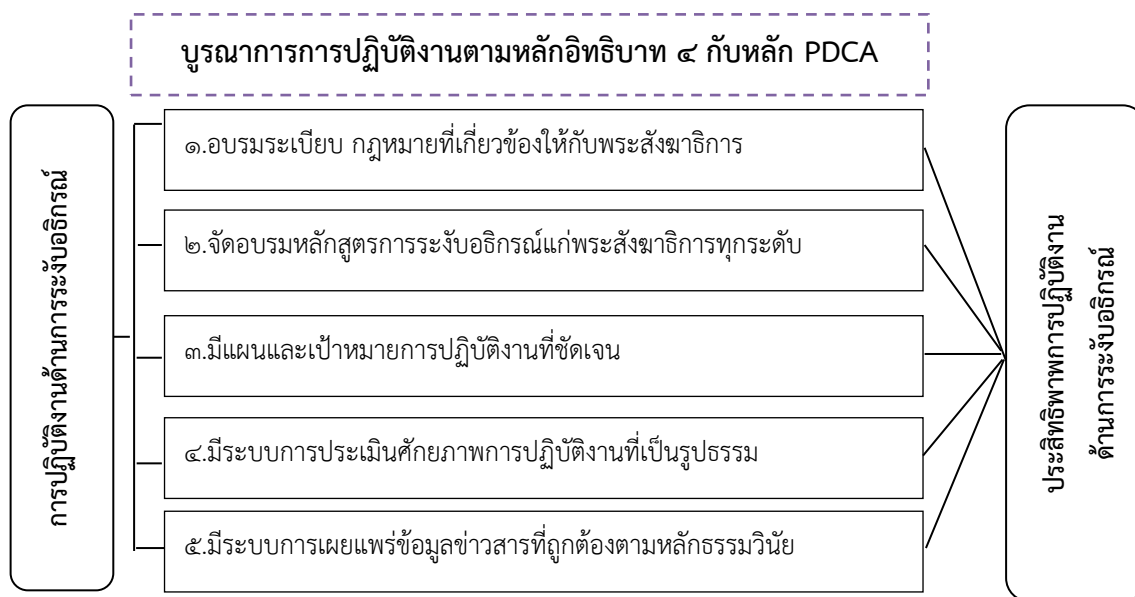
แผนภาพที่ ๔.๒ ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการดำเนินการปกครอง

จากแผนภาพ อธิบายได้ว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการดำเนินการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ต้องมีการกำหนดแผนปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการระดับอำเภอให้ชัดเจน โดยให้มีรูปแบบการเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องให้เป็นแนวเดียวกัน มีการวางแผนรวมกัน มีการวางแผนร่วมกัน มีแผนบริหารสงฆ์ ระดับจังหวัด อำเภอและของวัด กำหนดช่วงระยะเวลาการดำเนินงานในแต่ละกิจกรรมให้สอดคล้องและชัดเจน มีการบูรณาการกิจกรรม ต่าง ๆ ระหว่างวัด อำเภอ และจังหวัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีคณะกรรมการและตัวแทนระดับต่าง ๆ คือ วัด อำเภอ จังหวัด เพื่อจัดความช่วยเหลือ สนับสนุน ประเมินกิจกรรมต่าง ๆ เผยแพร่สู่สาธารณชน กำหนดกระบวนการทำงาน รูปแบบ ช่วงระยะเวลาที่ชัดเจน สอดคล้องกับวัฒนธรรมประเพณีของสังคม เพื่อให้เกิดฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา อยู่เสมอ ควรจัดให้มีงบประมาณ สนับสนุน ส่งเสริม ประกาศเกียรติคุณ บุคลากรผู้มีส่วนส่งเสริมการศึกษาให้เจริญรุ่งเรือง

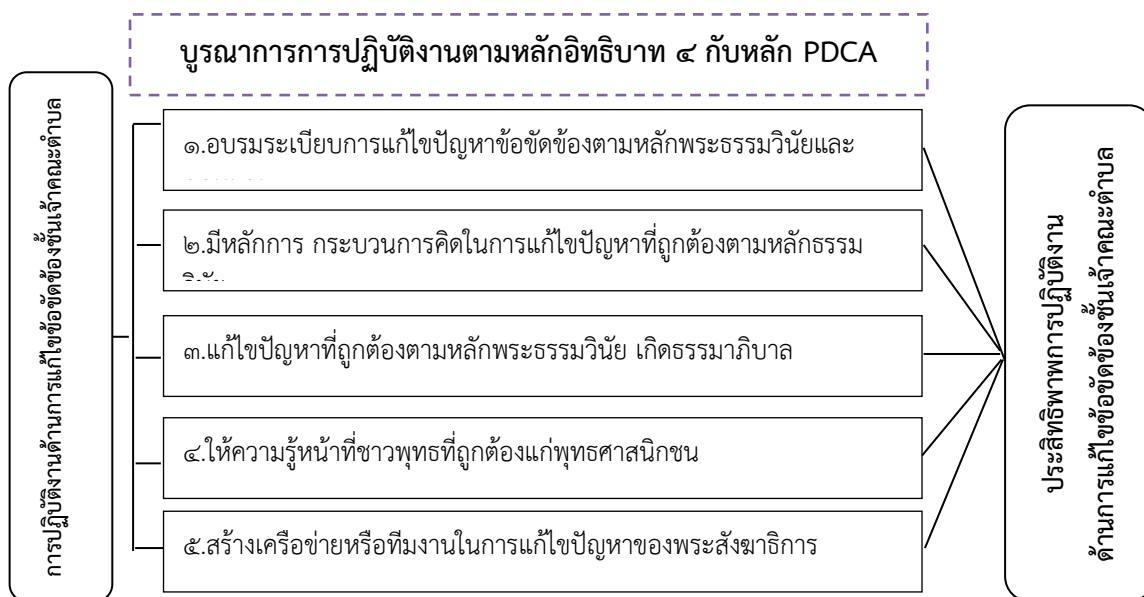
แผนภาพที่ ๔.๓ ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์

จากแผนภาพ อธิบายได้ว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ ของพระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ พระสังฆาธิการที่ปฏิบัติหน้าที่ต้องมีการอบรม สัมมนาในเรื่องที่เกี่ยวข้อง ศึกษาดูงาน เกี่ยวกับกิจการคณะสงฆ์ เพื่อให้เห็นความสำคัญ มีความตระหนัก รู้สึกเห็นความสำคัญ และมีความเชื่อมั่น มั่นใจในการปฏิบัติงานกิจการคณะสงฆ์ จัดวัสดุอุปกรณ์ที่สนับสนุนการปฏิบัติงาน รวมทั้งกระตุนการทำงานอย่างเป็นระบบ มีระบบการติดตามดูแลให้ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน จัดให้มีการประเมินตรวจสอบคุณภาพ ประสิทธิภาพของงาน ฝึกทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติงาน การวิเคราะห์ปรับปรุงการจัดกิจกรรมสอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน

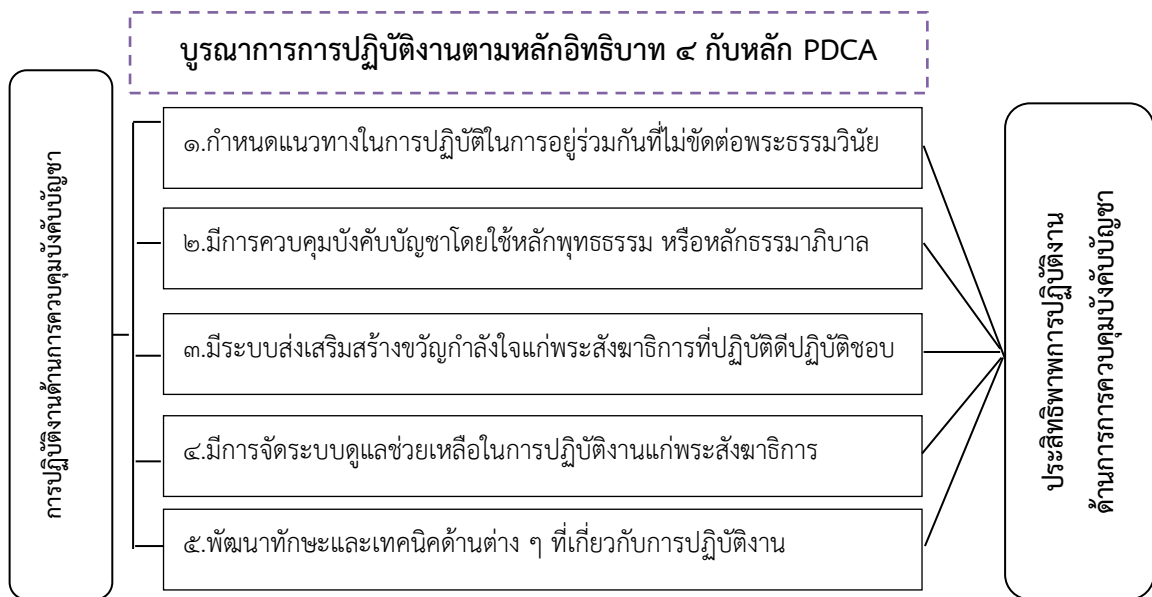
แผนภาพที่ ๔.๔ ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการการระงับอธิกรณ์

จากแผนภาพ อธิบายได้ว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการการระงับอธิกรณ์ของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ พระสังฆาธิการที่จะทำหน้าที่ในการระงับอธิกรณ์ ต้องศึกษาอบรม ทำความเข้าใจระเบียบ กฎข้อบังคับของสงฆ์ กฎหมายบ้านเมือง หลักการ เทคนิควิธีในการระงับอธิกรณ์ กำหนดหลักสูตรอบรมความรู้ด้านการการระงับอธิกรณ์สำหรับพระสังฆาธิการโดยเฉพาะ กำหนดแผนงานและเป้าหมายการปฏิบัติงานชัดเจน มีระบบการประเมินศักยภาพการปฏิบัติงาน มีการเผยแพร่ข้อมูลที่เป็นจริงและถูกต้องตามพระธรรมวินัยสู่สาธารณชน

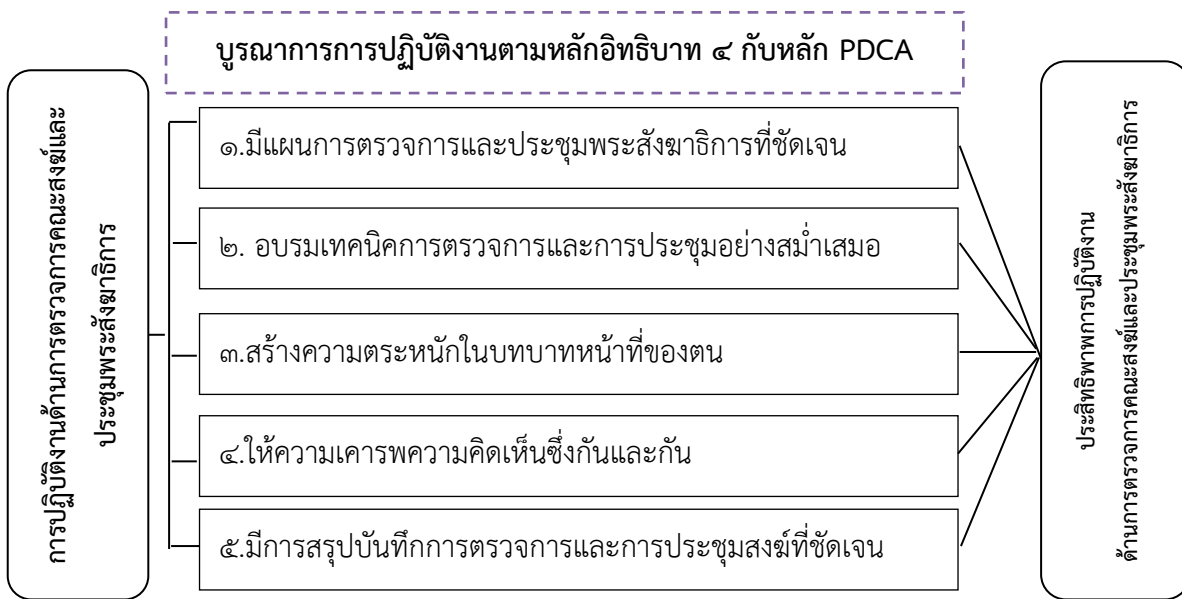
แผนภาพที่ ๔.๕ ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านแก้ไขข้อขัดข้องชั้นเจ้าคณะตำบล

จากแผนภาพ อธิบายได้ว่า การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการแก้ไขข้อขัดข้องชั้นเจ้าคณะตำบลของพระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ พระสังฆาธิการจะต้องศึกษาระเบียบ หลักเกณฑ์ วิธีการแก้ไขข้อขัดข้องให้เป็นไปตามหลักพระธรรมวินัย และกฎหมายบ้านเมือง จัดลำดับสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้น กำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงานในการแก้ปัญหาชัดเจน แก้ไขปัญหาด้วยวิธีการที่ต้องตามหลักพระธรรมวินัยเกิดธรรมาภิบาลกับทุกฝ่ายประสานงานกับฝ่ายบ้านเมืองหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบในการให้ข้อมูลความรู้ที่ถูกต้องแก่พุทธศาสนิกชนและประชาชนทั่วไป

แผนภาพที่ ๔.๖ ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการควบคุมบังคับบัญชา

จากแผนภาพ อธิบายได้ดังนี้ การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการควบคุมบังคับบัญชาของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ พระสังฆาธิการต้องกำหนดข้อปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยในเขตปกครอง ใช้หลักธรรมาภิบาลในการควบคุมบังคับบัญชา มีระบบส่งเสริมสร้างขวัญและกำลังใจแก่พระสงฆ์ที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ จัดระบบดูแลช่วยเหลือแก่พระสงฆ์ที่ต้องการความช่วยเหลือในการปฏิบัติงาน ตลอดจนพัฒนาทักษะด้านต่าง ๆ ทั้งทางธรรมและทางโลกให้สามารถรู้เท่าทันโลกปัจจุบัน

แผนภาพที่ ๔.๗ ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการตรวจการคณะสงฆ์และประชุมพระสังฆาธิการ

จากแผนภาพ อธิบายได้ดังนี้ ด้านการตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการ การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ พระสังฆาธิการต้องมีแผนการดำเนินงานตรวจการและแผนการประชุมคณะสงฆ์ชัดเจน ผ่านอบรมเทคนิคการตรวจการและการประชุมแก่พระสังฆาธิการ สร้างความตระหนักในการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทหน้าที่ของตนเองอย่างเต็มที่ ปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจ เอาใจใส่ เคารพในความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีระบบการรายงานการตรวจการหรือบันทึกการตรวจการหรือการประชุมสงฆ์ที่ชัดเจน หมั่นพิจารณาตรวจสอบการทำงานให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑” โดยมีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาอุปสรรคการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑ ๒) เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการ ๓) เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยแบบเชิงคุณภาพกับการวิจัยแบบเชิงปริมาณ การวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) จากผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิบัติงานด้านการปกครองคณะสงฆ์ จำนวน ๒๕ รูปหรือคน รวมทั้งการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๑๐ รูปหรือคน และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการแจกแบบสอบถามแก่พระสังฆาธิการระดับอำเภอ ทั้งเจ้าคณะอำเภอและรองเจ้าคณะอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑ จำนวน ๔ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ จำนวน ๑๘๐ รูป ข้อมูลที่รวบรวมได้นำมาวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางด้านสังคมศาสตร์ในการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ คือการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลจากการวิจัยสรุปผลข้อมูลได้ตามลำดับต่อไปนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๒ อภิปรายผล

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑” ผู้วิจัยจะทำการเสนอผลการวิจัย โดยตอบคำถามการวิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัยทั้ง ๓ ข้อ โดยผลการวิจัยสามารถสรุปได้ ดังนี้

สรุปผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

จากการศึกษา การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของ พระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑ สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

๑. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาอุปสรรคการปฏิบัติงานด้านการปกครองของ พระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑ ในปัจจุบันพบว่า มีปัญหาด้านการ ปฏิบัติงานด้านการปกครองทุกด้าน อันเนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจในบทบัญญัติทางวินัยสงฆ์ เกี่ยวกับการระงับอธิกรณ์ด้านต่าง ๆ ทำให้ขาดความน่าเชื่อถือในกระบวนการตัดสิน ในการแก้ไขปัญหา ยังขาดผู้ที่มีความเชี่ยวชาญโดยเฉพาะ และยังขาดทักษะและเทคนิคในการให้คำปรึกษาการ แก้ไขปัญหาข้อขัดข้องที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ยังมีปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ คือ อายุของผู้ปฏิบัติ หน้าที่ ปัญหาสุขภาพ ขาดความรู้ความเข้าใจในบทบัญญัติทางวินัยสงฆ์อย่างถ่องแท้ ขาดทักษะและ เทคนิคเฉพาะด้าน และผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม พบว่า สภาพการปฏิบัติงานด้านการ ปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ โดยภาพรวมมี ประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านการระงับอธิกรณ์ชั้นเจ้าคณะตำบล รองลงมาคือ ด้านการแก้ไขข้อขัดข้องชั้นเจ้าคณะตำบล ด้านการควบคุมบังคับบัญชาคณะสงฆ์ ด้าน การควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ ด้านการตรวจการคณะสงฆ์และประชุมพระสังฆาธิการ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการดำเนินการปกครองคณะสงฆ์

๒. ผลการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและหลักพุทธธรรม สำหรับการพัฒนาประสิทธิภาพ การปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญและความคิดเห็นของเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล พบว่า พระสังฆาธิการมีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติหน้าที่ด้านการ ปกครองเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้บรรลุผลตามภารกิจหน้าที่ทุกด้านและตามที่คณะสงฆ์มอบหมาย เช่น สติสัมปชัญญะ อริยสัจ ๔ ปฏิจจสมุปบาทธรรม อปริหานิยธรรม พรหมวิหาร ๔ สังคหวัตถุ ๔ และ อิทธิบาท ๔ เป็นต้น และจากการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ของผู้วิจัย พบว่า พระ สังฆาธิการมีการนำหลักอิทธิบาท ๔ มาปรับประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานด้านการปกครองมากที่สุด ในการวิจัยครั้งนี้จึงอธิบายเฉพาะหลักอิทธิบาท ๔ กับการปฏิบัติงานด้านการปกครองให้เห็นถึง ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครอง คณะสงฆ์ ภาค ๑๑ ที่เกิดจากการใช้หลักอิทธิบาท ๔ ในการปฏิบัติงาน

ส่วนหลักทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการปฏิบัติงานด้านการปกครอง แนวคิดและ ทฤษฎีที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระ สังฆาธิการระดับอำเภอ คือ ทฤษฎีการพัฒนาตามขั้นตอน (Linear-stages theory) ต้องมีการ เปลี่ยนแปลงโครงสร้างใหม่ตามแนวทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้าง (Structural-change models) ต้องพึ่งพาปัจจัยภายนอกที่ทันสมัยตามแนวทฤษฎีพึ่งพาประเทศ (International-Dependence Revolution) ต้องปรับปรุงการผลิตมากขึ้นตามแนวทฤษฎีเสรีนิยมใหม่

(Neoclassical Counterrevolution) และต้องพัฒนาความเจริญเติบโตใหม่ ๆ ตามแนวทฤษฎีความเจริญเติบโตแนวใหม่ (New Growth Theory) ที่เน้นการเจริญเติบโตจากภายใน (Endogenous growth theory) และเน้นการเติบโตที่ยั่งยืน (Sustainable growth) เน้นการใช้ทรัพยากรภายใน และเน้นการพัฒนาทุนมนุษย์ (Human capital)

ทฤษฎีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน สามารถนำแนวคิดแนวทางการปฏิบัติที่เคยมีผู้นำไปใช้ และประสบความสำเร็จได้ผลดีมาปรับใช้เพื่อช่วยในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลตามที่ต้องการ เช่น การจัดการองค์การด้านโครงสร้าง ผู้ปฏิบัติ และความเป็นผู้นำตามแนวทฤษฎีการบริหารแบบราชการของ Max Weber การเน้นความมีพันธะผูกพันกับองค์การ การบูรณาการความพยายามในการปรับปรุงคุณภาพเพื่อบรรลุจุดหมายขององค์การ และการประเมินผลการปฏิบัติงานตามแนวทฤษฎีการบริหารคุณภาพโดยรวม (total quality management : TQM) การให้ความสำคัญกับคนหรือผู้ปฏิบัติงาน โดยเฉพาะด้านจิตใจและความพอใจในการทำงานของมนุษย์ตามแนวทฤษฎีมนุษยสัมพันธ์ (Human Relations) และการนำหลักการวางแผน (Plan) การปฏิบัติงาน (Do) การตรวจสอบ (Check) และการวางมาตรฐานการปฏิบัติงานหรือการแก้ไขปรับปรุง (Action) ตามแนวทฤษฎีวัฏจักรเดมิ่ง หรือ PDCA มาใช้ในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า ทฤษฎีที่สามารถนำมาประยุกต์กับการปฏิบัติงานด้านการปกครอง คณะสงฆ์ให้เกิดประสิทธิภาพ คือ ทฤษฎีวัฏจักรเดมิ่งหรือ PDCA

สรุปทฤษฎีและหลักธรรมที่เหมาะสมในการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองภาค ๑๑ คือ ทฤษฎีวัฏจักรเดมิ่งหรือ PDCA และหลักธรรมคือ หลักอิทธิบาท ๔ มาบูรณาการในการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ทำให้สามารถปฏิบัติงานด้านการปกครองระดับพระสังฆาธิการมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลได้อย่างดี อันเป็นประโยชน์ต่อคณะสงฆ์ทั้งในระดับภูมิภาคและส่วนกลาง

๓. แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑

การพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ด้วยหลักอิทธิบาท ๔ และหลัก PDCA จะทำให้การปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอเกิดประสิทธิภาพ เพราะจะทำให้ผู้ปฏิบัติมีการวางแผน มีเป้าหมาย มีแผนงาน กระบวนการ และทุกการวางแผน ล้วนมาจากความพอใจในการปฏิบัติงานในหน้าที่ของตนเอง พยายามปฏิบัติงานทำความเข้าใจในงาน ทำตามแผนงานที่วางไว้ ลงมือปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง การตรวจสอบ ติดตามผลและความก้าวหน้าของงานเก็บสถิติเพื่อเป็นข้อมูลในการประเมิน และเปรียบเทียบกับแผนงานที่วางไว้ และนำผลการปฏิบัติงานพร้อมข้อมูลสถิติมาประเมินหาเหตุและผลแห่งความสำเร็จและเกิดประสิทธิภาพของงาน

ด้านการดำเนินการปกครอง ต้องมีการกำหนดแผนปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการระดับอำเภอให้ชัดเจน โดยให้มีรูปแบบการเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องให้เป็นแนวเดียวกัน มีการวางแผนร่วมกัน มีการวางแผนร่วมกัน มีแผนบริหารสงฆ์ ระดับจังหวัด อำเภอและของวัด กำหนดช่วงระยะเวลาการดำเนินงานในแต่ละกิจกรรมให้สอดคล้องและชัดเจน มีการบูรณาการกิจกรรม ต่าง ๆ ระหว่างวัด อำเภอ และจังหวัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีคณะกรรมการและตัวแทนระดับต่าง ๆ คือ วัด อำเภอ จังหวัด เพื่อจัดความช่วยเหลือ สนับสนุน ประเมินกิจกรรมต่าง ๆ เผยแพร่สู่สาธารณชน กำหนดกระบวนการทำงาน รูปแบบ ช่วงระยะเวลาที่ชัดเจน สอดคล้องกับวัฒนธรรมประเพณีของสังคม เพื่อให้เกิดฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา อยู่เสมอ ควรจัดให้มีงบประมาณสนับสนุน ส่งเสริม ประกาศเกียรติคุณ บุคลากรผู้มีส่วนส่งเสริมการศึกษาให้เจริญรุ่งเรือง

ด้านการควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ พระสังฆาธิการที่ปฏิบัติหน้าที่ต้องมีการอบรม สัมมนาในเรื่องที่เกี่ยวข้อง ศึกษาดูงาน เกี่ยวกับกิจการคณะสงฆ์ เพื่อให้เห็นความสำคัญมีความตระหนัก รู้สึกเห็นความสำคัญ และมีความเชื่อมั่น มั่นใจในการปฏิบัติงานกิจการคณะสงฆ์ จัดวัสดุอุปกรณ์ที่สนับสนุนการปฏิบัติงาน รวมทั้งกระตุ้นการทำงานอย่างเป็นระบบ มีระบบการติดตามดูแลให้ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน จัดให้มีการประเมินตรวจสอบ คุณภาพ ประสิทธิภาพของงาน ฝึกทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติงาน การวิเคราะห์ปรับปรุงการจัดกิจกรรมสอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน

ด้านการระงับอธิกรณ์ พระสังฆาธิการที่จะทำหน้าที่ในการระงับอธิกรณ์ ต้องศึกษาอบรม ทำความเข้าใจระเบียบ กฎข้อบังคับของสงฆ์ กฎหมายบ้านเมือง หลักการ เทคนิควิธีในการระงับอธิกรณ์ กำหนดหลักสูตรอบรมความรู้ด้านการระงับอธิกรณ์สำหรับพระสังฆาธิการโดยเฉพาะ กำหนดแผนงานและเป้าหมายการปฏิบัติงานชัดเจน มีระบบการประเมินศักยภาพการปฏิบัติงาน มีการเผยแพร่ข้อมูลที่เป็นจริงและถูกต้องตามพระธรรมวินัยสู่สาธารณชน

ด้านการแก้ไขข้อขัดข้อง พระสังฆาธิการจะต้องศึกษาระเบียบ หลักเกณฑ์ วิธีการแก้ไข ปัญหา ให้เป็นไปตามหลักพระธรรมวินัยและกฎหมายบ้านเมือง จัดลำดับสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้น กำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงานในการแก้ปัญหาชัดเจน แก้ไขปัญหาด้วยวิธีการที่ถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัยเกิดธรรมาภิบาลกับทุกฝ่าย ประสานงานกับฝ่ายบ้านเมืองหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบในการให้ข้อมูลความรู้ที่ถูกต้องแก่พุทธศาสนิกชนและประชาชนทั่วไป

ด้านการควบคุมบังคับบัญชา พระสังฆาธิการต้องกำหนดข้อปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยในเขตปกครอง ใช้หลักธรรมาภิบาลในการควบคุมบังคับบัญชา มีระบบส่งเสริมสร้างขวัญและกำลังใจแก่พระสงฆ์ที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ จัดระบบดูแลช่วยเหลือแก่พระสงฆ์ที่ต้องการความช่วยเหลือในการปฏิบัติงาน ตลอดจนพัฒนาทักษะด้านต่าง ๆ ทั้งทางธรรมและทางโลกให้สามารถรู้เท่าทันโลกปัจจุบัน

ด้านการตรวจการและประชุมคณะสงฆ์ พระสังฆาธิการต้องมีแผนการดำเนินงานตรวจการและแผนการประชุมคณะสงฆ์ชัดเจน ผ่านอบรมเทคนิคการตรวจการและการประชุมสำหรับพระสังฆาธิการ สร้างความตระหนักในการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทหน้าที่ของตนเองอย่างเต็มที่มีปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจ เอาใจใส่ เคารพในความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีระบบการรายงานการตรวจ

การหรือบันทึกการตรวจการหรือการประชุมสงฆ์ที่ชัดเจน หมั่นพิจารณาตรวจสอบการทำงานให้ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

สรุปผลการวิจัยเชิงปริมาณ

๑. สถานภาพทั่วไป

พระสังฆาธิการผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อายุระหว่าง ๔๑-๕๐ ปี จำนวน ๖๔ รูป คิด เป็นร้อยละ ๓๕.๕๖ มีพรรษา ๒๑ พรรษาขึ้นไป จำนวน ๑๐๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๖๐.๐๐ ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง ๑๐ ปี ขึ้นไป จำนวน ๑๑๑ รูปคิดเป็นร้อยละ ๖๑.๖๗ วุฒิ การศึกษานักธรรมชั้นเอก จำนวน ๑๘๐ คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐ วุฒิกฎการศึกษาบาลี เปรียญธรรม ๔-๖ ประโยค จำนวน ๙๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๕.๐๐ วุฒิกฎการศึกษาสามัญปริญญาตรี จำนวน ๑๐๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๙.๔๔

๒. สภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการ ปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ โดยภาพรวมมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการระงับอธิกรณ์ รองลงมาคือ ด้านการแก้ไขข้อขัดข้องชั้นเจ้าคณะตำบล ด้านการควบคุม บังคับบัญชาคณะสงฆ์ ด้านการควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ ด้านการตรวจการคณะสงฆ์และ ประชุมพระสังฆาธิการ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการดำเนินการปกครองคณะสงฆ์

ด้านการดำเนินการปกครอง โดยภาพรวมมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ย มากที่สุดคือ ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัยด้วยความเรียบร้อย รองลงมา คือ ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามข้อบังคับ และระเบียบด้วยความเรียบร้อย น้อยที่สุด คือ ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามคำสั่งผู้บังคับบัญชาเหนือตนด้วยความเรียบร้อย

ด้านการควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ โดยภาพรวมมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับ มาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงามให้ดำเนินไปด้วยดี รองลงมาคือ ควบคุมและส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้ดำเนินไปด้วยดี น้อยที่สุดคือ ควบคุมและส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ให้ดำเนินไปด้วยดี

ด้านการระงับอธิกรณ์ โดยภาพรวมมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ข้อที่มีค่าเฉลี่ย มากที่สุดคือ การดำเนินการวินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้า คณะตำบล รองลงมาคือ การลงมติเพื่อวินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำ วินิจฉัยชั้นเจ้าคณะตำบล น้อยที่สุดคือ การรับเรื่องร้องเรียนเพื่อวินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้อ อุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะตำบล

ด้านการแก้ไขข้อขัดข้องชั้นเจ้าคณะตำบล โดยภาพรวมมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ช่วยแก้ไขปัญหาข้อขัดข้องในการควบคุมบังคับบัญชาเจ้าอาวาสและ พระภิกษุสามเณรของเจ้าคณะตำบลให้เป็นไปโดยชอบ รองลงมาคือ ช่วยแก้ไขปัญหาข้อขัดข้องใน การควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าคณะตำบลให้เป็นไปโดยชอบ น้อยที่สุดคือ ช่วย แก้ไขปัญหาข้อขัดข้องในการในช่วยแก้ปัญหาระดับวัดของเจ้าคณะตำบลให้เป็นไปโดยชอบ

ด้านการควบคุมบังคับบัญชาคณะสงฆ์ โดยภาพรวมมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก ข้อที่ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ สามารถควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะตำบลผู้อยู่ในบังคับบัญชาในเขตปกครอง ของตนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย รองลงมาคือ สามารถชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้า คณะตำบลผู้อยู่ในบังคับบัญชาในเขตปกครองของตนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย น้อยที่สุดคือ

สามารถชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาในเขตปกครองของตนให้เป็นที่ไปด้วยความเรียบร้อย

ด้านการตรวจการคณะสงฆ์และประชุมพระสังฆาธิการ โดยภาพรวมมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ วางแผนการตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตนให้เป็นที่ไปด้วยความเรียบร้อย รองลงมาคือ ดำเนินการตรวจการคณะสงฆ์ในเขตปกครองของตนให้เป็นที่ไปด้วยความเรียบร้อย น้อยที่สุดคือ ดำเนินการประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตนให้เป็นที่ไปด้วยความเรียบร้อย

๓. การนำหลักอิทธิบาท ๔ มาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑

การนำหลักอิทธิบาท ๔ มาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ โดยภาพรวมมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านวิมังสา (การใคร่ครวญหาเหตุผลในการปฏิบัติงาน) รองลงมาคือ ด้านจิตตะ (การเอาใจฝักใฝ่ในการปฏิบัติงาน) น้อยที่สุดคือ ด้านวิริยะ (ความเพียรพยายามในการปฏิบัติงาน)

ด้านฉันทะ (ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน) โดยภาพรวมมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ พร้อมทั้งจะให้คำปรึกษาและร่วมแก้ไขปัญหาข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบลได้ทุกโอกาส รองลงมาคือ ยินดีประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของเจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส และพระภิกษุสามเณรในการควบคุมบังคับบัญชา ชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ถูกต้องสมบูรณ์ น้อยที่สุดคือ พร้อมทั้งจะรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ระงับอธิกรณ์ขึ้นเจ้าคณะตำบลให้เป็นที่ไปด้วยความเรียบร้อยอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรม

ด้านวิริยะ (ความเพียรพยายามในการปฏิบัติงาน) โดยภาพรวมมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ศึกษาและได้รับการฝึกอบรมเพิ่มเติมเพื่อนำความรู้และประสบการณ์มาปรับใช้ในการควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ให้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุผลตามเป้าหมายที่วางไว้ รองลงมาคือ ประสานงานดำเนินการระงับอธิกรณ์ให้สำเร็จได้ด้วยดีด้วยความเรียบร้อยและเป็นที่ยอมรับได้ของทุกฝ่าย น้อยที่สุดคือ กระตือรือร้นในการตรวจการคณะสงฆ์และประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตนเป็นประจำทุกเดือน หรืออย่างน้อยปีละ ๓ ครั้ง

ด้านจิตตะ (การเอาใจฝักใฝ่ในการปฏิบัติงาน) โดยภาพรวมมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ มีความจริงใจในการแก้ไขปัญหาคือข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบลด้วยความเป็นกัลยาณมิตร รองลงมาคือ เอาใจใส่ควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ให้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและใกล้ชิด น้อยที่สุดคือ ศึกษาทบทวนพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช และคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน และสอดส่องดูแลความประพฤติปฏิบัติของคณะสงฆ์ให้เรียบร้อยดีงามอยู่เสมอ

ด้านวิมังสา (การใคร่ครวญหาเหตุผลในการปฏิบัติงาน) โดยภาพรวมมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ศึกษาใคร่ครวญก่อนแล้วจึงดำเนินการระงับอธิกรณ์ เพื่อให้เป็นที่ไปด้วยความเรียบร้อยและถูกต้องตามกระบวนการ ขั้นตอน และวิธีการระงับอธิกรณ์อย่างรอบคอบ รองลงมาคือ ร่วมรับฟังปัญหา ค้นหาสาเหตุของการปฏิบัติงานที่ไม่ประสบผลสำเร็จแล้วนำมาวางแผนปรับปรุงพัฒนาการปฏิบัติงานครั้งต่อไป ผ่านกิจกรรมการตรวจการคณะสงฆ์และประชุมพระสังฆาธิการ น้อยที่สุดคือ มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาคือข้อขัดข้องในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าคณะตำบลทุกครั้ง

สรุปผลการวิจัยเชิงปริมาณ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามในงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ นี้ พบว่า มีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ในด้านการระงับอิทธิฤทธิ์มากที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านการแก้ไขข้อขัดข้อง ชั้นเจ้าคณะตำบล ด้านการควบคุมบังคับบัญชาคณะสงฆ์ ด้านการควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ ด้านการตรวจการคณะสงฆ์และประชุมพระสังฆาธิการ และในด้านการดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ตามลำดับ ในขณะที่ผลการวิจัยเกี่ยวกับการนำหลักอิทธิบาท ๔ มาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ พบว่า มีค่าเฉลี่ยในด้านวิมังสา (การใคร่ครวญหาเหตุผลในการปฏิบัติงาน) มากที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านจิตตะ (การเอาใจฝักใฝ่ในการปฏิบัติงาน) ด้านฉันทะ (ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน) และด้านวิริยะ (ความเพียรพยายามในการปฏิบัติงาน) ตามลำดับ

สรุปผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑ ทั้ง ๖ ด้าน คือ ๑) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน ๒) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี ๓) ระงับอิทธิฤทธิ์ วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์ คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะตำบล ๔) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบลให้เป็นไปโดยชอบ ๕) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาส ตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ที่อยู่ในบังคับบัญชา ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย และ ๖) ตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน ให้เกิดประสิทธิภาพ จำเป็นต้องมีหลักในการปฏิบัติ เช่น การมุ่งการปฏิบัติตามพุทธธรรมหลักอิทธิบาท ๔ และหลักทฤษฎีวงจร PDCA มาบูรณาการในการปฏิบัติงาน อันได้แก่ ฉันทะ ความพอใจในการปฏิบัติงานในหน้าที่ของตน อันได้แก่ การวางแผน การกำหนดเป้าหมาย กระบวนการทำงาน วิธีการทำงาน วิริยะ ความเพียรพยายามในการทำความเข้าใจในงาน ทำตามแผนที่ได้วางไว้ ลงมือปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง จิตตะ จิตฝักใฝ่ ตรวจสอบ ติดตามผลและความก้าวหน้าของงาน เก็บสถิติเพื่อเป็นข้อมูลในการประเมินและเปรียบเทียบกับแผนที่วางไว้ และวิมังสา หมั่นไตร่ตรอง นำข้อมูลสถิติมาประเมินหาเหตุและผลแห่งความสำเร็จของงาน นอกจากนี้ พระสังฆาธิการต้องปรับกระบวนการพัฒนาด้วยวิธีการเรียนรู้ การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ โดยนำหลักการและแนวคิดการทำงานที่เกิดผลแก่พระสงฆ์มีการบูรณาการระหว่างหลักพุทธธรรม เช่น หลักอิทธิบาท ๔ หลักอปริหานิยธรรม หลักมรรค ๘ มาบูรณาการกับหลักทฤษฎีการพัฒนาประสิทธิภาพ เช่น หลัก PDCA ประยุกต์ใช้ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงกับยุคสมัยในปัจจุบัน ให้พระสังฆาธิการมีทักษะ (Skill) ความรู้ (Knowledge) ทักษะคติ ค่านิยมและความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเอง (Self - Concept) บุคลิกประจำตัวบุคคล

(Trait) แรงจูงใจหรือแรงขับภายใน (Motive) เพื่อให้การปฏิบัติงานในหน้าที่เป็นไปอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑ มุ่งเน้นการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการระดับอำเภอตามระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ตามอำนาจหน้าที่ในการปกครองในเขตปกครองของตน ผู้วิจัยขอแนะนำเฉพาะประเด็นแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านการปกครองพระสังฆาธิการของอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑ มาเป็นประเด็นในการอภิปราย โดยมีประเด็นสำคัญ ดังนี้

การพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ด้วยหลักอิทธิบาท ๔ และหลัก PDCA จะทำให้การปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอเกิดประสิทธิภาพ เพราะจะทำให้ผู้ปฏิบัติมีการวางแผน มีเป้าหมาย มีแผนงาน กระบวนการ และทุกการวางแผน ล้วนมาจากความพอใจในการปฏิบัติงานในหน้าที่ของตนเอง พยายามปฏิบัติงานทำความเข้าใจในงาน ทำตามแผนงานที่วางไว้ ลงมือปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง การตรวจสอบ ติดตามผลและความก้าวหน้าของงานแก่บสดีเพื่อเป็นข้อมูลในการประเมิน และเปรียบเทียบกับแผนงานที่วางไว้ และนำผลการปฏิบัติงานพร้อมข้อมูลสถิติมาประเมินหาเหตุและผลแห่งความสำเร็จ สอดคล้องกับแนวคิดของพระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึงอิทธิบาท ๔ : ทางแห่งความสำเร็จว่า ฉันทะทำให้ใจมาอยู่กับงาน สิ่งที่ทำ สิ่งที่เป็นเป้าหมายทำให้เกิดจิตใจฝักใฝ่ เมื่อใจฝักใฝ่ก็ทำงานด้วยความแน่วแน่จริงจัง สภาพที่จิตแน่วแนอยู่กับสิ่งที่กระทำนั้น เรียกว่าเป็น สมาธิ เพราะฉะนั้น ฉันทะก็นำไปสู่สมาธิ สมาธิในการทำงานเกิดได้ด้วยการมีฉันทะ เมื่อมีสมาธิและใจที่รักนั้น ทำงานด้วยใจรัก ใจก็เป็นสุข เพราะฉะนั้น คนที่ทำงานด้วยฉันทะก็มีจิตใจเป็นสุข ใจเป็นสมาธิ สมาธิก็ทำให้เป็นสุขเพราะจิตใจสงบแน่วแน่ เมื่อทำจิตใจให้เป็นสมาธิแน่วแน่ ตั้งใจจริงจัง ใจรักงานนั้น ตั้งใจทำเต็มที่ มีความเพียรพยายาม ผลสำเร็จของงานก็เป็นผลสำเร็จที่ดี เรียกว่านำไปสู่ความเป็นเลิศของงานนั้น วิริยะ ความเพียร ความพยายาม จิตตะ ความเอาใจใส่ในสิ่งนั้น วิมังสา ความไตร่ตรองสอบสวนพิจารณาหรือถ้าจะพูดให้สั้น จำง่าย ๆ ก็บอกว่า มีใจรัก พากเพียรทำ เอาจิตฝักใฝ่ใช้ปัญญาสอบสวน ตามปกติถ้ามีฉันทะแล้ว มันก็ช่วยให้เกิดคุณธรรมข้ออื่นในอิทธิบาท ๔ ตามมา มันสัมพันธ์กัน ช่วยเหลือเกื้อหนุนกัน พอมีฉันทะใจรักแล้ว มันก็เกิดความเพียรพยายามเมื่อมีความเพียรพยายามใจก็ฝักใฝ่จดจ่ออยู่กับสิ่งนั้น มีใจจดจ่อเอาใจใส่แล้ว ก็สามารถจะใช้ปัญญาพิจารณาสอบสวนเรื่องราวนั้น ไตร่ตรองถึงข้อบกพร่อง ข้อที่ควรแก้ไขหาทางทดลองปรับปรุงอะไรต่างๆ เหล่านี้ มันก็ตามกันมา ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสาเป็นชุดกันทีเดียว^๑ สอดคล้องกับ

^๑พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), การเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมสภาและสถาบันสื่อธรรม, ๒๕๔๓), หน้า ๑๙.

งานวิจัยของ**อัจฉรา หล่อตระกูล**^๒ ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาสมรรถนะพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐ ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาความรู้และทักษะการทำงานมีการกระตุ้นให้บุคลากรเพิ่มขีดความสามารถของตนเองอย่างต่อเนื่องและนำสิ่งที่องค์การสนับสนุนด้านการเรียนรู้มาใช้ในการพัฒนาตนเองและทีมงานเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายองค์การร่วมกัน และสอดคล้องกับ**วีรพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์** กลาวว่า วงลวดेमมิ่ง หรือวงลวด PDCA คือวิธีการที่เป็นขั้นตอนในการทำงานในเชิงงานเสรีจอยางถูกต้องอย่างมีประสิทธิภาพและเชื่อถือได้ ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน (Plan) การนำแผนไปสู่การปฏิบัติ (Do) การตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน (Check) และการปฏิบัติการแก้ไขปัญหาที่ทำให้งานไม่บรรลุเป้าหมายตามแผนที่วางไว้ (Act) ดังนั้นการหมุนวงลวดेमมิ่ง (PDCA) อย่างต่อเนื่อง จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้การบริหารงาน บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ^๓ และการดำเนินการวิจัยแนวนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูวัชรสุวรรณาท รมมโชโต (ลูกชูป เกตุเขียว)** ได้วิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้อธิปไตยธรรมเพื่อส่งเสริมกลยุทธ์การอนุรักษ์โบราณสถานของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๕ ผลการวิจัยพบว่า การวางแผน พระสังฆาธิการต้องวางแผนให้ชัดเจน การจัดการองค์กร พบว่า องค์กรจะต้องรวบรวมข้อมูลของปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่เหมาะสมกับโครงสร้างองค์กรในการดำเนินกิจกรรมให้มี ความคล่องตัว การบริหารบุคคล พบว่า การเสาะแสวงหาเพื่อเลือกสรรให้ได้คนที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับงานในการอนุรักษ์หรือผู้ที่มีความรักต่อโบราณอย่างสูงสุดเข้ามาทำหน้าที่ในการดูแลปกป้อง การอำนวยความสะดวก พบว่า พระสังฆาธิการจะต้องมีความรู้และข้อมูลอย่างลึกซึ้งที่สามารถนำไปกำหนดการวินิจฉัยสั่งการที่รวดเร็วแม่นยำ และการควบคุม พบว่า การใช้ระเบียบและระบบที่จัดวางขึ้น พระสังฆาธิการจะต้องพัฒนาระบบของจิตสำนึก มีความรู้สึกรับผิดชอบ พระสังฆาธิการมีฉันทะใส่ใจในการอนุรักษ์อยู่เสมอและมุ่งมั่น มีวิริยะความขยันหมั่นเพียรในการอนุรักษ์โบราณสถาน ความพยายามอดทน มีจิตตะความตั้งใจในการอนุรักษ์โบราณสถาน มีความกระตือรือร้น และมีวิมังสาใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจสอบหาเหตุผลเพื่อแก้ไขปรับปรุงงานให้ดีขึ้น^๔

ด้านการดำเนินการปกครอง ต้องมีการกำหนดแผนปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการระดับอำเภอให้ชัดเจน โดยให้มีรูปแบบการเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องให้เป็นแนวเดียวกัน มีการวางแผนร่วมกัน มีการวางแผนร่วมกัน มีแผนบริหารสงฆ์ ระดับจังหวัด อำเภอและของวัด กำหนดช่วงระยะเวลาการดำเนินงานในแต่ละกิจกรรมให้สอดคล้องและชัดเจน มีการบูรณาการกิจกรรม ต่าง ๆ ระหว่างวัด อำเภอ และจังหวัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีคณะกรรมการและตัวแทนระดับต่าง ๆ คือ วัด อำเภอ

^๒อัจฉรา หล่อตระกูล, “การพัฒนาสมรรถนะพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐ”, **ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

^๓วีรพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์, **การแก้ปัญหาแบบคิวซี**, (กรุงเทพมหานคร : สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี), หน้า ๔๖.

^๔พระครูวัชรสุวรรณาท รมมโชโต (ลูกชูป เกตุเขียว), “การประยุกต์ใช้อธิปไตยธรรมเพื่อส่งเสริมกลยุทธ์การอนุรักษ์โบราณสถานของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๕”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘). หน้า บทคัดย่อ.

จังหวัด เพื่อจัดความช่วยเหลือ สนับสนุน ประเมินกิจกรรมต่าง ๆ เผยแพร่สู่สาธารณชน กำหนดกระบวนการทำงาน รูปแบบ ช่วงระยะเวลาที่ชัดเจน สอดคล้องกับวัฒนธรรมประเพณีของสังคม เพื่อให้เกิดฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา อยู่เสมอ ควรจัดให้มีงบประมาณสนับสนุน ส่งเสริม ประกาศเกียรติคุณ บุคลากรผู้มีส่วนส่งเสริมการศึกษาให้เจริญรุ่งเรือง สอดคล้องกับแนวคิดของ **พระพุทธวรญาณ (ทองย้อย กิตติทินโน)**^๕ กล่าวว่า งานปกครองเป็นงานของผู้นำเป็นงานลึกซึ่งกว้างขวาง ยิ่งใหญ่และละเอียดอ่อนยิ่งกว่างานทั้งหลายและเป็นงานที่ทำไม่สำเร็จ ต้องคอยปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบันอยู่ตลอดเวลา ถ้างานปกครองดำเนินไปอย่างใดงานอื่นๆก็จะดำเนินไปอย่างนั้น ถ้างานปกครองดำเนินไปไม่ได้งานบริหารลักษณะอื่นๆก็จะดำเนินไปไม่ได้เช่นกัน ผู้ปกครองวัดก็คือเจ้าอาวาสซึ่งเป็นพระสังฆาธิการ อันดับที่ ๙ เป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อการพระศาสนาอย่างยิ่งใหญ่ เพราะต้องปกครองวัดคำว่า “วัด” มีความหมาย ๒ ประการ คือ ศูนย์กลางแห่งการศาสนา ทั้งปวงและหมายถึงแหล่งรวมของส่วนประกอบที่สำคัญของพระศาสนา สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาธฤติ วิโรจโน (รุ่งชัยวิฑูร)**^๖ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาพระสังฆาธิการเพื่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ พบว่า ด้านการปกครอง ควรบูรณาการการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทั่วไปตามองค์ประกอบของ VETS ร่วมกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ พรหมวิหาร ๔ ที่ถือว่าเป็นหลักธรรมที่เหมาะสมกับผู้ปกครองมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูพิพิธพัฒนโสภณ (สุบิน สุเมธ)** ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักอภิธานิยธรรม ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๒ ผลการวิจัยพบว่า ด้านการปกครองพระภิกษุสามเณรควรมีการกระจายอำนาจการปกครองภายในวัดไปยังกลุ่มที่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวัด เช่น มีกรรมการบริหารวัด ที่สามารถบริหารจัดการวัด ร่วมกับเจ้าอาวาสได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการบริหารจัดการวัดควรมีการวางแผน นโยบาย แผนผังการบริหารจัดการวัดที่ชัดเจน เป็นระบบและต่อเนื่องเป็นรูปธรรมประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมและตรวจสอบได้อย่างไม่ยุ่งยาก^๗

ด้านการควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ พระสังฆาธิการที่ปฏิบัติหน้าที่ต้องมีการอบรม สัมมนาในเรื่องที่เกี่ยวข้อง ศึกษาดูงาน เกี่ยวกับกิจการคณะสงฆ์ เพื่อให้เห็นความสำคัญมีความตระหนัก รู้สึกเห็นความสำคัญ และมีความเชื่อมั่น มั่นใจในการปฏิบัติงานกิจการคณะสงฆ์ จัดวัสดุอุปกรณ์ที่สนับสนุนการปฏิบัติงาน รวมทั้งกระตุ้นการทำงานอย่างเป็นระบบ มีระบบการติดตามดูแล

^๕พระพุทธวรญาณ (ทองย้อย กิตติทินโน), **ธรรมญาณนิพนธ์ : ๑๐๐ปี พระพุทธวรญาณ**, หน้า ๕๒-๕๓.

^๖พระมหาธฤติ วิโรจโน (รุ่งชัยวิฑูร), “รูปแบบการพัฒนาพระสังฆาธิการเพื่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต** (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

^๗พระครูพิพิธพัฒนโสภณ (สุบิน สุเมธ), “รูปแบบการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักอภิธานิยธรรม ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๒”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต** (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

ให้ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน จัดให้มีการประเมินตรวจสอบ คุณภาพ ประสิทธิภาพของงาน ฝึกทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติงาน การวิเคราะห์ปรับปรุงการจัดกิจกรรมสอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ**พระโชติ บดีรัฐ** ได้วิจัยเรื่อง การบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๔ เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา ผลการวิจัยพบว่า ในการบริหารภาระงาน มีการออกกฎระเบียบในการปกครองคณะสงฆ์ และกำหนดโทษผู้ที่ละเมิดกฎระเบียบที่วางไว้ และในการบริหารองค์กร มีการทำงานเป็นทีม ในการบริหารคน มีการดำเนินไปอย่างรวดเร็วสนองต่องานที่มอบหมายให้ทำ โดยใช้คนตรงกับความรู้ความสามารถ ในการบริหารภาระงาน มุ่งบริหารอย่างประหยัดคุ้มค่าและตอบสนองต่อความต้องการของผู้มาติดต่อและในการบริหารองค์กร ได้เน้นในเรื่องสร้างศรัทธาเข้าวัดและปฏิบัติธรรมมากขึ้น ในการบริหารคน มีการนำจุดเด่นของบุคลากรมาใช้ในการบริหารงานและแก้ปัญหาจุดด้อยของบุคลากรในการบริหารงาน ในการบริหารภาระงาน มีการประยุกต์เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการบริหารงาน และในการบริหารองค์กร มีการจัดทำแผนงานหรือโครงการเพื่อพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง มีวิธีการพัฒนาคนให้เก่ง มีความรู้ความสามารถ ให้มีความรู้ความเข้าใจหลักพระศาสนาที่ถูกต้อง โดยวิธีการส่งเสริมให้พระสังฆาธิการมีการศึกษาและพัฒนาภาวะผู้นำ มีการพัฒนาสมรรถนะภาระงานด้านการบริหาร โดยอบรมให้พระสังฆาธิการให้เป็นผู้ดำเนินการพัฒนาจิตใจ จริยธรรม คุณธรรม และให้มีความรู้และทักษะในเรื่องการป้องกันไม่ให้พุทธศาสนิกชนเสื่อมศรัทธาในพระพุทธศาสนาและตั้งมั่นความเชื่อความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาอย่างยั่งยืนต่อไป^๘ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระเทพรัตนสุธี (สมศักดิ์ โชตินุโร)** ที่พบว่ากลยุทธ์การปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑ มีการส่งเสริมให้การปฏิบัติตามพระธรรมวินัย และตามระเบียบของมหาเถรสมาคม^๙ สอดคล้องกับงานวิจัยของ**พระครูสันติธรรมมาภีรัต (บุญชัย สุนติกโร)** พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๕ ประกอบด้วย การกำหนดนโยบายปฏิบัติงานแต่ละปีให้ชัดเจน^{๑๐} สอดคล้องกับงานวิจัยของ**พระมหาศรณชัย มหาปุณโณ** (การะเวก) พบว่า การพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์ ด้านการศาสนศึกษา ควรปรับปรุงกฎระเบียบการจัดการศึกษาให้เข้ากับยุคสมัย วางนโยบายให้ไปใน

^๘พระโชติ บดีรัฐ, “การบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๔ เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา”, **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, ๒๕๕๔), หน้า บทคัดย่อ.

^๙พระเทพรัตนสุธี (สมศักดิ์ โชตินุโร), “กลยุทธ์การปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘).

^{๑๐}พระครูสันติธรรมมาภีรัต (บุญชัย สุนติกโร), “การพัฒนารูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๕”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘).

ทิศทางเดียวกัน ตลอดจนส่งเสริมให้มีการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานคณะสงฆ์^{๑๑} และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูวิสุทธธานันทคุณ (สุรศักดิ์ วิสุทธาจาโร) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารจัดการวัดเพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา ผลการวิจัยพบว่า ผู้ที่จะเป็นผู้นำในการบริหาร/การปกครองวัดและคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบันนี้ต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ ความสามารถ ความเสียสละ และยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ตลอดจนเป็นผู้ที่เปรียบพร้อมด้วยจริยาวัตรข้อปฏิบัติ เป็นที่ยอมรับของคณะสงฆ์และสังคมโดยรวม และที่สำคัญจะต้องเป็นนักปกครองที่มีความซื่อสัตย์ ยุติธรรม ต้องเว้นจากความมีอคติทั้งปวง ตั้งมั่นในหลักพรหมวิหารธรรมเป็นแกนหลักของการบริหาร/การปกครองอยู่เสมอ การบริหารกิจการงานคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน คือ ๑) ด้านการปกครอง ๒) ด้านการศาสนศึกษา ๓) ด้านการเผยแผ่ ๔) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ๕) ด้านการสาธารณูปการ และ ๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ แบบ ๕M ได้แก่ (๑) บุคคล (M๑ : Man) (๒) เงิน (M๒ : Money) (๓) วัสดุอุปกรณ์ (M๓ : materials) (๔) การจัดการ (M๔ : Management) และ (๕) คุณธรรม (M๕ : Moral) เป็นการบริหารจัดการวัดที่เหมาะสมดังมีประสิทธิภาพ^{๑๒}

ด้านการระงับอธิกรณ์ พระสังฆาธิการที่จะทำหน้าที่ในการระงับอธิกรณ์ ต้องศึกษาอบรม ทำความเข้าใจระเบียบ กฎข้อบังคับของสงฆ์ กฎหมายบ้านเมือง หลักการ เทคนิควิธีในการระงับอธิกรณ์ กำหนดหลักสูตรอบรมความรู้ด้านการระงับอธิกรณ์สำหรับพระสังฆาธิการโดยเฉพาะเป็นประจำทุกปี กำหนดแผนงานและเป้าหมายการปฏิบัติงานชัดเจน มีระบบการประเมินศักยภาพการปฏิบัติงาน มีการเผยแพร่ข้อมูลที่เป็นจริงและถูกต้องตามพระธรรมวินัยสู่สาธารณชน สอดคล้องกับแนวคิดของ พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณโณ)^{๑๓} ได้กล่าวถึง การปกครองคณะสงฆ์ เป็นการปกครองตามพระธรรมวินัยเป็นธรรมนุญการปกครอง โดยใช้อำนาจรัฐ หากมีความไม่เรียบร้อย เกิดขึ้นในคณะสงฆ์ต้องอาศัยอำนาจรัฐมาช่วยจัดการแก้ไขความไม่เรียบร้อย สอดคล้องกับงานวิจัยของอริเทพ ผาธา^{๑๔} ได้ศึกษา ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษารูปแบบและกระบวนการแก้ปัญหาในพระพุทธศาสนาเถรวาท : ศึกษาเฉพาะกรณีอธิกรณ์สมณะ ๗ และกฏนิกหกรรมของมหาเถรสมาคมในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๓ ได้เสนอแนวทางการ

^{๑๑}พระมหาศรมชัย มหาปุณโณ (การะเวก), “การพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

^{๑๒} พระครูวิสุทธธานันทคุณ (สุรศักดิ์ วิสุทธาจาโร), “การบริหารจัดการวัดเพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘).

^{๑๓}พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณโณ), การปกครองคณะสงฆ์และการพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๑.

^{๑๔}อริเทพ ผาธา, “การศึกษารูปแบบและกระบวนการแก้ปัญหาในพระพุทธศาสนาเถรวาท : ศึกษาเฉพาะกรณีอธิกรณ์สมณะ ๗ และ กฏนิกหกรรมของมหาเถรสมาคมในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕”, วิทยานิพนธ์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พระพุทธศาสนา), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐).

แก้ปัญหาอธิกรณ์ คือ ควรมีการประยุกต์รูปแบบและกระบวนการแก้ไขปัญหาคณะสงฆ์ให้สอดคล้องกับพระธรรมวินัยและเหมาะสมกับยุคสมัย ด้วยการจัดการศึกษาเพื่อให้คณะสงฆ์ทุกระดับมีความรู้เกี่ยวกับหลักพระธรรม วินัยและกฎหมายโดยเฉพาะวิธีการดำเนินการตามกระบวนการของพระราชบัญญัติและกฎนิคหกรรมรวมถึงกฎของมหาเถรสมาคมอื่นๆโดยการร่วมมือของสถาบันการศึกษาและหน่วยงานด้านการปกครองคณะสงฆ์และรัฐบาลเพื่อให้คณะสงฆ์ สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็ว สอดคล้องกับงานวิจัยของ**พระเทพปริยัติเมธี (สฤกษ์ สิริธโร)** ได้วิจัยเรื่องกระบวนการสร้างความปรองดองในสังคมไทยตามรูปแบบพุทธวิธีการชำระอธิกรณ์ พบว่า ปัญหาความขัดแย้งสามารถแก้ไขหรือระงับยับยั้งได้โดยวิธีการ ๗ อย่าง (อธิกรณ์สมณะ) กล่าวคือ ๑) วิธีการระงับในที่พร้อมหน้า ๒) วิธีการระงับโดยถือเอาสติเป็นหลัก ๓) วิธีการระงับสำหรับผู้หายจากเป็นบ้า ๔) วิธีการระงับโดยลงโทษตามที่ผู้กระทำผิดรับสารภาพ ๕) วิธีการระงับโดยการตัดสินลงโทษตามความผิด ๖) วิธีการตัดสินตามเสียงข้างมาก ๗) วิธีการประนีประนอมทั้งสองฝ่าย ซึ่งกระบวนการสร้างความปรองดองที่ปรากฏในบริบทของสังคมโลกและสังคมไทย เมื่อก้าวโดยรวมคือ ๑) การเยียวยาทางจิตใจ ๒) การใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ๓) การเล่าความจริง ๔) การชดเชย ซึ่งกระบวนการเหล่านี้สามารถนำมาใช้ได้ระดับหนึ่งแต่ยังไม่สามารถสร้างความปรองดองและระงับยับยั้งปัญหาความขัดแย้งในสังคมไทยได้ทั้งหมดโดยสิ้นเชิง สอดคล้องกับงานวิจัยของ**พระครูพิพิธพัฒนโสภณ (สุบิน สุขเมธ)** ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักอภิธานิยธรรม ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๒ ผลการวิจัยพบว่าควรดำเนินการประชุมการระงับอธิกรณ์ของพระสังฆาธิการภายในพื้นที่ปกครองเป็นประจำ^{๑๕} สอดคล้องกับงานวิจัยของ**พระเทพปริยัติเมธี (สฤกษ์ สิริธโร)** ได้วิจัยเรื่อง กระบวนการสร้างความปรองดองในสังคมไทยตามรูปแบบพุทธวิธีการชำระอธิกรณ์ การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมในคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา และผลงานวิชาการเกี่ยวกับพุทธวิธีการชำระอธิกรณ์ ๒) เพื่อศึกษากระบวนการสร้างความปรองดองที่ปรากฏในบริบทของสังคมโลกและสังคมไทย และ ๓) เพื่อกำหนดรูปแบบกระบวนการสร้างความปรองดองในสังคมไทยตามรูปแบบพุทธวิธีชำระอธิกรณ์ ผลการวิจัย พบว่า หลักพุทธธรรมได้แบ่งประเภทปัญหาของความขัดแย้ง (อธิกรณ์) ไว้ ๔ ประเภท คือ ๑) การทะเลาะวิวาทกันเรื่องพระธรรมวินัย เรียกว่า วิวาทอธิกรณ์ ๒) การใส่ร้ายป้ายสี ฟ้องร้องกันด้วยเรื่องอันหาเหตุมิได้ เรียกว่า อนุวาทอธิกรณ์ ๓) ปัญหาการละเมิดกฎเกณฑ์น้อยใหญ่ เรียกว่า อาปตตอธิกรณ์ ๔) เรื่องพิธีกรรมและปัญหาการลงโทษผู้กระทำผิด เรียกว่า กิจจาอธิกรณ์ ซึ่งปัญหาความขัดแย้ง ๔ ประเภทนี้สามารถแก้ไขหรือระงับยับยั้งได้โดยวิธีการ ๗ อย่าง (อธิกรณ์สมณะ) กล่าวคือ ๑) วิธีการระงับในที่พร้อมหน้า ๒) วิธีการระงับโดยถือเอา

^{๑๕}พระครูพิพิธพัฒนโสภณ (สุบิน สุขเมธ), “รูปแบบการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักอภิธานิยธรรม ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๒”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต* (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

สติเป็นหลัก ๓) วิธีการระงับสำหรับผู้หายจากเป็นบ้า ๔) วิธีการระงับโดยลงโทษตามที่ผู้กระทำผิดรับสารภาพ ๕) วิธีการระงับโดยการตัดสินลงโทษตามความผิด ๖) วิธีการตัดสินตามเสียงข้างมาก ๗) วิธีการประนีประนอม ทั้งสองฝ่าย กระบวนการสร้างความปรองดองที่ปรากฏในบริบทของสังคมโลกและสังคมไทย เมื่อกล่าวโดยรวมคือ ๑) การเยียวยาทางจิตใจ ๒) การใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ๓) การเล่าความจริง ๔) การชดเชย ซึ่งกระบวนการเหล่านี้สามารถนำมาใช้ได้ระดับหนึ่งแต่ยังไม่สามารถสร้างความปรองดองและระงับยับยั้งปัญหาความขัดแย้งในสังคมไทยได้ทั้งหมดโดยสิ้นเชิง รูปแบบการสร้างความปรองดองในสังคมไทยโดยการประยุกต์นำพุทธวิธีการชำระอริกรรมมาใช้ในสังคมไทยให้บังเกิดผลได้อย่างแท้จริงนั้น รูปแบบพุทธวิธีการชำระอริกรรมที่นำมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง ในสังคมไทยที่นำไปสู่การสร้างความปรองดองนั้น ถือว่าหลักการและวิธีการทางพระพุทธศาสนา เน้นวิธีการป้องกันไม่ให้เกิดความขัดแย้ง โดยอาศัยหลักพุทธธรรมประกอบด้วย หลักปธาน ๔ หลักสาราณียธรรม ๖ หลักขันติธรรม หลักกัณฑ์ธรรม หลักสามัคคีธรรม หลักอภิธานิยธรรม ๗ หลักสัพปุริสธรรม หลักทศ ๖ หลักสังคหวัตถุธรรม ๔ หลักพรหมวิหารธรรม ๔ หลักกอดิ ๔ หลักฆราวาสธรรม ๔ และหลักของศีล ๕ ซึ่งหลักพุทธธรรมเหล่านี้สามารถนำไปเป็นฐานหรือเครื่องมือในการเยียวยาทางจิตใจ การใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ การเล่าความจริงและการชดเชย เพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งในกระบวนการสร้างความปรองดองในสังคมไทยได้อย่างมั่นคงและบังเกิดสันติสุขพร้อมทั้งความเจริญรุ่งเรืองให้แก่สังคมไทยต่อไป^{๑๖}

ด้านการแก้ไขข้อขัดข้อง พระสังฆาธิการจะต้องศึกษาระเบียบ หลักเกณฑ์ วิธีการแก้ไข ปัญหา ให้เป็นไปตามหลักพระธรรมวินัยและกฎหมายบ้านเมือง จัดลำดับสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้น กำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงานในการแก้ปัญหาชัดเจน แก้ไขปัญหาด้วยวิธีการที่ถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัยเกิดธรรมาภิบาลกับทุกฝ่าย ประสานงานกับฝ่ายบ้านเมืองหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบในการให้ข้อมูลความรู้ที่ถูกต้องแก่พุทธศาสนิกชนและประชาชนทั่วไป สอดคล้องกับแนวคิดของ แนวคิด **กันตยา เพิ่มผล**^{๑๗} ได้กล่าวถึงการพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานว่า เป็นการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมความสามารถและทักษะในการทำงานของตนเองหรือผู้อื่นให้ดีขึ้นเจริญขึ้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร อันจะทำให้ตนเองผู้อื่นและองค์กรเกิดความสุขในที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ **อทิเทพ ผาธา** ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษารูปแบบและกระบวนการแก้ปัญหาในพระพุทธศาสนาเถรวาท : ศึกษาเฉพาะกรณีอริกรรมสมณะ ๗ และ กฎนิคหกรรมของมหาเถรสมาคมในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ พบว่า กระบวนการแก้ปัญหาควรมีการประยุกต์รูปแบบและกระบวนการแก้ไขปัญหาคณะสงฆ์ให้สอดคล้องกับพระธรรมวินัยและเหมาะสมกับยุคสมัย

^{๑๖} พระเทพปริยัติเมธี (สฤษฏี สิริโระ), กระบวนการสร้างความปรองดองในสังคมไทยตามรูปแบบพุทธวิธีการชำระอริกรรม, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต** (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

^{๑๗} กันตยา เพิ่มผล, **การพัฒนาประสิทธิภาพการทำงาน**, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๔๑), หน้า ๖-๗.

ด้วยการจัดการศึกษาเพื่อให้คณะสงฆ์ทุกระดับมีความรู้เกี่ยวกับหลักพระธรรม วินัยและกฎหมาย โดยเฉพาะวิธีการดำเนินการตามกระบวนการของพระราชบัญญัติและกฏนิคกรรมรวมถึงกฏของมหาเถรสมาคมอื่นๆโดยการร่วมมือของ สถาบันการศึกษาและหน่วยงานด้านการปกครองคณะสงฆ์และรัฐบาลเพื่อให้คณะสงฆ์ สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็ว สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูสังวรสุตกิจ (อนันต์ ญาณสวโร)** ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาองค์การพระพุทธศาสนาในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนบน ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดทฤษฎีที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาองค์การพระพุทธศาสนาในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนบน ด้านการปกครองพบว่าการทำงานเป็นทีมจะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด ^{๑๘}

ด้านการควบคุมบังคับบัญชา พระสังฆาธิการต้องกำหนดข้อปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยในเขตปกครอง ใช้หลักพุทธธรรม หลักธรรมาภิบาลในการควบคุมบังคับบัญชา มีระบบส่งเสริมสร้างขวัญและกำลังใจแก่พระสงฆ์ที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ จัดระบบดูแลช่วยเหลือแก่พระสงฆ์ที่ต้องการความช่วยเหลือในการปฏิบัติงาน ตลอดจนพัฒนาทักษะด้านต่าง ๆ ทั้งทางธรรมและทางโลกให้สามารถรู้เท่าทันโลกปัจจุบัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ **วาสิตา เกิดผล ประสพศักดิ์**^{๑๙} ศึกษาวิจัยเรื่อง “แบบจำลองการบริหารเชิงพุทธบูรณาการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” ผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารท้องถิ่น ควรมีพรหมวิหาร ๔ ในการปกครององค์กรท้องถิ่นมีเมตตา กรุณา ปราปรณาดีต่อผู้ปฏิบัติงาน และประชาชนอย่างจริงจัง มีมุทิตา ยินดีส่งเสริมสนับสนุนในความสำเร็จของบุคลากรในท้องถิ่น และมีอุเบกขา เป็นธรรม ไม่ลาเอียงในการตัดสินใจ หรือประเมินผลงานของบุคลากร ผู้ปฏิบัติงานท้องถิ่น ควรมีสังคหวัตถุ ๔ ในการให้บริการสาธารณะท้องถิ่น เพื่อสร้างความพึงพอใจและเป็นที่ยอมรับของประชาชนผู้รับบริการ ทานให้ด้วยความจริงใจไม่หวังผลตอบแทน ปิยวาจากับประชาชนด้วยวาจาสุภาพ อ่อนน้อม สร้างความสามัคคีในท้องถิ่น อุตถจริยา ช่วยเหลือประชาชนอย่างเต็มที่ สมานัตตตา การวางตัวให้เหมาะสมในการให้บริการ ประชาชนผู้รับบริการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูพิพิธพัฒนโสภณ (สุบิน สุขเมโธ)** ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักอภิธานิยธรรม ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๒ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักอภิธานิยธรรมในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๒ มีการส่งเสริมให้มีความเข้มงวดกวดขันในพระวินัย ตลอดทั้งกฏและระเบียบและกฎหมาย บ้านเมืองที่เกี่ยวข้อง โดยให้ยึดปฏิบัติทั้งต่อตนเองและผู้อื่น หากเมื่อมีเหตุการณ์เกิดขึ้น ก็ให้มีการผ่อนผัน อนุโลมอาศัยหลักพรหมวิหารธรรมและพระวินัยเป็นที่ตั้ง มิให้มีการตัดสินด้วยอำนาจแห่งอคติ แต่ให้

^{๑๘}พระครูสังวรสุตกิจ (อนันต์ ญาณสวโร), “การพัฒนาองค์การพระพุทธศาสนาในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนบน”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต** (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖)

^{๑๙}วาสิตา เกิดผล ประสพศักดิ์, “แบบจำลองการบริหารเชิงพุทธบูรณาการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”, **ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

คำนึงถึงความถูกต้องและเหมาะสมตามพระพุทธบัญญัติโดยใช้วิธีการ “เข้มงวด กวดขัน ผ่อนผัน และอนุโลม” ตามลำดับสถานการณ์ต่างๆ^{๒๐} และสอดคล้องกับงานวิจัยของ**พระครูสุตธรรมพิทักษ์ (น้ำผึ้ง สุทธิโม)** ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผลการวิจัยพบว่าการสั่งการพระสังฆาธิการ เป็นเจ้าพนักงานของรัฐ มีหน้าที่ในการกำกับดูแลพระภิกษุ สามเณร ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม การประสานงานพระสังฆาธิการ ควรจะมีการประสานงานติดต่อกับผู้ช่วยเจ้าอาวาส เจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะจังหวัดเป็นต้น ร่วมมือร่วมใจกันทำหน้าที่ดูแลรักษาความเรียบร้อยให้ดี ในเขตพื้นที่นั้น ๆ พระสังฆาธิการมีหน้าที่ในการควบคุมทรัพยากรการปกครองคณะสงฆ์ทั้งปวง ให้เป็นไปตามลำดับชั้นการปกครอง การตรวจสอบการเงินภายในแต่ละวัด ผู้ปกครองควรจะนำเสนอเป็นรายงานประจำปีแจ้งให้เจ้าคณะจังหวัดทราบ^{๒๑}

การตรวจการและประชุมคณะสงฆ์ พระสังฆาธิการต้องมีแผนการดำเนินงานตรวจการและแผนการประชุมคณะสงฆ์ชัดเจน ผ่านอบรมเทคนิคการตรวจการและการประชุมสำหรับพระสังฆาธิการ สร้างความตระหนักในการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทหน้าที่ของตนเองอย่างเต็มที่ ปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจ เอาใจใส่ เคารพในความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีระบบการรายงานการตรวจการหรือบันทึกการตรวจการหรือการประชุมสงฆ์ที่ชัดเจน หมั่นพิจารณาตรวจสอบการทำงานให้ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย สอดคล้องกับแนวคิดของ**วีรพงษ์ เฉลิมาจิระรัตน์**^{๒๒} กล่าวว่า วงลอคเต็มมิ่งหรือวงลอค PDCA คือวิธีการที่เป้นขั้นตอนในการทำงานใหนงานเสร็จอย่างถูกต้องอย่างมีประสิทธิภาพ และเชื่อถือได้ ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน (Plan) การนำแผนไปสูการปฏิบัติ (Do) การตรวจสอบ ผลการ ปฏิบัติงาน (Check) และการปฏิบัติกาแก้ไขปัญหาที่ทำงานไม่บรรลุเป้าหมายตามแผนที่วางไว้ (Act) ดังนั้นการหมุนวงลอคเต็มมิ่ง (PDCA) อย่างต่อเนื่อง จึงเป้นสิ่งสำคัญที่ทำให้การบริหารงาน บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับแนวคิดของ **Katz D & Kahn R L.**^{๒๓} กล่าวว่า การบรรลุเป้าหมายขององค์กร มีปัจจัยสำคัญประกอบด้วย การฝึกอบรม ประสพการณ์ ความรู้สึผูกพันกับองค์กร ซึ่งมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพขององค์กร สอดคล้องกับงานวิจัยของ**พระครูสุตธรรมพิทักษ์ (น้ำผึ้ง สุทธิโม)** ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผลการวิจัยพบว่า หลักพุทธธรรมเหมาะสมกับการปกครองคณะสงฆ์ใน

^{๒๐}พระครูพิพิธพัฒนโสภณ (สุบิน สุเมโธ), “รูปแบบการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ตามหลัก อปทานิยธรรม ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๒”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต** (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

^{๒๑}พระครูสุตธรรมพิทักษ์ (น้ำผึ้ง สุทธิโม), “การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัด ประจวบคีรีขันธ์”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต** (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘).

^{๒๒}วีรพงษ์ เฉลิมาจิระรัตน์, **การแก้ปัญหาแบบคิวิซี**, (กรุงเทพมหานคร: สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี, ๒๕๔๗,) หน้า ๔๖.

^{๒๓}Katz D & Kahn R L., **The Social Psychology of Organizations**, (New York : Wiley, 1966), p. 226.

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ คือ หลักการบริหารนิยธรรม ๗ ด้านหมั่นประชุมเนื่องนิത്യ พระสังฆาธิการส่วนภูมิภาคตั้งแต่เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด จนถึงเจ้าอาวาส ควรจะมีการประชุมตามมติของเถรสมาคม ถือว่าเป็นการประชุมรับนโยบาย ปรีกษา แนะนำ แก้ไขทุกปัญหา ทุกระดับ เป็นแนวทางเดียวกันตลอดสาย ควรจะมีการรายงานการประชุมในทุกระดับให้ผู้บังคับบัญชาได้รับทราบด้วย ควรจะมีการจัดการประชุมอย่างต่อเนื่องในหมู่ผู้บริหารพระสังฆาธิการ พร้อมเพรียงกันประชุม ต้องเคารพกฎระเบียบ มีมารยาทที่ดีในการประชุม เคารพประธานในการประชุมทราบ^{๒๔}

แนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑ จากการสัมภาษณ์ สามารถสรุปเป็นแนวทางในการนำไปปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพได้ ดังนี้

P = พร้อมสรรพ (Perfection หรือ Provider) หมายถึง มีการวางแผน มีการจัดทำแผน การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการทุกระดับชั้นในเขตการปกครองคณะสงฆ์ทุกด้าน เช่น แผนพัฒนาบุคลากรในองค์กรสงฆ์ภาค ๑๑ การส่งเสริมการศึกษาของพระสังฆาธิการ ประเมินประสิทธิภาพการทำงาน เป็นต้น เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี มีแผนการพัฒนาแต่ละงานให้ชัดเจน โดยจัดทำแผนปฏิบัติ แผนพัฒนา แผนยุทธศาสตร์ เพื่อกำหนดทิศทางในการดำเนินงาน

O = ขับเคลื่อน (Operation) หมายถึง มีการจัดการองค์กร กำหนดโครงสร้างภาระงานต่าง ๆ การจัดองค์กรให้สอดคล้องกับการปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงบุคลากรเป็นหลักจัดแบ่งตามความสามารถที่เป็นจริงมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่ละบุคคลในองค์กรให้ชัดเจนแสดงสายการบังคับบัญชาเป็นลายลักษณ์อักษรนำสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง สร้างวัฒนธรรม และค่านิยมขององค์กรให้เป็นที่ยอมรับของบุคคลในองค์กร และสื่อให้บุคคลภายนอกยอมรับในอัตลักษณ์ขององค์กร จัดองค์กรด้านการปกครองโดยมุ่งเน้น ส่งเสริม และสนับสนุน การศึกษาอย่างจริงจัง สรรหาองค์กรที่จะสนับสนุนเรื่องการศึกษา เพื่อพัฒนาองค์กร พร้อมทั้งพัฒนาระบบงาน

C = เพื่อนร่วมงาน (Companion หรือ Company) หมายถึง มีการดำเนินงานด้านบุคลากร การทำงานเป็นทีม สร้างจุด “โฟกัส” เพื่อการทำงานเป็นทีม หนึ่งในหลาย ๆ สิ่งที่จะทำให้การทำงานเป็นทีม (Teamwork) ประสบความสำเร็จนั้น ทีมงานต้องไม่หลงลืมที่จะสร้างจุด “โฟกัส” ให้กับการทำงาน เพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างราบรื่น เมื่อคณะสงฆ์เข้าใจทิศทางของการทำงานอย่างถูกต้องครบถ้วนเหมือนกันแล้ว ก็จะทำให้การทำงานง่ายและสะดวกมากขึ้น เพราะเมื่อคณะสงฆ์รู้ทิศทาง ตลอดจนรู้ว่าที่จะต้องปฏิบัติงานอย่างไรจึงจะทำให้องค์กรสงฆ์ก้าวไปสู่เป้าหมายได้อย่างมั่นคง ไม่เพียงแต่การสร้างจุด “โฟกัส” จะช่วยให้การทำงานมีจุดมุ่งหมายเท่านั้น แต่การทำงาน

^{๒๔}พระครูสุตธรรมพิทักษ์ (น้ำผึ้ง สุตมโม), “การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘).

อย่างมีจุดโฟกัสยังช่วยทำให้เกิดความรู้สึกร่วม อันจะนำไปสู่การความสำเร็จของการทำงานเป็นทีมอีกด้วย

C = ประสานส่งเสริม (Coordination) หมายถึง มีการอำนวยความสะดวก ประสานสัมพันธ์ ส่งเสริมสนับสนุนทุกด้าน การจัดระเบียบวิธีการทำงาน เพื่อให้งานและเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ ร่วมมือปฏิบัติงานเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ไม่ทำให้งานซ้ำซ้อน ขัดแย้งกัน หรือเหลื่อมล้ำกัน ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่น สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และนโยบายขององค์กรสงฆ์นั้นอย่างสมานฉันท์และมีประสิทธิภาพ มีการติดต่อสื่อสารให้เกิดความคิดความเข้าใจในการร่วมมือปฏิบัติงานให้สอดคล้องทั้งเวลา และกิจกรรมที่จะต้องกระทำให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างสมานฉันท์ เพื่อให้งานดำเนินไปอย่างราบรื่น ไม่เกิดการดำเนินงานซ้ำซ้อน ขัดแย้ง หรือเหลื่อมล้ำกัน มีองค์ประกอบหลักที่สำคัญก็คือ ความร่วมมือซึ่งจะต้องมีความเข้าใจหรือมีการตกลงร่วมกัน มีการระดมความคิด วิธีการ เทคนิค การจัดหาทรัพยากรมาสนับสนุนการทำงานร่วมกัน เรื่องของจังหวะเวลา ซึ่งผู้ที่ปฏิบัติงานจะต้องมีความรับผิดชอบที่จะทำให้งานนั้นเป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนด โดยงานที่จะต้องมีความสอดคล้องกันอย่างเหมาะสม มีการสื่อสารที่ตรงกันอย่างรวดเร็วและราบรื่น รวมทั้งผู้ประสานจะต้องสามารถทำให้ทุกฝ่ายเข้าร่วมทำงานอย่างมีจุดมุ่งหมายเดียวกันตามวัตถุประสงค์ของงานที่กำหนดไว้ โดยก่อนการประสานงานจะต้องกำหนดความต้องการให้ชัดเจนว่าจะประสานงานให้เกิดอะไรหรือเป็นอย่างไร หรือจะทำให้ได้ผลลัพธ์อย่างไร

A = ประเมินปรับปรุง (Assessment) หมายถึง มีการกำกับดูแล ควบคุมตรวจสอบ ประเมินผลและปรับปรุงพัฒนา (Act) ในการประเมินปรับปรุงประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการนั้น มุ่งเน้นไปที่การประเมินระบบสมรรถนะ มีวัตถุประสงค์เพื่อนำมาใช้วัดระดับความสามารถที่มีอยู่จริงของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ เพื่อเปรียบเทียบกับระดับของสมรรถนะที่องค์กรสงฆ์ที่คาดหวังในแต่ละตำแหน่ง ทั้งนี้การประเมินของแต่ละองค์กรสงฆ์นั้น อาจแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ในการนำระบบ สมรรถนะมาใช้ และความพร้อมของบุคลากร ตลอดจนทรัพยากรและเวลาวิธีการประเมิน ระบบสมรรถนะ ซึ่งอาจจะใช้การประเมินโดยผู้บังคับบัญชา (Boss Assessment) ที่ให้ผู้บังคับบัญชาระดับสูงขึ้นไปเป็นผู้ประเมินผู้ใต้บังคับบัญชาฝ่ายเดียวเพราะเชื่อว่าผู้บังคับบัญชา จะรู้จักผู้ใต้บังคับบัญชามากที่สุด และต้องรับผิดชอบต่อการทำงานของผู้ใต้บังคับบัญชา หมายถึง การประเมินตามลำดับชั้นบังคับบัญชาขององค์กรสงฆ์ ได้แก่ เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และเจ้าอาวาส

จากแนวทางข้างต้นสรุปเป็นแนวปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมได้ดังนี้

๑) การพัฒนาด้านการวางแผน มีการวางแผนในการส่งเสริมคุณภาพของพระสังฆาธิการทุกระดับชั้นในเขตการปกครองคณะสงฆ์ทุกด้าน เช่น กำหนดนโยบายการปฏิบัติงานแต่ละปีให้ชัดเจนว่าคณะสงฆ์จะทำอะไรกันบ้าง ทำเป็นโครงการ พอสิ้นสุดโครงการ ก็ต้องประเมินสัมฤทธิ์ผล ส่งเสริม

การศึกษาทั้งด้านปริยัติและปฏิบัติ เพื่อพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการ และพระภิกษุสามเณร เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี มีแผนการพัฒนาแต่ละงานให้ชัดเจน โดยจัดทำแผนปฏิบัติ แผนพัฒนา แผนยุทธศาสตร์ เพื่อกำหนดทิศทางในการดำเนินงาน

๒) การพัฒนาด้านการจัดองค์กร จัดองค์กรตามความสามารถของบุคลากรให้มีความทำงานตามการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน จัดองค์กรให้สอดคล้องกับการปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงบุคลากรเป็นหลักจัดแบ่งตามความสามารถที่เป็นจริงมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่ละบุคคลในองค์กรให้ชัดเจนแสดงสายการบังคับบัญชาเป็นลายลักษณ์อักษรนำสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง สร้างวัฒนธรรม และค่านิยมขององค์กร ให้เป็นที่ยอมรับของบุคคลในองค์กร และสื่อให้บุคคลภายนอกยอมรับในอัตลักษณ์ขององค์กร จัดองค์กรด้านการปกครองโดยมุ่งเน้น ส่งเสริม และสนับสนุน การศึกษาอย่างจริงจัง สรรหาองค์กรที่จะสนับสนุนเรื่องการศึกษา เพื่อพัฒนาองค์กร พร้อมทั้งพัฒนาระบบงาน

๓) การพัฒนาด้านงานบุคลากร ส่งเสริมบุคลากรให้ได้ไปศึกษาดูงานในด้านที่สนใจหรือที่เกี่ยวกับงานที่ได้รับมอบหมาย ต้องมีการจัดอบรม ประชุม สัมมนา เพื่อสร้างให้พระสงฆ์มีวิสัยทัศน์ มีประสบการณ์ ในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิผล จัดอบรมพัฒนาบุคลากรในด้านต่างๆ เช่น ด้านเทคโนโลยี ด้านบัญชี ด้านระเบียบวินัย/มารยาทงานปกครองและเทคโนโลยีที่เกี่ยวกับงานปกครอง

๔) การพัฒนาด้านการอำนวยความสะดวก นำระเบียบกฎหมายของคณะสงฆ์ และของภาครัฐไปสร้างกติกาในการปฏิบัติภารกิจร่วมกันในการปฏิบัติภารกิจ และยอมรับในเรื่องของกฎระเบียบปฏิบัติตามกฎระเบียบเพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนา มีการติดตามงานตลอดเวลา จัดบุคลากรที่ถนัดในงานด้านการอำนวยความสะดวกมาคอยประสานงานเมื่อมีภารกิจต้องทำร่วมกัน ตั้งกองอำนวยความสะดวกในการประสานงานทุกโครงการ

๕) การพัฒนาด้านการกำกับดูแล เป็นไปในลักษณะที่ปรึกษา ร่วมคิดร่วมทำ ร่วมแก้ไข ทุกฝ่ายต้องมีการเชื่อมสัมพันธ์กัน มีการบริหารงานแบบบนลงล่าง มีเครื่องมือในการกำกับติดตามที่สอดคล้องกับภารกิจ แล้วนำผลการกำกับติดตามมาวิเคราะห์ เพื่อแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาอย่างมีแผนและเป็นระบบ มีคณะกรรมการในการดูแลแต่ละฝ่ายอย่างใกล้ชิดกำกับดูแลให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ คือ ๑. เตรียมการ ๒. ดำเนินการ ๓. ประเมินผล ๔. ประกาศผล ยกย่องเกียรติคุณ ๕. ให้การสนับสนุน

จากผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการนั้นจำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบหลาย ๆ อย่างในการบริหารจัดการจึงจะทำให้งานสำเร็จได้ และพระสังฆาธิการเองก็จำเป็นต้องมีความรู้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในคราวเดียวกัน การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานจึงต้องมีการบูรณาการระหว่างหลักทางพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ซึ่งเป็นหลักทางการบริหารอย่างใดอย่างหนึ่งในหลักทฤษฎีทางรัฐประศาสนตร์ปรับ

ประยุกต์ให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมในปัจจุบัน โดยลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับบริบทของงานวิจัยของ **พระครูสุตธรรมพิทักษ์ (น้ำผึ้ง สุธมโม)** ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ดำเนินการได้ดังนี้ ๑) การวางแผน : ผู้บริหารควรจะมีการวางแผนการปกครองอย่างต่อเนื่อง มีการประชุมปรึกษาผู้บริหารเพื่อวางแผนให้เป็นไปในทิศทางที่กำหนด ๒) การจัดองค์การ: จัดโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ให้มีการปรับเปลี่ยนพัฒนาอยู่เสมอ เปิดโอกาสให้บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาบริหารงาน มีการเปลี่ยนแปลงบุคลากรที่มีความเหมาะสมเข้ามาทำหน้าที่ ๓) การสั่งการ: พระสังฆาธิการ เป็นเจ้าพนักงานของรัฐ มีหน้าที่ในการกำกับดูแลพระภิกษุ สามเณร ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม ๔) การประสานงาน: พระสังฆาธิการ ควรจะมีการประสานงานติดต่อกับผู้ช่วยเจ้าอาวาส เจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะจังหวัดเป็นต้น ร่วมมือร่วมใจกันทำหน้าที่ดูแลรักษาความเรียบร้อยให้ดี ในเขตพื้นที่นั้น ๆ ๕) การควบคุม: พระสังฆาธิการมีหน้าที่ในการควบคุมทรัพยากรการปกครองคณะสงฆ์ทั้งปวง ให้เป็นไปตามลำดับชั้นการปกครอง การตรวจสอบการเงินภายในแต่ละวัด ผู้ปกครองควรจะนำเสนอเป็นรายงานประจำปีแจ้งให้เจ้าคณะจังหวัดทราบ^{๒๕} และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พชรพรรณ ชุ่มเปี่ยม** ได้วิจัยเรื่อง การบริหารงานพระสังฆาธิการในจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า แนวทางการพัฒนาการบริหารงานของพระสังฆาธิการในจังหวัดกำแพงเพชร ควรดำเนินการดังนี้ ๑) ด้านการวางแผน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดให้มีการถวายนความรู้เกี่ยวกับการวางแผน ๒) ด้านการจัดองค์การ กรมการศาสนาควรจัดทำรูปแบบหรือแผนภูมิการจัดองค์การ ๓) ด้านการบริหารงานบุคคล ควรมีการอบรมบุคคลที่เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาเพื่อให้มั่นใจว่าจะเข้ามาศึกษาพระธรรมวินัยอย่างแท้จริง ๔) ด้านการวินิจฉัยสั่งการ การบริหารวัดต้องให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในกิจกรรมของวัด ๕) ด้านการควบคุมงาน พระสังฆาธิการต้องปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัดเพื่อเป็นแบบอย่างแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ ๖) ด้านการประสานงาน ควรบริหารวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชนที่พัฒนาทั้งจิตใจและคุณภาพชีวิต จะก่อให้เกิดความสัมพันธ์การประสานงานที่ดีระหว่างประชาชนกับวัด ๗) ด้านการเสนอรายงาน ทุกวัดควรจัดให้มีหอกระจายข่าวเพื่อประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่วัดดำเนินการให้ชุมชนทราบ เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และสำนักงานศึกษาธิการอำเภอควรให้ความสำคัญกับการรายงานผลการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของวัด การรายงานผลแต่ละครั้งควรดำเนินการดังนี้ รวบรวม ตรวจสอบข้อมูลจัดประเภทเรื่องราว เรียงลำดับ สรุป และเตรียมเผยแพร่ข้อมูลเพื่อการเผยแพร่ข่าวสาร^{๒๖} และสอดคล้องกับแนวทางจากผลการวิจัยของ

^{๒๕}พระครูสุตธรรมพิทักษ์ (น้ำผึ้ง สุธมโม), “การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต** (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘).

^{๒๖}พชรพรรณ ชุ่มเปี่ยม, “การบริหารงานพระสังฆาธิการในจังหวัดกำแพงเพชร”, **รายงานการวิจัย**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, ๒๕๕๘), หน้า ๑-๓.

พระมหาธาตุ วิโรจโน (รุ่งชัยวิฑูร) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาพระสังฆาธิการเพื่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทั่วไปสรุปเป็นองค์ประกอบของการพัฒนาที่สำคัญเป็น ๔ ด้าน ใช้อักษรย่อภาษาอังกฤษว่า VETS ได้แก่ ๑) V; Vision, การสร้างวิสัยทัศน์ ๒) E; Education การให้การศึกษา ๓) T; Training การฝึกอบรม และ ๔) S; Study tour การไปดูงาน ส่วนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนา ได้แก่การพัฒนาตามหลักสิกขา ๓ พรหมวิหาร ๔ สังคหวัตถุ ๔ ภาวนา ๔ อิทธิบาท ๔ และสัพปุริสธรรม ๗ การพัฒนาพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน ทั้ง ๖ ด้าน ได้แก่ (๑) ด้านการปกครอง (๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ (๕) ด้านสาธารณูปการ (๖) ด้านสาธารณสงเคราะห์^{๒๗}

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑” จากข้อค้นพบจากการวิจัย ผู้วิจัยจึงเสนอแนะแนวทางเพื่อเป็นแนวทางในการเลือกนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑ ดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) กรมการศาสนา หรือสำนักงานพุทธศาสนาแห่งชาติและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการ ควรส่งเสริมและพัฒนาพระสังฆาธิการ ด้วยการจัดฝึกอบรมพัฒนาพระสังฆาธิการแต่ละระดับอย่างต่อเนื่อง

๒) สำนักงานพุทธศาสนาแห่งชาติหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกำหนดโครงสร้างองค์กรย่อย เพื่อช่วยเหลือสนับสนุนการปฏิบัติตามภารกิจหรือแผนงานของพระสังฆาธิการให้มีความชัดเจนต่อการปฏิบัติงาน

๓) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำหนดนโยบายลงพื้นที่ที่ตรวจเยี่ยมการปฏิบัติของพระสังฆาธิการอย่างเป็นระบบ และกำหนดระบบการให้คำปรึกษา และการสนับสนุนการปฏิบัติงานให้เป็นแนวทางที่ถูกต้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเกิดประสิทธิภาพอย่างแท้จริง

^{๒๗}พระมหาธาตุ วิโรจโน (รุ่งชัยวิฑูร), “รูปแบบการพัฒนาพระสังฆาธิการเพื่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต* (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

๑) **ด้านการดำเนินการปกครอง** พระสังฆาธิการระดับอำเภอควรรีเริ่มที่จะสร้างความเปลี่ยนแปลงตนเองในการปฏิบัติงานทุก ๆ ด้าน โดยเริ่มที่การวางแผน สร้างเครือข่าย ร่วมคิด ร่วมทำกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีระบบการปฏิบัติงาน ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมส่งเสริมสนับสนุน และปฏิบัติงานด้วยความรักในงาน เพียรพยายาม มุ่งมั่นพัฒนางานอย่างสม่ำเสมอ

๒) **ด้านการควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์** พระสังฆาธิการต้องเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งในการปฏิบัติตนและการปฏิบัติงาน สร้างความตระหนักและความมั่นใจในการปฏิบัติงาน จัดระบบกำกับ ติดตาม ควบคุม ตรวจสอบและให้มีระบบการช่วยเหลือฝึกทักษะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานกับการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน ตลอดจนการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

๓) **ด้านการระงับอธิกรณ์** พระสังฆาธิการที่จะทำหน้าที่ในการระงับอธิกรณ์ ต้องศึกษาทำความเข้าใจกฎระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ให้เข้าใจอย่างถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัยและหลักกฎหมายบ้านเมือง หมั่นฝึกพัฒนาทักษะและเทคนิคที่จำเป็นสำหรับการระงับอธิกรณ์ มีแผนงาน และเป้าหมายการปฏิบัติงานชัดเจน สามารถตรวจสอบประเมินได้

๔) **การแก้ไขข้อขัดข้อง** พระสังฆาธิการจะต้องศึกษาทำความเข้าใจระเบียบหลักเกณฑ์ ขั้นตอนในการปฏิบัติงานชัดเจน จัดลำดับสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้น กำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงานในการแก้ปัญหาชัดเจน สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาติดตามและปฏิบัติงานเชิงรุก ปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจ เคารพความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และมีการรายงานหรือประเมินผลการปฏิบัติงานเสนอต่อผู้บังคับบัญชาระดับสูงต่อไป

๕) **ด้านการควบคุมบังคับบัญชา** พระสังฆาธิการต้องพัฒนาตนเอง โดยการสร้างความรู้ความเข้าใจในอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติงานของตน ยึดหลักพระธรรมวินัยและหลักการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข โดยใช้หลักพุทธธรรม หลักธรรมาภิบาลในการควบคุมบังคับบัญชา มีระบบส่งเสริมสร้างขวัญและกำลังใจแก่พระสงฆ์ที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ จัดระบบดูแลช่วยเหลือแก่พระสงฆ์ที่ต้องการความช่วยเหลือในการปฏิบัติงาน ตลอดจนพัฒนาทักษะด้านต่าง ๆ ทั้งทางธรรมและทางโลก ให้สามารถรู้เท่าทันโลกปัจจุบัน

๖) **การตรวจการและประชุมคณะสงฆ์** พระสังฆาธิการควรสร้างความตระหนักในการแก้ปัญหาและการให้ความช่วยเหลือ ปฏิบัติตามขั้นตอนและกระบวนการตรวจการคณะสงฆ์ได้ถูกต้อง ฝึกทักษะและเทคนิคที่จำเป็นการตรวจการหรือการประชุม ปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจ เอาใจใส่ เคารพในความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีระบบการรายงานการตรวจการหรือบันทึกการตรวจการหรือการประชุมสงฆ์ที่ชัดเจน หมั่นพิจารณาตรวจสอบการทำงานให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

หากมีการวิจัยเกี่ยวกับ “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑” ในครั้งต่อไป ผู้วิจัยขอเสนอแนะการดำเนินการวิจัยในลักษณะต่อไปนี้

๑) ควรมีการศึกษารวบรวมข้อมูลเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ในการปฏิบัติของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ เพื่อพัฒนาทักษะและเทคนิคที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑

๒) ควรมีการนำผลการศึกษาไปทดลองใช้กับพระสังฆาธิการเพื่อนำมาปรับปรุงกระบวนการหรือวิธีการที่เหมาะสมกับพระสังฆาธิการในแต่ละเขตการปกครองคณะสงฆ์แต่ละภาค

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย :

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

กรมการศาสนา. **การคณะสงฆ์และการพระศาสนา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐.
_____ . **คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์ และการพระศาสนา**.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐.

กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ. **ความหมายของคำว่าศักยภาพ**. กรุงเทพมหานคร : กรมวิชาการการพิมพ์, ๒๕๔๓.

คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **การปกครองคณะสงฆ์ไทย**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

คณาจารย์แห่งโรงพิมพ์เลี้ยงเสียง. **นวโกวาท ฉบับมาตรฐาน**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เลี้ยงเสียง, ๒๕๕๓.

ทวี มณีสาย และจารีรักษ์ วีระหงส์. **การควบคุมคุณภาพ**. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ, ๒๕๔๖.

ทวี ทิมชา. **การพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๘.

ธงชัย สันติวงษ์. **ทฤษฎีการจูงใจ**. พิมพ์ครั้งที่ ๙. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๓.

_____ . **องค์การและการบริหาร**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร : วีอินเตอร์พรีน, ๒๕๕๐.

นภดล เวชสวัสดิ์. **บุคลิกภาพสู่ความเป็นผู้นำ**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ซีเอ็ดเคชั่น, ๒๕๓๓.

บุญมี แทนแก้ว. **จริยศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๙.

ประสงค์ ประณีตพลกรัง และคณะ. **การบริหารการผลิตและการปฏิบัติการ**. กรุงเทพมหานคร : Diamond in Business World, ๒๕๕๓.

ปิ่น มุกข์กันต์, พ.อ. **บันทึกธรรม ฉบับสมบูรณ์**. กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

_____ . **มงคลชีวิต ภาค ๒**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

พระครูมงคลคีลวงค์ (กุศล คนธวโร) และคณะ. **พระสงฆ์กับการพัฒนาชนบท การแสวงหาเส้นทาง
การพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย**. ๒๕๒๖.

บรรณานุกรม (ต่อ)

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปโย). **คู่มือพระสังฆาธิการ ว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐.

_____. **การคณะสงฆ์และการศาสนา**. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕).

_____. **เอกสารประกอบคำบรรยายเรื่อง การคณะสงฆ์ และการพระศาสนา**, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

พระเทพวิสุทธิญาณ (อุบล นันทโก). **อธิบายธรรมวิภาค ปริเฉทที่ ๑**. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). **ทำอย่างไรจึงจะเรียนเก่ง**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

พระธรรมญาณมุนี (ทองย้อย กิตติทินโน). **การแสวงหาเส้นทางพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย**. กรุงเทพมหานคร : กองแผนงาน กรมการศาสนา, ๒๕๒๗.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). **นิติศาสตร์แนวพุทธ**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๑.

_____. **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

_____. **ความสำคัญของพระพุทธรูปในฐานะศาสนาประจำชาติ**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหธรรม จำกัด, ๒๕๓๗.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๙.

_____. **พระพุทธรูปพัฒนาคณะและสังคม**. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๙.

พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (หลวงพ่อบุญญานันทภิกขุ). **งานคือชีวิต ชีวิตคืองานบันดาลสุข**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันบันลือธรรม, ม.ป.ป.

พระพุทธรญาณ, (ทองย้อย กิตติทินโน). **ธรรมญาณนิพนธ์ : ๑๐๐ ปี พระพุทธรญาณ**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๘.

พระไพศาล วิสาโล. **พระพุทธรูปไทยในอนาคตแนวโน้มและทางออกจากวิกฤต**. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสดศรีสฤษดิ์วงศ์, ๒๕๔๖.

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). **การปกครองคณะสงฆ์ไทย**. พิมพ์ครั้งที่ ๙. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๙.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- พระศรีศาสนวงศ์ (มีชัย วีรปญโญ). **อธิบายกฎหมายเถรสมาคม**, กรุงเทพมหานคร : หจก.ประยูร
สาส์นไทยการพิมพ์, ๒๕๕๑.
- พระสมชาย ฐานวุฑโฒ. **มงคลชีวิต ฉบับท้าวหน้า**. กรุงเทพมหานคร : ชมรมพุทธศาสตร์สากล
ในอุปถัมภ์สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า, ๒๕๕๔.
- พุทธทาสภิกขุ. **การทำงานที่เป็นสุข**. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๓๗.
- ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒**. กรุงเทพมหานคร :
นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, ๒๕๔๖.
- _____ . **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒**. กรุงเทพมหานคร :
นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, ๒๕๔๖.
- วรัท พฤษภาทูลกันท์. **ประสิทธิภาพและประสิทธิผล**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช,
๒๕๕๑.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. **แนวคิดทางรัฐประศาสนศาสตร์การประยุกต์และการพัฒนา**.
กรุงเทพมหานคร : พอเพชพับลิชชิงเฮ้าส์, ๒๕๔๙.
- วีรพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์. **ข้อกำหนดระบบบริการคุณภาพ ISO 9001 : 2000 ฉบับสมบูรณ์**.
กรุงเทพมหานคร : สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, ๒๕๔๗.
- เศียร เศวต. **ศักยภาพที่ยิ่งใหญ่ของมนุษย์**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ชีวิต, ๒๕๓๒.
- สมคิด บางโม. **องค์การและการจัดการ**. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ดีจำกัด, ๒๕๔๐.
- สมใจ ลักษณะ. **การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เพิ่มทรัพย์
การพิมพ์, ๒๕๔๙.
- สมพร เทพสิทธิ์า. **คุณธรรมและจริยธรรม**. กรุงเทพมหานคร : สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยใน
พระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๔๒.
- สมิต อาชวณิชกุล. **พัฒนาแนวทางก้าวหน้าแนวทางปรับปรุงตนเองสู่ความสำเร็จ**. กรุงเทพมหานคร
: นวสารินการพิมพ์, ๒๕๔๔.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. **การพัฒนาชุมชนแบบจัดการ**. กรุงเทพมหานคร : เอมีเทรตติ้ง, ๒๕๔๑.
- _____ . **ทฤษฎีองค์กรประสิทธิภาพ**. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๔.
- สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดชัยภูมิ. **เอกสารรายงานประจำปี ๒๕๕๘-๒๕๕๙**. วัดชัยภูมิพิทักษ์ (ผาเก็ง)
ตำบลกุดชุมแสง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ, ธันวาคม ๒๕๕๖.
- สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา. **เอกสารรายงานประจำปี ๒๕๕๘-๒๕๕๙** วัดสระแก ตำบล
ในเมือง อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา, ธันวาคม ๒๕๕๖.

บรรณานุกรม (ต่อ)

สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดบุรีรัมย์. เอกสารรายงานประจำปี ๒๕๕๘-๒๕๕๙. วัดกลาง ตำบลในเมือง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์, ธันวาคม ๒๕๕๖.

สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์. เอกสารรายงานประจำปี ๒๕๕๘-๒๕๕๙. วัดศาลาลอย (พระอารามหลวง) ตำบลในเมือง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์, ธันวาคม ๒๕๕๖.

สำนักงานเจ้าคณะภาค ๑๖. **คู่มือปฏิบัติงานการคณะสงฆ์**. สุราษฎร์ธานี : สำนักงานเลขาธิการเจ้าคณะภาค ๑๖ วัดท่าไทร, ๒๕๕๗.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. **คู่มือพระสังฆาธิการ**, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. ๒๕๕๘.

_____ . **ทำเนียบพระสังฆาธิการ**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. ๒๕๕๕.

สุวรีย์ ศิริโกภากรมย์. **การวิจัยทางการศึกษา**. ลพบุรี : สถาบันราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๕๖.

แสวง อุดมศรี. **การปกครองคณะสงฆ์ไทย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙.

อนิวัช แก้วจำนง. **หลักการจัดการ**. พิมพ์ครั้งที่ ๕. สงขลา : ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๕๗.

อุทัย บุญประเสริฐ. **การบริหารจัดการสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management)**, กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

(๓) วารสาร :

นภดล เสงเจริญ. “เทคนิคการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ.” **วารสารข้าราชการ**. ปีที่ ๔๔ ฉบับที่ ๒ (มีนาคม-เมษายน ๒๕๕๖) : ๒๓-๒๔.

พระธรรมญาณมุนี. “วัดจะช่วยชาวบ้านได้อย่างไร,” **การแสวงหาเส้นทางการพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย**, ๒๕๒๖ : ๓๙-๔๒.

สมชัย จิตสุชน, “การกระจายรายได้ : บทสำรวจความรู้,” **วารสารเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์**, ปีที่ ๒๒ ฉบับที่ ๓ (กันยายน ๒๕๕๗) : ๗๗-๗๘.

สมภาร พรหมทาม. “ศีลธรรมกับกฎหมายมุมมองจากพุทธศาสนา” ใน **พุทธศาสนศึกษา**, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๒-๓ (พฤษภาคม-ธันวาคม ๒๕๕๑) : ๕๑-๕๒.

บรรณานุกรม (ต่อ)

(๔) บทความในหนังสือพิมพ์

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) : “ธรรมในใจของนักบริหารไฮโซ”, ไทยรัฐ, (๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๑) : ๒๔.

(๕) วิทยานิพนธ์ :

นพรัตน์ พบลภ. “การพัฒนารูปแบบการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดและดำเนินงานของวิทยาลัยพลศึกษา”. วิทยานิพนธ์ปริญญาศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

ณัฐหทัย ชลายนวัฒน์, “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักธรรม : กรณีศึกษา บริษัท ๕๐๕ โภคภัณฑ์ จำกัด”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพัฒนาแรงงานและสวัสดิการมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๖.

พระครูพิพิธพัฒนโสภณ (สุบิน สุขเมโธ). “รูปแบบการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ตามหลักอภิธานธรรม ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๒”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

พระครูวัชรสุวรรณาทธ ธรรมโชโต (ลูกซูป เกตุเชียว). “การประยุกต์ใช้อิทธิบาทธรรมเพื่อส่งเสริมกลยุทธ์การอนุรักษ์โบราณสถานของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๕”. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.

พระครูวิสุทธานันทคุณ (สุรศักดิ์ วิสุทธาจาโร). “การบริหารจัดการวัดเพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.

พระครูสังวรสุตกิจ (อนันต์ ญาณส่วโร). “การพัฒนาองค์การพระพุทธศาสนาในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนบน”. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

พระครูสันติธรรมาภิรัต (บุญชัย สนติกโร). “การพัฒนารูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๕”. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- พระครูสุตธรรมพิทักษ์ (น้ำผึ้ง สุธมโม). “การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์”.
วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย :
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.
- พระโชติ บดีรัฐ, “การบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๔ เพื่อความ
 มั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา”. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิต
 วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, ๒๕๕๔.
- พระเทพปริยัติเมธี (สฤกษ์ สิริธโร), กระบวนการสร้างความปรองดองในสังคมไทยตามรูปแบบพุทธ
 วิธีการชำระอธิกรณ์, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต** สาขาวิชารัฐประศาสน
 ศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.
- พระเทพรัตนสุธี (สมศักดิ์ โชติธโร). “กลยุทธ์การปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑”. **วิทยานิพนธ์ปริญญา
 พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต** (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย
 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.
- พระมหาธฤติ วิโรจโน (รุ่งชัยวิฑูร). “รูปแบบการพัฒนาพระสังฆาธิการเพื่อประสิทธิภาพการบริหาร
 กิจการคณะสงฆ์”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต** สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์.
 บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.
- พระมหาวิระชัย ชยวิโร. “การพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการศาสนสมบัติวัดของคณะสงฆ์ไทย”.
วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
 ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.
- พระมหาศรณชัย มหาปุณโณ (การะเวก). “การพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ
 ในยุคโลกาภิวัตน์”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต** สาขาวิชารัฐประศาสน
 ศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.
- พระอำนวยการ หมอกเมฆ. “กลยุทธ์การบริหารวัดในพระพุทธศาสนาสำหรับเจ้าอาวาสวัดราษฎร์ในเขต
 หนเหนือ ภาค ๔”. **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย
 ภาคกลาง, ๒๕๕๓.
- วาสิตา เกิดผล ประสพศักดิ์, “แบบจำลองการบริหารเชิงพุทธบูรณาการขององค์กรปกครองส่วน
 ท้องถิ่น” **ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต** สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์.
 บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

บรรณานุกรม (ต่อ)

อติเทพ ผาทา, “การศึกษารูปแบบและกระบวนการแก้ปัญหาในพระพุทธศาสนาเถรวาท : ศึกษาเฉพาะกรณีอธิกรณสมณะ ๗ และ กฎนิคกรรมของมหาเถรสมาคมในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕” **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ดุขฎฐิบัณฑิต** (พระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

อาชาดา สุดเส้นผม, “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมของกรมธุรกิจพลังงาน กระทรวงพลังงาน”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ดุขฎฐิบัณฑิต** (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

(๖) รายงานวิจัย :

กัญญนันท์ ภัทร์สรณ์ศิริ. “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากร : กรณีศึกษาสำหรับสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน”. **รายงานวิจัย**. คณะวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี สถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน, ๒๕๕๕.

ขวัญใจ สนธิสวัสดิ์. “ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของงานบัญชี กองคลัง สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยรามคำแหง”. **รายงานวิจัย**. สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๖.

จินตนา พรหมนิมิต. “ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของงานบริการการศึกษาคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง”. **รายงานวิจัย**. คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๓.

โชติกา ศิลเกษ. “ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของงานธุรการ กองงานวิทยาเขตบางนา สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยรามคำแหง”. **รายงานการวิจัย**. สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๙.

ปัทมา จักรรัตน์ และคณะ. “ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุนคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่”. **รายงานวิจัย**. คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๔.

พชรพรรณ ชุ่มเปี่ยม. “การบริหารงานพระสังฆาธิการในจังหวัดกำแพงเพชร”. **รายงานการวิจัย**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, ๒๕๔๘.

พรเพ็ญ ชัยคาริยะสกุล. “การดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานวัดในพุทธศาสนา : ศึกษาเฉพาะกรณีวัดบึงปลาญชัย อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด”. **รายงานการวิจัย**. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๓.

บรรณานุกรม (ต่อ)

วิโรจน์ สารัตนะ, **การบริหาร**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทอักษรภาพพัฒนา จำกัด, ๒๕๔๕.
 ยุพาภรณ์ อุไรรัตน์ และ นางฉันทยาภรณ์ ดาจติ. “ส่วนประสมการตลาดภายในต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย”. **รายงานการวิจัย. คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย, ๒๕๕๔.**

(๗) ข้อมูลออนไลน์

มัทธรา ธรรมบุศน์. **คุณภาพในการทำงาน**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.chanda.ac.th>.
 [๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๖].

วัชริน ขวัญพะงุ่น. **หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :
<http://gotohow.org/blog/watcharin>. [๒ มกราคม ๒๕๕๗].

๒. ภาษาอังกฤษ :

(๑) Books

Becker, S., & Neuhauser, D, **The Efficient Organization**, New York: Elsevier Scientific, 1975.

Bowditch, James L and Buono, Anthony. **F.A Primer on Organization Behavior**. 2nded. New York : John Wiley and Sons, 1990.

Coralie Bryant and Louise G. White, **Managing development in the third world**, Colorado : Westview Press, 1982.

Denis Goulet, **The cruel choice: A new concept in the theory of development**, New York : Atheneum, 1904.

Gibson J. L. and others. **Organization**. 6thed. Texas : Business, 1988.

Gulick, L. and L. Urwick, **Papers on the science of administration**. New York : Columbia University, 1973.

Herbert, Simon A. , Donald W. Smithburg and Victor A. Thompson, **Public Administration**. New York : Alfred A. Knopf, 1960.

Katz D & Kahn R L. **The Social Psychology of Organizations**. New York: Wiley, 1966.

Katz D & Kahn R L., **The Social Psychology of Organizations**, New York : Wiley, 1966.

Michael P. Todaro. **Economic development**, 5th ed, New York: Longman, 1994.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- Millet, John D. **Management the Public Service**. New York : McGraw-Hill, 1954.
- Peterson, E. & Plowman, E.G. **Business Organization and Management**. Homewood, Illinois : Richard D. Irwin, 1953.
- Price, A, “Human resource management”, **In A Business Context**. 2^{ed}. London : Thomson Learning, 2004.
- Svante Ersson and Jan-Erik Lane, “Democracy and development: A statistical exploration,”In **Democracy and development: Theory and practice**, Adrian Leftwich, ed. Cambridge: Polity Press, 1996.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

รายนามผู้ให้ข้อมูลเพื่อการวิจัย (สัมภาษณ์)

รายนามผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย
ประกอบด้วย

๑. รองศาสตราจารย์ ดร.อภิรักษ์ จันทะนี อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วังน้อย
๒. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุธานันท์ โพธิ์ชาธาร อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
๓. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปฎิภากร มหรรษนาธิบัติ อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา
๔. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรายุ ททรัพย์สิน อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
๕. ดร.วันชัย สุขตาม อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

รายนามผู้ให้ข้อมูลเพื่อการวิจัย (สัมภาษณ์) ประกอบด้วย

- ๑) พระธรรมโมลี ดร. (ทองอยู่ ญาณวิสุทฺโธ) ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค ๑๑
- ๒) พระราชวิมลโมลี (ดำรง ทิฏฐธมโม) เจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา
- ๓) พระราชปริยัติกวี (สุพจน์ โชติญาโณ) เจ้าคณะจังหวัดบุรีรัมย์
- ๔) พระเทพภาวนาวิกรม วิ. (บุญมา ปุณฺณภริโต) เจ้าคณะจังหวัดชัยภูมิ
- ๕) พระโสภณปริยัตยาภรณ์ (ฉัตร สจจวโร) เจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์
- ๖) พระครูศรีภาวนาวิสุทธิ (ประกอบ ปภงฺกโร) เจ้าคณะอำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา
- ๗) พระครูศรีปริยัตยารักษ์ (ประสงค์ กิตติปญฺโญ) เลขานุการเจ้าคณะอำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา
- ๘) พระครูสิริวิชิรากร (สมพร อริยปญฺโญ) เจ้าคณะอำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ
- ๙) พระมหาสมวงษ์ สีลภูโต เจ้าคณะอำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ
- ๑๐) พระครูสิริศณารักษ์ (ผล ปิยธมฺโม) เจ้าคณะอำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์

๑๑) พระครูนิเทศธรรมคุณ (วินัย ฐานิสฺสโร) เจ้าคณะอำเภอโนนดินแดง จังหวัดบุรีรัมย์

๑๒) พระครูรัตนญาณวิมล (มนตรี รตนาโณ) เลขานุการ เจ้าคณะอำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์

๑๓) พระครูสิริพรหมสร (สมพงษ์ พรหมสโร) เจ้าคณะอำเภอบำเหน็จ จังหวัดสุรินทร์

๑๔) พระครูรัตนธรรมานุรักษ์ (ภูชิต ยสินฺธโร) รองเจ้าคณะอำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์

๑๕) พระครูอุตรประชาณุกุล (อุดม สารเมธี) เจ้าคณะตำบลแกใหญ่ อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

๑๖) นายบัญญัติชอุท นาคมุจลินท์ ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดนครราชสีมา

๑๗) นายประสงค์ ทองประ นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ รักษาการแทน ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดบุรีรัมย์

๑๘) นางปรีดา ชาตวิฑู อำนาจการสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดชัยภูมิ

๑๙) นายเพทาย สดทรงศิลป์ ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดสุรินทร์

๒๐) นายวัชรนนท์ มั่นใจ ปราชญ์ชาวบ้าน อดีตวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์ อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

๒๑) นายเอือก มีแก้ว กำนันตำบลนาดี อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

๒๒) นายเสรี อุปลัมภ์ หัวหน้าศูนย์สมุนไพรรตบัลไพร์ ตำบลสลักไถ อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

๒๓) นายวิยะ ศรีพรหม ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบ้านละเวียงแปลงคุรุ-ราษฎร์บำรุง ตำบลละเวียง อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์

๒๔) นายประยงค์ ศรีแก้ว ผู้ใหญ่บ้านโคกรัมย์พัฒนา หมู่ ๑๖ ตำบลกระเทียม อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์

๒๕) นายเกลียม คัชมา ไวยาวัจจรวัดป่าเจริญผล อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์

รายนามผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Focus Group Discussion) ประกอบด้วย

๑. พระศรีธีรพงศ์ (อุดม สารเมธี) เลขานุการเจ้าคณะภาค ๑๑
๒. พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา ดร. ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วังน้อย
๓. พระมหาโชวี ทสสนีโย ดร., ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการสังคม อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
๔. พระมหาบุญเกิด กตเวที ดร. วัดกทลिनาราม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์
๕. ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง ผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต (นานาชาติ) อดีตสมาชิกวุฒิสภาจังหวัดนครราชสีมา
๖. ผศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์ หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์
๗. นายประสงค์ จักรคำ ผู้ตรวจราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
๘. นายวีระ ดาวศรี ผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการและกิจการคณะสงฆ์ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์
๙. ดร.ประดิษฐ์ ชื่นบาน อาจารย์ประจำกลุ่มวิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
๑๐. พระเจริญ จิริปัญญา ดร. นักวิชาการทางรัฐประศาสนศาสตร์

ภาคผนวก ข

- หนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย
- หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย (เชิงปริมาณ/
เชิงคุณภาพ)
- หนังสือเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม(Focus Group Discussion)

หนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๑๓

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยู่เยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๒๒ มกราคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เจริญพร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จिरायุ ทรัพย์สิน อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ เล่ม

๒. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระมหาวิจิต ญา ยา ธีรวโโส รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๔๐๕๔
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเจริญพรเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วังน้อย)

๑๐. เคศุณย นอสนันท์
กิตติปัญญา ๑๑๖๒๕๖๖
นางสาววิภา นนทชา และ น. วิภา นนทชา
๑๕๐ ๑๕๖ ๑๕๗
๑๕๘ ๑๕๙ ๑๖๐
๑๖๑ ๑๖๒ ๑๖๓
๑๖๔ ๑๖๕ ๑๖๖
๑๖๗ ๑๖๘ ๑๖๙
๑๗๐ ๑๗๑ ๑๗๒
๑๗๓ ๑๗๔ ๑๗๕
๑๗๖ ๑๗๗ ๑๗๘
๑๗๙ ๑๘๐ ๑๘๑
๑๘๒ ๑๘๓ ๑๘๔
๑๘๕ ๑๘๖ ๑๘๗
๑๘๘ ๑๘๙ ๑๙๐
๑๙๑ ๑๙๒ ๑๙๓
๑๙๔ ๑๙๕ ๑๙๖
๑๙๗ ๑๙๘ ๑๙๙
๒๐๐ ๒๐๑ ๒๐๒
๒๐๓ ๒๐๔ ๒๐๕
๒๐๖ ๒๐๗ ๒๐๘
๒๐๙ ๒๑๐ ๒๑๑
๒๑๒ ๒๑๓ ๒๑๔
๒๑๕ ๒๑๖ ๒๑๗
๒๑๘ ๒๑๙ ๒๒๐
๒๒๑ ๒๒๒ ๒๒๓
๒๒๔ ๒๒๕ ๒๒๖
๒๒๗ ๒๒๘ ๒๒๙
๒๓๐ ๒๓๑ ๒๓๒
๒๓๓ ๒๓๔ ๒๓๕
๒๓๖ ๒๓๗ ๒๓๘
๒๓๙ ๒๔๐ ๒๔๑
๒๔๒ ๒๔๓ ๒๔๔
๒๔๕ ๒๔๖ ๒๔๗
๒๔๘ ๒๔๙ ๒๕๐

ผู้ประสานงาน: พระมหาวิจิต ธีรวโโส

โทรศัพท์ติดต่อ : ๐๘๒-๑๔๖-๗๔๕๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๑๓

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
 ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุธาราม แขวงบางขุนนนท์
 เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
 อยูธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
 โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๕ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๒๒ มกราคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์
 เจริญพร อาจารย์ ดร.วันชัย สุขตาม อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
 สิ่งส่งมาด้วย ๑. โครงร่างวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ เล่ม
 ๒. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระมหาวีศิต ฉายา ธีรวโส รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๔๐๕๔
 นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเจริญพรเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

อนทน
 ธีรวโส
 ศ.ก.พ.

ขอเจริญพร

(พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา, ดร.)
 ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
 สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วังน้อย)

ผู้ประสานงาน: พระมหาวีศิต ธีรวโส
 โทรติดต่อก่อน . ๐๘๒-๑๔๖-๗๔๕๔

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๖๖๖

วันที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เจริญพร รองศาสตราจารย์ ดร.อภิรักษ์ จันตะนี

ด้วย พระมหาวิศิต ฉายา อีรวโส รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๔๐๕๔ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดมหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเจริญพรเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วังน้อย)

ผู้ประสานงาน: พระมหาวิศิต อีรวโส

โทรติดต่อ. ๐๘๒-๑๔๖-๗๕๕๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๑๓

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาศาสนศาสตร์
ภาควิชาปรัชญา ศณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยู่ชยา : ๗๔ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอรังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๒๒ มกราคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขออนุมัติตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์
เจริญพร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรานันท์ โพธิ์ชารร รองอธิการบดีฝ่ายพัฒนานักศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ เล่ม
๒. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระมหาวีศิต ฉายา อีรวโส รัทสประจำตวันิสิต ๕๕๐๑๕๐๑๕๔
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระ
สังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาศาสนศาสตร์
พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเจริญพรเชิญท่าน
เป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็น
อย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ
โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาปรัชญาศาสนศาสตร์ (วังน้อย)

ผู้ประสานงาน: พระมหาวีศิต อีรวโส

โทรศัพท์ต่อ. ๐๘๒-๑๔๖-๗๔๕๔

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕๒/๖๖๖

วันที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เจริญพร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปฏิภากร มหรรษนาธิปัตติ อาจารย์ประจำสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

ด้วย พระมหาวิจิต ญาชา อีรวโรโส รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๔๐๕๔ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเจริญพรเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปณฺโณ, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วังน้อย)

ผู้ประสานงาน: พระมหาวิจิต อีรวโรโส

โทรศัพท์ต่อ. ๐๘๒-๑๔๖-๗๕๕๔

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๓๖๓

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุดาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

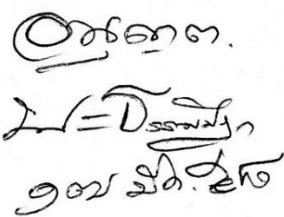
๑๑ มีนาคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม
กราบเรียน พระเดชพระคุณพระธรรมปิฎก เจ้าคณะจังหวัดสระบุรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

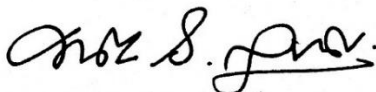
ด้วย พระมหาวีศิต ฉายา ธีรวโส รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๔๐๕๙ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการ
ระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากบุคคลากรภายในการปกครองของ
พระเดชพระคุณ จึงขอความอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการ
เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถามในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการ
ต่อไป โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณด้วยดี และขอกราบ
ขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

กราบเรียนมาด้วยความเคารพอย่างสูง

(พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์(วังน้อย)

ผู้ประสานงาน. พระมหาวีศิต ธีรวโส

โทรติดต่. ๐๘๒-๑๔๖-๗๔๕๔

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๕๙๑

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๒๖ มีนาคม ๒๕๕๘

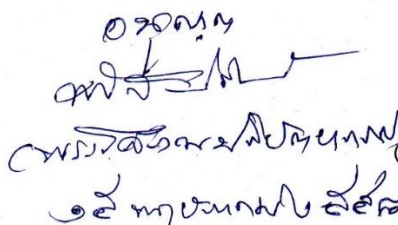
เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน พระโสภณปริยัตยาภรณ์ เจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์
สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาวีศิต ญาธา อีรวีโส รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๔๐๕๙ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการ
ระดับอำเภอในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นที่ต้องเก็บข้อมูลจากพระสังฆาธิการในการปกครองของท่าน
เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลใน
การวิจัยซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสน
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จาก
ด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความเคารพ

พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปโย, ดร.)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วังน้อย)

ผู้ประสานงาน. พระมหาวีศิต อีรวีโส
โทรศัพท์ต่อ. ๐๘๒-๑๔๖-๗๔๕๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๕๙๑

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
 โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
 www.mcu.ac.th

๒๖ มีนาคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
 กราบเรียน พระเดชพระคุณพระราชปริยัติกวี เจ้าคณะจังหวัดบุรีรัมย์
 สิ่งที่มาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาวีศิต ฉายา ธีรวโส รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๔๐๕๙ นิสิตหลักสูตร
 พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการ
 ระดับอำเภอในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากพระสังฆาธิการในการปกครองของ
 พระเดชพระคุณ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บ
 รวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
 สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความ
 อนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณด้วยดี และขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ
 โอกาสนี้

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

 (พระมหาเวศิต กวี)
 ๑๘๐ ๕๘

กราบเรียนมาด้วยความเคารพอย่างสูง

 (พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา, ดร.)
 ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
 สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วังน้อย)

ผู้ประสานงาน. พระมหาวีศิต ธีรวโส
 โทรติดต่. ๐๘๒-๑๔๖-๗๔๕๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๕๙๑

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุดาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยู่ชยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอรังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๒๖ มีนาคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
กราบเรียน พระเดชพระคุณ พระเทพภาวนาวิกรม วิ. เจ้าคณะจังหวัดชัยภูมิ
สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาวิศิต ฉายา ธีรวโส รหสประจําตัวนิต ๕๕๐๑๕๐๔๐๕๙ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการ
ระดับอำเภอในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากพระสังฆาธิการในการปกครองของ
พระเดชพระคุณ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บ
รวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความ
อนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณด้วยดี และขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ
โอกาสนี้

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ธีรวโส
พระมหาวิศิต ฉายา ธีรวโส

กราบเรียนมาด้วยความเคารพอย่างสูง

พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา,ดร.)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วังน้อย)

ผู้ประสานงาน. พระมหาวิศิต ธีรวโส
โทรศัพท์ต่อ. ๐๘๒-๑๔๖-๗๔๕๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๕๙๑

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๒๖ มีนาคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขออนุมัติคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
กราบเรียน พระเดชพระคุณพระราชวิมลโมลี เจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา
สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาวิจิต ฉายา ธีรวโส รหฺสประจําตัวนิตินิ ๕๕๐๑๕๐๔๐๕๙ นิตินิหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการ
ระดับอำเภอในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากพระสังฆาธิการในการปกครองของ
พระเดชพระคุณ เพื่อการนี้จึงใคร่ขออนุมัติคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิตินิดำเนินการเก็บ
รวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา
รัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์
จากพระเดชพระคุณด้วยดี และขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

กราบเรียนมาด้วยความเคารพอย่างสูง

(พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปณฺเฑ, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วงนํอย)

ผู้ประสานงาน. พระมหาวิจิต ธีรวโส
โทรศัพท์ติดต่อ. ๐๘๒-๑๔๖-๗๔๕๔

พระราชวิมลโมลี

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๓๕

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุदारม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยุธยา : ๗๗ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑
โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๓๑ ตุลาคม ๒๕๕๘

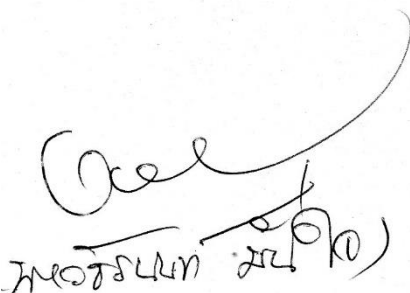
เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เจริญพร นายวัชรนนท์ มั่นใจ ปราชญ์ชาวบ้าน
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

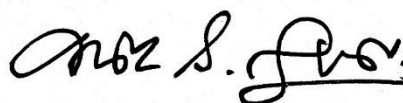
เนื่องด้วย พระมหาวิคิต ฉายา ธีรวโส รักษาสงฆะนิสิต ๕๕๐๑๕๐๔๐๕๙
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

พระวัชรนนท์ มั่นใจ

(พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญโญ,ดร.)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วังน้อย)

ผู้ประสานงาน: พระมหาวิคิต ธีรวโส
โทรติดต่อก . ๐๘๒-๑๔๖-๗๔๕๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๗๓

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาศาสนา
 ภาควิชาปรัชญา ศณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์
 เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
 อพยยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
 โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๕ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๓๑ ตุลาคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขออนุญาตให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

กราบเรียน พระเดชพระคุณ พระราชวิมลโมลี เจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาวีศิต ฉายา ธีรวุโส รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๔๐๕๙
 นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
 ขออนุญาตให้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
 วิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาศาสนา
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระ
 เดชพระคุณด้วยดี และขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

กราบเรียนมาด้วยความเคารพอย่างสูงยิ่ง

(พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญโญ,ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาปรัชญาศาสนา (วังน้อย)

ผู้ประสานงาน: พระมหาวีศิต ธีรวุโส

โทรศัพท์ติดต่อ . ๐๘๒-๑๔๖-๗๕๕๔

ด้วยความยินดี

พระราชวิมลโมลี

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๗๓

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
 ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุดาราม แขวงบางขุนนนท์
 เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
 อัญญา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
 โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๓๑ ตุลาคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
 เรียน พระครูสิริคุณารักษ์ เจ้าคณะอำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์
 สิ่งส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาวิจิต ญาญา ธีรวโส รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๔๐๕๙
 นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นจะต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความเคารพ

ทว:๑/ธีรวโส
 ทว:๒/พระครูสิริคุณารักษ์

(พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา,ดร.)
 ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
 สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วังน้อย)

ผู้ประสานงาน: พระมหาวิจิต ธีรวโส
 โทรศัพท์ติดต่อ . ๐๘๒-๑๔๖-๗๔๕๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๗๓

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๓๑ ตุลาคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขออนุมัติคราะห์ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

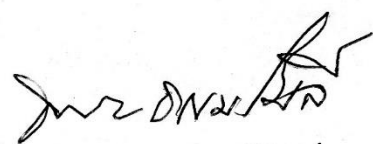
กราบเรียน พระเดชพระคุณ พระธรรมโมลี,ดร. ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

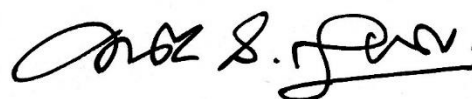
เนื่องด้วย พระมหาวีริต ฉายา ธีรวโส รักษาสัจจำต่วนิสิท ๕๕๐๑๕๐๕๐๕๙
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของ
พระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดม
หลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขออนุมัติคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
วิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสน
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระ
เดชพระคุณด้วยดี และขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

พระธรรมโมลี

กราบเรียนมาด้วยความเคารพอย่างสูงยิ่ง

(พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญโญ, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วังน้อย)

ผู้ประสานงาน: พระมหาวีริต ธีรวโส

โทรศัพท์ติดต่อ . ๐๘๒-๑๔๖-๗๔๕๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๓๕

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประศาสนศาสตร์
ภาควิชาปรัชญา ศณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุตาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๕ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๓๑ ตุลาคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขออนุญาตให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร นายเกลียม คัมมา

ไวยาวัจกรวัดป่าเจริญผล ตำบลสวาย อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาวิจิต ญาชา อธิวาส รัทสประจำตวันนิสิต ๕๕๐๑๕๐๔๐๕๙
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของ
พระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอ
ความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี
และขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระครูสังรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา,ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาปรัชญาประศาสนศาสตร์ (วังน้อย)

ผู้ประสานงาน: พระมหาวิจิต ธิรวโส

โทรติดต่ . ๐๘๒-๑๔๖-๗๔๕๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๓๕

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิ
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยู่ธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๓๑ ตุลาคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร นายเอื้อก มีแก้ว กำนันตำบลนาดี อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาวีฑิต ฉายา ธีรวโส รักษาสระจำตวันนิสิต ๕๕๐๑๕๐๔๐๕๙
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของ
พระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอ
ความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี
และขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปิณโณ,ดร.)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วังน้อย)

ผู้ประสานงาน: พระมหาวีฑิต ธีรวโส

โทรติดต่อก . ๐๘๒-๑๔๖-๗๔๕๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๗๓

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
 ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์
 เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
 อยูธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
 โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๕ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๓๑ ตุลาคม ๒๕๕๘

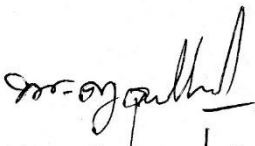
เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
 เรียน พระครูอดุลประฐานุกูล เจ้าคณะตำบลแกใหญ่ อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์
 สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาวีริต ญาสา ธีรวโส รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๔๐๕๙
 นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
 วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของ
 พระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
 หลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
 ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
 วิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสน
 ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระ
 คุณท่านด้วยดี และขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความเคารพ

 พระครูอดุลประฐานุกูล

 (พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปโย,ดร.)
 ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
 สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วงน้อย)

ผู้ประสานงาน: พระมหาวีริต ธีรวโส
 โทรติดต่อบุคคล . ๐๘๒-๑๔๖-๗๔๕๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๓๕

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาศาสนศาสตร์
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยุธยา : หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๓๑ ตุลาคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เจริญพร นายเสรี อุปลัมภ์ หัวหน้าศูนย์สมุนไพротะบิลไพร
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาวีริต ฉายา ธีรวโส รหัสนประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๔๐๕๙
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของ
พระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอ
ความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี
และขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา,ดร.)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาปรัชญาศาสนศาสตร์ (วังน้อย)

พ.ท.
ขออภัยและขอขอบคุณ
นางสุเมธินีสมานนท์

ผู้ประสานงาน: พระมหาวีริต ธีรวโส
โทรติดต่อก่อน . ๐๘๒-๑๔๖-๗๔๕๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๓๕

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุดาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยู่ที่ยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอรังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๓๑ ตุลาคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร นายวิยะ ศรีพรหม ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบ้านละเวีย(แปลงครูราษฎร์บำรุง)
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาวีศิต ฉายา ธีรวิโส รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๔๐๕๙
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา,ดร.)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วังน้อย)

(นายวิยะ ศรีพรหม)

ผู้ประสานงาน: พระมหาวีศิต ธีรวิโส
โทรศัพท์ติดต่อ . ๐๘๒-๑๔๖-๗๔๕๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๗๓

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยู่ถยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๓๑ ตุลาคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน พระครูศรีภาวนาวิสุทธิ เจ้าคณะอำเภอสามแฉ่ง จังหวัดนครราชสีมา
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาวีศิต ฉายา ธีรวโส รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๔๐๕๙
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของ
พระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
วิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสน
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระ
คุณท่านด้วยดี และขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

พระครูศรีภาวนาวิสุทธิ
พระครูธีรวโส

เรียนมาด้วยความเคารพ

(พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปณโณ,ดร.)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วงน้อย)

ผู้ประสานงาน: พระมหาวีศิต ธีรวโส
โทรศัพท์ต่อ . ๐๘๒-๑๔๖-๗๔๕๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๓๕

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุตาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๓๑ ตุลาคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร นายประยงค์ ศรีแก้ว

ผู้ใหญ่บ้านโคกกรมย์พัฒนา หมู่ ๑๖ ตำบลกระเทียม อำเภอสงขลา จังหวัดสุรินทร์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาวีศิต ฉายา ธีรวโส รหฺสประจําตัวนินิต ๕๕๐๑๕๐๔๐๕๙
นินิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของ
พระสงฆ์ฆาติการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษิตตาม
หลักสูตรดังกล่าว

การศึกษิตวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอ
ความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นินิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี
และขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา,ดร.)

(พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา,ดร.)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วังน้อย)

ผู้ประสานงาน: พระมหาวีศิต ธีรวโส

โทรศัพท์ติดต่อ . ๐๘๒-๑๔๖-๗๔๕๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๗๓

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
 ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์
 เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
 อยูธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
 โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

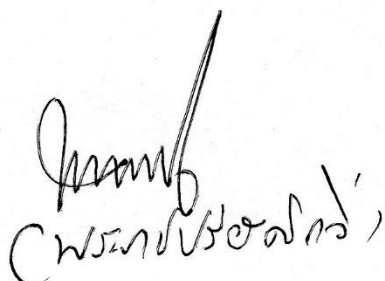
๓๑ ตุลาคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
 กราบเรียน พระเดชพระคุณ พระราชปริยัติกวี เจ้าคณะจังหวัดบุรีรัมย์
 สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาวิศิต ฉายา ธีรวโส รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๔๐๕๙
 นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
 วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของ
 พระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
 หลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีคามจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
 ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
 วิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสน
 ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระ
 เดชพระคุณด้วยดี และขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

 พระมหาวิศิต กวี
 15 พ.ย. 58

กราบเรียนมาด้วยความเคารพอย่างสูงยิ่ง

 (พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา,ดร.)
 ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
 สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วังน้อย)

ผู้ประสานงาน: พระมหาวิศิต ธีรวโส
 โทรศัพท์ติดต่อ . ๐๘๒-๑๔๖-๗๔๕๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๗๓

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยู่ชานชาลา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
โทร. ๐๒-๘๘๒๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๓๑ ตุลาคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน พระครูนิเทศธรรมคุณ เจ้าคณะอำเภอโนนดินแดง จังหวัดบุรีรัมย์
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาวีรจิต ฉายา อีรวโส รักษาสงฆปริณายก นิสิต ๕๕๐๑๕๐๔๐๕๙
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

พระครูนิเทศธรรมคุณ
พระครูนิเทศธรรมคุณ
๒๐ สิงหาคม ๕๘

เรียนมาด้วยความเคารพ

(พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา,ดร.)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วังน้อย)

ผู้ประสานงาน: พระมหาวีรจิต อีรวโส
โทรติดต่อ . ๐๘๒-๑๔๖-๗๔๕๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๓๕

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประศาสนศาสตร์
 ภาควิชาปรัชญา ศณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุदारาม แขวงบางขุนนนท์
 เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
 อยุธา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา .
 โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๓๑ ตุลาคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดชัยภูมิ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาวิจิต ญาภา ธีรวโส รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๔๐๕๙
 นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
 วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของ
 พระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
 หลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอ
 ความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
 ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาประศาสนศาสตร์
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี
 และขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา,ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาปรัชญาประศาสนศาสตร์ (วังน้อย)

ผู้ประสานงาน: พระมหาวิจิต ธีรวโส

โทรติดต่อก . ๐๘๒-๑๔๖-๗๔๕๔

(นางปรีดา ชาตัญญู)

ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดชัยภูมิ

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๓๕

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุदारาม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยู่ชยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๓๑ ตุลาคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เจริญพร ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดสุรินทร์
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาวีศิต ฉายา ธีรวโส รหสประจำตวันิสิต ๕๕๐๑๕๐๔๐๕๙
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีควมจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขออโนมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญโญ,ดร.)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วังน้อย)

ผู้ประสานงาน: พระมหาวีศิต ธีรวโส
โทรติดต่อก . ๐๘๒-๑๔๖-๗๕๕๔

๑๗.๑๐.๕๘

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๗๓

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
 ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์
 เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
 อยูธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
 โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๓๑ ตุลาคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขออนุมัติคราะห์ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน พระครูศรีปริยัตยารักษ์ เลขานุการเจ้าคณะอำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา
 สิ่งส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาวิจิต ฉายา ธีรวโส รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๔๐๕๙
 นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่ขออนุมัติคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

รับทราบ

เรียนมาด้วยความเคารพ

พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา,
 ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
 สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วังน้อย)

(พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา,ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วังน้อย)

ผู้ประสานงาน: พระมหาวิจิต ธีรวโส

โทรศัพท์ติดต่อ : ๐๘๒-๑๔๖-๗๔๕๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๓๕

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิท
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุदारาม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยู่ธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๓๑ ตุลาคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดนครราชสีมา

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาวิจิต ญา ยา อธิวิโส รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๔๐๕๙
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของ
พระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอ
ความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี
และขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

Handwritten signature and text:
ขอเจริญพร
อ. วิจิตร ญา ยา
๖๖ ๘.๕ ๖๕

Handwritten signature:
พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญโญ,ดร.)

(พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญโญ,ดร.)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วังน้อย)

ผู้ประสานงาน: พระมหาวิจิต ญา ยา

โทรศัพท์ติดต่อ . ๐๘๒-๑๔๖-๗๔๕๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๓๕

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุธรรม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๕

๓๑ ตุลาคม ๒๕๕๘

สํานักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ จังหวัดบุรีรัมย์

รับเลขที่ 1872/58

วันที่ 29 ต.ค. 58 เวลา 10.31 น.

- กลุ่มอำนวยการและกิจการพิเศษ
- กลุ่มส่งเสริมพระพุทธศาสนาฯ

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เจริญพร ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดบุรีรัมย์
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาวีศิต ฉายา ธีรวโรโส รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๔๐๕๙
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของ
พระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอ
ความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี
และขออโนทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียน ผอ. พคท. บร.

- ด้อย ผอ. หลักสูตรพุทธศาสนศึกษา
สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา
พคท. มจร. / คณะ มจร. นิสิต
กิตติคุณ ธีรวโรโส
- เพื่อไปขอข้อมูล

ขอเจริญพร

(พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา,ดร.)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วังน้อย)

(Signature)

(นางอริษา อำนวยศรี)

ผู้ประสานงาน: พระมหาวีศิต ธีรวโรโส
โทรติดต่อกับ : ๐๘๒-๑๔๖-๗๔๕๔

- ทศร
- อ. พัดดาว / อ. น. เดว / อ. น. นิสิต
ที่ ส. วิมล / อ. น. นิสิต

ประสอค์ นอ๐๖๖

(นายประสอค์ ทองประ)

นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ รักษาการแทน
ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดบุรีรัมย์

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๗๓

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์
 ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิ
 กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุคาราม แขวงบางขุนนนท์
 เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
 อยูธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอรังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
 โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๓๑ ตุลาคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
 กราบเรียน พระเดชพระคุณ พระโสภณปริยัตยาภรณ์ เจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์
 สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาวิจิต ญาชา อีรวโส รหัสประจำตวันิสิต ๕๕๐๑๕๐๔๐๕๙
 นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
 วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของ
 พระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
 หลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
 ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
 วิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา
 ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระ
 เดชพระคุณด้วยดี และขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

กราบเรียนมาด้วยความเคารพอย่างสูงยิ่ง

(Handwritten signature)
(Handwritten signature)
(Handwritten signature)
 พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา,ดร.)
 ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
 สาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์ (วงน้อย)

ผู้ประสานงาน: พระมหาวิจิต อีรวโส

โทรติดต่อก . ๐๘๒-๑๔๖-๗๔๕๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๗๓

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
 ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุदारาม แขวงบางขุนนนท์
 เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
 อยูธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
 โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๓๑ ตุลาคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
 เรียน พระครูรัตนญาณวิมล เลขาธิการ เจ้าคณะอำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์
 สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาวิจิต ญาชา อีรวโส รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๔๐๕๙
 นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความเคารพ

(พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา,ดร.)
 ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
 สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วังน้อย)

ผู้ประสานงาน: พระมหาวิจิต อีรวโส
 โทรติดต่อ . ๐๘๒-๑๔๖-๗๕๕๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๗๓

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
 ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุदारม แขวงบางขุนนนท์
 เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
 อยูธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
 โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๓๑ ตุลาคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
 เรียน พระครูสิริพรหมสร เจ้าคณะอำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์
 สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาวิคิต ฉายา ธีรวโส รหัสนประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๔๐๕๙
 นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
 วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของ
 พระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
 หลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
 ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
 วิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสน
 ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระ
 คุณท่านด้วยดี และขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความเคารพ

พระครูสิริพรหมสร
 (พระครูสิริพรหมสร)

(พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญโญ,ดร.)
 ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
 สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วังน้อย)

ผู้ประสานงาน: พระมหาวิคิต ธีรวโส

โทรศัพท์ติดต่อ . ๐๘๒-๑๔๖-๗๔๕๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๗๓

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
 ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิ
 ทยาลัย กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์
 เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
 อัญญา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
 โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๓๑ ตุลาคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
 เรียน พระครูสิริวัชรารักษ์ เจ้าคณะอำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ
 สิ่งที่มาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาวิจิต ฉายา ธีรวโส รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๔๐๕๙
 นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
 วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของ
 พระสงฆ์ภิกษุระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
 หลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
 ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
 วิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสน
 ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระ
 คุณท่านด้วยดี และขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

พระคุณ
 (พระครูสิริวัชรารักษ์)

เรียนมาด้วยความเคารพ

ดร. ส. ฐิตะ

(พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา,ดร.)
 ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
 สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วังน้อย)

ผู้ประสานงาน: พระมหาวิจิต ธีรวโส
 โทรติดต่อ . ๐๘๒-๑๔๖-๗๔๕๔

ที่ ศบ ๖๑๐๕.๒/๙๗๓

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุदारาม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยู่ยง : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๓๑ ตุลาคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขออนุญาตให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน พระมหาสมวงษ์ สีลภูโต เจ้าคณะอำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาวิจิต ฉายา ธีรวโส รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๔๐๕๙
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของ
พระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขออนุญาตให้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
วิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสน
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระ
คุณท่านด้วยดี และขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

สมิทงาม
สีลภูโต
วิจิต ธีรวโส

เรียนมาด้วยความเคารพ

(พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา,ดร.)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วังน้อย)

ผู้ประสานงาน: พระมหาวิจิต ธีรวโส
โทรศัพท์ติดต่อ . ๐๘๒-๑๔๖-๗๔๕๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๗๓

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
 ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
 กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุदारาม แขวงบางขุนนนท์
 เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
 อยู่ถยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
 โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๓๑ ตุลาคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
 กราบเรียน พระเดชพระคุณ พระเทพภาวนาวิกรม วิ. เจ้าคณะจังหวัดชัยภูมิ
 สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาวิคิต ฉายา ธีรวโส รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๔๐๕๙
 นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
 วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของ
 พระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
 หลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
 ขอบความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
 วิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสน
 ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระ
 เดชพระคุณด้วยดี และขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

กราบเรียนมาด้วยความเคารพอย่างสูงยิ่ง

ชินฉวี

พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา,ดร.)

พระเทพภาวนาวิกรม

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
 สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วังน้อย)

ผู้ประสานงาน: พระมหาวิคิต ธีรวโส
 โทรศัพท์ติดต่อ . ๐๘๒-๑๔๖-๗๔๕๔

หนังสือขอความอนุเคราะห์การสนทนากลุ่ม

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๔๒๕

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์
ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุดาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๔
โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๕ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘
๒๔ ตุลาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
เรียน นายวีระ ดาวศรี ผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการและกิจการคณะสงฆ์
สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์
สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ เล่ม

เนื่องด้วย พระมหาวีริต ญาญา ธีรวุโส รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๔๐๕๙
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑” ในวันศุกร์ ที่ ๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๙ เวลา ๑๓.๓๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมชลบุรี ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โซนบี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระมหาวีริต ธีรวุโส

โทรศัพท์ต่อ . ๐๘๒-๑๔๖-๗๔๕๔

(๓๐๑๖๖ = ๓๗๗๖)
๕๗.๑.๕๐๗

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โทร.,โทรสาร ๐ - ๓๕๒๔ - ๘๐๐๐ (ภายใน ๘๒๐๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๖๘๘

วันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

นมัสการ พระมหาไชว์ ทสสนิโย,ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

เนื่องด้วย พระมหาวิจิต ญาชา อีรวโส รัทสประจําตัวนิต ๕๕๐๑๕๐๔๐๕๙ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑” ในวันศุกร์ ที่ ๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๙ เวลา ๑๓.๓๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมชลบุรี ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โชนบี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อขออาราธนาเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

สุรพล สุธะพรหม

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ดร.สุรพล สุธะพรหม
สุรพล สุธะพรหม
๕ พ.ย. ๕๙

ผู้ประสานงาน: พระมหาวิจิต อีรวโส

โทรติดต่อบ. ๐๘๒-๑๔๖-๗๔๕๕

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๔๒๕

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
 ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์
 เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
 อยูธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
 โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘
 ๒๔ ตุลาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
 เรียน นายประสงค์ จักรคำ ผู้ตรวจราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
 สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ
 ๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ เล่ม

เนื่องด้วย พระมหาวีศิต ฉายา ธีรวโส รักษประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๔๐๕๙
 นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑” ในวันศุกร์ ที่ ๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๙ เวลา ๑๓.๓๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมชลบุรี ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โขนปี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระมหาวีศิต ธีรวโส
 โทรศัพท์ . ๐๘๒-๑๔๖-๗๔๕๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๔๒๕

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาศาสนศาสตร์

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุดาราม แขวงบางขุนนนท์

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

อยู่ธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๒๔ ตุลาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
 นมัสการ พระเดชพระคุณพระศรีธีรพงศ์ เลขานุการเจ้าคณะภาค ๑๑
 สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ
 ๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ เล่ม

เนื่องด้วย พระมหาวีริต ฉายา ธีรวโร โส รัทสประจําตัว นิสิต ๕๕๐๑๕๐๔๐๕๙ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาศาสนศาสตร์ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขออาราธนาพระเดชพระคุณพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑” ในวันศุกร์ ที่ ๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๙ เวลา ๑๓.๓๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมชลบุรี ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โชนบี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนําสมาการมาเพื่อขออาราธนาเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

ขอนมัสการด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระมหาวีริต ฉีรวโร

โทรติดต่อก่อน . ๐๘๒-๑๔๖-๗๔๕๔

รับเรื่องสนทนากลุ่ม
 พระเดชพระคุณ
 (พระเดชพระคุณ)
 ศ.พ. ๕๕

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โทร.,โทรสาร ๐ - ๓๕๒๔ - ๘๐๐๐ (ภายใน ๘๒๐๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๖๘๘

วันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

นมัสการ พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญโญ,ดร. ผอ.หลักสูตร พธ.ด. (รปศ. วังน้อย)

เนื่องด้วย พระมหาวิสิต ฉายา อีรวโส ฐสพระจำตฺถ์ นิสิต ๕๕๐๑๕๐๔๐๕๙ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑” ในวันศุกร์ ที่ ๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๙ เวลา ๑๓.๓๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุม ชลบุรี ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โชนปี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมส่งมาเพื่อขออาราธนาเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

(พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญโญ,ดร.)

๔ พ.ย. ๕๙

ผู้ประสานงาน: พระมหาวิสิต อีรวโส
โทรติดต่อ . ๐๘๒-๑๔๖-๗๔๕๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๔๒๕

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
 ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุตาราม แขวงบางขุนนนท์
 เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
 อพยยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑
 โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘
 ๒๔ ตุลาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
 นมัสการ พระเจริญ จิริบุญโญ, ดร. นักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
 สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ
 ๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ เล่ม

เนื่องด้วย พระมหาวีฑิต ฉายา อีรวโส รัทสประจำตวันิสิต ๕๕๐๑๕๐๔๐๕๙
 นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
 วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของ
 พระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
 หลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
 พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขออาราธนาพระ
 คุณท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “การพัฒนา
 ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะ
 สงฆ์ภาค ๑๑” ในวันศุกร์ ที่ ๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๙ เวลา ๑๓.๓๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุม
 ชลบุรี ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โซนบี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎี
 บัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับ
 ความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อขออาราธนาเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

ขอนมัสการด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระมหาวีฑิต อีรวโส
 โทรติดต่ . ๐๘๒-๑๔๖-๗๔๕๔

4 เม.ย. ๒๕๕๙

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โทร.,โทรสาร ๐ - ๓๕๒๔ - ๘๐๐๐ (ภายใน ๘๒๐๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๖๘๘

วันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

นมัสการ พระมหาบุญเกิด กตเวที, ดร.

เนื่องด้วย พระมหาวิจิต ญาชา อีรวโส รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๔๐๕๙ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑” ในวันศุกร์ ที่ ๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๙ เวลา ๑๓.๓๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมชลบุรี ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โชนปี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อขออาราธนาเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระมหาวิจิต อีรวโส

โทรศัพท์ติดต่อ . ๐๘๒-๑๔๖-๗๔๕๔

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โทร., โทรสาร ๐ - ๓๕๒๔ - ๘๐๐๐ (ภายใน ๘๒๐๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๖๘๘

วันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เรียน ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง ผอ.หลักสูตร ร.บ.ค. (นานาชาติ)

เนื่องด้วย พระมหาวีริต ธิรวโรโส รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๔๐๕๙ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑” ในวันศุกร์ ที่ ๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๙ เวลา ๑๓.๓๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมชลบุรี ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โชนบี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระมหาวีริต ธิรวโรโส

โทรติดต่อบ. ๐๘๒-๑๔๖-๗๔๕๔

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โทร.,โทรสาร ๐ - ๓๕๒๔ - ๘๐๐๐ (ภายใน ๘๒๐๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๖๘๘

วันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์ หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์

เนื่องด้วย พระมหาวีฑิต ฉายา ธีรวุโธ รหัสนประจำตัว นิสิต ๕๕๐๑๕๐๔๐๕๙ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑” ในวันศุกร์ ที่ ๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๙ เวลา ๑๓.๓๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมชลบุรี ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โชนปี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

50/๕
สมเด็จพระสังฆราช

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระมหาวีฑิต ธีรวุโธ

โทรศัพท์ติดต่อ . ๐๘๒-๑๔๖-๗๔๕๕

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๔๒๕

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
 ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุदारาม แขวงบางขุนนนท์
 เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
 อัญญา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
 โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๕ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๒๔ ตุลาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
 เรียน ดร.ประดิษฐ์ ชื่นบาน อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
 สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ
 ๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ เล่ม

เนื่องด้วย พระมหาวีสิต ฉายา ธีรวโส รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๔๐๕๙
 นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
 วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของ
 พระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดม
 หลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
 พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้
 มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการ
 ปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑”
 ในวันศุกร์ ที่ ๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๙ เวลา ๑๓.๓๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมชลบุรี ชั้น ๕
 อาคารเรียนรวม โชนปี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอน้อย
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัย
 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
 ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

ขอแสดงความนับถือ

๒/๑๑
 ๐๘๒-๑๔๖-๗๔๕๔
 (ร.ศ.ป.๑๑๖-๗๔๕๔)

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระมหาวีสิต ธีรวโส

โทรศัพท์ติดต่อ . ๐๘๒-๑๔๖-๗๔๕๔

ภาคผนวก ค

เครื่องมือการวิจัย ผลการหาคุณภาพเครื่องมือ

-แบบสัมภาษณ์การวิจัย

-แบบสอบถามการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครอง ของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ
ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑

คำชี้แจง : แบบสัมภาษณ์พระสังฆาธิการ

๑. แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยชุดนี้ จัดทำขึ้นเพื่อการศึกษา เรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑” ซึ่งท่านเป็นบุคคลหนึ่งที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ โปรดตอบตามความคิดเห็นของท่านอย่างแท้จริงให้ครบถ้วน

๒. แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยชุดนี้ ผู้วิจัยได้จัดทำขึ้นเพื่อขอสัมภาษณ์พระสังฆาธิการ จำนวน ๑ ชุด

ผู้วิจัยหวังว่าจะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ในครั้งนี้เป็นอย่างดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

(พระมหาวิศิต ธีรวิโส)

นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ปีการศึกษา ๒๕๕๘

ติดต่อประสานงาน

มือถือ ๐๘๒-๑๔๖-๗๔๕๕

อีเมล wisit53@hotmail.com

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง

การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ

ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑

คำชี้แจง : แบบสัมภาษณ์พระสังฆาธิการ

การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ
ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑ แบบสัมภาษณ์นี้แบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ สภาพ ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระ
สังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑

ตอนที่ ๓ หลักอิทธิบาท ๔ กับการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับ
อำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์ชื่อ.....ฉายา/นามสกุล.....

พรรษา.....การศึกษานักธรรม.....เปรียญธรรม.....ประโยค

คุณวุฒิสูงสุด(ทางโลก).....จบจาก.....

ที่อยู่วัด.....ตำบล.....อำเภอ.....

จังหวัด.....ตำแหน่ง.....

โทรศัพท์/มือถือ.....อีเมล.....

ตอนที่ ๒ แนวคำถามในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงาน
ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑

**๑. สภาพ ปัญหาและอุปสรรคการปฏิบัติงานด้านการดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตาม
พระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชา
สมเด็จพระสังฆราช และคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน**

๑.๑ ในการดำรงตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอ หากมีกฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ
ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช และคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน
ท่านจะมอบหมายให้ใครทำ และท่านจะอย่างไร มีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้างหรือไม่

๑.๒ กรณีมีข้อกฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ
พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งของผู้บังคับบัญชาลงมาถึงท่าน ท่านได้ทำอย่างไรบ้าง

๑.๓ การปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องด้วยกฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง
มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน มีผลการดำเนินการเป็น
อย่างไร มีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้างหรือไม่

**๒. สภาพ ปัญหาและอุปสรรคการปฏิบัติงานด้านการควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อย
ดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และ
การสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี**

๒.๑ การรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่
พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปได้ท่านมีวิธีการทำ
อย่างไร มีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้างหรือไม่

๒. ๒ ท่านมีขั้นตอนและแนวทางการควบคุมเกี่ยวกับการรักษาความเรียบร้อย การศาสน
ศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณ
สงเคราะห์อย่างไรบ้าง มีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้างหรือไม่

๒.๓ วัด สถานศึกษาในเขตปกครองของท่าน ได้รับการสนับสนุนอย่างไรบ้าง มีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้างหรือไม่

๒.๔ วัด สถานศึกษาในเขตปกครองของท่าน ได้มาร้องขอความช่วยเหลือบ้างหรือไม่ และท่านได้ดำเนินการอย่างไรบ้าง มีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้างหรือไม่

๒.๕ ท่านได้ส่งเสริมขวัญและกำลังใจแก่บุคลากรในวัดและสถานศึกษาของท่านอย่างไรบ้าง มีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้างหรือไม่

๓. สภาพ ปัญหาและอุปสรรคด้านการระงับอิทธิฤทธิ์ วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์ คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะตำบล

๓.๑ เจ้าคณะอำเภอเคยได้เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติเรื่องราว ข้อขัดแย้ง ในหมู่สงฆ์ในเขตการปกครองบ้างหรือไม่ และถ้าเคย ท่านได้ดำเนินการอย่างไร มีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้างหรือไม่

๓.๒ ท่านเคยเข้าร่วมในกระบวนการพิจารณาตัดสินเรื่องราว ข้อขัดแย้ง บ้างหรือไม่ ถ้าเคย ท่านมีบทบาทในกระบวนการนั้นอย่างไร มีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้างหรือไม่

๓.๓ ในการพิจารณา และตัดสินเรื่องราว ท่านมีวิธีการดำเนินการอย่างไร มีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้างหรือไม่

๔. สภาพ ปัญหาและอุปสรรคด้านการแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบลให้เป็นไปโดยชอบ

๔.๑ หากคณะสงฆ์เกิดความสงสัยในการปฏิบัติงาน ท่านจะดำเนินการอย่างไร มีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้างหรือไม่

๔.๒ ในเขตการปกครองของท่าน มีปัญหาเกี่ยวกับความเข้าใจผิดในการปฏิบัติงาน ท่านจะดำเนินการแก้ไขอย่างไร มีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้างหรือไม่

๔.๓ ปัญหาด้านการปกครองคณะสงฆ์ ท่านมีข้อเสนอแนะแนวทางการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการอย่างไรบ้าง มีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้างหรือไม่

๔.๔ ปัญหาของพระสงฆ์ในเขตปกครองมีบ้างหรือไม่ ท่านจะเสนอแนะวิธีแก้ไข ให้ปฏิบัติตนอย่างไร มีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้างหรือไม่

๔.๕ เจ้าคณะตำบลในเขตปกครองของท่าน มีข้อขัดข้อง ที่ได้รับแจ้ง อะไรบ้าง และได้ดำเนินการแก้ไขอย่างไร มีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้างหรือไม่

๕. สภาพ ปัญหาและอุปสรรคด้านการควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาส ตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชา ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

๕.๑ ท่านได้ส่งเสริมหรือแจ้งต่อ เกี่ยวกับเรื่องที่มาจกประกาศหรือคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาเหนือตน เกี่ยวกับการปฏิบัติตนที่เหมาะสมกับสมณะสาธูป อย่างไรบ้าง มีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้างหรือไม่

๕.๒ เมื่อเจ้าคณะจังหวัดหรือเจ้าคณะปกครองระดับที่สูงกว่ามีหนังสือเพื่อขอความร่วมมือหรือการอื่นใด ท่านจะดำเนินการอย่างไร มีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้างหรือไม่

๕.๓ หลังท่านได้ทำหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตปกครองของท่าน ได้รับความร่วมมืออย่างไรบ้าง มีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้างหรือไม่

๖. สภาพ ปัญหาและอุปสรรคด้านการตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน

๖.๑ ท่านมีวิธีการพิจารณา วินิจฉัยข้อเท็จจริง รายงานผลการปฏิบัติงานจากใต้บังคับบัญชาอย่างไรบ้าง มีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้างหรือไม่

๖.๒ ในเขตปกครองของท่าน มีการกำหนดให้คณะสงฆ์มาปรึกษา ทาหรือ ร่วมพิจารณา และแสดงความคิดเห็นในโอกาสใดบ้าง มีประเด็นอะไรบ้าง มีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้างหรือไม่

๖.๓ มีข้อตกลง หรือข้อปฏิบัติอะไรบ้างที่นำมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ด้านการปกครอง มีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้างหรือไม่

ตอนที่ ๓ แนวคำถามเกี่ยวกับการนำหลักหลักอิทธิบาท ๔ มาใช้กับการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑

๑. ด้านการดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช และคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน

ท่านนำหลักอิทธิบาท ๔ คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา มาปรับประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานด้านการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน ได้อย่างไร

๒. ด้านการควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษา สงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี

ท่านนำหลักอิทธิบาท ๔ คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา มาปรับประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี ได้อย่างไร

๓. ด้านการระงับอธิกรณ์ วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะตำบล

ท่านนำหลักอิทธิบาท ๔ คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา มาปรับประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานระงับอธิกรณ์ วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะตำบล ได้อย่างไร

๔. ด้านการแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบลให้เป็นไปโดยชอบ

ท่านนำหลักอิทธิบาท ๔ คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา มาปรับประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบลให้เป็นไปโดยชอบ ได้อย่างไร

๕. ด้านการควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาส ตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชา ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

ท่านนำหลักอิทธิบาท ๔ คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา มาปรับประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาส ตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชา หรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชา ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อยได้อย่างไร

๖. ด้านการตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน

ท่านนำหลักอิทธิบาท ๔ คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา มาปรับประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตนได้อย่างไร

ผู้วิจัยขออนุโมทนาขอบคุณที่ได้รับความเมตตาอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ในครั้งนี้ เป็นอย่างดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

(พระมหาวิศิต ธีรวิโส)

นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ปีการศึกษา ๒๕๕๘

ติดต่อประสานงาน

มือถือ ๐๘๒-๑๔๖-๗๔๕๔

อีเมล visit53@hotmail.com

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เรื่อง การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครอง
ของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑

.....

คำชี้แจง

แบบสอบถามชุดนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยในการศึกษาหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และอุปสรรค หลักสูตรธรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครอง และศึกษาการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑

การตอบแบบสอบถามจะไม่มีผลกระทบต่อในทางลบใด ๆ ต่อท่าน กรุณาตอบแบบสอบถามทุกข้อตามความเห็นที่เป็นจริง คำตอบของท่านจะเป็นสิ่งที่มีคุณค่าในการวิจัย เรื่อง การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑

ขอขอบคุณที่กรุณาให้ความร่วมมือด้วยดี

พระมหาวิศิต ธีรวีโส (กลีบม่วง)

นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ตามข้อความให้ตรงกับความเป็นจริง

๑. อายุ

๓๐ - ๔๐ ปี

๔๑ - ๕๐ ปี

๕๑ - ๖๐ ปี

๖๐ ปีขึ้นไป

๒. พรรษา

๑๖ - ๒๐ พรรษา

๒๑ พรรษาขึ้นไป

๓. ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง

น้อยกว่า ๑๐ ปี

๑๐ ปี ขึ้นไป

๔. วุฒิการศึกษานักธรรม

นักธรรมชั้นตรี

นักธรรมชั้นโท

นักธรรมชั้นเอก

๕. วุฒิการศึกษาบาลี

ประโยค ๑ - ๒ - เปรียญธรรม ๓ ประโยค

เปรียญธรรม ๔ - ๖ ประโยค

เปรียญธรรม ๗ - ๙ ประโยค

ไม่มีวุฒิการศึกษาบาลี

๖. วุฒิการศึกษาสามัญ

ประกาศนียบัตร ป.บส.

ต่ำกว่าปริญญาตรี

ปริญญาตรี

ปริญญาโท

ปริญญาเอก

อื่น ๆ (ระบุ).....

ตอนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับ

อำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑ ตามความคิดเห็นของพระสังฆาธิการ

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างทางขวามือให้ตรงกับความเป็นจริง

การปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการ ระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑		ระดับประสิทธิภาพ				
		๕	๔	๓	๒	๑
ด้านการดำเนินการปกครองคณะสงฆ์						
๑.	ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัยด้วยความเรียบร้อย					
๒.	ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามกฎหมายและกฎหมายมหาชนด้วยความเรียบร้อย					
๓.	ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามข้อบังคับและระเบียบด้วยความเรียบร้อย					
๔.	ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามคำสั่ง มติ และประกาศด้วยความเรียบร้อย					
๕.	ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชด้วยความเรียบร้อย					
๖.	ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามคำสั่งผู้บังคับบัญชาเหนือตนด้วยความเรียบร้อย					

การปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการ ระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑		ระดับประสิทธิภาพ				
		๕	๔	๓	๒	๑
ด้านการควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์						
๑.	ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงามให้ดำเนินไปด้วยดี					
๒.	ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษาให้ดำเนินไปด้วยดี					
๓.	ควบคุมและส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ให้ดำเนินไปด้วยดี					
๔.	ควบคุมและส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้ดำเนินไปด้วยดี					
๕.	ควบคุมและส่งเสริมการสาธารณูปการให้ดำเนินไปด้วยดี					
๖.	ควบคุมและส่งเสริมการสาธารณสงเคราะห์ให้ดำเนินไปด้วยดี					
ด้านการระงับอธิกรณ์ชั้นเจ้าคณะตำบล						
๑.	การรับเรื่องร้องเรียนเพื่อวินิจฉัยการลงนิคหกรรมวินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะตำบลตามพระวินัย					
๒.	การตั้งคณะกรรมการเพื่อวินิจฉัยการลงนิคหกรรมวินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะตำบลตามพระวินัย					

การปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการ ปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑		ระดับประสิทธิภาพ				
		๕	๔	๓	๒	๑
ด้านการระงับอธิกรณ์ชั้นเจ้าคณะตำบล (ต่อ)						
๓.	การดำเนินการวินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์ คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะตำบลเป็นไปตามขั้นตอนของพระวินัย					
๔.	การลงมติเพื่อวินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์ คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะตำบลเป็นไปตามขั้นตอนของพระวินัย					
๕.	การตรวจสอบมติการวินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะตำบลก่อนส่งเรื่องต่อผู้บังคับบัญชาเหนือตนถูกต้องตามพระวินัย					
๖.	การรายงานผลการวินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์ คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะตำบลต่อผู้บังคับบัญชาเหนือตนตามขั้นตอน					
ด้านการแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบล						
๑.	ช่วยแก้ไขปัญหาข้อขัดข้องในการดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ของเจ้าคณะตำบลให้เป็นไปโดยชอบ					
๒.	ช่วยแก้ไขปัญหาข้อขัดข้องในการควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าคณะตำบลให้เป็นไปโดยชอบ					
๓.	ช่วยแก้ไขปัญหาข้อขัดข้องในการระงับอธิกรณ์ของเจ้าคณะตำบลให้เป็นไปโดยชอบ					

การปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการ ระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑		ระดับประสิทธิภาพ				
		๕	๔	๓	๒	๑
๔.	ช่วยแก้ไขปัญหาข้อขัดข้องในการในช่วยแก้ปัญหาระดับวัดของเจ้าคณะตำบลให้เป็นไปโดยชอบ					
๕.	ช่วยแก้ไขปัญหาข้อขัดข้องในการควบคุมบังคับบัญชาเจ้าอาวาสและพระภิกษุสามเณรของเจ้าคณะตำบลให้เป็นไปโดยชอบ					
๖.	ช่วยแก้ไขปัญหาข้อขัดข้องในการตรวจการคณะสงฆ์และประชุมพระสังฆาธิการระดับวัดของเจ้าคณะตำบลให้เป็นไปโดยชอบ					
ด้านการควบคุมบังคับบัญชาคณะสงฆ์						
๑.	สามารถควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะตำบลผู้อยู่ในบังคับบัญชาในเขตปกครองของตนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย					
๒.	สามารถควบคุมบังคับบัญชาเจ้าอาวาสผู้อยู่ในบังคับบัญชาในเขตปกครองของตนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย					

การปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการ ระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑		ระดับประสิทธิภาพ				
		๕	๔	๓	๒	๑
ด้านการควบคุมบังคับบัญชาคณะสงฆ์ (ต่อ)						
๓.	สามารถควบคุมบังคับบัญชาพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาในเขตปกครองของตนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย					
๔.	สามารถชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าคณะตำบลผู้อยู่ในบังคับบัญชาในเขตปกครองของตนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย					
๕.	สามารถชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าอาวาสผู้อยู่ในบังคับบัญชาในเขตปกครองของตนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย					
๖.	สามารถชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาในเขตปกครองของตนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย					
ด้านการตรวจการคณะสงฆ์และประชุมพระสังฆาธิการ						
๑.	วางแผนการตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย					
๒.	ดำเนินการตรวจการคณะสงฆ์ในเขตปกครองของตนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย					
๓.	มอบหมายการตรวจการคณะสงฆ์ในเขตปกครองของตนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย					

การปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการ ระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑		ระดับประสิทธิภาพ				
		๕	๔	๓	๒	๑
๔.	ดำเนินการประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย					
๕.	มอบหมายการประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย					
๖.	ติดตามและประเมินผลการตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย					

การปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการ ระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑		ระดับประสิทธิภาพ				
		๕	๔	๓	๒	๑
ด้านฉันทะ (ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน)						
๑.	มีความภูมิใจในตำแหน่งหน้าที่และปรารถนาที่จะดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช และคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน อย่างมีประสิทธิภาพ					
๒.	พอใจในตยภัตที่ด้รับและเต็มใจที่จะควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ให้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย					
๓.	พร้อมที่จะรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ระงับอธิกรณ์ชั้นเจ้าคณะตำบลให้เป็นที่เรียบร้อยอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรม					
๔.	พร้อมที่จะให้คำปรึกษาและร่วมแก้ไขปัญหาข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบลได้ทุกโอกาส					
๕.	ยินดีประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของเจ้าคณะตำบลเจ้าอาวาส และพระภิกษุสามเณรในการควบคุมบังคับบัญชา ชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ถูกต้องสมบูรณ์					
๖.	พอใจสภาพแวดล้อมและสุขใจในการตรวจการคณะสงฆ์และประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน					

การปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการ ระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑		ระดับประสิทธิภาพ				
		๕	๔	๓	๒	๑
ด้านวิริยะ (ความเพียรพยายามในการปฏิบัติงาน)						
๑.	สามารถดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช และคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตนได้อย่างมีประสิทธิภาพทุกประการ					
๒.	ศึกษาและได้รับการฝึกอบรมเพิ่มเติมเพื่อนำความรู้และประสบการณ์มาปรับใช้ในการควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ให้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุผลตามเป้าหมายที่วางไว้					
๓.	ประสานงานดำเนินการระงับอธิกรณ์ให้สำเร็จได้ด้วย ความเรียบร้อยและเป็นที่ยอมรับได้ของทุกฝ่าย					
๔.	เสียสละเวลาส่วนตัวเพื่อร่วมแก้ไขปัญหาคัดข้องของ เจ้าคณะตำบลให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี					

การปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการ ระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑		ระดับประสิทธิภาพ				
		๕	๔	๓	๒	๑
ด้านวิริยะ (ความเพียรพยายามในการปฏิบัติงาน) (ต่อ)						
๕.	อดทนอดกลั้นและเอาชนะความยากลำบากในการควบคุมบังคับบัญชา ชี้แจงแนะนำเจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส และพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาในเขตปกครองของตนให้ปฏิบัติหน้าที่ให้ได้ตามที่คาดหวังไว้					
๖.	กระตือรือร้นในการตรวจการคณะสงฆ์และประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตนเป็นประจำทุกเดือนหรืออย่างน้อยปีละ ๓ ครั้ง					
ด้านจิตตะ (การเอาใจฝักใฝ่ในการปฏิบัติงาน)						
๑.	ศึกษาทบทวนพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช และคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน และสอดส่องดูแลความประพฤติปฏิบัติของคณะสงฆ์ให้เรียบร้อยดีงามอยู่เสมอ					
๒.	เอาใจใส่ควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ให้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและใกล้ชิด					
๓.	มีความรับผิดชอบและรอบคอบในการระงับอธิกรณ์ให้เป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรม					
๔.	มีความจริงใจในการแก้ไขปัญหาข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบลด้วยความเป็นกัลยาณมิตร					

การปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการ ระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑		ระดับประสิทธิภาพ				
		๕	๔	๓	๒	๑
๕.	มีเวลาเพียงพอในการควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส และพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาใน เขตปกครองของตน เพื่อชี้แจงแนะนำให้ปฏิบัติหน้าที่ ของตนให้ถูกต้องครบถ้วน					
๖.	ตรงต่อเวลาและรักษาเวลาทุกครั้งในการตรวจการคณะ สงฆ์และประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน					
ด้านวิมังสา (การใคร่ครวญหาเหตุผลในการปฏิบัติงาน)						
๑.	คำนึงถึงผลดีและผลเสียที่จะเกิดขึ้นเสมอ ก่อนการ ดำเนินการด้านการปกครองคณะสงฆ์ทุกครั้ง เพื่อให้ เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระ สังฆราช และคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน					
๒.	ศึกษาวิทยาการใหม่ ๆ เพื่อนำมาประยุกต์ปรับใช้ในการ ควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ให้ดำเนินไปอย่างมี ประสิทธิภาพ					
๓.	ศึกษาใคร่ครวญก่อนแล้วจึงดำเนินการระงับอธิกรณ์ เพื่อให้เป็นไปและถูกต้องตามกระบวนการ ขั้นตอน และ วิธีการระงับอธิกรณ์อย่างรอบคอบ					
๔.	มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาข้อขัดข้องในการปฏิบัติ หน้าที่ของเจ้าคณะตำบลทุกครั้ง					

การปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการ ระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑		ระดับประสิทธิภาพ				
		๕	๔	๓	๒	๑
๕.	เปิดโอกาสให้เจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาสมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อกำหนดมาตรการในการควบคุมบังคับบัญชาและชี้แจงแนะนำพระภิกษุสามเณรให้ปฏิบัติหน้าที่อย่างเคร่งครัด					
๖.	ร่วมรับฟังปัญหา ค้นหาสาเหตุของการปฏิบัติงานที่ไม่ประสบผลสำเร็จแล้วนำมาวางแผนปรับปรุงพัฒนาการปฏิบัติงานครั้งต่อไป ผ่านกิจกรรมการตรวจการคณะสงฆ์และประชุมพระสังฆาธิการ					

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครอง
ของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑

๑. ด้านการดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม
ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช และคำสั่งของผู้บังคับบัญชา
เหนือตน

.....
.....

๒. ด้านการควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์
การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี

.....
.....

๓. ด้านการระงับอธิกรณ์ วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะ
ตำบล

.....
.....

๔. ด้านการแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบลให้เป็นไปโดยชอบ

.....
.....

๕. ด้านการควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาส ตลอดจนพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชา ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

.....
.....

๖. ด้านการตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน

.....
.....

ขอขอบคุณทุกท่านที่ตอบแบบสอบถาม

ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม

ข้อที่	รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญท่านที่					ค่า IOC	แปลผล
		๑	๒	๓	๔	๕		
ด้านการดำเนินการปกครองคณะสงฆ์								
๑.	ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัยด้วยความเรียบร้อย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้
๒.	ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามกฎหมายและกฎหมายเถรสมาคมด้วยความเรียบร้อย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้
๓.	ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามข้อบังคับและระเบียบด้วยความเรียบร้อย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้
๔.	ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามคำสั่ง มติ และประกาศด้วยความเรียบร้อย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้
๕.	ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชด้วยความเรียบร้อย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้
๖.	ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามคำสั่งผู้บังคับบัญชาเหนือตนด้วยความเรียบร้อย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้
ด้านการควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์								
๑.	ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงามให้ดำเนินไปด้วยดี	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้
๒.	ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษาให้ดำเนินไปด้วยดี	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้
๓.	ควบคุมและส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ให้ดำเนินไปด้วยดี	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้

ข้อที่	รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญท่านที่					ค่า IOC	แปลผล
		๑	๒	๓	๔	๕		
๔.	ควบคุมและส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้ดำเนินไปด้วยดี	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้
๕.	ควบคุมและส่งเสริมการสาธารณูปการให้ดำเนินไปด้วยดี	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้
๖.	ควบคุมและส่งเสริมการสาธารณสงเคราะห์ให้ดำเนินไปด้วยดี	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้
ด้านการระงับอธิกรณ์ชั้นเจ้าคณะตำบล								
๑.	การรับเรื่องร้องเรียนเพื่อวินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะตำบลตามพระวินัย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้
๒.	การตั้งคณะกรรมการเพื่อวินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะตำบลตามพระวินัย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้
๓.	การดำเนินการวินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะตำบลเป็นไปตามขั้นตอนของพระวินัย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้
๔.	การลงมติเพื่อวินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะตำบลเป็นไปตามขั้นตอนของพระวินัย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้
๕.	การตรวจสอบมติการวินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะตำบลก่อนส่งเรื่องต่อผู้บังคับบัญชาเหนือตนถูกต้องตามพระวินัย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้

ข้อที่	รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญท่านที่					ค่า IOC	แปลผล
		๑	๒	๓	๔	๕		
๖.	การรายงานผลการวินิจฉัยการลงนิคทกรรม วินิจฉัยข้อ อุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะตำบลต่อ ผู้บังคับบัญชาเหนือตนตามขั้นตอน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้
ด้านการแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบล								
๑.	ช่วยแก้ไขปัญหาข้อขัดข้องในการดำเนินการปกครองคณะ สงฆ์ของเจ้าคณะตำบลให้เป็นไปโดยชอบ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้
๒.	ช่วยแก้ไขปัญหาข้อขัดข้องในการควบคุมและส่งเสริม กิจการคณะสงฆ์ของเจ้าคณะตำบลให้เป็นไปโดยชอบ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้
๓.	ช่วยแก้ไขปัญหาข้อขัดข้องในการระงับอิทธิฤทธิ์ของเจ้า คณะตำบลให้เป็นไปโดยชอบ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้
๔.	ช่วยแก้ไขปัญหาข้อขัดข้องในการในช่วยแก้ปัญหาระดับ วัดของเจ้าคณะตำบลให้เป็นไปโดยชอบ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้
๕.	ช่วยแก้ไขปัญหาข้อขัดข้องในการควบคุมบังคับบัญชา เจ้าอาวาสและพระภิกษุสามเณรของเจ้าคณะตำบลให้ เป็นไปโดยชอบ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้
๖.	ช่วยแก้ไขปัญหาข้อขัดข้องในการตรวจการคณะสงฆ์และ ประชุมพระสังฆาธิการระดับวัดของเจ้าคณะตำบลให้ เป็นไปโดยชอบ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้

ข้อที่	รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญท่านที่					ค่า IOC	แปลผล
		๑	๒	๓	๔	๕		
ด้านการควบคุมบังคับบัญชาคณะสงฆ์								
๑.	สามารถควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะตำบลผู้อยู่ในบังคับบัญชาในเขตปกครองของตนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้
๒.	สามารถควบคุมบังคับบัญชาเจ้าอาวาสผู้อยู่ในบังคับบัญชาในเขตปกครองของตนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้
๓.	สามารถควบคุมบังคับบัญชาพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาในเขตปกครองของตนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้
๔.	สามารถชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าคณะตำบลผู้อยู่ในบังคับบัญชาในเขตปกครองของตนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้
๕.	สามารถชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าอาวาสผู้อยู่ในบังคับบัญชาในเขตปกครองของตนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้
๖.	สามารถชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาในเขตปกครองของตนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้

ข้อที่	รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญท่านที่					ค่า IOC	แปลผล
		๑	๒	๓	๔	๕		
ด้านการตรวจการคณะสงฆ์และประชุมพระสังฆาธิการ								
๑.	วางแผนการตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้
๒.	ดำเนินการตรวจการคณะสงฆ์ในเขตปกครองของตนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้
๓.	มอบหมายการตรวจการคณะสงฆ์ในเขตปกครองของตนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้
๔.	ดำเนินการประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้
๕.	มอบหมายการประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้
๖.	ติดตามและประเมินผลการตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้
ด้านฉันทะ (ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน)								
๑.	มีความภูมิใจในตำแหน่งหน้าที่และปรารถนาที่จะดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช และคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน อย่างมีประสิทธิภาพ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้

ข้อที่	รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญท่านที่					ค่า IOC	แปลผล
		๑	๒	๓	๔	๕		
๒.	พอใจในศักยภาพที่ได้รับและเต็มใจที่จะควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ให้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้
๓.	พร้อมที่จะรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ระงับอธิกรณ์ชั้นเจ้าคณะตำบลให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้
๔.	พร้อมที่จะให้คำปรึกษาและร่วมแก้ไขปัญหาคือข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบลได้ทุกโอกาส	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้
๕.	ยินดีประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของเจ้าคณะตำบลเจ้าอาวาส และพระภิกษุสามเณรในการควบคุมบังคับบัญชา ชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ถูกต้องสมบูรณ์	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้
๖.	พอใจสภาพแวดล้อมและสุขใจในการตรวจการคณะสงฆ์และประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้
ด้านวิริยะ (ความเพียรพยายามในการปฏิบัติงาน)								
๑.	สามารถดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช และคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตนได้อย่างมีประสิทธิภาพทุกประการ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้

ข้อที่	รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญท่านที่					ค่า IOC	แปลผล
		๑	๒	๓	๔	๕		
๒.	ศึกษาและได้รับการฝึกอบรมเพิ่มเติมเพื่อนำความรู้และประสบการณ์มาปรับใช้ในการควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ให้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุผลตามเป้าหมายที่วางไว้	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้
๓.	ประสานงานดำเนินการระงับอธิกรณ์ให้สำเร็จได้ด้วย ความเรียบร้อยและเป็นที่ยอมรับได้ของทุกฝ่าย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้
๔.	เสียสละเวลาส่วนตัวเพื่อร่วมแก้ไขปัญหาคอขวดของเจ้าคณะตำบลให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้
๕.	อดทนอดกลั้นและเอาชนะความยากลำบากในการควบคุมบังคับบัญชา ชี้แจงแนะนำเจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส และพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาในเขตปกครองของตนให้ปฏิบัติหน้าที่ให้ได้ตามที่คาดหวังไว้	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้
๖.	กระตือรือร้นในการตรวจการคณะสงฆ์และประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตนเป็นประจำทุกเดือนหรืออย่างน้อยปีละ ๓ ครั้ง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้
ด้านจิตตะ (การเอาใจฝักใฝ่ในการปฏิบัติงาน)								
๑.	ศึกษาทบทวนพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช และคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน และสอดส่องดูแลความประพฤติปฏิบัติของคณะสงฆ์ให้เรียบร้อยดีงามอยู่เสมอ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้

ข้อที่	รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญท่านที่					ค่า IOC	แปลผล
		๑	๒	๓	๔	๕		
๒.	เอาใจใส่ควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ให้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและใกล้ชิด	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้
๓.	มีความรับผิดชอบและรอบคอบในการระงับอธิกรณ์ให้เป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้
๔.	มีความจริงใจในการแก้ไขปัญหาข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบลด้วยความเป็นกัลยาณมิตร	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้
๕.	มีเวลาเพียงพอในการควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะตำบลเจ้าอาวาส และพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาในเขตปกครองของตน เพื่อชี้แจงแนะนำให้ปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ถูกต้องครบถ้วน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้
๖.	ตรงต่อเวลาและรักษาเวลาทุกครั้งในการตรวจการคณะสงฆ์และประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้
ด้านวิมังสา (การใคร่ครวญหาเหตุผลในการปฏิบัติงาน)								
๑.	คำนึงถึงผลดีและผลเสียที่จะเกิดขึ้นเสมอ ก่อนการดำเนินการด้านการปกครองคณะสงฆ์ทุกครั้ง เพื่อให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช และคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้
๒.	ศึกษาวิทยาการใหม่ ๆ เพื่อนำมาประยุกต์ปรับใช้ในการควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้

ข้อที่	รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญท่านที่					ค่า IOC	แปลผล
		๑	๒	๓	๔	๕		
๓.	ศึกษาใคร่ครวญก่อนแล้วจึงดำเนินการระงับอธิกรณ์ เพื่อให้เป็นไปและถูกต้องตามกระบวนการ ขั้นตอน และวิธีการระงับอธิกรณ์อย่างรอบคอบ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้
๔.	มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาคัดข้อในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าคณะตำบลทุกครั้ง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้
๕.	เปิดโอกาสให้เจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาสมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อกำหนดมาตรการในการควบคุมบังคับบัญชาและชี้แจงแนะนำพระภิกษุสามเณร ให้ปฏิบัติหน้าที่อย่างเคร่งครัด	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้
๖.	ร่วมรับฟังปัญหา ค้นหาสาเหตุของการปฏิบัติงานที่ไม่ประสบความสำเร็จแล้วนำมาวางแผนปรับปรุงพัฒนาการปฏิบัติงานครั้งต่อไป ผ่านกิจกรรมการตรวจการคณะสงฆ์และประชุมพระสังฆาธิการ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑	ใช้ได้

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	30	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	30	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.881	60

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
a1	245.3333	316.713	-.118	.887
a2	245.0000	312.345	.016	.883
a3	245.1667	312.626	.005	.883
a4	245.2667	310.271	.112	.882
a5	244.9667	314.930	-.079	.884
a6	244.6667	313.816	-.040	.883
b1	245.1667	300.833	.434	.878
b2	245.1000	301.610	.434	.878
b3	244.9667	300.930	.420	.878
b4	245.0000	307.103	.201	.881
b5	244.7000	307.734	.299	.880
b6	245.1667	299.937	.441	.878
c1	245.4000	304.317	.333	.879
c2	245.2333	297.495	.479	.877
c3	245.1333	300.602	.352	.879
c4	245.4333	291.220	.587	.875
c5	244.9667	305.068	.229	.881
c6	244.9333	303.237	.331	.879
d1	244.9000	305.817	.200	.881
d2	245.0667	309.582	.078	.883
d3	245.2000	295.407	.512	.876
d4	245.1333	295.637	.505	.877
d5	244.7333	305.030	.330	.879
d6	244.8333	300.833	.425	.878
e1	244.9000	303.334	.305	.880
e2	245.1000	291.059	.637	.874
e3	245.0667	293.513	.552	.876
e4	244.9667	303.137	.340	.879
e5	244.7667	309.289	.151	.881
e6	244.7333	306.478	.294	.880
f1	245.0000	309.586	.132	.881

f2	245.2000	304.441	.275	.880
f3	245.1333	301.085	.390	.878
f4	245.1333	295.361	.494	.877
f5	245.0667	303.030	.294	.880
f6	244.8333	293.385	.556	.876
aa1	245.0000	301.034	.400	.878
aa2	244.8333	305.247	.236	.881
aa3	244.6333	310.102	.143	.881
aa4	245.2000	309.614	.087	.883
aa5	245.1000	308.714	.119	.882
aa6	244.9000	307.610	.236	.880
bb1	244.9667	306.654	.228	.880
bb2	244.8667	305.775	.287	.880
bb3	244.7000	306.907	.249	.880
bb4	245.1000	307.955	.161	.881
bb5	245.2667	307.651	.111	.883
bb6	244.9667	299.413	.506	.877
cc1	244.7333	303.375	.438	.878
cc2	245.0000	306.207	.207	.881
cc3	245.2000	298.234	.517	.877
cc4	244.9667	303.344	.380	.879
cc5	244.8667	303.844	.341	.879
cc6	245.0333	298.516	.529	.877
dd1	245.1000	298.576	.491	.877
dd2	245.0667	301.513	.378	.879
dd3	244.8667	304.671	.272	.880
dd4	245.2333	296.254	.442	.877
dd5	245.1000	294.990	.589	.876
dd6	244.7667	301.151	.463	.878

ภาคผนวก ง

ประมวลภาพการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-deep Interview)

สัมภาษณ์ : พระราชวิมลโมลี เจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา

สัมภาษณ์ : พระธรรมโมลี ดร. ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค ๑๑

สัมภาษณ์ : พระเทพภาวนาวิกรม วิ. เจ้าคณะจังหวัดชัยภูมิ

สัมภาษณ์ : พระโสภณปริยัตยาภรณ์ เจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์

พระราชปริยัติกวี เจ้าคณะจังหวัดบุรีรัมย์

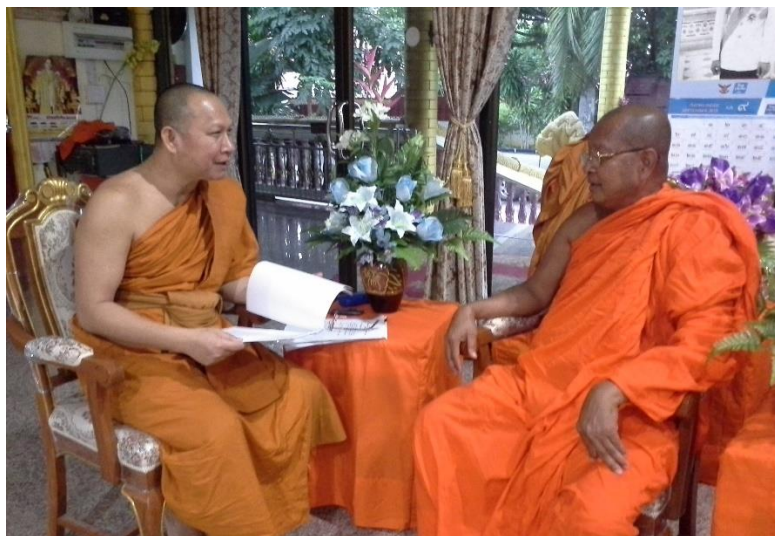
สัมภาษณ์ : พระครูสิริวชิรากร เจ้าคณะอำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ

สัมภาษณ์ : พระมหาสมวงษ์ สีลภูโต เจ้าคณะอำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ

สัมภาษณ์ : พระครูสิริคณารักษ์ เจ้าคณะอำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์

สัมภาษณ์ : พระครูนิเทศก์ธรรมคุณ เจ้าคณะอำเภอโนนดินแดง จังหวัดบุรีรัมย์

สัมภาษณ์ : พระครูรัตนญาณวิมล เลขานุการ เจ้าคณะอำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์

สัมภาษณ์ : พระครูสิทธิพรหมสร เจ้าคณะอำเภอนาทม จังหวัดสุรินทร์

สัมภาษณ์ : พระครูอุตรประชาชนกุล เจ้าคณะตำบลแกใหญ่ อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

สัมภาษณ์ : นายบัญญัติ นาคมุจลินท์ ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา
จังหวัดนครราชสีมา

สัมภาษณ์ : นายประสงค์ ทองประ นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ
รักษาราชการแทนผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดบุรีรัมย์

สัมภาษณ์ : นางปรีดา ชาตวิวุฒิ ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดชัยภูมิ

สัมภาษณ์ : นายเพทาย สดทรงศิลป์
ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดสุรินทร์

สัมภาษณ์ : นายวัชรนนท์ มั่นใจ ปราชญ์ชาวบ้าน
อดีตวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์

สัมภาษณ์ : นายเอือก มีแก้ว กำนันตำบลนาดี
อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

สัมภาษณ์ : นายเสรี อุปถัมภ์ หัวหน้าศูนย์สมุนไพรรตะบัลไพโร
ตำบลสลักไถ่ อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

สัมภาษณ์ : นายวิยะ ศรีพรหม ครูชำนาญการพิเศษ
โรงเรียนบ้านละเวียแปลงคุรุราษฎร์บำรุง
ตำบลละเวีย อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์

สัมภาษณ์ : นายประยงค์ ศรีแก้ว ผู้ใหญ่บ้านโคกรัมย์พัฒนา หมู่ ๑๖
ตำบลกระเทียม อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์

สัมภาษณ์ : นายเกลี้ยง คัชมา ไวยาวัจกรวัดป่าเจริญผล
ตำบลสวาย อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

สัมภาษณ์ : พระครูรัตนธรรมานุรักษ์ รองเจ้าคณะอำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์

ภาคผนวก จ

ประมวลภาพการสนทนากลุ่ม

(Focus Group Discussions)

รายนามผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group)

เรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครอง ของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ
ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑”

ณ ห้องประชุมชลบุรี ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โชนปี คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
วันศุกร์ ที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙ เวลา ๑๓.๓๐ - ๑๗.๐๐ น.

*****

ที่	ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง	ลายเซ็น
๑	พระศรีวิสุทธิคุณ, ดร.	เจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์	
๒	พระศรีธีรพงศ์	เลขานุการเจ้าคณะภาค ๑๑	
๓	พระครูปริยัติกิตติธำรง, ผศ.,ดร.	คณบดีคณะสังคมศาสตร์ เจ้าอาวาสวัดนายาว ตำบลเสาดิยาว อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์	
๔	พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา, ดร.	ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วังน้อย	
๕	พระมหาไชว์ ทสสนิโย, ดร.	ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมพระพุทธศาสนาและ บริการสังคม, อาจารย์ประจำหลักสูตร บัณฑิตศึกษา	
๖	พระมหาบุญเกิด กตเวที, ดร.	วัดกทลิวาราม ตำบลเมืองไผ่ อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์	
๗	ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง	ผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎี บัณฑิต (นานาชาติ) อดีตสมาชิกวุฒิสภา จังหวัดนครราชสีมา	
๘	ผศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์	หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์	
๙	นายประสงค์ จักรคำ	ผู้ตรวจราชการสำนักงานพระพุทธศาสนา แห่งชาติ	
๑๐	นายชยพล พงษ์สีดา	ที่ปรึกษาผอ.สำนักงานพระพุทธศาสนา/ อดีตรองผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา	

รายนามผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group)

เรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการปกครอง ของพระสังฆาธิการระดับอำเภอ
ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑”

ณ ห้องประชุมชลบุรี ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โชนบี คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
วันศุกร์ ที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙ เวลา ๑๓.๓๐ – ๑๗.๐๐ น.

ที่	ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง	ลายเซ็น
๑๑	นายวีระ ดาวศรี	ผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการและกิจการคณะ สงฆ์ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์	
๑๒	พระเจริญ จิรบุญโญ, ดร.	นักวิชาการ	
๑๓	ดร.ประดิษฐ์ ชื่นบาน	อาจารย์ประจำกลุ่มวิชาจิตวิทยาและการแนะ แนว คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ สุรินทร์	

ไฟล์สรุป ข้อมูลนิพนธ์ ของ พระมหาวีรุต ธีรวโส (กสิบม่วง) นิสิต ป.เอก (รปศ.) รุ่นที่ ๒

การสนทนากลุ่มเพื่อหาแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพ
การปฏิบัติงานด้านการปกครองของพระสังฆาธิการระดับ
อำเภอ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑

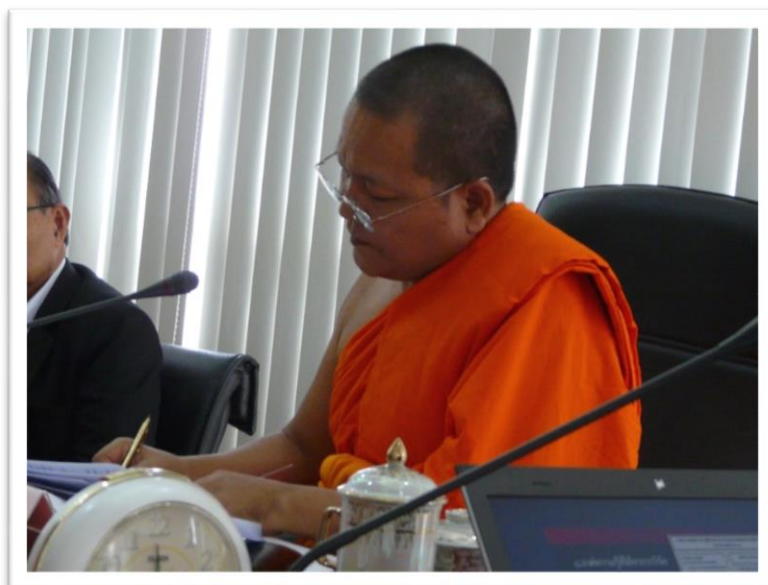
พระมหาวิจิต ธีร์วิโส (กสิบม่วง) ผู้วิจัย

ผู้ทรงคุณวุฒิร่วมสนทนากลุ่ม

ศ.ดรบุญทัน ดอกไธสง

ผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต (นานาชาติ)
อดีตสมาชิกวุฒิสภา จังหวัดนครราชสีมา

พระศรีธีรพงศ์ เลขานุการเจ้าคณะภาค ๑๑

พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา, ดร.
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสน
ศาสตร์ วังน้อย

พระมหาบุญเกิด กตเวที, ดร.

พระมหาโชวี ทสณีนีโย, ดร.

ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการสังคม,
อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษาฯ

พระเจริญ บุญทศ ดร. นักวิชาการ

นายวีระ ดาวศรี
ผู้อำนวยการกลุ่มอำนาจการและกิจการคณะสงฆ์
สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์

ผศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์
หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

นายประสงค์ จักรคำ ผู้ตรวจราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

ดร.ประดิษฐ์ ชื่นบาน

อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

บรรยากาศการสนทนากลุ่ม

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ-ฉายา-นามสกุล : พระมหาวิศิษฐ์ ธีรวโร (กล้วยแก้ว), ผศ.
เกิด : วันที่ ๒๓ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๐
ชาติภูมิ : ๘/๑ หมู่ที่ ๑๒ บ้านระเภาว ตำบลท่าสว่าง อำเภอเมือง
สุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ๓๒๐๐๐
บรรพชา : วันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๒๕ ณ วัดพรหมสุรินทร์
อุปสมบท : วันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๓๐ ณ พัทธสีมา วัดพรหมสุรินทร์
- ประวัติการศึกษา**
- พ.ศ.๒๕๒๘ : นักรธรรมชั้นเอก
พ.ศ.๒๕๔๐ :เปรียญธรรม ๙ ประโยค
พ.ศ. ๒๕๓๖ : พุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.สังคมวิทยา เกียรตินิยมอันดับสอง)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วิทยาเขตสุรินทร์)
พ.ศ. ๒๕๔๓ : รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (M.A. - Public Administration)
มหาวิทยาลัยนาคปุรี ประเทศอินเดีย
พ.ศ.๒๕๔๙ : ประกาศนียบัตรแพทย์แผนไทย สาขาเภสัชกรรม (พ.ภ.)
พ.ศ. ๒๕๓๓ : ประกาศนียบัตรวิชาชีพรู้ (ป.วค.) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
(มสธ.)
- ผลงานทางวิชาการ**
- บทความ**
- พ.ศ. ๒๕๕๕ : พระมหาวิศิษฐ์ ธีรวโร, (๒๕๕๕), บทบาทของพระพุทธรูปที่มีส่วน
พัฒนาการเมืองการปกครองของไทยสมัยสุโขทัย, วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์.
พ.ศ. ๒๕๕๕ : พระมหาวิศิษฐ์ ธีรวโร, (๒๕๕๕), แนวคิดพระพุทธรูปเพื่อการ
เสริมสร้างและคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์, วารสารสารนิพนธ์
พุทธศาสตรบัณฑิต, เนื่องในงานพิธีประสาทปริญญา, มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
พ.ศ. ๒๕๕๖ : พระมหาวิศิษฐ์ ธีรวโร, (๒๕๕๖), แนวคิดพระพุทธรูปเพื่อพัฒนา
เศรษฐกิจ, วารสารสารนิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต, เนื่องในงานพิธี
ประสาทปริญญา, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
พ.ศ. ๒๕๕๖ : พระมหาวิศิษฐ์ ธีรวโร, (๒๕๕๖), สารณียธรรมกับการพัฒนาพลเมืองที่
พึงประสงค์ในสังคมไทย, วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, ปีที่ ๙ ฉบับ
พิเศษ, เนื่องในโอกาสเฉลิมฉลองวันวิสาขบูชา วันสำคัญสากลของโลก,
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พ.ศ. ๒๕๕๗ : พระมหาวิคิต ธีรวิโส, (๒๕๕๗), **แนวคิดพระพุทธศาสนาเพื่อการบริหารจัดการองค์การที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ**, วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – มิถุนายน).
- พ.ศ. ๒๕๕๘ : พระมหาวิคิต ธีรวิโส, (๒๕๕๘), **องค์กรอัจฉริยะ ตามแนวปหาราตสูตร**, วารสารสารนิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต, เนื่องในงานพิธีประสาทปริญญา, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

งานวิจัย

- พ.ศ. ๒๕๕๘ : การพัฒนาสมรรถนะพระสังฆาธิการในจังหวัดสุรินทร์, ๒๕๕๘, ทูลสนับสนุนจาก สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (อยู่ระหว่างดำเนินการ)
- พ.ศ. ๒๕๕๙ : การจัดการแหล่งโบราณคดีในพื้นที่ปราสาทข่างปี จังหวัดสุรินทร์, ๒๕๕๙, ทูลสนับสนุนจาก สถาบัน วิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (อยู่ระหว่างดำเนินการ)

ประสบการณ์

- : ครูใหญ่โรงเรียนพระปริยัติธรรม (แผนกธรรม-บาลี) วัดพรหมสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์
- : ครูใหญ่โรงเรียนปริยัติบวรวิทยา (แผนกสามัญศึกษา) วัดพรหมสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์
- : ครูใหญ่โรงเรียนพระปริยัติธรรม (แผนกสามัญศึกษา) วัดบ้านกาบเชิง อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์
- : รองประธานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม (แผนกสามัญศึกษา) เขตการศึกษา ๑๑
- : เจ้าหน้าที่ทะเบียนและวัดผล มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์
- : เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน (หัวหน้าฝ่ายวางแผนและวิจัย) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์
- : เจ้าหน้าที่ธุรการ (หัวหน้าฝ่ายบริหาร) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

ปัจจุบัน

- : อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์
- : ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์สุรินทร์
- : เจ้าคณะอำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์

ปีที่เข้าศึกษาต่อ

: มิถุนายน ๒๕๕๕

วันที่สำเร็จการศึกษา

: มีนาคม ๒๕๖๐